wɩ̃n nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ

toussian du sud: wɩ̃n nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament

Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye . . . 1
Markɩ . . . 45
Likyi . . . 72
Nsyɔ̃ . . . 117
Tyípíńì . . . 152
Wrome tãn . . . 198
Korɛ̃nti tãn . . . 217
Korɛ̃nti tãn . . . 237
Kalatɩ tãn . . . 249
Yefɛsɩ tãn . . . 256
Filipi . . . 263
Kolɔsɩ . . . 268
1 Tesaloniki tãn . . . 273
2 Tesaloniki tãn . . . 277
1 Timote . . . 280
2 Timote . . . 286
Titi . . . 290
Filemo . . . 293
Nsyakɩ . . . 294
1 Nsyɔ̃ . . . 299
2 Nsyɔ̃ . . . 304
3 Nsyɔ̃ . . . 305

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɪ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkì yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó náhkì yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ. Yesu
Krista mɛ̀ náh tãn nónó-á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀:
2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye. Yisakɩlɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye,
ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɪ̃́npɪ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.*
3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye, tɛ́ Tamar mɛ pé yṹnɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye.
Yɛsrɔnɩnɛ, Wramɩ sú ye.
4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ, Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma sú ye.
5 Salmalɛ, Bowasɩ sú ye, tɛ́ Bowasɩ yṹ mɛ Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú ye, tɛ́ Wobɛdɩ
yṹ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ Davidilɛ, Salomo sú ye, tɛ́ Salomo yṹnɛ, Yuri
lékókè kyɩ ye lésõ.
7 Salomolɛ, Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ, Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ sú ye.
8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ, Nsyoram sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye.
9 Wosyasɩlɛ, Yotam sú ye. Yotamnɛ, Asyasɩ sú ye. Asyasɩlɛ, Yesekyasɩ sú ye.
10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye. Amolɛ, Nsyosyasɩ sú ye.
11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ dɪ̃́npɪ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbɪ̃́ ye sɔ̃̀ pè mɛ Yisrayel
no kyɪ̃ mɔ à pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ yamana sɔkɔ.†
12 Képah náh, Salatyɛlɩ dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya pídɪ̃́nɛ. Salatyɛlɩlɛ, Nsorobabɛlɩ sú ye.
13 Nsorobabɛlɩlɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrɩ sú ye.
14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ sú ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã sú ye. Matãnɛ, Nsyakɔbɩ sú ye.
16 Nsyakɔbɩlɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye
Kristalɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: À tɔkɔ Abrahmɩ gbɪ̃ tyí, pópó à pɔ syɩ
Davidi gbɪ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ. À tɔkɔ Davidi gbɪ̃ tyí, à pɔ syɩ Yisrayel
no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye tõ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tõ
tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ à pɔ syɩ Krista gbɪ̃ tyí, knɔ knɔnɔ
gbɔ̃nyấh ye wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yṹ Mari sɔ̃̀ mɛ gbɪ̃́nɔ́lɛ Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kì náh
sɔ̃̀ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ Mari mɛ kúrkɪ̀lɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.
19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yɩkɩ névye
yɪ̃́ yah. Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètɪ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ.
20 Wăh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo
ǹ tyí nɛ: «Davidi pídɪ̃́ Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ Mari fúrnɔ́lɛ. Á náh wɛ di, Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ ye à tɔkɔ kúrkɪ̀ mɛ̀nɛ.
21 À kɩ pídɪ̃́ dubi nɛ̂-á kɩ ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kɩ ǹ yĩn sah
Yesulɛ.»‡
22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kõ à tyi nónó yo sah, sépi wil yĩn ye tyi nópi
pól kõ sè pɩ. À lésõ nɛ ńkɛ̃:
23 «Yah, dɪ̃́ pɪ̃́-ńkɛ̃ sê kɩ kúrkɪ̀ tɔkɔ. À kɩ dɪ̃́npir yɔ́ dubi, tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah Yemanuwɛlɩlɛ,
nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»§
24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á tyi nónó yo ǹ tyí, à sè pɩ. À ǹ
kyɩ Mari fur.
25 Ǹtɛ pɛ̀kì náh wɛ yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ pídɪ̃́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ yĩn sah
Yesulɛ.

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ dɪ̃́npɪ̀ ye Yisrayel no yɪ̀kɪ̀nɪ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16. ‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ. § **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

2

Ǹwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yõ, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ
gbɔ̃̀. Yesu-á dubi sɛ̃, ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil gbɩ̃̀ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ,
2 té mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃: «Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ápi mɛ
gbɩ̃̀ngbokelɛ té ǹ ńwɔ̃ kèpil wɛ kè wil. Képah ye á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.»
3 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tãn póllɛ.
4 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke,
té pè piki yah nɛ ńkɛ̃, ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ à pɔ dubi nɩ?
5 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yõ. Á náh wɛ di, Liyel lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃:
6 ‹Áwɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yõ, á náh mɛ fɔ̃́rɔɔ Nsyude sétáh yõ kwlo ǹgbnɔ
sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃nɔ́
plɛ n pi.›»*
7 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbɩ̃́ nɛ̂
tɔ́tɔ́-á pè wɛ ńwɔ̃ kèpil mɛ̀nɛ.
8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, té yo pé tyí nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ
pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ, pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ
yõ.
9 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Pǎh wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, ńwɔ̃ kèpil nɛ̂-á
sɔ̃̀ pè wɛ té mɛ gbɩ̃̀ngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ pé yah tɩ̃̀nnɛ kè n yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri
mɛ́-ńsah yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ.
10 Ǹwɔ̃ kèpil mɛ̀ tɔ̃nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.
11 Pè mɛ de gbô, té piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ. Képah tɛ̃nɛ, pè pé gbètukunɔ di piri mɛ̀
yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ, té pé vyɔ́ yey yɩkɩ mɔ à sɛ̃́n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pãn pènɛ̀kɩ̀
yɔ́, ànɛ̂ làsèkwěl pãn pènɛ̀kɩ̀ yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ pɩ piri tyí.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ
tɩ̃̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè mɛ wɛ̃kɩ̀ káhkí yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ǹwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ mɛ wil
Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, té yo ǹ tyí nɛ: «Yɔ̃tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú
ǹ ko n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ǹ to n sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana
sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó kɩ pɔ n nɔ ń yɔ́nmɔnɔ tyí á tyí.»
14 Képah tɛ̃nɛ, Nsyosɛfu mɛ yuku kénɛ lékɛ̃̂hnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti
yamana sɔkɔ.
15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂ yo sah nɛ: «Mé ń Pídɩ̃́ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃npɩ̀ yrɔ̃ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃, ǹ fɔkɔ kah vyãh. Té wǎh lésõ
ńwɔ̃ kèpil mɛ̀ wil gbɩ̃́ wɛ noh sɔkɔ tɛ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃, à núkú nɛ pè kyɩ
Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃npɩ̀ pól ko mɔ, nɔ́nɔ́-á pè náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ.
17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃:
18 «Yĩnpɔ̃ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbɔ́nɔ́ ànɛ̂ yãm yãm tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyɩlɩ ye n gbo ǹ wɛ̃npɩ̀ yĩnnɛ.
Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti
yamana,
20 té yo ǹ tyí nɛ: «Nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ. Képah ye,
yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.»

---

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1. † **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1. ‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15.

21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.
22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ Nsyude mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ swɔ, tíkí à
tɛ̃ kyínólɛ nɛ́npó. N̄tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à mɛ sɔkɔ Kalile
mara sɔkɔ,§
23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yó sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
kõ pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yĩn ye tir mɛ̀ kõ kè pɩ. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ
nɛynɛ.»

3

Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbi̋nɛ, Wèlnwi̋lki̋-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, à pɔ tyah Liyel wɛynɛ n yo.
2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínó yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃: «Ǹnî yó yĩ́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃nnɩ
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tõ sah. Yé ǹ sókó-ńtɛ̂n pɩ tómtóm.› Nsyɔ̃ yĩ́npɔ̃ tyí ye
lésõ à n yo.
4 Yɛ̃̀hmíkì yè fwɔ̀mɔnɩ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, té à mɛ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syĩrɩ ye sɔ̃̀
ǹ yõkelɛ.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɩ kwil tãn, ànɛ̂ Nsyude mara pól névye, ànɛ̂ Nsyurdɛ̃ yɔ
gbɛ̃nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí.
6 Pè sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínólɛ n yo n pɔ no pól yĩ́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ pélɛ n wel n wilki
Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á kè wɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú náhnáh mɛ n pɔ
n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ, wáhnmíró dùkù nópi! Nɛ̂ se kwɔ
pélɛ nɛ pǎh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̀hnì yah, nɛ̂-á n pi nɩ?
8 Pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ pǎh pé tyípêl pínó yal mɔ.
9 Tɛ́ pè káh wɛ nɛ páh kɩ n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ Abrahmɩ-á pé súlɛ, képah-á kɩ yĩnɛ
dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyêh nónó-á yɔ̀, Liyel-á kɩ fɛ̃ sè vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.
10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-
ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.
11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pǎh pé tyípêl pínó yal
mɔ. N̄tɛ névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃nwɛnɔ-á kal péwɔ tyílɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ
kah ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nólɛ. Tɛ̃ wɔ-á kɩ pɔ pè wel wilki Liyel Mirki ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.*
12 N̄ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̃̀. Wǎh kɩ ǹ táh tõ sah, kɩ ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kɩ
ké pɔ́rí kwel mɔ dúkúrí sɔkɔ. N̄tɛ sé yésyî wɔlɛ, wǎh kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwi̋lki̋nólɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyí Nsyurdɛ̃ yóngbalɩ sɔkɔ, nɛ pé
pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ.
14 N̄tɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yĩnɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ
pyě pɔ péwɔ tyí nɩ?
15 N̄tɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yɛ kè pɩ sɛ̃ ǎtrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃,
ápi kè pɩ.» Wǎh képah yo sɛ̃, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃ syi.
16 Yesu wèlnwi̋lki̋ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npó swɔ yĩ̂nyõ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Liyel
Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpíkípíki tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yõ.
17 Képah sɔkɔ, yĩ́npɔ̃ yó núkú n wil yĩ̂nyõ nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ nìdè Pídĩ́ ye yɔ̀. N̄mɔ ye ń
nìvìnì yõlɛ.»

4

Sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃-á Yesu tõ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ à wɛ tõ mɔ yah nɛ́npó.
2 Wǎh sèpi̋n tikininí ànɛ̂ lékãhlɔnó tikininí pɩ yõke yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, sétɛ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á tõnmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ
nɛ̂ Liyel Pídĩ́nɛ, à yo dyêh nópi tyí sè vi mɔ pɩ yõkelɛ.
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɛ̃́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Yõke ó
náh n pu névilɛ dɛ́. N̄tɛ wɛlɔ nónó-á n wil Liyel vyɛ̃h, sépi ye pyě n pu névilɛ.›»*

§ **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ. * **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyípínì 2.1-13. * **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3.

5 Képah náh, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ à sah Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah†
6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pídı̃́nɛ, à yɔkɔ n tiki sétáh. À kó wɛ nɩ, kǎh mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ yı̃nnɛ, Liyel-á kɩ ǹ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ kɔ̃
sè kɩ à swah syi sé gbɑ̃̀n sɔkɔ, ǹ gbáhkì kɔ̃ kè náh n mɩ n pi dáhkì tyí.‡
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyellɛ n mɔ n yah.›»§
8 Képah náh, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yɔ̃, à kyɩ kèkɔ̃yɔ̃́ tɔ̃́rí póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂
ké tahrɩlɛ,
9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃.
10 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃! Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ nɛ n sah ǹmɔ ó tyí yɔ̃.›»*
11 Képah sɔkɔ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂. Yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n yah n dah
n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.

Yesu tɔ̃̀ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésɔ̃ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Yesu-á kè noh gbı̃́ nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ
sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ.
13 Tɛ́ à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè
n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulɔ̃ yı̃̀kì ànɛ̂ Nɛfutali yı̃̀kì névye sétáh yɔ̃.
14 Kè ye pɩ sɛ̃, nɛ̂-á kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mè kɔ̃ kè kɩ wil. À lésɔ̃
nɛ ńkɛ̃:
15 «Nsabulɔ̃ yı̃̀kì ànɛ̂ Nɛfutali yı̃̀kì névye nónó-á mɛ wɛ̃kì gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂,
ànɛ̂ pé nónó-á mɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile mara tɑ̃n tyí nónó-á pé túkù
náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
16 pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, pè kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ
kũ tíkílɛ pé sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé tyí.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo tũ
nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ yı̃ni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pı̃̂ nímí wɛ. Simo nɛ̂-á pè yı̃n
dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndı̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min
yɔ sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̃̀ pélɛ.
19 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé ń sɔ̃̀ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyí.»
20 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
21 Wǎh tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ ye sɔ̃̀, pépi
nónó-á Nsebede dı̃́npı̃̀lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ pé sú Nsebedelɛ krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. Yesu mɛ pè ye yah.
22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

23 Yesu sɔ̃̀ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì
sɔkɔ, mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rí tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukuló póllɛ n dɛ n
mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu yı̃n wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ
tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam ànɛ̂ yèvyɑ̃hrɩ duke duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɛ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ
nónó sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyìkìnpɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól dɛ mɔ.
25 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wũ̂ ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù sɔ̃̀ wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli
mara sɔkɔ, túkù wil Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude mara sɔkɔ, túkù mɛ wil Nsyurdɛ̃
yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yɔ̃.

1 Yesu-á tɔ́wũ̂ wɛ sɛ̃, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃. Wǎh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂.

† **4:5** 4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́ gbɑ̃mnɛ. ‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12. § **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9. ‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

2 Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

3 «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̂-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi.
4 Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé yétĩ kele n pi.
5 Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyílɛ.*
6 Gbɩ wɛ̃kì kóló dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkǐ sɔ̃ tɛ̃ pélɛ, pépi tyí nɔ.
Pǎh nênɛ n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi.
7 Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyí nɔ. Liyel kɩ pé tɔ yãm yah n pi.
8 Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel wɛ n pi yĩ́nɛ.
9 Nónó gbɔ̂ yõ-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyí nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃npìlɛ.
10 Nónó-á mɛ fɔ̃́hnólɛ n wɛ pé nɛ́gbló pínɔ́ yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyí nɔ. Pè kɩ Liyel
tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi.
11 Névye-à yélɛ n gbyɔ gbĩ́ nênɛ, tɛ́ yélɛ n fɔ̃h, tɛ́ yé tyílɛ n yo n ko à mìnì duke duke
póllɛ n sah yé yõ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyí nɔ.
12 Sɛ̃ ye lésõ pè fɔ̃h Liyel tɛ̃ntɔ̂ syínyopulɛ nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yõre
ǹgbɛ̃ wɛ n pi yĩ́nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nìvìnì ǹgbɛ̃ sɔkɔ yèsyìkì tɛ̃nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyí yõ

13 Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̃́lɛ, sɔ̃-á pnɛ pãnnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ dêndên-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ kè
kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye
kɩ n ko n sɔkɔ ké yõ.
14 Yépi ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò.
15 Pè náh fòtnòlɛ n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě kè sah fòtnò sahkɩ sɔkɔ, kè
kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí.
16 Sɛ̃ ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ pínɔ́ wɛ, pè mó yé Súlɛ n
gbilki, nɛ̂-á mɛ yĩ́nyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̂
syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ
mé pɔ sé tyi píndalnmɔ-ńsah.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yĩ́nyõ ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ, kwâh tyĩ́ĩ yɔ́, képah náh
pɩ kwáhkyĩrí yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ké sɔkɔ tyi pól
píntɛnɔ tyí.
19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃nɛ tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ, tɛ́ no tɛ́ló tɔ yõ
yɩkɩ mɔ sɛ̃ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à n sah
sé sɔkɔ tyíyónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃ wɔ kɩ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́-ńsah
sɔkɔ.
20 Mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ gbɩ wɛ̃kì kópúlɛ Liyel yah à kal Liyel tyi
kɔ̃̂nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, yé náh Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nênɛ ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì tyí yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tãn tyí nɛ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè
mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ.
22 Ǹtɛ ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyãh ǹ ní-òlɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ.
Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂lɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ tukey tùkèpu tĩ̀nkǐ tyí. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vínpɩlɛ, tɛ̃
wɔ-á yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ.
23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâhlɛ Liyel kɔ̃-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pɩ de
á ní-ò yɔ́ tyí,
24 á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ á wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ
kélɛ Liyel kɔ̃.
25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyɩ ǹ ye tukey tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ ké
yah wah yé yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ́npɔ́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, à kɩ kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à
ké yah wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kɩ kyɩ álɛ sràsyíbí kɔ̃, tɛ́ pépi kɩ mó ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.
26 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ
pnɛ́pnɛ́.

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fíkì tyí yɔ̃

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fíkìlɛ n pɩ.»†

28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́ yĩ́ wil ǹ tyí, tɛ̃-á fɔ̀fíkì pɩ tɛ ǹnɛ ǹ nɩ sɔkɔ.

29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yĩ́-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fĩ́ núkú sɔkɔ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mínndahnmɔnɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ.

30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, kè kɑ̃m n milki álɛ fíí. Á tɛ́kínɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fĩ́ núkú sɔkɔ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól kyíndenɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yɔ̃

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin n mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ à ǹ fĩ́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃.‡

32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃ tyí yɔ̃ náh, tɛ̃-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fíkì pínɔ́ wɛ̃́kì yɔ̃. Névi nɛ̂ tɔ-à mɔ́ sê fĩ́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃ n pɩ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̃́y wɔ́nɔ́ tyí yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kăh yo á náh tɑ̃n tyí nɛ: «Káh álɛ n wo mìnì tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, á yĩnɛ ǹ kè pɩ.»

34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yĩ̂nyɔ̃lɛ. Liyel tɔ̃́rí kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.

35 Yé káh yélɛ n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̂h súnsàh-ǹsah kǒ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmɩnɛ. Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kwil ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.

36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃ fyé piki, képah náh pɩ à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo kélɛ.

37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̀ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Tɛ́ wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi yɔ̃, pèkè pí-ò tɔ̃̀ vyɑ̃h ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyí yɔ̃

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yĩ́ sɔ, á yĩ́ kɩ sɔ. Wâh yĩ́n dal, á yĩ́n kɩ dal.»§

39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi-à tyítúkù pɩ yé tyí, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.

40 Névi-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyí á fwɔ̀mɔ̀npír syi yĩnnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃ kɔ̃.

41 Névi-à ǹ kyĩ mɔ nɛ á kíló núkú kɔ pélɛ, kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃nɛ.

42 Névi nɛ̂-à ni á tyí, yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃

43 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí,* á mɔ́ á sépɛ dyɔlɛ n yɔ.

44 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí nɔ yé tyí, yé mɔ́ Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyí.

45 Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ wɛ̃́npì-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ ǹ gbĩnɛ népêl ànɛ̂ népéplɔ tyí, tɛ́ pũ̀nɛ n pɩ n mɔ négbló ànɛ̂ nétúkúnì tyí.

46 Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónɔ́ tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yɔ̃re nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ di?

47 Yâh n wɛkɩ n mɔ yé no ó tyí, gbɛ̃́ndùnì tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃́kì kɔ́-ńkɛ̃́pú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ di?

48 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃́-á yé Sú tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

---

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1. § **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25. * **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yõ

1 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃kì kólólɛ yȋnyáhkì sɔkɔ dɛ́. Yâh képahlɛ n pɩ, yé náh ké yõre wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yȋnyõ.

2 Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh ké kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃-á névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ ànɛ̂ wȁl yey sɔkɔ, névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.

3 Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ.

4 Képah sɔkɔ, yȋnkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sètȉn sȍ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sȍ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yõ

5 Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-ńtȃn vì ànɛ̂ wɛ̃tlo yey sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̌y wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.

6 Ǹtɛ áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sȍ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

7 Yâh nírílɛ n pɩ, yé káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel pȋ-ńkɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃nyonɔ kwlɛ̌yy nírí ye Liyel n tɛ̃.

8 Ǹtɛ yî nónó yétȏ-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbȋ ńtɛ̃nɛ ǹ tyí. Képah ye, yé káh Liyel pȋ-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.

9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yȋnyõ,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yȍtɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yõ, sɔ̃-á kélɛ yȋnyõ.
11 Á kwɛy gbȉyȉkì yõkelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yõ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃-á ápi tɔ yõ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétȁn yȍtɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbȍ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.
[Yȍtɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbȋmɛgbȋ. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃, yé Sú Liyel nɛ̂-á yȋnyõ, à kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.

15 Ǹtɛ yépi-à névye tyípɛ̂llɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃-ńkɛ̃nɛ, yé Sú Liyel náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ níkȉ tɛ̃ dùkù tyí yõ

16 Yâh níkȉ tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ pé yey yõre n sah nɛ névye pĩ nɛ páh mɛ níkȉ tɛ̃. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.

17 Ǹtɛ áwɔ-à níkȉ tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yõ pɩ n sah yákárá,

18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ níkȉ tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á sètȉn sȍ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sȁhpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yõ yȋnyõ

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkõyȍ mè sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syȋmí kɩ fɛ̃ sélɛ n yõ, képah náh pɩ yȋpú kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ kɩ sè yĩ tɔkɔ.

20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n yah n koh n sah yȋnyõ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syȋmí náh mɛ sé yõ yõ tɛ̃nɛ, yȋpú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ, képah náh pɩ kɩ yĩbe yĩ.

21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyȃh, á sõnɔ tɔ kɩ mɛ nénpɔ́.

22 Wil kyòolɛ, yȋ ye. Á yȋ-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyòo sɔkɔ.

23 Ǹtɛ á yȋ-à yɩkɩ, á wil pól kɩ mɛ fɛ̃ntȗ sɔkɔ. Kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ mɛ fɛ̃ntȗnɛ, á mɛ yȋĩ fɛ̃ntȗ pbèy sɔkɔ dɛ́.

24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tȍ kwrɔ n pɩ n pi yõtãm népĩ nímí tyí. À kɩ núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à kɩ núkúlɛ n tĩnki, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃ ó ye, yé náh fɛ̃ tõ kwrɔ n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.

25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yáh nɛ wɛ n yõ [tɛ́ wɛ n
wɔ] n pi sɔ̃, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃. Névi min tyí náh
tah kal yõkelɛ di? Wil tɔ tyí náh tah kal flɔlɛ di?
26 Yé yah kèpyelɛ yȋnyõ sɔkɔ kɛ̀; sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè
náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n sah díké sɔkɔ; tɛ́ yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh
fɔ̃nfɔ̃ kal kèpye yõ náhnáh di?
27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ gblɔ̌y min yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃ yõ?
28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sõnɔ mɛ yé tyí yé mɔ mɔ flɔ tyí sɔkɔ wɛ́? Yé yah fílkì fĩ pɩ dùkùlɛ
swɛ̃y sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n tĩ.
29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yɔ̃tɛ̃ dĩ Salomo tàh fyé yah yõ, à náh flɔ wɛ mɔ yah
nónó-á plɛ nɔ fílfĩ nópi sɔkɔ yó ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Fílkì nɛ̂-á swãh sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̂nɛ,
Liyel-á képah fĩ pɩ pallɛ sɛ̃ à, yépi wɔ se pyɛ̌ à kɩ yɛ kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ?
31 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yõ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé
kɩ wɛ wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil sɔkɔ nɩ?
32 Yé náh wɛ di, Liyel pĩ́-ńkɛ̃pú ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃nɛ. Ǹtɛ
yé Sú nɛ̂-á yȋnyõ, à pĩ nɛ yȋ nópi pól yétɔ̂-á mɛ yé tɛ̃ dò.
33 Yé Liyel tɔ̃rí ǹgbò yah n kɔ̃, ànɛ̂ wăh mɛ nɛ̂ tyí. Képah sɔkɔ, à kɩ yȋ tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ
yé kɔ̃.
34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsɔ̂ tyí sɔkɔ. Yé ńsɔ̂ tyi sah ńsɔ̂ yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé yɔ̃tyí
ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃ sɑ̃hpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi.
2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃, sɛ̃ ye Liyel kɩ n tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́
tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyí kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ.
3 Á pɩ sɔ̃ tɛ́ ǹdan wɛ á yṹnpi yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ?
4 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yĩ́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tɔ̃
mɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ?
5 Fɔ̀kɔ̀pĩ̀l névi. Á yĩ́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki. Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ kɩ á yṹnpi
yĩ́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yȋ nónó-á mɛ Liyel tyí yõ, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-á mɛ pãhlɔ tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃
pè káh n pɔ pé yey vi yé tyí képékèyɔ̃. Yé káh mó tɔ̃ yȋ kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á
mɛ slo tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yõ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃ sɑ̃hpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃, yé kɩ n wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ n
yɩkɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃.
8 Yé náh wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Nɛ̂-à wùkah mɩ,
kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃.
9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ píɗĩ́-à búrn ni ǹ tyí à kɩ dáhkìlɛ à kɔ̃?
10 Képah náh pɩ, wàh yɛ̃nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃?
11 Yépi nónó-á népêllɛ, yé yé wɛ̃npì kɔ̃nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé
Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yȋlɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á plɛ kal yépi tyílɛ dò.
12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ pé tyí. Sɛ̃ ye tyi
kɔ̃nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃ sɑ̃hpú kɔ̃ dé-ńsah wɔ̌kè ànɛ̂ dé-ńsah fĩ́ĩ tyí yõ

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fĩ́ĩlɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃kì nɛ̂-á n yuku tyí yíkínɔ́ tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́
mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò.
14 Ǹtɛ wɛ̃kì nɛ̂-á n yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fĩ́ĩ.
Ké wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃ sɑ̃hpú kɔ̃ Liyel yĩn yõ mìnyobe tyí yõ

15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yõ mìnyobelɛ. Pàh n pi yé tyí, pě pé gblɔ̌y pɩ mámm
képyɛ́nì tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ gbɛ̃npãhlɔ sɔ̃.

16 Yé kɩ pè pĩ n pi pé tyípínɔ́ sɔkɔ. Yɛrɛsɛ̃ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké pye
tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃kì sɔkɔ.
17 Sésân pèplɔ pól n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye túkúǹìnɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúǹìnɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ náh mó fɛ̃ n syi pye pèplɔlɛ.
19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kè n kãm ǹ min n dah n mɔ nyàh sɔkɔ.
20 Sɛ̃ ó ye yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yõ mìnyobelɛ pé tyípínɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yõ

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ŊGBƐ̃NƐ pé pól sɔ̃ kɩ Liyel tɔ̃rí nɔlɩ
yõ n pi dɛ́. Ŋ̄ Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pípú ó ye kɩ yõ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sõlɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn
yõ kó lésõ pé n syi n yo Liyel tɛ̃ntõnènɛ nɩ? Ŋ̄mɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n yĩni n wilki
sétɑ̃̀nnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ŋ̄mɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n pɩ gbĩ̀lnɔ́ náhnáhlɛ nɩ?
23 Ŋ̄tɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
dêl pípú nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ vì duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, té mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̃́m
névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbĩ́ yõ.
25 Pũ̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ
ké sɔkɔ, ǹtɛ kǎh sɔ̃̀ sõ légbĩ́ yõ sɛ̃, képah ye kè náh syɩkɩ.
26 Ŋ̄tɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh té à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékɑ̃́m kɛ̃
névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèm̀ìyɑ̃́hrí yõ.
27 Pũ̀ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pṹnyɑ̃́hkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ
ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ pnɛ́pnɛ́.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû gbɑ̃̀n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ.
29 Yé náh wɛ di, ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkù náh sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ dɛ́,
kè sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yõ à tiki pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, té yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké
tyí wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé pɩ yályál Liyel yah.
3 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ ǹ gbɔ̃̀ nɔ à tũ ǹ tyí, té yo ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́
swɔ, dĩ́ dú ńyân núkú tyɛ.
4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ mè yɑ̃h nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ á gblɔ̃̌ynɛ sárká
syínwì̃lkì̃-ò wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótɑ̃m dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ képah
wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyíbî yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ tɔ̃̀npɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Wrome sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́
à ni
6 nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé tɔ̃̀npɩ dĩ́-á mɛ sɛ̃nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ n
kwlɔ képékèyɔ̂.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ à dɛ mɔ.
8 Ŋ̄tɛ kénɛ dĩ́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ-á fɔ̃́rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ŋ̄kɛ̃
à wɛy núkú ó yo, té pé tɔ̃̀npɩ-á kɩ dɛ.
9 Á kó wɛ nɩ, yɔ̃̀tɑ̃m-á mɛ péwɔ tyí, té péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbi yísyɔ́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Pâh yo nɛ̂
tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃ n pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à tir mè
pɩ! Á kè pɩ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, sè ǹ gbɑ̃̀n kah du. Á mɛ yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃pú tyí nɛ:
«Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mé náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ǹgbɛ̃ mè dùkù névi wɛ yah Yisrayel
no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ.
11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ pɔ yɔ̃ke yõ wɛ̃
tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃rí tyah sɔkɔ.

12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sǒ̀ yĩnɛ dénólɛ Liyel tɔ̃́rí tyah sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̂
sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»
13 Képah tɛ̃nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yǒ̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku á tɩ̃̀nnɛ. Wáh
sɛ̃ ńmɔ yõ sɛ̃, wáh nɛ̂ yah kõ, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tǒ̀npɩ dɩ̃́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, té kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ sɛ̃nólɛ wílvyã̂hnɩ̀nɛ.
15 Yesu mɛ tũ pi gbǒ̀ tyí, wílvyã̂hnɩ̀ núkú à fĩn mɔ. Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah
n dah n mɔ Yesu tyí sɔkɔ.
16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétǎ̀n-á sǒ̀ mɛ dénólɛ nónó sɔkɔ. À mɛ ǹ
vyãh wɛynɛ sétǎ̀n nɔ́pi yĩni wilki pé sɔkɔ, té yámpú tɛ́lɔ́ pól dɛ mɔ.
17 À képah pɩ Liyel tɛ̃ntǒ̀ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kõ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃: «À
ye á yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á yõ, té á yamnɔ pól tyɛ.»

Nónó-á sǒ̀ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sǒ̀ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃, à nɛ pé tǒ̀ sã̂hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃
kahnɩnɛ.
19 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kǒ̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ té yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh
kɩ ǹ sǒ̀ tɛ̃ n kɔ n kõ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtǎ̂n pól sɔkɔ.
20 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Gbɛ̃́npãhlɔ tyí pǐ̀ mɛ. Kèpye tyí syè mɛ. Ǹtɛ Névi
Pídɩ̃́ tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
21 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tǒ̀ sã̂hpú sɔkɔ yɔ́ tõ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò
yĩ tɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹ́mɔ sǒ̀ tɛ̃, ǹ té n yɛ nɛ́kyî kõ pè pé lékyîlɛ n yĩ.»

Yesu yã̂hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tǒ̀ sã̂hpúlɛ pè sɔkɔ.
24 Dǒ yã̂hpékè yɔ́ núkú kõ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè yõ n tyah yɩ̃́nólɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ
Yesu wɔ sǒ̀ mɛ n dɔ.
25 Képah sɔkɔ, ǹ tǒ̀ sã̂hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyɩ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ ńkɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé
pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yǒ̃nólɛ dɛ́!
26 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ té tíkí yé tɛ̃? Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi.» Képah
tɛ̃nɛ, à yuku à dírí kõ yã̂hkí ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pɩ sṹmm.
27 Képah tɛ̃nɛ, kè kah pɩ gbɛ̃ndùnǐnɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se
dɩ̃́ mɛ̀nɛ té yã̂hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Dîbî nɛ́pî̃ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétǎ̀n-á sǒ̀ mɛ nónó sɔkɔ

28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ Kadarɩ tãn sétáh yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, díbí
nɛ́pî̃ nímí mɛ wil léyã̂l wrɔ́ sɔkɔ à pɔ à yohnɩ sétǎ̀nnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí,
nɛy náh sǒ̀ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃kɩ̀lɛ.
29 Pǎh pɔ à yohnɩ, pè tyah n de n syi nɛ, Liyel Pídɩ̃́, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí nɩ?
À se pɔ ásǒ̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ nɩ?
30 Té kè sǒ̀ pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kõ fíí kwéy pélɛ.
31 Sétǎ̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kɩ sé yĩni wilki díbí nɔ́pi sɔkɔ, à yɛ sé kõ sé kyɩ n de
sel nɔ́pi sɔkɔ.
32 Yesu mɛ nɛ, sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel
nɔ́pi pól núkú wil yõlɩ yǒ̀tah, à to tiki tùkùtùkù à kyɩ de yɔ sɔkɔ à ku.
33 Képah tɛ̃nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃pu mɛ to de kwil sɔkɔ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh no tyí, à tahlɩ
tir nɛ̂-á pɩ díbí nɛ́pî̃ nímí nɔ́pi tyí sétǎ̀n-á sǒ̀ nónó sɔkɔ.
34 Képah sɔkɔ, kwil tãn pól wil kyɩ Yesu yohnɩ. Pǎh fyò à wɛ, pè à ni nɛ à yal pépi
sétáh yõ.

9

Sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.*

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásǒ̂ sɔkɔ yò, Kapɛrnayumi ye.

2 Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ́ yɔ̃ à pɔ ǹ tyí. Wǎh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃, à yo sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń pídɩ̃́. Á tyípêl pínɔ́ ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»

3 Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́ tyah n sõ nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́.

4 Ǹtɛ Yesu-á pé sõnɔ pɩ̃ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ té sõnɔ túkúnɩ̀nɛ yé sɔkɔ sɛ̃?

5 Mâh yo sèkùkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ.› Képah náh pɩ, mâh yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo mɛ nɛ̂ tɛ̃ yónɔ́ sɔkɔ kal?

6 Ǹtɛ mé kɩ tir yɔ́ pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pɩ̃ nɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ Névi Pídɩ̃́ tyí sétáh yɔ̃ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»

7 Dɩ̃́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.

8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel yɩ̃nnɛ n gbilki wǎh sɔ̃npílɛ tɛ̃nwɛnɔ mɛ̀ dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ à mɛ kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Á mɛ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú tɔ pɔ n yɔ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.

11 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃, pè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ té pé kwɔ́-ò dɩ̃́ n yɔ̃ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nɩ?

12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̂̃ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̂̃lɛ di?

13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yâh wɛ̃ yɑ̃mnɛ n yah, képah tyí nɔ ńmɔ tyí kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí sɔkɔ, yè ké kɔ́r pɩ̃. Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ n sõ nɛ négbló-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pɩ̃ nɛ tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Ǹvɩ̀nɩ̀ tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîdɩ̃lɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃̀ tɛ́ pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú níkɩ̀lɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ níkɩ̀lɛ n tɛ̃ nɩ?

15 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yɔ̃ke yɔ̃ yɩ̃nnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ mɛ gbɩ̃́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpɩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbɩ̃́nɛ, pè kɩ níkɩ̀lɛ n tɛ̃.

16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yɩ̃nɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sɑ̃n mɛ̀ kɩ fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yɔ̃.

17 Dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yɩ̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ pley dɩ̀ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, dɩ̀vɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɔkɩ, dɩ̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písê-á yah kwlɔ núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yɔ̃, wǎh kɩ min wɛ.

19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yuku dɩ̃́ sɔ̃̀ tɛ̃.

20 Tɛ́ kè pɔ yɩ̃nɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyé-ńkɛ̃nɛ ye gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɩ̃̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyí.

21 Yé náh wɛ di, à sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ ńtɛ̃ ó tyí, páh kɩ dɛ.

22 Yesu-á ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń písê. Á Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.

23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yɩ̃ni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ gbô, à yiko fɩ̃́bípú wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ pè mɛ n pɩ wrǒwrǒ. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ:

24 «Yé wil ásɔ̂̃. Pípír náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.» Ǹtɛ pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko.

25 Pǎh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́ sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, pípír yuku.

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pípír sɔ̃̀ ku kègbɩ yɔ̃. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

[26] Yĩ mɛ̀ pínɔ́ tyí tyah n yãh kénɛ mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yĩ́tũbi nɛ́pɛ̂ nîmî yîsyɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

[27] Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tũbi nɛ́pɛ̂ nímí yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ léyy
nɛ, Davidi Pídĩ́, à pé yãm yah.
[28] Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yĩ́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnô. À mɛ pè piki yah nɛ, pè se
sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á kɩ fɛ̃ pé yĩ́ yɩkɩ mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ, àwe-á, Tɛ̃ ǹgbɛ̃.
[29] Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé yĩ́ tyí tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɔ̃, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyí, Liyel kè
pɩ yé tyí sɛ̃.»
[30] Képah tɛ̃nɛ, pé yĩ́ yɩkɩ mɔ. Yesu mɛ pè gbah sni nɛ, pè pé gblɔ̃̌y tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy
pĩ ké sɔkɔ dɛ́!
[31] Ǹtɛ pé wĩ̀lntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɩ tyah Yesu yĩ́ngbílɛ n yo n kɔ̃ kénɛ mara pól sɔkɔ.

Dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̃̀ mɛ gbínɔ́lɛ

[32] No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nɔ́syɔ́ pɔ dĩ́ yɔ́lɛ Yesu tyí, nɛ̂-á sétõ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à
kɔ̃ à pɩ kèdɔ̀kìlɛ.
[33] Yesu-á núkú sétõ mɛ̀ yĩni wilki dĩ́ mɛ̀ sɔkɔ, dĩ́ tyah n wɛkɩ. Kè pɩ gbɛ̃̌ndùnǹnɛ tɔ́wû
pól tyí, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pépi náh ǹsɔ̃ntɛ̃́ dùkù wɛ yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ.
[34] Ǹtɛ Farisi wɛ̃̌kì kɔ́pú wɔ sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni sétɛ̃̀nnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

[35] Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlɔ́pî póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtɛ̃̂n
vì sɔkɔ, mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo Liyel tɔ̃́rí tyí yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ
n mɔ.
[36] Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ tyɛ á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ fɛ̃-ò kɛ̃nɛ
sé tyí, pé yãm à tɛ̃.
[37] Képah sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ
kwéy.
[38] Kǎh pɩ sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ nɛ́tɛ̃nɛ, yé à ni à tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ sèmukɔ
tɔkɔ yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɛ̂ gbɔ̃nimînɛ

[1] Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɛ̂ gbɔ̃nimí ye pɔ, tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ pè sétɛ̃̀nnɛ n yĩni,
pè mɔ́ yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ.
[2] Kénɛ nɛ́pɛ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyí, nɛ̂-á
pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndĩ́ Andrelɛ, à tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌ndĩ́ Nsyɔ̃ tyí, pépi
nónó-á Nsebede dĩ́npĩ̀lɛ,
[3] à tahlɩ Filipi ànɛ̂ Bartelemi tyí. Toma sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ́rí syí-òlɛ,
à tahlɩ Alfe pídĩ́ Nsyakɩ tyí ànɛ̂ Tadɩlɛ,
[4] ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sú fɔ̃́ vyãh syípú sɔkɔ yɔ́lɛ, à tahlɩ Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ tyí nɛ̂-á
pɔ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɛ̂ gbɔ̃nimî tɛ́kínmɔnɔlɛ Nìvìnì tir yɔ́-ńsah

[5] Nɛ́pɛ̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo pé tyí nɛ: «Yé káh kyɩ névye tĩ̀nnɛ nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de Samari tɑ̃n kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
[6] Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ tĩ̀nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nì mɔ́npunɔ tyí kɔ̃lɛ.
[7] Yáh kɩ n yuku wɛ̃̌kì yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.
[8] Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyîlɛ n yilki n mɔ. Yé tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân
sɔkɔ, yè mɔ́ sétɛ̃̀nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ
sɛ̃.
[9] Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ.
[10] Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh, ànɛ̂ lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ. Yé náh wɛ
di, tɔ̃̀npɩ yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõke yɔ̃́nɔ́lɛ.*
[11] Yâh kyɩ de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé nɛ́gbí yah kɔ̃ yè twah tɛ̃ tyí.
Yé mɔ́ tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ.

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tɑ̃n 9.14 ; 1 Timote 5.18.

12 Tɛ́ yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé yo pé tyí nɛ yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yõ.
13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé twah pé tyí, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh yahle, yèvɩnɩ
mɛ̀ kɩ ké syɩ pɩ yé tyílɛ.
14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh pɩ kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́
yahle yé wɛy nóhnólɛ, yâh n yal, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́.
15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil ànɛ̂ Gbomɔrɩ kwil
fố̃hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nì sɔ̃ ńmɔ n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃npãhlɔ nɩyố. Yé nɛ mɛ lékấm
névyelɛ áswɔ̃ plɛ́y tyí kɔ̃lɛ, yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tìti sɔ̃.
17 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtần sɔkɔ,
tɛ́ kɩ yélɛ n ko yèfõhlɛ Liyel ní-ńtân vì sɔkɔ.
18 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yồtãm ànɛ̂ yồtãm tyí ńmɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, yé
kɩ ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n yo n wil n pi
sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de yé sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ.
20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ́ wɛlɔ náh yé kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye kɩ tɛ̃ yé yahlɛ
yé kɩ n wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yṹnpyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbi tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ pé wɛ̃npì
tyí. Wɛ̃npì tɔ kɩ pé dúbípú tyí yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ n ko n mɔ.
22 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ.
23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ
nɛ̂-á Névi Pídĩ́nɛ, yé náh tɔ̃nì Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé kɩ pɔ.
24 Tir sấh-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tồnpɩ tɔ náh n kal n pnɛ ǹ yồtɛ̃nɛ.
25 Tir sấh-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ. Tồnpɩ tɔ-à pɩ ǹ yồtɛ̃ tyí kɔ̃lɛ, kè kɩ yĩnɛ.
Névye-á fyò mɛ kéte tɛ̃ dĩ́ ńtɛ̃nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á sétần yồtɛ̃nɛ), ǹ kéte tãn
wɔ se pyɛ̌ pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ?
26 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, tyípǐl yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi
wìlkìnmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètǐn sồ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃nɛ.
27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, yé sélɛ n yo n wilki n mɔ tyah kyòo yah. Tyi
nónó-á n plɔ n yo yé tyí yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃ntǐn yõ.
28 Yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ ǹ min ko
mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃nsê ànɛ̂ ǹ min tɔ min dah mɔ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ tíkílɛ nɛ n pɩ.
29 Ǹtɛ̃npînɔ́ nínɔ́ n yãm pópíkí pó núkú ólɛ. Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, nɛ́
yé Sú Liyel náh ké wɛ̃kì kɔ̃.
30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yồyén ńtɛ̃ pól dan mɛ pĩ́nɔ́lɛ Liyel tyí.
31 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnki tyílɛ di?
32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yĩ́ yah nɛ páh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ kè yo dal mɔ
ń Sú yĩ́ yah nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, nɛ tɛ̃-á mɛ ńmɔ tyí yõ.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yĩ́ yah nɛ pé náh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yĩ́ yah
nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyố

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́. Yèvɩnɩ náh mé pɔ mɔ́-ńsah
sétáh yõ, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyɛ̌.
35 Mé pɔ dĩ́ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ
wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah.
36 Névi gbô tãn ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bílɛ.

A á gblɔ̌y dyɔ yĩ́ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sồ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ
tyí yõ. Névi nɛ̂ pídĩ́, képah náh pɩ ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n
mɛ ńmɔ tyí yõ.
38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ń sồ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ.

39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ
min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.
41 Névi nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínó yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkõ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃ plɛ ǹ pínó yĩnnɛ
nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí dyah dyah kwâh kénkõ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ.
42 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à nívínó ńgbíyĩ́nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yó
ńtɛ̃ fyé kõ à wɔ ǹ pínó yĩnnɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ, tɛ̃ náh n tɛkɩ n pi ké lédyáhní sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwɑ̃h sah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí kõ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npó
à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ kwɔ́nólɛ n pɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.

Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista tyípínɔ́ tyí yónó noh. À mɛ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú yísyó tõ pè kyɩ à piki yah nɛ,
3 ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n pɔ n pi, tĩ̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ sè yɑ̃h Nsyɔ̃ tyí
nɛ,
5 yĩ́tũbi yĩ́-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótɑ̃m mɛ n dɛ n mɔ, níkítũbi
mɛ n nohnɩ, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ n yo n kõ yɑ̃m tɑ̃n tyí.
6 Ǹtɛ ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kõ à ń yõ sɛ̃́nó yáhle-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ tyí nɔ.»
7 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃ tyílɛ n yɑ̃h tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃:
«Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃nnɩ sɔkɔ? Fílkɩ̃̀ yɔ́ se yɑ̃́hkí mɛ n fĩ n kõ?
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Dĩ́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tɑ̌hnɩ̀ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tõ
fwɔ̀tɑ̌hnɩ̀nɛ n mɔ, pépi mɛ yɔ̃̀tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ dò.
9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ
sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
10 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyí ye wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah,
ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntõ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ, à kɩ pɔ á wɛ̃kɩ̀ tõ sah.›*
11 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, sê fɔkɔ táh pi yó ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò
Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyĩ́ĩ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃ kal ǹnɛ.
12 Tɛ́ à tɔkɔ Wɛ̀lnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃rí nɔlɩ mɛ
n wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ.
13 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo, pópó à
pɔ syɩ Nsyɔ̃ gbĩ tyí.
14 Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli mɛ̀nɛ, nɛ̂ pónó tyí-á sɔ̃̀ yónsàhnɔ́lɛ.†
15 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.
16 Mé kɩ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sɑ̃h nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɩ nɛ wɛ̃npɩ̃̀ sɔ̃ kõ tɛ̃ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n
sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no tyí nɛ,
17 pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyí, tɛ́ pè náh yi. Pé tõ kũ yɩ̀kɩ̀ gbɩ mɔ, pè náh se tõ gbo.
18 Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke
yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n yõ, à náh mɛ dɩ̃̀vɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.
19 Ǹtɛ Névi Pídĩ́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n wɔ pallɛ. Pè mɛ tõ nɛ, pè yah yèwònpɩ
ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípɛ̂l pípú kódĩ-á ǹnɛ. Ǹtɛ Liyel lékɑ̃́m-á n tɔkɔ à tyi
nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tõ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yísyɔ́ yõ

20 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ ǹ gbɩ̃̀lnó kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à tyah n kah n wɛkɩ sé névye
yõ, pǎh sɔ̃npílɛ yahle pé tyípɛ̂l pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. À nɛ:
21 «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tɑ̃n. Pèkè mɛ yé yõ, Betisayida tɑ̃n. Ǹgbɔ̌ gbɩ̃̌l tyi nónó-á
pɩ yé tĩ̀nnɛ, sɛ̃nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tɑ̃n tĩ̀nnɛ, pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́
náhkɩ mɛ pé piki syĩ̀lɛ à pé tyípɛ̂l pínɔ́ yal mɔ di mónɔ́lɛ.

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

22 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn[‡] fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

23 Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yɩ̂nyõ? Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbɩ̆l nónó-á pɩ yé tɩ̂nnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Sodɔmɩ tãn tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃̀ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ.

24 Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil tãn fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

25 Légbɩ̃́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃́: «Bɔ̃́, áwɔ nɛ̂-á yɩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh nétɛ̃̂nɛ, mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npílɛ tyi nópi wɔ̃bɩ yĩ pɩ̃́pú ànɛ̂ lékã́m névye yah, tɛ́ sélɛ névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ wɛ̃́npɩ̆ sɔ̃́.

26 Bɔ̃́, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃́.»

27 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń Sú ye tyi póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹmɔ nɛ̂-á Píɗɩ̃́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ńnɛ n pnɛ né Sú ó náh. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ né Píɗɩ̃́ ó náh, à tahlɩ Píɗɩ̃́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

28 Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ yé yõ, yé pɔ ńmɔ tyí, mé kɩ yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ.

29 Nɛ́pír névi ànɛ̂ gblɔ̃̆y tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye, máh yélɛ n mɔ tɔ̃̀ nɛ̂ sɔkɔ, yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tɔ̃̀ sã́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ n mɩ.

30 Yé yah, ńmɔ tɔ̃̀ náh tah, ń tɔ́kɔ́bɩ́ mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

1 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú sɔ̃̀ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sɔ̃̀ mɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɩ de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̆lɩ̀ntahnɔ sɔkɔ.

2 Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo Yesu tyí nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ n yah ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kélɛ n pɩ lɛ́.

3 Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?

4 Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwɩ̆lkɩ̆pu tyí sɔkɔ, nɛy náh lésõ yĩnɛ sé táhnɔ́lɛ.[*]

5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwɩ̆lkɩ̆pu-á ńkɛ̃́nɛ mɩ mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ pé tyí?[†]

6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásɔ̃̂ nɛ̂-á kal Liyel ní-ńsah gbôlɛ.

7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Sárká súkénkɔ̃nɔ náh mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sɔ̃̀ mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ lékàhlɛ lékàh kɛ̃́ névye kɔ̃ n pi.

8 Yé náh wɛ di, Névi Píɗɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃nɛ dò.»

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.

10 Gbɔ̃̀nkù ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé lékàh wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, yɔ́nwó dɛ́nmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ nɩ?

11 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képɔ́ núkú ó-à mɛ, tɛ́ à sɔkɔ de pwã̀hsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃ se kɩ yɛ ǹ kyínwɩ̆lkɩ̆nɔ́lɛ lésõlɛ?

12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal náhnáh képɔ́ yõ di? Kǎh pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ.»

13 Képah tɛ̃̂nɛ, tɛ́ yo gbɔ̃̀nkù ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃.» Á mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀ sɔ̃́.

14 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ à vɩ̆-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ

[‡] **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sɔ̃̀ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n mɔ n kɔ̃ tyípɛ̂l kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23. [*] **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. [†] **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 28.9-10.

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃kì kópú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kõ, à yal nɛ́npɔ́.
Névye náhnáh mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. A mɛ pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ,
16 té pè gbah sni nɛ pè káh pé tyí yãh nɛy tyí.
17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tyí, kè wil. A lésõ nɛ
ńkɛ̃:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tɔ̃̀lɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ǹ nìdè nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kõ à kɩ gbɩ wɛ̃kì tyí yo yı̃̀kìnı̃̀ pól névye tyí.
19 A náh yékâb pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yı̃́npɔ̃ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ.
20 Fílkı̃̀ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ, à náh ké tέy kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tέy ni n mɔ n pi.
Sɛ̃ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃kì kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yı̃̀kìnı̃̀ pól névye gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

Yesu tɛ̃ wɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ dı̃́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ à kõ à pɩ yı̃́tũ̂ ànɛ̂ kèdɔ̀kìlɛ.
Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kõ tɛ̃ wɛ n wɛkɩ, té fɛ̃ n yah.
23 Képah tɛ̃nɛ, kè pɩ gbɛ̃ndùnı̃̀nɛ tɔ́wû pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tɛ́ Davidi
Pídı̃́ náh yɔ̀ lɛ́?»
24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kópú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Bɛlsebuli ó gbɔ̃̀ yõ-á à n
yı̃ni sétɛ̃̀nnɛ.
25 Tɛ́ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀ yuku wɛ̃nɛ n
fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rí kɩ yıkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, kè náh n wũ n pi. Sɛ̃ ó ye,
kéte nɛ̂ névye-à yuku wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi.
26 Tɛ́ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃-à tyah ǹ nolɛ n yı̃ni, ǹ gblɔ̃̌y náh à n fwo di? Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ wũ?
27 Tɛ́ ńmɔ-à mɛ sétɛ̃̀nnɛ n yı̃ni Bɛlsebuli gbɔ̃̀ yõ yé yo à; yépi tı̃̀nkı̃̀ névye wɔ-á dò, nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ mɛ pépi n yı̃ni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kõ.
28 Liyel Mirki gbõ yõ-à mé n yı̃ni sélɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á yı̃ni tɛ̃ yé tyí.
29 Tǎhkì-á mɛ dı̃́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɩ ǹ gbɛ̃̀n yı̂
kwel? Máhah wǎh kɩ à pukubi té kɩ pyě de ǹ wɔ̀kɔ̀ yı̂ kwel.
30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ n fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n yohnɩ n mɔ
tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.
31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kɩ fɛ̃ yõ
mɔ pè kõ. Ǹtɛ Liyel Mirki gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yõ mɔ n pi pé tyí póllɛ.
32 Névi nɛ̂-à yo de Névi Pídı̃́ tyí, kè kɩ fɛ̃ yõ mɔ tɛ̃ kõ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de Liyel Mirki
tɛ̃ wɔ tyí, kè náh yõ mɔ tɛ̃ kõ n pi kwɛynɛ, kè náh yõ mɔ tɛ̃ kõ n pi ńsɔ̃̂ tɔlɛ.›
33 Yé yah, séswɔ̃ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̃ nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á
mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̃ nɛ̂ náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ kétúkùyɔ̂.
34 Wáhnmírɔ́ nɔ́pi, tyípéplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ té yé nnɔ mó tõ mɛ yúkúnɔ́lɛ
pèkèlɛ? Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye n wil tɛ̃ vyãh sɔkɔ dò.
35 Nɛ́pépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ. Nɛ́túkù tyítúkúnı̃̀ tɔ mó n wil ǹ nɩ sɔkɔ.
36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, yah kɛ̃ wɛlɔ nónó pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃ kɩ piki n yah
n pi pé tyí Liyel tukey tuke sõlɛ.
37 Tukey kɩ tuke á yõ à yı̃nɛ á vyãh wɛynɛ kɩ gbılɛ ǹ kõ, képah náh pɩ kɩ lékàhlɛ ǹ kõ.

Névye mɛ kélɛ n yah n kõ Yesu tyí nɛ à gbı̃̀l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópú yísyɔ́ mɛ Yesu syah nɛ,
pé kwɔ́-ò dı̃́, páh mɛ ké tyí nɛ à gbı̃̀l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí.
39 A mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbı̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké
tyí nɛ mé gbı̃̀l yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Nsyonasɩ tyí sɔkɔ.
40 Yé yah, sõ-á lésõ Nsyonasɩ sèpı̃̀n tɔ̃nì pɩ yɛ̃nkô-ǹgbɛ̃kì yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃ ye Névi Pídı̃́
tɔ kɩ sèpı̃̀n tɔ̃nì pɩ sétáh sõwãh.

‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4. § **12:29** 12.29 - Dı̃́ nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye pè n ye. * **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17.

41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo Ninivi kwil tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̃̂ nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ, Ninivi kwil tãn kɩ
yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kõ.
42 Pi nɛ̂-á lésõ yõtɛ̃̀nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fíí sétáh yĩ̀n tyí, à pɔ yõtɛ̃̀ dĩ Salomo
lékãm wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ,
kénɛ pi kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kõ.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kõ, ǹ mɩ̀-ǹsah yah n kõ. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃̀nɛ,
44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sõ wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ,
tɛ́ kyɩ ǹ tɛ̃́-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ,
45 à n kyɩ sé no sétãnnɔ́ kwǎrninɔ syah, nɔ́nɔ́-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́ n kyɩ n de n tɛ̃
tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃̀nɛ. Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ
tyí kɩ n pɩ n pi.

Nɔ́nɔ́ mɛ Yesu yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé pɔ yĩn kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyí
nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
47 Ǹnî mɛ yo ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yĩ̋ntɛ̃̀nɔ́lɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké
tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí.
48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nɔ́nɔ́ mɛ ń yṹnpyélɛ?»
49 Tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ nɔ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yṹnpyé wɛ yɔ̀.
50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yĩ̂nyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à képahlɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye ńmɔ
yṹnpilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmĩ̀rkĩ̀ nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

1 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kõ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de kõ tɛ̃ krɔ́tɔ́kè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû
pɔ́l sɔ̃̀ mɛ yĩ̋nntɛ̃̀nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ.
3 À sɔ̃̀ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ̋ yɔ́
lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah ǹ swãh sɔkɔ.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̀gbalɩ sɔkɔ, kèpye mɛ pɔ sépi yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃́-ǹsah légbĩ̋ yõ. Tɛ́ kǎh pɩ yen gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃́,
sè núkú fi súú.
6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yɑ̃̀hnɩ̀ gbɩ mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ.
7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pɑ̃̀n nɩyɔ̃́, pɑ̃̀n mɛ yuku fyãh sé yõ.
8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ, túkù
tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, túkù yõgbãmgbãm pɩ.
9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n yãh no
nɔ́pi tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ nɩ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃̌rí tyi nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kõ.
Ǹtɛ kè náh pépi wɔ kõ.
12 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh
mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí
yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kõ mé n yãh pé tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ.
14 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah, képah ye n nɔ péle yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tṹ,
tɛ́ pé yĩ̋ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,

† **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̃̀tãm 10.1-13.

pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›
16 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ tyí nɔ, yé yı̃́ mɛ n yah,
yé ní mɛ n nohnı.
17 Kégbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ névye nónó-á
négblólɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sè wɛ, té pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó
noh, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèmı̀rkı̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèmı̀rkı̀ yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh:
19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃rí tyí yónɔ́ noh té pè náh ké dùkù pı̃, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀
wilki pé fɔkɔnı sɔkɔ. Pè mɛ wɛ̃gbalı tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ syıkılı.
20 Túkù mɛ légbı̃́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́
swɔ pě kè fɛ̃ n syi nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
21 Tɛ́ pè náh n yɛ kè yã̀hnı̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ. Tɛ́
yèvyãhrı, képah náh pı fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yı̃ni tɛ̃ kénɛ wɛy yı̃nnɛ, pě pé náh vi kè kɔ̃ súú.
22 Túkù mɛ pã̀n tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkõyɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ ànɛ̂ tahrı dékè
n pɔ ké yah kɔ̃, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkı pé tyí.
23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě ké dùkù pı̃, yõre n
wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pı, ànɛ̂ nónó-á tikitɔ̃nítɔ̃nı pı, ànɛ̂
nónó-á yõgbãmgbãm pı.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh filkı̀ tyí yõ

24 Yesu tõ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀
nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ sèmukɔ duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyı filpyé mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké
kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ.
26 Kăh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbı̃́ nɛ̂nɛ, filkı̀ tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy.
27 Sètɛ̃ dı̃́ tɔ̃̀npıbı-á kè kyɔmı wɛ sɛ̃, pè mɛ kyı kè yo pé yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃,
sèmukɔ duku pèpɛy-á se sɔ̃̀ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pı sɔ̃ tɛ́ filkı̀ tɔ pɔ n wɛ ké
sɔkɔ nı?
28 À mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́ tɔ̃̀ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyı sè
viki nı?
29 À mɛ nɛ ɔ̃ɔ̃-á. Ǹkɛ̃ pàh kı nɛ páh sélɛ n viki, sèmukɔ tɔ-á kı syah n kwrɔ n mɔ n
viki sélɛ.
30 Pè yɛ sé yõ sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbı̃́ tyí. Tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ
gbı̃́-à kı pɔ nɔ, páh kı yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ pè filkı̀ ǹgbò kɔ̃, pè mó sè pukubi pbɔ
pbɔlɛ pè kyı n sukɛ. Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmı̀rn nónó-á yãh mútárdı̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tõ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ,
kè wɛ yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ mútárdı̀ pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
32 Képah yilɔ kal yípyé póllɛ. Tɛ́ kàh fi, kè n pı gblò kal sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pı
séswɔ̂ sɔ̃, kèpye n pɔ syɛ̀ pı ké yı̀ngbã̀n tyí.»
33 Képah náh Yesu tõ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh
sèmı̀rkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́ lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yı̃́ tɔ̃nɔ́ mífã́hkı̀ sɔkɔ, ké pól kɔ̃
kè dɔkɔ.»

Yesu sèmı̀rn yã́hnɔ́ yõlɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nópi póllɛ n yãh tɔ́wû tyí sèmı̀rn ó sɔkɔ. À náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
yo pé tyí nɛ́ sèmı̀rn sɔkɔ náh.
35 À képah pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tir yónsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil. À lésõ nɛ ńkɛ̃: «Mé kı tyilɛ
n yo sèmı̀rn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ mɔ gbı̃́ dùkùlɛ, mé kı névye
níkí yıkı sélɛ.»*

Sèmı̀rkı̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh filkı̀ tyí yõ

---

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

36 Képah tẽnɛ, Yesu yal tówû tnô à sɔkɔ gbô. Ǹ tồ sấhpú mɛ nɔ de ǹ tnô té yo ǹ tyí nɛ,
swãh sɔkɔ fīlkì̃ sèmìrkì̃ nɛ̂-á sồ à yãh, à ké yõ yo pé syah.
37 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ duku pèpɛy mírnmɔ-òlɛ, Névi Píɗí̃ ye.
38 Swãhlɛ, kèkõyṍ ye. Sèmukɔ duku pèpɛynɛ, Liyel yồtɔ̃rí sɔkɔ wɛ̃npì̃ ye. Fílkìlɛ, sétằn
yồtɛ̃ náh névye ye.
39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ fīlpyélɛ, sétằn yồtɛ̃ ye. Sèmukɔ tókónólɛ, kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ ye.
Sèmukɔ tókópúlɛ, yî̃nyõ tồnpıbı ye.
40 Sɔ̃-á pě fīlkì̃ viki n sukɛ nyàh sɔkɔ, sɛ̃nkɔ̃ ye kı n pı n pi kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ.
41 Névye nónó pól-á névye yɔ̃lɛ n yıkı n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á tyítúkúnì̃
pípúlɛ, Névi Píɗí̃ kı ǹ yî̃nyõ tồnpıbı tɛkı n mɔ n pi, pè kı pɔ pè wilki ǹ tɔ̃rí tyah sɔkɔ.
42 Té kı pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ.
43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kı n tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, gbĩ
tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kı mɛ kè noh, tɛ̃ kè tɛ̃ yĩn.»

Sèmìrn nónó-á yãh tahrı wɔ̃bìnsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlì tyí yõ

44 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì̃ nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Dí̃ yó lésõ kyı wil mɔ tahrı wɔ̃bìnsàhnɔ́ yó yõ swãh yó sɔkɔ, té kè tɔkɔ tɔ̃ wɔ̃bı.
Ké wɛ́nɔ́ nìvìnì tɛ̃ tyí, à sɔkɔ à kyı ǹ gbằn yî pól yãm à pɔ swãh mɛ̀ dwe.
45 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı tɔ̃ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì̃ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Gbò yí̃-ò yó lésõ mɛ,
nɛ̂-á yî kètǎrnɔ́ yísyɔ́lɛ n yah n kɔ̃, pè n ye pɛ́rlìnɔ́lɛ.
46 Wǎh pɔ ké dɛ́nkɔ́kò yó wɛ, à kyı ǹ gbằn yî pól yãm à pɔ kè dwe.»

Sèmìrkì̃ nɛ̂-á yãh yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyí yõ

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kı fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì̃ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, à yɛ̃nkyɔ duke pól tɛ̃.
48 Kǎh yuku, pè kè yɔrı wilki pɔ kènkwằh yõ, té kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ,
té sé tɛ́lɔ́ milki.
49 Sɛ̃ ye kı n pı n pi kèkõyṍ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. Yî̃nyõ tồnpıbı kı pɔ nɛ́túkúnì̃ wah wilki
nɛ́gblɔ́ sɔkɔ,
50 kı kyı pè min dah mɔ sĩnki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kı mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késấnnɛ

51 Képah náh Yesu tɔ̃ yo ǹ tồ sấhpú tyí nɛ: «Yé se tyi nópi pól noh wah?» Pè mɛ nɛ
àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyi kồnsàhnɔ́ kwɔ́pú nónó-á sồ kwɔ́nɔ́ wɛ
sɔkɔ Liyel tyi kồnsàhnɔ́ tyí yõ ǹgbòlɛ, té tɔ̃ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel tɔ̃rí tyí yõ núkúnúkú, té
névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yó sɔ̃, nɛ̂-á yíɗî sồ mɛ ǹ tyí ǹ dúkúrí sɔkɔ, té à tɔ̃ pɔ
snɔ́ wɛ dohnı sé yõ, té mɛ sélɛ névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtı tãn yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Té Yesu-á sèmìrn nópi yãh tɛ pé tyí gbí̃ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
54 té sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyı nɛ́npɔ́, à kyı kwɔ́nɔ́lɛ n pı pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
fɔ́ɔ́ no pól gbằn du ǹ tyílɛ. Pè sồ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ ńyãh lékấm ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à
fɛ̃ gbǐl nópilɛ n pı nı?
55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò píɗí̃nɛ nı? Ǹ yṹ yĩn kó Marilɛ, té ǹ gbɛ̃ndí̃pi mɛ Nsyakı, ànɛ̂
Nsyosɛfu, ànɛ̂ Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nı?
56 Té ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásồ yɔ̀ nı? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékấm ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ
mɛ̀nɛ nı?
57 Képah sɔ̃nɔ sồ mɛ pé yõ yıkı pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ: «Liyel tɛ̃ntồ syínyo-ò kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè náh ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel
tɛ̃ntồ syínyo-òlɛ.»
58 Pǎh yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃, à náh mó gbǐlnɔ́ náhnáh pı nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwìlkì̃-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbí̃nɛ, Kalile mara yồtɛ̃ dí̃ Yerɔdı Yesu tyí yónɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tồnpıbı tyí nɛ, Wèlnwìlkì̃-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tɔ́tɔ́. Ǹ lékɔ́-á yilki mɔ. Képah-á
tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹ tyí à fɛ̃ gbǐlnɔ́lɛ n pı.

3-4 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè
yo ǹ tyí nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀ yĩnnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kõ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ
tyí, tɛ́ à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
5 À lésõ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃ ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-òlɛ sɛ̃, pépi yah tíki mɛ à tɛ̃.
6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vɩ̀npɔnɔ syáh syah sõlɛ, Yerɔdyadɩ písê yɔ̃ yi nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ.
Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kõ, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃ kwáhdúkú nɛ̂ yah kõ pé tyí, páh kɩ
kélɛ à kõ.
8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ mɛ à kurki mɔ à kõ à yo Yerɔdɩ tyí nɛ, à Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ
pé kõ ásɔ̃̂ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ.
9 Képah tɛ̃nɛ, kè yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wónɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yɩ̃́ yah, à nɛ pè pɔ
kélɛ à kõ.
10 Tɛ́ pè kõ pè kyɩ Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ yɔ̃ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír kõ, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kõ.
12 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́ kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku
gbɛ̃nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃ pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyí noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo
kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkɩ̀ yɔ̃.
14 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, pé yãm à tɛ̃. À mɛ pé yámpú dɛ mɔ.
15 Ǹvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, gbɛ̃nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́
lékɑ̃̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ, à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè kyɩ yɔ̃ yɔ̃ yɩ̃lɛ n yah n dwe kwlo
sɔkɔ nɩ?
16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɔ̃ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ. Pépi yɔ̃ke yah pé gblɔ̃̀y pè kõ pè yɔ̃.
17 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pépi tyí
ásɔ̃̂ dò.
18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kõ ásɔ̃̂.
19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kõ pè kõ tɛ̃ fílkɩ̀ yɔ̃, tɛ́ búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́
ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃ à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kõ pè syi tɔ́wû kõ.
20 Pé pól mɛ yɔ̃ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ téló tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃̃́nɛ.
21 Tɛ́ nɔ́nó-á sɔ̃̀ yɔ̃ yɔ̃ke mɛ̀nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ díbi nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ
syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃npɩ̀ vyãh kɛ̃́nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah tɛ̃ nɛ pè de krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ
yɔ́-ǹgbɛ̃̂ kahnɩnɛ, péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ.
23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ̃ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékɑ̃̂h mɔ pɔ à
wɛ ǹ gblɔ̃̀y nɛ́npɔ́.
24 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, krótókè sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh. Tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnɩ.
Kǎh pɩ sɛ̃, ni sɔ̃̀ mɛ krótókèlɛ n kah n fwo.
25 Tyah dal gbɩ̃́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé tnɔ̂ yɔ yɔ̃.
26 Pǎh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yɔ̃ sɛ̃, pé sãm yɔkɔ. Pè tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah
n de n syi tíki tɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh. Péwɔ-á, pè káh tíki pɩ.
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ, à péwɔ kõ pé wil kɔ
pɔ ǹ tnɔ̂ yɔ yɔ̃.
29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ à tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ
yɔ̃.
30 Ǹtɛ wǎh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ yɑ̃́hkí-á mɛ n kah n pɩ, tíki à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah n
tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à náh sɛ̃ péwɔ yɔ̃ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃
se pɩ tɛ́ à n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ?
32 Tɛ́ pè mɛ de krótókè sɔkɔ, yɑ̃́hkí núkú yĩn.
33 Nɔ́nó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yɔ̃,
ǹmɔ-á Liyel Pídɩ̃́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́ tȉn tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ
pé yámpú póllɛ ǹ tyí.
36 Tɛ́ ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó pól-á fyɔ̀ tũ ké
tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú wil Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ
à pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃,
2 sɔ̃ se pɩ tɛ́ ǹ tȍ sɑ̃́hpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wȁldȉ yõ nɩ? Á nɛ n yah pè yãrlɛ n yõ, tɛ́
pè náh se mó tõ pé gbȁn wu à yĩnɛ pé wȁldȉlɛ lɛ́.
3 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò, sɔ̃ pɩ tɛ́ yé wȁldȉ yĩnnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel
tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ?
4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yȍyénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tõ kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí, tɛ̃ yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›†
5 Ǹtɛ yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ yṹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂-á sȍ mɛ
pé tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, páh képahlɛ Liyel kõ tɛ,
6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnìnmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tõ mɛ ǹ yõ. Kàh pɩ sɛ̃ à, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ náh
yé yɩkɩ yé wȁldȉ yĩnnɛ di?
7 Vyɑ̃́hsesyĩ́rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi kõ à nɛ̂ yo sah, képah ye yépi n pɩ yò. Á
lésõ nɛ ńkɛ̃:
8 «No nɔ́pilɛ, vyãh ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fíí ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ,
névye yah yĩ́í tyi kȍnsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní kwɔ n noh pallɛ, yè
wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pĩ.
11 Yì nónó-á n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ nónó-á n wil
ǹ vyãh sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.»
12 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó pĩ nɛ ǹ wɛlɔ nónó-á sȍ
sé yey mɔ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú tȉnnɛ, sǎh pè kah yɔ nɩ?
13 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú nɛ̂-á yȉnyõ ǹmɔ sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ,
sè kɩ viki to.
14 Yé yɛ pé yõ. Yĩ́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no yĩ́tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yĩ́tũ̂-à mó tõ ǹ
ní-ò yĩ́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kɩ syɩkɩ de pwȁh yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sȍ nɛ pé pé ní kwɔ wɛlɔ nónó noh pallɛ, à
sé kɔ́r yo pé syah.
16 Á mɛ pè syah nɛ: «Lékɑ̃́m kɛ̃ névye se yépi tɔlɛ?
17 Yé náh pĩ nɛ yì nónó pól-á n de vyãh sɔkɔ, sǎh ńkɛ̃nɛ n syɔ̃ kèkùrkȉ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n pyě
n pɔ n wilki n kwɛ kèdúkúdahkɩ sɔkɔ di?
18 Ǹtɛ wɛlɔ nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n wil sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki névilɛ Liyel
yah.
19 Névi lékɑ̃́m sɔkɔ ye sõnɔ túkúnì n wil, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂
prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩbelɛ, ànɛ̂ mìnì yónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ.
20 Kénɛ tyi wɔ ye n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ névi-à ǹ gbȁn wú-ńkɛ̃nɛ à yĩnɛ wȁldȉ-á
kè yo sɔ̃ tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh yõ.

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17. ‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

22 Tɛ́ pi yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. N̄mɔ mɛ pɔ Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi,
mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗ̃ínɛ, à pé yãm yah. N̄kɛ̃ sétõ yɔ́-á mɛ
pé písê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂.
23 N̄tɛ Yesu náh dahbı wilki ǹ tyí. N̄ tȍ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pi
mɛ̀ kɔ̃ à ǹ syı pé náh, à káh pé sȍ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku sɛ̃́.
24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkı mɔ Yisrayel no ó yĩ́nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nı̀ mɔ́npunɔ
sɔ̃.
25 N̄tɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yohnı n mɔ.
26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃́npı̏ yõke tɔkɔ n mɔ pɑ̏hnpye kɔ̃.
27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbı-á à yo pé yɔ̃̏tɛ̃. N̄tɛ pɑ̏hnpye wɔ-á n yõ sé nátɑ̃m yɛ̃́nmîrn
yɔ̃́nkwɛnɔlɛ.
28 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃ yĩ̋ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂ yah kɔ̃, Liyel kı
kè pı á tyí.» Légbı̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, pi písê núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lı yõ à kyı
kɔ̃ tɛ̃.
30 Képah tɛ̃́nɛ, nɛ́kwı̃́nkí pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sȍ mɛ
gbáhkı̀ núkú névyelɛ, túkù mɛ yı̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ, túkù mɛ kèdyɔ̀nı̀nɛ, à tahlı
yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè dɛ mɔ.
31 Kè pı gbɛ̃̀ndùnı̀nɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nı̀ wɛ pè mɛ fɛ̃ n wɛkı, nɛ́dónè dónɔ́nɔ mɛ tyɛ,
gbáhkı̀ núkú névye mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yı̃́tũbi mɛ fɛ̃ n yah. Képah tɛ̃́nɛ, pè gbílkínɔ́
sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tȍ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yɑ̃m-á mɛ péwɔ tɛ̃. Pé sèpı̏n tɔ̃́nı̀-á
péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh se pé tyí. Pé náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fın n
mɔ pè sɔkɔ kwɛkılɛ. Pé túkù-á kı kyı n syah n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃kı̀ yah.
33 Képah tɛ̃́nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú à syah nɛ, pé se kı wɛ ńyɑ̃h yõkelɛ gbɛ̃́nnı mɛ̀ sɔkɔ, kı fɛ̃
tɔ́wû mɛ̀ dùkù kɔ̃ pè kı yõ tɔ̃ nı?
34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn pló sɔ̃ se mɛ pé tyí nı? Pè mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à tahlı
yɛ̃́nképı̏ yísyɔ́ tyí.
35 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh.
36 Tɛ́ búrn pló kwǎrninɔ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkı à ǹ tȍ
sɑ̃́hpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃.
37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ yı̃́ kwǎrninɔlɛ.
38 Tɛ́ nónó-á sȍ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sȍ mɛ díbí nɛ́pı̂̃ kèyõ nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃́npı̏
vyɑ̃h kɛ̃́nɛ.
39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fın mɔ pè sɔkɔ, tɛ́ mɛ de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ Makadɑ̃ sétáh
yõ.

16

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbı̏l yɔ́ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil Liyel tyí

1 Farisi wɛ̃kı̀ kópú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kı̀ kópú yísyɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah.
Tɛ́ à syah nɛ à gbı̏l yɔ́ pı pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ wǎh n wil Liyel tyí.
2 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbı̃́yı̃́ de gbı̃́nɛ, yı̂̃nyõ-à mɛ gbɔ̃̀lı̀ı̀, yè n nɛ tyah
yah-á kı yıkı mɔ.
3 Tɛ́ séngbɔ̃lɛ, yı̂̃nyõ-à mɛ fı̃̀nmɔ̀ɔ̀, yè n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yıkı n mɔ n pi. Yé
mɛ fɛ̃ tyah dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pı kwɛy gbı̃ sɔkɔ, sǎh mɛ tyi nónónɛ
n wɛ̃kı, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pı̃ kwlɔ kè?
4 Kwɛy gbı̃ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbı̏l yɔ́ pı
pé yah. N̄tɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pı pè wɛ̃kı n pi, à wil Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò Nsyonası tyí sɔkɔ.»
Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.
5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnınɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú dyɔ sȍ fwɔ búrn
tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ.
6 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mı̀nɔ́ pı. Yé yé gblɔ̃́ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kı̀ kópú ànɛ̂ Sadusi
wɛ̃kı̀ kópú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.»
7 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyah n sõ nɛ pépi-á pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃ à n yo sɛ̃ yɔ̀.

8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pĩ té yo pé tyí nɛ: «Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nópi. Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé n sõ
sɛ̃ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ képah-á?
9 Yé náh tɔ̃nɩ̀ mɛ sé dùkù pĩ sɛ̃ nɩ? Yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn pló kwlólɛ
díbi nɛ́pɩ̂ kèyõ nínó kyɛgbãm (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́ló tuke mɔ vyó yɩ̃́ dan
nɛ̂nɛ di?
10 À tahlɩ máh búrn pló kwǎrninɔlɛ díbi nɛ́pɩ̂ kèyõ nínó (4 000) pu, tɛ́ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ
tɛ́ló tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ di?
11 Tɛ́ sɔ̃ pɩ tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pĩ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh sɔ̃̀ n yo yé tyí nɛ:
‹Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kópú kókónólɛ?»
12 Képah sɔkɔ, pè pyě pĩ nɛ mífɑ̃́hkɩ̀ sɔkɔ mɔ mɔ kókónó tyí náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí
nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kɩ̀ kópú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃kɩ̀ kópú-á kwónó nɛ̂nɛ n
kõ, képah tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyɩ yĩni tɛ̃ Filipi-Sesarɩ gbɛ̃nyah tɩ̃̀nnɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ: «Névye tɛ̃
tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á Névi Pídɩ̃́nɛ?»
14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á
ǹnɛ. Túkù mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
yó-á ǹnɛ.
15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò, yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
16 Simo Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ,
ǹmɔ Pídɩ̃́ ye álɛ.»
17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ tyí nɔ, Nsyonasɩ pídɩ̃́ Simo. Á náh wɛ di, névi
náh wɛ̃kɩ álɛ tyi nópilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹmɔ ye wɛ̃kɩ álɛ sélɛ.
18 Ǹtɛ ńmɔ kɩ yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrɩ ye álɛ, (nɛ̂ kór-á légbɩ̃́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbɩ̃́ yõ sɔkɔ ye
mé kɩ ń yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ sah. Tɛ́ kũ tǎhkɩ̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yó pɩ n pi pé sɔkɔ.
19 Mé kɩ Liyel tɔ̃́rí tyah yah gbɩ̃́ní kéníkópyélɛ ǹ kõ. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ,
Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kɩ̀ kõ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel
nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.» Mé kɩ áwɔ kõ á kɩ fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nó wɛ̃kɩ̀lɛ
n kõ. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.
Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃kɩ̀ kõ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.»
20 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah sni nɛ, pè káh kè yɑ̃h névi syah nɛ péwɔ-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnó ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n yo

21 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh yĩnɛ pé yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó
kwópú-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kɩ pé ko mɔ, tɛ́ ké sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ,
pé lékó-á kɩ yilki mɔ.
22 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ ǹ yõ nɛ ńkɛ̃, póllɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, képah
náh à yĩni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yõ.
23 Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Tɔ ń yah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀. Ǹmɔ fɛ̃̀kɩ̀-ǹsah ye á
n yah n kõ. Yah, á sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Á sõnɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ yĩnɛ
à ǹ gblɔ̃̌y tyi wɛ n yɛ, à mó ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n tɔ n pwah kũ yah, tɛ̃ náh tyé-ńkɛ̃ min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ
min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyé-ńkɛ̃ min wɛ.
26 Névi-à nɛ kèkõyɔ̃́ yî pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ ké tyí? Képah
náh pɩ, kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ kõ, ǹ min sɔ̃nɛ?
27 Yé yah, Névi Pídɩ̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃́rílɛ ǹ sɔkɔ. À
kɩ pɔ nénúkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, névye nónó-á ásɔ̂, pé túkù náh tɔ̃nɩ̀ mɛ n ku n pi, tɛ́
kɩ Névi Pídɩ̃́ wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vɪ̀nmɔnɔlɛ

1 Sèpɪ̃̀n kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɪ, ànɛ̂ Nsyakɪ, ànɛ̂ Nsyakɪ gbɛ̃̀ndɪ̃́ Nsyɔ̃ tɛ̃
pè yuku yɔ̃lɪ kèyy yɔ́ yɔ̃, à kyɪ tɛ̃ pé tyílɛ.
2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yɪ̃́ yah. Ǹ yèpɔ tyah n tɛ̃ gbɪ̃̀ sɔ̃, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy.
3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ pé yah, tɛ́ mɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃̀nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̂̃ dɛ́! Wàh kɪ
mɛ ké tyí, páh kɪ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɪ: Núkú-á kɪ pɪ ǹmɔ tyílɛ, núkú kɪ pɪ Moyisi tyílɛ, núkú
mó pɪ Yeli tyílɛ.
5 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyɪ̃́rkɪ̀ yɔ́ núkú wil ńvyɔ̃̀ɔ̃ à fob mɔ pé yɔ̃. Tɛ́ yɪ̃́npɔ̃ yɔ́ mɛ
wil ńyɪ̃́rkɪ̀ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yò, ńmɔ nɪ̀dɛ̀ Pídɪ̃́ ye. Ǹmɔ ye ń nɪ̀vɪ̀nɪ̀ yɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɪ
ǹ tyí.»
6 Yesu tɔ̃̀ sɐ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃ noh ńyãh sɔkɔ, pè syɪkɪlɪ pé yah di sétáh tíki tɛ̃ tyí.
7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à tũ pé tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ
tíki yé tɛ̃.»
8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.
9 Pǎh pé syɪ yɔ̃lɪlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè yãh nɛy tyí, fɔ́ɔ́ kè
syi n pɔ n nɔ Névi Pídɪ̃́ lékó yílkɪ̂nmɔnɔ tyí.»
10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɐ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɪ tɛ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
wɔ nɛ ńkɛ̃́ Yeli ǹgbò-á yɪ̃nɛ à pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yah nɪ?
11 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɪ ye Yeli ye yɪ̃nɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah.
12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à yah pɪ̃. Pè pé dyɔ pɪ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃ ye
Névi Pídɪ̃́ tɔ kɪ fɔ̃́hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̃̀.»
13 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɐ̃́hpú núkú pɪ̃ nɛ Wèlnwɪ̃̀lkɪ̀-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyɪ̀kɪ̀npɪ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɐ̃́hpú nɔ́pi-á pɔ yɪ̃ni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, dɪ̃́ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pídɪ̃́ yãm yah. Ǹdyɪ̀kɪ̀npɪ-á ǹnɛ, wǎh mɛ n kwlɔ kégbɪlɛ. Kèyǎhlɛ
à n syɪkɪ n de nyàh sɔkɔ, képah náh pɪ ni sɔkɔ.
16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɐ̃́hpú tyí, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
17 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu wɛkɪ pé yɔ̃ nɛ: «Nɛ́pêl yísyɔ́lɛ n yah dɛ́, Liyel yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃̀pú nɔ́pi.
Mé kɪ tɛ̃ yélɛ, pópó kɪ pɔ syɪ gbɪ̃́ nɛ̂ tɛ̃ tyí? Mé kɪ yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɪ, pópó kɪ pɔ syɪ gbɪ̃́ nɛ̂
tɛ̃ tyí? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂̃.»
18 Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyɪ̀kɪ̀nɪ̀nɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ swɔ, dípír núkú dɛ.
19 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɐ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃ se pɪ tɛ́ pépi
wɔ sɔ̃̀ tɛ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yɪ̃ni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nɪ?
20 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye. Kègbɪ yɔ̃ mé kélɛ n yo
yé tyí, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ nɔ mútárdɪ̀ pi* fyélɛ, yé náhkɪ fɛ̃ yo yɔ̃lɪ mɛ̀ tyí nɛ kè yal
ásɔ̂̃ kè kyɪ n tɛ̃ yàhàh, tɛ́ kè náhkɪ mó tɔ̃ kè pɪ. Yé náh náhkɪ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɪ n kwlɔ n pi
dò. [
21 Ǹtɛ sétɔ̃ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ níri pínɔ́ ànɛ̂ níkɪ̀ tɛ̃̀nɔ́ ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yɪ̃ni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yílkɪ̂nmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɐ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile mara sɔkɔ. À mɛ yo pé tyí
nɛ: «Pè kɪ Névi Pídɪ̃́ tɛ̃ dahbɪ névye gbɔ̃̀,
23 pè kɪ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpɪ̃̀n tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, ǹ lékó kɪ yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi nɔ́hnɔ́ ǹ tɔ̃̀
sɐ̃́hpú yah kwɔ kègbɪlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɪ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɪ yɪ̃ni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rí syípú nɔ de
Pyɛrɪlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɪ̃́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rílɛ n mɔ nɪ?
25 À mɛ nɛ àwe-á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kɛ̀. Pyɛrɪ-á kyɪ yɪ̃ni tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò à piki yah
nɛ: «Simo-Pyɛrɪ, áwɔ sɔ̃nɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí mɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɪ
kèkɔ̃yɔ̃́ yɔ̃̀tãmnɛ n kɔ̃, kwil wɛ̃́npɪ̀ se kɪ n mɔ kélɛ, tɪ̃̂, nɛ́pân se?»

* 17:20 17.20 - Mútárdɪ̀ pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.

26 Pyɛrɩ mɛ nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃, kwil wɛ̃npı̀ wɔ vyãh náh mó mɛ ké
mɔ́nɔ́ sɔkɔ kè.
27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ
Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n mɔ n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké
sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí, ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbı̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, nɛ̂ se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃rí nɔlɩ
yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ?
2 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ wɛ̃npir tyı̃́ı̃ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ à pɩ wɛ̃npı̀ tyí kɔ̃lɛ, yé náh
Liyel tɔ̃rí nɔlɩ yõ n pi.
4 Névi nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ pɩ tyı̃́ı̃ wɛ̃npir mɛ̀ sɔ̃, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel
tɔ̃rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
5 Névi nɛ̂-à wɛ̃npir mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yı̃nnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃npı̀* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́ yõ yɩkɩ mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ,
pàh yínɔ́nan ǹgbɛ̃kı̀ yɔ́ toh tɛ̃ yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ pnɛ yɔ tı̃ tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kɔ̃ kè à yõ,
képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal tɛ̃nɛ.
7 Pèkè mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye yõ névye yõ yíkínmɔnɔ yı̃nnɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. Névye yõ tɛ̃
wɔ náh fɛ̃ n yɛ yíkínɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɛ̃nkɔ̃-à wɛ, pèkè kɩ tɛ̃ nɔ.
8 Á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkı̀-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kɑ̃m milki fíí
álɛ. Wâh tɛkɩ á gbɔ̃̀, képah náh pɩ á gbáhkı̀ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal
álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ gbɑ̃̀n nínı̀ ànɛ̂ gbyɛ̂h nínı̀nɛ á tyí.
9 Á yı̃́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki fíí álɛ. Wâh tɛkɩ á
yı̃́ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal álɛ á mínndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ yı̃́ nínɔ́lɛ á tyí.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃npı̀† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yílɔ́nɔ́lɛ. Ǹgbɔ̌ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á n yah pé
yõ, pè mɛ gbı̃́mɛgbı̃́ ń Sú Liyel yah sɔkɔ yı̃̂nyõ dɛ́. [
11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yı̃n ye Névi Pídı̃́ pɔ.]
12 Yépi tɛ̃ tyí à; sɔ̃ kénkɔ̃-á képyɛ́nı̀ lèkwɛ̌-à mɛ dı̃́ yɔ́ tyí à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ yõ, tɛ́ núkú mɔ
pu sé sɔkɔ, à náh tikiyɛ̃́h pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ kwǎryɑ̃h nɔ́pi tɛ́lɔ́ sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ
mɛ̀ yah n kɔ̃ n pi di?
13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, wàh à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyɛ̃́h pɔ́ gbɑ̃m
pɔ́ kwǎryɑ̃h nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu.
14 Sɛ̃ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yı̃̂nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyí nɛ wɛ̃npı̀ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ
n pu.»

Tyîpékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃kı̀ yõ

15 Yesu tɔ̃ nɛ: «Á yṹnpi yɔ́-à tyípékè pɩ [á tyí], kyɩ n wil ǹ tyí, ǹ ǹ yah yo yé nímí wrɔ́
ó sɔkɔ. Wàh sah á tyí yõ, yé yṹnpikı̀ kɩ yuku yahlɛ.
16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh pɩ nímí yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃, yè kyɩ ké
yah wah. Sɛ̃ ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yı̃nɛ kè wah tàrfyɔ̀ nɛ́pı̂ nímí, képah náh
pɩ tɔ̃mí yı̃́ yah.
17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, kyɩ ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ tyí. Wàh se tɔ̃
yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyí yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel wɛ̃kı̀ kɔ́-ńkɛ̃pú sɔkɔ, képah náh pɩ
mɔ́rí syípú sɔkɔ.
18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyõ
sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ yâh nɛ̂ wɛ̃kı̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyõ sɔkɔ,
ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.

* **18:6** 18.6 - Wɛ̃npı̀ nónó tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú ye pè n ye. † **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

19 Mé kélɛ n yo yé tyí tolɛ, yé sɔkɔ nέpî nímí tẽ-à fyò pé yégbékè pɩ núkúlɛ sétáh mὲ
yõ, tέ kwáhdúkú nê ni ń Sú Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kɔ̃.
20 Yé náh wɛ di, nέpî nímí képah náh pɩ tɔ̃mí-à wẽ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, mè
n nɛ mɛ pé nɩyɔ̃́.»

Névye-á yĩnɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wẽnɛ n kɔ̃ dùkù nênɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnô tέ yo ǹ tyí nɛ, pé Tẽ ǹgbẽ, pé yṹnpi yó-à n pɩ
n de pé tyí, gbáhyĩ́ sɔ̃ se pé yĩnɛ pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nɩ? Fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwărninɔ se nɩ?
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃́ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ gbáhyĩ́ kwărninɔ-á dέ, ǹtɛ fɔ́ɔ́
gbáhyĩ́ kwărninɔ sàh-ǹtằnnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fẽ tɔkɔ sãh sèmĩ̀rkĩ̀ nênɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tẽ dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ ké tyí
nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànê pé tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
24 Păh tyah pɔ́ yằhnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tẽ pɔ ǹ tyí, ǹ kɔ̃lɩ ǹgbẽ-á sɔ̃̀ mɛ nê yõ, fɔ́ɔ́ talã‡
pɔ́ plɔ́ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ (10 000).
25 Tέ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ dĩ́ mè tyí ké dyah dyah tẽnɛ. Kăh pɩ sẽ, yɔ̃̀tẽ dĩ́ nɛ, pè à tẽ yãm,
ànê ǹ kyɩlɛ, ànê ǹ wẽnpĩ̀lɛ, à tahlɩ ǹ gbằn yĩ pól tyí, pè kɔ̃lɩ mè dyah.
26 Képah tẽnɛ, tɔ̃̀npɩ mè mɛ ǹ gbètukunɔ di tέ ǹ yah kwĩnki sétáh yɔ̃̀tẽ dĩ́ yah, tέ yo ǹ
tyí nɛ, à ǹ gblɔ̃y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ ké pól dyah ǹ tyí.
27 Wăh képah yo sẽ, ǹ yãm yɔ̃̀tẽ dĩ́ kah tẽ. À mɛ à fin mɔ tέ kɔ̃lɩ mè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
28 Kénɛ dĩ́-á fyò wil, à ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nê yõ deniye§ pɔ́
plɔ́ lèkwẽlɛ. À mɛ à fyãh tẽ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fĩ kírr, tέ à syah nɛ ńkẽ, pé kɔ̃lɩ nê-á mɛ
ǹ yõ, à pé dyah kélɛ.
29 Ǹ ní-ò mè mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tέ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̃y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah
kwéy, páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí.
30 Ǹtɛ à yahle, tέ se tɔ̃ à tẽ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nê-á à kɩ kɔ̃lɩ
mè dyah.
31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tẽ wɛ sẽ, kè pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tẽ
dĩ́ syah.
32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tẽ dĩ́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tέ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ nέpo. Wáh lésɔ̃ ń ni,
képah ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.
33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yĩnɛ ǹ á ní-ò yãm yah, ńmɔ-á á yãm yah sɔ̃ di?›
34 Tέ fɔ̀kɔ̀vyằhnì képékè tẽ tyí, yɔ̃̀tẽ dĩ́ à dahbɩ wɔ̀kɔ̀npèkè névye fɔ̃́hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ
syi pɔ nɔ gbĩ́ nê-á à kɩ yɔ̃̀tẽ dĩ́ pɔ́ póllɛ à dyah.
35 Sẽ ye ń Sú Liyel kɩ n pɩ n pi yé tolɛ, yâh n yɔ̃nmɔ-ńkẽnɛ wẽnɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nê kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbĩ́ nênɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ à yuku Nsyude mara tyah yɔ́
sɔkɔ, nê-á mɛ Nsyurdẽ yɔ́nkahnɩnɛ.
2 Tɔ́wû ǹgbẽ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tẽ yuku, tέ à mɛ pé yámpú dɛ mɔ nέnpɔ́.
3 Képah sɔkɔ, Farisi wẽkì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ de ǹ tnô nɛ pé à mɔ yah, tέ à piki yah nɛ, ké
wẽkì se mɛ dĩ́ tyí à kɩ ǹ kyɩ fin mɔ, kàh sɔ̃ mɛ tyídúkú nê yõ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sέbέy sɔkɔ nɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ,
Kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ dĩ́ ànê sêlɛ di?
5 Wăh nɛ, képah-á dĩ́-á kɩ yal ǹ sú ànê ǹ yṹ tnô, tέ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ
wil gbẽnsê núkúlɛ.
6 Kăh pɩ sẽ, nímí náh tɔ̃ pélɛ dέ, núkú-á pélɛ. Liyel-á nɔ́nɔ́ kwrɔ mɔ, nɛy káh pè gbɛkɩ.»
7 Képah tẽnɛ, Farisi wẽkì kɔ́pú à syah nɛ, ǹtɛ sɔ̃ se pɩ tέ Moyisi kè kɔ̃ sah nɛ, névi nê-à
ǹ kyɩlɛ n fin mɔ, tẽ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sέbέy pɩ à kɔ̃ à mó pyě à fin mɔ nɩ?*
8 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkẽ yĩn ye Moyisi kɔ̃ à képah wẽkìlɛ yé kɔ̃ kè. Ǹkẽ
sẽ náh se lésɔ̃ kélɛ ké tyàh-ǹsah sɔkɔ tέ.
9 Tέ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nê-à ǹ kyɩ fin mɔ né fɔ̀fíkì tẽ tyí yõ náh, tέ sékáhkí
tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tẽ n pɩ.»

‡ **18:24** 18.24 - Légbĩ́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fẽ nɔ nέnúkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. § **18:28** 18.28 - Légbĩ́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fẽ nɔ nέnúkù gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. * **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

[10] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sã̂hpú yo ǹ tyí nɛ, dɩ̃́ yɩ̃́n-ńsah-à mó mɛ pɔ sah képah yõ à yuku
ǹ kyɩ tyí tɩ̃̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́-á fɔ̃́nfɔ̃́ dò.
[11] Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah
wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké fɛ̃npɩ̃nɔ lékã̂mnɛ nónó kɔ̃, pépi wɔ kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
[12] Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah
dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù mɛ névye ye mɩ pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ.
Túkù mó sétɔ́kɔ́kɩ̀ yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah yúkúnɔ́ yɩ̃nnɛ. Nɛ̂-à kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah
wɛ n pi, tɛ̃ kɩ ké syíkí-ńsah wɛ.»

Yesu sãm mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ

[13] Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbã̂n sah pé yõ à Liyel ni pé tyí.
Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀ sã̂hpú mɛ tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ.
[14] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh
pé yahlɛ n kɔ̃. Yé náh wɛ di, névye nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè kɩ Liyel tɔ̃́rí
nɔlɩ yõ n pi.»
[15] Képah tɛ̃nɛ, wǎh ǹ gbã̂n sah tɛ pé yõ, à yal nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyí yónɔ́lɛ

[16] Képah tɛ̃nɛ, kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ yɔ́ nɔ de Yesulɛ té à piki yah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, tir nɛ̂ sé pé yɩ̃nɛ pé
pɩ tyípépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ nɩ?
[17] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ té á ńnɛ n piki n yah pèpɛy tyí yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ.
Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á min wɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̂llɛ n kɔ.»
[18] Á mɛ nɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ,
káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ, káh yɩ̃be yɩ̃, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ.
[19] Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»
[20] Képah tɛ̃nɛ, kénɛ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tɔ̃
mɛ wũ pé tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ nɩ?
[21] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á tyi pól tũ, gbã̂n yɩ̂ nónó-á mɛ á tyí, kyɩ
sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ. Képah-à pɩ,
ǹ pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.»
[22] Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, à sɔkɔ yahlɛ yíkínsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃́ ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah
ye.
[23] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sã̂hpú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, tàh Liyel
tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́.
[24] Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyí, yã̀hmíkɩ̀ dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwã̂h sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀
kal tàh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ.»
[25] Yesu tɔ̃̀ sã̂hpú-á képah noh sɛ̃́, pé gbã̂n kah du. Pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃
pwah nɩ?
[26] Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, té yo pé tyí nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n pi. Ǹtɛ Liyel
kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ.»
[27] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól sah té ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyí
se kɩ n pɩ n pi sɔ̃ nɩ?
[28] Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Névi Pídɩ̃́-à pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kɔ̌ yõ
kèkõyɔ̃́ késã́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, yé tɔ kɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃́rí klɔ̌ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ
Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi.
[29] Ǹmɔ yɩ̃n yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ
sú tnɔ̂ ò, ǹ yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npɩ̀ tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌ wɛ, té kɩ se tɔ̃
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
[30] Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, té nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh sètɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sar dùkù tyí yõ

[1] «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ lésõ wil séngbɔ̃
púpúlɛ nɛ pé tɔ̃̀npɩbɩ yah n tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛrɛsɛ̃́ swãh sɔkɔ.

2 Wăh nónó wɛ, à yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, nénúkú gbȉyȉkȉ núkú tȍ pínó sărlɛ, deniye* pó pó núkú-á. Képah sɔkɔ, té pè tɛkı mɔ ǹ swãh sɔkɔ.
3 Pɔ̃y tõ gbɪ̃́nɛ, à tõ wil tɛ́ kyı nósyó wɛ tɛ̃nólɛ tówû tùkè-ǹsah sɔkɔ tȍ kɛ̃́nɛ pé tyí.
4 Á mɛ yo pé tyí nɛ, pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kı pè sar ké yah yõ.
5 Pè mɛ sɔkɔ. Gbĩ-á mɛ yȍtah sírr sɔkɔ, à tõ wil à sɛ̃́ntɛ̃ pı. Gbèkãm gbɪ̃́-á nɔ, à tõ wil à képah núkú ó pı.
6 Ǹvɪ̃́ lésyilɛ, à tõ wil tɛ́ kyı nósyó wɛ ńtõ kénɛ tówû tùkè-ǹsah sɔkɔ. Á mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pı té pélɛ ásɔ̃̏ gbȉyȉkȉlɛ tótó tȍ pí-ńkɛ̃nɛ nı?
7 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. Á mɛ nɛ pépi tɔ sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ.
8 Tȍ-á tiki ńvɪ̃́nɛ, sètɛ̃ dɪ̃́ yo ǹ pó yah wàh-ò dɪ̃́ tyí nɛ, à tȍnpıbı nópi ye n pɔ pè dyah pé pólɛ. Ǹkɛ̃ nónó-á kyı swãh sɔkɔ nétɛ́lólɛ, à kè tyah pépi tyí à pɔ n dal n mɔ négbro tyí.
9 Nónó-á tɛ́lólɛ, păh pɔ, à pè kõ deniye pó pó núkú núkúlɛ.
10 Kăh syı nɛ́gbro tyí, pépi tɛ̃ sɔ̃̏ mɛ n sõ nɛ wãn-á kı wɛ pépi tyí yõ. Ǹtɛ deniye pó pó núkú núkú ye pépi tɔ wɛ.
11 Păh pó nópilɛ n syi gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, pè tyah sètɛ̃ dɪ̃́ sèyòkèlɛ n yo
12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lólɛ, lɛ́rí núkú ó sɔkɔ-á pè wɛ pı tȍlɛ. Ǹtɛ kè se pı sɔ̃ té à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ pépilɛ, pépi nónó-á kwlónó fɛ̃ syi à tȍ pı kwlɔ gbȉyȉkȉlɛ tótó gbĩ syɔ̃̏kì yah sɔkɔ nı?
13 Sètɛ̃ dɪ̃́ mɛ yo pé sɔkɔ yó tyí nɛ: ‹Ń kódɪ̃́, mé náh syıkı á yõ sɔkɔ dɛ́. Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̃̏ wɛkı sah núkú yõ nɛ, á gbȉyȉkȉ núkú tȍ pínó săr-á kı pı deniye pó pó núkúlɛ di?
14 Nɛ n yuku á pólɛ. Mé kı nétɛ́y mè kõ dan núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó.
15 Ké wɛ̃̀kì náh mɛ ńmɔ tyí, kı fɛ̃ ń dyɔ dyɔ tyi pı ń pólɛ di? Tɪ̃̂, ń nı nónó se n yɔ álɛ?»
16 Képah yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Sɛ̃́ ó ye, nétɛ́ló kı pı nɛ́gbrolɛ, té nɛ́gbro kı pı nɛ́tɛ́lólɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnó ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmı kwil, păh mɛ wɛ̃̀kì yõ sɔkɔ, à ǹ tȍ sɑ̃́hpú ye pé yahlɛ, té yo pé tyí nɛ:
18 «Á wɛ wɛ̃̀kì yõ à n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmı sɔkɔ yò. Névi Pídɪ̃́ kı tɛ̃ n dahbı n pi sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnó kwópú gbȍ nɛ́npó. Pè kı kè yah tɔkɔ nɛ wăh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,
19 tɛ́ kı à dahbı névye gbȍ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ, pè kı kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ kı à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kı à syı dahnı yõ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó kı yilki mɔ.»

Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kõ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyı mɛ ǹ dɪ̃́npȉ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yó pı ǹ tyí.
21 Yesu mɛ à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí nı? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé dɪ̃́npȉ nónó-á yò, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kõ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ yȍtɔ̃rí yõ, pé sɔkɔ núkú kõ tɛ̃ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, ní-ò mó kõ tɛ̃ ǹ gbɛ̃yȉnè sȍlɛ.
22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpȉ-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye yé n ni kélɛ. Máh kı n de n pi yèvyãhrı nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kı fɛ̃ de ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ páh kı fɛ̃ de ké sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Máh kı n de n pi yèvyãhrı nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kı de képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbȍyȍ sȍ ànɛ̂ ń gbɛ̃yȉnè sȍ tɛ̃nó tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tyí náh képah wɛ̃̀kì kɔ̃nólɛ. Ń Sú Liyel-á kè yah sah nónó yĩnnɛ, pépi ye à kı kõ kélɛ.»
24 Yesu tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȉ̂ gbãm nópi tɛ́ló-á képah noh sɛ̃, pé fɔkɔ vyãh nímí nópilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Tir nɛ̂-á mɛ n pı kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yȍtãm náh ńkɛ̃nɛ pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́ né-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh pé yõ pé tɛ̃nwɛnɔ yĩnnɛ di?
26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pı sɛ̃ yépi wró. Gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé yɪ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yĩnɛ à pı tȍnpılɛ tɛ́ló tyí.
27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pı yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à pı yé yɔ̃lɛ.
28 Sɛ̃́ ó ye, Névi Pídɪ̃́ náh pɔ nɛ névye tȍlɛ n pı péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ ye pɔ tȍ pı yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kı ǹ min kõ névye náhnáh yõ dwe yĩnnɛ.

---

* **20:2** 12.5 - Légbɪ̃́nɛ sɔ̃̏, wâh gbȉyȉkȉ núkú tȍ pı névi tyí, deniye pó pó núkú ye tɛ̃ n sar álɛ.

Nsyeriko kwil yı̃́tũbi nέpı̂̃ nı̂mı̂ yı̃́ yı́kı́nmɔnɔlε

29 Yesu ànε̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbı̃́ nε̂nε, tɔ́wû ǹgbε̃ yɔ́ mε ǹ sɔ̃̀ tε̃.
30 Tέ yı̃́tũbi nέpı̂̃ nı́mı́ yı́syɔ́ sɔ̃̀ mε tε̃nɔ́lε wε̃gbalı sɔkɔ. Păh noh nε Yesu-á pɔ n sɔkɔ,
pè tyah n yo n mɔ yı̃́npɔ̃ ǹgbε̃nε nε, pé Tε̃ ǹgbε̃, ǹmɔ nε̂-á Davidi Pı́dı̃́nε, ńkε̃́ à pé yɑ̃m
yah.
31 Képah tε̃nε, tɔ́wû dı́rı́ kõ pé yõ nε pè pé vyε̃y vike. Ǹtε pè tõ wɑ̃n mɔ pé yɔ́nmɔnɔ
yõ nε ńkε̃́, pé Tε̃ ǹgbε̃, ǹmɔ nε̂-á Davidi Pı́dı̃́nε, ńkε̃́ à pé yɑ̃m yah.
32 Yesu mε yı̃n tέ pè ye yah, tέ yo pé tyı́ nε: «Kwâh nε̂ mε yé mε ké tyı́ nε mé pı yé
tyı́?»
33 Pè mε yo ǹ tyı́ nε, pé Tε̃ ǹgbε̃, à pé yı̃́ yıkı mɔ.
34 Képah tε̃nε, pé yɑ̃m Yesu tε̃. Á mε tũ pé yı̃́ tyı́. Nέnpɔ́ swɔ, pé yı̃́ núkú yıkı mɔ. Pè
mε ǹ sɔ̃̀ tε̃.

21

Yesu dénɔ́lε Yerusalεmı kwil sɔkɔ

1 Yesu ànε̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mε fı̃́ı́ kwéy Yerusalεmı kwillε. Pè sɔ̃̀ mε yúkεy Bεtifasyı
kwillε, képah nε̂-á mε Wólı́vyê yèh yɔ̃lı yõ. Képah sɔkɔ, à mε ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nέpı̂̃ nı́mı́ tõ
2 nε ńkε̃́: «Kwil nε̂-á yé yah tı̃̀nnε yɔ̀, yé kyı ké sɔkɔ. Yé kı núkú ńkwε̃ndyı́yũ̀kı̀ yɔ́ wε
tóhnmɔnsàhnɔ́lε ńkwε̃ndyı́pı́kı̀ yɔ́lε ǹ tnɔ̂. Yé à dε, yè pɔ sélε ń kõ.
3 Nε̂-à kı nε pé yo, yè yo tε̃ tyı́ nε, sé yétɔ̃̂-á mε Tε̃ ǹgbε̃ tyı́. Képah sɔkɔ, tε̃ kı yε yé kõ
yé kı sɔkɔ sélε nέnpɔ́ swɔ.»
4 Yesu képah yo sε̃, Liyel tε̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò wεy yɔ́nsàhnɔ́ mè wil yı̃nnε. Liyel tε̃ntɔ̃̀ syı́nyo-
ò lésõ nε ńkε̃́:
5 «Yé yo Yerusalεmı* kwil tɑ̃n tyı́ nε, pè yah, pé yɔ̃̀tε̃-á mε n pi pé tı̃̀nnε. Gblɔ̃̆y
tı́kı́nmɔnɔ-á mε ǹ sɔkɔ. Wăh mε dɔ́kɔ́nkɔ̃ntε̃nɔ́lε ńkwε̃ndyı́kı̀ yõ, nε̂-á ńkwε̃ndyı́pı́kı̀lε.»†
6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mε kyı tyi nɔ́pi pı ǹ yɔ́ré yõ.
7 Pè ńkwε̃ndyı́yũ̀kı̀ ànε̂ ńkwε̃ndyı́pı́kı̀ mè tε̃ pɔ, tέ pé flɔ mɔ sé yõ Yesu kõ à dɔkɔ kõ
tε̃.
8 Nέkwı̃́nkı́ sɔ̃̀ mε pé flɔlε n mɔ n yuku wε̃kı̀ yõ, túkù mó mε pε̃mı̀lε n kwɔkı n mɔ n
yuku.
9 Tɔ́wû nε̂-á sɔ̃̀ mε mɔ ǹ yah tı̃̀nnε pè n yuku, ànε̂ nɔ́nɔ́-á sɔ̃̀ mε ǹ sɔ̃̀ tε̃, pé pɔ́l sɔ̃̀ mε
yo tũ yı̃́npɔ̃ ǹgbε̃nε nε: «Gbı́lkı́nɔ́ nε n sah Davidi Pı́dı̃́ yõ. Névi nε̂-á n pi Tε̃ ǹgbε̃ yı̃n
yõ, Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ. Gbı́lkı́nɔ́ nε n sah Liyel yõ, ǹmɔ nε̂-á mε yı̃̂nyõ.»
10 Yesu-á pɔ n de Yerusalεmı kwil sɔkɔ, nέnpɔ́ tɑ̃n pɔ́l yuku kwillε n yike wùù. Pè sɔ̃̀
mε piki yah tũ nε, nε̂ se dı̃́ mènε nı?
11 Tɔ́wû mε yo pé tyı́ nε, Liyel tε̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò Yesu-á, nε̂-á n wil Nasarεtı kwil sɔkɔ,
Kalile sétáh yõ.

Gbɔ̀yı̃bı yı̃́nı̂nwı̃̀lkı̃̀nɔ́lε Liyel nı̂-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel nı́-ńsah gbô sɔkɔ, à yı́yɑ̃̀m yɑ̃̀mpu ànε̂ yı́dwénè dwépú pɔ́l yı̃ni wilki
ké sɔkɔ. Á pɔ́ sàhntũ̀pu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànε̂ kèpı́kı́pı́kı́nɔ yɑ̃̀mpu klɔ̆lε.
13 Tέ yo pé tyı́ nε: «Kè mε wɑ̃́rkı́nsàhnɔ́lε Liyel wεy sébéy sɔkɔ nε: ‹Ǹ gbô kı n ye nı́rı́
pı́-ńsah gbôlε.›‡ Ǹtε yépi kè tɔkɔ pı yı̃́pú wɔ̃bı̀ntε̃-ǹsahlε kè?»§
14 Képah náh, yı̃́tũbi ànε̂ gbáhkı̀ núkú névye mε nɔ de Yesulε Liyel nı́-ńsah gbô sɔkɔ.
Á mε pè dε mɔ.
15 Sárká syı́nwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànε̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbı̃̆l nɔ́pi pı́nɔ́ wε sε̃, tέ
wε̃npı̃̀ tõ mε gbo mɔ tũ nε ńkε̃́, gbı́lkı́nɔ́ nε n sah Davidi Pı́dı̃́ yõ, pé fɔkɔ vyɑ̃h.
16 Képah tε̃nε, pè mε yo Yesu tyı́ nε, wε̃npı̃̀ nɔ́pi-á mε nε̂nε n yo, à kɔ́ mε kélε n nohnı
nı? Á mε yo pé tyı́ nε: «Àwe mé mε kélε n nohnı. Tέ wεy nε̂-á wɑ̃́rkı́nsàhnɔ́lε Liyel wεy
sébéy sɔkɔ nε: ‹Á kè pı á gbilki gbilki wεlɔ n nohnı wε̃npı̃̀ ànε̂ wε̃npı̃̀ yrɔ̃ vyε̃y sɔkɔ.›*
Yé se kı nε yé náh kè kar yah?
17 Képah yɔ́ntεnɔ náh, à yal pé tnɔ̂, tέ wil kwil sɔkɔ à kyı sõ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu vyɑ̃h yénmɔ̃nɔlε sènsóké séswɔ̂ yõ

---

* **21:5** 21.5 - Yerusalεmı yı̃n yɔ́ ye sɔ̃ Siyɔ̃nε. † **21:5** 21.5 - Yah n tε Nsakari 9.9. ‡ **21:13** 21.13 - Yah n tε Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tε Nsyeremi 7.11. * **21:16** 21.16 - Yah n tε Gbálnɔ́ 8.3.

18 Dĩndal séngbɔ̃lɛ, Yesu-á n syɩ n pi Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, kwɛkɩ à tɛ̃.
19 Wǎh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃kìlɛ, à mɛ nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ
ké sɔkɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɩrɩ ó kɔ́kɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃́ yɔ̀, képah tɛ̃ náh
tɔ̃ n syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú kɔkɔ.
20 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́
sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ nɩ?
21 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé
náh mɛ n sɔ̃ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂ pɩ sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ. Tɛ́ kè náh n
yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku n yal ásɔ̃̂ kè kyɩ n syɩkɩ n
de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kɩ mó tɔ̃ pɩ.
22 Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí níri sɔkɔ, yé kɩ kè
wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wı̀l-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká syínwı̀lkı̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnı̀ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂
se kɔ̃ ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nɩ?
24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kɩ pè piki yah tir núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kɩ ké yah yo pé
syah, pé tɔ-á kɩ mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.
25 Pépi tɛ̃ tyí à; nɛ̂ se tɔ̃ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ n pɩ nɩ? Liyel se, tɩ̃̂ névye se nɩ?»
Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ Liyel-á tɔ̃ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh
nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃ nɩ?
26 Ǹtɛ páh kɩ se mó tɔ̃ nɛ névye-á tɔ̃ ǹnɛ, tówû tíkí-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃́npílɛ mɛ
Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ɔ̀lɛ.
27 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu syah nɛ pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah
n pi, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n pɩ tyi nɔ́pilɛ.

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh dɩ̃́npı̀ nɛ́pɩ̃̂ nîmî yísyɔ́ tyí yɔ̃

28 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh yé tyí, yè mó yé sɔ̃nɔ yo ń
tyí ké tyí sɔkɔ. Dɩ̃́npı̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí lésɔ̃ mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí. À mɛ nɔ de gben tɛ̃nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
pé pídɩ̃́, ńkɛ̃́ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yèrɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ kwɛynɛ.
29 À mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dɔ̌ kwéy, à kè wɛ ké yah náh. À mɛ
yuku sɔkɔ swãh sɔkɔ.
30 Sú mɛ̀ mɛ tɔ̃ nɔ de ǹ pídɩ̃́ ní-ɔ̀lɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
páh kɩ kyɩ, pé bɔ̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ.
31 Nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pé sú nı̀vı̀nı̀ pɩ?» Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil
yèwàhnı̀ nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n
yo yé tyí, mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃.
32 Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃kìlɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃. Ǹtɛ mɔ́rí
syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ wɔ pyě sɛ̃ ǹ yɔ̃. Yé mó tɔ̃ kè wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ képah fyé yɔ̃, yé náh yé
nnɔ vi mɔ à sɛ̃ ǹ yɔ̃.»

Sèmı̀rkı̀ nɛ̂-á yãh yèrɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yɔ̃

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèmı̀rkı̀ yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃ dɩ̃́ yɔ́ lésɔ̃
yèrɛsɛ̃̂ swãh kɔ̃, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkı̀ yɔ̃ ké sɔkɔ, à pɩ yèrɛsɛ̃̂ pye
yɩ̃́kí-ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah náh, à yèrɛsɛ̃̂ swãh
tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yɔ̃, píndibinɔ yɔ̃, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
34 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃ dɩ̃́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tɔ̃ yèrɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ
wɛ tɛ̃nɛ pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃.
35 Ǹtɛ yèrɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́
kèyǎh minki ko dyêhlɛ.
36 Sètɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nɔ́nɔ́-á dò kal gbro tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃
ólɛ.
37 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ ǹ pídɩ̃́ tɔ̃ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sɔ̃ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ yah sen ku.
38 Ǹtɛ yèrɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɩ̃́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃̌yɔ̃-á yɔ̀. Pè
pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.
39 Képah tɛ̃nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ.
40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kè; sètɛ̃ dɩ̃́-à pɔ pɔ, sɔ̃́ mɛ à kɩ pɩ pélɛ?»

41 Pè mɛ nɛ, wăh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ pélpèl, tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah
ǹ swãh mɛ̀ yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃nɛ ǹnɛ n kõ ké gbĩ́ sɔkɔ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ nɛ yé náh wɛy mɛ̀ kar yah póllɛ, nɛ̂-á
yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,
képah yétɔ̃̂ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃ndùnɩ̀ tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
43 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̃rí
sɔkɔ tɛ̃nɔ́ kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ yɩ̀kɩ̀ yɔ́ névye kõ, nónó-á kɩ tyípéplɔlɛ n pɩ ké sɔkɔ
Liyel-á mɛ nónó tyí. [
44 Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à wil syɩkɩ képah yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́ kàh se
mó tõ syɩkɩ nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]»
45 Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmɩ̀rn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi
yõ-á Yesu mɩ sélɛ.
46 Képah tɛ̃nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíkí pè tɛ̃. Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ
n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ képah ye.

22

Sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̃́nɔ́ tyí yõ

1 Yesu tõ tyah sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ:
2 «Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yɔ́ lésõ ǹ pídĩ́ fúr fèn pɩ.
3 Tɛ́ mɛ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ wilki tõ nɛ, pè kyɩ nɛ́yénɔ́ ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́
nɔ́pi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɔ.
4 Képah tɛ̃nɛ, à tõ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pĩ́n-á pɩ tɛ. Páh nyéhpyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ yípɛ̂y
ko tɛ nɩrɩ-á mɛ nónó sɔkɔ. Tyi pól-á pɩ tɛ, pè pɔ fúr sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ kõ póllɛ. Ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n
sɔkɔ ǹ gbɔ̀ yĩ́-ńsah.
6 Pé túkù mɛ yuku mɩ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tɔ̃̀npɩbɩ sɔkɔ, à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ.
7 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ fɔkɔ kah vyãh. À mɛ ǹ sràsyíbí tɛkɩ mɔ pè kyɩ kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú
ko mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ.
8 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ, fúr yõke-á pɩ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sɔ̃̀ yĩnɛ yõke
mɛ̀ yɔ̃́nɔ́lɛ.
9 Ǹkɛ̃ pè kyɩ wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kɩ fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé pól ye n pɔ fúr yõke
yɔ̃́-ńsah.
10 Tɔ̃̀npɩbɩ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wɛ̃̀l yey sɔkɔ. Păh kyɩ tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnɩ̀ tɔkɔ dohnɩ
nɛ́péplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól yuku yõke yɔ̃́púlɛ.
11 Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́-á de yuku yáh-ńsah pé tyí, à kyɩ dĩ́ yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sɔ̃̀ mɛ fúr flɔ mɔ.
12 À mɛ yo kénɛ dĩ́ tyí nɛ, pé kɔ́dĩ́, ǹmɔ se de sɔ̃ ásɔ̃̂ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃nɛ ǹ wil sɔkɔ nɩ?
Ǹtɛ yɔ́-ńsah náh wɛ dĩ́ tyí.
13 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ yo tɔ̃̀npɩbɩ tyí nɛ pè ǹ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀n pukubi, pè mó à min
mɔ kégbɔ́ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.
14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ
fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwɩ̂ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú yõ, sɔ̃-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu
wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ náh névye túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè
kyɩ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, páh pĩ nɛ gbɩ yɔ́-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂ wăh Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ névyelɛ n
kwɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ. À náh névye yah tíkílɛ n pɩ. À náh névyelɛ n wah.
17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ǹkɛ̃ ké wɛ̃kɩ̀ se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ Wrome
kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tĩ̂ ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ?
18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúnɩ̀ pĩ sɛ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pɩ̃̀l ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí
névye nɔ́pi, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kõ nɩ?

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínɩ̀ 4.11.

19 Pè pɔ mórí mɔ mɔ pó pó núkúlɛ pé yah ătrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ à kɔ̃.
20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yı̃n se wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yɔ̃ yɔ̀ nı?
21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ
Sesarlɛ n kɔ̃, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kɔ̃.
22 Păh képah tɛ̃ noh sɛ̃, pé gbɑ̃̀n du. Pè mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ tyí yónólɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kì kópú nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ lékyî yílkínmɔnɔ náh mɛ,
pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ té à piki yah nɛ,
24 kwó-ò dı̃́, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnó sɔkɔ nɛ, dı̃́ nɛ̂-à ku pi kɛ̃́nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃ndı̃́-á
yı̃nɛ à ǹ kyı pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à pi dubi à kɔ̃, nɛ̂-á kı pɔ n pı n pi ǹ nénkyí dı̃́ lékókè
náhnɛ.*
25 Ǹtɛ sú núkú dı̃́npì nɛ́pı̃̂ kwărnimi yísyó-á lésõ mɛ pépi wró sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sê
tɔkɔ, té pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃̂nɛ té ǹ kyı sah ǹ sɔ̃̀ syı kɔ̃.
26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tɔ̃ pɔ pı sɛ̃, tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pı képah núkú ólɛ, fóó à pɔ syı kwărní-ò tyí.
27 Pépi pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku.
28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí sɛ̃ à, lékyî yilki n mɔ sõlɛ, à se kı n pı n pi pé nɛ́pı̃̂
kwărnimi nópi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nı?
29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy sɛ́bɛ́y pı̃́-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel tɛ̃nwɛnɔ pı̃́-ńkɛ̃
ye mɔ sah yélɛ pílkínó sɔkɔ.
30 Yé yah, lékyî-à pɔ yilki mɔ, pédékè náh kı n mɛ n pi, sétókókì tɔ náh kı n mɛ n pi.
Ǹtɛ névye kı mɛ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npıbı tyí kɔ̃lɛ yı̃̂nyɔ̃.
31 Té à yuku lékyî yílkínmɔnɔ wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di?
À lésõ nɛ:
32 ‹Ǹmɔ ye Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbı Liyellɛ.›† Liyellɛ, lékyî
Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel ye. Képah n wɛ̃kı nɛ á náh tãn Abrahmıpi lékyî-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tówû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnı, pé gbɑ̃̀n du ǹ névye kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnó nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃kì kópú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃kì kópú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ.
35 Té pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó pı̃́pú sɔkɔ yó mɛ píkínyahnɔ yó pı Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃
yı̃nnɛ nɛ,
36 kwó-ò dı̃́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnó nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah kal sé télólɛ nı?
37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yı̃nɛ kı nɔ á tyí á nı póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ,
ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›‡
38 Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnó gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal.
39 Ké ní-ò nɛ̂-á tɔ̃ mɛ ké tyí kɔ̃lɛ, képah ye yɔ̀ nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí
kɔ̃lɛ.›§
40 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnó ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynó sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnónɔ
nínó nópi sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ té tɔ̃ pı ǹ Pîdı̃́nɛ

41 Farisi wɛ̃kì kópú-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ píkínyahnɔ yó pı pé tyí nɛ:
42 «Yépi tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ pídı̃́ mɛ ǹnɛ?»
Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Davidi Pídı̃́-á.
43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pı té Liyel Mirki-á Davidi yah tɛ̃,
Davidi mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésõ nɛ ńkɛ̃,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃,
à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
fóó kè pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á
pé kı ǹ sépɛ́bí pı ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.*
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̃̀ ŊGBƐNƐ à kı tɔ̃ pı sɔ̃́ té kı pɔ n pı ǹ Pídı̃́nɛ?»
46 Yesu-á sépi yo, tyíyóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé sɔkɔ yó ńtɛ̃ tyí. Té à tɔkɔ lésõ tyí, ǹnî yó ńtɛ̃
náh tɔ̃ ǹ nı syãh à piki yah yah tir yó ńtɛ̃nɛ.

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, pɛ́kúsê yı̃nɛ à de ǹ pɛ tyí névi yó tyí. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsı 38; Wruti 1-4.
† **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnó 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5. § **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.
* **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnó 110.1.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú tyí ȉnnɛ

1 Yesu yo ǹ tȍ sȁhpú ànɛ̂ tɔ́wû tyí nɛ:
2 «Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́lɛ.
3 Yé nɛ n nohnι pé tyí, yè mó nɛ n kɔ pé yóré yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pι, pè náh
mɛ n kɔ sé wȁl yõ. Képah ye, yé káh pé pι dùkù tɛ̃ wɔlɛ n yah n pι.
4 Pǎh ńkɛ̃̂nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kι nɛ tɔ́kɔ́pêl sɔ̃ pè pukubi pè twah
mɔ, tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.
5 Pě pé gblȍynɛ n wɛ̃kι pé tyípínì pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpî nónó-á Liyel wɛynɛ sé
sɔkɔ yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, képah náh pι gbȁn tyí toh n mɔ mɔ tɛ̃nɛ, pépi pé
tyínɔ pι gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro pι flɛ̀yflɛ̀y.
6 Tɛ̃-ǹtȁn gbro tyí nɔ pé tyí yénɔ yȍ-ńtȁn sɔkɔ ànɛ̂ Liyel ní-ńtȃn vì sɔkɔ.
7 Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tõ n sah n wɛkι n pɔ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ,
pè mó pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
8 Ǹtɛ yépi tyí kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé tɛ́lɔ́ póllɛ núkú ye. Képah ye, yépi tɛ̃ wɔ káh
nɛ pè yélɛ n ye Kwɔ́púlɛ.
9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyí, nɛ̂-á mɛ yȋnyõ. Képah ye, yé káh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n ye Súlɛ sétáh
mɛ̀ yõ sɔkɔ ǹ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ yȋnnɛ.
10 Yah tɛ̃-ò núkú ó ye mɛ yé tyí. Krista ye, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé
káh nɛ pè yélɛ n ye Yah tɛ̃púlɛ.
11 Yín-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyí yé sɔkɔ, tɛ̃ wɔ yȋnɛ à pι yé tȍnpιlɛ.
12 Névi nɛ̂-à ǹ gblȍy dɔkɔ sah, tɛ̃ kι tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblȍy tiki mɔ, tɛ̃ kι dɔkɔ mɔ.
13 Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɔ̃rí nɔlι yȍnɔ́ yah kõ névye tyí. Yé náh mɛ ké tyí nɛ yé ké nɔlι
yõ, tɛ́ nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlι yõ, yě pé yah kõ. [
14 Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbȁn yȋlɛ n syi pé tyí, ǹ tɛ́ nírílɛ n pι yȍsɛ̃kìlɛ
nɛ névye pé wɛ. Kǎh pι sɛ̃, yé tukey kι n pι n pi képékèyɔ̂ kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.]
15 Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ n kõ nénúkù fyé yáhnkõnɔ sɔkɔ Nsyifunɔ
wɛ̃̀kì tɛ̃ yȋnnɛ. Tɛ́ nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tõ ǹmɔ pι à kõ à n yȋnɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nínɔ́.
16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á yah tɛ̃pú yȋtũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr
sɔkɔ sȁnnɛ, képah-á kι mɔ kõ.
17 Lékȁm kɛ̃ névye, yȋtũbi nɔ́pi, sȁn wɔ se fȍnfȍ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr yõ sɔkɔ,
képah nɛ̂ gbȍ yõ-á sȁn n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
18 Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo sárká súkɛ́nkõ-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kõ n
pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkõ-ńsah yõ sɔkɔ, képah-á kι mɔ kõ.
19 Yȋtũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fȍnfȍ sárká súkɛ́nkõ-ńsah yõ, képah nɛ̂
gbȍ yõ-á sárká n mɔ n kõ Liyel tyí yõ?
20 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkõ-ńsahlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yȋ tɔlɛ.
21 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
ké sɔkɔ.
22 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yȋnyõlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃rí kǒ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ kȍntɛ̃-òlɛ.
23 Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě nànàye ànɛ̂ pɛ̃nfɛ̃nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kõ. Ǹtɛ gbι wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́,
ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pínɔ́lɛ sé wȁl yõ, sépi nónó tyí-á tah kal Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
sɔkɔ, yè n pyě sépi wɔ yahle; sépi nónó-á yé yȋnɛ yè nɛ n pι gbȍnwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ, à tahlι yáh
mɛ nónónɛ n pι.
24 Névye yah tɛ̃pú yȋtũbi nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pι yɔ̀, kè mɛ á kι nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃ yé n syi
à sèswõlɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yȁhmínì wɔlɛ n wɔ n mɔ n yɔ sɔ̃.
25 Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃yȍvyɔ náhlɔ́ wu n tõ n sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ
yúkúnɔ́lɛ yé yȋbe yȋlɛ ànɛ̂ yȋ nónó dékè képékè-á mɛ yé sɔkɔ.

26 Farisi wɛ̃kì kópú yĩ́tũbi nópi. Yé vyó sɔkɔ táhló ǹgbò tõ n sah. Képah sɔkɔ, sé náhló
tɔ kɩ pɩ yályál.
27 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó kwópú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yé mɛ á kɩ nɛ léyâl píkínsàhnó sɔ̃. Sé kégbó n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ
táhló n nɛ n mɛ lékyî kègbèl ó ànɛ̂ yípyã́hnì duke duke póllɛ.
28 Sɛ̃ ye yépi tɔlɛ. Kégbó sɔkɔ, yè n pɩ n tɛ̃ nɛ́gblólɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhló mó tõ mɛ yúkúnólɛ
fɔ̀kɔ̀pìl tyi ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ.
29 Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó kwópú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópúlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃nnínì
wɛ́kípú ye yélɛ. Yě Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyâllɛ n tõ n sah n mɔ. Névye nónó-á pɩ sɔkɔ
nɛ́gblólɛ Liyel yah, yě pépi tyínólɛ n koh n mɔ yípéplɔlɛ,
30 ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé tɔ-à sɔ̃̀ mɛ yé súbí mɛ gbĩ́nɛ, yé náh náhkɩ n so n mɔ n pi pé tyí
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ sɔkɔ.
31 Ǹtɛ yah, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ yé gblɔ̃y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔpu pye-á yélɛ.
32 Ɔ̃̀ɔ̃, yé súbí-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè syi kè.
33 Vyeh nópi, wáhnmíró yísyólɛ n yah dɛ́. Yé n to n pwah sɔ̃ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah
sɔkɔ?
34 Képah ye, ńmɔ kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu, ànɛ̂ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ kwópú kègblɔ tɛkɩ mɔ yé
kɔ̃. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ dahlɔ yõ, tɛ́ kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtẫn
vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ kɔ̃ pé náh pélɛ n yĩni n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ, pépi nónó-á ko mɔ à
tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó à pɔ syɩ Barakɩ píɗĩ́ Nsakari
tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkénkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr wró.
36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mónó nópi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n pi kwɛy gbĩ
névye yõ.»

Yesu yah kwónólɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

37 Yesu tõ yo nɛ ńkɛ̃: «Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ,
gbáhyĩ́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃-á sĩ̀n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm
sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi?
38 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃ pnɛ́pnɛ́, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ kéntíkínìnɛ.
39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tõ ńmɔ wɛ n yah n pi, fóó kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á yé kɩ n
yo nɛ ńkɛ̃, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sónó ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nó tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹ tnô à
Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí.
2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kǎh pè n yah yò kè; kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kɩ
pɔ sɔ. Dáhkì núkú yó ńtɛ̃ náh tõ n wũ n pi ké ní-ò yõ.
3 Wǎh kyɩ kɔ̃ tɛ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à
piki yah nɛ, à yo pé syah, gbĩ́ nɛ̂ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? Tir nɛ̂ pínó se kɩ ǹ syínpɔnɔ
ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nó wɛ̃kɩ n pi nɩ?
4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yĩ̃́nɛ, tɛ́
kɩ nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kɩ névye náhnáh mɔ n pi pílkínó
sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̃ynɛ n kyɔmɩ, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki.
6 Yé kɩ mâl pínó tyí yónó noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wónsàhnólɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí
yé tɛ̃. Kè yĩnɛ kè pɩ sɛ̃. Ǹtɛ képah náh tɔ̃nì n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nólɛ.
7 Yé náh wɛ di, kwil yó kɩ pɔ yuku kwil yólɛ n fwo, tɔ̃rí yó kɩ pɔ yuku tɔ̃rí yólɛ n fwo.
Tɛ́ kwɛkɩ ànɛ̂ sétáh syahrɩ kɩ n wɛ n pi tẫntẫn náhnáh sɔkɔ.
8 Ǹtɛ sépi pól kɩ mɛ á kɩ nɛ kúrkì tɛ̃ gbĩ́ yónó sõ tyàhnó sɔ̃.
9 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ n fõh, tɛ́ kɩ yélɛ n ko mɔ. Kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ yé wɛ mɔ
ńmɔ yĩnnɛ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃kì fin mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh, tɛ́ kɩ wɛ̃
dyɔlɛ n yɔ.
11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe kɩ wil mɔ pí, kɩ névye náhnáh mɔ pílkínó sɔkɔ.
12 Pèkè pínó kɩ yah syi, fóó tyínɔnɔ náh tõ n wɛ n pi fwóɔ névye náhnáh sɔkɔ.

13 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.

14 Képah sɔkɔ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kɩ yo Liyel tɔ̃rí tyí yõ kèkõyṍ pól sɔkɔ, névye pól kɔ̃ pè kɩ noh. Képah náh, kèkõyṍ kɩ pyě tyɛ.»

Yè̃vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyṍ

15 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Danyɛlɩ-á lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh képékè nɛ̂ tyí yo sah,[*] yé kɩ kè wɛ n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah kètăr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. —

16 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃: «Yâh képah wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ.

17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.

18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ páh pélɛ n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah.

19 Kénɛ sèpɩ̀̃n-à pɔ syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ, kè kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ pé tyí.

20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ n ni nɛ tólɔ́ mɛ̀ káh n pɩ vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh sõlɛ.

21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah kèkõyṍ mɔ́mɔ́nɩ̀ à pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkɔ̃ náh tɔ̃ n wɛ n yah n pi póllɛ.

22 Liyel-à náhkɩ sɔ̏ wɩ̏lkɩ̏nɔ́ pí-ńkɛ̃nɛ kénɛ sèpɩ̀̃n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ wăh nónó yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ, à wɩ̏lkɩ̏nɔ́ pɩ sé sɔkɔ.

23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á mɛ ásɔ̂̃, képah náh pɩ wăh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.

24 Yé yah, mɩ̀nyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á pépilɛ. Pè kɩ gbɩ̏lgbɩ̏l tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye yáhnwɩ̏lkɩ̏nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̏ fɛ̃ n pɩ n pi.

25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.

26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pídɩ̃́-á mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wăh mɛ wɔ̃bɩ̀ntɛ̃̀nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.

27 Sɔ̃-á pṹ n yĩkiri yǎ̃l yè n wɛ, à tɔkɔ gbɩ̏ngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ gbɩ̏nyiki tyí, sɛ̃ ye Névi Pídɩ̃́ syínpɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi.

28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ yah?»

Névi Pîdɩ̃́ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpɩ̀̃n nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ syɩ̏̃, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki n pi, ńwɔ̃ kèpye kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ kwɛ, tɛ́ yĩ̂nyõ yíyɩ̏n pól kɩ yike.

30 Légbɩ̃́nɛ, Névi Pídɩ̃́ syínpɔnɔ kwní kɩ yõ mɔ yĩ̂nyõ. Képah tɛ̃nɛ, sétáh yõ yɩ̏kɩ̏nɩ̏ pól névye kɩ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Pídɩ̃́ wɛ à kɩ mɛ n pi ńyɩ̃̂rn sɔkɔ, tǎhkɩ̀ ɔ́ ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃rílɛ.

31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yĩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à tɔkɔ kèkõyṍ yah mɛ̀ tyí, à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ névye tuke mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.

32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké yɩ̏ngbǎ̃n wɛ sè n gboke n wil à mɩ̀snɔlɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yè n pĩ nɛ ki de gbɩ̃́-á mɛ yúkɛy.

33 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi Pídɩ̃́ syínpɔnɔ-á mɛ yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀.

34 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi nɔ́pi kɩ mɛ n pɩ.

35 Yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ tɛ̃ wɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.

36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbɩ̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sépilɛ n pnɛ. Yĩ̂nyõ tɔ̏npɩbɩ náh sélɛ n pnɛ, Liyel Pídɩ̃́ tɔ náh sélɛ n pnɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ ó ye n pnɛ sélɛ.

37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́nkɔ̃ ye kɩ n pɩ n pi Névi Pídɩ̃́ syínpɔnɔ sɔkɔ.

38 Yé náh wɛ di, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ pṹnpǎ̃hkɩ̀ náh tɔ̃nɩ̀ mɛ pɩ à ninɛ kèkõyṍ pól yõ, névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh pɩ mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɩ Nowe de sõ tyí krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

[*] **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

39 Pè náh sȍ mɛ n sõ tir yó ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ pű̃npá̋hkì pɩ sõ tyí, ni kõ kè pɔ pé
pól yõ. Sɛ̃́nkõ ye kɩ n pɩ n pi Névi Pídɩ̋ syínpɔnɔ sɔkɔ.
40 Díbí nɛ́pȋ nímí kɩ mɛ swãh sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
41 Syɔ́ nɛ́pȋ nímí kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
42 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pĩ.Képah ye, yé káh yé dyɔ mɔ
n fwɔ n tɛ̃.
43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dɩ̋-à mɛ pĩ gbɩ̋ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi lékâ̂hnɛ, à kɩ yah sõ,
à náh yɛ à kõ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ.
44 Képah ye, yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh mɛ gbɩ̋ nɛ̂ tyílɛ n sõ, légbɩ̋ ye Névi
Pídɩ̋ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tȍnpɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sõ

45 «Tõnpɩ négbí ànɛ̂ léká̋m névi nɛ̂ mɛ yȍtɛ̃ dɩ̋ kɩ tɔkɔ sah ǹ tȍnpɩbɩ tɛ́ló yõ, à kõ à kɩ
yõkelɛ pélɛ n kõ ké gbɩ̋ pèpɛy sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kóló sɔkɔ?
46 Yȍtɛ̃ dɩ̋-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tȍlɛ n pɩ ké yah yõ, tȍnpɩ mè tyí nɔ.
47 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yȍtɛ̃ dɩ̋ kɩ à pɩ ǹ gbȁn yȋ pól kyɔ̀mì-òlɛ.
48 Ǹtɛ kàh pɩ tȍnpɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé yȍtɛ̃ dɩ̋-á mɛ mo ǹ syínpɔ-ńsah,
49 tɛ́ tyah pé no tȍnpɩbɩ tɛ́lólɛ n ko, tɛ́ n yõ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̀nì pípúlɛ wɛ̃ tyí,
50 ǹ yȍtɛ̃ dɩ̋ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ dɔkɔ sõ yólɛ, ànɛ̂ wô yó sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyílɛ n sõ.
51 À kɩ tȍnpɩ mè yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yĩ̋nvǐnpɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂
yní táhnó kɩ mɛ.»

25

Sèmǐrkì nɛ̂-á yãh syɔ́npǐ nɛ́pȋ gbãm tyí yõ

1 Yesu tõ yo ǹ tȍ sá̋hpú tyí nɛ: «Névi Pídɩ̋ syɩ n pɔ gbɩ̋nɛ, Liyel tɔ̃́rí kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npǐ
nɛ́pȋ gbãm yísyó sèmǐrkìlɛ, nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ pɛ yòhnì-ǹsah.
2 Syɔ́npǐ nópi sɔkɔ, nɛ́pȋ kwâl sȍ mɛ léká̋m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwló mó mɛ léká̋mpulɛ.
3 Nónó-á léká̋m kɛ̃́púlɛ, pépi-á sȍ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wãn tɔkɔ.
4 Ǹtɛ léká̋mpu nópi wɔ mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ.
5 Pɛ-á mo pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ.
6 Lénɩ wérrlɛ, yĩ̋npɔ̃ yó n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ.
7 Képah tɛ̃nɛ, syɔ́npǐ nópi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyí sɔkɔ.
8 Nónó-á léká̋m kɛ̃́púlɛ, pépi mɛ léká̋mpu nópi syah nɛ, pè yĩ pé kõ nɩrɩlɛ, ńkɛ̃́ pé
fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyí.
9 Pè mɛ yo pé tyí nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi tyínɔlɛ tɛ́ pé tõ n yĩ n kõ n pi. Ǹkɛ̃́ pè
kyɩ n yah dwe yȁmpu tyí pè mɔ pé tyínɔ sɔkɔ.
10 Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npǐ nónó-á sȍ mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ
fúr yõke yő-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ wùkah vike.
11 Syɔ́npǐ nópi tɛ́ló-á pópó pé syɩ pɔ, pè pɔ wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, pé
yȍtɛ̃, pé yȍtɛ̃, à yɩkɩ mɔ pé kõ.
12 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, pé náh pélɛ n pnɛ.
13 Képah ye, yépi káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yó lésõ ànɛ̂ ké gbɩ̋nɛ n pnɛ
tɛ́.»

Sèmǐrkì nɛ̂-á yãh tȍnpɩbɩ nɛ́pȋ tɔ̃́mí yísyó tyí yõ

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmǐrkì nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̋ yó lésõ n sɔkɔ kóló sɔkɔ, tɛ́ ǹ tȍnpɩbɩ
ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kõ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. À talã* pó pló kwlólɛ ǹnî kõ, tɛ́ nínólɛ
ǹnî kõ, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kõ. Képah náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kóló sɔkɔ.
16 Nɛ̂-á wɛ talã pó pló kwlólɛ, ǹmɔ núkú kyɩ ǹ gbȍ vi ǹ tyílɛ à kwló yísyó wɛ dohnɩ sé
yõ.
17 Sɛ̃́-ó ye nɛ̂-á wɛ talã pó pló nínólɛ, ǹ tɔ mɛ nínó wɛ dohnɩ sé yõ.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pó pó núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ à ǹ yȍtɛ̃ dɩ̋ pó wɔ̃bɩ.
19 Ké di-á mo náhnáh, pé yȍtɛ̃ dɩ̋ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyí dùkù
yo pé noh.

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yónɔ́ sɔkɔ.

20 Képah tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sȍ wɛ talã pó pló kwlólɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́nɛ tɛ́
kwló yísyó tólɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, talã pó pló kwló-á sȍ à pé kõ sah, ǹtɛ à
yah, páh kwló yísyó wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
21 Ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyò pɩ nɛ́gbílɛ
tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbȍ. Á pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy-á ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wȁl yõ. Wăh fyò tir tyɩ̃́ɩ̃ pɩ ké
wɛ̃kɩ̀ yõ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbȍ. Á pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sȍ wɛ talã pó pló nínólɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
pé yȍtɛ̃, talã pó pló nínó-á sȍ à pé kõ sah, ǹtɛ à yah, páh nínó yísyó wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí.
23 Ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tȍnpɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyò pɩ nɛ́gbílɛ
tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbȍ. Á pɔ pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
24 Képah náh, nɛ̂-á sȍ wɛ talã pó pó núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́ syah nɛ ńkɛ̃́, pé
yȍtɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃́ ǹ tȍ-á tah. Á náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ kè tɔkɔ. Á náh nɛ̂ mir mɔ,
ǎ kè kõ.
25 Képah-á tíkí pé tɛ̃, pé mɛ kyɩ ǹ pó wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kăh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pólɛ.
26 Ǹ yȍtɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tȍnpɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á ǹnɛ. Wăh sȍ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé
náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ, pé náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè kõ.
27 Kăh pɩ sɛ̃́, wăh náhkɩ mó sȍ mɛ kyɩ pé pó dah mɔ sah pó sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kɛ̀.
Páh pé syɩ pɔ sɔ̃́ yɔ̀, páh náhkɩ mó sè wɛ wilki dòhnɩ̀nólɛ sé yõ kɛ̀.
28 Ńkɛ̃́ pè ǹ tyí mɛ̀ tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pó pló gbãm nɛ́tɛ̃́ kõ.
29 Pè kó wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnɩ̀nó-á kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̌yrɔ̌. Tɛ́ névi
nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kăh kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
30 Yõre kɛ̃́ tȍnpɩ mè tɛ̃ wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à wilki mɔ kégbó fɛ̃́ntȗ̃ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂
yní táhnó kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pîdɩ̃́ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Pídɩ̃́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ ànɛ̂ yȋnyõ tȍnpɩbɩ póllɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ kõ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí
kǒ yõ.
32 Kwlo kwlo pól névye kɩ pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah wilki wɛ̃ sɔkɔ,
sɔ̃́-á yípénfɛ̃ n wah n wilki képyénɩ̀ ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ.
33 Á kɩ nɛ́gbló sah ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pêl sah ǹ gbɛ̃yȉnè sȍlɛ.
34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbȍyȍ sȍlɛ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Ǹ Sú Liyel-á sãm mɔ yépi
nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah yé kõ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ.
35 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sȍ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kõ mé yõ. Níkȉ-à sȍ ń tɛ̃, yé ninɛ ń kõ mé
wɔ. Máh sȍ mɛ nɛ́pôlɛ, yé ń kõ mé twah yé tyí.
36 Máh sȍ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kõ mé mɔ. Máh sȍ mɛ n yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Máh sȍ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.›
37 Képah sɔkɔ, nɛ́gbló nópi kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ,
tɛ́ à kõ à yõ nɩ? Ánɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkȉ sɔkɔ, tɛ́ à kõ à wɔ nɩ?
38 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pôlɛ, tɛ́ à kõ à twah pé tyí nɩ? Ánɛ̂ gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ flɔ
kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kõ à mɔ nɩ?
39 Gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí
nɩ?
40 Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dɩ̃́ kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yȗ̃npyé nónó-á
yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyȋ̃tyȋ̃ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n
pɩ sélɛ.›
41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɛ̃yȉnè sȍlɛ à kɩ yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó
tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á mɛ mónsàhnólɛ sétȁn ànɛ̂
sé yȍtɛ̃ yĩnnɛ.
42 Yé náh wɛ di, kwɛkɩ-á sȍ ń tɛ̃, yé náh ń kõ mé yõ. Níkȉ-á sȍ ń tɛ̃, yé náh ń kõ mé wɔ.
43 Mé sȍ mɛ nɛ́pôlɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kõ mé twah yé tyí. Mé sȍ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh
flɔlɛ ń kõ mé mɔ. Mé sȍ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yé náh pɔ yah ń tyí.›
44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɩ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkȉ
sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pôlɛ, képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ, képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh pɩ
mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ nɩ?

45 Képah sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yʉ̃́npyé nónó-á yɔ̀
kè, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé sɔkɔ tyɩ̃̂tyɩ̃̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n
yahle pínɔ́lɛ sélɛ.›
46 Tyɛ́-ńkɛ̃̂ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnì nɔ́pi kɩ kyɩ n de n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́ nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ
tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékãmkãm sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sãhpú tyí nɛ:
2 «Yé pɩ̃ nɛ ńkɛ̃̂ sèpɩ̃̀n nínì-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah. Névi Píɗɩ̃́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ
dahnɩ yõ.»
3 Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ.
4 Tɛ́ yo sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékãmkãm sɔkɔ, pé mó à ko mɔ.
5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mè náh yĩnɛ kè pɩ syáh syáhnɔ́ sèpɩ̃̀n sɔkɔ dɛ́. Páh
kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah fɛ̃kɩ.

Sê yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ ɗɩ̃́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ.
7 Wǎh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnô nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí
làsèkwěl dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ làsèkwěl mè mɔ Yesu yõ yõ.
8 Yesu tɔ̃̀ sãhpú-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwěl mè
yɩkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ?
9 Kǎh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm dántǎhlɛ, à ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃.
10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé pi mè yahlɛ n vyãh sɛ̃? Tyípépɛ̌y
ye à pɩ ńmɔ tyí.
11 Yé yah, yãm tãn kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh kɩ mɛ n pi yé wrɔ́
sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
12 Nɛ̂-á pi mè pɩ yɔ̀, ńmɔ lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ sah kélɛ.
13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, Nìvìnì tir mè-à n yo fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mè
tyípíkì mè tɔ kɩ yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃́kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sãhpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ
wil sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm tyí,
15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ
pɔ́ plɔ́ yõgbãmnɛ à kɔ̃.
16 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wǎh nɛ pɩ sɔ̃́ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃ n pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃́n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀ sãhpú pɔ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ
ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yõke pɩ ǹ tyí nɩ?
18 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yãhnkõ tyí kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́-á yo nɛ ńkɛ̃̂ pé
gbɩ̃-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃̂ ǹmɔ tɩ̃̀n-á péwɔ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sãhpú kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ syáh yõkelɛ.»
19 Wǎh kè yo sɔ̃́ ǹ tɔ̃̀ sãhpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yɔ́ré yõ, à kyɩ yõke mè pɩ.
20 Lékãh-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sãhpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí mɛ kɔ̃ tɛ̃ yõke sɔ̃̀.
21 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kɩ
pɩ pè kɔ̃ pè kɩ ń tɛ̃ n pi.»
22 Ǹ tɔ̃̀ sãhpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbɩlɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ̂ mè nɛ̂ mè, tɛ̃ à piki n
yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n ye nɩ?
23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ
ń tɛ̃ n pi.
24 Névi Píɗɩ̃́ kɩ n ku n pi à yĩnɛ kǎh wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃́ ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ
névi nɛ̂-á kɩ pɩ pè kɔ̃ pè kɩ à tɛ̃ n pi, pèkè kɩ pɩ tɛ̃ tyílɛ. Tɛ̃-à sɔ̃̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃̀nɛ, képah
náhkɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹnɛ.»
25 Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pɩ pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, péwɔ
se à n ye nɩ? À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

26 Tɛ́ pǎh mɛ yṍnɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ à ǹ tȍ sấhpúlɛ
n kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.»
27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ ɗìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ.
28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃ ye, nɛ̂-á kɩ névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ
n kwɛ n pi nɛ́kwȉnki yĩnnɛ, kɩ pé tyípêl yɔ̃ mɔ.
29 Mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃ ɗìvɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kɩ pɔ
nɔ sõ nɛ̂-á mé kɩ tɔ̃ ɗìvɛ̃ sấn yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.»
30 Képah náh, pè syáh yì gbɩ, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yɔ̃.

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tȍ sấhpú tyí nɛ: «Kwɛy lékầh mè ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kɩ yé pól
kɔ̃ yé kɩ yal mɔ ń sȍ tɛ̃nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ: ‹Mé kɩ yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kɩ karkɩ.›»*
32 Yesu tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kɩ mɔ yé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, no téló pól-à kɩ sɔ̃ yal mɔ ǹ sȍ tɛ̃nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ
náh n yal n mɔ n pi póllɛ.
34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo á tyí, kwɛy lékầh mè ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à
kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah
n pi póllɛ nɛ pé náh à pĩ. Yesu tȍ sấhpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ képah ó yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpú kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. À mɛ
yo ǹ tȍ sấhpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásȏ pé kyɩ Liyel ni n pɔ yàhàh.
37 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsebede ɗɩ̃́npȉ nɛ́pȋ nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè
sȍ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃nɛ. Yé tɛ̃ ásȏ,
yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwȉnki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ
Sú, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mè gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké
tyí sɔ̃ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃.»
40 Wǎh ǹ syɩ pɔ ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ tɔ̃mí nópi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ
tyí nɛ: «Yé kègbɩ yɔ̃, yé náh tɛ̃ wɛ lérí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́ sɔkɔ ńmɔlɛ kè?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi. Tyípéplɔ
sõnɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃nwɛnpɩnɔ tǎhkì náh n wɛ ǹ sɔkɔ.»
42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ Sú, ń yɔ̃-à
kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃nɛ yèvyãhrɩ mè sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pɩ.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sȍ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí.
44 À tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃-òlɛ gbro tãn tyí kɔ̃lɛ.
45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃ mɛ yélɛ n mɩ kè?
Névi Píɗɩ̃́ tɛ̃ n dahbɩ gbɩ̃́ wɛ nɔ tyípêl pípú gbȍ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń dahbɩ n pi pé gbȍ, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ
yĩn nɛ́kwȉnkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkȋrn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyí. Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm ànɛ̂
kwil yèwàhnì ye sȍ tɛkɩ mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sȍ n dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbȍ, à sȍ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah.
À nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ǹkɛ̃ pè à tɛ̃.
49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóɗɩ̃́, wáh pɔ nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ, no nópi núkú
nɔ de Yesulɛ à à tɛ̃.
51 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sȍ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú ǹ kèkírkȉ yɔrɩ dɛ à sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍnpɩ níkí kɔ̃ kãm.
52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkȉ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ
kèkȋrnnɛ, kèkȋrn ye kɩ ko mɔ pélɛ.

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

53 Á náh pĩ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à kɩ yɩ̃̀nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kèyõ náhnáh tɛkɩ mɔ
ń kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ pɔ ń yohnɩ mɔ di?
54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wã́rkínsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tõ
mɛ kè yo sah nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.»
55 Képah náh, té yo nɛ́kwĩ́nkí nɔ́pi tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃-ńsah kèkȋrn ànɛ̂ ńsninɛ yé
tyí, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ kɔ̃ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, té yé náh ń tɛ̃.
56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wã́rkínsàhnɔ́ wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ.» Wǎh
képah yo, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú pól to karkɩ té à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tȉnnɛ, ńyãh sɔkɔ-á
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ.
58 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ fíí ǹnɛ, pópó à kyɩ yĩni tɛ̃ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
gbô tyí. Tɛ́ de yuku à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tnô, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á kɩ pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ.
59 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ pé no tukey tùkèpu tȉnkȉ pól sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ,
tàrfyɔ̀nɔ́ yísyɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mìnì wɛ n yo n sah Yesu yõ, pé mó à wɛ n ko n mɔ.
60 Tàrfyɔ̀ mìnyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mìnì yo sah ǹ yõ, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ
à ko mɔ nɛ̂ yĩnnɛ. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ nímí wil yĩn
61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, dĩ́ mɛ̀-á yo nɛ páh kɩ fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ té kɩ kè tõ mɔ sèpȉn
tɔ̃́nì wrɔ́.
62 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn té yo Yesu tyí nɛ, no nɔ́pi-á tyi
nónónɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, tyíyóné kó mɛ ǹmɔ tyí sépi tyí sɔkɔ nɩ?
63 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki. Képah tɛ̃̀nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
min nɛ́tɛ̃̂ Liyel yĩn yõ, à yo pé syah ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pídĩ́nɛ.
64 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, à tɔkɔ núkúnúkú tyí,
yé kɩ Névi Pídĩ́ wɛ kɔ̃ntɛ̃̀nɔ́lɛ tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Yé kɩ à wɛ tɔlɛ à kɩ mɛ
n pi ńyȋrn sɔkɔ.»
65 Képah tɛ̃̀nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̃̀y flɔ yɔrɩ tɔkɩ té nɛ, wǎh yo de Liyel
tyí. Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tõ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pè kó ǹ Liyel tyí yóndenɔ noh nɩ?
66 Pépi se mɛ n sõ sɔ̃́ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
67 Képah tɛ̃̀nɛ, té tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, té ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ, té túkù mó
mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ
68 té mɛ n yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo pé syah nɛ̂-á n
ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃ nɛ pé náh Yesu pĩ

69 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô táh. Tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnô té yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á
sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
70 Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yĩ́ yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ yɔ̀ dɛ́.
71 Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ gbô yah tȉnnɛ. Tɔ̃̀npɩ pi yɔ́-á tõ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à
yo pé tyí nɛ, dĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ nɛynɛ.
72 Pyɛrɩ tõ kè kɔ̃lɩ à ǹ wo nɛ, pé náh dĩ́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́.
73 Dǒ kwéy, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de Pyɛrɩlɛ té yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ, no nɔ́pi
sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ dò.
74 Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̃̀ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh dĩ́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ
yɔ́ núkú gbo.
75 Légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ dyɔ to kɔ̃ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Sénpɛ-à kɩ pópó n
gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ pĩ.» Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ
kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tȉnnɛ

1 Séngbɔ̃ púpúlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kwil yèwàhnì pól yo sah núkú yõ
nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ.
2 Tɛ́ mɛ à tɛ̃ pukubi, té kyɩ ǹnɛ kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Pilati gbɔ̃̀ dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

3 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̏ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃, wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ kè
yĩ tɛ̃, kè à kah fyãh. Ȁ mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnì kɔ̃.
4 Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh kɛ̃ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ,
pépi tir nɛ̂ se mɛ képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah kɛ̀.
5 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, tɛ́ wil sɔkɔ à kyɩ ǹ
gblɔ̌y gbel.
6 Sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃, kè náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel
ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̋-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ.
7 Képah tɛ̃nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò ɗí yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân lékyî
yĩ́-ńsahlɛ.
8 Képah ye, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̋ swãhlɛ.
9 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃:
«Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ dan nɛ̂-á yĩnɛ kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyí sɔkɔ.
10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò ɗí swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃ ń tyí.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ kwíltãm yɔ̏tɛ̃ ɗí Pilati tyí, à mɛ Yesu piki yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ
yɔ̏tɛ̃nɛ ɗínɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
12 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì sɔ̏ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à
náh dahbɩ wilki pé tyí sépi tyí sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, pǎh tyi nɔ́nɔ́ pɔ́llɛ n yo n sah ǹ yõ, à kɔ́ mɛ sélɛ
n nohnɩ nɩ?
14 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí pɔ́llɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, kè ǹ gbȁn kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃kì kɔ̃

15 Yimɛyí Pakɩ syáh sɔkɔ, kwíltãm yɔ̏tɛ̃ ńkɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́ fin n mɔ,
tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki.
16 Tɛ́ légbĩ́nɛ ɗí yɔ́ sɔ̏ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yĩ́npékè-á wil yĩ̋ náhnáh. Ǹ yĩn ye sɔ̏
Barabasɩlɛ.
17 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, kwíltãm yɔ̏tɛ̃ ɗí Pilati mɛ pépi piki yah
nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se, tȋ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se?
18 Yé náh wɛ di, Pilati sɔ̏ pĩ nɛ Yesu yĩ́ngbí wȉlnɔ́-á n yɔ pélɛ pè kɔ̃ pè à dahbɩ péwɔ
gbɔ̏ sɔkɔ.
19 Tɛ́ wǎh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntɔ̏ mɔ ǹ tyí nɛ, lékàh kɛ̃ ɗí mɛ̀ tyí
dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékȃhnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyí sɔkɔ dɛ́.
20 Ǹtɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati
tyí à Barabasɩ fin mɔ, à mɔ́ Yesu ko mɔ.
21 Kwíltãm yɔ̏tɛ̃ ɗí Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah nɛ, pè se mɛ ké tyí nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃
nɛ́pȋ nímí nɔ́pi sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á.
22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ sɔ̃ ǹmɔlɛ nɩ?
Pé pɔ́l mɛ nɛ wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ.
23 Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ tyítúkù nɛ̂ ó se à pɩ nɩ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ wòhòh nɛ,
wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ.
24 Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkɩ ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mɔ́ tɔ̃ mɛ n
tyah tyah fɛ̃kìnɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbȁn wu tɔ́wû yĩ́ yah tɛ́ nɛ, péwɔ vyãh náh mɛ ɗí mɛ̀
kònmɔnɔ tyí sɔkɔ. Kǎh pé tyí kɛ̀.
25 No pɔ́l mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɩ pépi ànɛ̂ pé wɛ̃npȉ tyílɛ wɛ́!
26 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɩ fin mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹ
gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɩ dahnɩ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̃́lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

27 Képah tɛ̃nɛ, kwíltãm yɔ̏tɛ̃ ɗí Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ de tɔ̃́rí gbô sɔkɔ, tɛ́ pé no
sràsyíbí pɔ́l ye pɔ à mɔ gbĩ.
28 Pè mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃.

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

29 Tɛ́ pɛ̏n yɔ̏kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí swɔ, tɛ́ lépéy yólɛ à kɔ̃ à tɛ̃ yĩn ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔkɔ.
Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́, páh n wɛkɩ
ǹ tyí.
30 Tɛ́ n sĩn n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ.
31 Păh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyí tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃, tɛ́ à tɛ̃ n yuku
syí-ńsah dahnɩ yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yõ

32 Păh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ pè n ye Simolɛ. Sràsyíbí mɛ ǹmɔ
kyĩ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ twah.
33 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Yɔ̏gbèkè tyahlɛ,
34 pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ dɩ̀vɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wăh kè wɔ yah, à kè
yahle.
35 Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Păh à syɩ tɛ, pè ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́.
36 Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ nɛ nɛy káh pɔ à pwah mɔ.
37 Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̏ mɛ kè wãrkɩ syɩ sah ǹ yɔ̏tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yesu ye yɔ̀,
nɛ̂-á Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃nɛ.»
38 Kèlékɛ̃ pípú nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̏ mɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏
sɔ̏lɛ, ní-ò mɛ ǹ gbɛ̃yĩ̀nè sɔ̏lɛ.
39 Wɛ̃kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ
40 nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ nɛ páh kɩ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpĩ̀n
tɔ̃nì wrɔ́, ńkɛ̃ Liyel Pídɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ. Ȁ tiki n to dahnɩ yõ kɛ̀.
41 Sɛ̃ ye, sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnì
tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko mɛ yo tũ nɛ,
42 wăh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɔ pwah mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yɔ̏tɛ̃ tɛ̃-à kɩ nɛ̂
ǹnɛ, à tiki n to dahnɩ yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀.
43 Ȁ kó ǹ sɔ̃nɔ sah Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ ǹ Pídɩ̃́-á pélɛ nɩ? Ǹ tyí-à kɩ mɛ nɔ Liyel
tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú wɛ́.
44 Kèlékɛ̃ pípú nónó tɔ-á sɔ̏ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi tɔ sɔ̏ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yɔ̏tah sírr sɔkɔ, fɛ̃ntũ̂ mɔ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ tyí.
46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ, Yesu kah yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakɩtani?»
Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ń fin mɔ?
47 Nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè nɛ ńkɛ̃, wăh mɛ Yelilɛ n ye
n yah oo!
48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ yɔ́ to kyɩ sènsúkúrí tɔkɔ fõ yɔ̏yɔ̏kè ni sɔkɔ, à dyɩ mɔ gbey yɔ́
vyãh tyí, tɛ́ kè nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ.
49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, pé ye yĩn sɔ̃, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah ătrɛ.
50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ.
51 Képah tɛ̃nɛ, fwɔ nɛ̂-á dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètăr sɔkɔ, kè tɔ tɔ́lɔ́
nínɔ́ à tɔkɔ ké yɔ̏tah tyí, à kyɩ dal mɔ ké sètàhkì sɔ̏ tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃ gboke,
52 léyẫl yɩkɩ mɔ, Liyel yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̏ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyĩ̂ mɛ yilki mɔ.
53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyẫl sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, tɛ́ de Yerusalɛmɩ kwil
sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ. Névye náhnáh yĩ́ tɛ̃ pé yõ.
54 Sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ ànɛ̂ nónó tɔ-á sɔ̏ mɛ Yesulɛ n syɩkɩ ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrɩ mɛ̀ wɛ
à tahlɩ tyi nónó tɔ-á pɩ, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃: «Kègbɩ yõ, dɩ̃́ mɛ̀nɛ, Liyel Pídɩ̃́ ye
sɔ̏ ǹnɛ.»
55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fĩ́ tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sɔ̏
tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ.
56 Makadala kwil Mari sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ, à tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂
Nsebede dɩ̃́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ

57 Ǹvĩ́-á pɔ nɔ, tàh dɩ̃́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sɔ̏ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Kénɛ dɩ̃́ yĩn ye
Nsyosɛfulɛ. Yesu tɔ̏ sã́h-ò ye sɔ̏ ǹ tɔlɛ.
58 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. Ȁ mɛ nɛ pè ǹnɛ à kɔ̃.

[59] Pǎh ké wɛ̃kìlɛ à kõ, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ té à plo fwɔ gbró snɔ́lɛ.
[60] Nsyosɛfu-á sɔ̃̀ pè kõ pè diki sɑ̃́n nɛ̂ tũ sah ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ tɛkɩ sɔkɔ, à kyɩ à dah mɔ
képah sɔkɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́ sɔkɔ.
[61] Tɛ́ légbĩ́nɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ diki
yah yèsreynɛ.
[62] Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mɩ mɩ yòh sõ yĩnnɛ. Ké ɗĩndallɛ,
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú mɛ wɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ wil Pilati tyí,
[63] tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pé dyɔ-á to kõ nɛ, kénɛ névye pílki-ò-á lésõ mɛ kè yo sah ǹ
kú-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ.
[64] Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃ à sràsyíbí kõ pè diki syɩkɩ pɔ nɔ sèpĩ̀n tɔ̃́nɩ̀ tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ,
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á kɩ n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kɩ névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ.
Képah tɛ̃-á kɩ tɔ̃ névye pilki kal gben tɛ̃nɛ.
[65] Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ǹkɛ̃ pè kyɩ diki mɛ̀nɛ n syɩkɩ pǎh mɛ ké
tyí sɔ̃.
[66] Pè mɛ sɔkɔ à kyɩ diki yah dáhkɩ̀ mɛ̀ pɔkɔ mɔ, té tyah syíkípú kõ pè kélɛ n syɩkɩ.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

[1] Mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃ púsɔ́lɛ, Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari
kyɩ diki yõ.
[2] Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ mɛ tiki pɔ dáh-ǹgbɛ̃
mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kõ tɛ̃ ké yõ.
[3] À sɔ̃̀ mɛ n kõ kyòo pũ̀ sɔ̃ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy.
[4] Tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markɩ.
[5] Képah sɔkɔ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ yo syɔ́ tyí nɛ: «Yé káh tíkí pɩ. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah
n kõ, pǎh nɛ̂ syɩ dahnɩ yõ.
[6] À náh mɛ ásɔ̃̂, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃. Yé pɔ n yah ǹ snɛ́kínmɔ-
ńsahlɛ,
[7] yè mó n kyɩ kè yo súú ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki mɔ. Tɛ́ wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile
mara sɔkɔ. Pǎh kɩ kyɩ à wɛ nɛ́npɔ́. Nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.»
[8] Pè mɛ yal súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃kɩ̀nmɔnɔlɛ ké sɔkɔ, à n
to n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí.
[9] Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnɩ tɛ́ nɛ: «Mé n wɛkɩ yé tyí.» Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ,
tɛ́ ǹ gbyɛ̂̃h tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
[10] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh tíkílɛ n pɩ. Yé kyɩ n yo ń yṹnpyé tyí nɛ,
pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè kɩ wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínɩ̀nɛ

[11] Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pɩ, sràsyíbí nónó-á sɔ̃̀ n syɩkɩ diki
mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à pɔ sè yo sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm syah.
[12] Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀ wɛ̃ tuke mɔ à yo sah
núkú yõ, tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kõ,
[13] tɛ́ pè syah nɛ pàh kɩ pɩ pè yo nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékɑ̃̂hnɛ tɛ́ pé sah
dɔy sɔkɔ.
[14] Kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́-à kɩ sɔ̃ kè noh, pépi-á kɩ kè niri pè kõ pè náh yɔ̃́tír wɛ n pi ké sɔkɔ
póllɛ.
[15] Tyah syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pɩ pé yóré yõ. Képah tɛ̃nɛ, yĩ mɛ̀ tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ
nɩyɔ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

[16] Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ yõ, wǎh lésõ ńyɑ̃h tyí yo sah
pé tyí.
[17] Pǎh kyɩ à wɛ, pè à gbilki, ǹtɛ pé túkù sɔ̃̀ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ ǹ tyí sɔkɔ.
[18] Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí pól ye ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh
yõ sɔkɔ.
[19] Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú
Liyel, ànɛ̂ Píɗĩ́, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ.

20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃, yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ
sõmɛső̃, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyő̃ tyɛ́nɔ́ tyí.»

Markı-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Ń yṹpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píkínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̌y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pı, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kı fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sébɛ̃ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̂̃, képah kı píkínyahnɔ mè yah yo ǹ syah, kı Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kı. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkı kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̂̃ Markılɛ. Kè Yesu min pı dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínìnɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínì tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kı nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ yõ, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fĩ́ yɔ́ ye.

Yé kı fɛ̃ kyı wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kı mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kı nɛ, wáh kı fɛ̃ wɛy mè yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃ mè tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kı yah tɛ sébɛ̃ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpìkì wɛy wãrkı dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékã́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vìnmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kı fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pı nɛ, képah sɔ̃ á tɔkɔ kṹmm yõ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékã́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yõ. Ké ye dùkù yɔ́ lékã́m se mɛ yé tyí, yé kı fɛ̃ á kɔ̃?

À wil yĩn mè tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃ mè sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrı pı á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nìvìnì wɛy sã́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀.

2 Sɔ̃-á kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ *Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃ sɔkɔ nɛ:

«Yah, ńmɔ Liyel kı ń tɛ̃ntɔ̂̃ névi tɛkı mɔ á yahlɛ,
à kı pɔ á wɛ̃kì tɔ̃ sah á tyí.»

3 Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah,
yé kè pı tómm!»*

4 Kǎh wãrkı sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ. À tyah n yo n kɔ̃
névye tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó *wèlnwìlkìnɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á kı pé tyípêl
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.

5 Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmı névye pól sɔ̂̃ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí,
n pɔ pé tyípêl yo névye pól yĩ́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ.

6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̂̃ mɛ yã̀hmíkì yè fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syĩ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ sɔ̂̃ sègblo ànɛ̂
syĩrı ye.

7 À sɔ̂̃ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Névi nɛ̂-á kı n pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò kal ńmɔlɛ.
Ǹmɔ tɛ̃ náh yĩnɛ mé kɔ yĩn, ǹ gbáhkì lékyêh sro dɛ.

8 Ǹmɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kı pɔ yé wel n wilki n pi *Liyel Mírkí
sɔkɔ.»

Yesu wèlnwìlkìnɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃nmɔnɔlɛ

9 Légbĩ́nɛ, Yesu wil Nasarɛtı kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel wilki Yurdɛ̃
yɔ sɔkɔ.

10 Tɛ́, wǎh n wil ni sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yĩ̂nyõ wɛ kè n yıkı n mɔ, tɛ́ *Liyel Mírkí tiki ǹ yõ,
dàhyɔ̂̃kèpil sɔ̃.

11 Légbĩ́nɛ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nìdè Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ
yĩ́ ń tyí kègbılɛ.»

12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnı sɔkɔ.

13 À sèpìn tíkínínínı pı nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ *sétã̀n yɔ̃tɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n mɔ. À sɔ̂̃ mɛ gbɛ̃́nkyɔ
nıyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yĩ̂nyõ tɛ̃ntõbe mɛ ǹ tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃pú nɛ́pî̃ ǹyɛ̂h ye

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ.

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ déntɛnɔ náh wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku Kalile sɔkɔ, à kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃̋nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil Liyel tyɩ́.

15 À nɛ: «Gbĩ̋ nɛ̂ tyɩ́-á sɔ̃̏ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel tɔ̃̋rɩ́ mɛ yĩni tɛ̃ tɛ. Yé yé nnɔ vi mɔ, yé mó sɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃̋n yõ!»

16 Wǎh sɔ̃̏ mɛ n kɔ Kalile yó-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbĩ̋ nɛ̂nɛ, à yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃̋pú nɛ́pȉ nímí wɛ, Simo, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̏ndĩ̋ Andrelɛ. Pè sɔ̃̏ mɛ yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɛ̃̋nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ.

17 À yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃̋púlɛ Liyel tyɩ́.»

18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.

19 Wǎh tɔ̃ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede wɛ̃̋npȉ wɛ, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̃̏ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃̋nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah.

20 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ tnɔ̂ krótókè sɔkɔ, tɛ́ ǹ sɔ̃̏ tɛ̃.

Yesu tɛ̃̋nwɛnɔlɛ sétɑ̃̏n yõ

21 Képah náh, wǎh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. *Mɩ mɩ yòh sɔ̃̋lɛ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ.

22 Nónó-á sɔ̃̏ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɑ̃̏n du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. Tir yɔ́ náh, kè náh sɔ̃̏ mɛ núkúlɛ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̏kɩ̀ kwɔ́pú tyɩ́lɛ. Ǹmɔ kwɔ dùkù sɔ̃̏ mɛ yɔ̃̏tɔ̃̋rɩ́ kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.

23 Ké légbĩ̋nɛ, kè pɔ yĩnɛ, dĩ̋ yɔ́ sɔ̃̏ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, *sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ. À mɛ yuku gbo mɔ nɛ,

24 kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pépi tyɩ́ nɩ, Nasarɛti Yesu? À se pɔ pépi yíkí-ńsah nɩ? Páh pĩ nɛ, pi kɛ̃̋-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel tyɩ́.

25 Képah tɛ̃nɛ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «Á vyɑ̃h vike, ǹ tɛ́ n wil dĩ̋ mɛ̀ sɔkɔ!»

26 Képah sɔkɔ, sétɔ̃ dĩ̋ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de syi náhnáh, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ.

27 Képah névye gbɑ̃̏n du. Pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kwâh nɛ̂ se sɛ̃̋ nɩ? Kwɔ́nɔ́ késɑ̃̋n yɔ́lɛ à n pɩ yɔ̃̏tɔ̃̋rɩ́ sɔkɔ. À fɛ̃̋ n wɛkɩ sétɑ̃̏n tɔ yõ, tɛ́ sè n sah ǹ tyɩ́ yõ.

28 Kénɛ nɩ́ yõ, Yesu yĩn gbílkínɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile kwlo pól sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

29 Pǎh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo ànɛ̂ Andrepi gbô. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sɔ̃̏ mɛ pélɛ.

30 Tɛ́ Simo dɛ́ysê sɔ̃̏ mɛ sɛ̃̋nɔ́lɛ wílvyɑ̃̋hnɩ̀nɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, pè mɛ kè yo Yesu syah.

31 Wǎh kè noh sɛ̃̋, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbɔ̃̏ tɛ̃ à yilki sah. Ǹ wílvyɑ̃̋hnɩ̀ núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pĩ̋nnɛ n pɩ pé tyɩ́.

32 Gbĩ̋yĩ̋-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyɩ́, ànɛ̂ *sétɑ̃̏n-á mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ.

33 Kwil névye pól pɔ tuke mɔ kénɛ gbô yah sɔkɔ.

34 À mɛ yámpú duke duke náhnáh dɛ mɔ, tɛ́ sétɑ̃̏n náhnáh yĩni wilki, sǎh mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sɔ̃̏ ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle nɛ, sè káh nɛ n wɛkɩ.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

35 Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syȉ syȉ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. À yuku gbɛ̃̏nnɩ sɔkɔ, à kyɩ tyah Liyellɛ n ni.

36 Képah sɔkɔ, Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃.

37 Pǎh kyɩ à wɛ, pè à syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.

38 À mɛ yo pé tyɩ́: «Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Mé yĩnɛ mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃̋n yo nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ. Ń pɔ́nɔ́ yõ ye képahlɛ.»

39 Képah sɔkɔ, à kyɩ Kalile tɑ̃̏ntɑ̃̏n pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé *Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ *sétɑ̃̏nnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

40 Sɔ̃̋ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ, wàh mɛ ké tyɩ́, wǎh kɩ fɛ̃̋ pé dɛ mɔ.

---

† **1:14** 1.14 - Képah yah kɩ n yo n pi Markɩ 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

41 Wăh yo sɛ̃, ǹ yãm Yesu tɛ̃. A mɛ ǹ gbɔ̂̃ tɔ̃ ǹ yõ, à tũ ǹ tyí, té nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!»
42 Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à fin mɔ, à mɛ dɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkɩ mɔ, té kè gbah yo ǹ tyí nɛ,
44 à noh yɔ̀, à káh kè yãh nɛ tyí dɛ́! A kyɩ ǹ gblɔ̌ynɛ *sárká wȉlkȉpu yɔ̂̃tɛ̃ wɛ̃kɩ. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̂̃ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó képah wilki, nɛ̂-á kɩ no pól wɛ̃kɩ n pi nɛ, wăh dɛ.
45 Ǹtɛ, dɩ̃́-á yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, à kyɩ tyah kélɛ n yãh n kɔ̃ no pól tyí. Kăh pɩ sɛ̃, Yesu náh tɔ̃ sɔ̂̃ fɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɛ̃kɩ n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. A sɔ̂̃ mɛ gbɛ mɔ tɛ̃ kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ, té névye n wil tɛ̂̃ntɛ̂̃n pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ

1 Sèpȋn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syɩ pɔ Kapɛrnayim sɔkɔ. Névye-á kè noh nɛ, wăh mɛ gbô,
2 tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ tyah fyãh. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̂̃ mɛ kélé yah tɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.
3 Légbȋ́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pȋ̂ ǹyɛ̂̃h sɔ̂̃ mɛ à twah.
4 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̂̃ fɛ̃ nɔ n de n pi ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ gbɛ̃́ntȋ̂n yõ, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, té sèkùkù mè tiki mɔ kénɛ pwȃ̃hlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ ǹ yah sɔkɔ.
5 Wăh kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃, à yo sèkùkù mè tyí nɛ: «Ń pídɩ̃́, á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
6 Képah tɛ̃nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̂̃ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah n sõ nɛ,
7 sɔ̃ se pɩ, té dɩ̃́ mè n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Liyel yȋn-á à n yɩkɩ. Ké névi se mɛ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nɩ?
8 Képah sɔkɔ, wăh núkú pé fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃ pɩ, té yé fɔkɔ sõnɔlɛ sɛ̃?
9 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mè tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pɩ, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ?
10 Ǹtɛ, yé pȋ nɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ *Névi Pi tyí, kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, tɛ́ à sah sétáh yõ.»
11 Képah ye, à yo sèkùkù mè tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô.»
12 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól yɩ̃́ yah. Kè pé pól gbȃ̃n du. Pè tyah Liyel yȋnnɛ n gbilki, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃nkɔ̃ wɛ yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syɩ yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Tɔ́wû pól sɔ̂̃ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à pélɛ n kwɔ.
14 Wăh pɔ n sɔkɔ, à Alfe pídɩ̃́ Levi wɛ tɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀. A mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sɔ̂̃ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sɔ̂̃ tɛ̃.
15 Păh kyɩ tyah yõkelɛ n yõ Levi tȋ̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃pú náhnáh sɔ̂̃ mɛ n yõ ǹnɛ, ànɛ̂ ǹ *tɔ̂̃ sȃ̃hpúlɛ. Kénɛ névye dùkù náhnáh ye sɔ̂̃ mɛ ǹ sɔ̂̃ tɛ̃, képah ye.
16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̂̃ *Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ, pè yo ǹ tɔ̂̃ sȃ̃hpú tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à n yõ mɔ́rí syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃púlɛ fɩ̃́ núkú nɩ?
17 Yesu-á kénɛ wɛy noh sɛ̃, à yo pé tyí: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̂̃ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̂̃lɛ di? Névye nónó-á n sõ nɛ, névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yȋnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pȋ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nȋkȉ tɛ̃nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sɔ̂̃ yɔ́lɛ, *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ tɔ̂̃ sȃ̃hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sɔ̂̃ mɛ níkȉ tɛ̃. Névye mɛ kyɩ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ Nsyɔ̃ tɔ̂̃ sȃ̃hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tɔ̂̃ sȃ̃hpú mɛ níkȉ tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ *tɔ̂̃ sȃ̃hpú náh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pɩ nɩ?
19 Wăh képah noh sɛ̃, à yo pé tyí: «Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, fúr pí-ò-á nónó ye, pè se kɩ fɛ̃ fúr yõke yahle, tɛ́ kɩ fúr pí-ò sah pé nɩyɔ̃́? Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ pé nɩyɔ̃́, pé náh fɛ̃ yõke yahle n pi.

20 Ǹtɛ, gbɩ̃́ mɛ n pi, pè kɩ pɔ pɛ mɛ̀ wilki pé nɩyɔ̃́. Ké lésɔ̃lɛ, pè kɩ pyě níkɩ̀ tɛ̃.
21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sɑ̃́n tɔkɔ, à kɩ fwɔ dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ sɑ̃́n kɩ
fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrɩ yɩkɩ ńtɔ̃, ké pwɑ̃̀h kɩ gbɛ mɔ.
22 Ȁnɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n mɔ n pi pley di sɔkɔ. Dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɛkɩ.
Dɩ̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ kɩ yɩkɩ. Képah ye, dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n ye yɩ̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

23 *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n yuku wɛ̃kɩ̀ yah.
24 *Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à yah, kû se pɩ, tɛ́ tir nɛ̂
náh yɩ̃nɛ pínɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ n pɩ nɩ?
25 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésɔ̃ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye kah tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yɔ̃ke
wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di?
26 Ȁ náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ di? Búrn nónó-á sɔ̃̀ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃, à náh sè tɔkɔ
tah, tɛ́ ǹ náhtɑ̃n tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbɩ̃́nɛ, Abyatar ye sɔ̃̀ *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Tɛ́ névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ yɩ̃nɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m náh.»†
27 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Mɩ mɩ yòh ye sah névi yɩ̃nnɛ, ǹtɛ névi náh mɔ mɩ
mɩ yòh yɩ̃nnɛ.
28 Képah ye, *Névi Pi pɩ mɩ mɩ yòh ńtɛ̃ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»

3

Yesu dɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Képah náh, Yesu ǹ syɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
gbɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ.
2 *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah Yesulɛ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ à dɛ mɔ n pi *mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, pè
mó lékàh wɛ à kɔ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbɔ̃̀nkù dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ, à yuku n pɔ yɩ̃n névye nɩyɔ̃́.
4 Tɛ́ no piki yah: «Tir nɛ̂ wɛ̃kɩ̀ mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ: Pèpɔrɩ se yɩ̃nɛ pínɔ́lɛ, tɩ̃̂
pèkè se? Ȁ névi wilki kũ sɔkɔ, tɩ̃̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir yɔ́ yo.
5 Képah sɔkɔ, wǎh pè yah yah yésyɛ̂̃hlɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé kùkùtǎhkɩ̀ tɛ̃
tyí. Ȁ mɛ yo dɩ̃́ mɛ̀ tyí: «Á gbɔ̃̀ tɔ̃!» Ȁ mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ.
6 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à núkú kyɩ wɛ̃
tuke mɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à wɛ n ko n mɔ
n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

7 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile, túkù mó n wil Yude,
8 ànɛ̂ Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume, túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Túkù mó n wil
Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil ǹ tyí. Pè sɔ̃̀ ǹ tyípínɔ́ noh,
képah yɩ̃n ye.
9 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû káh pɔ pé fyɑ̃h.
10 Wǎh sɔ̃̀ mɛ névye náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n tuke ǹ yɔ̃ nɛ, pé wɛ
tũ ǹ tyí.
11 Tɛ́ *sétɑ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónó sɔkɔ, pǎh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ yah, tɛ́ n yo
ǹ tyí dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ.
12 Képah sɔkɔ, à dírí kɔ̃ pé yɔ̃, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ̂ yah wilki pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

13 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, tɛ́ wǎh sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, à pè ye. Pè pɔ ǹ tyí.
14 Sɛ̃ ye sɔ̃̀, à yah wilki kènɛ nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ n mɛ pé tnɔ̂,
pé nɛ n wɛ n tɔ̃ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yɩ̃nnɛ.
15 Tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétɑ̃̀n yɩ̃ni n wilki n pi.
16 Nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi yɩ̃ni wɛ yò: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yɩ̃n sah Pyɛrɩlɛ.

* 2:22 2.22 - Pè sɔ̃̀ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yɩ̂lɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ. † 2:26 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

17 Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndɩ̃́ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̃npɩ̌ ye sɔ̃̀. À pépi yĩn sah
Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yõ ye «nónó-á gbɛ̃nséntã́hkɩ̀ sɔ̃́».
18 Andre tɔ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma, ànɛ̂ Nsyakɩ, nɛ̂-á
Alfe pɩ́dɩ̃́nɛ. À tahlɩ Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ ǹ sú fṍ yõ yɔ̃pu sɔkɔ yɔ́lɛ,
19 ànɛ̂ tõ Yisikaryɔti Yudasilɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtãn pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tõ tuke ǹ yõ. Wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀
sã́hpú tyɩ́ yõke yõ yõ tɛ̃nɛ.
21 Ǹ gbôtãn-á képah noh sɛ̃́, pè yuku wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ à tɛ̃, tɛ́ n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, ǹ
lékã́m-á fɛ̃kɩ, wǎh kah mɔ.

Yesu ǹ tyɩ́ kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú nónó-á wil Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pépi nɛ ńkɛ̃, *sétã̀n
yɔ̃̀tɛ̃ Belsebul-á mɛ Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tǎhkɩ̀-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ *sétã̀nnɛ n yĩni n wilki névye
sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkɩ pé tyɩ́ sèmɩ̀rn sɔkɔ: «Sɔ̃ mɛ sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɩ fɛ̃ ǹ
gblɔ̌y yĩni wilki névi sɔkɔ?
24 Yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ náh n mo n pi.
25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi.
26 Sɛ̃ntɛ̃ ó ye, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃-à yuku, à ǹ tǎhkɩ̀ tɔkɩ, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ kɩ yɩkɩ, kè
náh n mo n pi.
27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃npɛ tǎhkɩ̀ wɔ̀kɔ̀, kɩ ǹ gbã̀n yî tɔkɔ, nɛ́ à náh à tɛ̃
pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ pyě ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel.
28 Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ kègbɩ yõ: Névye-á tyɩ́pêl nónó póllɛ n pɩ, ànɛ̂ Liyel gbyɔ̀nɔ́ póllɛ,
sè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyɩ́ póllɛ. À kɩ wũ ké sɔkɔ.»
30 À képah yo sɛ̃́ pé tyɩ́, pǎh sɔ̃npɩ́ yo nɛ, sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pɩ ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹpyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ ńyãh, ǹ yṹpyé ànɛ̂ ǹ yṹ pɔ yĩni tɛ̃ kénɛ gbô yah, tɛ́ nɛ tɛkɩ
mɔ à kyɩ à ye.
32 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyɩ́ nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ yṹpyé-á mɛ
kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé à wɛ.
33 À mɛ yo pé tyɩ́: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yṹnɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹpyélɛ?»
34 Képah náh, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè yah kore vi, tɛ́ yo: «Yé yah,
ńmɔ yṹ, ànɛ̂ ń yṹpyé mɛ ásɔ̃̂.
35 Névi nɛ̂-á Liyel nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ, ǹmɔ ye ńmɔ yṹpi, ànɛ̂ ń yṹnɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu tõ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ
à mɔ gbĩ. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyɩ́, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́
tɔ́wû pól mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ.
2 À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n kwɔ tyi náhnáhlɛ sèmɩ̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyɩ́ ǹ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ nɛ:
3 «Yé noh! Sɔ̃́ yɔ́lɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye pɔ sè yɔ.
5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbɩ̃́ yõ, tɛ́ fi súú. Yen gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, képah
ye.
6 Gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. Yã̀hnɩ̀ gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ sé tyɩ́, képah ye.
7 Yísyɔ́ mɛ kyɩ syɩkɩlɩ pã̀n nɩyɔ̃́. Pã̀n nɔ́pi mɛ yuku fyãh sé yõ, sè náh tɛ̃ wɛ pye pɩ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù pyenɔ yõgbãm
pɩ, túkù tikitɔ̃nɩ́ pɩ, sé túkù mɔ́ lèkwɛ̌ pɩ.»
9 Képah náh, à tõ yo pé tyɩ́: «Níkí-á kɩ mɛ nɛ̂ tyɩ́ noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

Yesu sèmɩ̀rn yã́hnɔ́ yõlɛ

10 Yesu-á yal tɔ́wû tnô gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ǹnɛ, pépi ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú népɩ̃̂
gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yõlɛ.

11 À mó yo pé tyí: «*Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃, ǹtɛ
kégbɔ́ névye tyí, tyi pól n yo sèm̀ìrn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yɔ́ pĩ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ náhkɩ pé tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèm̀ìrkì yɔ̃ yo

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèm̀ìrkì mɛ̀ yɔ̃ pĩ di? Ǹtɛ, yé kɩ sèm̀ìrn tɛ́lɔ́ yɔ̃ pĩ
sɔ̃?
14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy ye à n mir.
15 Tɛ́ névye túkù mɛ, á kɩ nɛ wɛ̃gbalɩ sɔ̃, wɛy-á mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh,
nɛ́npɔ́ swɔ, *sétần yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔ.
16 Túkù tɔ̃ mɛ légbɩ̃́ tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ.
17 Tɛ́ pè náh n yɛ wɛy mɛ̀ yầhnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ névye ye pélɛ. Képah ye,
kwlɔ́nɔ́-à pè yĩni tɛ̃, képah náh pɩ, névi-à pè fɔ̃h Liyel wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi súú Liyel
wɛy kɔ̃.
18 Túkù mó tɔ̃ mɛ, á kɩ nɛ pần tɛ̃-ǹsah sɔ̃. Pàh wɛy mɛ̀ noh,
19 kèkɔ̃yɔ̃́ tyi fɔkɔ sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi n pɔ wɛy
mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ n pɩ.
20 Névye túkù mó mɛ, á kɩ nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́
pye pɩ. Túkù pyenɔ yɔ̃gbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ, túkù n mó lèkwɛ̌ pɩ.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèm̀ìrkìlɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah, képah
náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkɩ̀ sɔ̃̀? À náh kè dɔkɔ n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di?
22 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n mɔ n pi kégbɔ́. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh
n wũ n pi wɛ̃kí-ńkɛ̃nɛ.
23 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!»
24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnɩ, yé sélɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yáh no tɛ́lɔ́
tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kɩ yépi tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ, tɛ́ dòhnɩ̀nɔ́ ńtɛ̃ kɩ wɛ
yépi tyí yɔ̃.
25 Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnɩ̀nɔ́ kɩ pɩ ǹ tyí yɔ̃ ńtɔ̃. Tɛ́, névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ,
kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yɔ̃

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel tɔ̃rí kètɔ̀lɛ: Kè mɛ, á kɩ nɛ dɩ̃́
yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh sɔkɔ.
27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékầh ànɛ̂ ké gbɩ̀̃ntɔ̃, sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n nɛ n kyãh, à
náh ké dùkùlɛ n pnɛ.
28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi ké gblɔ̌y. Sè kètuke wil à pɔ dubi pɩ ywɔ̃lɛ, à yɩ̃́ pɩ.
29 Săh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbɩ̃́-á nɔ, à yɛ̃nkwɛ̃kɩ̀ tɔkɔ kyɩ tyah sélɛ n kɔ̃.»

Mútárdì pi sèm̀ìrkìlɛ

30 À tɔ̃ yo pé tyí: «Á kɩ fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kɩ *Liyel tɔ̃rí dùkù wɛ̃kɩ? Képah náh pɩ,
sèm̀ìrkì nɛ̂ mɛ mé kɩ yãh kɩ yĩnɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kɩ nɛ mútárdì pi sɔ̃ tyɩ̃́ĩ. Kè yilɔ kal sèmukɔ duke póllɛ.
32 Tɛ́, pàh kè duku, kè n yuku n pɔ n pɩ yòhkì ǹgbɛ̃nɛ n kal sèmukɔ duke póllɛ swãh
sɔkɔ. Ǹtɛ, yɩ̀̃ngbần gbɛkɩ dò, kèpye kɩ fɛ̃ pɔ syɛ̀ pɩ ké sɔkɔ.»
33 Sɛ̃ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèm̀ìrkì mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ sélɛ n yãh n yĩnɛ
sé nòhnɩ̀pu pĩ pĩ tɛ̃nɛ.
34 À náh sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèm̀ìrn mí-ńkɛ̃nɛ. Tɛ́, pàh mɛ pé yahlɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sấhpúlɛ,
ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé tyí.

Yesu yấhpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésɔ̃ ńvɩ̃́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̃̀ sấhpú tyí nɛ, pè yɛ, pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.
36 Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂. Wǎh sɔ̃̀ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ tɔ̃̀ sấhpú sɔkɔ ǹnɛ képah
sɔkɔ. Tɛ́ krótónènɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ.

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

37 Dǒ, yắhpékè yɔ́ kõ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ pópó, kè pɔ n tyah yúkúnɔ́lɛ
ninɛ.
38 Té légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sẽ tẽ n dɔ krótókè sɔkɔ náh tɩ̃̀nnɛ, té mɛ ǹ yõ sah yɔ̃̀sah yõ.
Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sắhpú kyı à yilki mɔ, té yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè
kó mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nı?
39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ yắhkí yõ, té yo yɔ tyí: «Yĩn! Tẽ syísyí!» Yắhkí núkú yĩn,
tyah pı sʊ̃́mm.
40 Á mɛ yo pé tyí: «Kû pı, té tíkí yé tẽ sẽ̃? Yé náh tɔ̃́nì sẽ ń yõ di?»
41 Képah tẽ̃nɛ, tíkí mɛ pè kah tẽ. Pè tyah wẽ̃nɛ n piki n yah nɛ, nɛ dùkù nɛ̂ se dɩ̃́ mènɛ,
té yắhkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nı?

5

Yesu sétɛ̃̀n yĩni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyı yĩni tẽ Kalile yɔ́-ǹgbẽ kahnınɛ, Yerasa tãn sétáh yõ.
2 Yesu-á fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil léyɛ̂l wrɔ́, à pɔ à yohnı. *Sétõ sɔ̃̀
mɛ kénɛ dɩ̃́ sɔkɔ.
3 Á sɔ̃̀ mɛ tẽ̃nɔ́lɛ léyɛ̂l wrɔ́. Névi náh sɔ̃̀ fẽ à pukubi n sah n pi kẽ̃y fyélɛ póllɛ.
4 Kèyáhlɛ, pè ńkẽ̃nɛ kârn mɔ ǹ gbyɛ̂̃h tyí, ǹ té kẽ̃lɔ́ mɔ ǹ gbɛ̃̀n tyí, té à kârn kwɔkı, ǹ
té kẽ̃lɔ́ kɔ̃lı. Kǎh pı sẽ̃, ké tǎhkì náh sɔ̃̀ mɛ ǹnî yɔ́ ńtẽ sɔkɔ, kı fẽ à tẽ sah.
5 Ké lékɛ̂h, ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à sɔ̃̀ ńkẽ̃nɛ n nɛ n kɔ n kõ léyɛ̂l wrɔ́ ànɛ̂ ymɔ sɔkɔ, n nɛ n de n
syi, ǹ gblɔ̃̀ynɛ n pı n yɔ n kõ dyêhlɛ.
6 Té, wǎh Yesu wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
7 Té de syi yɩ̃́npɔ̃̀ ǹgbẽ̃nɛ nɛ, Yesu, pé yɔ̃̀tah Liyel pi, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyí
nı? Páh ǹnɛ n ni Liyel yĩn yõ, à káh pé fõh.
8 Yesu sɔ̃̀ mɛ n yo sétõ mè tyí nɛ, à wil dɩ̃́ mè sɔkɔ, képah ye.
9 Té mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃́? Á mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ. Páh mɛ dò,
képah-á.
10 Té mɛ à gbah ni nɛ, à káh pé yĩni wilki kwil mè sɔkɔ.
11 Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lı yõ.
12 Sétɛ̃̀n nɔ́pi Yesu ni nɛ, páh kı wil dɩ̃́ mè sɔkɔ, à yɛ pé kõ, pé de sel nɔ́pi sɔkɔ.
13 Á mɛ ké wẽ̃kìlɛ sè kõ. Légbɩ̃́nɛ, sè mɛ wil dɩ̃́ mè sɔkɔ, té kyı de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel
kwĩnki ye sɔ̃̀ sélɛ, sè kı fẽ nɔ sel kèyõ kénkɔ̃lɛ, té mɛ tɛ́yõ. Sè núkú to tiki tùkùtùkù, à
kyı de yɔ́-ǹgbẽ sɔkɔ, kè kõ kè sè yõ.
14 Kǎh pı sẽ̃, sel nɔ́pi fẽpu to sɔkɔ kwil nıyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ sɔkɔ, à kyı ké dùkù yo kõ no
tyí. Képah tẽ̃nɛ, névye pɔ ké nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃-á kè pı.
15 Pè kyı Yesu tnɔ̂, té kyı dɩ̃́ mè wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɛ̃̀n kwĩnkilɛ déntẽ̃nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ
flɔ mɔ kõ tẽ, té mɛ tírr névye tyí kɔ̃lɛ. Kǎh pı sẽ̃, tíkí pè tẽ.
16 Tir nɛ̂-á pı sétɛ̃̀n nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí, sé wɛ́pú tyah sélɛ n yãh pé tyí.
17 Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.
18 Kǎh pı sẽ̃, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sétɛ̃̀n-á wil dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à tyah ǹnɛ n
ni nɛ, à yɛ pé kõ pé ǹ sɔ̃̀ tẽ.
19 Ǹtɛ, à náh ké wẽ̃kìlɛ à kõ, té mɛ yo ǹ tyí: «Á syı n kyı gbô! Tẽ-ǹgbẽ-á ǹ nìgbèkì sɔkɔ
pèpɔrı ǹgbẽ nɛ̂ pı á tyí, ǹ kyı ké yah yo pé tyí!»
20 Dɩ̃́ mó ńtyɩ̃́nɔ ǹ syı kyı kélɛ n yo n kõ Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á Yesu pı ǹ
tyí. Nónó pól-á kélɛ n nohnı ǹ tyí, pé gbɛ̃̀n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tẽ yɔ́-ǹgbẽ kahnınɛ krótókè sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ yɔ́ngbalı sɔkɔ, té
tɔ́wû ǹgbẽ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ.
22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tẽ yɔ́ yĩni tẽ nɛ́npɔ́, nɛ̂ yĩn-á Yayirusilɛ. Wǎh Yesu
wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah,
23 té à gbah ni nɛ, pé písê lépír-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh ǹnɛ n ni, à pɔ kyı ǹ gbɛ̃̀n sah
ǹ yõ. Képah-à pı, wǎh kı dɛ, té kı min wɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Té tɔ́wû ǹgbẽ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tẽ, mɛ à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃
póllɛ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkẽ̃nɛ ye gbɔ̃ninɔ́.

26 À sɔ̏ kah kwlɔ kègbɩlɛ ǹ gblɔ̌y mɔ́nɔ́ sɔkɔ sènpɩbɩ náhnáh tyí. Ǹ gbȁn yȉ pól sɔ̏ tyɛ, tɛ́ kè náh kwâh wilki ǹ yam sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ mɔ.
27 Pi mɛ̀-á Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ, à de tɔ́wû nɩyɔ̋ ǹ náh tȋnnɛ, à kyɩ tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí.
28 À sɔ̏ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkɩ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn ó tyí, pé ńyân-á náhkɩ tyɛ.
29 Wăh mó núkú tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́ tyɛ. À kè kyɔmɩ wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ.
30 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tăhkì yɔ́-á wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ yah vi tɔ́wû nɩyɔ̋, tɛ́ piki yah nɛ, nȇ se tũ pé fwɔ̀mɔn tyí nɩ?
31 Ǹ *tɔ̏ sȁ́hpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, tɛ́ à tɔ̃ mɛ n piki n yah nɛ, nȇ se tũ pé tyí nɩ?
32 Ǹtɛ, Yesu mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. À sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ.
33 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sɔ̏ pĩ tir nȇ-á pɩ ǹ sɔkɔ. À yuku kyɩ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbɩ yo dal mɔ à syah.
34 À mó yo pi mɛ̀ tyí: «Ń písê, ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»
35 Wăh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dȉ́ gbô, mɛ pɔ n yo kénɛ dȉ́ tyí nɛ, ǹ písê-á ku. Ǹkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, à tɔ̃ kwɔ́-ò dȉ́nɛ n kwlɔ nɩ?
36 Tɛ́ Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃ noh pé tyí, tɛ́ mɛ yo Yayirusi tyí: «Káh tíkí pɩ, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!»
37 Képah tɛ̃nɛ, păh n sɔkɔ, à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à wil Pyɛrɩ ànȇ Nsyakɩ ànȇ ǹ gbɛ̃ndȉ́ Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ.
38 Păh kyɩ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dȉ́ gbô, Yesu kyɩ névye wɛ, pé mɛ n gbo n mir n kɔ̃, mɛ n de n syi.
39 À mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ yé n gbo n mir n kɔ̃ sɛ̃? Piri náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.»
40 Névye-á képah noh, pè tyah kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànȇ ǹ yṹ, ànȇ ǹ tɔ̏ sȁ́hpú nɛ́pȉ tɔ̃mí ó de ǹnɛ piri mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀.
41 À mɛ piri gbɔ̏ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Talita kumi!», nȇ-á pè n ye: «Pípír, mé kélɛ n yo á tyí, yuku!»
42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kăh pɩ sɛ̃, kè névye pól gbȁn kah du. Légbȉ́nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye sɔ̏.
43 Tɛ́ Yesu mɛ ké gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ ké sɔkɔ, ńkɛ̃, pè mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyɩ ànȇ ǹ *tɔ̏ sȁ́hpúlɛ, wăh sɔ̏ kyãh kwil nȇ sɔkɔ.
2 *Mɩ mɩ yòh sɔ̋-á nɔ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. Nɔ́nɔ́-á sɔ̏ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, pé náhnáh gbȁn du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se à wɛ kélɛ, nȇ se à kɔ̃ kénɛ lékȁ́m ànȇ tɛ̃nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbȉl mɛ̀ dùkùlɛ n pɩ nɩ?
3 Ǹkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari pídȉ́nɛ nɩ? Ǹ yṹpyé kó Nsyakɩ, ànȇ Yose, ànȇ Yude, ànȇ Simolɛ nɩ? Ǹmɔ dósyɔ́ kó pé pól wrɔ́ sɔkɔ ásɔ̂ nɩ? Képah sɔ̃nɔ ye pè kɔ̃, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «*Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye pól tyí, à wil ǹ súfɔ̋, ànȇ ǹ no, ànȇ ǹ kétetãn tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.»
5 Képah ye Yesu kɔ̃, à náh fɛ̃ gbȉl yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí, né yámpú yísyɔ́ ó yõ náh. À ǹ gbɔ̏ sah pé yõ pè kɔ̃ pè dɛ.
6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ sɛ̃, kè ǹ gbȁn du.

Yesu ǹ tɔ̏ sȁ́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimî tõ

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ n kɔ̃.
7 Képah sɔkɔ, à ǹ *tɔ̏ sȁ́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah pélɛ n tõ nímí nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétȁn yõ.
8 Tɛ́ mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kóló sɔkɔ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé yõ.

9 Pè lékyêh wɔ dyɩ, té pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ.
10 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Yâh kyɩ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́, kè pɔ nɔ yé yálnɔ́
tyí.
11 Kwil nɛ̂ névye-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh
n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nèngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh
dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.»
12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
13 Pè sɔ̃̀ mɛ sétɑ̃̀n náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n
mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wèlnwi̇̀lki̇̀-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbi̇̃́nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dí̃ *Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ, tir yɔ́ náh, ǹ yĩn sɔ̃̀ mɛ n
gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ ńkɛ̃, *Wèlnwi̇̀lki̇̀-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ, wǎh ǹ syɩ wil lékyî
wrɔ́, à pɔ. Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbi̇̀lnɔ́lɛ n pɩ.
15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò sɔ̃.
16 Yerɔdi-á sépi pól yónɔ́ noh sɛ̃, à nɛ, Nsyɔ̃-á, páh sɔ̃̀ pè kɔ̃ pè ǹ yɔ̃ kɑ̃m, tɛ́ wǎh ǹ syɩ
yuku gbáh!
17 Kègbɩ yɔ̃, Yerɔdi sɔ̃̀ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Yerɔdyadi
yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ. Yerɔdi sɔ̃̀ pi mɛ̀ tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ gbɛ̃ndí̃ Filipe kyɩ ye lésɔ̃ ǹnɛ.
18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sɔ̃̀ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh yĩnɛ à ǹ gbɛ̃ndí̃ kyɩ tɔkɔ.
19 Kǎh pɩ sɛ̃, Yerɔdyadi sɔ̃̀ mɛ Nsyɔ̃ dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, à
náh mɛ ké syɔ̃-ǹsah wɛ.
20 Yerɔdi sɔ̃̀ mɛ Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ n syɩkɩ, képah ye. À sɔ̃̀ mɛ ǹ tíkílɛ n pɩ. À pĩ nɛ, wǎh mɛ
tírr pi kɛ̃nɛ Liyel yah. Wàh sɔ̃̀ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kě ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sɔ̃̀ kah nɔ
ǹ tyí.
21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi dúbínɔ́ yòh vi̇̀npɔnɔ syáh syah
sɔ̃́lɛ. À sɔ̃̀ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ nɛ́-ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yɔ̃̀tɑ̃mnɛ, à tahlɩ Kalile yɔ̃̀tɑ̃m pól tyí,
tɛ́ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí.
22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ tyí nɔ Yerɔdi
ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. À mɛ yo pípír tyí nɛ, wàh kɩ mɛ kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh kɩ
kélɛ à kɔ̃.
23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃, kàh kɩ sɔ̃ pɩ pé yɔ̃̀tɔ̃rí
tɔ́nínɛ.
24 Wǎh yo sɛ̃, pípír mɛ wil kyɩ ǹ yɥ̃́ piki yah nɛ, pé se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂ tyí yo nɩ? Ǹ yɥ̃́
mó núkú à syah nɛ, à kyɩ yo ǹ tyí nɛ, à Wèlnwi̇̀lki̇̀-ò Nsyɔ̃ yɔ̃lɛ pé kɔ̃.
25 Képah tɛ̃nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yɔ̃̀tɛ̃ dí̃ tyí nɛ, à pɔ pé kɔ̃ Wèlnwi̇̀lki̇̀-ò Nsyɔ̃
yɔ̃lɛ yɛ̃́víki̇̀ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
26 Wǎh yo sɛ̃, kè pɩ yèkwɔrɩlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dí̃ Yerɔdi tyí kègbɩlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé
pé vyɑ̃h vi pé wɔ́nɔ́ yĩnnɛ pé náh névye yí̃ yah.
27 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dí̃ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ Nsyɔ̃ yɔ̃ kɑ̃m
pɔ. Kénɛ dí̃ mó kyɩ Nsyɔ̃ yɔ̃ kɑ̃m wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víki̇̀ sɔkɔ. À mó kyɩ kélɛ ǹ yɥ̃́ kɔ̃.
29 Nsyɔ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ yĩ léyɛ̃̀kì sɔkɔ.

Yesu nɛ́pî̃ kèyɔ̃ nînɔ́ kyɛgbɑ̃m kɔ̃ yɔ̃kelɛ

30 Képah náh, Yesu tɔ̃̀npɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínì ànɛ̂ pé névye kwɔ dùkù pól
yo à wɛ̃kɩ.
31 Tɛ́ légbi̇̃́nɛ, pɔ́pú ànɛ̂ sɔ́kɔ́pú sɔ̃̀ mɛ dò. Yɔ̃ke yɔ̃ yɔ̃ wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ, yé kyɩ mɩ yah kwéy.»
32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ.
33 Tɛ́ névye náhnáh-á pè wɛ sɔ́kɔ́-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃, pè mɛ pĩ, fí̃ nɛ̂-á pè n yuku.
Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ tólɔ́lɛ gbáhki̇̀ yɔ̃, à Yesupi dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npɔ́.
34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ sɛ̃, pé yɑ̃m à tɛ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ mɛ,
á kɩ nɛ yípɛ̃ sɔ̃, fɛ̃-ò kɛ̃nɛ sé tyí. Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ kwɔ tyi náhnáhlɛ.
35 Ǹví̃-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńví̃-á syi pɔ nɔ, tɛ́ tyah mɛ̀-á
gbɛ̀nmɔnɔlɛ.

36 Wăh náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yõke yah dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂ kwlo sɔkɔ.
37 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yõkelɛ pè kɔ̃, pè yɔ̃. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se nɛ, pépi yõke dwe pè kɔ̃ pɔ́ plɔ́ lègbãmnɛ nɩ?
38 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃ se mɛ pé tyí nɩ? Ǹkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ. Păh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́-á mɛ pé tyí, ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́lɛ.
39 Képah tɛ̃nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ fílkɩ̀ yɔ̃.
40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̀n tɩ̃̀nnɛ, lèkwɛ̃kwɛ ànɛ̂ tíkíníní pɔ́ gbãm gbãmnɛ.
41 Păh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, à ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyɔ̃, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ búrn kwɔkɩ pè kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃. Tɛ́ yɛ̃nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi névye pól kɔ̃.
42 Képah tɛ̃nɛ, pé pól yɔ̃ tɔ̃,
43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ gbétɔ́lɔ́ yɩ̃́ gbɔ̃ninɔ́lɛ.
44 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ yõke mɛ̀ yɔ̃, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ̃ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ nɛ, pè yuku pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ. Péwɔ mó tɔ́wû fín mɔ.
46 Wăh pè fín mɔ tɛ, à yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, à kyɩ Liyellɛ n ni.
47 Lékɑ̃̂h-á mɔ, krótókè sɔ̃̀ mɛ yɔ nɩyɔ̃́, tɛ́ ǹmɔ ó mɛ kènkwɑ̃̀h yɔ̃.
48 Dǒ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkí mɛ pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah dal gbɩ̃́nɛ, à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̀tah, à n yuku pé kàl-ǹsah.
49 Păh à wɛ, à n kɔ sɛ̃ yɔ yɔ̃̀tah, pè wɛ nɛ, lékó mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n syi.
50 Pé pól-á à wɛ sɛ̃, pé sɑ̃m yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyí nɛ: «Yé yé nɩ syɑ̃h, ńmɔ ye. Yé káh tíkí pɩ.»
51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yɑ̃́hkí mó yɩ̃n. Kè pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ náhnáh pé tyí.
52 Wăh búrn pɩ dò gbɩ̃̀l nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̃̀ ké dùkù pɩ̃, képah ye. Pé lékɑ̃́m sɔ̃̀ kah tɛkɩ ké pɩ̃́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yɔ̃

53 Păh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yɩ̃ni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yɔ̃, tɛ́ pé krótókè yɩ̃n mɔ yɔ vyɑ̃h tyí.
54 Păh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, névye núkú Yesu yah pɩ̃.
55 Pàh noh nɛ, wăh mɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃ yɩ̂ sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí.
56 Yesu-à de ńyɑ̃h dùkù nɛ̂ sɔkɔ, kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye pé yámpúnɔlɛ n twah n pɔ ǹ tyí pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah ǹnɛ n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyɑ̃h ó tyí. Nónó pól-à fyɔ̀ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyɑ̃h tyí, pè n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú túkù wil Yerusalɛmɩ, à tuke mɔ pɔ Yesu tnɔ̂.
2 Pè pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù-á mɛ n yɔ̃ gbɛ̃nsɩ̀llɛ. Pè náh mɛ pé gbɑ̃̀nnɛ n kɑ̃m n wu pé ǹgbòtɑ̃n tyí kɔ̃lɛ.
3 Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól sɔ̃̀ ǹgbòtɑ̃n wɛ̃kɩ̀ mɛ̀ sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè náh sɔ̃̀ yõkelɛ n yɔ̃, nɛ́ pè náh pé gbɑ̃̀n kɑ̃m wu pallɛ.
4 Pàh wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yõkelɛ n yɔ̃ pé kɑ̃̀mnwèl-ǹkɛ̃nɛ. Pè sɔ̃̀ pé ǹgbòtɑ̃n pɩ dùkùnɔ́ náhnáh yisyɔ́ tɔ tɛ̃ yɩ̃́ kègbɩlɛ, sɔ̃-á wóhnɔ, ànɛ̂ pní, ànɛ̂ késɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃ yɩ̂nɔ́] wúnɔ́ dùkù pèpɛynɛ.
5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú mɛ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ ǹgbòtɑ̃n tyi sàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ n yɔ̃ pé gbɑ̃̀n kɑ̃̀mnwu-ńkɛ̃nɛ nɩ?
6 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Gbɩ lésɔ̃ mɛ *Yesayi tyí, wăh Liyel wɛy nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kípú tyí sɔkɔ. Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à wɑ̃rkɩ sah kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyɑ̃h ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nɩ mɛ fɩ̃́í ńnɛ.
7 Nírí nɛ̂-á pè n nɛ n pɩ ńmɔ tyí, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyí náh.›»[*]

[*] **7:7** 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yépɩ̀ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n milki, ǹ tɛ́ névye tyí sàhnɔ́lɛ n pɩ.
9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wãllɛ n kɔ!
10 Sɔ̃-á sɔ̃̀ *Moyisi yo nɛ, névi-á yĩnɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹnɛ n gbilki. Képah náh pɩ, névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ yilɔ, tɛ̃-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
11 Ǹtɛ, yépɩ̀ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyí, képah náh pɩ, ǹ yṹ tyí nɛ, páh sɔ̃̀ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃ tɛ.
12 Yě ké gbɩ syi tɛ̃ kɔ̃ nɛ, à náh tɔ̃ yĩnɛ à tir yɔ́ pɩ ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí.
13 Kénɛ pɩ dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy pɩ nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wãl kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃nknɔ náhnáhlɛ n pɩ.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah
14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyí: «Yé póllɛ, yé noh ń tyí, yé mó pĩ nɛ,
15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ tɛ̃ silki. Tɛ́, tyi nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [
16 Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!]»
17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyɩ de gbô gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú ǹnɛ n piki n yah sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yɔ̃lɛ.
18 À mɛ pè syah nɛ, lékã́m kɛ̃́ névye se pépi tɔlɛ nɩ? Pè kó pĩ nɛ, névi-á kwâh nɛ̂nɛ n dah n mɔ ǹ vyãh, képah náh fɛ̃ tɛ̃ silki n pi nɩ?
19 Kè náh n de ǹ nɩ sɔkɔ. Kǎh ńkɛ̃́nɛ n de ǹ kèkùrkɩ̀ sɔkɔ, à kɔ̃ à n kyɩ n wilki n kwɛ, wàh de fílkɩ̀. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye à yo pé tyí nɛ, yɔ̃kenɔ pól-á kɩ fɛ̃ yɔ̃.
20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Tyi nónó-á n wil névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ n silki Liyel yah.
21 Fɔkɔ sɔ̃nɔ túkúnɩ̀ nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃, ǎ ǹ minnɛ n pɩ fɔ̀fíkɩ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ yĩbe, ànɛ̂ kònmɔnɔ,
22 ànɛ̂ syɔ́ yɔ̃ yíkínɔ́, ànɛ̂ yĩ́ yúkú-ńkɛ̃́ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè, ànɛ̂ yĩ́vɩ̂, ànɛ̂ sen kú-ńkɛ̃́ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye yĩn yíkínɔ́, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbílkínɔ́, ànɛ̂ tɔ̃ lékã́m kɛ̃́ sɔkɔ.
23 Kénɛ tyítúkúnɩ̀ pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel yah.»

Yesu sétɔ̃ yĩni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ pîsê sɔkɔ
24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yɔ̃. À kyɩ wɔ̃bɩ twah gbô yɔ́ sɔkɔ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, nɛ pĩ nɛ, páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ wɔ̃bɩ.
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, *sétɔ̃lɛ ǹ písê sɔkɔ. Wǎh Yesu tyí noh sɛ̃́, à núkú pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ dubi Siri sétáh yɔ̃, Fenisi sɔkɔ. Wǎh pɔ, à sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, à sétɔ̃ yĩni wilki pé písê sɔkɔ.
27 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yɛ wɛ̃́npɩ̀ ǹgbò kɔ̃, pè yɔ̃ tɔ̃. Wɛ̃́npɩ̀ yɔ̃ke náh yĩnɛ kè tɔkɔ mɔ pã̀hnpye kɔ̃.
28 Pi mɛ̀ mó yo ǹ tyí nɛ, gbɩ-á, pé Tɛ̃-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃́npɩ̀-á yɔ̃kelɛ n yɔ̃, yɛ̃́nmîr nónó-à n syɩkɩlɩ sétáh, pã̀hnpye kó ńkɛ̃́nɛ sépilɛ n tɔ̃ n yɔ̃ nɩ?
29 Képah sɔkɔ, à yo pi mɛ̀ tyí: «Á wɛy mɛ̀ yĩnnɛ, á syɩ n to n yuku. Sétɔ̃ ye wil á písê sɔkɔ.»
30 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ ǹ syɩ to yuku gbô, à kyɩ ǹ písê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃. Sétɔ̃ sɔ̃̀ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nîkîtũ̂ màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-ò yɔ́ dɛ mɔ
31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yɔ̃, à kyɩ sɔkɔ Sidɔ̃ kwillɛ, tɛ́ pyě Kwlogbãm kwil sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tĩ̂nnɛ.
32 Nósyɔ́ mɛ níkítũ̂ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí, màhmàhkɩ̀ wɛ́kí-òlɛ, tɛ́ mɛ à ni nɛ, à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yɔ̃.
33 Képah sɔkɔ, à dĩ́ mɛ̀ tɛ̃ wil, à gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ, à kyɩ ǹ kèngblɔ dah mɔ dĩ́ ní sɔkɔ, tɛ́ sĩn mɔ, à tuke ǹ nɛ́npɔ́rí tyí.
34 Tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃, à mɩ dɔkɔ, tɛ́ yo dĩ́ tyí pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata», nɛ̂-á pè n ye: «Yɩkɩ n mɔ.»
35 Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ ní yɩkɩ mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, à tyah n wɛkɩ tírr.
36 Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè káh kélɛ n yo n kɔ̃ névye tyí. Tɛ́, wǎh pélɛ n sni sɔ̃, pè pyě wãnnɛ n mɔ ké yónkɔ̃nɔ yɔ̃.
37 Pé gbã̀n kàhndunɔ tɛ̃ tyí, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, gbɩ yɔ̃, ǹ tyípínɔ́ pól-á mɛ kah plɛ! Wǎh níkítũbi nínɛ n yɩkɩ, tɛ́ kèdyɔ̀nɩ̀ nɛ́npɔ́rílɛ n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pî̃ kèyõ nînɔ́ kɔ̃ yõkelɛ

1 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yõ yõ kwâh náh
sȍ mɛ pé tyí sɛ̃́, à ǹ *tȍ sấhpú ye, tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ,
2 tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpȉn tɔ̃́nɩ̀-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé
tyí.
3 Páh kɩ pè fìn mɔ, pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ, păh kɩ kah kwlɔ wɛ̃̀kɩ̀ yah. Pé túkù-á n wil fíí
sɔkɔ.
4 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tȍ sấhpú yo ǹ tyí nɛ, pé se kɩ fɛ̃ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ
pè kɔ̃, pè kɩ yõ tɔ̃ nɩ?
5 Á mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrnínɔ́-á.
6 Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh, tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ nɔ́pi tɔkɔ, à wɛynɛ Liyel
kɔ̃, tɛ́ sè kwɔkɩ ǹ tȍ sấhpú kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè mɔ́ sè syi dibi pè kɔ̃.
7 Yɛ̃́nkyɔ́pȉ yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ pé tyí. Á wɛkɩ Liyel tyí sé tyí yõ, tɛ́ nɛ, pè sé tɔ tɔkɔ dibi pè
kɔ̃.
8 Képah tɛ̃nɛ, pé pɔ́l yõ tɔ̃, tɛ́ ǹ tȍ sấhpú yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔ.
9 Tɛ́ nɔ́nɔ́-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pî̃ kèyõ nínɔ́ kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à pè fìn mɔ,
10 tɛ́ mɔ́ núkú de krɔ́tɔ́kè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbȉl yah kɔ̃ Yesu tyí

11 Képah tɛ̃ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékẫblɛ n pɩ Yesulɛ, tɛ́ ǹ sȍlɛ n mɔ n yah nɛ, à
gbȉl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃kɩ n pi nɛ, wăh n wil Liyel tyí.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mɩ dɔkɔ náhnáh, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pɩ, tɛ́ kwɛy gbĩ névye gbȉlnɛ n
yah n kɔ̃? Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbȉl yɔ́ ńtɛ̃ náh pè wɛ̃kɩ n pi!»
13 Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krɔ́tɔ́kè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ.

Yesu tȍ sấhpú lékấm tɛ́kínɔ́lɛ

14 Légbȉnɛ, Yesu *tȍ sấhpú sȍ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ. Búrn pɔ́ núkú ó sȍ mɛ pé tyí
krɔ́tɔ́kè sɔkɔ.
15 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂
*Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwâhlɛ.»
16 Wăh yo sɛ̃́, ǹ tȍ sấhpú yékẫb mɔ nɛ, búrn kɛ̃́ yȉn-á à kɔ̃, à képah yo.
17 Wăh pè kyɔmɩ wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè yékẫblɛ n pɩ búrn kɛ̃́ yȉnnɛ nɩ?
Pè kɔ́ tɔ̃́nɩ̀ mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nɩ? Pè kɔ́ kè pĩ nɩ? Pé lékấm se mɛ víkéntṹnɔlɛ nɩ?
18 Yɩ̃́-á mɛ pé tyí, pè kɔ́ mɛ n yah nɩ? Ní mɛ pé tyí, pè kɔ́ mɛ n nohnɩ nɩ? Pé dyɔ kɔ́
mɛ n kwnɛ nɩ?
19 Páh lésõ búrn plɔ́ kwlɔ́ kwɔkɩ dibi nɛ́pî̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm kɔ̃, gbétɔ́lɔ́ yɩ̃́ sɔ̃́ se pè
kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, gbɔ̃ninɔ́-á.
20 Á tɔ̃ pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ kwɔkɩ dibi nɛ́pî̃ kèyõ nínɔ́ kɔ̃,
tɔkɔ yɩ̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á.
21 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ, tɛ́, pè náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ ké tyí yah wɛ sɛ̃́ nɩ?

Yesu yɩ̃́tũ̋ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sấhpú-á kyɩ yȉni tɛ̃ Besayida kwil, nɔ́syɔ́ pɔ yɩ̃́tũ̋ yɔ́lɛ ǹ tyí, tɛ́ à ni nɛ,
à tũ ǹ tyí.
23 Yesu mɛ yɩ̃́tũ̋ mɛ̀ gbȍ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbɔ̀pɔ, tɛ́ sȉn mɔ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbȁn
sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n yah nɩ?
24 Yɩ̃́tũ̋ dɩ̃́ ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yȉrkɔ̀ɔ̀, sésân sɔ̃́. Tɛ́, păh mɛ n kɔ.
25 Yesu tɔ̃ ǹ syɩ ǹ gbȁn sah dɩ̃́ yɩ̃́ yah. Kăh pɩ sɛ̃́, à fɛ̃ n yah pnɛpnɛ, à dɛ. Á yíyȉn pɔ́llɛ
n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, Yesu yo dɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sấhpú yuku Filipe Sesarɩ gbɔ̀plɔ kwlo tȋnnɛ. Păh mɛ wɛ̃̀kɩ̀
yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à pè piki yah: «Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?»
28 Ǹ tȍ sấhpú nɛ, túkù-á nɛ, *Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɔ́ nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃
nɛ, *Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ.

29 Á mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́ yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı yo ǹ tyí nɛ:
«*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.»
30 Képah sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi Pi-á yĩnɛ à de yèvyɑ̃hrı sɔkɔ
náhnáh. Yèwàhnı̀, ànɛ̂ *sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú-á kı
à yahle, tɛ́ kı à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpı̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, wǎh kı yuku.
32 Wǎh kénɛ wɛy yo dal mɔ pè syah sɛ̃, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı, à kyı tyah lékàhlɛ ǹnɛ n
kɔ̃.
33 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrı kɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí: «To ń tnɔ̂,
*sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃! Á fɔkɔ sɔ̃nɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye tyí kɔ̃ ye áwɔ n sɔ̃.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Névi nɛ̂-á mɛ ké tyí
nɛ, pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y dyɔ́yı̃ tyi yɛ, à mó ǹ *dahnı twah, à mó ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.*
35 Sɛ̃ ó ye: Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kı tɛkı ké sɔkɔ. Tɛ́ névi nɛ̂-á
tɛkı ǹ min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nı̀vı̀nı̀ wɛy sɑ̃́n yı̃nnɛ, ǹmɔ min kı pwah.
36 Kè kı tir nɛ̂ pɛkı névi tyí, wàh kèkɔ̃yɔ̃́ yı̂ pól wɛ, tɛ́ kı n tɛkı n pi tyɛ́-ńkɛ̃̂ min sɔkɔ?
37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ névi kı fɛ̃ kɔ̃, kı ǹ min dwe syi sah?
38 Kwɛy gbı̃́ névyelɛ, Liyel dêl ànɛ̂ tyípêl pípú ye pélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sen ku ńmɔ tyí,
ànɛ̂ ń wɛy tyí yónɔ́lɛ pépi wrɔ́, *Névi Pi tɔ kı sen ku tɛ̃ yah, wàh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò
sɔkɔ, ànɛ̂ *yı̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃belɛ.»

9

1 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbı yɔ̃: Yépi nónó-á ásɔ̃̂, yé
túkù náh n ku n pi, tɛ́ kı *Liyel tɔ̃́rí wɛ yı̃́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè kı n pi tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vı̀nmɔnɔ dùkùlɛ

2 Sèpı̃̀n kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrı ànɛ̂ Nsyakı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃, à yuku pélɛ
yɔ̃lı ǹgbɛ̃ yɔ́ yɔ̃. Pépi ó ye sɔ̃̀ pé yahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ.
3 Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ kı fɛ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ piki n pi sɛ̃ntɛ̃nɛ.
4 Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil pé yah, mɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ.
5 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı mɛ yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, kǎh yı̃nɛ pé tɛ̃ ásɔ̃̂. Páh kı yèpyenɔ
tɔ̃́nɔ́ pı ásɔ̃̂, núkúlɛ ǹmɔ tyílɛ, núkúlɛ Moyisi tyílɛ, núkú mó pı Yeli tyílɛ.
6 Pyɛrı náh sɔ̃̀ pı̃, wǎh nɛ̂ yo n pi, képah ye. Tíkí sɔ̃̀ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kópú nɛ́pı̃̂ nímí kah tɛ̃.
7 Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ńyı̃́rkı̃̀ yɔ́ pɔ fob mɔ pé yɔ̃. Kénɛ ńyı̃́rkı̃̀ sɔkɔ, yı̃́npɔ̃̌ yɔ́ n wil pè
n nohnı nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nı̀dɛ̀ Pídı̃́ ye ǹnɛ. Yé nɛ n nohnı ǹ tyí!»
8 Kénɛ ní yɔ̃, *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á yah kɔ̃ pé gbɔ̀plɔ sɔkɔ, pè náh tɔ̃ névi wɛ. Yesu núkúní ó sɔ̃̀
wũ ànɛ̂ pélɛ.
9 Pǎh mɛ yɔ̃lılɛ n tiki gbı̃́ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, pǎh tir nɛ̂ wɛ, pè káh kè yɑ̃h névye
syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwı̃̀lnɔ́ tyí lékyı̂ wrɔ́.
10 Pè mɛ snínɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yı̃n, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kû se à n ye lékyı̂ wrɔ́
yúkúnwı̃̀lnɔ́lɛ nı?
11 Képah tɛ̃nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pı, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú nɛ,
Yeli ǹgbò-á yı̃nɛ à pɔ?
12 Á yo pé tyí: «Yeli ǹgbò ye yı̃nɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû pı kè wɑ̃rkı sah *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃̌nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kı yèvyɑ̃hrı pı náhnáh, tɛ́ pè kı ǹnɛ n yilɔ nı?
13 Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pı pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
Sɛ̃ ye sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̌nɔ́ sɔkɔ ǹ tyí yɔ̃.»

Yesu sétɔ̃ yı̃ni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

14 Képah sɔkɔ, pǎh yı̃ni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú téló tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, pè mɛ pè kore vi,
tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú mɛ yékɑ̂blɛ n pı tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pilɛ.
15 Névye-á núkú Yesu wɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, kè pı pé tyí gbɛ̃ndùnı̃̀nɛ. Pè to kyı wɛkı ǹ tyí.
16 Yesu mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̂b se pè n pı pélɛ nı?

* **8:34** 8.34 - Dahnı twáhnɔ́ n wɛ̃kı nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

17 Ǹtɛ, ɗí yɔ́ sȍ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗí́, páh pɔ pé píɗíńɛ ǹ tyí. *Sétõ
yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ kèdɔ̀kɩ̀lɛ.
18 Kě ǹnɛ n kwel n min n kõ tȁntȁn pól sɔkɔ sétáh. Gbèfɔ̀kɔ̀píkínǐ n nɛ n wil ǹ vyãh,
té ǎ ǹ yíníĺɛ n tah, ànɛ̂ ǹ wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tȍ sấhpú tyí nɛ, pè sétõ mɛ̀
yĩni wilki ǹ sɔkɔ, té pè náh tẽ wɛ.
19 Képah tẽnɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névye, pé se kɩ tẽ pélɛ pópó, kɩ pɔ
syɩ gbí́ nɛ̂ tyí nɩ? Pé se kɩ pè so sah, kɩ pɔ syɩ gbí́ nɛ̂ tyí nɩ? Ǹkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kõ.
20 Pè mó pɔ ǹnɛ à kõ. Sétõ-á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike kègbɩlɛ, à syɩkɩ sétáh, à n pil n
kõ gbèfɔ̀kɔ̀píkínǐnɛ ǹ vyãh.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú piki yah nɛ, gbí́ nɛ se kè tyah ǹ tyí nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ǹ wɛ̃npir gbí́ dùkù-á.
22 Kèyahlɛ, sétõ-á ńkɛ̃nɛ à tɔkɔ n min n dah n mɔ nyàh, képah náh pɩ, ni sɔkɔ, ǹ
kò-ǹsahlɛ n yah n kõ. Ǹtɛ, wàh kɩ fɛ̃ n tẽ n pi, à pé yãm yah, à mó pé yohnɩ mɔ.
23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ɗí mɛ̀ tyí: «Máh kɩ fɛ̃ n tẽ n pi wɔ̀...! Tyi pól kɩ fɛ̃ pɩ Liyel yõ
sɛ̃-ò tyí.»
24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, té kè mɛ tah ń tyí. Ǹ yohnɩ mɔ ké
sɔkɔ.»
25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè n to n tuke pé yõ sɛ̃, à dírí kõ *sétõ mɛ̀ yõ, té yo ǹ
tyí nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ n pɩ kèdɔ̀kɩ̀ ànɛ̂ níkítȗnɛ, à wil piri mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tõ de yah
ǹ sɔkɔ!
26 Wǎh yo sɛ̃, sétõ mɛ gbo mɔ, té piri yike kègbɩlɛ, té mó wil ǹ sɔkɔ. Piri núkú pɩ tẽ
kúnɔ́ sɔ̃, fɔ́ɔ́ névye náhnáh n yo nɛ, wǎh ku.
27 Ǹtɛ, Yesu mɛ à tẽ ǹ gbȍ tyí, à yilki sah. Piri yuku yĩn.
28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbí́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpú ye sȍ wũ pé yahlɛ, té pè mɛ à piki yah
nɛ, kû se pɩ, té pépi náh tẽ wɛ sétõ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ nɩ?
29 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Nírí ó sɔkɔ ye kénɛ sétȁn dùkù kɩ fɛ̃ yĩni.»

Yesu tõ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

30 Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh sȍ mɛ ké tyí nɛ, pè pé mɛ́-ńsah
pĩ.
31 Tir yɔ́ náh, à sȍ mɛ ǹ *tȍ sấhpúlɛ n kwɔ, té mɛ n yo pé tyí: «*Névi Pi kɩ n dahbɩ n
pi névye gbȍ. Pè kɩ à ko mɔ, té sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ yuku.»
32 Ǹtɛ, ǹ tȍ sấhpú náh sȍ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ, té tíkí sȍ mɛ pè tẽ ǹ píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tẽ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbí́ nɛ̂nɛ, Yesu ǹ
*tȍ sấhpú piki yah nɛ tir nɛ̂ yékȃb se sȍ pè n pɩ wɛ̃kɩ̀ yah nɩ?
34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo. Tir yɔ́ náh, pè sȍ mɛ yékȃblɛ n pɩ wɛ̃kɩ̀ yah nɛ, pé pĩ pépi
wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃-á kal.
35 Képah sɔkɔ, Yesu kõ tẽ, té ǹ tȍ sấhpú népȋ gbɔ̃nimí ye, té yo pé tyí: «Nɛ̂-à mɛ ké tyí
nɛ, pé pɩ yah yétɛ̃nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à pɩ pé no náhtũnɛ, à mó pɩ tȍnpɩlɛ pé tyí.»
36 Képah tẽnɛ, à wɛ̃npir yɔ́ tẽ pɔ pé nɩyɔ̃́. Té à tẽ kõhlɩ ǹ nɩ yõ, té yo ǹ tȍ sấhpú tyí:
37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃npir mɛ̀ kénkõ tɛ̃nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yõ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à
ńmɔ tɛ̃nɔ́ plɛ́, ńmɔ ó náh tɛ̃ tɛ̃ plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à tɛ̃ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗí, pépi-á ɗí yɔ́ wɛ, à mɛ *sétȁnnɛ
n yĩni n wilki ǹ yĩn yõ. Tɛ́, à náh sȍ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kõ, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké
pínɔ́lɛ.
39 Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbȉl pɩ n pi ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ tõ
ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ.
40 Tir yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ.
41 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh pɩ *Krista tyílɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbíyíńɛ yé kõ yé
wɔ képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̃y tɛ̃nɔ́ tyí sɔkɔ

42 Wɛ̃npȉ nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yõ yɩkɩ dah mɔ tyípêl sɔkɔ, kè kɩ
sȍ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tẽ yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntĩ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.

43 Á gbɔ̃̀-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ té n kyı n de gbɔ̃̀ núkúlɛ
tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Kèpah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbɛ̃̀n nínì kyíndenɔlɛ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
44 Nɛ́npó sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.]
45 Á gbáhkì-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kãm n milki, ǹ té n kyı n de gbáhkì
núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbyɛ̂h nínì mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè
sɔkɔ. [
46 Nɛ́npó sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.]
47 Á yĩ́-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè wilki n milki, ǹ té n kyı n de yĩ́ núkúlɛ *Liyel
yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Képah kı fɔ̃́nfɔ̃́ kal á mínndahnmɔnɔ yõ yĩ́ nínólɛ nyàhnpèkè sɔkɔ.
48 Nɛ́npó sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yõ, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.
49 Képah ye, no pól kı tõ sah nyàhlɛ, sɔ̃-á pnɛ n pı kélɛ.
50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Tɛ́ ké syĩ́nsyĩ́-à wil ké sɔkɔ, sɔ̃ mɛ yé kı tõ fɛ̃ pı kélɛ, tɛ́
kè kı tõ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̃̌y sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvını sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kõ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyı Yude sétáh yõ, té yuku Yurdɛ̃ yɔ́nkahnınɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû
ǹgbɛ̃ yɔ́ tõ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. À mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò tyí kɔ̃lɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyı ǹ sɔ̃̀ mɔ yah. Tɛ́ ǹnɛ n piki n
yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dĩ́ tyí kı ǹ kyı fin mɔ nı?
3 À mɛ yo pé tyí nɛ, tir nɛ̂ se sɔ̃̀ *Moyisi yo sah pé tyí nı?
4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃, Moyisi-á ké wɛ̃kì kõ nɛ, wâh á kyılɛ n fin mɔ, á ǹ fĩ́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀
sɛ́bɛ̃ pı à kõ. À mó à fin mɔ.
5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkì yĩn ye, Moyisi mɛ ké wɛ̃kìlɛ yé kõ sɛ̃.
6 Ǹtɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, dĩ́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ.
7 Képah ye, dĩ́ kı ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ sah, té kı kyı yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ ǹ kyılɛ,
8 té pé nímí kı pı núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tõ n pı n pi nímínɛ, pè kı pı núkúlɛ.
9 Kǎh pı sɛ̃, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ mɔ, névi káh kè gbɛkı.»
10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tõ à piki yah wɛy mɛ̀ yõlɛ.
11 À mɛ yo pé tyí: «Dĩ-à ǹ kyı fin mɔ, té tõ sê yɔ́ tɔkɔ, à tyípékè pı ǹ kyı gben tɛ̃ tyí
fɔ̀fíkì sɔkɔ.
12 Sɛ̃ ó ye tõ, sê-à ǹ pɛ yahle, té kyı de dĩ́ yɔ́ tyí, à tyípékè pı fɔ̀fíkì sɔkɔ ǹ pɛ gben tɛ̃
tyí.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃́npì sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃́npìlɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ. Tɛ́ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ
tyah dírílɛ n kõ pé yõ.
14 Wǎh képah wɛ sɛ̃, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npì kõ, pè nɛ n
pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kõ. Nónó dùkù-á mɛ kénɛ wɛ̃́npì sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rílɛ
pépi tyí ye.
15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbı yõ: Névi nɛ̂-à *Liyel tɔ̃rí fɛ̃ syi ńkɛ̃nɛ wɛ̃́npir sɔ̃, à náh kè
wɛ n de n pi póllɛ.»
16 Képah sɔkɔ, à wɛ̃́npì tɛ̃, té ǹ gbɛ̃̀n sah pé yõ, à sɑ̃m mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdĩ́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃kì yah, dĩ́ yɔ́ to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah, té à piki yah
nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se kı pı sɔ̃, té kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nı?
18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃ mɛ, té á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Liyel ó ye
pèpɛynɛ.
19 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pĩ kè, nɛ̂-á n yo nɛ, káh nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkì pı, káh yĩbe yĩ,
káh mìnì sah á ní-ò yõ, káh nɛ n syıkı nɛ yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.»*
20 Wǎh yo sɛ̃, dĩ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pı pé wɛ̃́npir gbĩ́ dùkùlɛ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah tyínɔnɔ sɔkɔ, té yo ǹ tyí nɛ, tyínúkú-á yah kwlɔ ǹ tyí: À
kyı ǹ gbɛ̃̀n yĩ pól yɑ̃m, à mó sé pɔ́ dibi yɑ̃mtɑ̃m kõ. Képah sɔkɔ, wǎh kı yĩ̂nyõ tahrı wɛ,
à mó pɔ pé sɔ̃̀ tɛ̃.

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

22 Tɛ́, ɗḯ mɛ̀-á képah noh sɛ̃́, ǹ yah yɩkɩ. Á sɔkɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ. Tahrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ ǹ tyí, képah ye.
23 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tɛ́ yo ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí: «Tahbɩ dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!»
24 Kénɛ wɛy ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú gbɑ̏n du kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí: «Ń wɛ̃́npɩ̏, Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh.
25 Yɑ̏hmɩ́kɩ̀ dénwɩ̏lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̏h sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh kal, tàh dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.»
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbɑ̏n kah du. Pè wɛ̃nɛ n piki n yah pé tyí tyílɛ nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ?
27 Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Névi tɛ̃ tyí, kè náh fɛ̃ n pɩ n pi, tɛ́ Liyel wɔ tyí, kè kɩ fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ sɔ̏ tɛ̃ yĩnnɛ.
29 Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃ syi, ǹ kéte, ànɛ̂
ǹ yṹpyé, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̏, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah ńmɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yĩnnɛ,
30 tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌kwɛ wɛ kèkɔ̃yɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ. Á kɩ kétlo, ànɛ̂ yṹpyé, ànɛ̂ yṹbí, ànɛ̂ wɛ̃́npɩ̏, ànɛ̂ swɛ̃y wɛ. Á kɩ fɔ̋hnɔ́ tɔ wɛ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ ńsɔ̂ kèkɔ̃yɔ̋ sɑ̃́n sɔkɔ.
31 Nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ tɛ́lɔ́lɛ, pé náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú sɔ̏ mɛ wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Á sɔ̏ mɛ n kɔ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú yahlɛ. Légbĩ́nɛ, pé fɔkɔ mɛ fɛ̃̌kɩ̀nɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, tíkí sɔ̏ mɛ pè tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú népĩ̂ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kɩ pé yahlɛ, à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à yĩni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah.
33 Á nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔko n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. *Névi Pi kɩ dahbɩ *sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̌kɩ̀ kwɔ́pú gbɔ̏. Pè kɩ à mɔ kũ kɔ̃, tɛ́ kɩ à dahbɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú gbɔ̏.
34 Pépi kɩ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ yɔ̃. Pè kɩ à ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Tɛ́, ké sèpĩ̏n tɔ̃́-ò sɔ̋lɛ, à kɩ yuku.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃́-á nɛ̂ ni

35 Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃́npɩ̏lɛ, pè nɔ de Yesu tnô, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗḯ, tir nɛ̂-á pé pɔ ní-ńsah ǹ tyí, páh mɛ ké tyí nɛ, à kè pɩ pé tyí.
36 Á mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè nɛ, pé pɩ pé tyí nɩ?
37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyɩ yĩni tɛ̃ ǹ yɔ̏tɔ̃rí tyah sɔkɔ, à yɛ pépi sɔkɔ nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏, ní-ò mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃yɩ̏nè sɔ̏.
38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á yé n ni, yé náh kè pĩ. Yé se kɩ fɛ̃ wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kɩ de wil yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?»
39 Pè mɛ à syah nɛ, páh kɩ tɛ̃ wɛ. Á mɛ yo pé tyí: «Gbɩ ye, yé kɩ n wɔ n pi ń wɔ wɔ wóh tɛ̃ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n de n wil n pi yèvyɑ̃hrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ.
40 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbɔ̏yɔ̏ ànɛ̂ ń gbɛ̃yɩ̏nè sɔ̏, képah náh n wil n pi ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃-ǹtɑ̏n kɩ pɔ névye kɔ̃ n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»
41 *Tɔ̏ sɑ̃́hpú népĩ̂ gbɑ̃m tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyɑ̃h Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ.
42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mɛ̀ yɔ̃ kwlo yɔ̏tɑ̃m-á pé kwil tɑ̃nnɛ n tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ kwil né-ǹgbnɔ n mó pé tǎhkɩ̀lɛ n sah névye yɔ̃.
43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pɩ n pi sɛ̃́. Gbɛ̃̌ntɛ̃ náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yɔ̏tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé tɔ̏npɩlɛ.
44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kɩ tyí nɛ, pé yɔ̏tɔ̃rí yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y pɩ yé pól yɔ̃lɛ.
45 Tir yó náh, *Névi Pi náh pɔ nɛ, névye tɔ̏lɛ n pɩ péwɔ tyí. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̏ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yɔ̃ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yḯtṹ ɗḯ Bartime yḯ yɩkɩ mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á n wil kwil sɔkɔ gbḯ nɛ̂nɛ, yḯtṹ ɗḯ yó sɔ̏ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi. Time píɗḯ ye sɔ̏ ǹnɛ, pè n ye Bartimelɛ.

47 Wăh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah n de n syi nɛ, Yesu, *Davidi pídɩ̋, à pé yãm yah.
48 Képah sɔkɔ, náhnáh sȍ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tõ n kah n de n syi nɛ, Davidi pídɩ̋, à pé yãm yah.
49 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yĩn, tɛ́ nɛ, pè à ye yah. Pè mɛ yɩ̋tȗ dɩ̋ ye yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ nɩ vɩ, à mó yuku, wăh mɛ ǹnɛ n ye.
50 Dɩ̋-á képah tɛ̃ noh, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyȇh yõ, à yuku Yesulɛ n yĩkɩ.
51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pɩ á tyí?» Yɩ̋tȗ dɩ̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̋, à kè pɩ, pé tõ nɛ n yah.
52 Á mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yɩ̋ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sȍ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Păh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sȍ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂ Betani kwillɛ, Wólívyê sésân yɔ̃lɩ tnô. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ́pȋ nímí wilki tõ,
2 tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, păh kɩ ńkwɛ̃ndyípírí yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah nɛ̂ yõ. Pè à dɛ pɔ.
3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se, tɛ́ pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè yo ǹ tyí nɛ, ǹ yétȏ-á mɛ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ dɩ̋ tyí. Tɛ́ wăh kɩ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ núkúnúkú ásȏ.
4 Képah sɔkɔ, pè mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃ndyípírí mɛ̀ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ kégbɔ́, gbô yɔ́ yah, wɛ̃kì gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ.
5 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè ńkwɛ̃ndyípírí mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?
6 Képah sɔkɔ, Yesu-á sȍ pè tõ sɔ̃, pè képah yo no tyí. No yɛ pè kɔ̃, pè à dɛ sɔkɔ.
7 Pè mɛ pɔ ńkwɛ̃ndyípírí mɛ̀nɛ Yesu tyí. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yõ, Yesu kɔ̃ à dɔkɔ.
8 Névye náhnáh mó pé flɔ mɔ wɛ̃kì yõ. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nì kɔ̃lɩ kyɛ̃h sɔkɔ, à n mɔ n yuku wɛ̃kì yõ sɔkɔ.
9 Păh n yuku, nónó-á sȍ mɛ n kɔ Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á mɛ ǹ sȍ tɛ̃, pè sȍ mɛ n gbo n mɔ, mɛ yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel yĩn pɩ gblò! Nɛ̂-á n pi ǹ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
10 Á sútó *Davidi tɔ̃rí nɛ̂-á n pi, Liyel sãm mɔ ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel yĩn pɩ gblò yȋnyõ sɔkɔ.»
11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. Á kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah náh, tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimínɛ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yõ

12 Ké dendallɛ, păh n wil Betani sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu tɛ̃.
13 Képah sɔkɔ, à mɛ sènsóké yɔ́ wɛ fɩ́ɩ́ mɩlɛ gbòp ké tyí. Á mɛ nɔ de yah, pye-à kɩ n wɛ n pi ké tyí. Ǹtɛ, wăh yĩni tɛ̃ ké tnô, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké pye pɩ gbɩ̋ náh sȍ nɔ, képah ye.
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ, nɛ náh tõ ké pye yõ n yah n pi póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tȍ sɑ̃́hpú mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, à tyah yî yɑ̏mpu ànɛ̂ dwépúlɛ n yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tȗpu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká kèpye yɑ̏mpu klɔ̆lɛ.
16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́ nɛ́tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ.
17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ, mɛ n yo pé tyí: «Kè náh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ, ‹ńmɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkõyɔ̋ kwlo kwlo pól névye nírí pí-ńsahlɛ› di? Tɛ́, yépi mɛ pɔ kè pɩ névye yõ vȉnsyɩkɩpu tɛ̃-ǹsahlɛ.»*
18 Képah tɛ̃nɛ, *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú-á kè noh sɛ̃, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíki sȍ mɛ pè tɛ̃, tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sȍ mɛ nɔ tɔ́wû tyí.

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

[19] Képah sɔkɔ, gbı̃́yı̃́-á de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

[20] Ké dendal séngbɔ̃́lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ syɩ ké yɑ̃̀hnı̀
tyɩ́.
[21] Pyɛrɩ dyɔ́-á to kɔ̃ kélɛ, à yo Yesu tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗı̃́, wǎh sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ sènsóké nɛ̂ yɔ̃,
à yah, ké pól-á kɔkɔ.
[22] Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé sɛ̃ Liyel yɔ̃.
[23] Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ́: Névi kɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ tyɩ́ nɛ, kè yuku yal ásɔ̃̂, kè
kyɩ n syɩkɩ n de pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ̃-à mɛ n sɔ̃ ńkɛ̃nɛ tɔ̀tɔ̀ ǹ nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yı̃̃́ ké yɔ̃ nɛ,
páh nɛ̂nɛ n yo, kǎh kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyı̃́nɔ pɩ sɛ̃́ ǹ tyɩ́.
[24] Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyɩ́: Yáh kwáhdúkú nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nírí sɔkɔ,
yé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè kɩ ńtyı̃́nɔ yé kɔ̃.
[25] Ànɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yı̃n n tyah nírí pínɔ́lɛ, tɛ́ á ní-ò-à mɛ pɩ de á tyɩ́, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
Képah-à pɩ, yé sú Liyel nɛ̂-á yı̃̂nyɔ̃, à kɩ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. [
[26] Ǹtɛ, yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃ ńkɛ̃nɛ, yé sú Liyel náh yépi tɔ tyɩ́ yɔ̃
n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃kı̀lɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

[27] Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh mɛ n kɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkı̀ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, *sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́pú, ànɛ̂
yèwàhnı̀ pɔ ǹ tyɩ́.
[28] Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yı̃n yɔ̃ se à n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ? Nɛ̂ se à kɔ̃ ké wɛ̃kı̀lɛ nɩ?
[29] À mɛ yo pé tyɩ́: «Mé kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ ké yah yo ń tyɩ́, nɛ̂ yı̃n yɔ̃-á
mé n pɩ tyi nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo yé syah.
[30] Yépi tɛ̃ tyɩ́, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ n *wel n wilki? Liyel se, tı̃̂ névye se? Yé
yo ń syah.»
[31] Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á tɛkɩ mɔ ǹnɛ, wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû
se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yɔ̃ nɩ?
[32] Pé náh se mó tɔ̃ fɛ̃ n yo n pi nɛ, névye-á tɔ̃ ǹnɛ... Pè sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû tíkílɛ n pɩ, képah
ye. No pól sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kègbɩ-á sɔ̃̀ ǹnɛ.
[33] Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pı̃. Ǹ tɔ mó yo pé tyɩ́ nɛ, nɛ̂ yı̃n yɔ̃-á pé tyi
nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ náh mó kè yo pè syah n pi.

12

Ɗı̀vɛ̃ sésân swɑ̃h tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmı̀rkı̀lɛ

[1] Képah náh, Yesu tyah n yɑ̃h pé tyɩ́ sèmı̀rn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Dı̃ yɔ́ ye lésɔ̃ ɗı̀vɛ̃ sésân sɔ̃,
tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɩ tédáhkı̀ yɔ́ yɔ̃ swɔ yɔ́ tũ, ɗı̀vɛ̃ sésân pye yı̃́kí-ńsahlɛ. Tɛ́ mɛ
duke syíkípú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swɑ̃h tɔ̃́pú tɔkɔ, à pɔ swɑ̃h mɛ̀ dahbɩ pé gbɔ̃̀, tɛ́
pyě sɔkɔ kɔ́lɔ́.
[2] Sé pye gbɛ gbı̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ ɗı̀vɛ̃ sésân swɑ̃h tɔ̃́pú nɔ́pi tyɩ́ nɛ, pè pé
tyɩ́ ɗı̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ pé kɔ̃.
[3] Képah tɛ̃nɛ, ɗı̀vɛ̃ sésân swɑ̃h tɔ̃́pú nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ ɗı̃́ tɛ̃ ko, tɛ́ à fin mɔ, à sɔkɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
[4] Swɑ̃h nɛ́tɛ̃ tɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɔ̃. Pé tɔ̃ kyɩ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à mɩkɩ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ.
[5] Swɑ̃h nɛ́tɛ̃ tɔ̃ ǹ syɩ ǹnı̂ yɔ́ tɛkɩ mɔ n tɔ̃. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tɛ́ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ pé náhnáh
tyɩ́: Pè pé túkù ko, tɛ́ pé túkù ko mɔ.
[6] Nɛ núkú nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ sètɛ̃ ɗı̃́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ, ǹ nı̀dɛ̀ Píɗı̃́ ye. À ǹmɔ tɛkɩ mɔ pé tyɩ́ tɛ́ynɛ,
tɛ́ mɛ n sɔ̃ nɛ, pǎh kɩ pé pi wɔ yah sen ku.
[7] Ǹtɛ, swɑ̃h tɔ̃́pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pè yah, ǹ gbɛ̃yɔ̃̀pi-á n pi yɔ̀. Pè
pɔ, pé à ko mɔ. Gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.
[8] Tɛ́ ɗı̃́ píɗı̃́ tɛ̃ ko mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ milki ɗı̀vɛ̃ sésân swɑ̃h kahnɩnɛ.»
[9] Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃ mɛ ɗı̀vɛ̃ sésân swɑ̃h nɛ́tɛ̃ kɩ pɔ n pɩ n pi? À náh
pɔ ɗı̀vɛ̃ sésân swɑ̃h tɔ̃́pú nɔ́pi pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɩ n pi nósyɔ́ gbɔ̃̀ di?
[10] Yé náh kè kar yah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃ sɔkɔ di? Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkı̀ nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbílɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
[11] Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyɩ́.

Tɛ́ ápi tyí, gbɛ̃ndùǹ tir ye kélɛ!›»*
12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃tãm tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ pĩ
nɛ, pépi yɔ̃-á à mı sèmı̀rkı̀ mɛ̀nɛ. Tɛ́, tɔ́wû tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Pè mɛ yɛ ǹ yɔ̃, tɛ́ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rí tyílɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù wilki tɛkı mɔ Yesu tyí nɛ, pè
kyı à mɔ yah píkínyahnɔ sɔkɔ.
14 Pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò dí́, páh pĩ nɛ, gbı ó kɔ́kɔ́-á ǹmɔ n nɛ n yo. Á náh tíkílɛ
n pı névi yah. Á náh névilɛ n wah névi sɔkɔ. Wăh gbılɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃̀kı̀ yɔ̃.
Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se yĩnɛ pé mɔ́rílɛ *Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃,
tı̂ kè náh yĩnɛ? Pé se sélɛ n mɔ, tı̂ pé káh sè mɔ?
15 Ǹtɛ, Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ, nɛ̂-á pè n sɔ̃, képah náh pè n yo. Kăh pı sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ, sɔ̃́ se
pı, tɛ́ pè pélɛ n mɔ n yah nı? Pè pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah.
16 Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ à kɔ̃. Á mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ wấrkínmɔnɔlɛ
ké yɔ̃ nı? Pè à syah nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á.
17 Képah tɛ̃nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè mɔ́ Liyellɛ n
kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbɛ̃̀n du ǹ wɛy mɛ̀ dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí yɔ̃

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil n pi. Pé túkù pɔ Yesu tnɔ̂,
tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃,
19 kwɔ́-ò dí́, *Moyisi-á Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ wãrkı sah pé kɔ̃ nɛ, dí́ nɛ̂ tyí gbɛ̃ndí́-à
mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyı sah pi kɛ̃nɛ, ǹ gbɛ̃ndí́ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Á wɛ̃npı̀ dubi à
kɔ̃, nónó-á kı pɔ n pı n pi ǹ nɛ́nkyídí́ náhnɛ.†
20 Tɛ́, dí́npı̀ yísyɔ́-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́pı̂ kwărnimi pé yṹ tyí. Nɛ́nkyí tɛ̃-á sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyı
sah pi kɛ̃nɛ.
21 Ǹ sɔ̃̀ syı mɛ pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah pi kɛ̃nɛ. Tɔ̃́-ò tɔ tyí pɔ pı sɛ̃́.
22 Sɛ̃ntɛ̃ ó-á pı pé no tɛ́lɔ́ pól tyí. Tɛ́ nɛ́pı̂ kwărnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃nɛ. Pé kúntɛnɔ
náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
23 Kàh pı sɛ̃́, lékyî yúkúnwı̀l sɔ̃́lɛ, pàh yuku, pi mɛ̀ se kı pı nɛ̂ tyílɛ nı? Tir yɔ́ náh, pé
nɛ́pı̂ kwărnimi pól-á à pĩ sêlɛ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pı́-ńkɛ̃, ànɛ̂ Liyel tɛ̃nwɛnɔ pı́-ńkɛ̃ yĩn náh
yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di?
25 Lékyî yúkúnwı̀l sɔ̃́lɛ, sê tɔ́kɔ́kı̀ náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye kı mɛ, á kı nɛ *yı̂nyɔ̃
tɛ̃ntɔ̃be sɔ̃́ pal tɛ̃-ǹsah.
26 Á yuku lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃ sɔkɔ, fí́ nɛ̂-á
dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sɔ̃̀ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ di? Kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ nɛ́npɔ́ nɛ,
Liyel-á yo Moyisi tyí: ‹Ǹmɔ ye Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbı Liyellɛ.›‡
27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh. Sɛ̃ ye yélɛ kàhnpilkintɛ̃nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́-ò dí́ yɔ́ kénɛ yékâb noh. Á kè wɛ, Yesu tɛ̃ wɛ kè
yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. Á mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ se
kal sé póllɛ nı?
29 Á mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á níkí kwɔ,
Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ.
30 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á nı póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sɔ̃nɔ póllɛ, ànɛ̂ á tăhkı̀
póllɛ.›*
31 Ké ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́
ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal sépi nínɔ́lɛ.»
32 Wăh yo sɛ̃́, Liyel ǹgbò wɛ̃kı̀ kwɔ́-ò dí́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, pé kwɔ́-ò dí́! Tyi nónó-á
à yo, gbı-á sélɛ. Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ tyí náh.

---

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yı̀gbı̀nı̀ 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ. † **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmı 25.5-10 sɔkɔ. ‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ. § **12:27** 12.27 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pı pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kı nɛ, păh mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ. * **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmı 6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ.

33 Ǹmɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ póllɛ, á tǎhkì póllɛ. Ànɛ̂ á ní-ò
tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̃y tyí kõlɛ. Képah-á kɩ plɛ kal á yîpɛ̃ ko sukɛ Liyel kõ *sárkálɛ, ànɛ̂
sárká duke tɛ́ló póllɛ.
34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ lékɑ̃́m-á nɔ, à ké yah wɛ tõ sah yo. Á yo ǹ tyí nɛ, à
náh mɛ fɩ́ɩ́ *Liyel tɔ̃́rílɛ. Képah náh, névi náh tõ fɛ̃ syi à piki yah tir yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, sɔ̃́ se pɩ,
tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú n nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ, ǹmɔ-á
kɩ pɩ *Davidi náh nɛnɛ nɩ?
36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sɔ̃̀ kè yo *Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kõ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à kɩ pɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ?
Légbĩ́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛy mɛ̀nɛ n nohnɩ Yesu tyí nìvìnì sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ

38 Wǎh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ *Liyel
ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ,
névye nɛ n tõ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ńtɑ̂̀n sɔkɔ.
39 Pě tɛ̃-ńtɑ̂̀n ǹgbnɔlɛ n yah n kõ *Liyel ní-ńtɑ̂̀n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɛ̃-ńtɑ̂̀nnɛ n yah
n kõ yõke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtɑ̂n sɔkɔ.
40 Ǹtɛ nɛ n syɩkɩ pɛ́kúsyɔ yõ, pé gbɑ̂̀n yîlɛ n syi yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ. Ǹtɛ nírílɛ n pɩ yɔ̃̀sɛ̃kìlɛ nɛ,
névye pé wɛ. Sɛ̃́ ye pé tukey kɩ tuke képékè yɔ́.»

Pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ yɔ́ nìvì pɔ́lɛ Liyel kõ

41 Légbĩ́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwɑ̂h gbɔ̀pɔ, tɛ́
névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n yah. Tahbɩ náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n dah n mɔ n pɔ.
42 Dǒ, pɛ́kúsê yɑ̃m nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ pló nínɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ núkú núkúnɔ nínɔ́ ólɛ.
43 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ yo pé tyí: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ, pɛ́kúsê
yɑ̃m nɛ mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ kwɑ̂h sɔkɔ, kè kal névye pɔ́l tyílɛ.
44 Tir yɔ́ náh, no pɔ́l pɔ́ yõ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ǹtɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yɑ̃m tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ
pɔ́l ye à dah mɔ, wǎh nɛ pɔ nɛ̂ tɔ yõ n pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

1 Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ à
syah nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à vì ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃nɛ n yah, dyêh pèplɔlɛ dɛ́!
2 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á vì ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kè! Sé pɔ́l kɩ pɔ sɛkɩ. Dáhkì núkú ńtɛ̃
náh n wũ n pi ké ní-ò yõ.»
3 Képah náh, Yesu kyɩ kõ tɛ̃ Wólívyê sésɑ̂n yɔ̃lɩ yõ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yèsreynɛ. Wǎh mɛ
nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ,
4 gbĩ́ nɛ̂ se tyi nɔ́pi pɔ́l kɩ n pɩ n pi nɩ? Ǹkɛ̃, à yo pé syah. Tyi nɔ́nɔ́ se kɩ sé pɩ gbĩ́nɛ
pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yèvyɑ̃hrɩ tyah gbĩ́nɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ, nɛ káh yé pilki.
6 Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè kɩ névye náhnáh
pilki.
7 Yɑ̂h mɑ̂l tyílɛ n nohnɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. Sépi ye
yĩnɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃nì kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ.
8 Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ kɩ yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ
mɛ n pɩ tyahnɔ́ túkù sɔkɔ, ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ nɛ sê kúrkǐ tɛ̃ gbĩ́ yɔ́nɔ́ sɔ̃.

‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yìgbìnì 110.1 sɔkɔ.

9 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Tir yɔ́ náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ
n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̂n sɔkɔ. Pè kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n
pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí ńmɔ yĩnnɛ nɛ, yé pɩ ńmɔ tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ.
10 Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ, nìvìnì wɛy sɑ̃́n ǹgbò yĩnɛ ké nɛ mɛ yo kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo kwlo
pól névye tyí.
11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbí-ńsah, yé káh tɔ̃̀nì yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ tyi nónó
yo n pi. Tyi nónó-à de yé fɔkɔ légbɪ̃́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ n yo n
pi, sè náh n wil n pi yépi tyí, sè n wil *Liyel Mírkí tyí.
12 Névye kɩ pé yṹpyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ, súbí tɔ kɩ n pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ pé
wɛ̃́npɪ̃̀ tyí. Wɛ̃́npɪ̃̀ tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n fwo, kɩ pélɛ n dah n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃nɛ.
13 Névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ nɔ kɩ tyɛ gbɪ̃́ tyí,
tɛ̃ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

14 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mɛ̀ kàrpu yĩnɛ pè ké dùkù pĩ. Ȁ nɛ:
«Yé kɩ yíkínɔ́ pí-ò képékè wɛ fĩ́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃nɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ. Légbɪ̃́nɛ, nónó-à mɛ
Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂-à mɛ gbɛ̃́ntɪ̃́n yɔ̃, tɛ̃-à tiki, à káh nɛ, páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀.
16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syɩ n yuku fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah pé tɪ̃̂nnɛ.
17 Tɛ́ kénɛ sèpɪ̃̀n kɩ pɩ tyípékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyí.
18 Képah ye, yé Liyellɛ n ni, kè káh pɩ ki sɔkɔ.
19 Tir yɔ́ náh, kénɛ sèpɪ̃̀n kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkɔ̃yɔ̃́
mɔ sɔ̃, à pɔ syɩ núkúnúkú tyí. Ȁnɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tɔ̃ wɛ n yah n pi.
20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃-à mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kɩ wɪ̃̀lkɪ̃̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpɪ̃̀n sɔkɔ, ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n wil n pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wǎh nónó yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩn ye à
wɪ̃̀lkɪ̃̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpɪ̃̀n sɔkɔ.
21 Képah ye, névi-à yo yé tyí nɛ, yé yah, *Krista-á mɛ ásɔ̂, képah náh pɩ, wǎh mɛ wrɔ́
mɛ̀, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yɔ̃.
22 Tir yɔ́ náh, mìnyobe túkù kɩ n wil n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á Kristalɛ. Túkù kɩ mó tɔ̃ wil
nɛ, pépi-á *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ. Pè kɩ gbɪ̃̀l duke dukelɛ n pɩ, kɩ n yah n kɔ̃ Liyel névye
yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pílkí-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi.
23 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ. Mé ye sé pól kwãh yo sah yé tyí.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépɪ̃́n sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kɩ pɩ fɛ̃́ntṹnɛ, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki
n pi,
25 ńwɔ̃ képye kɩ wil yɪ̃̂nyɔ̃ kɩ syɩkɩlɩ, yɪ̃̂nyɔ̃ tǎhkìnɔ́ kɩ yike.
26 Ké légbɪ̃́nɛ, yé kɩ *Névi Pi wɛ, à kɩ n pi ńyîrn wrɔ́ ǹ tǎhkì ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.
27 Ȁ kɩ *yɪ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ yey yey pól sɔkɔ, pè kɩ ǹ névye yáhntɔkɔnɔ tuke
mɔ, à tɔkɔ yɔ̃ mɛ̀ tyí, á pɔ syɩ yɔ̃ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yɔ̃

28 Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké yɪ̃̀ngbɑ̃̀n sɔkɔ, kě mɩ pɩ, yé n pĩ
nɛ, ki de gbɪ̃́-á nɔ.
29 Sɛ̃́nkɔ̃-ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pɩ, yé pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á de tɛ, wǎh mɛ yúkɛy.
30 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbɪ̃́ névye pól náh n ku n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól
náh pɩ.
31 Yɪ̃̂nyɔ̃ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ sɔ̃́lɛ n pnɛ

32 Tɛ́ ké lésɔ̃lɛ ànɛ̂ ké gbɪ̃́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yɪ̃̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃be náh kè pĩ, Liyel Pi
ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye kè pĩ.
33 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́ náh, yé náh ké pɔ gbɪ̃́ pĩ.
34 Kè mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃ n sɔkɔ kɔ́lɔ́, tɛ́ ǹ fɔ̃́ dahbɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃be gbɔ̃̀. Ȁ pé pól nɛ núkú
núkú wɛ̃kɩ pé tɑ̃̀nnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ n yah.
35 Képah ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbóntɛ̃ pɔ sɔ̃́ pĩ: Kè kɩ pɩ ńvɪ̃́nɛ nɩ?
Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snɪ̃̌ gbo gbɪ̃́nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃lɛ nɩ?
36 Wàh n pi, à káh pɔ yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ.

37 Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé kélɛ n yo no pól tyí: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

1 *Pakɩ syáh-á n tyah yĩ́níntɛ̃nɔlɛ, ké tɛ́y sɔ̃̀ wũ sèpĩ̀n nínì, tɛ́ Pakɩ ànɛ̂ sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn
syáh kɩ n syah n pi. Légbĩ́nɛ, *sárká wìlkìpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú
sɔ̃̀ mɛ Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yĩ́nvì sɔkɔ, ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃nɛ.
2 Pè sɔ̃̀ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pɩ n pi syáh syáhnɔ́ sèpĩ̀n sɔkɔ, kăh kɩ fɛ̃
kwil névye fɔ̀kɔ̀vyã̀hnì yilki mɔ kègbɩlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwɛ̌l mɔ Yesu yɔ̃

3 Ké lésɔ̃lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dĩ́ Simo gbô sɔkɔ. Wăh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂ nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwɛ̌l dan tahlɛ ké yĩ́ĩ́nɛ. À ké yah
yɩkɩ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yɔ̃.
4 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, kè náh sɔ̃̀ nɔ túkù tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à
làsèkwɛ̌l mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃ nɩ?
5 Kăh kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm, kɩ kah pɔ́ plɔ́ kyɛtɔ̃ní yɔ̃, tɛ́ kɩ sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́ mɛ pé fɔkɔ vyãh
pi mɛ̀nɛ kègbɩlɛ.
6 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yɔ̃! Kû pɩ, tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi pèpɛy ye à pɩ
ńmɔ tyí sɛ̃ yɔ̀.
7 Ǹtɛ, yãmtãm kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sɔ̃mɛsɔ̃́. Yé kɩ fɛ̃ pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí, kàh nɔ yé tyí gbĩ́
nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh n mɛ n pi yélɛ sɔ̃mɛsɔ̃́.
8 Pi mɛ̀ pɩ pɩ tɛ̃ ye à pɩ. À kwãh tɛ̃ làsèkwɛ̌l mɔ ńmɔ wil yɔ̃. À kè tɔ̃ sah tɛ diki sɔkɔ
dáhnmɔ yĩnnɛ.
9 Mé kɩ kè yo yé syah kègbɩ yɔ̃ nɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, nìvìnì wɛy sã́n-à n yo ńyãh, pi
mɛ̀-á nɛ̂ pɩ, képah tɔ kɩ n yo. No dyɔ kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vìnɔ́lɛ Yesu náh

10 Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹmɔ sɔkɔ à
kyɩ yo *sárká wìlkìpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ pé gbɔ̃̀.
11 Kăh pɩ sɛ̃, ǹ wɛy mɛ̀ nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yɔ̃ nɛ, páh kɩ pɔ́ dan
yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃, tɛ́ à dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yɔ̃ke pɩ

12 Sɛ̃-ǹkɛ̃ búrn syáh tyah sɔ̃́lɛ, Yesu *tɔ̃̀ sã́hpú à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí
nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yɔ̃ke pɩ ǹ tyí nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ Pakɩ képyɛ̂nnɛ n ko lésɔ̃lɛ, képah ye.
13 Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ nímí wilki tɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ kwil sɔkɔ. Pàh
kɩ de n tɛ, păh kɩ dĩ́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pĩ́n twah. Pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
14 Wàh kɩ kyɩ de gbô nɛ̂, pè yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́-á nɛ, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé
kɩ pɔ n yɔ̃ n pi Pakɩ yɔ̃kelɛ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sã́hpúlɛ nɩ?
15 Wăh kɩ pè wɛ̃kɩ yĩ̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyìn pól-á kɩ mɛ tɔ̃nsàhnɔ́lɛ ké
sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ yɔ̃ke pɩ pé tyí.
16 Wăh yo sɛ̃, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyĩ́nɔ kyɩ tyi pól wɛ, wăh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃ pé
tyí. Pè mɛ Pakɩ yɔ̃ke pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, ńvĩ́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimínɛ.
18 Păh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, kègbɩ yɔ̃, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á kɩ pɔ n vi
n pi péwɔ náh, nɛ̂-á mɛ n yɔ̃ pélɛ fĩ́ núkú.
19 Ǹ tɔ̃̀ sã́hpú-á képah noh, pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè tyah ǹnɛ n piki yah núkú núkúlɛ.
Ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ?
20 À yo pé tyí: «Yépi nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃ngbil núkú sɔkɔ, tɛ̃ wɔ
ye.
21 Kègbɩ yɔ̃, *Névi Pi kɩ n ku n pi, sɔ̃-á sɔ̃̀ *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ kè yo sah ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ,
tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃ ye náhkɩ fɔ̃nfɔ̃́ ǹ dúbínɔ́ yɔ̃.»

Yesu yɔ̃ke tɛ́ynɛ

22 Képah sɔkɔ, yɔ̃ke yɔ̃ gbĩ́nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kɩ kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́
yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ wil ye.»

23 Képah náh, à mɛ ďìvɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ ďìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ
*tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pé pól wɔ ké sɔkɔ,
24 tɛ́ yo pé tyí: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kı névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè
kı kwɛ tówû yĩnnɛ.
25 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbı yɔ̃: Mé náh tɔ̃ ďìvɛ̃ wɔ n yah n pi. Mâh pópó ďìvɛ̃nɛ n wɔ
tɔ̃ ńtɔ̃, ďìvɛ̃ sɑ̃́n yó ye *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrı-á kı ǹ vyɑ̃h kɔ̃lı pé tyí sɔkɔ
26 Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yì gbı. Pǎh gbı tɛ, pè yuku Wólívyê sésân yɔ̃lı yɔ̃.
27 Pǎh kyı nénpɔ́, à yo pé tyí: «Yé pól kı ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃-á *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ kè yo
sah nɛ, yípénfɛ̃-á kı ko mɔ, tɛ́ yípɛ̂y pól-á kı to karkı gbɔ̀plɔlɛ.»*
28 Képah náh, à tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Mâh pɔ yuku ń kɑ̃́ntɛnɔ náh gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, mé kı
kyı yélɛ n syıkı Kalile sɔkɔ.»
29 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kı sɔ̃ à yahle, péwɔ tɛ̃ wɔ náh à yahle n
pi.
30 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kélɛ n yo ǹ tyí kègbı yɔ̃, kwɛy lékɑ̂h mɛ̀ sɔkɔ, sénpɛ-à
kı pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kı mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lı tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pĩ.
31 Ǹtɛ, Pyɛrı tɔ̃ kè tɔ̃ yo yĩ́ ǹ tyí nɛ, kũ fyé-à sɔ̃, páh kı ku ǹnɛ. Pé náh n yo n yah n pi
póllɛ nɛ, pé náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃́.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ
32 Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyɑ̃h-á pè n ye Yesemaninɛ. Pǎh yĩni tɛ̃ nénpɔ́ sɔkɔ, à
yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè tɛ̃ ásɔ̂, pé mó kyı Liyel ni pɔ.
33 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrı ànɛ̂ Nsyakı, ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, ǹ fɔkɔ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kı, tɛ́
tíkí mɛ à kah tɛ̃.
34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yèkwɔrı mɛ ń sɔkɔ, kè sɔ̃ ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃ ásɔ̂, tɛ́ yé káh
nɛ n dɔ!»
35 Tɛ́ yuku yah tɪ̃̂nnɛ kwéy, à kyı gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyí nɛ, kàh kı fɛ̃ pı n pi, à
pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ.
36 À tɔ̃ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̃̀. Ǹmɔ wilki yèvyɑ̃hrı mɛ̀
sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yĩ́ tɛ̃ káh pı, tɛ́ áwɔ tyí mó pı.»
37 Wǎh nírí pı tɛ, à ǹ syı pɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népɪ̃̂ tɔ̃mí nópi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À yo
Simo Pyɛrı tyí: «Á mɛ n dɔ kè? Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kè.
38 Yé gbah tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ *sétɔ̃ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ syi. Fɔkɔ
sɔ̃nɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pínɔ́ tǎhkì náh mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wǎh yo tɛ pé tyí sɛ̃́, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tɔ̃ kyı nírí pı gben tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
40 Képah náh, à ǹ syı pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnɔ̂ ńtɔ̃. À pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí. Yo yo tir
náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
41 Wǎh tɔ̃ kyı pɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyí: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mı kè? Kè tyɛ! Ké gbɪ̃́ nɔ.
Núkúnúkú, *Névi Pi kı dahbı népêl gbɔ̃̀.
42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n dahbı pé gbɔ̃̀, tɛ̃ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ
43 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃nì yo tɛ, tɛ́ Yudasi, nɛ̂-á ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú népɪ̃̂
gbɔ̃nimí sɔkɔ yólɛ, ǹmɔ yĩn mɛ́fwóbé nɛ́kwɪ̃́nkí yísyɔ́ yah, à pɔ kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ pé
gbɑ̃̀n. *Sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú ànɛ̂ yèwàhnì ye sɔ̃̀ tɛkı
mɔ pélɛ.
44 Tɛ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu dahbı n pi pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pı dùkù yólɛ pè wɛ̃kı sah. À nɛ, páh kı
pɔ wɛkı nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrı tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmı n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wǎh núkú pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tyí, à wɛkı ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɪ̃́, tɛ́ núkú à
pɔrı tɛ̃.
46 Kǎh pı sɛ̃́, no nópi núkú pɔ tuke Yesu yɔ̃, à à tɛ̃.
47 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yó núkú ǹ kèkírkì yɔrı dɛ, à sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npı yó
níkí kɔ̃ kɑ̃m.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃-ńsah kèkîrn ànɛ̂ léplólɛ yé gbɑ̃̀n, á kı
nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ.

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

49 Swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɪ̀ sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃. Ǹtɛ, tyi nónó-à yo *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi píntũnɔ yĩn ye.»

50 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pól to karkɪ, tɛ́ à sah.

51 Tɛ́ kètɛ̃̀npɪ̃̀kɪ̃̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃, fwɔ̀pɪ̃n núkú ó ye sɔ̃̀ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ fwɔ̀pɪ̃n tyí,

52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to sɔkɔ ǹ sènpũ̀nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ yèwàhnɪ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɪ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ.

54 Tɛ́ Pyɛrɪ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ wil fɪ́ɪ́ sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô, à kyɪ nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ tɔ̃̀npɪbɪlɛ.

55 Sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu pól sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yɔ̃, pé à wɛ ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ vɪ̃̀-ǹsah wɛ ké tyí.

56 Tir yɔ́ náh, mɪ̀nyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ. Pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ n wil mɪ̀nɪ̀nɛ n yo n sah ǹ yɔ̃. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ sah wɛ̃ tyí yɔ̃.

57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ,

58 páh noh à mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kɪ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ, nɛ̂-á névi mɔ, tɛ́ kɪ kè tɔ̃ mɔ sèpɪ̃̀n tɔ̃́nɪ̀ wrɔ́, nɛ̂ náh n pɪ n pi névi gbɔ̃̀ mɔnɪnɛ.

59 Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, mɪ̀nyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh mɛ sah tírr wɛ̃ tyí yɔ̃.

60 Képah sɔkɔ, sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn no pól yah, tɛ́ Yesu piki yah nɛ, tir kó mɛ ǹ tyí yo yo tɛ̃́nɛ nɪ, pǎh mɛ tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yɔ̃?

61 Ǹtɛ, Yesu náh vi mɔ ǹ tyí, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyí. Sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃ ǹ syɪ à piki yah nɛ, ǹmɔ se *Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kɪ nɛ tɛkɪ mɔ nɪ? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rí pi se ǹnɛ nɪ?

62 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kɪ *Névi Pi wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tyi pól Tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, kɪ mɛ n tiki n pi ńyɪ̂rn sɔkɔ.»[†]

63 Képah sɔkɔ, sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ kah vyãh. Fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɪ̀ tɛ̃ tyí, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrɪ tɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, pè se noh nɪ? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ.

64 Pè kó Liyel tyí wɛ́kíndenɔ noh ǹ tyí nɪ? Pè se nɛ, pé pɪ sɔ̃ ǹnɛ nɪ? Névye pól yuku yo nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.

65 Pé túkù yuku n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yɔ̃. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ n mɪkɪ n pɔ gbɛ̃nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à yo pé syah, nɛ̂-á mɪ ǹnɛ. À kè sãh n pɪ̃. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɔ̃̀npɪbɪ Yesu tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɪ.

Pyɛrɪ nɛ, pé náh Yesu pɪ̃

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ sɔ̃̀ mɛ gbyɛ̂h sɔ̃̀, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́ *sárká wɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɪ pi yɔ́ pɔ.

67 Wǎh Pyɛrɪ wɛ à mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ!

68 Ǹtɛ, Pyɛrɪ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɪ tɛ́ nɛ, pé náh à pɪ̃, péwɔ ńtɛ̃ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́. Wǎh yo sɛ̃́, à wil kyɪ yĩn kélé yah.

69 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyɪ à wɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à tɔ̃ képah núkú ó yo pé tyí nɛ, dɪ̃́ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á!

70 Pyɛrɪ mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɪ. Dǒ, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pépi tɔ̃ tyah n yo Pyɛrɪ tyí nɛ, yékɑ̂b náh n mɛ ké sɔkɔ. Wǎh n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ.

71 Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ tyah ǹ gblɔ̃́ynɛ n wo pélpèl nɛ, dɪ̃́ nɛ̂ tyí-á pè n yo pé tyí, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó.

72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ ní-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrɪ dyɔ to kɔ̃ Yesu wɛy tyílɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɪ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɪ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɪ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pɪ̃. Képah tɛ̃ sɔkɔ, wǎh képah sɔ̃, à tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyí

† **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃́y tyí-á pé n yo.

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃ púpúlɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnìnɛ, pépi pól ye sɔ̃̀ pı *Nsyifunɔ tukey tùkèpu yɔ̃̀tãmnɛ. Pépi wɛ̃
tuke mɔ Yesu tyí sɔkɔ. Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyı ǹnɛ *Pilati gbɔ̃̀ dahbı.
2 Pilati mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nı? Á mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kɔ̃ tyi náhnáh sɔkɔ.
4 Képah náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à kó tir yɔ́ yo n pi nı? Tyi nónó pól-á n yo n
sah ǹ yɔ̃, à kó sè noh nı?
5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakı syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú yɔ́ fin mɔ,
nɛ̂ tyí-á nɔ tɔ́wû tyí.
7 Pǎh Yesu tɛ̃ kyı Pilati tȋnnɛ gbȋ́ nɛ̃nɛ, dȋ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ,
ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̃̀ nɛ́kókè mɔ gbȋ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ yahle sàhnólɛ *Wromɛnɔ tyí yɔ̃.
8 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû yuku kyı de Pilati tȋnnɛ, à kyı tyah ǹnɛ n ni nɛ, wǎh dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ
n pı pé tyí Pakı syáhnó sɔkɔ, wǎh náh kè pı pé tyí.
9 Pilati mó yo pé tyí nɛ, pè se nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ fin mɔ nı?
10 Á sɔ̃̀ kè pĩ nɛ ńkɛ̃, dyɔ yɔ́nɔ́-á *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ kɔ̃ pè Yesu dahbı péwɔ
gbɔ̃̀.
11 Tɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à
Barabasi wilki fin mɔ pé kɔ̃.
12 Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃ se pé kı pı dȋ́ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nı?
13 Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo: «Yé à syı *dahnı yɔ̃!»
14 Pilati yo pé tyí nɛ, tyípékè nɛ̂ se à pı nı? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syı dahnı
yɔ̃.
15 Képah sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ. Á sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû nìvìlɛ n yah n kɔ̃, képah ye. Á pè
kɔ̃ pè Yesu ko yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ ǹnɛ sràhsyíbí kɔ̃ nɛ, pè kyı à syı dahnı yɔ̃.

Sràhsyîbî kɔ̃́lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nıyɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dȋ́ tɛ̃-ǹsah, tɛ́ pé no pól ye tuke
mɔ.
17 Pǎh kı pı sɔ̃, tɛ́ kı kɔ̃́lɛ à wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syẫh pèpɛy yɔ́ mɔ à kɔ̃ tɛ́, yɔ̃̀kɔ̃
pı pẫn yȋlɛ, à dyı à kɔ̃ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí swɔ.
18 Tɛ́ tyah n yo ǹ tyí nɛ, páh n wɛkı ǹ tyí, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃,
19 tɛ́ ǹnɛ n mıkı ǹ yɔ̃ sɔkɔ gbè-ńsȋnnɛ, tɛ́ n sȋn n mɔ n pɔ ǹ yɔ̃. Pè gbètukunɔ di, à kɔ
kwȋnki sétáh ǹ yah sɔkɔ.
20 Pǎh kɔ̃́lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn syẫh mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à kɔ̃. Képah náh,
pè wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syı yȋnnɛ *dahnı yɔ̃.

Pè Yesu syı dahnı yɔ̃

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂ Wurfu súlɛ. Légbȋ́nɛ, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ
wil swẫh, mɛ pɔ n sɔkɔ. Sràhsyíbí à kyĩ mɔ, à Yesu syı syı *dahnı mɛ̀ twah.
22 Pè yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyẫh-á pè n ye «Kolkɔtalɛ», yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ.
23 Tɛ́ pè mɛ syıbı yɔ́ fɛ̃kı mɔ dȉvɛ̃ sɔkɔ à kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle.
24 Képah náh, sràhsyíbí à syı dahnı yɔ̃, tɛ́ mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyí.
25 Pǎh à syı gbȋ́ nɛ̂nɛ, gbĩ mɛ pɔ̃ntɔ̃kı sɔkɔ.
26 Pǎh à syı yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃, pè kè wãrkı syı ǹ yɔ̃tah sésár sɛ́nɔ́ yɔ̃ nɛ: «*Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃».
27 Tɛ́ mɛ tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pȋ̂ nímí syı dahlɔ yɔ̃ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ǹ gbɛ̃yȉnè sɔ̃. [
28 Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kɔ̃ tyípêl pípú sɔkɔ»*,
kè ńtyȋ́nɔ pı sɛ̃.]
29 Képah tɛ̃nɛ, wɛ̃kɔbı sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɔ̃lɛ n kal, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ,
ɔ̃ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ, páh kı *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kı kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃nì wrɔ́,
30 à ǹ gblɔ̌y pwah n mɔ, à mó tiki dahnı yɔ̃!
31 Képah núkú-ó ye, *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̌y pwah
n mɔ!

* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̃ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

32 N̄mɔ-à kı nɛ Liyel-á nɛ, páh kı nɛ tɛkı mɔ Yisrayɛl yɔ̏tɛ̃nɛ, à tiki dahnı mɛ̀ yõ! Páh
kı képah wɛ, páh kı sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́ nónó-á sɔ̏ mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ
ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbı̏ntɔ̃ pɔ̃lɛ, lékâh mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ gbèkãm gbı̃́ tyí.
34 Gbèkãm gbı̃́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi, Eloyi, lama
sabaktani?» Képah n yo nɛ: «Ń̄mɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pı, tɛ́ á ń fin mɔ?»
35 Nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh, pé túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh, wǎh mɛ *Yelilɛ
n ye.
36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyı sènsúkúrí tɔkɔ dahbı wilki yɔ̏yɔ̏kı̀ ni sɔkɔ, à
dyı gbey yɔ́ vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé ye yah ǹkàh Yeli-á kı
ńtyı̃́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnı mɛ̀ yõ nı?
37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyě ku.
38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ ké yɔ̏tah, à
pɔ syı sétáh tyí.
39 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̏tɛ̃ dı̃́ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ yı̃́nntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃, à nɛ: «Gbı yõ, dı̃́
mɛ̀nɛ, Liyel pi ye ńtyı̃́nɔ sɔ̏ ǹnɛ.»
40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ yı̃n tɛ̃ fíí, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Mari
nɛ̂-á Nsyakı pir ànɛ̂ Yose yṹnɛ, ànɛ̂ Salome sɔ̏ mɛ.
41 Pépi ye sɔ̏ Yesu sɔ̏ tɛ̃, ǹ tɔ̏lɛ n pı Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwı̃nki yísyɔ́ tɔ sɔ̏ yuku ǹnɛ
Yerusalɛmı sɔkɔ.

Yesu yı̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Pǎh Yesu ko mɔ sɔ̃́ nɛ̂ ńvı̃́nɛ, ké dèndal ye sɔ̏ pı *Nsyifunɔ *mı mı yòhlɛ.
43 Arimatı kwil nɛ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. N̄mɔlɛ, Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛ
pèpɛy yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. N̄mɔ tɔ sɔ̏ mɛ *Liyel tɔ̃rí pɔ́nɔ́lɛ n syıkı. N̄mɔ ǹ nı syãh, à kyı Yesu
lékó ni *Pilati tyí nɛ, à ǹnɛ pé kɔ̃, pé kyı à yı̃.
44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah tyɛ. Á sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dı̃́ ye pɔ piki
yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo nı?
45 Wǎh ké gbı noh tɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dı̃́ tyí, à mó wɛ̃kı̀lɛ Yosɛfu kɔ̃ nɛ, à kyı Yesu lékó
tɔkɔ.
46 Képah sɔkɔ, Yosɛfu kyı fwɔ̀pı̃n dwe. Á kyı Yesu lékó dɛ *dahnı yõ, tɛ́ à plo fwɔ̀pı̃n
mɛ̀ sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á tũ tɛkı sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ vike ké yah.
47 Légbı̃́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose yṹ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah yah pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mı mı yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakı yṹ Mari, ànɛ̂ Salome kyı làsèkwɛ̌l
dwe Yesu yõ mɔ mɔ tɛ̃nɛ.
2 Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, gbı̃ gbo gbı̃́nɛ, pè yuku diki yõ.
3 Syɔ́ nɔ́pi mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kı dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yıkı mɔ pé kɔ̃ nı?
4 Tɛ́ pǎh nɛ, pé yah, pè dáhkı̀ mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki yah sɔkɔ.
5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyı kètɛ̃npı̏kı̀ yɔ́ wɛ, à mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kɔ̃ tɛ̃ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ.
Tíkí pè kah tɛ̃.
6 Tɛ́ kètɛ̃npı̏kı̀ mɛ̀ mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pı! Nasarɛti Yesu ye yé n yah n kɔ̃, nɛ̂-á
pè syı *dahnı yõ. Á yuku wil diki sɔkɔ. Á náh mɛ ásɔ̂. Yé pɔ yah ǹ sɛ̃-ńsahlɛ.
7 Yé kyı yo Pyɛrı ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́ tyí ńkɛ̃, wǎh mɛ pélɛ n syıkı Kalile sɔkɔ, sɔ̃-á lésõ à kè
yo sah pé tyí.»
8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃, pè wil diki, à to sɔkɔ wil syahrı sɔkɔ tíkí tɛ̃ tyí. Pè náh mɛ
n yo n mɔ nɛ tyí, tíkí kàhntɛ̃nɔ tɛ̃ tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kı

[
9 Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ. Á ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari ǹgbò
wɛ̃kı, wǎh lésõ *sétãn kwǎrninɔ yı̃ni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ.
10 Makadala Mari kyı kè yo Yesu *tɔ̏ sãhpú tyí. Á kyı pé wɛ kũ yèkwɔrı gbní sɔkɔ.
11 Pǎh noh, Mari n yo pé tyí nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ń̄mɔ ye à wɛ!», pè náh sɛ̃ ǹ yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ nîmî wɛ̃kɩ

12 Képah náh, Yesu *tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ nímí sɔ̏ mɛ kwílpír yɔ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃. Pǎh mɛ kénɛ wɛ̃kɩ̀
yõ, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù yɔ́lɛ.*
13 Pè pé syɩ kyɩ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyí, tɛ́ pépi tɔ náh tɔ̃ sɛ̃ pé yõ.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

14 Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pȋ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ pé yõke yõ
gbɪ̋nɛ. Ȁ pé yahlɛ n yo pé níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yõ sɛ̃-ńkɛ̃ yĩnnɛ. Pǎh sɔ̃npɩ yahle pé vi
wɛ́pú yõ sɛ̃nɔ́lɛ pé kʊ̃ntɛnɔ náh.
15 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yé kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋nnɛ n yah n yo n kɔ̃ kèkõyő névye
pól tyí.
16 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ tɛ́ *wèlnwɪ̏lkɪ̏nɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ pwah. Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃nɛ ké yõ, ǹmɔ
kɩ wũ ké sɔkɔ.
17 Tɛ́ nónó-á sɛ̃ ké yõ, yé kɩ pè pĩ pé tyípínɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ *sétɑ̏nnɛ n yĩni n wilki névye
sɔkɔ ńmɔ yĩn yõ, tɛ́ kɩ wɛlɔ snɔ́lɛ n wɛkɩ,
18 tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̏lɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́ kè náh tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ.
Ȁnɛ̂ pàh pé gbɑ̏n sah yámpú yõ, pè kɩ dɛ.»
19 Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ, à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏.
20 Képah náh, tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̋nnɛ n yo n kɔ̃ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ pélɛ n yohnɩ mɔ kénɛ tɔ̏ sɔkɔ, mɛ gbɪ̌l tyilɛ n pɩ, tyi nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ
gblɔ-á pé wɛlɔlɛ.]

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̃ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ń dɩ́ Tewofil, tyi nónó-á pɩ á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ sélɛ n wãrkɩ.
2 Pè sè wãrkɩ, sɔ̃-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ wɛ sélɛ sé tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, tɛ́
sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛy yópúlɛ.
3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi níy tɛ̃ pallɛ, nónó-á pɩ, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́ tyí. Tɛ́ mɛ
ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkɩ ǹ kɔ̃ sé wɛ̃kɩ̀ yõ, sǎh pɩ syɩ wɛ̃ tyí sɔ̃, ń dɩ́ Tewofil.
4 Képah sɔkɔ, á kɩ pĩ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbɩ-á kélɛ.

Yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdɩ-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɛ̃nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n
ye Nsakarɩlɛ. Sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm nónó-á sɔ̃̀ Abya tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
Ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ tɔlɛ sɔ̃̀, sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy ye ǹnɛ.
6 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̃̀ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ póllɛ n pɩ, tɛ́ mɛ ǹ
tyíyónè pól tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́.
7 Ǹtɛ, pé nímí sɔ̃̀ dye tɛ, Yelisabɛtɩ náh sɔ̃̀ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi náh sɔ̃̀ mɛ pé tyí.
8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarɩpi tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ̃̀ pɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel yah pélɛ.
9 Pǎh dar tɛ́ sɑ̃́hntɔkɔnɔlɛ n pɩ sɔ̃, kè sɔ̃̀ pɔ yĩnɛ ǹmɔlɛ. À sɔ̃̀ yĩnɛ à de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
sɔkɔ, à sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ.
10 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ.
11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, tɛ́ mɛ yĩn tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ.
12 Nsakarɩ-á à wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tíkí à tɛ̃, ǹ lékɑ̃́m fɛ̃kɩ.
13 Ǹtɛ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ̀ yo ǹ tyí: «Nsakarɩ, káh tíkí pɩ, á Liyel nínɔ́ ye tɛ̃. Á kyɩ Yelisabɛtɩ
kɩ dɩ̃́npir dubi á tyí, tɛ́ á kɩ ǹ yĩn sah Nsyɔ̃nɛ.
14 Ǹ dúbínɔ́ kɩ pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí,
15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ pɔ́npɩnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah. À náh dɩ̀vɛ̃ wɔ n pi, à náh tɔ̃ kònɔ́ yɔ́
ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kɩ mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mírkí tǎhkɩ̀lɛ ǹ dúbí-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ.
16 À kɩ pɔ Yisrayel névye náhnáh kɔ̃, pè kɩ pé syɩ pɔ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
17 À kɩ n kɔ Liyel yah Yeli pɩ dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ pɔ súbí ànɛ̂ pé wɛ̃npɩ̀
wrɔ́ tɔ̃ sah, tɛ́ kɩ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃pú vi mɔ pɩ nòhnɩ̀pulɛ. À kɩ névye tɔ̃ sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wǎh yo sɛ̃, Nsakarɩ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyɩlɛ, pé nímí-á dye tɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, sɔ̃
se pé kɩ fɛ̃ pĩ nɛ, gbɩ-á à yo nɩ?
19 Képah sɔkɔ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Kabrɛlɩ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yĩn Liyel yah, à ǹ tɔ̃̀lɛ
n pɩ. À ń tɛkɩ mɔ nɛ, mé pɔ nìvìnì wɛy mɛ̀ yo á tyí.
20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yõ. Tɛ́, sè kɩ mó tɔ̃ pɔ n pɩ n tũ n pi sé gbɩ̃́ sɔkɔ. Képah ye,
á vyãh kɩ gbɩ tɛ̃, á náh tɔ̃ fɛ̃ n wɛkɩ n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ nɔ tyi nɔ́pi píntũ sɔ̃́ tyí.»
21 Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Nsakarɩlɛ n syɩkɩ. Tɛ́ ǹ kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
képah sɔ̃̀ mɛ pé gbɑ̃̀n du.
22 Ǹtɛ, Nsakarɩ-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, no pĩ nɛ, gbɩ̀l tir
yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɑ̃̀n ólɛ n pɩ n mɔ pé tyí, tɛ́ mɛ wɛkɩ
kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ sèpɩ̃̀n-á pɔ tũ Liyel tyí, à ǹ syɩ yuku ǹ gbô.
24 Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ, tɛ́ kè wɔ̃bɩ ńwɔ̃lɔ́ kwlɔ́. À sɔ̃̀
mɛ n sõ nɛ:
25 «Yah, pèpɔrɩ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyí yɔ̀. À ye ńtyɩ̃́nɔ yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ
núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yõ névye yah.»

Yesu dúbînɔ́ tyí yónsàhnɔ́lɛ Mari tyí

26 Képah náh, ńwɔ̃lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlɩ tɔ̃ kwil yɔ́
sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ, Kalile sétáh yõ.
27 À à tɔ̃ yɛ̃ndyíkɩ̀ yɔ́ tyí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃́nɔ́lɛ Davidi náh nɛy Yosɛfu tyí. Yɛ̃ndyíkɩ̀ mɛ̀
yĩn ye sɔ̃̀ Marilɛ.

28 Wǎh kyɩ, à de yuku Mari tnô, tɛ́ yo ǹ tyí: «Mé wɛkɩ á tyí Mari. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel mɛ
pèpɔrɩ yɔ́ tɔ̃ sah pɩ á tyí, à mɛ álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbȁn du. Á sȍ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ nɛ, yõ nê yõ se à pɔ wɛkɩ
mɔ pé tyí sɛ̃̋ nɩ?
30 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tɛ̃ntȍ yo ǹ tyí: «Mari, pèpɔrɩ ye Liyel n pɩ á tyí ǹ nìgbɛ̀kì sɔkɔ.
Káh n yɛ kè pɩ tíkí tirlɛ á tyí.
31 Yah, á kɩ kúrkȉ tɔkɔ, kɩ dɩ̋npir yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ.
32 Á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Á kɩ n ye yȍtah Liyel pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à kɔ̃, à
kɩ tɛ̃ kwil yõ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃́.
33 Á kɩ n wũ n pi Yisrayel kwil pól yõ gbɩ̋mɛgbɩ̋. Ǹ yȍtɔ̃rí náh tyɛ yah n pi póllɛ.»
34 Wǎh yo sɛ̃́, Mari à piki yah nɛ, ǹtɛ, pé náh se dɩ̋ tyí pĩ. Sɔ̃́ se kè kɩ pɩ, tɛ́ pé kɩ kúrkȉ
tɔkɔ nɩ?
35 Yȋnyõ tɛ̃ntȍ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: «Liyel Mírkí kɩ tiki á yõ, tɛ́ yȍtah Liyel tǎhkì kɩ fɔkɔ tũ
á yõ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi nɛ̂-á á kɩ n dubi n pi, à kɩ mɛ pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye
Liyel pilɛ.
36 Yah, á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nê tyí-á no yo tũ nɛ, píkȁn sê-á ǹnɛ, à mɛ kúrkȉ tɔkɔ ǹ
dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃́ló kénúkò-ò ye yɔ̀. Á kɩ n dubi n pi dɩ̋npirlɛ.
37 Á náh wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól tyí.»
38 Wǎh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yõ. Wáh yo sɔ̃́, Liyel
kè pɩ sɛ̃̋ ń tyí.» Képah náh, yȋnyõ tɛ̃ntȍ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpȉn sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yõ, Yude kwil yɔ́ sɔkɔ.
40 Á kyɩ de Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyí.
41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kínmɔnɔ noh, piri núkú kah werke ǹ fɔkɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ,
Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mírkí tǎhkìlɛ,
42 tɛ́ yo ǹ tyí yɩ̋npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á sɔkɔ, à kal syɔ́ póllɛ. Ánê sãm mɛ
mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ sɔkɔ.
43 Nɛ́dúkú nê mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yɩ̋ kɩ pɔ n yah ń tyí?
44 Á náh wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh, nìvìnì tɛ̃ tyí, piri núkú kah werke ń
fɔkɔ sɔkɔ.
45 Nìvìnì mɛ á tyí, áwɔ nê-á sɛ̃ ké yõ nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á nê yo, kǎh kɩ pɩ tũ.»

Liyel yĩn gbîlkînɔ́lɛ Mari tyí yìgbìnì sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:
«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ǹ Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Képah ye, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ ǹ yĩnnɛ.
Ńmɔ nê-á mɛ ǹ tyí yõ, mɛ ń gblɔ̃̋ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbɩ yõ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kɩ pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvɩnɩ wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pɩ ńmɔ tyí,
ǹ yĩn ye Kètɔ̀kɛ̃́ Liyellɛ.
50 Ǹ nìgbɛ̀kì kɩ mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yõ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á ǹ yah tíkílɛ n pɩ.
51 Á ǹ gbȍ tǎhkìlɛ tȍ pɩ:
Gblɔ̃̋y gbílkínɔ́ sɔ̃nɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkɩ.
52 Á yȍtãm tiki mɔ pé tɔ̃rí klǒ yõ,
tɛ́ gblɔ̃̋y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 Á yõ yõ yîlɛ kwɛ́ndébé kɔ̃ yɩ̋ɩ̋,
tɛ́ tahbɩ fin mɔ pè sɔkɔ pé gbȁn kúkɔ́lɛ.
54 Á Yisrayel névye yohnɩ mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nìgbɛ̀kì pínɔ́lɛ,
55 à yuku Abrahmɩ ànê ǹ náh tãn tȉnnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, wǎh sȍ ǹ vyãh kɔ̃ sɔ̃́ á súbí ǹgbò tãn
tyí.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtɩlɛ, à ńwɔ̃́ló tɔ̃nɔ́ kénkɔ̃ pɩ. Képah náh, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ
tȉnnɛ.

Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dúbînólɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ dubi gbĩ́-á pɔ nɔ, à dubi dĩ́npirlɛ.
58 Ǹ tnô tẽ̀pu, ànê ǹ wɔ̀kɔ̀ tãn-á noh nɛ, Tẽ̀ ǹgbẽ̀ Liyel-á pèpɔrɩ ǹgbẽ̀ pɩ ǹ tyí, pè à tahlɩ
pè ké nìvìnì pɩ.
59 Ǹ dúbínó sèpĩ̀n kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̃̀-ǹsah, tɛ́ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ sú yĩn dyí-ńsahlɛ
ǹ tyí, nê-á Nsakarɩlɛ.
60 Ǹtɛ, ǹ yṹ mɛ yo pé tyí nɛ: «Ɔ̃́ɔ̃, à kɩ n ye Nsyɔ̃nɛ.»
61 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtẽ yĩn náh mɛ sẽ́ dɛ́.
62 Tɛ́ mɛ kwásí pɩ piri sú tyí nɛ, yĩn nê se à kɩ sah à kɔ̃ nɩ?
63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃, pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à wãrkɩ mɔ ké yɔ̃ nɛ: «Nsyɔ̃ ye
ǹ yĩnnɛ.» Képah pé pól gbã̀n du.
64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarɩ nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, ǹ vyãh gbínɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkɩ, à Liyel yĩnnɛ
n gbilki.
65 Kǎh pɩ sẽ́, tíkí de pé tnô tẽ̀pu pól sɔkɔ, tɛ́ no sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh n kɔ̃ Yude
ymɔ yɔ̃ kwlo pól sɔkɔ.
66 Tɛ́ Tẽ̀ ǹgbẽ̀ Liyel sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nónó pól-à sɔ̃̀ tyi nɔ́pi noh, pě sè tẽ n sah pé
nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wẽnɛ n piki n yah nɛ ńkẽ́, piri mè se kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ́dúkú nênɛ
nɩ?

Liyel yĩn gbîlkînólɛ Nsakarɩ tyí yìgbìnì sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mírkí tǎhkì wɛ, tɛ́ mɛ Liyel tẽ̀ntɔ̃̀ wɛlɔlɛ n syi n
yo nɛ:
68 «Tẽ̀ ǹgbẽ̀ nê-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yĩn nɛ n gbilki,
ǹmɔ nê-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̃̀npɩ dĩ́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
70 Képah ye lésɔ̃ à ǹ tẽ̀ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃, pè yo sah di mónɔ́lɛ nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyí,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̃̀.
72 À á súbí ǹgbò tãn nɩ gbɛ yĩ́ĩ.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyílɛ pélɛ.
73 À sɔ̃̀ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyí nɛ,
74 páh kɩ á tẽ syi á pěltãn gbɔ̃̀,
á kɔ̃ á fẽ tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí tíkí kẽ̀nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
76 Tɛ́ áwɔ tẽ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tẽ̀ ǹgbẽ̀ yah sɔkɔ,
kɩ ǹ wã̀l tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̃̀tah Liyel tẽ̀ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ›.
77 Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃.
78 Ápi Liyel nìgbɛ̀kì, ànê ǹ tɔ̃nsàhnpɩnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃,
à kɩ kyòo mɔ á yɔ̃ kɩ wil yĩ́nyɔ̃ gbĩ́ sɔ̃ gbo,
79 kɩ pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nónó-á mɛ kũ fẽ̀ntṹ tíkí sɔkɔ,
tɛ́ kɩ á yey vi mɔ yèvɩnɩ wẽ̀kì yɔ̃.»
80 Tɛ́ Nsyɔ̃ tẽ wɔ sɔ̃̀ mɛ n kyãh, ànê ǹ lékã́m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. À sɔ̃̀ mɛ tẽ gbẽ̀nnɩ
sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ ǹ gblɔ̌y wẽ̀kínɔ́ gbĩ̀yĩ̀kì tyí Yisrayel névye yah.

2

Yesu tẽ̀nwɛnɔ n wil ńyãh?

1 Kénɛ tyi pɩ gbĩ́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̃̀tẽ Wokusti kwní kɔ̃ nɛ, pè pé tɔ̃́rí mɛ́-ńtã̂n névye pól
yãh pé dan pĩ.
2 Kénɛ névye yã́hnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah yétẽ̀nɛ.
3 Képah tẽ̀nɛ, no pól sɔ̃̀ mɛ pé yninɛ n wãrkɩ n pɔ pé súbí kwlo sɔkɔ.
4 Tɛ́ Yosɛfulɛ, yɔ̃̀tẽ dĩ́ Davidi náh nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Kǎh pɩ sẽ́, ǹ tɔ mó wil Nasarɛtɩ kwil,
Kalile sétáh yɔ̃, à yuku Yude kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmɩnɛ, yɔ̃̀tẽ dĩ́ Davidi dúbí-ńsah.

5 Tɛ́ Yosɛfu kyı Mari sȍ mɛ kúrkȉlɛ, pǎh n yuku pé yni wɑ̋rkí-ńsah gbı̋ nɛ̂nɛ.
6 Pǎh kyı yı̃ni tɛ̃, pè sȍ mɛ sɛ̃ nɛ́npɔ́, tɛ́ Mari dubi ső nɔ.
7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân twáh-ńsah, tɛ́ kyı tɛ̃ yípêy sɛ̃-ńsah. Ȁ ǹ pígben
dubi dı̋npirlɛ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ, à snɛkı mɔ yípêy yõ yõ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yı̂nyõ tɛ̃ntõnè wȉlnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bı yõ

8 Légbı̋nɛ, Betlɛmı kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bı yísyɔ́ sȍ mɛ n sõ gbãn sɔkɔ, à pé
képyɛ́nı̀nɛ n syıkı.
9 Pè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ yı̂nyõ tɛ̃ntȍ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel tɔ̃rí núkú tyah pól
piki pěrr pé yõ. Tíkí mɛ pè kah tɛ̃.
10 Yı̂nyõ tɛ̃ntȍ mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pı! Kwil pól nı̀vı̀ tir pèpɛy yɔ́ ye mé pɔ
yɔ́-ńsah yé tyí.
11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé tyí kwɛy lékɑ̂hnɛ Davidi kwil sɔkɔ. Ǹmɔ ye TȄ ŇGBƐ̃NƐ pè n ye
Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ. Ǹmɔ ye tõ yé pwáhnmɔ-òlɛ.
12 Tɛ́ yáh nɛ pı sɔ̃, tɛ́ à yah n pı̃ n pi, kè wɛ yɔ̀: Yáh kı kyı píyı̋rí nɛ̂ wɛ plónɔ́lɛ flɔlɛ, tɛ́
mɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípêy yõ yõ dú sɔkɔ, ǹmɔ ye.»
13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yı̂nyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ wil kwı̃nkilɛ yı̂nyõ, à pɔ gben tɛ̃ nɔ, pè tyah Liyel
yı̃nnɛ n gbilki yı̀gbı̀nı̀ sɔkɔ, mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃:
14 «Liyel yı̃n pı gblò yı̂nyõ.
Ǹmɔ ye ǹ yèvınınɛ ǹ nı̀vı̀ névye kõ sétáh yõ.»

Képyɛ́nfɛ̃bı kyínyahnɔlɛ Yesu pîyı̋rî tyí

15 Képah náh, yı̂nyõ tɛ̃ntõnè-á pé syı sɔkɔ yı̂nyõ, képyɛ́nfɛ̃bı nópi mó n yo wɛ̃ tyí nɛ,
pé no, pè yâwɔ pé kyı yah Betlɛmı. Tir nɛ̂-á pı nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel ǹ tɛ̃ntȍ tõ pé tyí, páh yı̃nɛ
pé kè wɛ.
16 Pǎh wɛkı wɛ̃ kõ sɛ̃, pè pé kyãh yuku Betlɛmı. Pè píyı̋rí mè soh kyı wɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ
yípêy yõ yõ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ.
17 Pǎh à wɛ sɛ̃, yı̂nyõ tɛ̃ntȍ-á tyi nónó pól yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, pè sè yãh pè syah.
18 Nónó pól-á képyɛ́nfɛ̃bı wɛlɔ nópi noh, kè pé gbȁn du.
19 Mari tɛ̃ mó tyi nópi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sõ.
20 Képah náh, képyɛ́nfɛ̃bı pé syı. Yı̂nyõ tɛ̃ntȍ-á sȍ yo sɔ̃ pé tyí, kè mó ńtyı̋nɔ pı sɛ̃.
Képah ye, pǎh tyi nónó pól noh tɛ́ tyi nónó pól wɛ, sépi pè kõ pè Liyel yı̃nnɛ n gbilki, ǹ
pal tyílɛ n yãh n yuku wɛ̃kı̀ yah.
21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sőlɛ, ǹ kõ gbı̋ nɔ. Pè mɛ ǹ yı̃n sah Yesulɛ,
sɔ̃-á sȍ yı̂nyõ tɛ̃ntȍ yo sah kélɛ ǹ kúrkȉ tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbı̋nɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbȍ

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kı̀ kűnɔ́ nɛ̂-á yı̃nɛ kè pı Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́-á kè yo sɔ̃, ké
sèpȉn-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmı, à kyı ǹnɛ Liyel gbȍ dahbı.
23 Kè ye mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pye gbro dı̋npȉ
pól-á yı̃nɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbȍ dahbı.
24 Ȁnɛ̂ tõ ǹkànpȉnnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kı̀ ànɛ̂ yű̃kȉlɛ Liyel kõ sárkálɛ, képah náh pı,
kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃-á kélɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.
25 Tɛ́ légbı̋nɛ, dı̋ yɔ́ sȍ mɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, pè n ye Simeyɔ̃lɛ. Ȁ sȍ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel
yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ. Ȁ sȍ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò pɔ́nɔ́lɛ n syıkı, tɛ́ Liyel Mírkí
sȍ mɛ ǹ sɔkɔ,
26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kı nɛ, à náh n ku n pi, nɛ́ à náh Krista wɛ yı̋nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı
tɛkı mɔ n pi.
27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu
dúbípú sȍ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kȍnsàhnɔ́ píntũ yı̃nnɛ ǹ tyí, kǎh yo sah sɔ̃.
28 Képah tɛ̃nɛ, Simeyɔ̃ mɛ piri mè tɛ̃ ǹ gbȍ, tɛ́ Liyel yı̃nnɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ:
29-31 «Ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yı̋nɛ,
wáh nɛ̂ kõ kèkõyő névye pól yı̋ yah.
Képah ye, á kı fɛ̃ á tȍnpı min syi núkúnúkú
à kõ à nɛ n yuku yèvını sɔkɔ, sɔ̃-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kı pı kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kı á dùkùlɛ pè wɛ̃kı,

tɛ́ kɩ pɩ yɔ̃ yɔ̃nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»
33 Kǎh pɩ sɛ̃, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tyí.
34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃ mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yṹ Mari tyí nɛ: «Yah, piri mɛ̀ mɛ
Yisrayel névye náhnáh syíkínmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh yílkínsàhnɔ́ yĩnnɛ, ànɛ̂ yékɑ̂b dénɔ́
yɔ̃lɛ.
35 Kǎh pɩ sɛ̃, névye náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy. Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, á kɩ yèvyãhrɩ
pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ á nɩlɛ n sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Annɛ. Fanuwel písê ye sɔ̃̀, nɛ̂-á Asɛrɩ
yìkì nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̃̀ wah náhnáh. Ǹ sépíl gbĩ́nɛ, wǎh de pɛ tyí, ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye
kwǎrní-ò sɔkɔ.
37 À mɛ tɛ̃ pékúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyɛ̃́h pɔ́ ńyɑ̃́h tyí. À náh sɔ̃̀ mɛ n gbɛ n mɔ Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki gbĩ́mɛgbĩ́, ké lékɑ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, níkì tɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ nírí
sɔkɔ.
38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. À tyah
Liyel yĩnnɛ n gbilki. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri tyílɛ n
yɑ̃h pé pól tyí.
39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé syɩ sɔkɔ Kalile sétáh yɔ̃, pé
kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ.
40 Tɛ́ piri wɔ mó mɛ n kyɑ̃h, mɛ tǎhkìlɛ n wɛ. Lékɑ̃́m ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ Liyel mɛ
ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wṹnɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbɑ̃mnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ, Pakɩ syáh sɔkɔ.
42 Tɛ́ Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ,
Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ kélɛ n pɩ sɔ̃.
43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ sɔkɔ, tɛ́ pé pídĩ́ Yesu mɛ wũ Yerusalɛmɩ, ǹ dúbípú
pĩ́-ńkɛ̃ sɔkɔ.
44 Pè sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃kɔbɩ yísyɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè gbĩ̀yìkì núkú kɔ́lɔ́
kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂ pé népĩ́nɔ́ wrɔ́.
45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃, pè pé syɩ à yah kɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
46 Ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. À mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ
Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ pélɛ n piki n yah tyilɛ.
47 Nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnɩ ǹ tyí, ǹ lékɑ̃́m ànɛ̂ ǹ tyi yah yónɔ́ dùkù pé gbɑ̃̀n du.
48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃, kè pépi tɔ gbɑ̃̀n kah du. Ǹ yṹ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé pídĩ́, sɔ̃ se pɩ,
tɛ́ à pɩ sɛ̃ pé tyí nɩ? À yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ kègbɩlɛ ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ.
49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yé ńnɛ n yah n kɔ̃? Yé náh pĩ nɛ, máh yĩnɛ mé nɛ n
mɛ ń sú tyah sɔkɔ di?»
50 Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ.
51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ pé tyí.
Ǹ yṹ wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔ.
52 Tɛ́ Yesu sɔ̃̀ mɛ n kyɑ̃h ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékɑ̃́m mɛ n yɩkɩ n mɔ n yuku. Tɛ́ wɑ̃n tɔ mɛ
mɔ ǹ nìgbɛ̀kì yɔ̃ Liyel ànɛ̂ névye tyí.

3

Wɛ̀lnwìlkì-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí ye gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ Pɔ̃se Pilatɩ wɛ
Yude kwil yah yétɛ̃nɛ. Tɛ́ Yerɔdɩ wɔ mó mɛ Kalile kwil yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Ǹ gbɛ̃ dĩ́ Filipi mɛ Yitiri
ànɛ̂ Trakoniti yɔ̃. Tɛ́ Lisanyasɩ wɔ mɛ Abilɛnɩ yɔ̃.
2 Tɛ́ An ànɛ̂ Kayifi ye sɔ̃̀ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔlɛ. Légbĩ́nɛ, Nsakarɩ pídĩ́ Nsyɔ̃
Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
3 Kǎh pɩ sɛ̃, à kyɩ Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól kɔ kɔ̃, mɛ n yo pé tyí nɛ, pè Liyel wɛ̃kì
tɛ̃, pè mó wɛ̀lnwìlkìnɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, pé tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
4 Kǎh pɩ sɔ̃, sɛ̃ ye ńtyĩ́nɔ sɔ̃̀ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi wɑ̃rkɩ sah kélɛ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tɔ̃ sah.

Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtẫn pɩ tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yĩ.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃-ǹtẫn knɛ̌nì kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃túkúnì kɩ tɔrɩ.
6 Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yĩ́nɛ.›»

7 Nɛ́kwĩ́nkí nónó-á sɔ̃̀ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyí à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki, à sɔ̃̀ mɛ n yo pé tyí nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyẫhnì yah, nɛ̂-á n pi nɩ?

8 Ńkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ, pǎh Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Tɛ́, pè káh pé gbɔ̃̀ sah Abrahmɩ yɔ̃ nɛ̂-á pé súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kɩ fɛ̃ dyêh nɔ́pi vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ.

9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yĩnnɛ sé sémĩ̂n sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.

10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ?

11 Á mó yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkẫn nɛy kɔ̃. Tɛ́ yɔ̃ke-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.

12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, ńkɛ̃ sɔ̃ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ?

13 Á mó yo pé tyí nɛ, pǎh yĩ̀n nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n dohnɩ n syi ké yɔ̃.

14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, tɛ́ pépi-á dò, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Á mɛ yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ gbɔ̃̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkì sɔkɔ. Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̃̀ kwâh syi yĩ́nvǐ sɔkɔ. Ńkɛ̃, pè yɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé yĩ́nɛ n yuku.

15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂ Kristalɛ dɛ́?

16 Képah tɛ̃nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh yĩnɛ ǹ lékyêh mnɔ ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ. Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.

17 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. Á kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ fwo kɩ kwel mɔ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ.»

18 Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ sɛ̃́nknɔ vĩ̀nmɔ mɔ kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nìvìnì wɛy sẫnnɛ n yo n kɔ̃ no tyí.

19 Á wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃́nsyinɔ, ànɛ̂ ǹ tyítúkúnì náhnáh pínɔ́ tyí sɔkɔ.

20 Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwìlkìnɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh névye pól wel wilki tɛ, Yesu tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ, à mɛ yĩ̂nyɔ̃ wɛ kè yɩkɩ mɔ.

22 Tɛ́ Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yɔ̃ wil gbɛ̃nsê sɔkɔ kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ń nìdè Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ yĩ́ĩ ń tyí kègbɩlɛ.»

Yesu náh tãnnɛ

23 Yesu-á ǹ tɔ̃̀ tyah gbĩ́ nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ye yɔ̃gbãm kénkɔ̃ sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, Yosɛfu pídĩ́-á ǹnɛ, Yosɛfu nɛ̂-á sɔ̃̀ Yeli pídĩ́nɛ.

24 Tɛ́ Yelilɛ, Matata pídĩ́ ye. Matatalɛ, Levi pídĩ́ ye. Levilɛ, Mɛlkɩ pídĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Yanayi pídĩ́ ye. Yanayilɛ, Yosɛfu pídĩ́ ye.

25 Yosɛfulɛ, Matatyasɩ pídĩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Amɔsɩ pídĩ́ ye. Amɔsɩlɛ, Nawumi pídĩ́ ye. Nawuminɛ, Yesli pídĩ́ ye. Yeslilɛ, Nakayi pídĩ́ ye.

26 Nakayilɛ, Matɩ pídĩ́ ye. Matɩlɛ, Matatyasɩ pídĩ́ ye. Matatyasɩlɛ, Semeyin pídĩ́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyɩ pídĩ́ ye. Yosɛsyɩlɛ, Yoda pídĩ́ ye.

27 Yodalɛ, Nswana pídĩ́ ye. Nswanalɛ, Yresa pídĩ́ ye. Yresalɛ, Yorobabɛlɩ pídĩ́ ye. Yorobabɛlɩlɛ, Salatyɛlɩ pídĩ́ ye. Salatyɛlɩlɛ, Neri pídĩ́ ye.

28 Nerilɛ, Mɛlkɩ pídĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Adi pídĩ́ ye. Adilɛ, Kosamɩ pídĩ́ ye. Kosamɩnɛ, Yelemadamɩ pídĩ́ ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ pídĩ́ ye.

29 Yɛrɩlɛ, Yesu pídĩ́ ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrɩ pídĩ́ ye. Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi pídĩ́ ye. Yoriminɛ, Matata pídĩ́ ye. Matatalɛ, Levi pídĩ́ ye.

30 Levilɛ, Simeyɔ̃ pídĩ́ ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda pídĩ́ ye. Yudalɛ, Yosɛfu pídĩ́ ye. Yosɛfulɛ,
Yonamɩ pídĩ́ ye. Yonamɩnɛ, Yelyakimi pídĩ́ ye.
31 Yelyakiminɛ, Meleya pídĩ́ ye. Meleyalɛ, Mɛna pídĩ́ ye. Mɛnalɛ, Matata pídĩ́ ye.
Matatalɛ, Natãn pídĩ́ ye. Natãnnɛ, Davidi pídĩ́ ye.
32 Davidilɛ, Yese pídĩ́ ye. Yeselɛ, Wobɛdɩ pídĩ́ ye. Wobɛdɩlɛ, Bowasɩ pídĩ́ ye. Bowasɩlɛ,
Sala pídĩ́ ye. Salalɛ, Nasɔnɩ pídĩ́ ye.
33 Nasɔnɩnɛ, Aminadab pídĩ́ ye. Aminadablɛ, Adimini pídĩ́ ye. Adimininɛ, Arnɩ pídĩ́
ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ pídĩ́ ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ pídĩ́ ye. Farɛsɩlɛ, Yuda pídĩ́ ye.
34 Yudalɛ Yakɔbɩ pídĩ́ ye. Yakɔbɩlɛ, Yisakɩ pídĩ́ ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ pídĩ́ ye.
Abrahmɩnɛ, Tara pídĩ́ ye. Taralɛ, Nakɔrɩ pídĩ́ ye.
35 Nakɔrɩlɛ, Seruki pídĩ́ ye. Serukilɛ, Wrako pídĩ́ ye. Wrakolɛ, Falɛkɩ pídĩ́ ye. Falɛkɩlɛ,
Yebɛrɩ pídĩ́ ye. Yebɛrɩlɛ, Sala pídĩ́ ye.
36 Salalɛ, Kayinamɩ pídĩ́ ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ pídĩ́ ye. Arfasadɩlɛ, Sɛmɩ pídĩ́ ye.
Sɛmɩnɛ, Nowe pídĩ́ ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ pídĩ́ ye.
37 Lamɛkɩlɛ, Matisala pídĩ́ ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ pídĩ́ ye. Yenɔkɩlɛ, Yarɛdɩ pídĩ́ ye.
Yarɛdɩlɛ, Maleleyel pídĩ́ ye. Maleleyellɛ, Kayinamɩ pídĩ́ ye.
38 Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ pídĩ́ ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ pídĩ́ ye. Sɛtɩlɛ, Adama pídĩ́ ye. Adama
wɔlɛ, Liyel pídĩ́ ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

1 Yesu-á yuku Liyel Mírkí tăhkɩ̀lɛ, à ǹ syɩ yal Yurdɛ̃ yɔ tnɔ̂. Tɛ́ Liyel Mírkí à tɛ̃ yuku
gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
2 Á sèpȉn tikiníní pɩ nɛ́npɔ́ níkȉ tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétȁn yɔ̏tɛ̃ à mɔ yah. Tɛ́
sèpȉn nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɩ mɛ à tɛ̃.
3 Kăh pɩ sɛ̃, sétȁn yɔ̏tɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkɩ̀ mɛ̀ tyí, kè vi
n mɔ n pɩ yɔ̃kelɛ.
4 Yesu mó yo ǹ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Névi náh ǹ min
pɩ n pi yɔ̃ke ólɛ.›»*
5 Képah náh, sétȁn yɔ̏tɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɩ à wɛ̃kɩ kèkɔ̃yɔ̋ tɔ̃rí póllɛ sɛ́yy ǹsɔ̃,
6 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól yɔ̏tɔ̃rí, ànɛ̂ sé tahrɩlɛ. Sépi pól-á péwɔ gbɔ̏
dahbɩ. Képah-á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kɩ sélɛ ǹmɔ kɔ̃.
7 Ǹkɛ̃, wàh kɩ fɛ̃ syi ǹ gbètukunɔ di pé yah à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃.
8 Képah sɔkɔ, à mó yo sétȁn yɔ̏tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: ‹Á kɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki, tɛ́ kɩ n sah ǹmɔ ó tyí yɔ̃.›»†
9 Képah náh, sétȁn yɔ̏tɛ̃ tɔ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, à kyɩ à sah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yɔ̏tah,
tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh.
10 Kăh mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel-á kɩ ǹ yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè kɔ̃, sè kɩ
ǹnɛ n kyɔmɩ,
11 ànɛ̂ tɔ̃, săh kɩ à swah syi sé gbȁn sɔkɔ. Dáhkɩ̀ náh ǹ gbáhkɩ̀ pɩ yɔ n pi.‡
12 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo sétȁn yɔ̏tɛ̃ tyí nɛ: «Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Káh á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah!›»§
13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétȁn yɔ̏tɛ̃ yal à gbɛ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ à syɩkɩ
tɛ̃ náh tȉnnɛ.
14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ yuku Kalile sétáh yɔ̃ Liyel Mírkí tăhkɩ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ yȋn sɔ̏
mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ.
15 Á sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ pé Liyel ní-ńtȃn vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ ǹnɛ n gbilki.

Nasarɛtɩ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sɔ̋ yólɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɩ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̏ à kyãh. Mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, à mɛ
de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wăh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃, tɛ́ mɛ yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar.

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ.

[17] Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à kɔ̃, à syi yɩkɩ mɔ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ,
ńyãh-á kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ nɛ ńkɛ̃́:
[18] «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírkí mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n yo yãm tãn tyí.
À ń tɛkɩ mɔ yɔ̃bɩ yɔ̃rɩ sɔkɔ wɩ̃̀lnɔ́ tyí yo yĩnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yɩ̃́tũbi yɩ̃́ yíkínmɔnɔ tyí yo yĩnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrɩ tɛ̃ yɔ̃ yĩnnɛ névye yɔ̃, nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́ sɔkɔ,
[19] ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrɩ pɔ yi tyí yo yĩnnɛ.»*
[20] Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ kyɔ̀mɩ̀-ò kɔ̃, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃. Tɛ́ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí.
[21] Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fɩ̃́ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè pɩ tũ kwɛynɛ
yé tyí.»
[22] Kăh pɩ sɛ̃, no pól sɔ̃̀ mɛ Yesu yɩ̃́ngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ pèplɔ wɛ́kínɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé gbɑ̃̀n
du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó Yosɛfu píɗɩ̃́nɛ nɩ?
[23] Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ, păh kɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɩ n pi, nɛ̂-á n yo nɛ
ńkɛ̃́, sènpɩ̀tɛ̃́, à ǹ gblɔ̌y dɛ mɔ kè! Păh kɩ tɔ̃ n yo n pi pé tyí nɛ, páh tyi nónó pól pɩ
Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tɔ̃ sé dùkù pɩ pé sú kwil sɔkɔ kè.
[24] À tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: pè náh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
[25] Kègbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli mɛ gbɩ̃́nɛ, pũ̀-á lésɔ̃ to
pópó, à pɔ syɩ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃lɔ́ kénúkò tyí, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ mɛ de kwil pól sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, pɛ́kúsyɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ.
[26] Ǹtɛ, Liyel náh Yeli tɛkɩ mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí ye à tɛkɩ mɔ
ǹnɛ, Sarɛpɩta kwil, Sidɔ̃ sétáh yɔ̃.†
[27] Ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yelise mɛ gbɩ̃́nɛ, tótãm náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́
pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh tótɛ̃ ɗɩ̃́ Nama tyí sɔkɔ.»‡
[28] Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pé fɔkɔ vyãh wɛlɔ nɔ́pi
nóhnɔ́ tɛ̃ tyí.
[29] Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃ yɔrɩ wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ yɔ̃lɩ yɔ̃̀tah, pé kwil-á sɔ̃̀ mɛ
mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yɔ̃, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ.
[30] Tɛ́ à núkú wil pé wrɔ́, à sɔkɔ.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɑ̃̀n yɔ̃

[31] Képah náh, Yesu kyɩ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yɔ̃, tɛ́ mɛ névyelɛ n kwɔ
Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ.
[32] Ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù kɔ̃, kè no pól gbɑ̃̀n du.
[33] Tɛ́ lésɔ̃lɛ, kè pɔ yĩnɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ. Dɔ̌, à de
syi firr yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ,
[34] wéèè, Nasarɛtɩ Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? À se pɔ pépi tyí yíkí-ńsah
nɩ? Páh ǹnɛ n pnɛ, nédúkú nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel tɛkɩ mɔ yályál.
[35] Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ mè yɔ̃ nɛ: «Á vyãh vike, ǹ tɛ́ n wil ɗɩ̃́ mè sɔkɔ.»
Nɛ́npɔ́ swɔ, sétɔ̃ núkú ɗɩ̃́ mè tɔkɔ min névye nɩyɔ̃́, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ, à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ.
[36] Kăh pɩ sɛ̃, kè pɩ gbɛ̃ndùnɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy dùkù
nɛ̂ se à n wɛ̃kɩ sɛ̃́ nɩ? À tɛ̃ wɛ sétɑ̃̀nnɛ n kyĩ n mɔ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, sè n wil
névye sɔkɔ.
[37] Sépinɔ́-á pɩ sɛ̃, Yesu yɩ̃́ngbí tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yɔ̃.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

[38] Wăh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ n kwlɔ
wílvyɑ̃́hnɩ̀nɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à à dɛ mɔ.
[39] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kɔ yĩn ǹ yɔ̃, tɛ́ dírí kɔ̃ wílvyɑ̃́hnɩ̀ yɔ̃, ké núkú pi fin mɔ. Nɛ́npɔ́
swɔ, à núkú yuku tyah yɔ̃ke tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyí.

---

* **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ. † **4:26** 4.26 - Pɛ́kúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Sarɛpɩta kwil, Sidɔ̃ sétáh yɔ̃. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ ɗɩ̃́ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Siri sétáh yɔ̃. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

40 Gbĩ́yĩ́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke dukelɛ, pé nɛ́tãm pɔ pélɛ Yesu tyí. À mó ǹ gbɛ̃̀nnɛ n sah n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ n dɛ n mɔ.

41 Tɛ́ sétɛ̃̀n tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé wil gbĩ́nɛ nɛ ńkɛ̃, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, săh pĩ nɛ, Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔ-á ǹnɛ, à mɛ dírí kõ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kínɔ́lɛ.

42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃, tɔ́wû yuku tyah ǹnɛ n soh n kõ. Păh kyɩ à wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé à syi n sah, à káh tõ yal pé tnɔ̂.

43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé yĩnɛ mè nìvìnì wɛy sɛ̃́n yo n kõ kwlo tɛ́lɔ́ tɔ tyí Liyel tɔ̃́rí tyí sɔkɔ. Ǹ tɛ́kínmɔnɔ yõ ye képahlɛ.»

44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel wɛynɛ n yo n kõ Liyel ní-ńtɛ̃̂n vì sɔkɔ Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ à mɔ gbĩ sah pílpíl, Liyel wɛy noh yĩnnɛ.

2 Yesu mɛ krótónè nínì wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu.

3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ. Tɛ́ kè yah kõ ǹ tyí nɛ, à yal kélɛ yɔ vyãh tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à kõ tɛ̃ krótókè sɔkɔ, à yõ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.

4 Wăh wɛkɩ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ yɔ tì tɛ̃-ǹsah. Pè mó pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ tɛ̃.

5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ sõ, tɛ́ pé náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yɔ́ré yõ, páh kɩ mnɔ min dah mɔ.

6 Képah sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kɔ̃lɩ.

7 Pè mɛ pɩ mɔ pé no tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé yohnɩ mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínì nɔ́pi yĩ́ĩ́nɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tíkíndenɔlɛ ni sɔkɔ.

8 Simɔ Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, tyípékè pí-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ.

9 Păh yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ tɛ̃ pípí sɛ̃, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃,

10 à tahlɩ Sebede dĩ́npì tyí, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á sɔ̃̀ Simɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. Képah tɛ̃̂nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyí: «Káh tíkí pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú tyí, á kɩ pɩ névye yénpɔ-òlɛ Liyel tyí.»

11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwɛ̃̀h yõ ànɛ̂ pé vyɔ́ póllɛ, tɛ́ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, dú ńyânnɛ ǹ wil pól sɔkɔ. Wăh Yesu wɛ sɛ̃, à kɔ kwĩnki, ǹ yah di sétáh Yesu yah, tɛ́ à ni nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, wàh mɛ ké tyí, wăh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ.

13 Wăh yo sɛ̃, Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dĩ́ núkú dɛ.

14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh yĩ mɛ̀ yãh nɛy tyí póllɛ. Tɛ́ à kyɩ ǹ gblɔ̃ynɛ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kɩ. Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè wɛ̃kɩ.

15 Képah fyé yõ, wãn sɔ̃̀ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wìlnɔ́ yõ, tɛ́ nɛ́kwĩ́nkí sɔ̃̀ mɛ n tuke n mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ.

16 Tɛ́ Yesu wɔ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n mɔ n tɛ̃ ǹ gblɔ̃y gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n ni.

Yesu sèkùkù dĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtõ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tɔ sɔkɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tăhkì sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah ye à kõ, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ.

18 Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù dĩ́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ, mɛ n yah n kõ nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ à tiki sah Yesu yah.

19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè dé-ńsah yah kwlɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè dɔkɔ gbɛ̃́ntɩ̃́n yõ kye,
à sèkùkù mɛ̀ tiki mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nɩyɔ̃́ Yesu yah.
20 Yesu-á wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mɛ̀ tyí: «Dɩ̃́, á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyah n sõ nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se dɩ̃́
mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, né Liyel ó náh nɩ?
22 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n sõ sɛ̃?
23 Nɛ̂ tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pɩ, à yo ǹ
tyí nɛ, à yuku nɛ n kɔ?
24 Ǹtɛ, mé mɛ ké tyí nɛ, yé pĩ nɛ, tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ Névi Pi tyí sétáh yõ, kɩ fɛ̃ névi tyípêl
yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí: «Mé kélɛ n yo á tyí: yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ
nɛ n yuku á gbô!»
25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú yuku no pól yĩ́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ gbô, mɛ Liyel
yĩnnɛ n gbilki n yuku.
26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, no pól gbɛ̃̀n du. Pè Liyel yĩnnɛ n gbilki tíkí tɛ̃ tyí, mɛ yo tũ nɛ,
kwɛynɛ, páh tyi snɔ́ wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

27 Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rɩ́ syí-ò Levi wɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ mɔ́rɩ́ syí-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ. À yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃!»
28 Levi núkú ǹ tɔ̃̀ sah, tɛ́ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
29 Képah tɛ̃nɛ, Levi yõke ǹgbɛ̃ pɩ ǹ gbô Yesu yĩnnɛ, tɛ́ mɔ́rɩ́ syípú náhnáh ànɛ̂ nɛ́káhbɩ́
kwɩ̃́nkí sɔ̃̀ mɛ pélɛ kénɛ yõke yɔ̃́-ńsah.
30 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃
mɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè n yõ tɛ́ n wɔ mɔ́rɩ́ syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀
kɔ́-ńkɛ̃púlɛ wɛ̃ tyí nɩ?
31 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé tyí?
Yámpú tyí náh sènpɩ yétɔ̃̂lɛ di?
32 Névye nónó-á n sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á
pĩ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃.»
33 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ pépi tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á ńkɛ̃nɛ níkɩ̀lɛ
n tɛ̃, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ tyínɔ tɛ̃ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yõkelɛ n yõ kɛ̀.
34 Wǎh képah noh sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí: «Fúr pí-ò-á nónó ye ǹ fúr yõke yɔ̃ yĩnnɛ, yépi se
kɩ fɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ níkɩ̀ tɛ̃ pé yé-ò yĩ́ yah?
35 Ǹtɛ, sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́. Légbɩ̃́nɛ, pè kɩ pyě níkɩ̀lɛ n tɛ̃.»
36 Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m,
à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh képah pɩ, fwɔ̀sɑ̃n kɩ yɩkɩ, ké gbó mɛ̀ tɔ náh se tɔ̃ fwɔ̀dyàh syi
n pi.
37 Ànɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n mɔ n pi pley dɩ̂ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́n mɛ̀-à
fũ, kè kɩ pley nɔ́pi tɔkɩ, dɩ̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ.
38 Kàh pɩ dɩ̀vɛ̃ sɑ̃́nnɛ, kè yĩnɛ kè mɔ pley snɔ́.
39 Névi nɛ̂-á dar dɩ̀vɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n fɛ̃ n syi ké kò-ǹkɛ̃nɛ n wɔ. Tɛ̃ n nɛ n yo
nɛ, dɩ̀vɛ̃ kònɔ́-á nɔ kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ tyilɛ

1 Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y
yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ pé gbɛ̃̀n sɔkɔ, à n tah.*
2 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ̃kɩ̀ náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh
sɔ̃́lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pɩ nɩ?
3 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ yɔ̃̀tɛ̃ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ,
wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah kɛ̀?
4 À náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, à tah,
tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́ nɛy náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, né sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m
ó náh.»†
5 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ.»

---

* **6:1** 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † **6:4** 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

Gbȍnkù dɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sȍ́lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sȍ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ tyah névyelɛ
n kwɔ. Tɛ́ dɩ́ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, gbȍyȍlɛ kúnɔ́lɛ.
7 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ n yah,
wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ nɛy dɛ n mɔ n pi mɩ mɩ yòh sȍ́lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃.
8 Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ sȍ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo gbȍnkù dɩ́ mè tyí:
«Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyȍ́ ásȍ.» Dɩ́ mɛ yuku yĩn.
9 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ
mɩ yòh sȍ́lɛ? Pèpɔrɩ se, tɩ̂ pèkè se? Ȁ nɛy min pwah mɔ, tɩ̂ à tɛ̃ ko mɔ?»
10 Képah sɔkɔ, wăh pè yah kore vi, à yo dɩ́ tyí: «Á gbȍ tɔ̃!» Ȁ mɛ ǹ gbȍ tɔ̃, kè núkú pɩ
ké vilɛ.
11 Képah tɛ̃̀nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ, sɔ̃-á pè kɩ n pɩ n pi
ǹnɛ.

Yesu tɛ̃̀ntɔ̃be nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimî yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ

12 Sȍ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, à kyɩ nírílɛ n pɩ. Ȁ lékâh pól pɩ Liyel nínɔ́ sɔkɔ.
13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tȍ sɑ̃́hpú ye, tɛ́ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí yah wilki pé sɔkɔ, tɛ́ pépi yĩn sah ǹ
tɛ̃̀ntɔ̃belɛ.
14 Wăh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀ndɩ́
Andre sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂ Bartelemi,
15 ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma. Ȁ tahlɩ Alfe pídɩ́ Nsyakɩ tyí, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sȍ pè n ye «Sú fȍ́
vyãh syí-òlɛ»,
16 ànɛ̂ Nsyakɩ pídɩ́ Yudelɛ, ànɛ̂ Yisikariyɔtɩ Yudasɩlɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu tɔ́wû kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

17 Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lɩ yɔ̃ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkɩ̀ támm yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tȍ
sɑ̃́hpú náhnáh sȍ mɛ, à tahlɩ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ, ànɛ̂
Yerusalɛmɩ, à tahlɩ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃nɛ.
18 Pè sȍ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé yamnɔ sɔkɔ. Sétɑ̏n-á sȍ mɛ
nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, pé tɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
19 Tɛ́ tăhkɩ̀ yɔ́ sȍ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n dɛ n mɔ. Képah ye tɔ́wû pól kɔ̃, pè n
yah n kɔ̃ wɛ́ntȕ-ǹsahlɛ ǹ tyí.

Yèvɩnɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ tyílɛ

20 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tȍ sɑ̃́hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yɑ̃m sɔkɔ.
Liyel tɔ̃́rí mɛ yépi tyí yɔ̃.
21 Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkɩ sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ n tɔ̃ n pi.
Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ yɩ̀ syɔ n pi.
22 Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ n gbyɔ, tɛ́ yé yĩnnɛ n yɩkɩ
Névi Pi yɔ̃ sɛ̃̀nɔ́ yĩnnɛ.
23 Ǹtɛ, ké yɔ̃re ǹgbɛ̃ kɩ pɔ yé dyah Liyel fȍ́. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ lésɔ̃lɛ, yé
nɛ n yɔkɔ n kwɑ̃h nɩ̀vɩ̀ tɛ̃ tyí. Sɛ̃ ye lésɔ̃ pé náh tɑ̃n tɔ n fɔ̃h Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ.
24 Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbɩlɛ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Yé yé pèpɔrɩ wɛ sɔkɔ tɛ.
25 Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kɩ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yɩ̀syɔ̀nɩ̀ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃.
Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.
26 Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yɔ̃. Sɛ̃ ye lésɔ̃ pé náh tɑ̃n tɔ n gbilki Liyel
yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ.»

Sépɛ́bí tɛ̃̀nɔ́ pèpɛynɛ

27 «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyí, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé yé sépɛ́bílɛ n tɛ̃ plɛ.
Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyí.
28 Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yɔ̃, yé sɑ̃mnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé mó Liyellɛ n ni yé fȍ́hpú
tyí.

29 Névi-à á létáh núkú mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ, yɛ tɛ̃ kɔ̃
à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ.
30 Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyí, kè yĩ tɛ̃ kɔ̃. Ànɛ̂, névi-à á gbɔ̃̀ kwâh tɔkɔ, káh nɛ, tɛ̃ n syɩ n
pɔ kélɛ.
31 Ànɛ̂ tɔ̃, yáh mɛ ké tyí nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ pé tyí.
32 Yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé tyí, yɩ̃́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah
sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kó-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ nénónó tyí náh nɔ pé tyí di?
33 Nónó-á n tɔ̃ n sah n pɩ yé tyí, yé tɔ-à n tɔ̃ n sah n pɩ pépi ó tyí, yɩ̃́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ
n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kó-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ di?
34 Ànɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kɔ̃, yáh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, nónó ó-á kɩ pɔ sé lédyáhnínɛ yé kɔ̃ n
pi, yɩ̃́ngbí nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃kɩ̀ kó-ńkɛ̃pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ
n kɔ̃, sé lédyáhní pónwɛ yɩ̃nnɛ di?
35 Pèpɔrɩ pɩ̃́-ńkɛ̃pú, ànɛ̂ nɛ́pêl nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ mɛ Liyel sɔkɔ. Képah ye, yépi tɔ yé sépɛ́bɩ́lɛ n
tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ pé tyí. Yé nɛ n dɛkɩ n kɔ̃, ké lédyáhní tyí sɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ,
yé kɩ kyɩ ké lédyáhní ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fɔ̃́, tɛ́ kɩ pɩ yɔ̃̀tah Liyel wɛ̃npɩ̃̀lɛ.
36 Yé pɩ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névyelɛ, sɔ̃́-á yé sú Liyellɛ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pí-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtɑ̂̃n ólɛ n yo
37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke
n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé tɔ kɔ̃ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ n
yɔ̃ n mɔ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃.
38 Yáh no tɛ́ló tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé tɔ tyí sãh n pi. Képah ye, yé
nɛ n yĩ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ yĩ yé tɔ kɔ̃. À kɩ dú tɔkɔ, kɩ sɑ̃́hnó pèpɛy sãh, kɩ sni,
kɩ yike yike, kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi mɔ yé kɔ̃ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y tɛ̃nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»
39 Tɛ́ tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̃̀ yó mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yɩ̃́tũ̂ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ ní-ò yɩ̃́tũ̂ yah tɛ̃-òlɛ? Pé nímí
náh n syɩkɩ n de n pi pwɑ̃̀h yó sɔkɔ di?
40 Tir sɑ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yɩ̃́ĩ, ǹmɔ n pɩ ǹ kwɔ́-ò
tyí kɔ̃lɛ.
41 Á pɩ sɔ̃, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yṹnpi yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ, á náh mɛ képah
wɔ wɛ?
42 Á kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ yo á yṹnpi tyí nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, áwɔ nɛ̂-á
dàhnpɛlɛ á yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ wɛ? Vɩ̃́nnínɩ̀ wɛ́kí-ò! Á yɩ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò
wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ, kɩ á ní-ò yɩ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ
43 «Séswɔ̂ pèpɛy yó ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ̂ túkù tɔ náh mó n syi pye
pèplɔlɛ.
44 Sésân pól n pnɛ sé pye sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ kahrɩ sɔkɔ. Yrɛnsɛ̃ náh mó
tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.
45 Nɛ́pépɛ̌y yípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Sɛ̃ ó ye, nɛ́túkù tɔ tyítúkúnɩ̀ n
wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Névi nɩ-à yuku tir nɛ̂nɛ, képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vɩ̀ duke nînɔ́ tyí yónɔ́lɛ
46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Sɔ̃ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye ‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ›, tɛ́ mâh
se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ?
47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n pɩ, tɛ̃-á mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, mé kɩ ǹ tyí
yo yé syah:
48 À mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yó sɔ̃, nɛ̂-á swɔ tũ tiki náhnáh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sɔ̃ légbɩ̃́ yɔ̃. Tɛ́ ké
sɔ̃ tyàhnɔ́-á sɔ̃̀ plɛ sɛ̃, képah ye, yɔ-á pɔ yuku, tɛ́ kwɔ, kè fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, tɛ́
kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃.
49 Tɛ́, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh sélɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yó sɔ̃, nɛ̂-á
wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ sɔkɔ mɔ sétáh kókó yɔ̃ swɔ tũ̀-ǹkɛ̃nɛ. Yɔ-á pɔ yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀
tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyîbî lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Liyel yɔ̃ sɛ̃ dùkùlɛ
1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nópi pól yo pɔ tyɛ no tyí, à de Kapɛrnayumi.
2 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ yó sɔ̃̀ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ yó tyí. Á sɔ̃̀ mɛ n yɔ kɛ́pékèyɔ̂, mɛ n
tyah kúnɔ́lɛ. Tɛ́ ǹ tyí sɔ̃̀ tah yɩ̃́ĩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyí.

3 Wăh Yesu tyí noh, à mɛ Nsyifunɔ yèwàhnı̀ yísyɔ́ tɛkı mɔ nɛ, pè kyı à ni, à pɔ pé tɔ̃̀npı
dɛ mɔ.
4-5 Păh kyı yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah n ni, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, pépi Nsyifunɔ
tyí-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ mɛ̀ tyí. Ànɛ̂, ǹmɔ-á tõ yĩn pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á,
wăh yĩnɛ yòhnı̀nmɔnɔ mɛ̀ pínɔ́lɛ ǹ tyí.
6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sɔkɔ pélɛ. Wăh de n tɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ mɛ̀ kételɛ, kénɛ ɗĩ́ tõ ǹ
kódíbí yísyɔ́ tõ nɛ ńkɛ̃, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, péwɔ náh yĩnɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte
sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̃̌y kwlɔ pɔ.
7 Ǹkɛ̃, képah tɔ-á pé kõ pé kè yah nɛ, pé náh yĩnɛ pɔ́nwı̃̀lnɔ́lɛ ǹ tyí pé gblɔ̃̌y. Ǹtɛ, à
wɛy núkú ó yo, pé tɔ̃̀npı-á kı dɛ.
8 Ǹkɛ̃, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yɔ̃̀tãm-á mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yõ. Pâh yo nɛ̂ tyí:
«Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé tɔ̃̀npı tyí: «Tir mɛ̀ pı!»,
ǎ kè pı.
9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à ɗĩ́ mɛ̀ sõ kègbılɛ. Tɛ́ ǹ yah vi yo ǹ sɔ̃̀ tɛ̃pú
tɔ́wû tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé náh sɛ̃nkõ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ névi
wɛ yah.»
10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á pé syı kyı sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ kéte, pè kyı nɛ n yah, ǹ tɔ̃̀npı mɛ̀
dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîɗĩ́ lékó yilki mɔ

11 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú, ànɛ̂
tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
12 Wăh yĩni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnı, pè mɛ lékó yɔ́ twah n yuku yĩ́-ńsah.
Pɛ́kúsè yɔ́ píɗĩ́ ye sɔ̃̀, ǹ gblɔ̃̌y núkúnínɛ ǹ yṹ tyí. Tɛ́, kénɛ kwil névye sɔ̃̀ mɛ wil náhnáh,
mɛ pi mɛ̀ sɔ̃̀ tɛ̃.
13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo ǹ tyí: «Káh n tõ nɛ n gbo!»
14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkı̀ tyí, ké twáhpú núkú yĩn. Yesu mɛ yo nɛ: «Dĩnpir, mé
kélɛ n yo á tyí: yuku!»
15 Wăh yo sɛ̃, à núkú yuku kõ tɛ̃, tɛ́ tyah n yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yṹ gbɔ̃̀ dahbı.
16 Képah tɛ̃nɛ, tíkí no pól tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á yah dah mɔ ǹ no tyí sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ tõ mɔ Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, à kyı sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ
kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí. À mɛ pé sɔkɔ nɛ́pı̃̂ nímí ye,
19 à tõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ǹkɛ̃, pè kyı à piki yah nɛ, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á
kı sɔ̃̀ n pɔ n pi, tĩ̂ pé se yĩnɛ pé ǹnĩ̂nɛ n syıkı nı?
20 Păh pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí nɛ, Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃-á pépi tɛkı mɔ ǹ tyí nɛ, pé
pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kı sɔ̃̀ n pɔ n pi, tĩ̂ pé se yĩnɛ
pé ǹnĩ̂nɛ n syıkı nı?
21 Légbĩ́nɛ, Yesu mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé yamnɔ, ànɛ̂ pé yèvyãhrınɔ sɔkɔ.
À sétɛ̃̀n yĩni wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yĩ́tũbi náhnáh yĩ́ yıkı mɔ.
22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí: «Yáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, yé kyı kè yãh Nsyɔ̃ tyí: Yĩ́tũbi
yĩ́ mɛ n yıkı n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ, níkítũbi mɛ n nohnı, lékyî
mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nı̀vı̀nı̀ wɛy sɛ̃́n mɛ n yo n kõ yãm tãn tyí.*
23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvını mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí mɛ n yo:
«Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah gbɛ̃nnı sɔkɔ? Fílkı̃̀ yɔ́ se yɛ̃́hkí mɛ n fi n kõ?
25 Tĩ̂ kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah wɛ? Dĩ́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́ nónó-á mó tõ
fwɔ̀tǎhnı̀nɛ n mɔ, tɛ́ tɔ̃rí yélɛ n yõ, pépi náh mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ di?
26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah wɛ? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́lɛ nı? Mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: sɛ̃-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
27 Ǹkɛ̃, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á kè wãrkı sah nɛ ńkɛ̃:
‹Yáh, ńmɔ Liyel kı ń tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́-ò tɛkı mɔ á yahlɛ,

---

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ.

à kı pɔ á wɛ̃kì tõ sah.›[†]
[28] Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sê fɔkɔ táh pi yó ńtẽ náh mɛ nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ, nɛ̂-á tyɪ̃́ɪ̃
kal Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ ńtẽ gblò kal ǹnɛ.
[29] Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnı ǹ tyí, à tahlı mɔ́rí syípú tɔlɛ, pé pól nɛ, Liyel-á
mɛ tómm, tɛ́ Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel wilki.
[30] Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tyí, pè pé náh vi kè
kɔ̃, tɛ́ yahle pé wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ Nsyɔ̃ tyí.»
[31] Tɛ́ Yesu tõ nɛ: «Nɛ̂ tẽ mɛ mé kı tɔkɔ sãh kwɛy gbı̃ névyelɛ? Nɛ̂ tẽ mɛ pè tɔ?
[32] Pè mɛ, á kı nɛ wɛ̃npı̃̀ sɔ̃ kɔ̃ tẽ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ,
pépi-á yıkı fı̃bı pé tyí, tɛ́ pé náh se yi. Pé tõ kũ yìkì gbı mɔ, pè náh se tõ gbo.
[33] Ǹtɛ, Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yɔ̃, à náh mɛ dı̃̀vɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé nɛ, ǹ yɔ̃̀gbèkè
náh mɛ.
[34] Névi Pi-á se pɔ, à n yɔ̃ tɛ́ n wɔ, yé tõ nɛ, pè yah yèwònpı, ànɛ̂ sètẽ-á ǹnɛ, mɔ́rí syípú
ànɛ̂ tyípêl pípú kɔ́dı̃́-á.
[35] Ǹtɛ, Liyel lékã́m tyilɛ, gbı ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yó tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

[36] Farisiyɛ̃ dı̃́ yó sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à Yesu ye nɛ, à pɔ yõke yɔ̃ pé tyí. Á
mɛ kyı de kénɛ dı̃́ gbô, à tẽ yõke yah.[‡]
[37] Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yó sɔ̃̀ mɛ. Wǎh noh nɛ, Yesu-á mɛ yõkelɛ n yɔ̃
Farisiyɛ̃ dı̃́ gbô, à pɔ nırı pãn pènɛ̀kì yɔ́lɛ, so pèpɛy yó sɔkɔ.
[38] Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tı̃̀nnɛ, à n gbo ǹ yétı̃nɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃, tɛ́ sélɛ n kele ǹ
yɔ̃̀yénnɛ, tɛ́ sè pɔrı tẽ, tɛ́ nırı mènɛ n mɔ sé yɔ̃.
[39] Farisiyɛ̃ dı̃́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃́, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, dı̃́ mɛ̀-à
sɔ̃̀ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, pi nɛ̂-á n tũ ǹ tyí yò, wǎh náhkı ǹ dùkù pı̃ nɛ ńkɛ̃́, tyípêl
pí-ò ǹgbɛ̃-á ǹnɛ.
[40] Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ pé tyí yo yo tɛ̃nɛ ǹ tyí. Simɔ mɛ
nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò dı̃́.
[41] Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyí: «Kmɔ mɔ́-ò yó kmɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́ yɔ̃. Núkú sɔ̃̀
yı̃nɛ à à dyah pó pló kyɛkwɛ́lɛ, ní-ò mɛ yı̃nɛ à à dyah pló tikininí pó gbãmnɛ.
[42] Ǹtɛ, pé sɔkɔ nɛy yó ńtẽ náh sɔ̃̀ mɛ fẽ ǹ tyí dyah n pi sɛ̃́, dı̃́ pé nímí tyí yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
Kǎh pı sɛ̃́, ǹ tyí kı nɔ kal nɛ̂ tẽ tyí pépi nímí sɔkɔ?»
[43] Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tẽ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lı-á kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ nɛ, gbı-á à yo.
[44] Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tı̃̀nnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyí: «Á pi mɛ̀ wɛ kè? Ǹmɔ-á de á gbô, á
náh gbyɛ̂̃h wu wu ninɛ ń kɔ̃. Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétı̃ kwɛ ń gbyɛ̂̃h yɔ̃, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.
[45] Ǻwɔ náh ń pɔrı tẽ. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃nɛ, wǎh de pɔ sɔ̃, à náh mɛ yal mɔ ǹ gbyɛ̂̃h
pɔ́rínt ɛ̃nɔlɛ.
[46] Ǻ náh mó tõ nırı mɔ ń yɔ̃, ǹtɛ ǹmɔ tẽ wɔ nırı pãn pènɛ̀kì mɔ ń gbyɛ̂̃h yɔ̃.
[47] Mé kélɛ n yo á tyí nɛ: pi mɛ̀ tyípêl náhnáh nópi pól-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah ye, à
tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ tir mɛ̀ pı. Ǹtɛ, yɔ̃nmɔnɔ-à pı nɛ̂ tyí kwéyy, ǹmɔ tyínɔnɔ n mó nɛ kwéyy.»
[48] Tɛ́ tõ ǹ syı yo pi mɛ̀ tyí: «Á tyípêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
[49] Képah sɔkɔ, wǎh sɔ̃̀ mɛ n yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sõ pé fɔkɔnı sɔkɔ nɛ, nédúkú
nɛ̂ se dı̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kı pɔ tyípêl tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nı?
[50] Kǎh pı sɛ̃́, Yesu mɛ yo pi tyí: «Ńmɔ yɔ̃ sɛ̃nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku yèvını sɔkɔ.»

8

Tɔ̃̀ sãhpú ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ Yesu sɔ̃̀ tẽ

[1] Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwíl-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpı̃̂, mɛ nìvìnì wɛy
sãnnɛ n yo Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí tyí sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sãhpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ,
[2] ànɛ̂ syɔ́ yísyɔ́ tɔlɛ, wǎh sétãn̂ yı̃ni wilki nónó sɔkɔ, tɛ́ pé yamnɔ tyɛ. Makadala kwil
Mari sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétãn̂ kwǎrninɔ wil,
[3] ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdı tahrı kyɔ̀mì-ò dı̃́ Kusa kyılɛ, ànɛ̂ Susanınɛ, ànɛ̂ syɔ́ náhnáh
yísyɔ́lɛ, nónó-á sɔ̃̀ pé gbãn̂ yı̂lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sãhpúlɛ n yohnı n mɔ.

---

† **7:27** 7.27 - Yah n tɛ Malakı sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ. ‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbı̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ pé gbalı kɛ̃kı n tẽ
yõke ǹgbnɔlɛ n yɔ̃.

Sèmukɔ mîr-ò sèmi̋rki̋lɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sȍ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ n pɔ Yesu tyí. Tɔ́wû ǹgbɛ̃-á
pɔ tuke mɔ sɛ̃́, à mɛ sèmi̋rki̋ yɔ́ yăh pé tyí nɛ:
5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètõ yɔ́ lésõ wil ǹ sèmukɔlɛ n mir. Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɪkɪlɪ wɛ̃gbalɪ
sɔkɔ. Wɛ̃kɔbɪ kɔ sɔkɔ sé yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ.
6 Yísyɔ́ mɛ syɪkɪlɪ légbɪ̃́ yõ, à fi, tɛ́ núkú tõ kɔkɔ vɪ́nɔ́ kɛ̃́ tɛ̃ tyí.
7 Yísyɔ́ mɛ syɪkɪlɪ de pȁn nɪyɔ̃́. Săh fi wɛ̃ tyí pȁnnɛ, pȁn mɛ fyăh sé yõ.
8 Ǹtɛ, yísyɔ́ mɛ syɪkɪlɪ sétáh pèpɛy sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyăh, à pɔ pyenɔ lèkwɛ̆kwɛ pɪ.»
Sèmi̋rki̋ mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tõ yo pé tyí yɪ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh
noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sɑ̃́hpú à piki yah sèmi̋rki̋ mɛ̀ yõlɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèmi̋rki̋ yõ yo

10 À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kõ. Ǹtɛ,
tɛ́lɔ́ tɛ̃ tyí, sèmi̋rn ó sɔkɔ ye sè kɪ n yăh.
Képah sɔkɔ, pè kɪ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɪ n nohnɪ,
tɛ́ pè náh ké yõ pɪ̃ n pi.»
11 Tɛ́ tõ yo pé tyí: «Sèmi̋rki̋ mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Mir mir sèmukɔ mɛ̀nɛ, Liyel wɛy
ye.
12 Tɛ́ névye túkù mɛ wɛ̃gbalɪ tyí kɔ̃lɪ: Pépi-à Liyel wɛy noh, sétõ n pɔ kè wilki pé nnɔ
sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ, pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ.
13 Túkù mɛ légbɪ̃́ yõ tyí kɔ̃lɪ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè fɛ̃ n syi nìvìlɛ. Tɛ́ pè náh n
yɛ kè yɑ̏hnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ, tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè
yɪ̃ni tɛ̃, pě pé náh vi kè kõ.
14 Túkù mɛ pȁn mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɪ: Pépi-à Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɪ yáhnɔ́,
ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ nìvì tyi n pɔ kè fyăh. Kàh pɪ sɛ̃́, pè n wũ nɪyɔ̃́, kè náh tirlɛ n pɛkɪ pé tyí.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɪ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè syi n sah pallɛ nɪ
pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃nsàhnɔ́lɛ. Ǹ tɛ́ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, yõre n wɛ ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́ tyí
kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèmi̋rki̋ nɛ̂ mɪ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tõ yo pé tyí: «Névi se kɪ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɪ dú kwɪ̃nki mɔ ké yah, képah náh pɪ,
kɪ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkì sȍ? Tɛ̃ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɪ sɔkɔ, kè n pɪ n pi
kyɔ̀olɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di?
17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, tɛ́ kɪ n wũ n pi wi̋lki̋nmɔ-ńkɛ̃nɛ kégbɔ́. Sèti̋n sȍ tir yɔ́
ńtɛ̃ náh n wũ n pi pɪ̃́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ wi̋lki̋nmɔ-ńkɛ̃nɛ kwèyy.
18 Névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɪ n pɪ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ,
kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à mɛ n sõ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɪ tɛ̃ syi ǹ tyí. Kăh pɪ sɛ̃́, yé kyɔ̀mìnɔ́lɛ n
pɪ yé nohnɪ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yʊ̃́npyé ànɛ̂ ǹ yʊ̃́nɛ

19 Képah sɔkɔ, Yesu-á sȍ mɛ fɪ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yʊ̃́npyé, ànɛ̂ ǹ yʊ̃́ pɔ yɪ̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû
tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ.
20 Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yʊ̃́, ànɛ̂ ǹ yʊ̃́npyé-á mɛ yɪ̃́nnɔ́lɛ kégbɔ́. Păh mɛ ké tyí nɛ, pé
à wɛ.
21 Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɪ tɛ́ ké tyilɛ n pɪ, pépi ye
ńmɔ yʊ̃́ ànɛ̂ ń yʊ̃́npyélɛ.»

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yɪ̃n mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̃́hpúlɛ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pè yɛ pé yuku
yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɪnɛ.
23 Tɛ́ păh mɛ krótókèlɛ n to n yuku gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dŏ, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ pé yõ yɔ
sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ, kè syi pɔ n yuku ninɛ, dlo n tyah pé nɔ́nɔ́lɛ.
24 Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂, mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yȍtɛ̃, pé yȍtɛ̃! Yɔ-á mɛ n tyah pé
yɔ̃́nɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yuku, tɛ́ dírí kõ yɑ̃́hkí, ànɛ̂ ni yõ. Yɑ̃́hkí mɛ yɪ̃n, yɔ tiki
tɛ̃, tyah pɪ sʊ̃́mm.

25 Kăh pɩ sɛ̃, à yo pé tyɩ́: «Yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ńyãh?» Tíkí tɛ̃ tyɩ́, pé gbɔ̃̀n du, pè tyah n
yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃ n yo yɑ̃́hkɩ́ ànɛ̂ ni ńtɛ̃ tɔ tyɩ́, sè n sah ǹ tyɩ́
yõ nɩ?

Yesu sétɑ̃̀n kwĩnki yĩni wilki dɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ

26 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Yerasɛnɩ sétáh yõ, Kalile yèsreynɛ.
27 Wăh mɛ n tiki krótókè sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ wil kwil sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ, sétɑ̃̀nnɛ ǹ
sɔkɔ. Kwil mɛ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di mónɔ́lɛ, à náh tõ sɔ̃̀ mɛ flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh
mɛ n tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye sɔ̃̀ léyɑ̂l wrɔ́.
28-29 Tɛ́, sétõ mɛ̀ sɔ̃̀ n yuku dɩ̃́ mɛ̀ yõ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ. Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ à pukubi kɛ̃ló, ànɛ̂
kârnnɛ nɛ, pé à tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ púkúbi-ńtɑ̂n nɔ́pi kõlɩ, tɛ́ sétõ mɛ̀ à tɔkɔ n de gbɛ̃nnɩ tɑ̃̀ntɑ̃̀n
sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wăh Yesu wɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ. Wăh yo sɛ̃, dɩ̃́
pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah, tɛ́ de syi yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kõ pé tyɩ́ nɩ, yɔ̃̀tah
Liyel pi Yesu? Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fõh.
30 Yesu mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃ nɩ? Tɛ́ kăh pɩ, sétɑ̃̀n náhnáh sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ,
à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ.
31 Képah sɔkɔ, sétɑ̃̀n nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki tɛkɩ mɔ yèvyɑ̃hrɩ tɛ̃-ǹsah.
32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kõ yɔ̃lɩ yõ. Sétɑ̃̀n nɔ́pi tõ Yesu
ni nɛ, à yɛ sé kõ sé kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. À mɛ ké wɛ̃kìlɛ sè kõ.
33 Képah tɛ̃ sɔkɔ, sétɑ̃̀n nɔ́pi wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki nɔ́pi
núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́npɛ̃̀kì sɔkɔ, kè kõ kè sè yõ.
34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃, pè to kyɩ kè yɑ̃h kwil, ànɛ̂ yèpĩyey sɔkɔ.
35 Képah tɛ̃nɛ, tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé kyɩ sé ségbló yah. Pè pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnô,
tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ Yesu tnô. À sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ, tɛ́ mɛ tírr.
Kăh pɩ sɛ̃, tíkí pè tɛ̃.
36 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ ǹ dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yɑ̃h tɛ́ló syah.
37 Kăh pɩ sɛ̃, tíkí tɛ̃ tyɩ́, Yerasɛnɩ sétáh yõ névye pól kè yah kõ Yesu tyɩ́ nɛ, à yal gbɛ
mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de krótókè sɔkɔ, à n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
38 Tɛ́ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ sétɑ̃̀n wil, kénɛ dɩ̃́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ, Yesu náh kè
fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyɩ́:
39 «Liyel-á tyi nónó pól pɩ á tyɩ́, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ sè yɑ̃h.» Wăh yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ ǹ
syɩ yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ. Tɛ́ tyi nónó pól-á Yesu pɩ ǹ tyɩ́, à sélɛ n yɑ̃h n kõ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyɩ́

40 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃, képah ye, wăh wil yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, à pɔ yĩni n tɛ̃ pé
tnô gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ nìvì sɔkɔ.
41 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye dɩ̃́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ nɛ́npɔ́ Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃nɛ. Wăh yĩni tɛ̃ Yesu tnô, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃,
kékwɛ, à pɔ pé yuku péwɔ gbô,
42 ńkɛ̃, pisê nɛ̂-á pé tyɩ́ ǹ gblɔ̃y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́ kénkõ sɔkɔ, wăh mɛ n tyah
kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à fyɑ̃h kɑ̃́mm yey yey póllɛ.
43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. À sɔ̃̀ mɛ n yɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ ńyɑ̂nnɛ pópó, ye gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbɔ̃̀
pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpɩbɩ tyɩ́, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ.
44 À mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyɑ̃h tyɩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ ńyɑ̂n núkú
tyɛ.
45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se tũ péwɔ tyɩ́ nɩ? No pól-á pé vyɛ̃ynɛ n kõlɩ
nɛ, pépi náh sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, névye-á fyɑ̃h sah ǹnɛ kɑ̃́mm.
46 Ǹtɛ, Yesu mɛ nɛ, ǹnɩ̂ yɔ́-á tũ pé tyɩ́. Páh kè pĩ nɛ, tăhkì yɔ́-á wil pé sɔkɔ.
47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh tõ fɛ̃ n wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ di Yesu yah
wílsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂ yĩn-á à tũ ǹ tyɩ́, tɛ́ kè yɑ̃h no pól yɩ̃́ yah, ànɛ̂ sɔ̃-á à dɛ́nmɔnɔ wɛ
nɛ́npɔ́ swɔ.
48 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Pi, á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ
sɔkɔ.»
49 Gbɩ̃́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yɔ́nɔ́ sɔkɔ, dɩ̃́ yɔ́ wil yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yayirusi gbô, à pɔ yo Yayirusi
tyɩ́ nɛ, ǹ pisê-á yah kwlɔ, ńkɛ̃, à káh fwɔ̃tɛ̃ kwɔ́-ò dɩ̃́ kwlɔ.
50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à mɛ yo Yayirusi tyɩ́ nɛ ńkɛ̃: «Káh tíkí pɩ! Sɛ̃ ó sɛ̃ ké yõ, tɛ́ á
pisê kɩ ǹ min wɛ.»

[51] Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à wil Pyɛrɩ, ànɛ̂
Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ, ànɛ̂ pípír sú, ànɛ̂ ǹ yṹ tyí sɔkɔ.
[52] Légbɩ̃́nɛ, no pól sɔ̏ mɛ pípír kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, Yesu
nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! À náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.»
[53] Ǹtɛ, névye-á sɔ̏ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ tɛ sɛ̃, pè tyah kõlɛ Yesulɛ n ko.
[54] Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbɔ̏ tyí, tɛ́ à kah ye: «Ń pi, yuku!»
[55] Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ à kõ à yuku. Wǎh yuku, Yesu mɛ kè yah
kõ pé tyí nɛ, pè yãrlɛ à kõ à yõ.
[56] Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ dúbípú gbɛ̏n du, tɛ́ Yesu kè yah kõ pé tyí nɛ, pè káh tir mɛ̀ yãh nɛy tyí.

9

Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimî tõ

[1] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye tuke mɔ, tɛ́ tǎhkɩ̀ ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè kõ nɛ,
pè sétɑ̏n póllɛ n yĩni, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
[2] Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n kõ, pè mó yámpúlɛ n dɛ
n mɔ.
[3] Tɛ́ tõ yo pé tyí nɛ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃kɩ̀ kɔ yĩnnɛ. Pè káh ńsĩn tɔkɔ, pè káh
pilki tɔkɔ, pè káh yõke tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tõ nɛ:
[4] «Yâh kyɩ wɛ twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal gbɩ̃́ tyí nɛ́npɔ́.
[5] Tɛ́, nónó-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí, yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h
nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dînsàhnɔ́lɛ pé tyí.»
[6] Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyɩ n kɔ n kõ kwlo kwlo sɔkɔ, à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n
kõ, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ.

Yerɔdɩ fɔkɔ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ

[7-8] Légbɩ̃́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdɩ ye sɔ̏. Ǹmɔ-á Yesu tyípínɔ́ nɔ́pi pól
noh gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syɩ min wɛ, à wil lékyɩ̂ sɔkɔ. Túkù mó nɛ,
ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù mó tõ nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á
yuku wil lékyɩ̂ sɔkɔ. Pǎh yo sɛ̃ Yerɔdɩ tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ.
[9] Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃ yõ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó tyípínɔ́ se tõ pé n nohnɩ yɔ̀
nɩ? Kǎh pɩ sɛ̃, à tyah Yesulɛ n yah n kõ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

[10] Yesu tɛ̃ntõbe-á pé syɩ pɔ ǹ tnô, pè pé tyípínɔ́ pól yãh à syah. À mɛ pè tɛ̃ yal pé yahlɛ,
à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ.
[11] Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃, pè pé nyáh sõ kyɩ nɛ́kwɩ̃́nkílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu pè
tɛ̃ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ lènɔlɛ
n yah n kõ.
[12] Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnô, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃́nnɩ tyah sɔkɔ-á
pélɛ ásɔ̂ dɛ́! Ǹkɛ̃, wǎh náhkɩ tɔ́wû fĩn mɔ, pè kyɩ sɛ̃-ńtɑ̂n ànɛ̂ yõke yah kõ gbɔ̀plɔ kwlo
ànɛ̂ yèpɩ̀yey sɔkɔ.
[13] Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yõke yah pè kõ pè yõ yé gblɔ̌y kɛ̀!» Pè mɛ à syah
nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tɩ̃̂, à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyɩ
yõke dwe pɔ nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi pu nɩ?
[14] Tɛ́ díbí sɔ̏ nɔ nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm kénkõlɛ nɛ́npɔ́.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè no kõ pè kõ tɛ̃ tɩ̃̏nkɩ̏nɔ́lɛ nɛ́pɩ̃̂ tikinínípɔ́
gbãm gbãmnɛ.
[15] Pè kè pɩ, wǎh yo sɔ̃, à no pól kõ pè kõ tɛ̃.
[16] Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yõ
yɩ̃̂nyõ, à Liyel ni sé yõ, tɛ́ sè kwɔkɩ, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kõ nɛ, pè syi tɔ́wû kõ.
[17] Képah-á pɩ, no pól yõ tõ. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃́ínɛ.

Pyɛrɩ kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

[18] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ ǹ gbɛ kyɩ tɛ̃ nírílɛ n pɩ, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ ǹ tnô. Képah sɔkɔ, à mɛ pè
piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Markɩ sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ.

19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ, Yeli-á ǹnɛ. Túkù
mó nɛ, ǹgbò gbĩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò lékó yílkínmɔnɔ-á.
20 Păh yo sɛ̃, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɩ mɛ nɛ
ńkɛ̃: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ.»
21 Wăh yo sɛ̃, Yesu pè kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah,
22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh. Yèwàhnȉ, ànɛ̂ sárká
wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kȉ kwɔ́pú kɩ à yahle n pi. À kɩ ko mɔ, tɛ́ ké
sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̋lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sɔ̏ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ
yĩ̋ tyi yɛ, sõmɛsɔ̋ à mó nɛ mɛ ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, ń sɔ̏ tɛ̃.†
24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃, páh n to n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi. Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃
syi ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.
25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kɩ sen ku nɛ, mé
náh tɛ̃ pĩ, mâh sɔ̋ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂ yȋnyõ tɛ̃ntɔ̃nè tyí sɔkɔ. Kăh
pɩ sɛ̃, yõ se mɛ ké tyí, névi-à kèkõyɔ̋ tahrɩ pól wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, kɩ ǹ gblɔ̌y
tyí yɩkɩ?
27 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̂, pé túkù kɩ Liyel tɔ̃rí wɛ yĩ̋nɛ,
tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vȉnmɔnɔlɛ

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpȉn kwărtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ, Yesu Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂
Nsyakɩ tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ nɛ, pé kyɩ níri pɩ.
29 Wăh mɛ níri sɔkɔ gbĩ̋ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù vi mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki prɛ́yy.
30 Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pȋ nímí núkú wil, mɛ yã̋hkȉlɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ.
31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̏ pɔ wil mɔ yȋnyõ tɔ̃rí sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yãh Yesulɛ, wăh kɩ ǹ tɔ̏ pɩ
n tũ n pi sɔ̃, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmɩ.
32 Tɛ́ légbĩ̋nɛ, dɔy sɔ̏ mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tyí fɛ̃. Păh dɔ yuku, pè Yesu tɔ̃rí dùkù wɛ ànɛ̂
díbí nɛ́pȋ nímí nɔ́pilɛ yĩ̋nnɔ́lɛ ǹnɛ.
33 Képah náh, nɛ́pȋ nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbĩ̋ nɛ̂nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃,
pé tɛ̃nɔ́-á kɩ plɛ ásɔ̂ dé! Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃nɔ́ pɩ. Ǹkɛ̃ ǹmɔ tyí-á núkúlɛ, Moyisi tyí mɛ
núkúlɛ, Yeli tyí mɛ núkúlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̏ pĩ, tir nɛ̂-á à mɛ n yo.
34 Wăh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, ńyĩ̋rkȉ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé yõ. Légbĩ̋nɛ, tíkí de Yesu tɔ̏
sã̋hpú sɔkɔ.
35 Képah sɔkɔ, yĩ̋npɔ̃ yɔ́ wil Liyel tyí ńyĩ̋rkȉ mɛ̀ sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀,
ǹmɔ ye ń píďĩnɛ, máh nɛ̂ yah wilki. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí!»
36 Păh wɛy mɛ̀ noh ńyãh sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́, nɛ́ Yesu ó náh. Kăh pɩ sɛ̃, ǹ tɔ̏
sã̋hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃ syísyí. Tɛ́ légbĩ̋nɛ, păh tyi nónó wɛ, pè náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
yãh nɛy tyí.

Yesu sétõ yĩni wilki wɛ̃npir yɔ́ sɔkɔ

37 Dendallɛ, păh tiki yɔ̃lɩ yõ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnɩ.
38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, ďĩ yɔ́ sɔ̏ mɛ, à tyah n de n syi nɛ, kwɔ́-ò ďĩ, páh ǹnɛ n ni, à yah
dah mɔ pé píďĩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ núkúní-á pé tyí,
39 tɛ́ sétõ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yõ. Kàh yuku ǹ yõ, à n de n syi nɛ́npɔ́ swɔ, ànɛ̂ kɛ̌ à
kah n yike pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkínȉ n nɛ n wil ǹ vyãh. Ànɛ̂ kè náh ǹnɛ n fin n mɔ súú.
Kàh pópó ǹnɛ n fin mɔ, kɛ̌ à fɔ̃h n kah n mɔ.
40 Képah-á, pé pɔ ǹ tɔ̏ sã̋hpú ni nɛ, pè sétõ mɛ̀ yĩni, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ.
41 Wăh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, nɛ́pêl, ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ névye nɔ́pi! Pé se yĩnɛ,
pé pé nɩ tɛ̃, pé tɛ̃ pélɛ, pé pɔ syɩ gbĩ̋ nɛ̂ tyí nɩ? Ǹkɛ̃, à pɔ ǹ píďĩnɛ ásɔ̂.
42 Piri-á núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétõ à kwel min sétáh, tɛ́ à yike kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu
mɛ díri kɔ̃ sétõ yõ, tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ ǹ sú gbɔ̏ dahbɩ.
43 Képah tɛ̃nɛ, no pól gbã̏n du Liyel tɛ̃npnɛ̀nɔ́ tyílɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyílɛ n tɔ̃ n yo

† **9:23** 9.23 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

Ǹtɛ, no pól-à sȍ mɛ gbɛ̃ndùnȉ sɔkɔ sɛ̃ ǹ tyípínɔ́ nópi pól yĩnnɛ, à mɛ yo ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí:
44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí, yé kè noh pallɛ: Névi Pi kɩ n dahbɩ n pi névye gbȍ.»
45 Ǹtɛ, pè náh sȍ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ. Kè sȍ wɛkɩ wɛ́npȉllɛ pé tyí nɛ, pè káh ké yõ
pĩ. Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sȍ mɛ pè tẽ Yesu tyí.

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

46 Képah sɔkɔ, tȍ sɑ̃́hpú tyah yékɑ̂blɛ n pɩ nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ.
47 Tɛ́ Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃, à piri yɔ́ tɛ̃ sah ǹ tnɔ̂,
48 tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-á tyĩ́ĩ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ kal tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à piri mɛ̀
kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂ névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃nɔ́ plɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò
ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yȍtɛ̃, pépi-á ǹnî wɛ, à mɛ sétɑ̏nnɛ n yĩni ǹ
yĩn yõ, tɛ́ à náh se sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyí. Képah-á, pé nɛ, pé ǹnɛ n yĩni n mɔ ké
pínɔ́lɛ.
50 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ n fwó-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ mɛ yélɛ. Képah
ye, yé káh à yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɩ kwil yɔ́ tɑ̃n tyí

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbĩ́-á pɔ nɔ yĩ̂nyõ, à kè yah tɔkɔ yĩn núkú yõ nɛ ńkɛ̃,
páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ.
52 Kǎh pɩ sɛ̃, à tɛ̃ntȍ névye tɛkɩ mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, à kyɩ de Samarɩ kwil yɔ́
sɔkɔ nɛ, pé kyɩ twáh-ńsah yah sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wǎh sɔ̃npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tȉnnɛ, kǎh pɩ sɛ̃, nɛ́npɔ́ tɑ̃n mɛ yahle
nɛ, à káh twah pé tyí.
54 Yesu tȍ sɑ̃́hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃, pè nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à se mɛ ké tyí
nɛ, pé yĩ̂nyõ nyàh ye mɔ no nópi yõ, kè tiki n pɔ pè sukɛ n mukuli nɩ?
55 Pǎh yo sɛ̃, Yesu ǹ yah vi pé tȉnnɛ, à dírí kõ pé yõ.
56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, à sɔkɔ kwil yɔ́ sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, dĩ́ yɔ́ Yesu syah nɛ ńkɛ̃, páh kɩ ǹ sȍ tɛ̃ n kɔ n
kɔ̃ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̂̃n pól sɔkɔ.
58 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃npɑ̃hlɔ tyí, pȉ mɛ. Kèpye tyí, syè mɛ. Ǹtɛ Névi Pi
tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyě yo ǹnî tyí: «Ń sȍ tɛ̃.» Kénɛ dĩ́ mɛ à syah nɛ, à yɛ, pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò
yĩ tɛ.
60 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ à syah nɛ: «Yɛ lékyî kɔ̃, pè pé lékyîlɛ n yĩ, tɛ́ áwɔ mó kyɩ Liyel
tɔ̃rí tyílɛ n yo n kɔ̃.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh kɩ ǹ sȍ tɛ̃. Tɛ́ à yɛ pé kɔ̃, pé
kyɩ ké wɛ̃kɩ̀ ni pé gbô tɑ̃n tyí.
62 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɩ tɛ̃ swɑ̃hlɛ n wɔ, tɛ́ n yah
náhlɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃rí tȍ pɩ n pi.»

10

Tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nînɔ́ tɛ̃ntȍ pínɔ́lɛ

Yesu dúbînɔ́lɛ

1 Képah náh, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tȍ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nínɔ́ yísyɔ́ yah wah,
tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nímí nímínɛ ǹ yah tȉnnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sȍ mɛ ké tyí
nɛ, pé kyɩ pé gblɔ̌y nónó sɔkɔ,
2 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃ mɛ dò, tɛ́ ké tȍnpɩbɩlɛ kwéyy. Yé sètɛ̃ ni, à
tȍnpɩbɩ náhnáh tɛkɩ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.
3 Yé nɛ n yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɩ nɛ, képɔ́pî sɔ̃, mé n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃npɑ̃hlɔ nɩyɔ̃́.
4 Ǹtɛ, yé káh pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yĩn wɛkɩ nɛy tyí wɛ̃kɩ̀ yah.
5 Ànɛ̂, yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃: ‹Yèvɩnɩ nɛ n mɛ kéte
mɛ̀ sɔkɔ.›

[6] Kàh pɔ yĩnɛ nɛy mɛ yèvɩnɩnɛ n yah n kɔ̃ kénɛ kéte sɔkɔ, yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ mè kɩ
pɩ tẽ wɔ tyílɛ, yé mó tẽ nɛ́npɔ́. Képah-à mó pí-ńkɛ̃́nɛ, yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ kɩ ké syɩ pɔ
yé tyí.
[7] Tɔ̃̀npɩ ye yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́lɛ. Képah ye, yâh twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, pàh yé kɔ̃
yõke nɛ̂nɛ, yé kè yõ, ànɛ̂ pàh yé kɔ̃ wɔ wɔ kwâh nɛ̂nɛ, yé kè wɔ. Tɛ́, yé káh nɛ n vi n mɔ
n twah n kɔ̃ gbéngbèn sɔkɔ.
[8] Yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yé tɛ̃́nɔ́ plɛ, pàh kwâh nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé kè yõ.
[9] Yé mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ n yo kénɛ kwil tãn tyí nɛ
ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tẽ tɛ pé tyí.
[10] Ǹtɛ, yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé tyí, yé wil kyɩ pé tɔ́wû
tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, yé mó yo nɛ,
[11] pé kwil nèngbɔ̃ nɛ̂ ńtɛ̃-á tahlɩ yé gbyɛ̂h tyí, yáh kɩ sè kwer kwɛ pè kɔ̃. Ǹtɛ, pè pĩ nɛ,
Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tẽ tɛ.
[12] Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɩ* kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ kɩ fàhfàh kal
kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

[13] Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɩ mɛ yé yõ, Korasini ànɛ̂ Betisayida
tãn! Gbĩ̀l tyi nónó-á pɩ yé tyí, sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ tãn tyí, pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃́nɔ́
di náhkɩ mɛ mo. Pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ
gbónɔ́ sɔkɔ.
[14] Ǹtɛ, tukey tuke sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃ fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ fàhfàh kal yépi tyílɛ.
[15] Tɛ́, áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kɩ yɔ̃ dɔkɔ yĩ̂nyɔ̃? Póllɛ! Á kɩ tiki yuku
fɔ́ɔ́ lékókwĩl nyàh tẽ-ǹsah.»
[16] Tɛ́ tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnɩ yé tyí, ńmɔ tyí ye tẽ n nohnɩ, tɛ́ nɛ̂-à
yé yahle, ńmɔ ye tẽ yahle ànɛ̂ ń tɛkɩ mɔ́-ò tɔlɛ.»
[17] Képah náh, tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi pé syɩ pɔ de nìvìnì sɔkɔ,
mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tẽ, ǹmɔ yĩn yõ, sétɛ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n sah pépi yóré yõ!
[18] Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tẽ wɛ, à wil yĩ̂nyɔ̃, à tiki kɛ núkú, à pɔ
syɩkɩ pũ̀ sɔ̃ yikiri yɛ̃̌l.
[19] Ǹtɛ, yé yah, mé tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kɩ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mĩ̀ntyĩ yõ. Ànɛ̂ yé kɩ fẽ sépɛ
tǎhkìlɛ n yɩkɩ, tɛ́ tir yɔ́ ńtẽ náh yé nɔ n pi.
[20] Tɛ́ yé káh yɛ yé nɩ vɩ sétɛ̃̀n sàhnɔ́ ó tyílɛ yé yóré yõ. Ǹtɛ, yé yé nɩ vɩ nɛ, yé yni-á mɛ
wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yĩ̂nyɔ̃.»

Yesu nɩ vínɔ́lɛ

[21] Légbĩ́-ó sɔkɔ, Yesu nɩ kah vɩ Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ nɛ: «Bɔ̃̌, áwɔ nɛ̂-á
yĩ̂nyɔ̃, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃́nɛ, mé álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ lékɛ̃́mpu
yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃npì wɔ wɛ̃kɩ. Àwe, bɔ̃, áwɔ dyɔ yĩ̃́ tẽ ye nɛ kè pɩ sɛ̃.
[22] Ǹ sú ye sé póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtẽ náh Liyel pilɛ n pnɛ, nɛ́ sú ó náh. Sɛ̃ ó
ye, nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ, nɛ́ pídĩ́ ó náh, ànɛ̂ wǎh mɛ ké tyí nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»
[23] Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tĩ̂nnɛ, tɛ́ yo pépi ó tyí: «Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi
nónó-á tyi nɔ́pi wɛ.
[24] Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tẽntɔ̃nè náhnáh, ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, yáh nónó noh, pé sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ
noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèmĩ̀rkìlɛ

[25] Légbĩ́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̃̀ nɛ, pé Yesu mɔ yah, tɛ́ yuku yĩn, à yo ǹ tyí nɛ
ńkɛ̃, kwɔ́-ò dĩ́, pé se kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
[26] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂ se wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɩ? Tir nɛ̂
se à mɛ n kar ké sɔkɔ nɩ?
[27] Dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃, á Tẽ ǹgbẽ Liyel tyí-á yĩnɛ kè nɔ á
tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á tǎhkì póllɛ, ànɛ̂ á sɔ̃nɔ póllɛ. Á ní-ò tɔ tyí mó nɔ á
tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.†
[28] Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á kɩ tyɛ-ńkɛ̃ min wɛ.»

---

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɩ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 19 sɔkɔ. † **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ.

29 Ǹtɛ, dḯ mὲ sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kǎh pɩ sẽ́, à Yesu syah nɛ, nê se péwɔ ní-òlɛ
nɩ?
30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dĩ yó ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ n tiki n yuku Yeriko sɔkɔ,
tɛ́ kyɩ wil mɔ yĩ́pú yõ. Pè mɛ à tẽ ǹ gbȁn yî pól tẽ syi, tɛ́ à ko markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ.
31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wȉlkȉpu yȍtẽ yó mó mɛ n tiki n pi kénɛ wẽ̀kìlɛ. Wǎh pɔ dḯ mὲ
wɛ, à gbɔ sɔkɔ fíí.
32 Képah náh, Levi yȉkȉ nɛy yó tɔ tõ pɔ yĩni tẽ nénpó.‡ Ǹmɔ tɔ-á à wɛ sẽ́, à gbɔ sɔkɔ fíí.
33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yó sȍ mɛ n yuku kóló sɔkɔ, tɛ́ kyɩ dḯ yõ dɔkɔ. Ǹmɔ wɔ-á à wɛ sẽ́, ǹ
yãm à tẽ.
34 Ȁ mɛ nɔ de ǹ tnô, tɛ́ dȉvẽ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy yah, tɛ́ sè pukubi. Tɛ́ mɛ à dɔkɔ mɔ ǹ
yẽ́ngbẽ ńkwẽ́ndyíkì yõ, à yuku ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah yó sɔkɔ, à kyɩ yah dah mɔ ǹ tyí
sɔkɔ.
35 Ké dendallɛ, à mɛ pó pló nínó§ wilki nɛ́pân twáh-ńsah yȍtẽ dḯ kõ, tɛ́ nɛ, à nɛ n yah
n dah n mɔ dḯ mὲ tyí sɔkɔ. Ǹkẽ́, wàh kɩ sõ gbȍ wilki à kah mɔ képah yõ, pâh pé syɩ pɔ
gbḯ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»
36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu dḯ piki yah nɛ, ǹmɔ tẽ sõnɔ sɔkɔ, yĩ́pú-á dḯ nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ
ní-ò se nɛ̂ tẽnɛ nɛ́pȋ tõmí nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
37 Liyel ǹgbò wẽ̀kì kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ yãm yah, ǹmɔ-á. Képah tẽnɛ, Yesu mɛ
yo ǹ tyí: «Á tɔ kyɩ sẽ́nkõlɛ n pɩ.»

Yesu tẽ́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyí

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpú-á sȍ mɛ wẽ̀kì yõ sẽ́, à kyɩ de kwȉlpȉr yó sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ kwil
sê yó sȍ mɛ, pè n ye Martɩlɛ. Ǹmɔ mɛ Yesu tẽ plɛ ǹ gbô.
39 Tɛ́ gbẽ sê yó sȍ mɛ ǹ tyí, pè n ye Marilɛ. Ǹmɔ sȍ mɛ pɔ tẽ Tẽ ǹgbẽ Yesu tnô, à ǹ
wɛlɔlɛ n nohnɩ.
40 Légbḯnɛ, Martɩ yah mɛ n vyãh Yesu fèn pínó sɔkɔ. Ȁ mɛ pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yȍtẽ,
pé gbẽ sê-á tȍ pól sah péwɔ ó kõ, tɛ́ pɔ tẽ ǹ tnô, kè kó mɛ tirlɛ ǹ yah nɩ? Ȁ kó n yo ǹ tyí,
à pélɛ n yohnɩ n mɔ nɩ?
41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Martɩ, áwɔ mɛ á gblǒynɛ n kwlɔ, mɛ á fɔkɔlɛ n sõ tyi náhnáh
tyílɛ.
42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyí ye yõrelɛ. Mari ye ké pèpɛy yah tɔkɔ, nɛ̂-á kè náh n tẽ n syi n
yah n pi ǹ tyí.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kõ nîrî pɩ dùkù yõ

1 Ső yólɛ, Yesu sȍ mɛ Liyellɛ n ni fḯ yó sɔkɔ. Wǎh ni tɛ, ǹ tȍ sấhpú sɔkɔ yó à syah nɛ,
pé Yȍtẽ, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ, sõ-á Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyõ sȍ kélɛ ǹ tȍ sấhpú kwɔ.
2 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ ńkẽ́:
‹Sú Liyel,
no pól kõ pè ǹ pĩ Liyellɛ.
Á tõrí kõ kè pɔ.
3 Á sõmɛső gbȉyȉkȉ yõkelɛ álɛ n kõ, nɛ̂-á kɩ n yĩnɛ n pi álɛ.
4 Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yõ n mɔ pé tyí. Képah ye, ápi tɔ tyípêl yõ mɔ
á kõ.
Ànɛ̂, káh n yɛ à sétõ tõnmɔnɔ fẽ n syi.›»
5-6 Képah náh, Yesu tõ yõ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yó tyí kódḯ-à mɛ, tɛ́ à pɔ wil ǹ
tyí lénɩlɛ nɛ ńkẽ́, pé kódḯ yó-á mɛ wil kóló sɔkɔ, à pɔ pé tyí, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé
tyí kɩ à kõ. Ǹkẽ́, à dɛkɩ pé kõ búrn pló tõnólɛ.
7 Ǹtɛ, ní-ò mὲ-à ńtyĩ́nɔ tẽ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ n kwlɔ, wɔ̀kɔ̀
yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂ pé wẽ́npȉ-á sẽ́, pé náh fẽ yuku búrnnɛ à kõ n pi.
8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dḯ mὲ-à sõ yuku sélɛ à kõ-ńkẽ̄nɛ pé kódírí yĩnnɛ, à kɩ yuku ǹ
yétȍ yî póllɛ à kõ ǹ nínó gblóvyấhrí tẽ wɔ yĩnnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tẽ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí, à kɩ yélɛ n kõ. Yé yáhnkõnɔlɛ
n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kõ.
10 Sẽ́ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tẽ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kõ, tẽ n wɛ. Ànɛ̂ nɛ̂-à wɔ̀kɔ̀ yah mɩ,
kè n yɩkɩ n mɔ tẽ kõ.

‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tȍnpɩbɩlɛ ye sȍ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbḯ pɔ́ pló nínó sȍ nɔ gbȉyȉkȉ
núkú tȍ pínɔ́ dannɛ.

11 Sú nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃nkô ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃?
12 Képah náh pɩ, wàh séngbɩ̃́ ni ǹ tyí, à kɩ mɩ̀nkɔ̃nɛ à kɔ̃?
13 Ǹtɛ, yépi nónó-á népêllɛ, yâh yé wɛ̃npɩ̀ kɔ̃nó yah wɛ yípéplɔlɛ, sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃,
ǹmɔ náh n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃nwɛnɔ-á wil sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sétɔ̃ yɔ́lɛ n yĩni n wilki dɩ̃́ yó sɔkɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ kwlɔ. Sétɔ̃-á
fyɔ̀ wil dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, dɩ̃́ tyah n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃ndùnɩ̀nɛ tɔ́wû tyí.
15 Tɛ́ túkù mó sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli gbɔ̃̀ yɔ̃-á à n yĩni sétɑ̃̀nnɛ.
16 Túkù mó ǹ mɔ́nyah yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbɩ̃̀l yó pɩ pé yah, nɛ̂-á n wil yɩ̂nyɔ̃.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂ névye-à gbɛkɩ tyah wɛ̃nɛ n fwo,
kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vɩ̀ kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yɔ̃.
18 Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃́, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀ yɔ̃-á ńmɔ sétɑ̃̀nnɛ n yĩni-à; sétɔ̃-à tyah ǹ gblɔ̃̀ynɛ n
fwo, ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ n wũ n pi?
19 Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ mɛ pépi
n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃.
20 Ǹtɛ, Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃-à mé n yĩni sétɑ̃̀nnɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃̀rí-á yĩni tɛ̃ yé
tyí.
21 Tǎhkɩ̀-á mɛ dɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyɩ̂lɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ n syɩkɩ, tir yó ńtɛ̃ náh fɛ̃
ǹ gbɑ̃̀n yî nɔ n pi.
22 Ǹtɛ, nɛ̂ tǎhkɩ̀-á kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à kɩ ǹ mɛ́fwó yî tɛ̃ syi, wǎh sɔ̃̀
mɛ ǹ gbɔ̃̀ sah nónó yɔ̃, tɛ́ kɩ ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel dibi.
23 Képah ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pělnɛy ye tɛ̃̀nɛ. Névi nɛ̂ náh ńnɛ n yohnɩ
n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.»

Sétɔ̃-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétɔ̃-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mɩ̀-ǹsah yah n kɔ̃. Wàh wɛ́-ńkɛ̃̀nɛ,
à n yo ǹ gblɔ̃̀y tyí nɛ, páh sɔ̃̀ wil ńyɑ̃h sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nénpɔ́.
25 Wàh ǹ syɩ, à n kyɩ ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, plɛ́ntnɔɔ.
26 Képah tɛ̃̀nɛ, sétɔ̃ mɛ̀ n kyɩ sé no sétɑ̃̀nnó kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sè
n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃̀nɛ.»

Yèvɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á mɛ képah yónó sɔkɔ, pi yó tɛ̃ tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á à wil, tɛ́ ǹ yɩ̃́nó yĩ, yèvɩnɩ-á mɛ ǹ tyí.
28 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pi tyí: «Yèvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyí, nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ,
tɛ́ ké tyilɛ n pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yɔ̃.»

No gbɩ̃̀l yó yah kɔ̃ Yesu tyí

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnô, à tyah n yo nɛ: «Kwɛy gbĩ névyelɛ,
nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbɩ̃̀l yɔ́lɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yonasɩ tyí sɔkɔ.
30 Sɔ̃-á Yonasɩ lésɔ̃ pɩ kwní yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tɑ̃n tyí, sɛ̃́ ó ye, Névi Pi tɔ kɩ pɩ kwní
yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbĩ névye tyí.
31 Pi nɛ̂-á lésɔ̃ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ Saba sétáh yɔ̃, à lésɔ̃ wil fíɩ sétáh yɩ̃̀n tyí, à pɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Salomo
lékɑ̃́m wɛlɔ noh. Ǹtɛ gbɩ yɔ̃, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey
tuke sɔ̃́lɛ, kénɛ yɔ̃̀tɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbɩ̃́ névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.*
32 Ànɛ̂ tɔ̃, Ninivi kwil tɑ̃n lésɔ̃ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, Yonasɩ-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ yo pé tyí. Ǹtɛ,
nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Yonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tɑ̃n kɩ yuku
kwɛy gbĩ névye tyí, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.»†

Liyel yɔ̃ sɛ̃nó kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwĩnki mɔ ké yah? À náh kè sah n
pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ yĩnnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di?
34 Sɛ̃́ ó ye, á yɩ̃́ ye á wil kyòolɛ. Á yɩ̃́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyòo sɔkɔ. Tɛ́, á
yɩ̃́-à mɛ plɛ́-ńkɛ̃̀nɛ, á wil pól n nɛ mɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ.

---

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̃̀tɑ̃m sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyílɛ, yah n tɛ Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

35 Á gblɔ̃y kyɔmɩ yĩ́, kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃ntũ̂nɛ.

36 Tɛ́ á wil pól-à mɛ kyòolɛ, fɛ̃ntũ̂ tyah kɛ̃nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyòolɛ, sɔ̃́-á fɔ̀tnɔ̀lɛ kyòo á tyí.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ dĩ́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô. Képah tɛ̃nɛ, pè de à tɛ̃ yõke yah.

38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ, à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbɛ̂̀n wu Nsyifunɔ wu dùkùlɛ, kè ǹ gbɛ̂̀n du.

39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɛ̃ ó ye, yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè, ànɛ̂ yĩbe dékè tyilɛ.

40 Lékɛ̃́m kɛ̃ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ di?

41 Yé sé sɔkɔ táhlɔ́ yĩ yĩ yãm tãn kɔ̃! Képah-à pɩ, sé pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.

42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě yímî ànɛ̂ swãh sɔkɔ pɛ̃nfɛ̃nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃. Ǹtɛ, yě n yahle tɔ̃nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel tyí náh nɔ yé tyí. Képah nɛ̂ tɔ-á sɔ̂̀ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̂̀nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ.

43 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě tɛ̃-ǹtɛ̂̀n gbrolɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńtɛ̂́n vɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n pɔ yé tyí tɔ́wũ̂ tɛ̃-ǹtɛ̂̀n sɔkɔ.

44 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyɛ̂̃l nírínɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n kɔ sé yõ, pĩ́-ńkɛ̃nɛ.»‡

45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, wǎh mɛ n wɛkɩ sɔ̃, pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́!

46 Á mɛ yo ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yépi nónó-á ńkɛ̃nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ, tɛ́ yé náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ.

47 Pèkè mɛ yé yõ, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̂̀ syínyopu léyɛ̂̃llɛ n tɔ̃ n sah n mɔ, tɛ́ yépi náh tãn ye mó tɔ̃ ko mɔ pélɛ.

48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel tɛ̃ntɔ̂̀ syínyopu ko mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyɛ̂̃llɛ n tɔ̃ n sah n mɔ.

49 Képah ye sɔ̂̀ Liyel yo lékɛ̃́m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̂̀ syínyopu tɛkɩ mɔ pè kɔ̃, ànɛ̂ tɛ̃ntɔ̃belɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fɔ̃h.›

50 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbĩ névye fɔ̃h n pi Liyel tɛ̃ntɔ̂̀ syínyopu nɔ́pi yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbĩ́ dukulɛ,

51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á ko mɔ sárká wĩlkĩ̀-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́. Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ n fɔ̃h n pi képah yĩnnɛ.

52 Pèkè mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú yõ, yépi nónó-á Liyel wɛ̃kɩ̀ wɛ́npĩnɔ yah kɔ̃ névye tyí. Yépi náh mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yĩni mɔ.»

53 Képah sɔkɔ, Yesu wĩlntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ pé fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ n piki n yah tyi duke duke pól yõ.

54 Pè sɔ̂̀ mɛ ǹnɛ n mɔ n yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

12

Gblɔ̃y kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ vyɛ̃nnînĩ̀ wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwĩ́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́, mɛ wɛ̃ gbyɛ̂̃hnɛ n suki, Yesu tyah n yo ǹ tɔ̂̀ sɛ̂́hpú ǹgbò tyí: «Yé yé gblɔ̃y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ vyɛ̃nnínĩ̀ wɛ́kínɔ́lɛ, képah nɛ̂-á n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ mífɛ̂́hkɩ̀ sɔkɔ.

2-3 Tyi nónó pól-á yé n yo fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, sè kɩ pɔ noh gbĩ̀ntɔ̃lɛ kyòo yah. Ánɛ̂ nónó pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkílɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, sé pól kwní kɩ pɔ kɔ̃ gbɛ̃ntĩ̂n yõ. Képah ye, tyípĩ̀l yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi wĩ̀lkĩ̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètĩ̀n sɔ̂̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ n wũ n pi pĩ́-ńkɛ̃nɛ.»

Nɛ̂ tîkî-á yĩnɛ pínɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yépi nónó-á ń kɔ́díbílɛ: yé káh névye yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh tɔ̃ tir yɔ́lɛ n pɩ n kah n mɔ n pnɛ képah yõ.

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃kɩ̀ yõ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

5 Nɛ̂ yah tíkí-á yĩnɛ pínólɛ, mé kɪ ǹnɛ yé wɛ̃kɪ: Liyel nɛ̂-á kɪ fɛ̃ névi wil kò kònmɔntɛnɔ
náh, kɪ ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃ nyàh sɔkɔ, yé ǹmɔ tíkílɛ n pɪ. Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ ńkɛ̃:
yé tɛ̃ wɔ tíkílɛ n pɪ.
6 Ǹtɛ̃npînó kwlɔ náh n yãm pópíkí pló nínólɛ di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n fwɔ sépi núkú
yó ńtɛ̃ tyílɛ.
7 Á wil képah sɔkɔ, yé yȍyén ńtɛ̃ pól dan mɛ pȋ́nólɛ Liyel tyí. Kǎh pɪ sɛ̃, yé káh tíkí pɪ.
Yépi tyí náh tah kal ǹtɛ̃npî kwĩnkilɛ di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɪ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yȋ́
yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ ńmɔ tyí yõ, Névi Pi tɔ kɪ kè yo Liyel yȋ̂nyõ tɛ̃ntõnè yȋ́ yah nɛ ńkɛ̃,
wǎh mɛ pé tyí yõ.
9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yȋ́ yah, Névi Pi tɔ kɪ à yahle Liyel yȋ̂nyõ tɛ̃ntõnè yȋ́ yah.
10 Névi nɛ̂-à Névi Pi yȋ́npo yo, kè kɪ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à Liyel Mírkí gbyɔ, kè
náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí.
11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɪ tùkè-ǹsah Liyel ní-ńtȃ̃n vì sɔkɔ, képah náh pɪ, yah tãm tyí, képah
náh pɪ, yȍtãm tyí, Liyel Mírkí kɪ yé kwɔ nɛ́npó swɔ, yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Képah ye, yé káh
yɛ yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃.»

Lékȃ́m kɛ̃ tàh dȋ́ sèm̀ìrk̀ìlɛ

13 Tówû nɪyȍ́ sɔkɔ, ǹnî Yesu syah nɛ, pé kwó-ò dȋ́, à yo pé nɛ́nkyí dȋ́ tyí nɛ, à yɛ pé pé
sú gbɛ̃kɪ dibi.
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Ń dȋ́, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tȋ̂ nɛ, mé yé
gbȁ̃n yȋ̂lɛ n dibi?»
15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí: «Yé yé kyɔmɪ tahrɪ dékè képékèlɛ! Tahrɪ-à sɔ̃ mɛ sɔ̃ névi
tyí, képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»
16 Képah sɔkɔ, à tõ sèm̀ìrk̀ì yó yãh pé tyí nɛ: «Tàh dȋ́ yó lésõ mɛ, ǹ swãh pɛkɪ yȋ̃́ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, à tyah n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mó-ńsah náh se mɛ fwóɔ pé tyí,
sɔ̃ se pé kɪ pɪ nɪ?
18 Dǒ, à nɛ, páh kɪ nɛ̂ pɪ n pi, képah á yò: Páh kɪ pé díké sɔkɪ, tɛ́ kɪ sè tõ mɔ gblò gblò,
kɪ pé gbȁ̃n yȋ̂ pól mɔ sé sɔkɔ,
19 tɛ́ kɪ yo pé gblɔ̌y tyí nɛ, páh yò, yõke dò-á mɛ pé tyí pé gbȍ sȍ ye náhnáh yĩnnɛ.
Núkúnúkú, páh kɪ n mɪ, tɛ́ kɪ n yõ, tɛ́ kɪ n wɔ, tɛ́ kɪ nìvìlɛ n pɪ pé dyɔlɛ.
20 Ǹtɛ, Liyel mɛ yo ǹ tyí: ‹Lékȃ́m kɛ̃ névi! Kwɛy lékȃ̂h ńtɛ̃ sɔkɔ á min kɪ n syi n pi á
tyí. Tɛ́ yȋ̂ nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɪ pɪ nɛ̂ tyílɛ?›
21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɪlɛ n yah n koh n sah ǹ gblɔ̌y tyílɛ, tɛ́ Liyel fȍ́
tyí yáhnó yahle, sɛ̃́ntɛ̃ ye n nɔ tɛ̃nɛ!»

Sõnɔ sàhnólɛ Liyel ó yõ

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tȍ sȃ́hpú tyí: «Névi min tyí náh tah kal yõkelɛ, wil tyí mɛ
tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ wɛ n yõ
n pi sɔ̃, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃.
24 Yé yah ǹgbõlɔlɛ kè: Sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ. Díké ànɛ̂
sèmukɔ kóhnsàh-ǹtȁ̃n tɔ náh mɛ sé tyí, tɛ́ Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ, yépi tyí náh tah kal
kèpyelɛ di?
25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ kɪ fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé dohnɪ ǹ min wɛ́nó yõ ǹ fókósõnɔ gbȍ yõ?
26 Tɛ̃nwɛnɔ-à mé-ńkɛ̃nɛ yé tyí, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir tyȋ̃́ ńtɛ̃ fyé pɪ n pi, sɔ̃ pɪ, tɛ́ yé yé fɔkɔlɛ
n sõ yȋ̂ tɛ́ló tyí sɔkɔ?
27 Yé fílfí pɪ dùkùlɛ n yah kè: Sè náh tȍlɛ n pɪ, sè náh flɔlɛ n tĩ. Ǹtɛ, mé kélɛ n yo yé
tyí nɛ: yȍtɛ̃ Salomo ńtɛ̃nɛ ǹ tahrɪ pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ mɔ yah fílfí nópi sɔkɔ yó
ńtɛ̃ kètòlɛ.
28 Fílk̀ì nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɪ pɔ n sukɛ n pi ńsȍnɛ, Liyel-á képah fí pɪ
pallɛ sɛ̃, à náh n yah n dah n mɔ n pi yépi flɔ tyí sɔkɔ à kal sépilɛ di, Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃pú
nópi?
29 Kǎh pɪ sɛ̃, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n kwlɔ yé yõke, ànɛ̂ yé wɔ wɔ yȋ̂ yáhnkɔ̃nɔ tyí sɔkɔ.
30 Kèkõyȍ́ mè sɔkɔ, Liyel pȋ́-ńkɛ̃ névye ye ńkɛ̃nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.
Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé sú Liyel pĩ nɛ, sé yétȍ́-á mɛ yé tɛ̃.
31 Kǎh pɪ sɛ̃, yé Liyel tɔ̃́rí ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kɪ yȋ̂ tɛ́ló dohnɪ yé kɔ̃.

32 Kè ye nɔ yé sú tyí, à ǹ tɔ̃ŕılɛ yé kɔ̃. Képah ye, yé káh tíkí pı, tʊ̃̀npir yípɛ̂y!
33 Yé yé gbʌ̃̀n yî yãm, yé mó sé yĩ yãm tãn kɔ̃. Yé tahrılɛ n yah n sah Liyel fɔ̃́, képah
nɛ̂-á kè náh n yıkı, kè náh se n tyɛ. Yĩ́pú náh fɛ̃ n kyı nɛ́npɔ́, sóhrí tɔ náh fɛ̃ sè yɔ̃.
34 Sɛ̃ ó ye, á tahrı-à mɛ ńyãh, á sɔ̃nɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̃̌y vı̃̀nsàhnɔ́ tyí sèmı̃̀rkı̃̀lɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̃̀ pı pı tɛ̃nɛ, yé mó yé knɔ fı̃ mɔ, yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó nɛ mɛ kɔ̃̀ntɛ̃nɔ́lɛ.
36 Yé nɛ mɛ á kı nɛ tɔ̃̀npıbı sɔ̃, nónó-á ńkɛ̃nɛ mɛ pé yɔ̃̀tɛ̃ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ nɛ, wàh kı
wil fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kı fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mı, pé núkú kè yıkı mɔ à kɔ̃.
37 Yèvını mɛ pé yɔ̃, tɔ̃̀npıbı nónó yɔ̃̀tɛ̃-à ǹ syı pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnɔ́ sɔkɔ. Kègbı yɔ̃,
mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀ kı ǹ tɔ̃̀ pı pı flɔ mɔ, tɛ́ kı yɔ̃kelɛ pè kɔ̃ pè kı yɔ̃.
38 Tɛ́ wàh se mɛ n syı pɔ lénılɛ, képah náh pı, tyah dal gbı̃́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ,
yèvını mɛ pé yɔ̃!
39 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃ dı̃́-à pĩ gbı̃́ nɛ̂-á yɛ̃nwó kı n pɔ n pi ǹ tyí, à náh n yɛ à kɔ̃ à n
wɛ n de n pi ǹ gbô.
40 Névi Pi kı n pɔ n pi gbı̃́ nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n sɔ̃. Képah ye, yépi tɔ yé gblɔ̃̌y
vi sah.»

Tɔ̃̀npı sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yı̃́pîkî nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrı Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pépi ó yı̃n se à n yãh sèmı̃̀rkı̃̀ mɛ̀nɛ, tı̃̂ no
pól yı̃n se nı?
42 Ȁ mɛ yo ǹ tyí: «Gbô tahrı kyɔ̀mı̀-ò nɛ́gbí lékʌ̃́m névilɛ, nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ pı névilɛ, nɛ̂-á
ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ kı à pı ǹ kéte kyɔ̀mı̀-òlɛ. Tɛ́ à kı tɔ̃̀npıbı tɛ́lɔ́ yɔ̃kelɛ pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃ gbı̃́nɛ.
43 Yèvını mɛ ǹ tɔ̃̀npı mɛ̀ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́-à ǹ syı pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pı.
44 Kègbı yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kı à pı ǹ gbʌ̃̀n yî pól kyɔ̀mı̀-òlɛ.
45 Ǹtɛ, tɔ̃̀npı mɛ̀-à tyah n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́-á kı mo pɔ́-ńsah, tɛ́ tyah pé
no tɔ̃̀npıbılɛ n ko, pé syɔ́, pé díbí, tɛ́ mɛ n yɔ̃, mɛ wɔ wɔ yı̂lɛ n wɔ, à sètɛ̃̀nı̀nɛ n pı,
46 yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ kı pɔ ǹ yɔ̃ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sɔ̃ sah, ànɛ̂ gbı̃́ yɔ́ sɔkɔ, à náh nɛ̂nɛ n
pnɛ. Ȁ kı pɔ à fɔ̃h képékèyɔ̂, tɛ́ kı à dyah Liyel tyí yáhlepu dyah dùkùlɛ.
47 Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dyɔ yı̃̂ınɛ n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y vi à képahlɛ n pı, à kı ko náhnáh
wɛ.
48 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kè pı ǹpı̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ yı̃nɛ ko syínɔ́lɛ, ǹmɔ kı ko kwéyy wɛ. Pàh
névi nɛ̂ kɔ̃ náhnáh, náhnáh kı yah kɔ̃ tɛ̃ tyí. Ȁnɛ̂ náhnáh-à névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbı, náhnáh
tyí kı piki yah kal tɛ̃ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kı pı Yesu yı̃nnɛ

49 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yɔ̃. Tɛ́ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, kè nɛ mɛ
kɔ̃ tɛ!
50 Ǹmɔ yı̃nɛ mɛ̀ n de n wil yèvyãhrı yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se mɛ n pi!
51 Yé se mɛ n sɔ̃ nɛ, yèvını-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ:
gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyɛ̌.
52 Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, nɛ́pı̂̃ kwâl-à mɛ kéte núkú sɔkɔ, pè kı gbɛkı: Tɔ̃mí
kı tyah nímínɛ n fwo, nímí kı tyah tɔ̃mínɛ n fwo.
53 Sú yɔ́ kı tyah ǹ pídı̃́nɛ n fwo, pídı̃́ yɔ́ kı tyah ǹ súlɛ n fwo. Yʊ̃́ yɔ́ kı tyah ǹ písêlɛ n
fwo, písê yɔ́ kı tyah ǹ yʊ̃́nɛ n fwo. Yʊ̃́ yɔ́ kı tyah ǹ pídı̃́ kyılɛ n fwo, pídı̃́ kyı yɔ́ kı tyah
ǹ pɛ yʊ̃́nɛ n fwo.»

Tyi yáhnpı̃nɔlɛ, tɛ́ kı á pı dùkù pĩ

54 Yesu tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyí: «Yı̃nyɔ̃ yah yɔ́ mɛ, yâh ńyı̃́rkı̃̀ wɛ ké nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo
nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pʊ̃̀-á kı pı. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pı sɛ̃.
55 Ȁnɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yʌ̃́hkí wɛ kè kɔ̃ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah vyʌ̃́hnɔ́ képékè-á
kı tyah. Tɛ́, kè n mó n pɔ n pı sɛ̃.
56 Yı̃́nvı̃̀ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh ànɛ̂ yı̃̂nyɔ̃ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃ pı, tyi nónó-á n pı
kwɛy gbı̃nɛ, yé náh fɛ̃ sépi pĩ?»

Ȁ tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nı̂-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ yé náh pı dùkù pèpɛynɛ n sɔ̃ n tɛ̃ n pnɛ yé gblɔ̃̌y?

58 Sɔ̃-á, tir-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ á ní-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n yuku tùkè-ǹsah tukey tùkè-ò tyí, gbah
n tɛ̃ tir mɛ̀ yah wah wɛ̃kì yah. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ à kyı álɛ tukey tùkè-ò gbɔ̃̀ dahbı,
tukey tùkè-ò mɛ kyı álɛ sràsyíbí tyí, tɛ́ pépi mɛ ǹ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
59 Mé kı kè yo dal mɔ á tyí nɛ, á náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lı mɛ̀ pól dyah tɛ
pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃kì tɛ̃, képah náh pı, á tyí kı yıkı

1 Légbɪ̃́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Pilatı-á lésõ Kalile tãn yísyɔ́ ko mɔ, tɛ́
pè sah sárká wìlkìnɔ́ sɔkɔ, pé tɔ̃́ kwɛ fɛ̃kı sárká tɔ̃́ sɔkɔ.
2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ: «Yé se mɛ n sõ nɛ ńkɛ̃, Kalile tãn nɔ́pi-á tyípêl pı kal
pé kwil tãn póllɛ, tɛ́ yĩ mɛ̀ pè nɔ?
3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃kì tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé pól tyí kı n yıkı n pi sɛ̃.
4 Ànɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syıkı tũ nɛ́pɪ̂ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃mı nónó yõ, à pè ko, yé se mɛ n
sõ nɛ ńkɛ̃, pépi pèkè pínɔ́-á kal Yerusalɛmı kwil tãn pól tyílɛ?
5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: yâh Liyel wɛ̃kì tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé pól tyí kı n yıkı n pi sɛ̃.»

Syî-ńkɛ̃ sènsóké séswɔ̂ sèmìrkìlɛ

6 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmìrkì yɔ́ yãh nɛ: «Dĩ yɔ́ tyí sènsóké séswɔ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ dìvɛ̃ sésân
swãh sɔkɔ. Wǎh pɔ ké pye yáhnkɔ̃-ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ.
7 À mɛ yo ǹ swãh tɔ̃-ò dĩ́ tyí nɛ, à yah, ké ye tɔ̃́-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ n yah n kɔ̃ n pɔ
sènsóké mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ. Ǹkɛ̃, à kè kɔ̃ fɛ̃! Yõ se tɔ̃
mɛ ké tyí kè tɛ̃ sétáhlɛ n wal nı?
8 Wǎh yo sɛ̃, dĩ́ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́, à yɛ ké yõ ńtɔ̃, kè kwɛtyí pı. Páh kı swɔ gbɔ
kè kore vi, tɛ́ kı tũ̀ mɔ ké sɔ̃̀.
9 Kàh pı sɛ̃, gbɔ̀kénpı gbɪ̃́ yɔ́lɛ, kǎh kı syi. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, à kè fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ

10 Mı mı yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
11 Tɛ́, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pı nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ. À sɔ̃̀ mɛ
kɔ̀ntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ tɔrı n tɛ n pi.
12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃, à à ye tɛ́ yo ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ wɛ á dónɔ́ yam sɔkɔ.»
13 Tɛ́ mɛ ǹ gbɑ̃̀n sah ǹ yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrı tómm tɛ́ tyah Liyellɛ n gbilki.
14 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃ mı mı yòh sɔ̃́lɛ, kè Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ fɔkɔ
vyãh. À mɛ yo tówû tyí nɛ, sèpɪ̃̀n kénúkò-á tɔ̃̀ pı pı sèpɪ̃̀nnɛ. Pǎh sɔ̃̀ yĩnɛ pè pɔ à kɔ̃ à pè
dɛ mɔ kénɛ sèpɪ̃̀n ó sɔkɔ. Ǹkɛ̃, pè náh yĩnɛ pè pɔ mı mı yòh sɔ̃́ tɔlɛ.
15 Wǎh yo sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yĩnvì névye nɔ́pi! Mı mı yòh sɔ̃́lɛ, yé nénúkù núkú
pól náh ńkɛ̃nɛ yé nyeh, képah náh pı, yé ńkwɛ̃ndyínì dɛ sé yõke krótónè tnɔ̂, ǹ kyı sè
kɔ̃ sě ni wɔ di?
16 Tɛ́ pi mɛ̀nɛ, nɛ̂-á Abrahmı náh nɛynɛ, sétɔ̃ pukubi sah pópó, ye gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ, ǹmɔ
náh sɔ̃̀ yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mı mı yòh sɔ̃́lɛ kɛ̀!»
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tówû pól sɔ̃̀ mɛ nìvì sɔkɔ Yesu
tyísnɔ́ nɔ́pi pól pínɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́rílɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ? Mé kı kè tɔkɔ sãh kwâh
nɛ̂nɛ?
19 Kè mɛ tyɪ̃́ı̃, á kı nɛ séswɔ̂ yɔ́ pi sɔ̃, nɛ̂-á pè n ye mútárdìlɛ: Dĩ́ yɔ́ tɔkɔ, à duku ǹ
swãh. Kè fi pı séswɔ̂lɛ, tɛ́ kèpye pɔ sé syɛ̀ pı ké yɪ̃̀ngbɑ̃̀n tyí.»
20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kı Liyel tɔ̃́rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ?
21 Kè mɛ á kı nɛ kókɔ́nɔ́ sɔ̃, sê yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yɪ̃́ tɔ̃nɔ́ mi sɔkɔ ké pól kɔ̃ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fɪ̃́ı̃lɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmı, tɛ́ névyelɛ n kwɔ n yuku, wǎh n
kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo pî nónó sɔkɔ.
23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, névye kwéy ó se kı de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ
nı? À mɛ pè syah nɛ:

24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kɩ syɔ̃-ǹsah yah kɔ̃ nɛ, pé wɛ n de Liyel tɔ̃rí
tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á mɛ fɩ̃́ɩ̃, tɛ́ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye, yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de ké
sɔkɔ!
25 Gbóntɛ̃ ɗɩ́-à pópó pɔ yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé mɛ kégbɔ́, yé kɩ tyah wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n
mɩ, tɛ́ kɩ mɛ yo tũ nɛ, yé Yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ.
26 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yáh yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ ni wɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ, ànɛ̂ yépi
tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̂n sɔkɔ-á à kwɔ́nɔ́ pɩ.
27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ. Ǹkɛ̃, yé gbɛ mɔ pélɛ, yépi nónó
pól-á tyípêllɛ n pɩ.
28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól wɛ,
pè mɛ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, tɛ́ yépi mɛ yĩni mɔ dénɔ́lɛ, légbɩ̃́nɛ, gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé
tyílɛ.
29 Tɛ́ névye kɩ wil kèkɔ̃yɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kɩ pɔ yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.
30 Kǎh pɩ sɛ̃, nɛ́tɛ́ló túkù kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro túkù kɩ pɩ nɛ́tɛ́lólɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbɩ̃́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Yerɔdɩ-á mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal n to ásɔ̂.
32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ áswɔ̃ plɛ́y mè tyí nɛ, máh kɩ sétɛ̂n yĩni,
tɛ́ kɩ dɛ́nmɔnɔ pɩ kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̂nɛ, tɛ́ ńsɔ̂ náhlɛ, kǎh kɩ tyɛ.
33 Ǹtɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmɩ sɔkɔ náh. Képah
ye, mé yĩnɛ mè n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy, ànɛ̂ ńsɔ̂, ànɛ̂ tɔ̃ ńsɔ̂ náhlɛ.
34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́
Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ. Gbáhyɩ̃́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah
kɔ̃ nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sɩ̃̂n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi.
35 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n
yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yɔ̃, sãm
mɛ ǹ sɔkɔ.›»

14

Wɩ̃lsɛ̃nì yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ gbô. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ.
2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wílsɛ̃nì yɔ́nwó yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À
yɔ́nwó dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ, tɩ̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?»
4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mè tɛ̃, à à dɛ mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à sɔkɔ,
5 tɛ́ mɛ yo pé tyí: «Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ pi, képah náh pɩ, ǹ nahy kɩ sɔkɔ de kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ
mɩ yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à wilki n pi súú?»
6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ

7 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃-ǹtɛ̂n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃, à
vɩ̃̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ:
8 «Pàh ǹ ye fúr yɔ̃ke yɔ̃́-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Wâh képah pɩ, tɛ́ pè
mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ,
9 yé yé-ò káh pɔ ǹ syah nɛ ńkɛ̃, á yuku, á mó tɛ̃-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, á kɩ yuku sen
sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ.
10 Ǹtɛ, pàh ǹ ye, kyɩ n tɛ̃ tɛ̃-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃, à kɩ yo á tyí nɛ, pé
kóɗɩ̃́, á nɔ pɔ tɛ̃-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ gbílkínɔ́lɛ á tyí yɔ̃ke yɔ̃́pú pól yɩ̃́
yah.
11 Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃ kɩ dɔkɔ
mɔ.»
12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò ɗɩ̃́ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yɔ̃kelɛ gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, képah náh pɩ, lékɛ̂hnɛ,
káh á kódíbí ye, káh á yɩ̃́npyé ye, káh á tyí névye ye, káh á tnɔ̂ tɛ̃pu tahbɩ ye. Pépi tɔ kɩ
fɛ̃ pɔ ǹ ye yɔ̃ke ǹgbɛ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ á yénɔ́ mè lédyáhnínɛ.

13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yõkelɛ, yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye, ànɛ̂
yɩ̃́tũbi ye.
14 Pépi náh tɛ̃ wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̃́nɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, á kɩ yèvɩnɩ wɛ Liyel tyí, tyípéplɔ
pípú lékyî-à yilki n mɔ sɔ̃́ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèm̀ìrk̀ìlɛ yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yõke yɔ̃́pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à mɛ Yesu syah
nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yõke yõ n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃ tyí dɛ́!
16 Yesu mó yo ǹ tyí: «Dĩ yɔ́ lésõ yõke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye náhnáh ye.
17 Yõke yõ gbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ dĩ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ yo nɛ́yénɔ́ tyí, pè pɔ, páh tyɛ
núkúnúkú.
18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃̀y yɛlɛ n yah n kõ dùkù núkúlɛ. Nɛ́gben à syah nɛ, páh swãh yɔ́
dwe núkúnúkú, ńkɛ̃́ páh yĩnɛ pé kyɩ kè yah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̀y yɛ pé tyí.
19 Ǹnî mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbãm dwe núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé pínyah-ńsah.
Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̃̀y yɛ pé tyí.
20 Ǹnî mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú, képah-á pé kõ pé náh n wɛ n pɔ n pi.
21 Tɔ̃̀npɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ syah. Képah sɔkɔ, kététɛ̃ dĩ́ fɔkɔ
vyãh, à mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɩ tyí nɛ, à kyɩ súú kwil tówû tùkè-ǹtãn ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ. À kyɩ
yãm tãn, ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi, ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye tɛ̃ pɔ ásɔ̃̂.
22 Képah náh, tɔ̃̀npɩ ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wǎh nɛ̂ yo, páh kè pɩ, tɛ́ tɛ̃-ǹtɑ̃̂n
túkù-á tõ mɛ.
23 Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey, ànɛ̂ névye fwɔ́rínkõ-ńtɑ̃̂n
sɔkɔ, à kyɩ névye kãhlɩ tɛ̃ pɔ, pé wɔ̀kɔ̀ kõ kè yuku.
24 Páh kélɛ n yo pé tyí nɛ: nónó-á sɔ̃̀ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé yõke dɔ n yah n
pi.»

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tówû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. À mɛ ǹ yah vi, tɛ́ yo pé tyí:
26 «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂ ǹ yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ
wɛ̃npìlɛ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́npyelɛ, à tahlɩ ǹ gblɔ̃̀y tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ.
27 Névi nɛ̂ náh ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ. *
28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yah n kõ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mó-ńsahlɛ, nɛ́ à náh tɛ̃, à ké gbɔ̃̀ wilki
kõ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɩ n yĩnɛ n pi ké mɔ́nsyɩ̀nɔ́lɛ?
29 Nɛ́ tɛ̃ náh képah pɩ, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké mɔ́nsyɩ̀nɔ́ tyí, no-à kè wɛ, pè
kɩ tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko,
30 tɛ́ kɩ n yo nɛ, pè yah dĩ́ yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀ mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.
31 Sɛ̃ ó ye tõ, yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yuku mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah ǹ ní-ò yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ́ à náh tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ
n yah n pi, wàh kɩ fɛ̃ kyɩ mɛ́fwóbé nɛ́pɩ̃̂ kèyõ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò swah n pi, nɛ̂-á mɛ ǹnɛ n
yohnɩ mɛ́fwóbé kèyõ gbãmnɛ?
32 Wàh pĩ nɛ, pé náh fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à kɩ ǹ ní-ò sah fíí, tɛ́ kɩ nírí pí-ò tɛkɩ mɔ kɩ mɛ́kɩ̀
yálnmɔnɔ yah kɔ̃̃ ǹ tyí.
33 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbɑ̃̀n yì pól wɛ́nyɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ.»

Káh n pɩ yõre kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sɔ̃ mɛ kè kɩ tõ fɛ̃ pɩ dêndên?
35 Kàh pɩ sɛ̃́, kè náh fɛ̃ sétáh tyí pɛkɩ, ké náh se tõ fɛ̃ n pɩ pilɛ. Képah ye, kè n milki
kégbɔ́. Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrk̀ìlɛ

1 Mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃pú pól sɔ̃̀ n pɔ n pɔ Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy noh yĩnnɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, Farisiyɛ̃nɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú Yesu tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, dĩ́ mɛ̀-á
mɛ tyípêl pípúlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ n yõ pélɛ ńtɛ̃nɛ.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèm̀ìrk̀ì yɔ́ yãh pé tyí:

* **14:27** 14.27 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kõ kõ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

4 «Képyɛ́nì lèkwɛ̌-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́ tyí, té núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃ náh sé tíkíyɛ̂h pɔ́
gbãm pɔ́ kwăryãh nɔ́pi sah n pi gbãn sɔkɔ, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyɩ à wɛ n
pi di?

5 Tɛ́, wàh à wɛ, nìvì tɛ̃ tyí, ă à twah ǹ gbɛ̃nkɛ̀l yɔ̃ ǹ syɩ.

6 Wàh ǹ syɩ pɔ gbô, ă ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé
képɔ́ nɛ̂-á sɔ̃ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pɩ.»

7 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃ ó ye, tyípêl pí-ò
nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, nìvì kɩ pɩ Liyel fɔ̃ kɩ kal nɛ́pî tíkíyɛ̂h pɔ́ gbãm pɔ́ kwăryãh
nɔ́pi tyílɛ, pépi nónó-á nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ yétɔ̂ náh tɔ̃
mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèmìrkìlɛ

8 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, té sé sɔkɔ núkú mɔ pu, à náh fɔ̀tnɔ̀
soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃, à syi kyɩ kè wɛ n pi di?

9 Tɛ́ wàh kè wɛ, ă ǹ kósyɔ́, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pé pɔ́ nɛ̂-á
sɔ̃ mɔ pu, páh kè wɛ. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pɩ.»

10 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí: sɛ̃ ó ye, tyípêl pí-ò
nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃kì tɛ̃, yînyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè kɩ nìvìlɛ n pɩ.»

Pîɗî mɔ́npunwɛnɔ sèmìrkìlɛ

11 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dĩnpì nɛ́pî nímí lésɔ̃ mɛ ɗí yɔ́ tyí.

12 Sɔ̃ yɔ́lɛ, gbɛ̃ tɛ̃ yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃kɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃nɛ, à kélɛ pé kɔ̃.
Wăh yo sɛ̃, ǹ sú mɛ ǹ tahrɩ dibi pè kɔ̃.

13 Sèpìn yisyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃ tɛ̃ ǹ tyí yãm, tɛ́ ǹ pɔ́ tɔkɔ sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ. Á
kyɩ sè pɩ karkɩ tyíwân yɔ̃.

14 Wăh ǹ pɔ́ pól pɩ karkɩ tɛ gbî nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè yɔ́ de kénɛ kwil. Képah sɔkɔ, yãm à
tɛ̃.

15 Kăh pɩ sɛ̃, à kyɩ tɔ̃ yah kɔ̃ kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyí. Tɛ̃ mɛ̀ à tɛkɩ mɔ ǹ swãh, ǹ sel syɩkɩ
yĩnnɛ.

16 Á sel yɔ̃kelɛ n yah yèwannɛ, ǹtɛ nɛy náh ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.

17 Képah sɔkɔ, ǹ yî-á pɔ yɩkɩ, à tyah n sɔ̃ nɛ, pé bɔ̌ tyí yɔ̃ke-á mɛ dò, ǹ tɔ̃npɩbɩ pól mɛ
n yɔ̃ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ, péwɔ-á ásɔ̂ kwɛkɩ n ko.

18 Ǹkɛ̃, páh kɩ sɔkɔ pé bɔ̌ tyí, tɛ́ kɩ yo ǹ tyí nɛ, pé bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, tɛ́ pɩ de ǹ tɔ
tyí.

19 Pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ǹkɛ̃, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̃npɩ sɔ̃.

20 Képah tɛ̃nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wăh mɛ fíí ǹ sú gbôlɛ, ǹ sú à wɛ. Wăh à wɛ sɛ̃, ǹ yãm
à kah tɛ̃, à mɛ to kyɩ à yohnɩ pɔrɩ tɛ̃.

21 Ǹ piɗî mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, tɛ́ pɩ de ǹ tɔ tyí, pé náh tɔ̃ yĩnɛ
yénɔ́lɛ ǹ pilɛ.

22 Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo ǹ tɔ̃npɩbɩ tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyɩ ké tɔkɔ súú, yé pɔ
mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̃ngbɔ tâhní dyɩ à kɔ̃, yé mó lékyêh dyɩ à kɔ̃.

23-24 Ǹ píɗî nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ, à sɔ̃ sɔ̃ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Á lésɔ̃ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ.
Képah ye, nɩrɩ-á mɛ náhpíkì nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko á nɛ n yɔ̃, á mó nɛ n syah
nìvìlɛ.› Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nìvì sɔkɔ.

25 Légbînɛ, ǹ píɗî lékɔ̃ní sɔ̃ mɛ swãh sɔkɔ. Wăh ǹ syɩ n pi, tɛ́ nɔ de gbôlɛ, à yímɔ́nì,
ànɛ̂ yínɔ́ yînpɔ̃ noh.

26 Á tɔ̃npɩ yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pɩ.

27 Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃nɗî-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nɩrɩ-á mɛ náhpíkì nɛ̂ sɔkɔ,
ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko.

28 Képah tɛ̃nɛ, nɛ́nkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ, pé à ni à de.

29 Képah sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, tɛ́ pé mɛ ǹ tɔ̃lɛ n pɩ. Pé náh ǹ
yóré yahle yah. Ǹtɛ, à náh pũképir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé syi ko syáh syah pé kódíbílɛ.

30 Tɛ́ ǹ píɗî mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrɩ pɩ karkɩ syɔ́ fɔ̀fínì yɔ̃, à náhpíkì ko ǹmɔ kɔ̃.

31 Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ǹ píɗî, áwɔ mɛ kũmm ń tnɔ̂, ń gbɛ̃n yî póllɛ, áwɔ tyí ye.

32 Á gbɛ̃nɗî nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ à sɔ̃ sɔ̃ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Á lésɔ̃ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ.
Képah ye, mé yĩnɛ mɛ̀ syáh syah, mé nìvì pɩ.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tàh dɪ̃́ yɔ́ ye lésõ, à ǹnî tɔkɔ sah ǹ tahrɪ yõ, tɛ́
pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃̌-á mɛ sélɛ n pɪ n karkɪ.
2 Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ mɛ à ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé náh mɛ tyípéplɔlɛ n nohnɪ ǹ tyí sɔkɔ. Kǎh pɪ sɛ̃́,
à náh tõ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrɪ yõ. Képah-á, à ǹ tɔ̃̀ pɪ dùkù yah yo pé syah.
3 Képah sɔkɔ, tahrɪ yõ tɛ̃̌-ò dɪ̃́ mɛ̀ mɛ yo ǹ gblɔ̃̌y tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́-á kɪ pé yal n pi ǹ
tahrɪ yõ. Sɔ̃̌ se pé kɪ pɪ nɪ? Swɑ̃̌h tõ tõ tǎhkɪ̀ náh se mɛ pé sɔkɔ. Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃̌nɛ, ké
sen-á mɛ pé sɔkɔ.
4 Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɪ n pi, tɛ́ névye kɪ pé tɛ̃̌nɔ́ plɛ pé gbên sɔkɔ, pàh pɔ pé fin
mɔ pé tɔ̃̀.
5 Képah tɛ̃̌nɛ, à ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ kmɔ nétɑ̃nnɛ n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ nɛ́gben piki yah nɛ, dan
nɛ̂ se pé yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ kɔ̃lɪlɛ ǹ yõ nɪ?
6 À mɛ nɛ, nɪrɪ pní yɪ̃́ lèkwɛ̃̌-á. Tahrɪ yõ tɛ̃̌-ò dɪ̃́ mɛ à syah nɛ, ǹ kɔ̃lɪ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à kɔ̃ n
tɛ̃ súú, à wɑ̃rkɪ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, nɪrɪ pní tikininí pɔ́ gbɑ̃m-á.
7 Képah náh, à yo kèyǎh tyí nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan nɛ̂ se à yĩnɛ à kɔ̃ nɪ? Ǹmɔ mɛ à syah
nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nɪ̀ yɪ̃́ lèkwɛ̃̌-á. À mɛ yo ǹmɔ tyí nɛ, ǹ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à wɑ̃rkɪ mɔ ké sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nɪ̀ yɪ̃́ tíkíyɛ̃́h-á.
8 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ à sõ ké yah wɛ́npɪnɔ yĩnnɛ. Kègbɪ yõ, kèkõyɔ̃́ névye tyi yahlɛ
n wɛ n pɪ pé wɛ̃ wrɔ́ lékɑ̃́mkɑ̃mnɛ, à kal kyòo sɔkɔ névyelɛ.»
9 Képah náh, Yesu tõ yo pé tyí: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: pɔ́lɛ, gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâh
tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí yah kɔ̃. Kàh pópó pɔ n knɛ, yé kɪ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ tyah
sɔkɔ.
10 Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à pɪ nɛ́gbílɛ tir tyɪ̃́ɪ̃ sɔkɔ, à kɪ pɪ nɛ́gbílɛ tir gblò tɔ sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-à yɪ̃́nvɪ̃̀
pɪ tir tyɪ̃́ɪ̃ sɔkɔ, à kɪ yɪ̃́nvɪ̃̀ pɪ tir gblò tɔ sɔkɔ.
11 Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh kwâhlɛ, yâh pí-ńkɛ̃́nɛ nɛ́gblɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɪ
dahbɪ yé gbɔ̃̀ yɪ̃̂nyõ tahrɪ kègbɪlɛ?
12 Tɛ́, yâh pí-ńkɛ̃́nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbí gbɑ̃̀n yĩ tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɪ yé yɛ̃́ngbɛ̃̌ tyínɔlɛ yé kɔ̃?
13 Tɔ̃̀npɪ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɪ yɔ̃̀tɑ̃m nɛ́pɪ̃̂ nímí tyí. À kɪ núkú dyɔ yɔ, tɛ́ kɪ nɔ ǹ
ní-òlɛ, képah náh pɪ, à kɪ mɔ núkúlɛ, tɛ́ kɪ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n
mɔ n pɪ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.»

Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ wɛy sɑ̃́n ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

14 Képah sɔkɔ, pɔ́ tyí-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyí sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi pól noh, pè tyah kɔ̃́lɛ
Yesulɛ n ko.
15 Képah tɛ̃̌nɛ, à mɛ yo pé tyí: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̃̌ynɛ n wɛ̃kɪ nɛ́gblɔ́lɛ névye yah sɔkɔ.
Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ǹgbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n gbilki, Liyel dɛ̂l ye képahlɛ dɛ́.
16 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃̌ntɔ̃̀ syinyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kɔ̃ n yɪ̃́ɪ̃ fɔ́ɔ́, à
pɔ syɪ Wèlnwɪ̃̀lkɪ̃̀-ò Nsyɔ̃ mɛ gbɪ̃́ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbɪ̃́ tyí, nɪ̀vɪ̀nɪ̀ wɛy sɑ̃́n mɛ n yo Liyel
tɔ̃rí tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pól kɪ n de n pi ké sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yɪ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɪ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyĩrí wɪ̃̀lkɪ̃̀nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ.
18 Sɔ̃̌-á kè yo nɛ, dɪ̃́ nɛ̂-à ǹ kyɪ wilki, tɛ́ ǹ syɪ kèyǎh tɔkɔ, fɔ̀fínpɪ-á ǹnɛ. Ànɛ̂, sê nɛ̂ pɛ-à
à wilki, tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ, fɔ̀fínpɪ-á tɛ̃̌nɛ.»

Tàh dɪ̃́ ànɛ̂ Lasarɪ tyîpínɪ̀nɛ

19 «Tàh dɪ̃́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnɪ̀ dɛ́nkɔ́kɔ́nɪ̀nɛ n mɔ, tɛ́ kwɑ̃́nkwɑ̃́n yélɛ n yõ sõmɛsɔ̃́,
mɛ nɪ̀vɪ̀lɛ n pɪ.
20 Tɛ́ yɑ̃m nɛy yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Lasarɪlɛ. À sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃̌nɔ́lɛ tàh dɪ̃́ mɛ̀ gbô yah. Ǹ
wil pól sɔ̃̀ mɛ níynɛ.
21 À sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ké tyí nɛ, pé yɛ̃́nmɪ̃̂rnnɛ n tõ n yõ, tàh dɪ̃́-á nónónɛ n yõ n kwɛ.
Ǹtɛ, pɑ̃hlɔ ye sɔ̃̀ n dɔ ǹ níynɛ.
22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, yɑ̃m nɛy mɛ̀ ku, yɪ̃̂nyõ tɛ̃̌ntõnè mɛ yuku ǹnɛ Abrahmɪ tnɔ̂. Tàh dɪ̃́ tɔ mɛ ku,
pè kɔ̃ pè yĩ.
23 Ǹtɛ, wǎh kyɪ lékɔ́kwɪ̃́l sɔkɔ, à kyɪ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ yah yɔ̃ yah, à Abrahmɪ wɛ
fíí sɔkɔ, Lasarɪlɛ ǹ gbɔ̀pɔ.

24 Képah sɔkɔ, à ye yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ, ńkɛ̃ páh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂ nyàh
mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yãm yah, à mó Lasarɩ tɛkɩ mɔ, à pɔ ǹ kèngbɔ vyãh dahbɩ wilki
ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rí yõ kè kɔ̃ kè vɩ.
25 Ǹtɛ, Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyí: ‹Ǹmɔ pi, á dyɔ to n kõ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ sɔkɔ, wáh sɔ̃̀
mɛ min sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ Lasarɩ wɔ mɛ yèvyãhrɩ wɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ
sɔkɔ, tɛ́ áwɔ mɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ.
26 À wil képah sɔkɔ, pwãh ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂ ápi wrɔ́. Képah yĩnnɛ, ásɔ̃̂ névye nónó-á
mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ yé tyí, pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye nónó-á mɛ ké tyí nɛ, pé pɔ
ápi tyí, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›
27-28 Képah sɔkɔ, tàh ɗɩ̃́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh pɩ sɛ̃, yṹnpyé nɛ́pɩ̃̂ kwâl-á
mɛ pé tyí, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à kyɩ kè yo sah pé tyí, pé tɔ
káh pɔ de yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.
29 Abrahmɩ mó yo ǹ tyí: ‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ mɛ pé tyí.
Pè sépi tyíyónɔ́lɛ n pɩ!›
30 Wăh yo sɛ̃, ɗɩ̃́ mɛ̀ tõ à syah nɛ, képah náh n yĩnɛ n pi, pé sú Abrahmɩ. Ǹtɛ, névi-à
kɩ wil lékyɩ̂ sɔkɔ, à kyɩ yo pé tyí, păh kɩ Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃.
31 Képah tɛ̃nɛ, Abrahmɩ mɛ tõ yo ǹ tyí: ‹Pàh kɩ yahle Moyisi ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃ wil lékókwíl à pɔ kèkõyɔ̃́, à kyɩ yo pé tyí, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ
tõ ńtõ.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tyi nónó-á névilɛ n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, sépi
náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂ tyí-á ké yõ wil, yèvyãhrɩ mɛ tɛ̃ yõ.
2 Kè kɩ sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ kal, pàh yínónan toh tɛ̃ yègbɩ, tɛ́ à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ à kõ à káh
pɔ ńmɔ yõ sɛ̃́-ò tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyípékè sɔkɔ.
3 Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃ dɛ́!
Á yṹnpi-à pɩ de á tyí, wɛkɩ ǹ yõ! Wàh ké nàhnpĩ gbo, kè yõ mɔ à kõ.
4 Ànɛ̂ wàh pɩ de á tyí gbáhyɩ̃́ kwărninɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩ n yo n pɔ á tyí
fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwărninɔ nɛ, páh mɛ ké nàhnpĩnɛ n gbo, sélɛ n yõ n mɔ ǹ tyí.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à wãn mɔ pépi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ.
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyí: «Gbɩ tɛ̃ yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̃̀ mɛ tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃, mútárdɩ̀ pi fyé
sɔ̃, yé náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo sènsóké mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃, kè ké gblɔ̃̌y viki kyɩ sõ pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè
náhkɩ kè pɩ yé yóré yõ.»

Tɔ̃̀npɩ tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyí: «Tɔ̃̀npɩ yɔ́-à mɛ á tyí, mɛ á swãhlɛ n wɔ, képah náh pɩ, á
yípɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swãh, à pɔ n de á wɛ, á se kɩ yo ǹ tyí nɛ, à sal n pɔ yõke yõ?
8 Á náh pyě tõ n yo n pi ǹ tyí nɛ, à áwɔ yõke ǹgbò pɩ, képah náh, à mó flɔ yísyɔ́ mɔ
pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́ képah náh, à mó pyě pɔ yõ, à mó wɔ di?
9 Tɛ́ tɔ̃̀npɩ mɛ̀-á ǹ tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃kɩ̀ yõ, á se kɩ ǹ yɩ̃́ngbí yo? Ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ ó náh à pɩ di?
10 Képah núkú ó ye yépi tɔ tyí: Tyi nónó-á yah kõ yé tyí, yâh sè pɩ tɛ, yé yo nɛ, tɔ̃̀npɩbɩ
ó-á yélɛ. Yáh sɔ̃̀ yĩnɛ yè nɛ̂ pɩ, képah ó-á yé pɩ.»

Yesu tótãm nɛ́pɩ̃̂ gbãm dɛ mɔ

11 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ n yuku Yerusalɛmɩ, à syɔ̃ sɔkɔ Samarɩ ànɛ̂ Kalile gbàh yõ.
12 Wăh kyɩ n de kwílpír yɔ́ sɔkɔ, díbí tótãm nɛ́pɩ̃̂ gbãm yísyɔ́ pɔ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ yĩn
fíí,
13 tɛ́ tyah n yo n mɔ ǹ tyí yɩ̃́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃ Yesu, à pé yãm yah.
14 Wăh pè wɛ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ, pè kyɩ pé gblɔ̃̌ynɛ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm wɛ̃kɩ. Păh
képah noh sɛ̃, tɛ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n yuku, pè dɛ.
15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃, à ǹ syɩ Liyel yĩn gbilki pɔ Yesu tnɔ̂ yɩ̃́npɔ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ.
16 À pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh Yesu yah, à wɛkɩ ǹ tyí. Tɛ́ kénɛ ɗɩ̃́nɛ, Samarɩ nɛy ye
sɔ̃̀ ǹnɛ.

17 Yesu-á à wɛ sɛ̃, à nɛ: «Nɛ́pî̃ gbãm nɔ́pi pól náh dɛ di? Ǹtɛ, kwăryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò,
pépi ńyãh?
18 Nɛy náh wɛ pépi sɔkɔ à ǹ syɩ pɔ wɛkɩ Liyel tyí, à wil nɛ́kẫh mɛ̀ tyí sɔkɔ kɛ̀?»
19 Tɛ́ mɛ ǹ syɩ yo kénɛ dɩ̃́ tyí: «Yuku n nɛ n yuku! Ǻ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyílɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbɩ̃́ nɛ̂ se Liyel tɔ̃́rí kɩ n pɔ n pi nɩ? Ǻ mɛ
yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n pi kwâh yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á n wɛ yɩ̃́nɛ.
21 Ǻnɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n yo n pi nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ, kè wɛ yàhàh. Ǹtɛ, yé pɩ̃ nɛ
ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»
22 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sẫhpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi, Névi Pi wɛ dékè kɩ mɛ yé tɛ̃,
tɛ́ yé náh à wɛ n pi.
23 Pè kɩ yé syah nɛ, wăh yɔ̀, képah náh pɩ, wăh yàhàh. Ǹtɛ, yé káh n kyɩ, yé káh nɛ n
sal.
24 Sɔ̃-á pũ̀ n yĩkiri yǎ̃l, à tɔkɔ yĩ̂nyõ yah yɔ́ tyí, à kyɩ syɩ ké yah yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi
pɔ́nɔ́ kɩ pɩ.
25 Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ náhnáh, ànɛ̂ kwɛy gbĩ névye mó à yahle.
26 Kăh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́ tɔ ye kɩ pɩ Névi Pi syínpɔ gbĩ́nɛ.
27 Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbɩ tyí fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ
sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pṹnpẫhkɩ̀ pɩ, ni pé pól yõ.*
28 Ǻnɛ̂, kè kɩ pɩ, kăh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbĩ tɔ sɔkɔ: Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́
mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ yíyǎ̃mnɛ n yãm, tɛ́ mɛ swãhlɛ n tõ, tɛ́ mɛ vɩ̀lɛ n mɔ.
29 Ǹtɛ, Lɔtɩ-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃ ànɛ̂ nyàh lépúkú tiki mɔ pé yõ
pũ̀ sɔ̃ n pɩ, à pé sukɛ ko.
30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.
31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh nɛ, páh n tiki
n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂ tɔ-à mɛ swãh sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ, páh pélɛ n syɩ n yuku gbô.
32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kɛ̀!†
33 Sɛ̃ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min
sɔkɔ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.
34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékẫhnɛ, nɛ́pî̃ nímí kɩ mɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú yõ, núkú kɩ
tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.
35 Syɔ́ nɛ́pî̃ nímí kɩ mɛ yĩ̀lɛ n nɔ wɛ̃ tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. [
36 Díbí nɛ́pî̃ nímí kɩ mɛ swãh núkú sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.]»
37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sẫhpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ńyãh sɔkɔ se képah kɩ n pɩ n pi
nɩ? Ǻ mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ ńyãh, nénpɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nɩ̀ wɛ̃ tuke n mɔ di?»

18

Nĩ̂rî sɔkɔ gbáhntɛ̃nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh ǹ tɔ̃̀ sẫhpú tyí, à pè wɛ̃kɩ nɛ, păh yĩnɛ pè nírílɛ n pɩ
kṹmm wílkúnɩ̀ kɛ̃nɛ ké sɔkɔ.
2 Ǻ nɛ: «Tukey tùkè-ò dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, à náh
yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ.
3 Tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, nɛ̂-á
mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à kè tɔ̃ sah pé kɔ̃.
4 Ǹtɛ, kè pɩ di mónɔ́lɛ, tɛ́ dɩ̃́ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi. Képah náh, à pɔ yo n gblɔ̆y tyí nɛ, gbɩ tɛ̃
wɔ-á, pé náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, pé náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ.
5 Ǹtɛ, pɛ́kúsè mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kɩ ǹ tir mɛ̀ yah wah à kɔ̃, pé yah mó
vɩ.»
6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey tùkè-ò dɩ̃́ mɛ̀ wɛy noh kè, ǹmɔ
nɛ̂-á fĩ̀n yɔ̃́-òlɛ.
7 Ǹtɛ Liyel wɔ-á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃, à náh pé tyi
yah wah pè kɔ̃ n pi di? Ǻ se kɩ mo pé yòhnɩ̀nmɔ-ńsah?

---

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ. † **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ pé tyi yah wah pè kɔ̃ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̋ nênɛ pɔ
sétáh yõ, à se kɩ pɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛ?»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

9 Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pé gblɔ̃ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ nɛ́gbɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ tɛ́lɔ́lɛ
n yilɔ, Yesu sèm̀ìrkì yɔ́ yãh pépi tyí sɔkɔ nɛ:
10 «Díbí nɛ́pi̋ nímí yísyɔ́ sɔ̏ kyɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, à kyɩ Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ,
Farisiyɛ̃ ye sɔ̏ ǹnɛ, tɛ́ ní-òlɛ, mɔ́rí syí-òlɛ.
11 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩn, à Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, mɛ n yo nɛ, èè Liyel,
páh n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃npí péwɔ pɩ pé gblɔ̃y. Pé náh mɛ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á yi̋púlɛ,
ànɛ̂ tyítúkúnì pípúlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pípúlɛ. Páh n wɛkɩ ǹ tyí, pé náh sɔ̃npílɛ mɛ mɔ́rí syí-ò
mɛ̀ sɔ̃.
12 Péwɔ-á níkìlɛ n tɛ̃ sèpi̋n nínì yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbɛ̏n yî wɛ́nɔ́ gbãm-ònɔ́lɛ ǹnɛ
n kɔ̃.
13 Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃ syi ǹ yah ńtɛ̃ yɔ̃ yi̋nyõ. Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̏lɛ
n sah ǹ nìvɔ sɔkɔ mɛ n yo nɛ: ‹Liyel, ń yãm yah, ńmɔ nɛ̂-á tyípékè pí-òlɛ.›»
14 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: dɩ̋ mɛ̀ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah, wǎh ǹ
syɩ n yuku ǹ tĩ̏nnɛ gbi̋ nɛ̂nɛ. Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃nkɔ̃ wɛ. Gbɩ yõ, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃ynɛ
n gbilki, à kɩ tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃ynɛ n tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kɩ mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃npì yrɔ̃ sɔkɔ

15 Névye sɔ̏ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃npì yrɔ̃ tɔlɛ Yesu tyí nɛ, à tũ pé tyí. Ǹ tɔ̏ sa̋hpú-á képah
wɛ, pè tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ.
16 Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃npì kɔ̃ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó dùkù-á mɛ wɛ̃npì nópi sɔ̃, Liyel
tɔ̃rílɛ, pépi tyí ye. Képah ye, yé yɛ wɛ̃npì kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ
n kɔ̃.
17 Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃rí fɛ̃nsyi-ńkɛ̃nɛ wɛ̃npir
tyí kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkɔ̃yɔ̋ tahrɩ yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yi̋nyõ tɔ̃rí sɔkɔ

18 Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se yĩnɛ pé pɩ sɔ̃, pé
mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ?
19 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›? Pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ́
Liyel ó náh.
20 Á Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ pĩ kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Káh fɔ̀fíkì pɩ, káh nɛ́kɔ́kè mɔ, káh
yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yũ̋nɛ n tɛ̃ plɛ.›»
21 Wǎh yo sɛ̃, dɩ̋ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ fɔ́ɔ́, pé wɛ̃npir gbi̋ dùkùlɛ.
22 Yesu-á képah noh sɛ̃, à yo ǹ tyí: «Tyínúkú ó tɔ̃ yah kwlɔ á tyí: Gbɛ̏n yî nónó pól-á
mɛ á tyí, kyɩ sè yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ
Liyel fɔ̋ tahrɩ wɛ.»
23 Tɛ́ dɩ̋ tahrɩ-á sɔ̏ kah tnɔ sɛ̃, képah ye, wǎh wɛy mɛ̀ noh, ǹ yah kwɔ yɩkɩ.
24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃, à nɛ, tahbɩ dénɔ́-á mɛ tah Liyel tɔ̃rí sɔkɔ
dɛ́!
25 Ǹkɛ̃, ya̋hmíkì dénwìlnɔ́lɛ sèndi pwa̋h sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kɩ fàhfàh kal tàh dénɔ́lɛ
Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.
26 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ?
27 Á mɛ yo pé tyí: «Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pɩ n pi, Liyel kɩ fɛ̃ képah pɩ.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɛ, pépi tɛ̃ wɔlɛ, páh pé yɛ̃ngbɛ̃ yî sah, tɛ́ ǹmɔ sɔ̏ tɛ̃.
29 Yesu mɛ yo pé tyí: «Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ yé tyí nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃rí
yĩnnɛ ǹ kéte sah, képah náh pɩ, ǹ kyɩlɛ, képah náh pɩ, ǹ yũ̋npyélɛ, képah náh pɩ, ǹ tyí
névyelɛ, képah náh pɩ, ǹ wɛ̃npìlɛ,
30 tɛ̃ kɩ pé lékan wɛ kèkɔ̃yɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel fɔ̋ sɔkɔ ńsɔ̂nɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syínwɛnɔ tyí yo kɛ tɔ̃-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̏ sa̋hpú nɛ́pi̋ gbɔ̃nimí ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Á wɛ n yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á lésɔ̃ tyi nónó pól wãrkɩ sah Névi Pi tyí
sɔkɔ, sè kɩ n pɩ n tũ n pi.
32 Pè kɩ à dahbɩ Liyel pi̋-ńkɛ̃pú gbɔ̏. Pè kɩ kɔ̋lɛ ǹnɛ n ko, kɩ ǹnɛ gbyɔ, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ
ǹ yõ.

33 Pè kı à ko yèfõhlɛ, té kı à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpȉn tɔ̃-ò sɔ̋lɛ, à kı ǹ syı min sãn wɛ.»
34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mè sȍ mɛ wɛ́npȉllɛ pé tyí. Képah ye pè náh ké syíkí-ńsah pĩ.

Yesu yĩ̋tȕ yɔ́ yĩ̋ yıkı mɔ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yĩ̋tȕ yɔ́ sȍ mɛ kɔ̃̏ntɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃gbalı
sɔkɔ, mɛ n ni n syi.
36 Wǎh tɔ́wû sɔ́kɔ́nɔ́ yĩ̋ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nı?
37 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtı Yesu-á pɔ n sɔkɔ.
38 Képah tɛ̃̀nɛ, à tyah n yo n mɔ léyy nɛ, Yesu, Davidi Pídĩ́, à pé yãm yah.
39 Tɛ́ nónó-á mɛ n kɔ yah tȉnnɛ, pépi sȍ mɛ dírílɛ n kõ ǹ yõ nɛ, à ǹ vyãh vike. Ǹtɛ,
ǹmɔ tɛ̃ sȍ mɛ n tɔ̃ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Davidi Pídĩ́, à pé yãm yah.
40 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yĩn, té nɛ, pè pɔ ǹnɛ. Wǎh nɔ de, Yesu mɛ à piki yah:
41 «Tir nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyí nɛ, mé pı á tyí?» Dĩ́ mɛ à syah nɛ, pé Yȍtɛ̃, à kè pı, pé fɛ̃ nɛ
n yah ńtɔ̃.
42 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yĩ̋ ye yıkı mɔ! Ǻ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.»
43 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yĩ̋ núkú yıkı mɔ, tɛ́ à mɛ Yesu sȍ tɛ̃, à Liyellɛ n gbilki. No pól-á képah
wɛ sɛ̃́, pé tɔ tyah Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyılɛ

1 Yesu-á de Yeriko kwil, à sȍ mɛ n kah ké sɔkɔ,
2 té dĩ́ yɔ́ sȍ mɛ kénɛ kwil, pè n ye Nsasyılɛ. Mɔ́rí syípú yȍtãm sɔkɔ yɔ́ ye sȍ ǹnɛ, té à
pı tàhlɛ.
3 À sȍ mɛ n yah n kõ nɛ, pé Yesu wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pı nɛ́túkúrí nɛynɛ,
tɔ́wû tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à náh sȍ fɛ̃ à wɛ n pi.
4 Kǎh pı sɛ̃́, à to yuku yah tȉnnɛ, à kyı dɔkɔ séswô yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ yĩnnɛ. Tɛ́ à kı sȍ
pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́.
5 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ yah yõ té yo Nsasyı tyí nɛ ńkɛ̃́, à tiki súú Nsasyı, páh yĩnɛ
pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ.
6 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsasyı núkú tiki súú, à kyı Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tȉnnɛ nìvì sɔkɔ.
7 Névye-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól tyah ǹ tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, tyípêl pí-ò tyí-á à kyı twah
yɔ̀ dɛ́!
8 Ǹtɛ, Nsasyı mɛ nɔ de Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, té yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé yȍtɛ̃. Páh kı pé
gbȁn yî tɔ́ní núkú yĩ yãm tãn kõ. Ànɛ̂, pâh mɛ syıkı nɛ̂ yõ, páh kı sɛ̃́nknɔnɔ ńyǻhlɛ tɛ̃
dyah.
9 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ tɔ-á pı Abrahmı náh nɛynɛ, képah ye,
pwáhnmɔnɔ de kéte mè sɔkɔ kwɛynɛ.
10 Yah, nónó-á sȍ mɛ mɔ́npunɔlɛ, pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kı pè pwah mɔ.»

Yȍtɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbı tȍnpıbı gbȍ

11 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, ǹ wɛlɔ nóhpú sȍ mɛ n sõ nɛ, Liyel tɔ̃̋rí-á
kı n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmȉrkȉ yɔ́ yȃh pé tyí nɛ:
12 «Yȍtɛ̃ yɔ́ pídĩ́ ye lésõ. Sɔ̋ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyı yȍtɔ̃rí yah n
kõ, képah náh, pé mó pé syı pɔ.
13 Wǎh n sɔkɔ, à ǹ tȍnpıbı nɛ́pȋ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù núkú pól kõ,
té yo pé tyí nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yĩ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ syı pé syínpɔnɔ tyí.
14 Tɛ́, ǹ kwil névye sȍ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ. Pè mɛ tɛ̃ntȍ tɛkı mɔ ǹ náh, à kyı yo nɛ ńkɛ̃́,
pépi náh mɛ ké tyí nɛ, dĩ́ mè tɛ̃ pɔ pı pépi yȍtɛ̃nɛ.
15 Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yȍtɔ̃rí mè wɛ, té ǹ syı pɔ. Wǎh pɔ, à ǹ tȍnpıbı nópi ye, wǎh sȍ pɔ́ dibi
nónó kõ. Pǎh gbɔ̀ yĩ, té pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé kè pĩ.
16 Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kõ, páh ké
kénknɔnɔ gbãm yah dohnı.
17 Yȍtɛ̃ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, tȍnpı pèpɛy-á ǹnɛ. Wǎh fyɔ̀ pı nɛ́gbílɛ tir tyĩ̋ĩ sɔkɔ,
wǎh kı pı kwlonɔ gbãm yah tɛ̃-òlɛ.
18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé yȍtɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kõ, páh ké kénknɔnɔ kwlɔ
yah dohnı.

19 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ képah núkú ó yo ǹ tɔ tyí nɛ, ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃-òlɛ.

20 Kèyǎh mɛ pɔ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sɔ̃̀ mɛ kè dah mɔ sah fwɔ yɔ́
sɔkɔ ké tyílɛ.

21 Ǹkɛ̃, ǹ tɔ̃̀-á kah tah. Képah-á, ǹ tíkí mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ, ǎ kè tɔkɔ. Á
náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ képah tɔkɔ.

22 Képah tɛ̃nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, tɔ̃̀npɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀ sɔkɔ-á pé kɩ tuke ǹnɛ.
Ǹmɔ-á sɔ̃̀ pĩ nɛ ńkɛ̃, pé tɔ̃̀-á tah, pé náh kwâh nɛ̂ sah, pě kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂
duku, pě kɩ tɔkɔ.

23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ nɩ? Páh
pé syɩ pɔ, páh náhkɩ sè wɛ wilki dòhnìnɔ́lɛ sé yɔ̃.

24 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, pè pɔ́ mɛ̀ syi ǹ tyí, pè kélɛ ké
kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃̂ kɔ̃.

25 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, sé gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí dò!

26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, pè kɩ tɔ̃ ǹmɔ
kɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbɔ̃̀, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.

27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bí tɛ̃ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɩ pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ, yé pɔ pélɛ
ásɔ̃̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̃̀ kɔ̃ ń yĩ́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ.

29 Tɛ́ wǎh yĩni tɛ̃ n tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ Betefasyɩ ànɛ̂ Betanɩlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ tnɔ̂, pè n ye Wólívî yèh
yɔ̃lɩlɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí tɔ̃ nɛ:

30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yáh kɩ n de, yé kɩ ńkwɛ̃́ndyípǐkì yɔ́ wɛ
tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh dɔkɔ yah ǹ yɔ̃ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂.

31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah nɛ ńkɛ̃, sɔ̃ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nɩ, yé yo tɛ̃ tyí nɛ, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.

32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ. Pè ńtyĩ́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi wɛ, sɔ̃-á sɔ̃̀ à yo kélɛ pé tyí.

33 Pǎh mɛ ǹ dɛ́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tãm pè piki yah nɛ, sɔ̃ se, tɛ́ pè ńkwɛ̃́ndyípǐkì
mɛ̀nɛ n dɛ nɩ?

34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á.

35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yɔ̃, à Yesu kɔ̃ à dɔkɔ.

36 Képah tɛ̃nɛ, wǎh mɛ n yuku sɔ̃, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku sɛ̃́ wɛ̃kì yɔ̃.

37 Pǎh n tyah Wólívî yèh yɔ̃lɩ tíkíntɛnɔlɛ, nìvì de ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kwĩnki pól sɔkɔ. Pǎh gbǐl
tyi nónó pól wɛ, sépi yĩnnɛ, pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ,

38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃:

«Yɔ̃tɛ̃ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yɔ̃,
Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvɩnɩ nɛ mɛ yĩ̂nyɔ̃,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yɔ̃,
ǹmɔ nɛ̂-á yĩ̂nyɔ̃ fléyy tɛ̃-ǹsah.»*

39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
vyɛ̃y tṹ kɛ̀!

40 Képah tɛ̃nɛ, Yesu pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: pàh kɩ sɔ̃ pé vyɛ̃y vike ò, dyêh
ye kɩ n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmɩ tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ, tɛ́ kè wɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké yĩnnɛ nɛ:

42 «É, Yerusalɛmɩ, wáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvɩnɩ wɛ dùkù pĩ kwɛy mɛ̀nɛ! Ǹtɛ wéèè,
kè ye wɔ̃bɩ á yah!

43 Yah, sèpĩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bí kɩ wɔ̃bì-ǹtɑ̃̀n pɩ á kɛ̃kɩ kore vi, tɛ́ kɩ ǹ fyãh sah
yey yey póllɛ.

44 Liyel-á pɔ á yòhnìnmɔ-ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi kè pĩ. Képah ye, pè kɩ á sɔkɔ
névye pól ko mɔ, tɛ́ kɩ ǹ mukuli. Á dáhkì yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃.»

Yesu gbɔ̀yĩbɩ yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

45 Yesu-á kyɩ de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì, tɛ́ yíyɑ̃̌m yɑ̃̌mpu wɛ ké sɔkɔ, à tyah pélɛ n
yĩni n wilki.

---

* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

46 Tɛ́ mɛ n yo pé tyí: «Kè mɛ wa̋rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹ wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níri pí-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ névye yõ syíkípú tɛ̃-ǹsahlɛ.»

47 Tɛ́ à sɔ̏ mɛ névyelɛ n kwɔ sõmɛsɔ̋ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú sɔ̏ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, kwil yah tãm tɔlɛ pélɛ.

48 Tɛ́ no pól-á sɔ̏ mɛ pé ní kwɔ n tɔ̃ n sah n nohnɩ n yi̋i̋ ǹ tyí sɛ̃́, képah ye, pè náh pĩ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃́.

20

1 Yesu-á sɔ̏ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, mɛ nìvìnì wɛy sa̋nnɛ n yo sɛ̃́, sɔ̋ yɔ́lɛ, sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnì pɔ wil ǹ tyí,

2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̏ yõ sɔkɔ se, à n pɩ tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ?

3 À mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ tɔ kɩ píkínyahnɔ núkú pɩ yé tyí: Yé yo ń syah,

4 nɛ̂-á tɔ̃ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tı̂ névye se?»

5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á tɔ̃ ǹnɛ, wǎh kɩ pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ?

6 Ǹtɛ, névye sɛ̃́nyı̃nɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh kɩ mó tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, névye-á tɔ̃ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyêhlɛ pé minki ko.

7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè à syah nɛ, pé náh pĩ nɛ̂-á tɔ̃ ǹnɛ.

8 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃ pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dȉvɛ̃ sésân swãh tɔ̋pú nɛ́pêl sèmȉrkȉlɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèmȉrkȉ yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ: «Dĩ yɔ́ ye lésɔ̃ dȉvɛ̃ sésân swãh kɔ̃, tɛ́ kélɛ tɛ̃ntɔ̃be gbɔ̏ dahbɩ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ à kyɩ mo.

10 Sé pye gbɛ gbı̋-á pɔ nɔ, à tɔ̏npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dȉvɛ̃ sésân swah tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí dȉvɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi mɛ tɔ̏npɩ mɛ̀ ko, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.

11 Képah sɔkɔ, sètɛ̃ dı̋ tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̏npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à gbyɔ, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.

12 À tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̏npɩ tɔ̃́-ò tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ pɩ yɔ, tɛ́ à yı̃ni.

13 Kǎh pɩ sɛ̃́, sètɛ̃ dı̋ nɛ, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ? Páh kɩ pé nìdɛ̀ pídı̋ wɔ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɩ, pǎh kɩ yɔ̏yén sah ǹ yõ.

14 Ǹtɛ, dȉvɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídı̋ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ gbɛ̃yõ-á yɔ̀. Pé ye à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi tyílɛ.

15 Képah tɛ̃nɛ, pè à yɔrɩ wilki mɔ dȉvɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ. Núkúnúkú tɛ̃nɛ, sɔ̃ mɛ sètɛ̃ dı̋ kɩ pɔ pɩ pélɛ wɛ́?

16 À náh pɔ dȉvɛ̃ sésân swãh tɛ̃ntɔ̃be nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kɩ kè dahbɩ n pi yísyɔ́ gbɔ̏ di?» No-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɩ n pi!

17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ kyı̃ yõ dáhgbílɛ›,
képah yõ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
18 Névi nɛ̂-à wil syɩkɩ kénɛ dáhkì yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́, kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.»

19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ sɔ̏ pĩ yi̋i̋ tɛ nɛ, pépi yõ-á Yesu mɩ sèmȉrkȉ mɛ̀nɛ. Képah ye, pè sɔ̏ mɛ ǹ tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, tɛ́ névye tíki pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yı̃nɛ Sesarɩ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yı̃nɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mìnɔ́lɛ. Pè yı̃́nvínpɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ ǹ tyí. Pè pɔ pé glɔ̏y pɩ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɩ dahbɩ kwil yah tɛ̃́-ò gbɔ̏, tɔ̃́rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyí.

21 Képah tɛ̃nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̋, páh pĩ nɛ, wǎh tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, gblɔ kɔ́kɔ́-á sélɛ. Á náh névyelɛ n wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ ké gbɩ yõ.

22 Ǹtɛ, à yo pé syah, ńkɛ̃, ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rílɛ n mɔ Wromɛnɔ yɔ̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí, tî ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃nɔ́lɛ?
23 Tɛ́ Yesu-á pé yĩnvì pĩ sɛ̃, à yo pé tyí:
24 «Yé pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí, ànɛ̂ ǹ yĩn mɛ wǎrkínmɔnɔlɛ ké yõ
yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesarɩ tyí-á.
25 Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɩ sɛ̃, yé Sesarɩ tyílɛ Sesarɩlɛ n kɔ̃, yé mó Liyel tyílɛ Liyel
kɔ̃.»
26 Kǎh pɩ sɛ̃, pè náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yĩ yah. Tɛ́ ǹ tyi yah yónɔ́
pyě mɛ pé gbɛ̂n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyî náh min sɛ̂n wɛ n pi. Pé nɔ de Yesulɛ, tɛ́ à
piki yah nɛ,
28 pé kwɔ́-ò dĩ, Moyisi-á kɩ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃, sétɛ̃ nɛ̂-à ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ gbɛ̃
mɛ tɛ̃ tyí, gbɛ̃ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à mó wɛ̃npì dubi à kɔ̃ ǹ nénkyí náhnɛ.
29 Ǹtɛ, kèkùrkì núkú dĩnpì nɛ́pî kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ. Nénkyí tɛ̃ mɛ sê tɔkɔ, tɛ́ ku,
tɛ́ à sah píkɛ̂nnɛ.
30 Ǹ sɔ̂ syɩ mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ.
31 Képah náh, tɔ̃-ò mɛ à tɔkɔ. Kè n pɩ n yuku sɛ̃ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pî kwǎrnímí pól à tɔkɔ. Tɛ́,
pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkɛ̂nnɛ.
32 Képah náh, pi mɛ̀ tɔ pɔ ku.
33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃ nɛ́pî kwǎrnímí nópi tyí-à, lékyî min sɛ̂n pónwɛ sɔ̂lɛ, à kɩ n
pɩ n pi pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ tyílɛ?
34 Pǎh yo sɛ̃, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̂ mɛ̀ tɛ̃ wɔ sɔkɔ, sétɔ́kɔ́kì mɛ, ànɛ̂, pɛ́dékè mɛ.
35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmɩ wɛ nɛ, pǎh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̂ sɛ̂n sɔkɔ, tɛ́ kɩ min sɛ̂nnɛ
pè kɔ̃ n pi lékyî min sɛ̂n pónwɛ sɔ̂lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi, pè náh n de n pi pɛbɩ tyí
póllɛ.
36 À kɩ pè wilki kũ sɔkɔ, kɩ min sɛ̂nnɛ pè kɔ̃. Pè kɩ pɩ yĩnyõ tɛ̃ntõnè tyí kɔ̃lɛ: Pè náh
tɔ̃ n ku n yah n pi. Pè ye pɩ Liyel pyelɛ.
37 Moyisi tɔ ye kè yo wah yĩĩ nɛ ńkɛ̃, lékyî-á kɩ pɔ pé syɩ min sɛ̂n wɛ. Ǹ sɛ́bɛ́y fĩ nɛ̂-á
dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sɔ̂ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ, képah sɔkɔ ye à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmɩ
Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂ tɔ̃ Yakɔbɩ Liyellɛ›.
38 Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye, lékyî Liyel náh ǹnɛ, vye Liyel ye.»*
39-40 Wǎh yo sɛ̃, nìsãh náh tɔ̃ sɔ̂ mɛ pé tyí, kɩ à piki yah. Képah ye, Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ, wǎh wɛkɩ plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̀tɛ̃ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kɩ yo sɔ̃ nɛ, Davidi náh nɛy ó-á Kristalɛ nɛ̂-á Liyel
nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ?
42 Tɛ́ ǹmɔ Davidi ńtɛ̃ mó tɔ̃ kè yo ǹ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̂yɔ̂ sɔ̂lɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbĩ nɛ̂-á
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃ ǸGBƐNƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ pɔ n pɩ ǹ náh nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tɔ̂ sɛ̂hpú pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ

45 Képah náh, à yo ǹ tɔ̂ sɛ̂hpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól yĩ yah nɛ:
46 «Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pè n nɛ n mɛ
ké tyí nɛ, no nɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̂n sɔkɔ. Tɛ̃-ǹtɛ̂n gbro tyí nɔ pé tyí
Liyel ní-ńtɛ̂n vì sɔkɔ, ànɛ̂ yé yɔ̃-ńtɛ̂n sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ pélɛ!
47 Tɛ́ pépi ó ye tɔ̃ n vi n tɛ̃ pɛ́kúsyɔlɛ, à pé gbɛ̂n yîlɛ n syi, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ yɔ̂sɛ̃kìlɛ, ǹ
névye yahlɛ n pil nɛ, páh mɛ tómm. Ǹtɛ, pé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂, à kal no tɛ́lɔ́
tyílɛ.»

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mónɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ.

21

Yı̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pı

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ yah yɔ̃, à tahbı wɛ, pè
mɛ pé yı̃́nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh sɔkɔ.
2 À pɛ́kúsè yãm nɛy yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî plɔ́ nínɔ́ dah mɔ.
3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ: «No pɔ́llɛ, pɔ́ nónó yétɔ̃̂ náh mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè tɔkɔ pɔ dah mɔ.
Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mɛ̀nɛ, ǹmɔ ye ǹ yãm fɔ̃h, tɛ́ ǹ yɔ̃ yɔ̃ pɔ́ pɔ́l tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah
ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kègbı yɔ̃ nɛ: ǹmɔ-á dah mɔ kal no pɔ́llɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á mɛ plɛ: Ǹkɛ̃, ké mɔ mɔ
dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yĩ Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yı̃̃́. Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí:
6 «Nɛ̂-á yé n yah yɔ̀ kɛ̀, sèpı̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, dáhkı̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃. Sé
pɔ́l kı pirki.»

Yèvyãhrı tyi nónó-á kı n pı n pi, kèkɔ̃yɔ̃́-à pɔ́pɔ́ n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃, kwɔ́-ò dı̃́, gbı̃́ nɛ̂ se képah kı pı nı? Ànɛ̂,
kwní yɔ̃́nmɔnɔ nɛ̂ se kı wɛ̃kı kélɛ nɛ, kǎh kı n pı n pi nı?
8 À mɛ yo pé tyí: «Névye náhnáh kı pɔ ńmɔ yı̃n tɔkɔ n pi pé yah yı̃̃́nɛ, tɛ́ kı n yo nɛ
ńkɛ̃, pépi-á Ǹmɔlɛ. Ǹkɛ̃, ké gbı̃́-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sɔ̃̀ tɛ̃! Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmı, yé
káh yɛ nɛy pɔ yé pilki.
9 Yâh pɔ mâl, ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyí yónɔ́lɛ n nohnı, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃! Képah
ǹgbò ye yı̃nɛ kè pı. Ǹtɛ, képah náh núkú n pı n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mè tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Kwil yɔ́ kı yuku kwil yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃́rí yɔ́ kı yuku
tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo.
11 Sétáh syahrı ǹgbnɔ kı mɛ n pı, tɛ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n náhnáh sɔkɔ, ńyân pèl ànɛ̂ kwɛkı kı mɛ
de. Tíkítı̃̀kı̀ tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̃́nmɔnɔ ǹgbnɔ kı n wɛ yı̃̂nyɔ̃.
12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à pɔ́pɔ́ n pı, pè kı yé tɛ̃ fɔ̃h, tɛ́ kı yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè kı tuke Liyel
ní-ńtɛ̃̂n vı̀ sɔkɔ. Pè kı yé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kı yé tɛ̃ kyı yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwlo yah
tɛ̃́pú tyí ńmɔ yı̃nnɛ.
13 Képah gbɔ̃̀ yɔ̃ yé kı ńmɔ tyí wɛ yo pé tyí.
14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kı wɛy wɛkı dùkù ànɛ̂ lékã́mnɛ yé kɔ̃,
nɛ̂-á kı yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè náh fɛ̃ n wɛkı yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃ yé kɔ̃lı. Képah ye, yépi tyí náh
yé gblɔ̃̌y vı̃̀nɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yı̃nnɛ.
16 Ǹtɛ, nónó ńtɛ̃-á kı yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbípú ye, ànɛ̂ yé yṹnpyelɛ, ànɛ̂ yé tyí
névyelɛ, à tahlı yé kódíbí tyí. Képah sɔkɔ, yé náhnáh kı ko mɔ.
17 No pɔ́l kı yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yı̃nnɛ.
18 Ǹtɛ, yé yɔ̃̀yén sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi.
19 Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmı yíkínɔ́ tyí yo sah

20 «Yâh mɛ́gbɛ̃̀n wɛ sè Yerusalɛmı mɔ gbı gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé pı̃ nɛ, ké sɔ gbı̃́-á nɔ.
21-22 Kénɛ sèpı̃̀n kı pı pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ, Liyel sɛ́béy sɔkɔ tyi wã́rkínsàhnɔ́ pɔ́l kɔ̃ sè kı
pı tũ. Képah ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ sɔkɔ. Nónó-à mɛ Yerusalɛmı
kwil táh sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ sɔkɔ, pépi káh de kwil táh.
23-24 Kè kı pı kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ yèvyãhrı ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kı yuku kwil mè
névye yɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyã̀hnı̀nɛ. Pè kı ko mɔ kèkı̂rnnɛ, kı tɛ̃ yuku yɔ̃bılɛ kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo pɔ́l sɔkɔ.
Tɛ́ Liyel pı̃́-ńkɛ̃ névye kı Yerusalɛmı yıkı pɔ́l tɛ̃nɛ fɔ́ɔ́, kı pɔ syı pé gbı̃ tyɛ́nɔ́ tyí. Képah
ye, kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, kè kı pı yı̃̃́ yèvyãhrılɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kı nɛ́tãn tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

25 Képah sɔkɔ, kwní yɔ̃́nmɔnɔ kı wɛ gbı̃ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ. Tɛ́
kèkɔ̃yɔ̃́ névye pɔ́l yáh-ńsah kı mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ gbní képékè ànɛ̂ ké fṹndɔkɔnɔ
tíkí kı mɛ pè kah tɛ̃.
26 Yı̃̂nyɔ̃ tǎhkı̀nɔ́ kı yike. Képah ye, tyi nónó-á kı pɔ n pı n pi kèkɔ̃yɔ̃́, sépi tyí sɔ̃nɔ tíkí
kı névye ko.
27 Képah sɔkɔ, pè kı Névi Pi wɛ à kı mɛ n pi ńyı̃́rkı̀ sɔkɔ ǹ tǎhkı̀ pɔ́llɛ, ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ.

28 Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbĩ́ nênɛ, yé pwáhnmɔnɔ mɛ nɔ n tɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé yuku
yĩn, yé mó sɔ̃́ré mɔ yé gblɔ̌y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyí yõ

29 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yăh pé tyí nɛ: «Yé yah sènsóké séswɔ̂, ànɛ̂ sésân tɛ́lɔ́
póllɛ kɛ̀:

30 Yâh sè wɛ sè tyah n tyɛ mɩ̀snɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki de gbĩ́-á mɛ yúkɛy.

31 Sɛ̃́ ó ye, yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbĩ́ nênɛ: Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ
yúkɛy.

32 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi,
tɛ́ kénɛ tyi pól kɩ yĩni tɛ̃.

33 Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

34 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ kèkõyɔ̃́
mɛ̀ tyi sõnɔlɛ. Sé káh n pɔ yé lékɑ̃́m pɩ tĩ́ntĩ́. Képah-à pɩ, kèkõyɔ̃́ tyɛ sɔ̃́ kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃.

35 Sɛ̃́ tɔ ye, ké lésõ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ, sɔ̃́-á yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ n tɛ̃ yɛ̃́nkyɔlɛ.

36 Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ, yé nírílɛ n pɩ gbĩ́mɛgbĩ́. Képah sɔkɔ, tyi nónó pól-á n
pi yɔ̀, yé kɩ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ sé yõ, tɛ́ kɩ fɛ̃ pɔ yuku yĩn Névi Pi yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpȉn tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ

37 Ké légbĩ́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃́nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́ pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyɩ lékɑ̂h pɩ yɔ̃lɛ yɔ́ yõ nɛ̂-á pè n ye Wólívȋ yèh yɔ̃lɩlɛ.

38 Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃́ púsɔ́ tyí, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu tyí yo syɩ

1 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ sɔkɔ,

2 sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n
kɔ̃, păh kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu ko mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vȉnɔ́lɛ Yesu náh

3 Tɛ́ légbĩ́nɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ
gbɔ̃nimí sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ.

4 Ȁ mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɩ̀pu yɔ̃̀tãm
tyí, wăh nɛ Yesu tɛ̃ pè kɔ̃ n pi dùkù nênɛ.

5 Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ pɔ́lɛ à kɔ̃.

6 Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah ké wɛ́npɩ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wăh pɩ sɔ̃, tɛ́ Yesu dahbɩ n pi
pé gbɔ̃̀, névye pĩ́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke tɛ̃-ǹsah yah

7 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Pakɩ képyɛ́nì kɩ n ko n pi,

8 Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Pakɩ syáh yõke tɛ̃-ǹsah yah sah yõ yõ
tɛ̃́nɛ.

9 Pè mɛ à piki yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ kè pɩ nɩ?

10 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Yé yah, yáh kɩ n de kwil sɔkɔ gbĩ́ nênɛ, yé kɩ dĩ́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ
ni pĩ́n twah. Yé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Wàh kɩ kyɩ de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de nɛ́npɔ́.

11 Yé mó yo kététɛ̃ tyí nɛ, kwɔ́-ò-á yo nɛ ńkɛ̃́, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ yõke yõ n pi
ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ?

12 Képah sɔkɔ, à kɩ yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ yé wɛ̃́kɩ, gbɔ̃̀ vi vyɔ́ póllɛ kɩ sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé kɩ pɩ Pakɩ syáh yõkelɛ.»

13 Képah tɛ̃́nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á kè yo sɔ̃ pé tyí, pè mó ńtyĩ́nɔ kyɩ ké pól wɛ sɛ̃́. Pè
mɛ Pakɩ syáh yõke pɩ nɛ́npɔ́.

Yesu yõke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yõke yõ gbĩ́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃́ntõbe-á pɔ tɛ̃ yõke yah sɔkɔ gbĩ́ nênɛ,

15 à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh nɛ, mé Pakɩ yõke mɛ̀ yõ yélɛ, mé mó pyě
de yèvyãhrɩ sɔkɔ.

16 Ǹkɛ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tõ Pakı yõke mɛ̀ yõ n yah n pi fɔ́ɔ́, kı kyı syı
ké tyi pı́ntũnɔ tyí Liyel yȍtɔ̃rí sɔkɔ.»
17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ dı̏vɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dı̏vɛ̃nɛ ké sɔkɔ, à wɛkı Liyel tyí, tɛ́ yo pé
tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tõ dı̏vɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kı
pɔ syı Liyel tɔ̃rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé syi kélɛ, yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.»
19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkı dibi pè kõ, tɛ́ yo pé tyí:
«Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kı kõ yépi yı̃nnɛ. Yé sɛ̃ntɛ̃nɛ n pı, sɔ̃-á mé n pı kélɛ. Képah
sɔkɔ, yé dyɔ kı n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.»
20 Yõke yȍntɛnɔ náh, à tõ dı̏vɛ̃ tɔkɔ, à pè kõ sɛ̃ntɛ̃ ólɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tȍ ye,
nɛ̂-á kı kwɛ yépi yı̃nnɛ, kı pı yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késȁnnɛ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́.
21 Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kı n vi n pi ńmɔ náh, ǹmɔ tɔ mɛ n yõ ńnɛ fı̃́ núkú.
22 Névi Pi kı ku, sɔ̃-á Liyel yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kı n vi n pi ǹ náh, pèkè kı pı
ǹmɔ tyílɛ.»
23 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, pépi tɛ̃ sɔkɔ nɛ̂ se kı n pı n pi képahlɛ
nı?

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékȃblɛ n pı. Pè sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé pı̃ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi
sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kèkõyȍ kwlo yȍtãm ńkɛ̃nɛ pé tɔ̃rílɛ n sah sé yõ,
ànɛ̂ tɔ̃rí-á mɛ nónó gbȍ, pépi n nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yı̃́ngbílɛ n yo.
26 Ǹtɛ, yépi tɛ̃ tyí náh yı̃nɛ kè pı sɛ̃. Nɛ̂-á yah tɛ̃nɛ yépi sɔkɔ, ǹmɔ pyě yı̃nɛ à pı yé pól
gbɛ̃ sɔ̃. Yȍtɔ̃rí-á mɛ nɛ̂ gbȍ, ǹmɔ pı yé pól tȍnpı sɔ̃.
27 Yépi tɛ̃ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kõ kélɛ, nɛ̂ tɛ̃ kal pépi sɔkɔ?
Nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ, képah fyé yõ, ńmɔ mɛ yépi wrɔ́ sɔkɔ tȍnpı sɔ̃.
28 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sȍ mɛ ńmɔlɛ ń yèvyãhrı pí-ńtȃn sɔkɔ.
29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃rílɛ ń kõ sɔ̃, ńmɔ tɔ kı kélɛ yé kõ sɛ̃.
30 Képah sɔkɔ, yé kı pɔ n yõ, tɛ́ kı n wɔ ńmɔlɛ fı̃́ núkú ń yȍtɔ̃rí sɔkɔ. Ànɛ̂ yé kı pɔ kõ
tɛ̃ yȍtɔ̃rí klŏ yõ, kı tukey tuke Yisrayel névye tı̏nnɔ gbɔ̃ninɔ́ yõ.»

Yesu nɛ, Pyɛrı-á kı pɔ ǹ vyãh kɔ̃lı nɛ, pé náh pé pı̃

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrı tyí: «Simɔ, Simɔ! Sétȁn yȍtɛ̃ ye ké wɛ̃kı̀ yah kõ nɛ,
pé yé fɛ, sɔ̃-á sèmukɔlɛ pè n fɛ gbéy sɔkɔ.
32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyí nɛ, á Liyel yõ sɛ̃nɔ́ káh tɛ̃ syi á tyí. Tɛ́, wâh á syı pɔ ńmɔ tyí
gbı̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃rélɛ n mɔ yé no sɔkɔ.»
33 Wăh yo sɛ̃, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔlɛ, kàh kı sɔ̃ n pı wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
dénɔ́lɛ, képah náh pı, kũnɛ, péwɔ-á mɛ pé vi sah kı de ǹnɛ sépi pól sɔkɔ.
34 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pyɛrı, mé kélɛ n yo á tyí nɛ: kwɛy lékȃh sɔkɔ, sénpɛ náh
tɔ̃nı̀ mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kı mɛ á vyãh kɔ̃lı tɛ gbáhyı̃́ tɔ̃nɔ́ nɛ ńkɛ̃, á náh ńmɔ pı̃.»

Mɛ́fwókwâh tyílɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ-á sȍ yé tõ gbı̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyí nɛ, yé sɔkɔ pɔ́,
ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃nɛ, kwâh yɔ́ se kyı tɛkı yé tyí?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh yɔ́ náh
tɛkı.
36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkı ńmɔ tyí
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pè à mɔ kõ tyípɛ̂l pípú wrɔ́, képah kı n pı n tũ n pi. Tyi nónó-á yo sah ńmɔ
tyí sɔkɔ, sé pı gbı̃́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú tɛ̃ wɔlɛ, pɔ́-à kı mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ.
Ànɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à kı mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkírkı̏-à kı n knɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyăh dwe.»
38 Képah sɔkɔ, tȍ sȁhpú nɛ, à yah, kèkı̂rnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. À mɛ nɛ, kăh yı̃nɛ.

Yesu nı̂rı̂ pínɔ́lɛ Wólı̂vı̂ yèh yɔ̃lı yõ

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólı̂vı̂ yèh yɔ̃lı yõ, wăh dar tɛ n kyı n pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ tȍ
sȁhpú mɛ ǹ sȍ tɛ̃.
40 Wăh yı̃ni tɛ̃ nénpɔ́ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ
pé tyí.
41 Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy, dáhkı̀ mínnɔ́ kɛ núkú yı̃́níntɛ̃-ńsah kénkɔ̃lɛ.
Tɛ́ gbètukunɔ di, à nírílɛ n pı,

42 mɛ n yo nɛ: «Bǒ, wáh kɩ mɛ ké tyí, yèvyãhrɩ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ, kè káh pɩ
ńmɔ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Ấwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pɩ.» [
43 Légbĩ́nɛ, yĩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, à pɔ tǎhkɩ̀lɛ à kõ.
44 Tɛ́ Yesu min sɔ̃̀ mɛ yèvyã̀hnpèkè sɔkɔ. Ằ tõ wãn mɔ Liyel nínɔ́ yõ. Ǹ wil myèh pɔ
pɩ tɔ̃́kwĩ̂l sɔ̃, à n kwɛ sétáh.]
45 Wǎh nírí pɩ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yuku kyɩ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tnɔ̂. Ằ kyɩ nɛ yah, pè mɛ n dɔ yèkwɔrɩ
kwlɔ́nɔ́ tɛ̃ tyí.
46 Ằ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃? Yé yuku Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃
wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Yudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pĩ̂ gbõnimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ
tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yõ. Tɛ́ nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrɩ tɛ̃, pé wɛkɩ ǹ tyí.
48 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Yudasɩ, pɔ́ríntɛ̃nɔ sɔkɔ se á kɩ dɛ mɔ Névi Pi gbàhlɛ?»
49 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmɩ à pĩ tir nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi, pè yo Yesu tyí
nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé se kèkĩ̂rnnɛ n dɛ no tyí nɩ?
50 Tɛ́ sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á sɔ̃̀ mɛ, Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ nɛy yɔ́ núkú ǹ
kèkírkĩ̀lɛ pépi sɔkɔ yɔ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí wɛ kõ kãm.
51 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yĩn sɛ̃.» Tɛ́ tũ dĩ́ mɛ̀ níkí tyí, kè mɛ tyɛ.
52 Képah sɔkɔ, sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀
nónó-á sɔ̃̀ pɔ Yesu tɛ̃́-ńsah, à yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tyí kèkĩ̂rn ànɛ̂ léplólɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃
ńnɛ nɩ?
53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, yé
náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétõ tǎhkɩ̀ pɩ gbĩ́nɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.»

Pyɛrɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ pé sɔ̃̀
tɛ̃ n kɔ pélɛ fíí.
55 Pè sɔ̃̀ mɛ nyàh mɔ kéte nɩyɔ̃́, mɛ kõ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ nyàh yah sɔkɔ.
56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nyàh yah, tɛ́ à gbah yah díkídíkí, tɛ́ nɛ, dĩ́
mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ.
57 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pi tyí nɛ, pé náh à pĩ dɛ́.
58 Dǒ kwéy, dĩ́ yɔ́ tõ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy yɔ́-á ǹnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ,
Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy náh péwɔlɛ.
59 Képah náh, lɛ́rí núkú kénkõ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, dĩ́ yɔ́ tõ kè gbah yo nɛ ńkɛ̃́, yékẫb náh
mɛ ké sɔkɔ, dĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò.
60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ ǹ syɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ
dɛ́ dĩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɩ mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ sénpɛ gbo.
61 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɩ yah díkídíkí. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ núkú to kõ ǹ
wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kwɛynɛ, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ
tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, pé náh péwɔ pĩ.
62 Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wil kégbɔ́, à kyɩ nàhnpĩ gbní kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ díbí nónó gbɔ̃̀, pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ
gbɔ̃̀nkukelɛ.
64 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹ yah pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sãh pĩ, névi nɛ̂-á mɩ ǹnɛ.
65 Tɛ́ tõ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnɩ̀ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò
wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ,
67 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy tékínmɔnɔlɛ, à kè yo pé syah. Ằ mɛ
yo pé tyí: «Máh kɩ kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.
68 Ằnɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi mɔ n pi ń tyí.
69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kõ tɛ̃ tyi pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.»
70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃ tyí, ǹmɔ-á Liyel pilɛ kɛ̀? Yesu mɛ yo pé tyí:
«Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ-á dò.»

71 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pépi ńtɛ̃-á kɩ noh, à kè yo
ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí.
2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh dɩ̃́ mɛ̀ kyɔmɩ wɛ, à mɛ pé kwil névye
yõlɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á mɛ n
yo nɛ ńkɛ̃, péwɔ-á yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ.
3 Képah sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ? À mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ
ye yo kélɛ.»
4 Pilatɩ mɛ yo sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ no pól tyí nɛ, péwɔ náh tir yɔ́ wɛ dɩ̃́ mɛ̀ tyí
póllɛ, nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ.
5 Ǹtɛ, pè tɔ̃ mɛ kè gbah yo tũ nɛ ńkɛ̃, wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnì-ǹkɛ̃́nɛ, Yude tɛ̃̀ntɛ̃̀n
pól sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásɔ̃̂.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkínyahnɔ pɩ nɛ, Kalile nɛy se dɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?
7 Wǎh fyɔ̀ ǹ wɩ̃̀l-ǹsah tyí noh, tɛ́ pĩ nɛ, Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à núkú à tɛkɩ mɔ ǹmɔ
kɔ̃. Tɛ́ kè mɔ́ pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ.
8 Kè pɩ di mɔ́nɔ́lɛ, Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu tyí yɔ́nɔ́lɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ à nɛ
n mɛ gbɩ̃̀l yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye, wǎh à wɛ, kè pɩ nìvì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí.
9 À mɛ à gbah piki yah náhnáh, tɛ́ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́,
tɛ́ mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyɔ̂.
11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí fwɔ yɔ́ mɔ
à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ Pilatɩ kɔ̃.
12 Pilatɩ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésõlɛ, pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil yahtãm, ànɛ̂ névye ye tuke,
14 tɛ́ yo pé tyí: «Yé dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ. Ǹtɛ yah, yépi tɔ yɩ̃́
yah ye mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí, yáh nónónɛ n yo n sah ǹ yõ, nɛ̂-á
yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ.
15 Yerɔdɩ ńtɛ̃ tɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npí ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, dɩ̃́
mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ.
16 Képah ye, mé kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ.»
[
17 Tɛ́ Pakɩ syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatɩ sɔ̃̀ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névi yɔ́ fin mɔ pè kɔ̃.]
18 Képah tɛ̃nɛ, pé pól tyah n kwrɔ n gbo n mɔ nɛ, à dɩ̃́ mɛ̀ ko mɔ, à mɔ́ Barabasɩ fin
mɔ.
19 Tɛ́ Barabasɩ sɔ̃̀ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́ yõ, nɛ̂-á pɩ kwil sɔkɔ,
ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ.
20 Tɛ́ Yesu fínnmɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ Pilatɩ tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syɩ kè tɔ̃ yo pé tyí.
21 Ǹtɛ, pè tɔ̃ gbo mɔ nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yõ! À syɩ dahnɩ yõ!»
22 Pilatɩ mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃-òlɛ, à yo pé tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à pɩ nɩ? Péwɔ náh tir
yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. Képah-á, páh kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ.
23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ kélɛ n kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃: «À syɩ dahnɩ yõ.» Képah tɛ̃nɛ,
pé kàhngbonmɔnɔ pɔ tɛ̃ wɛ Pilatɩ tyí.
24 Képah sɔkɔ, à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kɩ pɩ pé tyí.
25 Dɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyí, à ǹmɔ fin mɔ, tɛ́ Yesu pɩ pépi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃nɛ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yõ

26 Képah sɔkɔ, pǎh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syí-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè Sirɛnɩ kwil dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, pè n
ye Simɔlɛ. À mɛ wil swãh, mɛ n de Yerusalɛmɩ. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃ Yesu dahnɩnɛ, à twah mɔ
nɛ, à ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

27 Tɛ́ tówû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ n yuku ǹ náh, à tahlɩ syɔ́ tyí nónó-á sȍ mɛ n gbo pé gbȁnnɛ n
kõhlɩ pé nɩ yõ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí Yesu yĩnnɛ.
28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah vi pé tȉnnɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Sèpȉn yisyɔ́ mɛ n pi, névye
kɩ pɔ tyah n yo nɛ, yȍbènɔrɩ-á mɛ píkɑ̃́n syɔ́ tyí, ànɛ̂ nónó-á pè náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè
náh yɑ̃́nnɛ piri kõ yah. Képah ye Yerusalɛmɩ syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n
gbo yé gblɔ̌y, ànɛ̂ yé wɛ̃npȉ yĩnnɛ.
30 Ké légbɩ̃́nɛ, névye kɩ pɔ tyah n yo tlɛy tyí nɛ, sè syɩkɩlɩ pé yõ. Tɛ́ kɩ yo ymɔ tyí nɛ,
sè vike tũ pé yah.
31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npȍlɛ n pɩ sɛ̃́, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ tyí kɩ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́?»
32 Tɛ́ pè sȍ mɛ tyípêl pɩ́pú nɛ́pȋ nímí tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ
wɛ̃ tyí.
33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̃́ yɔ́, ńyɑ̃h-á pè n ye «Yõgbèkè tyahlɛ», pè à syɩ dahnɩ yõ nɛ́npɔ́ ànɛ̂
tyípêl pɩ́pú nɛ́pȋ nímí nɔ́pilɛ pé tyí tyí dahlɔ yõ. Núkú sȍ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbȍyȍ sȍ, ní-ò mɛ
syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sȍ.
34 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̃́, pǎh nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh kè pĩ. Képah ye, á gblɔ̌y yɛ pé tyí.»
Képah náh, sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́.
35 Névye sȍ mɛ yɩ̃́nntɛ̃nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yȍtɑ̃m wɔ sȍ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n
ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ, ǹtɛ à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ mó kè, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂
Kristalɛ, Liyel yáhntɔkɔnɔlɛ.
36 Sràsyíbí tɔ sȍ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, à ďivɛ̃ yɔ̃́rénɔ́lɛ à kõ, tɛ́ nɛ,
37 ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Nsyifunɔ yȍtɛ̃nɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ kè!
38 Tɛ́ kè sȍ mɛ wɑ̃́rkínsyɩnɔlɛ Yesu yȍtah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yȍtɛ̃ ye.»
39 Képah sɔkɔ, tyípêl pɩ́pú nónó-á syɩ dahlɔ yõ, pé sɔkɔ núkú sȍ mɛ Yesulɛ n gbyɔ nɛ,
ǹmɔ kó Kristalɛ nɩ? Á ǹ gblɔ̌y pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ!
40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkɩ ǹ yõ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pɩ nɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
kénɛ yèvyɑ̃hrɩ núkú mè sɔkɔ?
41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé yèvyɑ̃hrɩ pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́ kõhlɩ-á n dyah pélɛ. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃
náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pèkèlɛ.
42 Tɛ́ tõ ǹ syɩ yo Yesu tyí: «Yesu, á dyɔ to n kõ ńmɔ tyílɛ, wâh pɔ á yȍtɔ̃rí sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ.»
43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ á tyí nɛ: kwɛy mè ńtɛ̃ sɔkɔ, á
kɩ mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ pal tɛ̃-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbȉntõ pɔ̃lɛ, gbĩ yah kwlɔ, fɛ̃ntȗ mɔ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ gbèkɑ̃m gbɩ̃́ tyí.
45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrǒkè nɛ̂-á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh kõ kah, kè tɔ ké nɩyɔ̃́. *
46 Yesu mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃: «Bɔ̃́, mé ń minnɛ n dahbɩ á gbȍ.» Képah yóntɛnɔ náh,
à ku.
47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yȍtɛ̃ ďɩ̃́-á képah wɛ ńyɑ̃h sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo
nɛ, kègbɩ yõ, nɛ́gbí-á sȍ ďɩ̃́ mènɛ.
48 Tɛ́ nónó pól-á sȍ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ n yah, pǎh kénɛ tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, pé pól sȍ mɛ pé
gbȁn kõhlɩ pé nɩ yõ mɛ n sɔkɔ.
49 Ànɛ̂ nónó pól-á sȍ Yesulɛ n pnɛ, à tahlɩ syɔ́ nónó pól-á sȍ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ
ǹnɛ wɛ̃ tyí, pé pól sȍ mɛ yĩn tɛ̃ fɩ́ɩ́, tɛ́ mɛ n yah.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

50-51 Tɛ́ ďɩ̃́ yɔ́ sȍ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. Á sȍ n wil Nsyifunɔ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á
Arimatɩlɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sȍ. Tɛ́ pèpɔrɩ pí-ò nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ. Á
náh sȍ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pínɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂, à sȍ mɛ Liyel tɔ̃rí pɔ́nɔ́lɛ
n syɩkɩ.
52 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilatɩ tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí.
53 Tɛ́ mɛ kyɩ à tiki mɔ dahnɩ yõ, tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyɩ dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ. Kénɛ diki
sȍ tũ tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃nì sȍ dah mɔ yah ké sɔkɔ.
54 Tɛ́ lésõlɛ, gblɔ̌y vȉnsàhnɔ́ yòh ye sȍ Nsyifunɔ tyí, dendal mɩ mɩ yòh yĩnnɛ.

---

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

55 Syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ wil Yesulɛ, Kalile kwil sɔkɔ, pè Yosɛfu sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ diki yõ. Pè kyɩ diki
yah mɔ, ànɛ̂ Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ.
56 Képah náh, pè pé syɩ to yuku kwil sɔkɔ, à kyɩ nɩrɩnɔ́, ànɛ̂ làsèkwěl pèplɔ yah sah
lékó yĩnnɛ.
Tɛ́ mɛ mɩ, pé mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, sɔ̃-á kélɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwĩ̀lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

1 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃ pú púlɛ, syɔ́ nɔ́pi yuku sɔkɔ diki yõ,
pé nɩrɩ pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̃̀ nónó pɩ sah.
2 Pè kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì mɛ pílntonɔlɛ.
3 Pǎh de diki sɔkɔ, pè náh kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ.
4 Kǎh pɩ sɛ̃, pé fɔkɔ fil. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, díbí nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ wil pé yah, nónó wil
flɔ-á sɔ̃̀ mɛ n tɛ̃ pěrr.
5 Tíkí tɛ̃ tyí, syɔ́ nɔ́pi pé yey sĩnki sétáh. Díbí nɔ́pi mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ nɛ̂-á
min sɔkɔ, yé pɔ ǹnɛ n yah n kɔ̃ diki sɔkɔ?
6 A náh mɛ ásɔ̃̂. A ye ǹ syɩ min wɛ. Wǎh lésõ mɛ Kalile sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo sah yé tyí, yé yé
dyɔ to kɔ̃ képahlɛ.
7 A náh lésõ nɛ ńkɛ̃, Névi Pi-á yĩnɛ à dahbɩ tyípêl pípú gbɔ̃̀, wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ,
tɛ́ ǹ kúnɔ́ sèpĩ̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ, à mó ǹ syɩ min sɛ̃́n wɛ di?»
8 Légbĩ́nɛ, syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kɔ̃ Yesu wɛynɛ.
9 Pè mɛ yal diki yõ, à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú syah ànɛ̂ no tɛ́lɔ́
póllɛ.
10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakɩ yṹ Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ,
pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ Yesu tɛ̃̀ntõbe tyí.
11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sɔ̃̀ mɛ pɩ tɛ̃ pé tyí sèmĩ̀rn sɔ̃. Pé náh sɛ̃ sé yõ.
12 Kǎh pɩ sɛ̃, Pyɛrɩ wɔ mó yuku to kyɩ diki yõ. Wǎh kɔ yah, à lékó flɔ ó wɛ. Ǹ gbɛ̃̀n du
tir mè pínɔ́ dùkùlɛ, à mɛ ǹ syɩ to yuku ǹ tĩ̀nnɛ.

Yesu ànɛ̂ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃kì yõ

13 Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí sɔ̃̀ mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye
Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ sɔ̃̀ mɛ lérínɔ́ nínɔ́ kɔ́-ńsahlɛ.
14 Tyi nónó-á pɩ, pè sɔ̃̀ mɛ sépi yɛ̃́hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
15 Pǎh mɛ yɛ̃́hkì ànɛ̂ wɛ̃ vĩ̀nmɔnɔ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à wɛ̃kì
pɩ núkúlɛ pélɛ.
16 Ǹtɛ, kè sɔ̃̀ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃ mɛ syĩ̀ì, pè náh sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ à yah pĩ yĩ́nɛ.
17 Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè n yãh, tɛ́ n kɔ nɩ? Pè mɛ yĩn, tɛ́ mɛ
yèkwɔrɩ sɔkɔ sɛ̃.
18 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ. Ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, ǹmɔ
gblɔ̌y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tyi nɔ́pi pĩ́-ńkɛ̃nɛ, nónó-á pɩ ké sɔkɔ sèpĩ̀n nɔ́pi sɔkɔ nɩ?
19 A mɛ pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ
Yesu tyí sɔkɔ kè: Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò nɛ́tǎhkìlɛ ǹ tyípínì ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ,
Liyel yah ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ.
20 Ǹtɛ, pé sárká wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ pé kwil yahtãm pɔ à tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko mɔ. Pè mɛ à
syɩ dahnɩ yõ.
21 Tɛ́ pépi tɛ̃ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ pɔ Yisrayel tãn wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ,
sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pínsɔkɔnɔ sèpĩ̀n tɔ̃nì-á kwɛynɛ yò.
22 Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yísyɔ́-á pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃ wɔlɛ. Pépi-á sɔ̃̀ yuku sɔkɔ séngbɔ̃̀
pú púlɛ diki yõ,
23 pǎh kyɩ lékó yah kwlɔ sɛ̃, pè pé syɩ pɔ yo pé tyí nɛ, yĩ̂nyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ ńtɛ̃-á wil
pépi yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
24 Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyɩ diki yõ sɔkɔ, tɛ́ ńtyĩ́nɔ kyɩ tyi nɔ́pi pól wɛ, sɔ̃-á sɔ̃̀ syɔ́
yo sélɛ, tɛ́ pè náh Yesu wɔ wɛ.
25 Pǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo pé tyí: «Lékɛ̃́m kɛ̃ névye, yépi náh n kwãh n sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ!
26 Krista náh sɔ̃̀ yĩnɛ à yèvyãhrɩ pɩ sɛ̃, à mó pyě de ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ di?»

27 Tɛ́ ǹ syɩ, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ tyí sɔkɔ, à
tyah Moyisi tyíyónsahnɩ tyí pópó, à kyɩ syɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyínɔ́ tyí.
28 Képah tɛ̃nɛ, pǎh pɔ yĩni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pɩ á kɩ nɛ à sɔ̃ yɔ̃ n sɔkɔ
yahlɛ.
29 Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ, ńkɛ̃ gbĩ-á mɛ tiki mɔ, lékẫh-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ.
Pǎh yo sɛ̃́, à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ.
30 Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke yɔ̃́nɔ́lɛ pélɛ gbĩ́ nênɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí,
tɛ́ kè kwɔkɩ pè kɔ̃.
31 Képah sɔkɔ, pé yah pɩ kyòo, pè à yah pĩ. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ pé tnô.
32 Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wǎh sɔ̃̀ n yãh pélɛ wɛ̃kì yah gbĩ́ nênɛ, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́
sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah pélɛ n syah, pé nɩ kó sɔ̃̀ mɛ kàhnvɩnɔlɛ nɩ?
33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, à kyɩ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú
ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ.
34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbɩ yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yuku wil diki sɔkɔ. À ǹ gblɔ̃́ynɛ
Simɔ wɛ̃kɩ.»
35 Pǎh yo sɛ̃́, tyi nónó-á mó pɩ nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃kì yah, ànɛ̂ pǎh Yesu yah pĩ sɔ̃,
ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó sè yãh pè syah.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

36 Képah tɛ̃nɛ, pǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, Yesu núkú wil mɔ pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí:
«Yèvɩnɩ nɛ mɛ yélɛ.»
37 Tíkí tɛ̃ tyí, pé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á pé wɛ.
38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ? Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́
yélɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́?
39 Yé yah ń gbɑ̃̀nnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̃̂hnɛ: Ǹmɔ ye gbɩ yɔ̃! Yé tũ yah ń tyí, yé kɩ wil gbɛ̃́nsê
ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí tyí?»
40 À mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̃̀n ànɛ̂ ǹ gbyɛ̃̂hnɛ pè wɛ̃kɩ.
41 Ǹtɛ, nìvìnì ànɛ̂ gbɛ̃ndùnì tɛ̃ tyí, pǎh tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké yɔ̃ sɛ̃́, à mɛ pè piki yah nɛ, yɔ̃ yɔ̃
kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̃̂ nɩ?
42 Pè mɛ yɛ̃́nkɔ̂ fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃.
43 À mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ pé yĩ́ yah.
44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésɔ̃ mé yo yé tyí, máh lésɔ̃ mɛ ànɛ̂ yélɛ gbĩ́ nênɛ
nɛ ńkɛ̃, tyi nónó pól-á wɑ̃rkɩ sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yìgbìnì sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-á kɩ pɩ tũ.»
45 Képah sɔkɔ, à pé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ yĩnnɛ,
46 tɛ́ yo pé tyí: «Kè pɩ, sɔ̃-á sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃, Krista-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ pɩ ku,
tɛ́ kɩ ǹ syɩ yuku ǹ kúnɔ́ sèpĩ̀n tɔ̃-ò sɔ̃́lɛ.
47 Ǹmɔ yĩn yɔ̃, Liyel wɛy-á kɩ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɩ fɔ́ɔ́, à kyɩ syɩ kèkɔ̃yɔ̃́ kwlo kwlo
pól tyí nɛ ńkɛ̃, névye Liyel wɛ̃kì tɛ̃, pè mó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.
48 Yépi ye pɩ kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ.
49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyɑ̃h kɔ̃ nɛ, páh kɩ nênɛ yé kɔ̃, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔ
tɛ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkì wɛ nɛ̂-á kɩ wil yĩ̂nyɔ̃.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnɔlɛ yĩ̂nyɔ̃

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɩ kwil tĩ̀nnɛ. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à
ǹ gbɑ̃̀n yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃, à sɑ̃m mɔ pé sɔkɔ.
51 Tɛ́, wǎh mɛ sɑ̃mnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbĩ́ nênɛ, à gbɛ wil pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyɔ̃.
52 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ̃ wɔlɛ, pépi-á à gbilki tɛ, pè pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ pé
sɔkɔ.
53 Tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ́, pè náh sɔ̃̀ mɛ n yah n kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ, n nɛ n mɛ
Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnînɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ

1 Tyi pól tyah gbɩ̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. À lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel ye ǹnɛ.

2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah gbɩ̃́nɛ.

3 Yíyı̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. Yì nónó pól-á mɔ, sé kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ nɛ́ ǹmɔ náh.

4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyí.

5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃ntṹ sɔkɔ, tɛ́ fɛ̃ntṹ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.

6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dɩ̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yı̃n-á Nsyɔ̃nɛ.†

7 Ǹmɔ ye pɔ kyòo mɛ̀ tyí yo wah névye tyí, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké yõ sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

8 Ǹmɔ náh sɔ̃̀ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyí yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̀ à pɔ.

9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbɩ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, à pɔ pɩ kyòolɛ no pól tyí.

10 Tɛ́ nɛ̂-á wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pĩ.

11 Ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyah sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ.

12 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃nwɛnɔlɛ pépi kõ pè pɩ Liyel wɛ̃npı̀lɛ.

13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pɩ wil gbɛ̃nsê dékè, képah náh pɩ névi dyɔ yı̃́ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pɩ Liyel wɛ̃npı̀lɛ dɛ́! Liyel gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye pè wɛ.

14 Wɛy ye vi mɔ pɩ névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̀bènɔrɩ pí-ò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnínɛ, á ye ǹ tɔ̃rí wɛ, tɔ̃rí nɛ̂-á à wɛ syi ǹ Sú tyí.

15 Ǹmɔ tyí ye lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃: «Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»

16 Ápi mɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n tõ n wɛ n yuku ǹ nı̀gbɛ̀kı̀ tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.

17 Moyisi gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ gbɩ wɔ wɛ.

18 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ Pi núkúní nɛ̂ tyí-á yo sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, ǹmɔ ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kɩ.

Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̃̌y tyí dùkù yo wah sɔ̃

19-20 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lésõ Yerusalɛmɩ kwil sárká syínwı̀lkı̀pu, ànɛ̂ Levi yı̀kı̀ névye yísyɔ́ tõ Nsyɔ̃ tyí, pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á péwɔlɛ nɩ? Nsyɔ̃ náh yahle ké yónɔ́lɛ pé tyí dɛ́! À kè yo dal mɔ pé tyí pnɛ́yy pé pól yı̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

21 Képah sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ? Ńkɛ̃ ńmɔ se Yelilɛ‡ nɩ? Nsyɔ̃ mɛ pè syah nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò§ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nɩ? À mɛ nɛ ɔ̃ɔ̃-á.

22 Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ nɩ? À kè yo pé syah pé kõ pé kyɩ wɛ yo pé tɔ̃́pú tyí kè. Ńkɛ̃ sɔ̃ se à kɩ yo ǹ gblɔ̃̌y tyí sɔkɔ nɩ?

23 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ: «Ńmɔ tyí ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi yo sah ǹ wɛy sɔkɔ nɛ,
ǹnî yı̃́npɔ̃-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yé wɛ̃kı̀ tõ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃nnɛ!›»*

24 Ǹtɛ nónó-á sɔ̃̀ pè tõ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú ye sɔ̃̀ pélɛ.

25 Pè tõ à piki yah nɛ, ǹmɔ-à ńkɛ̃nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, képah náh pɩ Yelilɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ, ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ nɩ?

26 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.

---

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pídɩ̃́ Yesu ye. Légbɩ̃́nɛ à náh tɔ̃nı̀ sɔ̃̀ mɛ pɩ névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14. † **1:6** 1.6 - À wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyí sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yı̃n wɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye. ‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yõ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ. Kè mɛ yónɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kɩ ǹ syɩ pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tõ sah. Képah ye Nsyifunɔ kõ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nɩ? § **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ sɔ̃̀ mɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yõ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛkɩ mɔ n pi Moyisi tyí kõlɛ. * **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3.

27 Ŋmɔ kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̋rɔɔ kah ǹ lékyêh mnɔ fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.»

28 Kénɛ tyi pól sɔ̏ pɩ Betani kwil sɔkɔ, Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃́nyɔ̏-òlɛ

29 Ké d̃indallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, Liyel-á képɔ́píkǐ† nɛ̂ tɛkɩ mɔ kèkɔ̃yɔ̋ névye tyípêl tɛ̃ yɔ̃ yĩnnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀.

30 Ŋmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ŋnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ dubi, képah ye à kal ńnɛ.›»

31 Ŋmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésɔ̃ ǹnɛ n pnɛ. Ŋtɛ yáh wɛ mé pɔ wèlnwǐlkǐnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, ǹ dùkù ye mé Yisrayel tãnnɛ n wɛ̃kɩ.»

32-33 Nsyɔ̃ tyíyókè mè yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ nɛ mé wèlnwǐlkǐnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, à lésɔ̃ yo ń tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Wáh kɩ Liyel Mirki wɛ kè tiki pɔ tɛ̃ nɛ̂ yɔ̃, ǹmɔ ye kɩ névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.› Ŋmɔ ńtɛ̃ náh lésɔ̃ ǹnɛ n pnɛ. Ŋtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yĩ̂nyɔ̃ à n tiki n pi kèpíkípíkí tyí kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃.

34 Mé ye kè wɛ yĩ̋nɛ. Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Píd̃í-á d̃í mènɛ.»

Yesu tɔ̏ sã̋hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ d̃indallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sã̋hpú sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí yísyɔ́lɛ.

36 Wǎh Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah képɔ́píkǐlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ.»

37 Képah tɛ̃nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̏ sã̋hpú nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mè noh sɛ̃́, pè kɔ̃ Yesu náh.

38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé wɛ pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, à pè piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ à ye Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò d̃í̋nɛ. Tɛ́ à piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃-ǹsah se mɛ ńyãh sɔkɔ nɩ?

39 À mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ, pǎh kɩ kyɩ kè wɛ. Pè mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃ kyɩ ǹ twáhntɛ̃-ǹsah wɛ lɛ́rínɔ́ gbãm-ò kénkɔ̃ sɔkɔ.‡ Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyí, à lésɔ̃ gbǐ̃yǐkǐ tɛ́y pɩ.

40 Nsyɔ̃ tɔ̏ sã̋hpú nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́nɔ́-á sɔ̏ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu sɔ̏ tɛ̃, pé sɔkɔ núkú yɔ́ yĩn ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrɩ yũ̋npi ye sɔ̏ ǹnɛ.

41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrɩ tyí ye à kyɩ wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nɛ́nkyíd̃í̋nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ápi Krista wɛ.» Krista kɔ́r ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

42 Képah sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyí. Yesu-á Simo wɛ, à à yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, Nsyɔ̃§ píd̃í Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kɩ yĩn yɔ́ dyɩ à kɔ̃ Sefasɩlɛ. Wâh noh nɛ Sefasɩ-á, ké kɔ́r ye légbɩ̃́lɛ. Kénɛ yĩn ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrɩlɛ.

43 Ké d̃indallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Wǎh Filipi wɛ, à yo ǹ tyí nɛ, à pé sɔ̏ tɛ̃.

44 Betisayida kwil nɛy ye sɔ̏ Filipilɛ. Kénɛ kwil tãn ye sɔ̏ Andre ànɛ̂ Pyɛrɩ tɔlɛ.

45 Képah náh, Filipi kyɩ wil Natanayɛlɩ tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-á nɛ̂ tyí yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu píd̃í Yesu ye. À n wil Nasarɛtɩ kwil.»

46 Wǎh yo sɛ̃́, Natanayɛlɩ à syah nɛ, kwáhgbí se kɩ fɛ̃ wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ nɩ? Filipi mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ n yah.

47 Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlɩ wɛ à n pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃, Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yĩ̋nvǐ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.

48 Natanayɛlɩ mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se à pĩ pélɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ yah.

49 Képah sɔkɔ, Natanayɛlɩ mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò d̃í, Liyel Píd̃í ye álɛ. Áwɔ ye Yisrayel tãn yɔ̏tɛ̃nɛ.»

50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ, páh yo ǹ tyí nɛ páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ n yah, gbɩ̃́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, képah kó à kɔ̃ à sɛ̃ pé yɔ̃ nɩ? Ŋtɛ ǹ yĩ̋-á kɩ tɔ̃ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yɔ̃ kɩ kal nɔ́pilɛ.

51 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ yĩ̂nyɔ̃ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ kɩ mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kɩ n tiki Névi Píd̃í* yɔ̏tah sɔkɔ.»

---

† **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3. ‡ **1:39** 1.39 - Gbɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̌ gbɩ̃́ (16 h) kénkɔ̃ tyí ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tãn wɔ lɛ́rí yãh dùkù sɔkɔ, pɔ̃y tɔ̃ gbɩ̃́ tyí ye pè n yo. § **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ. * **1:51** 1.51 - Yesu-à Névi Píd̃í tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y ye à n ye.

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ké sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, fúr syáh yó sȍ mɛ n syah Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah
sɔkɔ. Yesu yű sȍ mɛ ké sɔkɔ.
2 Tɛ́ pè sȍ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpúlɛ.
3 Păh mɛ fúr syáh mɛ̀ sɔkɔ, dȉvɛ̃ pɔ tɛkı. Kăh pı sɛ̃, Yesu yű mɛ yo ǹ tyí nɛ, dȉvɛ̃-á mɛ
tɛkı no tyí dɛ́!
4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? Pé gbȉ náh tɔ̃nì sɛ.
5 Képah sɔkɔ, ǹ yű mɛ yo dȉvɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kı fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo pé tyí, pè sé
pól pı.
6 Tɛ́ dyêh yằhnpní kénúkò sȍ mɛ Nsyifunɔ gblɔ̆y tɔ̃nsàhnɔ́* yȉnnɛ à yȉnɛ pé tyi
kȍnsàhnɔ́lɛ. Sé núkú núkú pól sȍ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̆kwɛ kénkɔ̃lɛ.
7 Dŏ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yȉ́yȉlɛ. Pè mɛ ni mɔ sé yȉ́yȉlɛ.
8 Á mɛ nɛ, núkúnúkú pè tãh kyı tyi yah wàh-ò dȉ́ kɔ̃. Pè mɛ tãh kyı à kɔ̃.
9 Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò dȉ́-á kè wɔ yah, kè sȍ mɛ vi mɔ pı dȉvɛ̃nɛ, tɛ́ à náh sȍ mɛ
kénɛ dȉvɛ̃ wȉl-ǹsah pȉ. Ǹtɛ dȉvɛ̃ díbípú nónó-á sȍ di mɔ yɔlɛ, pépi wɔ sȍ ké wȉl-ǹsah pȉ.
Képah sɔkɔ, dȉ́ mɛ fúr pí-ò dȉ́ ye,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, no pól-á ńkɛ̃nɛ dȉvɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè syɔ̃ pé sɔkɔ gbȉ́
nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nɔ́nyȉ́-ńkɛ̃nɛ, pè n pyĕ képah dibi. Ǹtɛ ǹmɔ pyĕ dȉvɛ̃ pènɛ̀kì tɛ̃ wɔ koh
sah à pɔ nɔ yȉ̌nkɔ̃ gbȉ́ tyí nı?
11 Képah ye pı Yesu gbȉl tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃rí wɛ̃kı. Kăh pı sɛ̃, ǹ tȍ sấhpú mɛ gbah
sɛ̃ ǹ yɔ̃. Á gbȉl mɛ̀ pı Kana kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
12 Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yű, ànɛ̂ ǹ yűnpyé, ànɛ̂ ǹ tȍ sấhpú tiki yuku Kapɛrnayumi
kwil sɔkɔ. Tɛ́ sèpȉn kwéy ó ye pè pı nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yȉbı yȉ́nînwȉlkȉnɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh-á sȍ mɛ de n tɛ sɛ̃, Yesu mɛ dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil
sɔkɔ.
14 Wăh kyı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à kyı nɛ n yah gbɔ̀yȉbı mɛ gbɔ̀lɛ n yȉ ké sɔkɔ. Túkù
mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ képyɛ́nìnɛ n yãm, túkù mɛ kèpíkípíkínɔlɛ n yãm, tɛ́ túkù tɔ
mó mɛ pɔ pé pó duke dukenɔ mɔ sah tàbălnɔ́ yɔ̃, mɛ sélɛ n sah n tũ.
15 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mnɔ yísyɔ́ pı yèfɔ̃hlɛ, tɛ́ gbɔ̀yȉbı nɔ́pi pól yȉni wilki kélɛ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ, à tahlı pé képyɛ́nì ànɛ̂ pé nyeh tyí. Tɛ́ pó sàhntȕpu tàbălnɔ́ tu wilki mɔ,
pé pɔ́nɔ́ kɔ̃ sè kwɛ.
16 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yằmpu tyí nɛ, pè sè pól tɔkɔ n yal ásȏ. Pè káh pé Sú
Liyel gbôlɛ n pı gbɔ̀ yȉ́-ńsah gbôlɛ.
17 Wăh fyɔ̀ képah yo, ǹ tȍ sấhpú dyɔ núkú to kɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fȉ́ yó tyílɛ, ńyãh sɔkɔ-á
kè mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyí nɔ yȉ̃́ ń tyí, fɔ́ɔ́ ké tyí sõnɔ n pı ń ko ko tɛ̃nɛ.»†
18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yȍtãm Yesu syah nɛ, gbȉl tir nɛ̂ se à kı fɛ̃ pı, nɛ̂-á n wɛ̃kı nɛ,
yȉ mɛ̀ pínɔ́ wɛ̃kì-á mɛ ǹ tyí nı?
19 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃, pè Liyel ní-ńsah gbô mɛ̀ sɔ, páh kı kè tɔ̃ mɔ
sèpȉn tɔ̃nì sɔkɔ.
20 Wăh képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yȍtãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí pó kénúkò
sɔkɔ, ǹmɔ kı pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃nì ó sɔkɔ nı?
21 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah gbô nɛ̂ tyí-á sȍ Yesu n yo, képah ye kı sȍ n pı n pi ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ.
22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́ yilki mɔ gbȉ́ nɛ̂nɛ, ǹ tȍ sấhpú dyɔ to kɔ̃ nɛ wăh lésɔ̃ kè
yo sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ̃ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yɔ̃.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sȍ mɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh mɛ̀ syáh-ńsah, à sȍ mɛ
gbȉl tyilɛ n pı névye mɛ n yah. Kăh pı sɛ̃, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yɔ̃.

* **2:6** 2.6 - Dyêh yằhnpní ànɛ̂ gblɔ̆y tɔ̃nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ ni mɔ n sah kénɛ yằhnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pı, pàh n tyah yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, pĕ pé gblɔ̆y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̆y tɔ̃ n sah Liyel yah. † **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

[24] Ǹtɛ Yesu sɔ̂ mɛ pé pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh sɔ̂ mɛ sɛ̃ pé yõ.
[25] Á névi nɩ kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù tɛ̃ yo ǹ tyí, ké yétɔ̂ náh sɔ̂
mɛ ǹ tyí.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

[1] Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃ntɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ. Á sɔ̂ mɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú sɔkɔ.
[2] Sõ yɔ́ lékâhnɛ, à kyɩ wil Yesu tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò ɗí, gbìl tyi nónó-á ǹmɔ n pɩ
yò, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃nknɔlɛ nɛ n pɩ n pi, né Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Képah-á, páh pĩ nɛ
ǹmɔ-á kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ.
[3] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃rí
wɛ n pi, né tɛ̃ náh tõ dubi késânnɛ.»
[4] Képah sɔkɔ, Nikodɛmɩ nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃ se képah kɩ fɛ̃ pɩ nɩ? Á se
kɩ fɛ̃ ǹ syɩ de ǹ yũ̂ fɔkɔ sɔkɔ, kɩ tõ dubi kɛ ní-òlɛ nɩ?
[5] Yesu mɛ tõ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n de n
pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ, né tɛ̃ náh tõ dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̂ yõ.
[6] Névi nɛ̂-à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̂ yõ, Liyel
Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
[7] Káh n yɛ kè á gbân du, máh sɔ̃npɩlɛ yo á tyí nɛ, yáh yĩnɛ yé tõ n dubi késânnɛ.
[8] Ñyãh-à yâhkí dyɔ, nénpɔ́ ye kè n nɛ n pɩ n yuku. Á kɩ ké pínɔ́ yĩ́nɛ n nohnɩ, tɛ́ á náh
n pĩ n pi ńyãh sɔkɔ-á kè wil, ànɛ̂ kăh n yuku ńyãh. Névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̂ yõ,
tɛ̃ tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ.»
[9] Wăh yo sɛ̃, Nikodɛmɩ tõ nɛ, sɔ̃ se képah kɩ fɛ̃ pɩ nɩ?
[10] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔlɛ tyi kɔ̂nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ á náh
képahlɛ n pnɛ nɩ?
[11] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah tyí-á à n nɛ n yo.
Áyáh nɛ̂ wɛ, à n pɩ képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sélɛ n fɛ̃ n syi.
[12] Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí tɛ́ yé náh mɛ sɛ̃ sé yõ, mâh pɔ yĩ̂nyõ tyilɛ n yo yé tyí,
yé kɩ pyě fɛ̃ sɛ̃ sépi yõ sɔ̃?
[13] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyɩ yah yĩ̂nyõ sɔkɔ, à wil Névi Píɗí tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ
à tiki pɔ.
[14] Sɔ̃-á lésõ Moyisi wahy kètò pɩ yésãhrɩlɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ,* à dɔkɔ mɔ sah dahnɩ yõ, Névi
Píɗí tɔ yĩnɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ.
[15] Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
[16] Yah, kèkõyɔ̃ névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkɩ mɔ, nɛ névi
nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yɩkɩ, ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
[17] Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Píɗí tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃ sɔkɔ nɛ, à pɔ lékàhlɛ névye kõ pé tyípêl yĩnnɛ
dɛ́! Á ye à tɛkɩ mɔ nɛ, kèkõyɔ̃ névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ gbɔ̂ yõ.
[18] Névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tõ n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹmɔ yõ, tukey
syɩkɩ tɛ tɛ̃ yõ, wăh sɔ̃npí yahle sɛ̃nɔ́lɛ Liyel Pi núkúní yõ.
[19] Tukey mè wɛ yò: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃, tɛ́ névye tyípínɔ́-á pɩ tyítúkúǹnɛ sɛ̃, fɛ̃ntũ̂ tyí
nɔ kal pé tyí kyòolɛ.
[20] Névi nɛ̂-à tyítúkúǹnɛ n pɩ, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃ tyí gbógbó. Tɛ̃ n pĩ nɛ páh kɩ pɔ
kyòo yah, pé tyítúkúǹ pínɔ́-á kɩ wil mɔ kwèyy. Képah ye, à náh n pɔ kyòo yah sɔkɔ.
[21] Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbɩ wɛ̃kìlɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no
pé tyípínɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi nónó-á mɛ n pɩ Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

[22] Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̂ sâhpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á sɔ̂ mɛ névyelɛ n
wel n wilki ni sɔkɔ.
[23] Tɛ́ ni-á sɔ̂ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃, képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó mɛ wèlwìlkìnɔ́lɛ n pɩ
nénpɔ́. Névye sɔ̂ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à kõ à pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Nénpɔ́ sɔ̂ mɛ
yúkɛy Salimi kwillɛ.
[24] Légbĩ̂nɛ, pè náh sɔ̂ tɔ̃nì Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[25] Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékâb yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̂ sâhpú ànɛ̂ Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé gblɔ̆y tõ n sah
dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé tyi kɔ̂nsàhnɔ́lɛ.

---
* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yâhnɔ́ 21.4-9.

26 Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh sõ kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, ɗĩ́ nɛ̂-á
lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé tyí kɛ̀; à yah, ǹ tɔ-á mɛ yuku névyelɛ
n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé yah mɔ ǹmɔ tĩ̀nnɛ.
27 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Nɛ́ Liyel náh yĩ́n-ńsah nɛ̂nɛ névi kõ, tɛ̃ se kɩ fɛ̃ kè
wɛ?
28 Yépi ńtɛ̃ ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí nɛ ńmɔ náh Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.†
29 Yé yah, nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kóɗĩ́ n mó nɛ n mɛ pɛ mɛ̀ tnɔ̂. Kóɗĩ́ mɛ̀-à
pɛ mɛ̀ wɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkõ nìvìnì ye ńmɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ
vɩ syɩ ké yĩ̀n tyí.
30 Wɑ̃n yĩnɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yĩn wĩ̀lnɔ́ yõ, kwâh mó nɛ n wilki ńmɔ tyí sɔkɔ.
31 Névi nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ, sétáh mɛ̀
névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye ǹmɔ kɩ fɛ̃ n yɑ̃h dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ mɛ no
pól yõ.
32 Wǎh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n wah, tɛ́ nɛy náh mɛ ǹ wɛy fɛ̃
syi.
33 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃ mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ tɔ́tɔ́ nɛ gbɩ-á Liyel wɛynɛ.
34 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kõ yĩ̃́. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo.
35 Sú Liyellɛ, ǹ Píɗĩ́ tyí nɔ ǹ tyí. Képah ye à tyi pól dahbɩ ǹmɔ gbɔ̃̀.
36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à yahle sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, tɛ̃
náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel pèkè kɩ mɛ tɛ̃ yõ gbĩ̂mɛgbĩ́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú sɔ̃̀ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n wɛ, mɛ pélɛ n wel
n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ. Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ n wel n wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̃̌y
dɛ́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye sɔ̃̀ n pɩ ké tɔ̃̀lɛ. Képah sɔkɔ, Yesu-á pɔ képah yónɔ́ noh gbĩ̂ nɛ̂nɛ, à yal
Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɩ n yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
4 Tɛ́ képah wɔ sɔkɔ, à sɔ̃̀ yĩnɛ à Samari gbɛ̃nyah kɔ kah.
5 Wǎh n yuku, à kyɩ yĩni tɛ̃ Samari kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ kwil mɛ Nsyosɛfu
swɑ̃h tnɔ̂, nɛ̂-á lésõ ǹ sú Nsyakɔbɩ à kõ.
6 Tɛ́ Nsyakɔbɩ kwlɛ̀y sɔ̃̀ mɛ nénpɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́ kwlɔ, à sɔ̃̀ mɛ kyɩ kõ tɛ̃ kénɛ
kwlɛ̀y yõ. Tɛ́ gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkõ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah nɛ à ninɛ pé kõ pé wɔ.
8 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ yõke yáhndwe-ńsah kwil nɩyɔ̃́.
9 Képah sɔkɔ, Samari pi mɛ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, à kɩ pɔ wɔ wɔ
ninɛ n ni péwɔ Samari nɛy tyí nɩ? Kègbɩ tɛ̃ yõ Nsyifunɔ náh ńtyĩ́nɔ sɔ̃̀ n pɩ n soh wɛ̃ tyí
ànɛ̂ Samari tɑ̃nnɛ.
10 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kõ, wâh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n pnɛ,
tɛ́ pĩ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ ye náhkɩ sɔ̃̀ ni wɔ wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́ à náhkɩ
ninɛ ǹ kõ nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kõ.»
11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, kwlɛ̀nɗĩ̀kĩ̀ náh mɛ ǹmɔ tyí, tɛ́ kwlɛ̀y-á mó tõ mɛ súkúlínɔ́lɛ,
à se náhkɩ sɔ̃̀ wɛ ńyɑ̃h kénɛ ninɛ nɩ?
12 Ǹkɛ̃ pépi náh nɛy Nsyakɔbɩ nɛ̂-á pé kõ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́ ké ni wɔ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃npĩ̀lɛ,
à tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ?
13 Yesu mɛ nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níkĩ̀ kɩ tõ pɔ tɛ̃ tɛ̃.
14 Ǹtɛ ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kõ, tɛ̃-à kè wɔ, níkĩ̀ náh tõ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi póllɛ. Kè kɩ n pɔ
n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kõ.»*
15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à pé kõ kénɛ ninɛ, níkĩ̀ kõ kè káh tõ pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂
pé káh tõ pɔ ásɔ̂ yɔ tɛ̃ di yĩnnɛ.
16 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̂.
17 Képah sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ náh mɛ pé tyí.
18 Pɛbɩ nɛ́pĩ̂ kwâl tyí-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyí-á tõ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀, gbɩ-á à yo, ǹ pɛ
náh ǹnɛ.

† **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1. * **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13.

19 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyí nɛ pé yɔ̂tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̂ syínyo-ò-á
ǹnɛ.
20 Ŋ̀kɛ̃ pépi náh tãn-á Liyellɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ yàhàh.† Ŋ̀tɛ
pépi Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yɔ̃. Sɔ̃ yɔ́ mɛ n pi, nɛy náh tɔ̃ pɔ Sú Liyel
gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃, képah náh pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃ sɔkɔ.
22 Yépi Samari tãnnɛ, yɛ̌ Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ n pnɛ. Ŋ̀tɛ ápi Nsyifunɔ tyí ye
Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ ǹnɛ gbilki.
23 Ŋ̀tɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú Liyel gbílkípú
kègblɔ kɩ ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̂ yɔ̃ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃. Gbílkínɔ́ mɛ̀ dùkù pípú
névye ye Sú Liyel n nɛ n yah n kɔ̃.
24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ n gbilki, pè yĩnɛ pè ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki
gbɔ̂ yɔ̃, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.»
25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ n pi, nɛ̂-á pè n
ye Kristalɛ. Ŋ̀mɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh kɩ pɔ tyi pól dùkù yo wah pé tyí.
26 Yesu mɛ nɛ: «Ŋ̀mɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀.»
27 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpú mɛ pé syɩ pɔ de. Tɛ́ pǎh pɔ à wɛ à mɛ n yãh
ànɛ̂ pilɛ sɛ̃, kè pé gbɑ̂n du.‡ Ŋ̀tɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n
yah n kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se à n yo ǹ tyí nɩ?
28 Képah tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyɩ kwil nɩyɔ̂, à kyɩ tyah n yo no tyí nɛ,
29 pè pɔ nɛ n yah dĩ́ yɔ́lɛ, à péwɔ tyípínì pól yo pé tyí lɛ́! Ŋ̀mɔ káh kɩ nɛ̂ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́?
30 Képah sɔkɔ, névye mɛ wil kwil nɩyɔ̂ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.
31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̂ sɑ̃́hpú sɔ̂ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à yɔ̃ke yɔ̃ kɛ̀!
32 Ŋ̀tɛ Yesu mɛ pè syah nɛ, yɔ̃ke yɔ́-á mɛ péwɔ tyí yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi náh kélɛ n pnɛ.
33 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̂ sɑ̃́hpú sɔ̂ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî se kɩ mɛ pɔ yɔ̃kelɛ à kɔ̃ nɩ?
34 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, képah pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̂
píntɛnɔ ye pɩ ńmɔ yɔ̃kelɛ.
35 Yépi náh ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃lɔ́ ńyɑ̃́h-á tɔ̃ wũ tɛ́ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ kɩ nɔ di? Ŋ̀tɛ
ńmɔ wɔ kɩ yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃nɔ́lɛ swãh sɔkɔ, tɔkɔ tɔkɔ
tɛ̃nɛ.
36 Névi nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̂ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ ǹ tyí; sèmukɔ pɔ́rí nɛ̂-á à n
tuke n mɔ, névye ye nónó-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi. Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂
névi nɛ̂-á sè tɔkɔ, pé pól kɩ nìvìnì pɩ wɛ̃ tyí.
37 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, gbɩ-á sèmìrkì mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Ŋ̀nî kɩ sèmukɔ mɔ, tɛ́ ǹnî
kɩ sè tɔkɔ.›
38 Yépi náh swãh nɛ̂ tɔ̃, ńmɔ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ képah sèmukɔ tɔkɔ. Nɔ́syɔ́ ye tɔ̂ pɩ
ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé pɔ wɛ de pé tɔ̂ pínɔ́ yén sɔ̂.»
39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̂ wɛy nɛ̂ yo nɛ, dĩ́ mɛ̀-á péwɔ tyípínì pól yo pé tyí, képah yĩnnɛ Samari
tãn náhnáh sɔ̂ sɛ̃ Yesu yɔ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ.
40 Képah ye Samari tãn nɔ́pi-á kyɩ Yesu tyí, pè à ni nɛ à wũ pé tyí. Yesu mɛ wũ nɛ́npɔ́
à sèpĩ̀n nínì pɩ.
41 Képah tɛ̃nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yɔ̃ wǎh wɛlɔ nónó yo pè noh sépi yĩnnɛ.
42 Tɛ́ mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré ó yĩn náh tɔ̃ pépi sɛ̃ Yesu yɔ̃ dɛ́! Ŋ̀kɛ̃ pépi
ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh níkílɛ, tɛ́ pĩ nɛ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃, ǹmɔ-á ńtyĩ́nɔ kèkɔ̃yɔ̂ pwáhnmɔ-òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pîdĩ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpĩ̀n nínì nɔ́pi pɩ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
44 Tɛ́ à mó tɔ̃ lésɔ̃ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̂ syínyo-ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
45 Ŋ̀tɛ Kalile tãn tɔ-á lésɔ̃ kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ Yesu
tyípínɔ́ wɛ sɛ̃, képah ye wǎh pɔ pɔ pé gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè mɛ à tɔ̃ sah tɛ̃.

† **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̂ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tãnnɛ, képah ye Samari tãn kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ. ‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̂ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sêlɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̃y; ké dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̃nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Kanalɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ
ye lésõ à ni vi mɔ pɩ di̋vɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̃̀tɛ̃ di̋ yɔ́ tyí Kapɛrnayumi kwil
sɔkɔ. Ǹ pídi̋ náh lésõ mɛ lènɔlɛ.
47 Wǎh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh
sõ kyɩ à ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé pídi̋ dɛ mɔ pé kõ; wǎh mɛ n tyah
kúnɔ́lɛ.
48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃ sɛ̃ yah péwɔ yõ; nɛ́ gbi̋l ànɛ̂ gbɛ̃ndùnì̋ tyi náh pɩ
pè wɛ nɩ?
49 Ǹtɛ di̋ mɛ tõ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, à tiki pɔ súú péwɔ tı̃̀nnɛ pé dípír káh pɔ ku.
50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tı̃̀nnɛ, ǹ pídi̋-á dɛ. Di̋ mɛ sɛ̃ ǹ wɛy
mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syɩ.
51 Wǎh mɛ wɛ̃kì yõ, ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pɔ à yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ pídi̋-á dɛ.
52 À mɛ pè piki yah nɛ, gbi̋ nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyí nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńníní gbi̋ntɔ̃
pɔ̃ sɔkɔ-á wílvyá̋hnì à fin mɔ.
53 Képah sɔkɔ, dípír sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbi̋ mɛ̀-ó sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí nɛ, pé nɛ n
yuku, pé pídi̋-á dɛ. À tɔkɔ légbi̋ tyí, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yõ.
54 Tɛ́ Yesu-á wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, à pɔ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ, képah ye à pɩ gbi̋l
ní-òlɛ.

5

Sèkùkù di̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n syah Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, Yesu
dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kì yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tũ̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké sɔkɔ ké kwil dé-ńsah
yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nì dé-ńsahlɛ. Pè kénɛ pɛ́kìlɛ n ye Bɛtɩsatalɛ Yebre wɛy sɔkɔ.
Kènkã̀lnɔ́ kwlɔ́ sɔ̃̀ mɛ pínɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ.
3 Yámpú náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ kènkã̀l nɔ́pi sɔ̃̀. Yi̋tũbi sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ gbáhkì núkú
névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyí. [Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ni dúkúrínmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃.
4 Yé náh wɛ di, yi̋nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ n de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n
mɔ, tɛ́ yɔ́nwɔ́ nɛ̂ ǹgbɔ̀-à de ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃ mɛ dùkù nɛ̂nɛ, à n dɛ.]
5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, di̋ yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ pópó ye yõgbãm pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔ.
6 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃́ntɛ̃́nɔ́ di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki yah nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ
pé dɛ nɩ?
7 Sèkùkù di̋ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbi̋ nɛ̂nɛ, nɛy náh n wɛ à pélɛ n
yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃-à pópó nɛ pé wɛ n de, ǹnî pé dyàh tɛ̃ n de.
8 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, di̋ núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ à n kɔ.
Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ.
10 Képah sɔkɔ, di̋ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à syah nɛ ńkɛ̃́, mɩ mɩ yòh-á
kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ.
11 Ǹtɛ di̋ mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyí nɛ, pé pé sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ
n kɔ.
12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ tyí nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ?
13 Légbi̋nɛ, Yesu mɔ́ tõ sɔ̃̀ yal tɛ di̋ mɛ̀ tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ di̋ nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu
dɛ mɔ, kénɛ di̋ náh sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ.
14 Képah náh, Yesu pɔ à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ nɛ, à yah, wǎh dɛ́nmɔnɔ wɛ yɔ̀,
à káh tõ tyípɛ̂llɛ n pɩ, tir yɔ́ kõ kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal ńyɔlɛ dé!
15 Képah tɛ̃nɛ, di̋ kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm syah nɛ, Yesu-á sɔ̃̀ dɛ mɔ pélɛ.
16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kõ, wǎh sɔ̃npílɛ dɛ́nmɔnɔ pɩ mɩ
mɩ yòh sõlɛ.*
17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kű̃mm, péwɔ tɔ́-á mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ.
18 Yesu-á képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tõ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kõ, à ǹ kònmɔ-ńsahlɛ
n yah n kõ, tɛ́ nɛ wǎh mɛ mɩ mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ. À wil képah sɔkɔ, wǎh tõ mɛ n yo nɛ
ńkɛ̃́, pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃̀ynɛ n pɩ núkúlɛ ǹnɛ.

* 5:16 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kõ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

Tyi nónó-á yo Liyel Píɗɨ́ tyí sɔkɔ

19 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Píɗɨ́
náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɪ n pi ǹ yah yɨ̃́nɛ, nɛ́ à náh ké pɪ́nɔ́ wɛ yah Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á
nɛ̂nɛ n pɪ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Píɗɨ́ tɔ n nɛ n pɪ.
20 Píɗɨ́ tyí nɔ Sú Liyel tyí. Képah ye, wàh tyi nónó póllɛ n pɪ, ǎ sé pɪ́nɔ́lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɪ.
Tɛ́ wǎh tyi nónónɛ à wɛ̃kɪ, à kɪ tɔ̃ pɔ sé lékan pɪ́nɔ́lɛ à wɛ̃kɪ n pi, nónó-á kɪ yé gbɛ̃̏n du.
21 Sɔ̃́-á Sú Liyel lékyɪ̂lɛ n yilki n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye névi nɛ̂-à Píɗɨ́ dyɔ,
ǎ minnɛ tɛ̃ kɔ̃.
22-23 Sú Liyel mɛ ké tyí nɛ, no pól gbílkínɔ́lɛ n sah Píɗɨ́ yõ, sɔ̃́-á pè kélɛ n sah ǹmɔ yõ.
Képah ye, à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tuke. Ǎ ye no pól tukey tyí dahbɪ ǹ gbɔ̃̏. Tɛ́ névi nɛ̂-à
gbílkínɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃nɛ ǹmɔ yõ, ǹ tɛ́kɪ́nmɔ-ò Liyel ye tɛ̃ yahle gbílkínɔ́lɛ.
24 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ń wɛy noh, tɛ́ sɛ̃ ń tɛ́kɪ́nmɔ-ò yõ,
tɛ̃-á kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Ǎ náh n tuke n pi. Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.†
25 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀.
Képah sɔkɔ ye névye nónó-á mɛ kúnɔ́lɛ Liyel tyí tɪ̃̏nnɛ, pè kɪ ńmɔ yɪ̃́npɔ̃ noh, ńmɔ nɛ̂-á
Liyel Píɗɨ́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɪ min wɛ.
26 Sɔ̃́-á Sú Liyellɛ min nɛ́tɛ̃nɛ, sɛ̃ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Píɗɨ́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé pɪ min nɛ́tɛ̃nɛ.
27 Tɛ́ máh pɪ Névi Píɗɨ́nɛ sɛ̃, à tukey tùkènɔ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃.
28 Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbɛ̃̏n du. Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, lékyɪ̂ pól kɪ ń yɪ̃́npɔ̃ noh,
29 tɛ́ kɪ yuku. Képah sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pɪ, pépi kɪ yuku tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ yɪ̃nnɛ. Tɛ́
nónó-á mó tyípêl pɪ, pépi wɔ kɪ yuku fɔ̃h yɪ̃nnɛ.
30 Ǹmɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɪ n pi ń yah yɨ̃́nɛ. Ǹ Sú Liyel-à yo sɔ̃ ń tyí, sɛ̃ ye mè n nɛ
n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń gblɔ̃y nìvìnì tyi pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Sú Liyel
nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye mè n nɛ n pɪ. Képah ye, ń wɛy kɛ̃̏mnɔ́ n
pɪ gbɪ wɛ̃kì yõ.
31 Ǹmɔ-à kɪ nɛ̂ n yo ń gblɔ̃y tyílɛ, nɛ̂ kɪ sɛ̃ ń tyíyónɔ́ yõ?
32 Ǹtɛ nɛ́káhkí ye n yo n wah ń tyílɛ, tɛ́ mé pĩ nɛ tyi nónó-á à n yo ńmɔ tyí sɔkɔ, gblɔ-á
sélɛ.
33 Yáh névye nónó tõ Nsyɔ̃ tyí ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ ye sélɛ.
34 Ǹtɛ mé se yɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé pwáhnmɔnɔ wɛ yɪ̃n
ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyí.
35 Nsyɔ̃ lésõ pɪ kyòolɛ fɔ̀tnɔ̀ tɪ̃̏nsàhnɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nìvìnì pɪ ǹ kyòo sɔkɔ
wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ.
36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tɛ̃̏n nónó dahbɪ ń gbɔ̃̏ ń kɔ̃ mé n pɪ, sépi ńtɛ̃ mɛ ń dùkùlɛ
n wɛ̃kɪ n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyí sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃̏n nɔ́pi pɪ́nɔ́ ye n wɛ̃kɪ nɛ, Sú Liyel-á
tɛkɪ mɔ ńnɛ.
37 Tɛ́ à wil képah tyí sɔkɔ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyí yo wah. Ǹtɛ yé náh ǹ
wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tõ à wɛ yah yɪ̃́nɛ.
38 Ǹ wɛy náh mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wǎh ńmɔ tɛkɪ mɔ, yé yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ń yõ
di?
39 Yè n nɛ mɛ n sõ nɛ, yáh kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ kélɛ n
kar fɪ́rfɪ́r. Ǹtɛ képah ye mó tõ yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyílɛ.
40 Tɛ́ yé náh mó tõ mɛ ké tyí nɛ, yé pɔ ńmɔ tyí, yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki.
42 Mé yé dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyí náh nɔ yé tyí.
43 Ǹ Sú Liyel yɪ̃n yõ ye mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à núkú pɔ ǹ yah yɨ̃́nɛ yɔ̀,
yé kɪ ǹmɔ tɛ̃ plɛ.
44 Yé kɪ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃, yépi nónó-á mɛ ké tyí nɛ yé wɛ̃nɛ n gbilki, tɛ́ yahle gbílkínɔ́
yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á n wɛ Liyel núkúní ó tyí?
45 Yé káh nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɪ kyɪ yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̃̏
sàhnɔ́-á mɛ Moyisi nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kɪ kyɪ lékàhlɛ yé kɔ̃.
46 Ǹmɔ tyí mɛ Moyisi wãrkɪ sah ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ. Gbɪ-à yé sɔ̃̏ mɛ sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé náhkɪ
mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ.
47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ tyi wã́rkɪ́nsàhnɔ́ yõ, sɔ̃́ mɛ yé kɪ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ wɛlɔ yõ wɛ́?»

† **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̃̏ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɪ nɛ, tyípêl-á yíkínɔ́ nɛ̂ pɪ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyí tɪ̃̏nnɛ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tɪ̃̏nnɛ.

6

Tówû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɪnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ n ye Tiberiyadɪ yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ.
2 Tɛ́ Yesu-á gbɪ̃̀l nónó pɪ sɔkɔ à yámpú nónó dɛ mɔ tówû wɛ, sépi yĩnnɛ, tówû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀
mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyɪ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɪ yɔ́ yɔ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
4 Légbɪ̃́nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ de n tɛ.
5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tówû ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ tnɔ̂. Képah tɛ̃nɛ, à Filipi piki
yah nɛ, pé se kɪ wɛ ńyɑ̃h yɔ̃ke dwe dwe tɛ̃nɛ kɪ tówû mè kɔ̃ pè kɪ yɔ̃ nɪ?
6 Ǹtɛ fyɑ̃̀hnyahnɔ́ ye sɔ̃̀ Yesu n fyɑ̃h n yah Filipi fɔkɔlɛ. Nkɛ̃́, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ pɪ n pi, à sɔ̃̀ kè
pɪ̃ tɛ.
7 Wǎh yo sɛ̃́, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye pó pló[*] lègbɑ̃m (200) fyé búrn dwénɔ́lɛ, kàh
sɔ̃ yĩki tyɪ̃́ɪ̃ tyɪ̃́ɪ̃, kè náh n yĩnɛ n pi pélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ̂-á Simo-Pyɛrɪ gbɛ̃̀ndɪ̃́ Andrelɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí
nɛ,
9 búrn[†] pló kwló ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ pló nínɔ́-á mɛ dɪ̃́npir yɔ́ tyí ásɔ̃̂. Ǹtɛ sépi se kɪ tir nɛ̂ pɛkɪ
nɛ́kwɪ̃́nkí nɔ́pi dùkù tyí nɪ?
10 Légbɪ̃́nɛ fìlkì sɔ̃̀ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ pè no pól kɔ̃ pè kɔ̃
tɛ̃ sétáh. Dîbí nɛ́pɪ̂ kèyɔ̃ nínɔ́ kyɛgbɑ̃m (5 000) kénkɔ̃ ye sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ nɛ́npɔ́.
11 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɪ Liyel tyí, tɛ́ sè dibi névye tyí, nónó-á
sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃́nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye tɔ̃ à pɪ, tɛ́ sè dibi no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sɔ̃̀
mɛ ké tyí sɔ̃.
12 Pǎh yɔ̃ tɔ̃ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè sé tɛ́ló tuke n mɔ, pè káh n yɛ
kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɪkɪ.
13 Búrn pló kwló táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̃̀ mɛ wũ tɛ̃, pè mɛ sè kwel mɔ, tɔkɔnɪ
gbɔ̃ninɔ́ yɪ̃́ɪ̃nɛ.
14 Névye-á Yesu gbɪ̃̀l pínɔ́ wɛ sɛ̃́, pè nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ kèkɔ̃yɔ̃́,
ǹmɔ ye dɪ̃́ mɛ̀nɛ tótó.»
15 Képah sɔkɔ, Yesu pɪ̃ nɛ pǎh kɪ pɔ nɛ, páh péwɔlɛ n tɛ̃ n kɑ̃hlɪ n pɪ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Kǎh pɪ
sɛ̃́, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à sɔkɔ yɔ̃lɪ yɔ̃ ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah

16 Tɛ́ ńvɪ̃́ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃ vyɑ̃h yah,
17 à kyɪ de krótókè yɔ́ sɔkɔ, à tyah n yuku yɔ́nkahnɪnɛ, Kapɛrnayumi kwil tɪ̃̀nnɛ. Lékɑ̂h
sɔ̃̀ mɛ mɔ tɛ, tɛ́ Yesu náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ pɔ pé tnɔ̂.
18 Ǹtɛ yɑ̃́hpékè yɔ́ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ.
19 Képah sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɪ yĩni tɛ̃ kílónɔ́ kwló kénkɔ̃ tyí, pè Yesu wɛ à mɛ n kɔ
n pi yɔ yɔ̃̀tah pé krótókè tɪ̃̀nnɛ. Kǎh pɪ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃.
20 Ǹtɛ Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ: «Ńmɔ ye, yé káh tíkí pɪ.»
21 Képah sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ, tɛ́ kè núkú yĩni tɛ̃ yɔ́ngbalɪ
tyí, ńyɑ̃h-á sɔ̃̀ pè n yuku.

Yesu ye yɔ̃kelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, dɪ̃ndallɛ tówû nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ pé ńníní mɛ́-ńsah, pè kè kyɔmɪ wɛ nɛ krótókè
núkú ó-á ńnínínɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̃̀ de ké sɔkɔ à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ.
23 Tɛ́ krótónè yísyɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadɪ kwil sɔkɔ, mɛ pɔ n de ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ke tɔkɔ tɛ́ wɛkɪ Liyel tyí, tɛ́ kélɛ tówû mè kɔ̃ pè yɔ̃.
24 Ǹtɛ tówû-á pɔ pɪ̃ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ nɛ Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ náh mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè
núkú de krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ, pǎh kyɪ à wɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɪnɛ, pè à syah nɛ, kwɔ́-ò dɪ̃́, gbɪ̃́ nɛ̂ se à pɔ
ásɔ̃̂ nɪ?

---

[*] **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kɪ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɪ̃̀yɪ̃̀kɪ̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. [†] **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ dɛ́npéfàhkɪ̀lɛ pè n ye wɔrsɪlɛ, képah mi ye sɔ̃̀ pè mɪ búrn mɛ̀nɛ.

26 Ǹtɛ Yesu mɛ pè syah nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yáh gbɪ̃̀l tyi nónó
wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kɪ, képah yĩn náh yé n yah n kɔ̃ ńnɛ dɛ́! Yõke nɛ̂-á yé wɛ yõ tɔ̃,
képah yĩn ye yé n yah n kɔ̃ ńmɔlɛ.
27 Yé káh tɔ̃̀lɛ n pɪ yõke yĩnnɛ, nɛ̂-á kɪ n yɪkɪ n pi. Yé tɔ̃̀lɛ n pɪ yõke yĩnnɛ nɛ̂-á kɪ n tɛ̃
n pi kű̃mm, tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ n kɔ̃. Névi Píɗı̃́ ye kɪ yé kɔ̃ n pi kénɛ yõkelɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Sú
Liyel kè wɛ̃kɪ nɛ páh pé tɔ̃rílɛ à kɔ̃.»
28 Képah tɛ̃nɛ, pè à piki yah nɛ, tyi nónó se pé yĩnɛ pé pɪ, pé mó Liyel tɔ̃̀ wɛ pɪ nɪ?
29 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkɪ mɔ,‡ yáh kɪ sɛ̃ ǹmɔ yõ, képah ye Liyel tɔ̃̀lɛ.»
30 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɪ̃̀l tir nɛ̂ se ǹmɔ kɪ pɪ pé wɛ̃kɪ, pé kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yõ nɪ? Tir nɛ̂ se à
kɪ pɪ nɪ?
31 Pépi náh tãn-á yõke yõ gbɛ̃nnɪ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃-á kè wãrkɪ sah
nɛ:
«À ye yõkelɛ pè kɔ̃ pè yõ nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ.»*
32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, Moyisi náh kɔ̃ yélɛ yõke mɛ̀nɛ
nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ dɛ́, ń Sú Liyel ye n kɔ̃ yélɛ yõke gbɪlɛ, nɛ̂-á n wil yı̃̂nyõ.
33 Kénɛ yõke nɛ̂-á Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ à tiki pɔ, képah ye minnɛ kèkõyő̃ névyelɛ n
kɔ̃.»
34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à yõke† mɛ̀nɛ pélɛ n kɔ̃ gbı̃́mɛgbı̃́ kè.
35 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹ́mɔ ye yõke mɛ̀nɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à
pɔ ńmɔ tyí tɛ́ sɛ̃ ń yõ, kwɛkɪ ànɛ̂ níkı̃̀ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n pi.
36 Tɛ́ mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ.
37-38 Ǹmɔ náh wil yı̃̂nyõ à tiki pɔ ń dyɔ yı̃̋ tyi pɪ yĩnnɛ dɛ́! Nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á
mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ. Képah ye, Sú Liyel-à nónó póllɛ ń kɔ̃, pè kɪ pɔ ń tyí.
Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, mé náh à milki n pi póllɛ.
39 Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, páh nónónɛ ń kɔ̃ mé káh
n yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɪkɪ. Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyı̂ yilki mɔ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tɛ́y sõlɛ.‡
40 Tɛ́ yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah mɔ ńmɔ tı̃̏nnɛ, ńmɔ
nɛ̂-á Píɗı̃́nɛ, tɛ́ sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, tɛ́ ńmɔ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tɛ́y sõlɛ.»
41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí, wǎh sɔ̃npílɛ sɔ̃̀ yo nɛ péwɔ-á
yõkelɛ, nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ à tiki pɔ.
42 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu píɗı̃́ Yesu kó ǹnɛ nɪ? Ǹmɔ nɛ̂-á pé ǹ sú ànɛ̂ yű̃nɛ n pnɛ,
à se pɪ sɔ̃ tɛ́ pɔ n yo núkúnúkú nɛ, páh wil yı̃̂nyõ à tiki pɔ nɪ?
43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́.
44 Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ náh tɛ̃ yah
tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɪ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tɛ́y sõlɛ.
45 Kè mɛ wãŕkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Liyel kɪ pé pól kwɔ.›§
Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ ńmɔ tyí.
46 Ǹtɛ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á wil ǹ tnɔ̂.
Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ.
47 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
48 Ǹmɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
49 Yé náh tãn ye yõke yõ gbɛ̃nnɪ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á pè n ye mânnɛ.* Ǹtɛ képah fyé yõ, pé
pól náh pɔ ku di?
50 Tɛ́ yõke nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á n wil yı̃̂nyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ ku n yah n pi.
51 Ǹmɔ ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yı̃̂nyõ à tiki pɔ, tɛ́ minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ yõke yõ, tɛ̃ kɪ
tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Yõke nɛ̂-á mé kɪ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃nsɛ̂ ye. Mé ye kélɛ n kɔ̃ nɛ, kèkõyő̃
névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékẫb ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, ɗı̃́ mè se kɪ fɛ̃ ǹ wil
gbɛ̃nsɛ̂lɛ pépi kɔ̃ sɔ̃ yõkelɛ nɪ?

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɪ nɛ̂ tɛkɪ mɔ, ǹ gblɔ̃y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yípɔ́rí pérpér yɔ́ ye kélɛ lésõ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tãnnɛ n kɔ̃ pè n pɪ yõkelɛ, gbı̃́ nɛ̂-á lésõ pè mɛ gbɛ̃nnɪ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16. * **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yõke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, min yõke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ kèkùrkı̃̀ yı̃́ yõke tyí-á à n yo. ‡ **6:39** 6.39 - Gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sõ tyí ye kè n yo. § **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31.

53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ Névi Píɗɩ̃́
wil gbɛ̃́nsê pí-ńkɛ̃nɛ yé yõkelɛ, té ǹ tɔ̃́ pí-ńkɛ̃nɛ yé wɔ wɔ kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi
dɛ́!†
54-55 Yõke kègbɩ ye ńmɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ, wɔ wɔ kwâh kègbɩ mɛ ń tɔ̃́nɛ. Képah ye névi
nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, té ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ ye tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́
ńmɔ kɩ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbɩ̏yɩ̏kɩ̏ téy sõlɛ.
56 Névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, té ń tɔ̃́ pɩ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ kɩ mɛ ńmɔlɛ,
té ńmɔ tɔ kɩ mɛ tɛ̃nɛ.
57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye min nétɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̏ yõ. Sɛ̃
ye névi nɛ̂-à ń wil gbɛ̃́nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ̃ kɩ mɛ min sɔkɔ ńmɔ gbɔ̏ yõ.
58 Kénɛ yõke nɛ̂-á wil yɩ̃́nyɔ̃ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ ànɛ̂ yé náh tãn-á nɛ̂ yõ
gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»
59 Yesu kénɛ tyi yo gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil, Nsyifunɔ Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú náhnáh tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃, ǹ tyi yónɔ́
nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃ syi nɩ?
61 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ pé tɔ̏ sɑ̃́hpú-á mɛ pé sèyòkèlɛ n yo wɛy mè tyí sɔkɔ, à pè syah nɛ:
«Kè se kăn pɩ yépi tɔlɛ?
62 Tɛ́ yâh pyě pɔ Névi Píɗɩ̃́ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wăh wil ńyãh sɔkɔ wɛ́?
63 Liyel Mirki ye min nétɛ̃nɛ, nòtɛ tir nɛ̂ mɛ névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ ǹ gblɔ̌y? Ǹmɔ-á wɛlɔ nónó
yo yé tyí, sè n wil Liyel Mirki tyí, té minnɛ n kɔ̃.
64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh mɛ sɛ̃ ń yõ.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́ dùkù tyí, Yesu
sɔ̏ ǹ yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ n pnɛ, à tahlɩ nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɩ n pi gbɔ̏ sɔkɔ.
65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹnɩ̂ yó ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n
pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel náh ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ à kɔ̃.»
66 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú náhnáh núkú pé syɩ ǹ náh, pè náh tɔ̃ mɛ ǹ sɔ̏lɛ n tɛ̃.
67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí‡ tyí nɛ ńkɛ̃, té pépi-á dò, pé tɔ kó
pé syɩ n pi nɩ?
68 Ǹtɛ Simɔ-Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛlɔ nétɛ̃ ye áwɔlɛ, nɛ̂ tyí mɛ ápi kɩ tɔ̃
yuku wɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃?
69 Ápi tɛ̃ wɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ á yõ, ànɛ̂ á pɩ̃ nɛ áwɔ-á Liyel wilki sah ǹ tyí yõ.»
70 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, péwɔ kó yah wilki pélɛ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimínɛ nɩ? Ǹtɛ
sétɔ̃-á pé sɔkɔ nénúkù yɔ́lɛ.
71 Tɛ́ Nsyudasɩ ye sɔ̏ Yesu n ye, ǹmɔ nɛ̂-á Simɔ Yisikariyɔtɩ píɗɩ̃́nɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂
gbɔ̃nimí sɔkɔ yó ye sɔ̏ ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ ye kɩ sɔ̏ pɔ Yesu dahbɩ n pi gbɔ̏ sɔkɔ.

7

Yesu yṹnpyé náh sɛ̃ ǹ yõ

1 Képah náh, Yesu sɔ̏ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm-á
sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ sɛ̃, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ ké
tyí nɛ, pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́.
2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènkɑ̏l sɔ̏ syáh* sɔ̏ mɛ de n tɛ.
3 Yesu yṹnpyé† mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à yal ásɔ̂, à mó yuku Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, ǹ sɔ̏
tɛ̃́pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ.
4 Ǹkɛ̃ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pɩ̃, tɛ̃ náh ǹ tyilɛ n pɩ sètɩ̏n sɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́ ǹmɔ-á
tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wăh yɩ̃nɛ à sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no kɔ̃ pè à wɛ.
5 Ǹtɛ Yesu yṹnpyé ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ sɛ̃ ǹ yõ.
6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbɩ̃ náh tɔ̃̀nɩ̀ sɛ péwɔ tyí. Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́-á se mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ pépi
tyí tɛ́.

---

† 6:53 6.53 - Névi Píɗɩ̃́ wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ săh kɩ pɩ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmɩ̏rkɩ̏ ye Yesu mɩ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkɩ̀lɛ. ‡ 6:67 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16. * 7:2 7.2 - Nsyifunɔ kènkɑ̏l sɔ̏ syáh mɛnɛ, pè sɔ̏ ńkɛ̃nɛ kè syah sèpɩ̏n kwărtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènkɑ̏l sɔ̏. Képah sɔ̏ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyãhrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † 7:3 7.3 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkɩ̏ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkɩ̏ núkú gbãm náh à n ye.

7 Kèkõyő névye náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. Ǹtɛ pǎh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ, páh sɔ̃npílɛ
kélɛ n yo n wah nɛ pé tyípínì náh mɛ plɛ.
8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbĩ náh tɔ̃nì sɛ. Képah-á, pé
náh n kyɩ n pi.
9 Wǎh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkǟl sȍ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmɩ kwil

10 Tɛ́ ǹ yɶ̃npyé-á sɔkɔ tɛ syáh mè sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Tɛ́ à náh sȍ yɛ
névye kõ pè à wɛ. À kè pɩ wɔ̃bìnsɔkɔnɔlɛ kannɛ.
11 Tɛ́ Nsyifunɔ yȍtãm mó mɛ ǹnɛ n yah n kõ syáh mè sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, ńyãh
se ǹnɛ nɩ?
12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mè névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tȍtȍ. Pé túkù sȍ mɛ n yo nɛ nɛ́gbí-á
ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo nɛ sɛ̃́ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ ńkɛ̃.
13 Ǹtɛ Nsyifunɔ yȍtãm tíkí sȍ mɛ pè tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ yõ wilki
mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.
14 Syáh mè sȍ mɛ ké nɩyő sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ
n pɩ.
15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yȍtãm gbȁn du. Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ,
ďí mè se wɛ ńyãh pnènɔ́ mè dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à náh se mó tõ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ.
16 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yõ yɔ̀, ńmɔ náh
sõ tɛ̃ sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ.
17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké gbɩ pĩ, Liyel-à
kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah náh pɩ, ń yah yɶ̃ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ mé n pɩ.
18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yɶ̃ tyilɛ n yo, ǹ gblȍy yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kõ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à
mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tő-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye tɛ̃nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí
póllɛ.
19 Moyisi náh Liyel tyi kȍnsàhnɔ́lɛ yé kõ di? Ǹtɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ n kɔ ké wɛ̃kì
yõ nɩ? Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé n yah n kõ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ wɛ́?»§
20 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ, à kõ à képahlɛ n yo, nòtɛ nɛ̂ se nɛ páh
ǹnɛ n ko n mɔ nɩ?
21 Yesu mɛ tõ yo pé tyí nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé pól gbȁn du yɔ̀ di?
22 Moyisi náh mɔ yélɛ kȍkè kȍnɔ́ sɔkɔ di? Ǹtɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké gbennɛ dò, ǹ náh
tãn ye tyah kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyɶ̃lɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ di?†
23 Ǹtɛ yépi-à kȍkèlɛ n kõ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pɩ, sɔ̃
pɩ tɛ́ ńmɔ-á névi yȍtàhsyi pól dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, yé ń dyɔlɛ n yɔ wɛ́?
24 Yé káh tyilɛ n wah à yĩnɛ yɶ̃ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃kì yõ.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

25 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sȍ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, ďí nɛ̂-á sȍ pè n yah n kõ nɛ pé
ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ?
26 Ǹtɛ pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyő, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ tyí lɛ́! Yȍtãm se kɩ pyě mɛ
kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ?
27 Tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, névi náh ǹ wȉl-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ pépi-á ďí mè
wȉl-ǹsah pĩ dò.
28 Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à yo pé tyí yɶ̃npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ
nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wȉl-ǹsah pĩ yé yo kè? Ǹtɛ ńmɔ náh pɔ ń gblȍy yõ sɛ̃́ dɛ́! Liyel
nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tôó, ǹmɔ nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ.
29 Ǹtɛ ńmɔ wɔ wil ǹ tnô. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.»
30 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah n kõ. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh tɔ̃nì sȍ mɛ sɛ
sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbȍ tũ ǹ tyí.
31 Ǹtɛ tɔ́wû mè sɔkɔ névye náhnáh sȍ mɛ sɛ̃ ǹ yõ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbȉl tyi pɩ kɩ kal ďí mè tyílɛ yɔ̀ nɩ?

---

‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ ye sȍ kè n syah. § **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ
n yo, kè mɛ yónɔ́lɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18.
* **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16. † **7:22** 7.22 - Liyel lésõ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè ďínpȉ
póllɛ n kõ pé dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sɔ̃nɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mè pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésõ-à
sɔ̃ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12.

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

32 Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̃̀ mɛ tyi nónónɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀ Yesu tyí sɔkɔ, sè pɔ wɛ de Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú
níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi ànɛ̂ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm mɛ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃.
33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ŋ́mɔ kɩ mɛ yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ ńtɔ̃,‡ tɛ́ kɩ sɔkɔ ń tɛ́kínmɔ-ò
tnɔ̂.
34 Ŋ̀mɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́. Képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃ tɛ́
yé náh ń wɛ n pi.»
35 Wǎh yo sɛ̃, Nsyifunɔ núkú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se ǹmɔ kɩ n yuku n pi, tɛ́ pépi
kɩ à yah kwlɔ nɩ? Ŋ̀kɛ̃ pé no Nsyifunɔ nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, pépi tyí
se pyɛ̌ à kɩ yuku, kɩ kyɩ nɛ́káhbílɛ n kwɔ nɩ?
36 Ŋ̀kɛ̃ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: «Ŋ́mɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ
nɛ́npɔ́, képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi kɔ́r se nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

37 Syáh gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbȉyȉkȉ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu yuku yĩn tɔ́wû sɔkɔ, tɛ́ yo yĩ́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkȉ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyí, à pɔ wɔ.§
38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, min yrɛy kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo kélɛ.»
39 Liyel Mirki nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú kɩ pɔ n wɛ n pi, képah tyí ye sɔ̃̀ Yesu n yo. Tɛ́
légbĩ́nɛ, Yesu náh tɔ̃nì sɔ̃̀ mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yɔ̃, képah ye Liyel náh tɔ̃nì sɔ̃̀ mɛ ǹ Mirkilɛ pè
kɔ̃.

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò* nɛ̂-á pé
syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á dĩ́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.
41 Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ mó nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ†
se kɩ fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ nɩ?
42 Kè kó mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, wǎh kɩ pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Davidi pétóbé sɔkɔ
yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n dubi n pi Betlɛmɩ kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi dubi di?
43 Képah sɔkɔ, névye sõnɔ pɩ sé tyí tyílɛ Yesu tyí sɔkɔ.
44 Túkù sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ tɛ̃-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyí.
45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú pé syɩ sɔkɔ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki yah nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pè náh Yesu tɛ̃ pɔ nɩ?
46 Pè mɛ pè syah nɛ, dĩ́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ pɔ́llɛ.
47 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú nɛ, è, pè se pyɛ̌ yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yɔ̃ yɩkɩ nɩ?
48 Pè se yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́-ò yɔ́ wɛ yah à sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ?
49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ dò. Pé pól
tyí-á yɩkɩ.
50 Tɛ́ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú nópi sɔkɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ wil yah Yesu
tyí sõ yɔ́lɛ.§ Ŋ̀mɔ mɛ yo pé no tyí nɛ:
51 «À yĩnɛ ápi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ à lékàhlɛ névi kɔ̃, nɛ́ á náh ǹ vyãh wɛy noh,
tɛ́ pĩ tyi nónó-á à pɩ?»
52 Képah sɔkɔ, pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃nyah nɛy se ǹ tɔlɛ tɛ́ à n wɛkɩ sɛ̃ nɩ? Ŋ̀kɛ̃,
à Liyel wɛy sɛ́bɛ́y tɔkɔ n sohlɩ n yah, wǎh kɩ kè wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ náh
n wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ.
53 [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ŋ̀tɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yɔ̃.

Fɔ̀fínpɩ pi yɔ́ tɛ̃npɔnɔlɛ Yesu tyí

2 Tɛ́ dĩndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ pɔ ǹ
tnɔ̂. À mɛ kɔ̃ tɛ̃ à tyah pélɛ n kwɔ.

---

‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mɛ̀ yóntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃lɔ́ kénúkò kénkɔ̃ pɩ, tɛ́ pè à syɩ dahnɩ yɔ̃, à à ko mɔ. § **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ ni tyílɛ, Liyel-á lésõ nɛ̂nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kɔ̃ à nɛ níkȉ-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyí. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyí yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kɩ wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1. § **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21.

3 Wăh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú mɛ pɔ sê fɔ̀fínpɩ
yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè pɔ pi mɛ̀ sah tɔ́wû nɩyɔ̃́ Yesu yah,
4 tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pi mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́.
5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃́nkɔ̃ sê-á yĩnɛ mínkònɔ́lɛ dyêhlɛ.* Tɛ́
ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃́-á nɩ?
6 Pè sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃nɛ n yo sɛ̃́, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ yɔ̃
sĩnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ.
7 Kăh pɩ sɛ̃́, pè tɔ̃ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ n gbah n piki n yah. Képah tɛ̃nɛ, à mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo
pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ mɛ à náh tyípékè pɩ yah póllɛ, tɛ̃ wɔ dáhkìlɛ pi mɛ̀ min
gbennɛ.»
8 Képah yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ ǹ yɔ̃ sĩnki à tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ.
9 Păh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à tɔkɔ lékɔ̃lɔ́ ǹgbò tyí, pópó à pɔ
gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó tyí nɛ́npɔ́.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yɔ̃ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ, nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh se pélɛ nɩ?
Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à mɔ kũ kɔ̃ nɩ?
11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ tɔ náh ǹ
mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú tyí, káh n tɔ̃ tyípékè pɩ n yah.»]

Yesu ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́ kyòolɛ. Névi nɛ̂-à ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃,
tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. À kɩ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɩ minnɛ à kɔ̃.
13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú à syah nɛ, nɛ̂ se kɩ sɛ̃ ǹ tyíyónɔ́ yɔ̃ nɩ? Ǹmɔ ó kó ǹ
gblɔ̃̆y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɩ?‡
14 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Gbɩ tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̃̆y tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ ńmɔ ń
wìl-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi nónó yo ń gblɔ̃̆y dùkù tyí
sɔkɔ, gblɔ ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wìl-ǹsah pĩ, yé náh se mó tɔ̃ ń yúkú-ńsah pĩ.
15 Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi sɔ̃nɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh lékàhlɛ
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n kɔ̃.
16 Tɛ́ kàh se pɔ pɩ mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃, mé náh kélɛ à kɔ̃ n pi ń gblɔ̃̆y. Sú Liyel
nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, á kɩ kélɛ à kɔ̃ wɛ̃ tyí ǹmɔlɛ. Képah ye, ń lékàh kɔ̃́nɔ́ kɩ pɩ gbɩ wɛ̃̀kì yɔ̃.
17 Kè náh mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛ́pĩ̂ nímí-à pɩ tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂
sɔkɔ, gbɩ-á kélɛ di?§
18 Ǹmɔ mɛ ń gblɔ̃̆y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ń tyílɛ n yo.»
19 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nɩ? Yesu mɛ nɛ: «Yé náh ńmɔlɛ n pnɛ,
yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ pnɛ, yé náhkɩ ń Sú tɔ pĩ.»
20 Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á ké pó kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi
nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ sɛ, képah ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à tɛ̃.

Gbáhdyâh dɩ̂nɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃pú tyí

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ńmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi, ǹtɛ
yé kɩ ku yé tyípékè sɔkɔ. Ǹmɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi nɛ́npɔ́.»
22 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̃̆y ko mɔ dékè se kɩ pyĕ mɛ à tɛ̃ nɩ? À kɔ̃ à n yo
nɛ, pépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.
23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yɔ̃ névye ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ wil yĩ̂nyɔ̃.
Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi náh ńmɔ wɔlɛ.
24 Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ, yé náh mɛ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ,
Ǹmɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ.»†
25 Képah sɔkɔ, pè à piki yah nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nɩ? Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé sɔ̃̀ kè
yo tɛ yé tyí ké tyah gbĩ́ dùkùlɛ.
26 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ máh nɛ̂ noh ń
tɛ́kínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo yé tyí. Ǹmɔ ye gbɩ nɛ́tɛ̃nɛ.»

* **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tɔ̃ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ. ‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kɛ́nɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 17.6. * **8:24** 8.24 - Ǹmɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésɔ̃ ǹ gblɔ̃̆y ye Ǹmɔ ye Ǹmɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̃̆y ye Ǹmɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí tĩ̂n kũ tyí ye à n yo.

27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̏ mɛ pĩ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu n yo pé tyí.
28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi Pídı̋ yɔ̃ dɔkɔ gbı̋ nênɛ, yé kɪ pĩ nɛ
Ǹmɔ-á. Tɛ́ kɪ tɔ̃ pĩ nɛ mé náh tir yɔ́ ńtẽnɛ n pɪ ń yah yı̋ı̃nɛ. Sú Liyel-á tyi nónónɛ ń kwɔ,
sépi ó ye mè n nɛ n yo.
29 Nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ ǹ dyɔ yı̋ı̃ tyilɛ n pɪ gbı̋mɛgbı̋, képah ye à mɛ ńnɛ, à náh
ń sah n pi ń gblɔ̌y.»
30 Yesu-á mɛ képah yónó sɔkɔ gbı̋ nênɛ, névye náhnáh sẽ ǹ yõ.

Nónó mɛ Abrahmɪ pétóbélɛ tótó?

31 Képah tẽnɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̏ sẽ Yesu yõ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Yáh kɪ mɛ ńmɔ
tyíyónó wɛ̃kìlɛ n kɔ, ń tɔ̏ sa̋hpú kègblɔ ye yélɛ.
32 Yé kɪ gbɪlɛ n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbɪ kɪ yé wilki yɔ̃rɪ sɔkɔ.»
33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmɪ pétóbé-á pépilɛ. Pépi náh pɪ yah ǹnî yɔ́
ńtẽ yɔ̃bɪlɛ póllɛ. Ǹtɛ à se sɔ̃npílɛ n yo nɛ, pépi-á kɪ wil yɔ̃rɪ sɔkɔ nɪ?
34 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tẽ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɪ,
tyípékè yɔ̃ ye tẽnɛ.
35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̏tẽ dı̋ gbô sɔkɔ tẽ-ò kũ̋mm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̏tẽ dı̋ pídı̋ tẽ wɔlɛ, ǹ sú gbô sɔkɔ
tẽ-ò kũ̋mm ye ǹmɔlɛ.
36 Képah ye, Liyel Pídı̋-à yé wilki yɔ̃rɪ sɔkɔ, yé kɪ mɛ yé gblɔ̌y yõ kègbɪ tẽ yõ.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmɪ pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ yahle, képah ye yé kɔ̃ yé n yah
n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.
38 Ǹmɔ-á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á mó tyi nónó noh yé sú tyí,
sépi ye yé n pɪ.»
39 Pǎh Yesu wɛy noh sẽ, pè à syah nɛ, Abrahmɪ-á pépi súlɛ. Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yâh
sɔ̏ mɛ Abrahmɪ pétóbélɛ, yé náhkɪ mɛ Abrahmɪ tyípínìnɛ n pɪ.
40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbɪ noh ń Sú Liyel tyí à yo yé tyí, yé n yah n kɔ̃ ńmɔ
kònmɔ-ńsahlɛ. Abrahmɪ náh sẽ̋nkɔ̃ pɪ dò.
41 Yépilɛ, yé sú tyípínó ye yé n pɪ.» Képah tẽnɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínó sɔkɔ náh
pépi dubi dɛ́! Ǹkẽ Sú núkú ó-á pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ.
42 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil à pɔ. Ǹmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y yı̃n yõ dɛ́!
Ǹmɔ ye tɛkɪ mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à sɔ̏ mɛ pɪ yé Súlɛ kègbɪ yõ sɔkɔ, ńmɔ tyí náhkɪ mɛ nɔ
yé tyí.
43 Yé yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtẫn pĩ.
44 Yépi súlɛ, sétẫn yɔ̏tẽ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yı̋ı̃ tyi ye yé mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n pɪ. Nɛ́kókè
mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh pɪ gbɪ náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh mó gbɪ wɛ̃kìlɛ n kɔ póllɛ.
Wǎh pɪ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à yı̃nɛ ǹ gblɔ̌y kèdùkùlɛ. Mìnì yónó
yõ wil ǹmɔ tyí.
45 Ǹtɛ ńmɔ tẽ wɔlɛ, ńmɔ gbɪlɛ n yo, képah ye yé náh mɛ sẽ ń yõ.
46 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tẽ kɪ fẽ kè wɛ̃kɪ nɛ máh tyípékè pɪ? Ǹtɛ máh gbɪlɛ n yo, kwâh nɛ̂ pɪ tɛ́
yé náh sẽ ń yõ?
47 Liyel tyí névi-à névi nênɛ, ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n tẽ n yı̃n. Ǹtɛ Liyel tyí névye
náh yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɪ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɪ kó mɛ pé tyí pé yo nɛ, Samari nɛy-á ǹnɛ,
ànɛ̂ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ nɪ?
49 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Sétɔ̃ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ǹ Sú Liyel ye mé n gbilki, tɛ́ yépi mɛ
ńmɔlɛ n yilɔ.
50 Ǹmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹ gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ǹmɔ ye
gbɪ syínkɔ̃-òlɛ.§
51 Kègbɪgbɪ tẽ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n sah ńmɔ yóré yõ, tẽ náh kũ dɔ n yah
n pi póllɛ.»*
52 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yı̋ı̃ núkúnúkú tẽnɛ nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ
sɔkɔ. Abrahmɪ-á ku, Liyel tẽntɔ̏ syínyopu tɔ mɛ ku. Ǹtɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah
péwɔ yóré yõ, tẽ náh kũ dɔ n yah n pi nɪ?

---

‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃kì kó-ńkẽ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sa̋h fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. § **8:50** 8.50 - Gbɪ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24.

53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ǹtɛ ǹmɔ se mɛ n sõ nɛ páh kal Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃ se mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah nɛ́dúkú nɛ̂nɛ nɩ?
54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki, yõ náh mɛ
gbílkínɔ́ mɛ̀ tyí. Ǹtɛ ń Sú Liyel ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé Liyel-á ǹnɛ,
55 tɛ́ yé náh se mó tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̃̀ mɛ yo nɛ, mé náh
ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mìnyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yõ.
56 Yé sú Abrahmɩ sɔ̃̀ mɛ nìvìnì sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sõ gbȉyȉkȉ wɛ. Á mɛ pɔ kè wɛ, kè
pɩ nìvìnìnɛ ǹ tyí.»
57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃nì ye tikininí pɔ́ gbãm wɛ, tɛ́ nɛ páh
Abrahmɩ wɛ nɩ?
58 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, Abrahmɩ-á pópó n dubi,
Ǹmɔ mɛ.»
59 Wǎh képah yo sɛ̃, pè núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ n minki.[†] Ǹtɛ à mɛ wɔ̃bɩ à
wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yɩ̋tȗ dɩ̋ yɔ́ yɩ̋ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ dɩ̋ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yɩ̋tȗnɛ ǹ dubi gbɩ̋ dùkùlɛ.
2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sãhpú à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̋, sɔ̃ se pɩ tɛ́ dɩ̋ mɛ̀ dubi yɩ̋tȗnɛ
nɩ? Ǹmɔ tyípékè pínɔ́ se, tȋ ǹ dúbípú tyí se?
3 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ, képah náh pɩ ǹ dúbípú tyípékè pínɔ́ náh à kɔ̃ à dubi yɩ̋tȗnɛ
dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípínì wɛ̃kɩ yĩnnɛ ǹ sɔkɔ.
4 Nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí. Ǹkɛ̃ lékȃh mɛ n pi,
nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃ tɔ̃̀ pɩ n pi.
5 Máh fyɔ̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̋ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkɔ̃yɔ̋ kyòolɛ* ń mɛ gbɩ̋ pól sɔkɔ.»
6 Wǎh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yɩ̋tȗ dɩ̋ yɩ̋ yah.
7 Tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kì tȕnsàhnɔ́ yɔ́ ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Silowelɛ.
Silowe kɔ́r ye Tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Yɩ̋tȗ dɩ̋ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu nɛ́npɔ́. Wǎh ǹ syɩ n pi gbɩ̋
nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ n yah.
8 Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃nɛ ǹnɛ n wɛ à n nɛ mɛ n ni n syi, pǎh à wɛ
pè mɛ yo tũ nɛ, dɩ̋ mɛ̀ kó ńkɛ̃nɛ n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ?
9 Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ ǹmɔ náh, yȃhnkɔ̃-á à tɔ. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, dɩ̋ mɛ yo
pé tyí nɛ péwɔ-á tótɔ́.
10 Wǎh yo sɛ̃, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̋ se pɩ sɔ̃ tɛ́ yɩkɩ mɔ nɩ?
11 Á mɛ yo pé tyí nɛ, dɩ̋ nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ, ǹmɔ-á fȃhkì pɩ, tɛ́ kè kele pé yɩ̋ yah, tɛ́ nɛ
pé kyɩ pé yah wu Silowe yɔ sɔkɔ. Pé mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu nɛ́npɔ́, pé mɛ fɛ̃ n yah.
12 Pè mɛ à syah nɛ, kénɛ dɩ̋ se mɛ ńyãh nɩ? Á mɛ nɛ pé náh pĩ.

Farisi wɛ̃kì kópú-á sóhlínyahnɔ nɛ̂ pɩ yɩ̋tȗ dɩ̋ yɩ̋ yíkínmɔnɔ tyí sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɩ̋tȗ dɩ̋ nɛ̂ yɩ̋-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi wɛ̃kì kópú tyí.
14 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõ ye mó tɔ̃ lésõ Yesu fȃhkì pɩ à dɩ̋ yɩ̋ yɩkɩ mɔ.
15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kópú dɩ̋ piki yah nɛ, sɔ̃ se kè pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ?
Á mɛ yo pé tyí nɛ, fȃhkì-á à pɩ kele pé yɩ̋ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ pé yah wu, pé mɛ fɛ̃ n yah.
16 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kì kópú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, dɩ̋ mɛ̀ náh fyɔ̀ mɛ mɩ mɩ yòh
tɛ̃ dɛ̂llɛ n tɛ̃, képah-á n wɛ̃kɩ nɛ à náh wil Liyel tyí.[†] Ǹtɛ pé túkù mó mɛ n yo nɛ, tyípêl
pí-ò se kɩ fɛ̃ gbȉl nɔ́pi dùkù pɩ sɔ̃ nɩ? Kǎh pɩ sɛ̃, pé sõnɔ pɩ sé tyí tyílɛ.
17 Pè mɛ tɔ̃ pé syɩ dɩ̋ mɛ̀ syah nɛ, nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̋lɛ, ǹmɔ se kɩ yo sɔ̃ tɛ̃ tyí sɔkɔ nɩ?
Dɩ̋ mɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.
18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yõ nɛ, yɩ̋tȗ-á sɔ̃̀ ǹnɛ, tɛ́ núkúnúkú
à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̃, pè ǹ dúbípú ye pɔ,
19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi pídɩ̋ se dɩ̋ mɛ̀nɛ nɩ? Á se dubi yɩ̋tȗnɛ nɩ? Ǹtɛ à se pɩ sɔ̃ tɛ́
fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ?

---

† **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃ min ko dyêhlɛ. * **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12. † **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃kì kópú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃lɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ pépi pídɨ̃́-á ǹnɛ; wǎh dubi yɨ̃́tṹnɛ.

21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú, pépi náh képah wɔ pĩ, pé náh se mó tɔ̃ pĩ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɨ̃́lɛ. Ǹkɛ̃ pè à piki yah, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah yo ǹ gblɔ̌y.

22 Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tiki sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, képah ye pè kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̃. Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm sɔ̃̀ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi nɛ̂-à kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ, tɛ̃-á kɩ yĩni wilki pépi wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.

23 Képah ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃npir náh tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki yah.

24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɔ̃ dɨ̃́ mɛ̀ ye yah kɛ ní-òlɛ nɛ̂-á lésɔ̃ yɨ̃́tṹnɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ké Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ yɔ̃, à gbɩ yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɨ̃́ yíkínmɔ-ò dɨ̃́ mɛ̀nɛ, tyípêl pí-ò-á ǹnɛ.

25 Dɨ̃́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyípêl pí-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́! Tyínúkú ó-á péwɔ n pnɛ: Yɨ̃́tṹ-á sɔ̃̀ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh mɛ n yah.

26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ tyí nɩ? Dùkù nɛ̂ se à yɩkɩ mɔ ǹ yɨ̃́lɛ nɩ?

27 Dɨ̃́ mɛ nɛ, páh sɔ̃̀ kè yo tɛ pé tyí, tɛ́ pè náh pé níkí sah kè noh. Ǹtɛ sɔ̃ se tɛ́ pè tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé kè yo pé noh kɛ ní-òlɛ nɩ? Pépi tó se pyě mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ?

28 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ-á kénɛ dɨ̃́ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ dɛ́! Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pépilɛ.

29 Páh pĩ nɛ Liyel-á yo mɔ Moyisi tyí.‡ Ǹtɛ dɨ̃́ mɛ̀nɛ, pé se ǹ wɨ̃̀l-ǹsah ńtɛ̃nɛ n pnɛ nɩ?

30 Pǎh yo sɛ̃, dɨ̃́ mɛ yo pé tyí nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě pɩ gbɛ̃ndùǹlnɛ yɔ̀ sɔ̃. Pépi náh ǹ wɨ̃̀l-ǹsah pĩ pè yo. Ǹtɛ wǎh péwɔ yɨ̃́ yɩkɩ mɔ dɛ́!§

31 Pé pól-á pĩ nɛ, Liyel náh tyípêl pí-ò nírílɛ n tɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ, tɛ́ Liyel dyɔ yɨ̃́ tyilɛ n pɩ, ǎ tɛ̃ wɔ nírílɛ n tɛ̃.*

32 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́-á mɛ sɔ̃, pépi náh kè noh yah nɛ, ǹnî-á yɨ̃́tṹ yó yɨ̃́ yɩkɩ mɔ, nɛ̂-á dubi yɨ̃́tṹnɛ dɛ́!

33 Dɨ̃́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ wɨ̃̀l-ǹkɛ̃nɛ Liyel tyí, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yó ńtɛ̃ pɩ n pi dò!

34 Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ tɔ̂ɔ́ tyípékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ pɔ nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́ núkú à yĩni wilki kégbɔ́.

Nónó-á yɨ̃́tũbilɛ Liyel tyí t̃innɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dɨ̃́ yĩni, à kyɩ à yohnɩ tɛ́ à piki yah nɛ: «Á se sɛ̃ Névi Pídɨ̃́ yɔ̃?»

36 Dɨ̃́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pídɨ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? Á ǹ tyí yo pé syah, pé kɔ̃ pé wɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃.

37 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á ye à wɛ tɛ. Ǹmɔ ye n yɑ̃h álɛ núkúnúkú yɔ̀.»

38 Dɨ̃́-á képah noh sɛ̃, à nɛ páh sɛ̃ ké yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di Yesu yah, à à gbilki.

39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbɩ wah yĩn ye ńmɔ pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ; nɛ yɨ̃́tũbi yɨ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pɩ yɨ̃́tũbilɛ.»

40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yɨ̃́tũbi se pyě pépi tɔlɛ nɩ?

41 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ yɨ̃́tũbilɛ, tyípékè náh náhkɩ n mɛ n pi yé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú yé nɛ yáh mɛ n yah, képah ye yé tyípékè mɛ yé yɔ̃.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n dé-ńkɛ̃nɛ képyɛ́nɩ̀ tṹ yahlɛ, tɛ́ n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, yɛ̃́nwó ye tɛ̃nɛ, névi yɔ̃ syíkí-ò tɔ̃ ǹnɛ.

2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃ ye tɛ̃ wɔlɛ.

‡ **9:29** 9.29 - Liyel yɑ̃́hkɩ̀ yɑ̃h Moyisilɛ, wǎh ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɨ̃́ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.11; Yɑ̃́hnɔ́ 12.8.

§ **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɨ̃̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɨ̃́tũbi yɨ̃́lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ yĩnɛ pè pĩ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

* **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmɨ̃̀rn 15.29.

3 Tṹ syíkí-ò dí̃ ké yah yıkı n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nı̀ ǹ yí̃nɛ n pnɛ.* Wàh de, ǹ tyí-á
képyɛ́nı̀ nónónɛ, ǎ sé ye n wil sé yninɛ kégbɔ́.
4 Ǹ képyɛ́nı̀-á ǹ yí̃nɛ n pnɛ sɛ̃, képah ye wàh sé pól wilki mɔ tɛ, à n yĩn sé yah, té sě ǹ
sɔ̃̀ tɛ̃.
5 Ǹtɛ sàh névi nɛ̂ yí̃nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ, sè náh tɛ̃ sɔ̃̀lɛ n tɛ̃ póllɛ. Sè n to n gbɛ n mɔ fíí
ǹnɛ ńtɛ̃nɛ.»
6 Yesu kénɛ sèmı̃̀rkı̃̀ yãh tɔ́wû tyí, ǹtɛ pè náh ké kɔ́r pĩ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ ye képyɛ́nı̀
tṹ yahlɛ.
8 Nónó pól-á ń dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃nwóbé ànɛ̂ névye yɔ̃ syíkípú ye pélɛ.† Ǹtɛ, képyɛ́nı̀
náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí.
9 Ǹmɔ ye dénsahlɛ. Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃ kı pwah. Tɛ̃ kı fɛ̃ n de, té kı ǹnɛ n syı n
wil kı ǹ yɔ̃kelɛ n wɛ.
10 Tɛ́ yɛ̃nwó wɔ-à n pi, yĩbe, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh pı yĩn ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ
pɔ nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yí̃í̃.
11 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy n fɛ̃ n syi ǹ min kɔ̃ ǹ
képyɛ́nı̀ yĩnnɛ.
12 Ǹtɛ pɔ́ yáhnkɔ̃-ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbı náh ǹmɔlɛ dɛ́! Ǹmɔ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí
náh képyɛ́nı̀ nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh fyɔ̀ gbɛ̃́npẫh wɛ à n pi, à n to ǹ té képyɛ́nı̀ milki, à
kɔ̃ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ n mó n to n karkı.
13 Pɔ́ ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kɔ̃ dò. Yíkínɔ́-à sɔ̃ n pı képyɛ́nı̀ sɔkɔ, kè náh n pı tirlɛ
ǹmɔ yah.
14-15 Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, té ń tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃ ó ye, mé
ń képyɛ́nı̀nɛ n pnɛ, sé tɔ mó ńnɛ n pnɛ. Ǹmɔ kı ń min kɔ̃ ń képyɛ́nı̀ yĩnnɛ.
16 Képyɛ́nı̀ túkù mɛ ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tṹ mè sɔkɔ. Sè kı n noh n pi ń tyí. Mé
yĩnɛ mè n kyı sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ n kwrɔ n mɔ sè pı tũ núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃‡ núkú ó mó
sélɛ n fɛ̃.
17 Ǹmɔ kı ń min kɔ̃ kũ sɔkɔ, té kı tɔ̃ pɔ kè syi n pi. Képah ye, ń tyí nɔ Sú Liyel tyí.
18 Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ ń gblɔ̃̌y. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ń tyí kı
fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí kı fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃ ye ń Sú Liyel nɛ mé pı.»
19 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé sɔ̃nɔ tɔ̃ kah pı sé tyí tyílɛ.
20 Pé náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃, sétɔ̃ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè yuku. Yɔ̃ se tɔ̃
mɛ ké tyí, pè ǹ wɛlɔlɛ n nohnı nı?
21 Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃, yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò wɛlɔ náh wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò se
kı fɛ̃ yí̃tṹ yí̃ yıkı mɔ nı?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

22 Képah sɔkɔ, kwɔ̀vırı gbí̃nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah Yerusalɛmı sɔkɔ, nɛ̂-á Nsyifunɔ
dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyílɛ.
23 Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo
párnnɛ.
24 Nsyifunɔ yísyɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ té yo ǹ tyí nɛ, à se kı pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ, pópó kı
pɔ nɔ gbí̃ nɛ̂ tyí nı? Ǹmɔ-à kı nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à kè yo n dal n mɔ pé syah kè!
25 Ā mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé kè yo tɛ yé tyí, ǹtɛ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nónó-á mé mɛ n pı
ń Sú Liyel yĩn yɔ̃, sépi ye mɛ ń tyílɛ n yo n wah.
26 Ǹtɛ yé náh pı ńmɔ képyɛ́nı̀nɛ sɛ̃, képah ye yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃.
27 Ǹmɔ képyɛ́nı̀ tɛ̃ wɔ ń wɛynɛ n nohnı, mé sélɛ n pnɛ, ànɛ̂ sě ń sɔ̃̀ tɛ̃.
28 Mé kı tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyí náh n yıkı n yah n pi, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃
n syi ń gbɔ̃̀.
29 Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀ dahbı, ǹmɔ kal yíyı̃̀n póllɛ. Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè
tɛ̃ n syi ǹmɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
30 Ǹmɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n ko.

---

* **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, képyɛ́nfɛ̃bı náhnáh sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ pé képyɛ́nı̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tṹ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syıkı lékẫhnɛ yí̃pú ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl yĩnnɛ. Pé pól ńkɛ̃́nɛ yni sah pé képyɛ́nı̀ kɔ̃. Pé képyɛ́nı̀ pé yí̃nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pě pé képyɛ́nı̀nɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. † **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlı 34.2-10. ‡ **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̃̌y ye à n ye.

32 Ǹtɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, Sú Liyel gbȍ yõ, páh tyípéplɔ náhnáh pɩ pè wɛ. Sépi sɔkɔ nɛ̂
tɛ̃ yĩn se pè n yah n kɔ̃ pé mínnkò-ǹsahlɛ nɩ?
33 Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyípépɛ̆y pínɔ́ yĩn náh pé nɛ páh ǹnɛ n min n ko dɛ́! Ǹtɛ
wăh yo de Liyel tyí képah yĩn-á. Ǹmɔ névi gbɔy kɩ pɔ ǹ gblɔ̆ynɛ n pɩ Liyellɛ nɩ?
34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kè náh mɛ wắrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
Liyel-á nɛ líyelnɔ́-á yélɛ di?[§]
35 Liyel-á yo mɔ névye nónó tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé se pĩ nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛynɔ́-á
nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki n pi tɛ́!
36 Tɛ́ Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yõ, tɛ́ ń tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̋, yé nɛ máh yo de Liyel
tyí, máh sɔ̃npílɛ yo nɛ Liyel Pídɩ̋-á ńnɛ nɩ?
37 Máh kɩ mɛ ń Sú Liyel tyípínìnɛ n pí-ńkɛ̃nɛ, yé káh sɛ̃ ń yõ.
38 Ǹtɛ máh kɩ mɛ sélɛ n pɩ, yáh kɩ sɔ̃ mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ ńmɔ yõ, yé sɛ̃ sépi tɛ̃ wɔ yõ;
képah sɔkɔ yé kɩ pĩ yɩ̃̋ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ ńnɛ.»
39 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ǹtɛ à pwah pé tyí.
40 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yuku Nsyurdɛ̃ yónkahnɩnɛ, à kyɩ tɛ̃ ńyãh sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò
tyah névye wèlnwílkìnɔ́lɛ.[*]
41 Névye náhnáh mɛ kyɩ ǹ tnô, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbȉl tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ. Ǹtɛ wăh tyi
nónó pól yo dɩ̋ mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
42 Képah sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́.

11

Lasarɩ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dɩ̋ yɔ́ lésõ mɛ ńyân syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sȍ mɛ Betani kwil sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á
sȍ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂ Martɩlɛ.
2 Kénɛ Mari mɛ̀ wɔ ye lésõ làsèkwĕl yɔ́ kwɛ mɔ Yesu gbyȇh yõ, tɛ́ sè kele ǹ yȍyénnɛ.[*]
Ǹmɔ dódɩ̋ Lasarɩ ye sȍ n yɔ.
3 Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃ntȍ mɔ Yesu tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, ǹ kódɩ̋ Lasarɩ náh mɛ lènɔlɛ.
4 Yesu-á képah noh, à nɛ ńkɛ̃, Lasarɩ ńyân mɛ̀ náh pɩ ǹ ko ko ńyânnɛ. Ǹtɛ kăh kɩ Liyel
yȍtɔ̃rí wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ǹ Pídɩ̋ yȍtɔ̃rí wɛ̃kɩ.
5 Tɛ́ Martɩ, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dódɩ̋ Lasarɩ tyí sȍ nɔ yɩ̃̋ Yesu tyí.
6 Ǹtɛ ńyãh sɔkɔ-á sȍ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarɩ ńyân tyí yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à sèpȉn
nínȉ pɩ.
7 Képah náh, à yo ǹ tȍ sắhpú tyí nɛ, pè yɛ pé pé syɩ n yuku Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ.
8 Wăh yo sɛ̃, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̋, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésõ pè n yah n kɔ̃ ǹ mínkò-ǹsahlɛ
dyȇhlɛ sɛ̃ yò sɛ̃ yò, tɛ́ à tɔ̃ n yah n kɔ̃ ǹ syínyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɩ?
9 À mɛ yo pé tyí nɛ, lɛ́rínɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó gbȉyȉkȉ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ tyah kyòolɛ,
kèkõyɔ̋ kyòo-á à n nɛ n yah. Képah-á, tɛ̃ gbáhkì mínɔ́ náh nɔ.
10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékȃhnɛ kyòo kɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ gbáhkìlɛ n mɩ.
11 Wɛlɔ nɔ́pi yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pépi kódɩ̋-á mɛ dɔy sɔkɔ, ǹtɛ páh kɩ
kyɩ à yilki mɔ.
12 Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sắhpú mó nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ, wăh kɩ dɛ.
13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyí ye à yo, tɛ́ ǹ tȍ sắhpú wɔ mó wɛ nɛ dɔy gbɔy
tyí-á à yo.
14 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu kè yo yɩkɩ mɔ pé tyí nɛ Lasarɩ-á ku.
15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃nɛ sȍ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yɩ̃̋ péwɔ tyí pépi yĩnnɛ. Kăh pɩ sɛ̃,
păh kɩ sɛ̃ yɩ̃̋ péwɔ yõ. Tɛ́ núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ tnô.
16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,[†] ǹmɔ pé no syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyɩ ku
ǹnɛ wɛ̃ tyí.
17 Yesu-á yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ lékó sȍ sèpȉn ǹyȇh pɩ tɛ diki sɔkɔ.
18 Yé yah, Betani ànɛ̂ Yerusalɛmɩ wrɔ́ náh sȍ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sȍ mɛ kílónɔ́ tɔ̃nɔ́
kénkɔ̃lɛ.
19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tãn náhnáh sȍ mɛ pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yétĩ kélé-ńsah pé dódɩ̋
yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ.

§ **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6. * **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28. * **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3.
† **11:16** 11.16 - Didimi kɔ́r ye kènȉnȉnɛ.

[20] Martı-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyı à yohnı. Tɛ́ Mari wɔ sɔ̂̃ mɛ kɔ̃̂ntɛ̃̂nɔ́lɛ gbô
sɔkɔ.
[21] Képah sɔkɔ, Martı mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yɔ̂̃tɛ̃, wàh sɔ̂̃ mɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, pé dódĩ́ náh
náhkı n ku n pi.
[22] Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pĩ nɛ wàh kı sɔ̃ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyí, wǎh
kı kè pı ǹ tyí.
[23] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á dódĩ́ lékó kı yilki mɔ.»
[24] Wǎh yo sɛ̃, Martı nɛ, páh pĩ nɛ lékyî-à kı pɔ n yilki n mɔ gbı̃̀yı̃̀kì tɛ́y sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á
kı yilki mɔ.
[25] Képah tɛ̃nɛ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye lékyî yílkínmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃
ńmɔ yõ, tɛ̃-à sɔ̃ ku, à kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ;
[26] ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ náh tɔ̃ n ku n yah n pi Liyel tyí tı̃̀nnɛ. Á
se sɛ̃ képah yõ, Martı?»
[27] Martı mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yõ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ
Pídĩ́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̂̃ yĩnɛ à pɔ kèkõyɔ̃́.
[28] Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syı kyı plɔ yo ǹ gbɛ̃̆nsê Mari tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́-á mɛ de n tɛ.
Tɛ́ wǎh mɛ ǹnɛ n ye.
[29] Mari-á fyɔ̀ képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂.
[30] Yesu náh tɔ̃̂nı̀ sɔ̂̃ mɛ de kwil sɔkɔ. Á sɔ̂̃ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̂̃ Martı pɔ à yohnı.
[31] Tɛ́ Yerusalɛmı tãn nónó-á sɔ̂̃ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ ǹ yétĩnɛ n kele, pépi-á à wɛ
à yuku wil súú sɛ̃, pè ǹ sɔ̂̃ tɛ̃. Pè sɔ̂̃ mɛ n sõ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á à n yuku diki yõ.
[32] Ǹtɛ Mari-á kyı yĩni tɛ̃ Yesu mé-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̂̃tɛ̃, wàh sɔ̂̃ mɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, pé dódĩ́ náh náhkı n ku n pi.
[33] Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à mɛ n gbo à tahlı ǹ tɛ́kínmɔpu tyí, kè ǹ nı kah tɛ̃ képékèyɔ̂,
ǹ yah kwɔ.
[34] Á mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yĩ ǹ lékólɛ nı? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̂̃tɛ̃, à pɔ kyı yah.
[35] Képah sɔkɔ, Yesu yétĩ kwɛ.
[36] Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɛ́kínmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyí-á sɔ̂̃ mɛ nɔ yĩ́ ǹ tyí dɛ́!
[37] Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yĩ́tû̃ dĩ́ yĩ́ yıkı, à kó sɔ̂̃ fɛ̃ kũ yah kõ n pi Lasarı tyí nı?
[38] Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nı kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ diki yõ. Tɛkı diki ye sɔ̂̃ kélɛ,
tɛ́ ké yah mɛ víkénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ.
[39] Yesu mɛ yo no tyí nɛ, pè dáhkı̀ mɛ̀ tɔkɔ tɛ̃ yõ. Lékókè dósê Martı mɛ à syah nɛ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃, ǹ yĩ́nɔ́ sèpı̃̀n ǹyɛ̂̃h-á yɔ̀. Wǎh kı mɛ n põ dò.
[40] Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh kè yo á tyí nɛ, wáh kı sɛ̃ ń yõ, á yĩ́-á kı tɛ̃
Liyel yɔ̂̃tɔ̃rí yõ di?»
[41] Képah tɛ̃nɛ, no mɛ dáhkı̀ tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̃, mé n wɛkı á tyí
wáh sɔ̃̂npí ń nírí tɛ̃.
[42] Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nírílɛ n tɛ̃ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹtɛ mé kélɛ n yo tɔ́wû mɛ̀ yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ
gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ, áwɔ-á tɛkı mɔ ńnɛ.»
[43] Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ ńkɛ̃: «Lasarı, wil nɛ́npɔ́!»
[44] Képah sɔkɔ, Lasarı nɛ̂-á sɔ̂̃ ku, à yuku wil ǹ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̂nnɛ púkúbínɔ́lɛ fwɔ
gbrólɛ; tɛ́ ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè à wah mɔ, pè mó yɛ à kõ
à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̂̃tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

[45] Névye nónó-á sɔ̂̃ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyípíní mɛ̀ wɛ sɛ̃, pé náhnáh sɛ̃ Yesu yõ.
[46] Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyı ǹ tyípíní mɛ̀ sèsahrı yah sah Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú tyí.
[47] Kǎh mó pı sɛ̃, Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú ànɛ̂ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̂̃tãm mɛ pé no tukey tùkèpu
tı̃̀nkı̃̀ ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè wɛ̃ syah nɛ, dĩ́ mɛ̀-á mɛ gbı̃̆l tyilɛ n kah n pı dɛ́, sɔ̃ se
pé kı pı nı?
[48] Páh kı à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pı sɛ̃ yɔ̀, no pól-á kı sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ képah-à pı, Wrome
tãn-á‡ kı yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ, tɛ́ kı pépi yı̃̀kı̃̀ tyí yıkı.
[49] Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ lésõ mɛ, pè n ye Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésõ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̂̃tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ. Ǹmɔ mɛ pé no syah nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n pnɛ dɛ́!

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̂̃tãm ye sɔ̂̃ pélɛ Nsyifunɔ yõ.

50 Yé náh pĩ nɛ, dɩ̃́ nénúkù-à kɩ ko mɔ ápi yȉkȉ swɔ kè kɔ̃ kè wɛ pwah,képah-á kɩ nɛkɩ
kal ápilɛ ǹ tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, té á yȉkȉ pól tyí mó pɔ yɩkɩ di?»
51 Ǹtɛ ǹmɔ yah yɩ̃́ɩ̃́ náh sɔ̃̀ à yo tyi nɔ́pilɛ dɛ́! Wǎh sɔ̃̀ mɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ
léyílɛ sɛ̃́, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̃̀lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á yĩnɛ à ku ǹ yȉkȉ névye
yĩnnɛ.
52 Tɛ́ ǹ yȉkȉ névye ó yĩn náh à kɩ n ku n pi dɛ́, ǹ kúnɔ́ kɩ Liyel wɛ̃́npȉ pól tɔ tuke mɔ pɩ
núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.
53 Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésõ tyí, pè núkú Yesu kònmɔnɔ sah gbáhkɩ̀ yõ.
54 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ mɛ n gblɔ̃̌ynɛ n wilki n mɔ kwèyy Nsyifunɔ yah. Ǎ yal ànɛ̂ ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Yefrayiminɛ. Képah sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂-á mɛ gbɛ̃́nnɩ tnɔ̂.
55 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ n wil gbnɔ
sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ syáh mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé kyɩ
pé gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah, à yĩnɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ.
56 Pǎh sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n yah n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ
n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, kè se mɛ sɔ̃́ nɩ? Ǎ se kɩ pyɛ̌ yɛ wũ syáh mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ?
57 Tɛ́ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú lésõ mɛ ké gbah yo sah tɛ névye
tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pĩ, tɛ̃ pɔ kè yo pé syah, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃.

12

Mari làsèkwɛ̌l mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂̃h yõ

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ wũ sèpȉn kénúkòlɛ, tɛ́ Yesu mɛ kyɩ Betani kwil sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ Lasarɩlɛ tɛ̃nɔ́lɛ, wǎh nɛ̂ lékó yilki mɔ.
2 Pè mɛ yõke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́. Martɩ sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n dibi, tɛ́ yõke mɛ̀ yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́
ye sɔ̃̀ Lasarɩlɛ.
3 Képah sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwɛ̌l dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír tɔ́ní tɔkɔ, nɛ̂-á pè nardɩ kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ.
Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃́náhlɔ́ yõ, tɛ́ kè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Làsèkwɛ̌l mɛ̀ pãn mɛ wɔ̀kɔ̀
pól tɔkɔ.
4 Képah tɛ̃nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi
Yesu náh, ǹmɔ nɛ,
5 kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ làsèkwɛ̌l mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ plɔ́† kyɛtɔ̃nínɛ, à ké pɔ́ dibi yãm
tãn kɔ̃ nɩ?
6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̃̀ tɛ̃ ǹnɛ dɛ́, yɛ̃́nwɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à képahlɛ n yo.
Pɔ́ dú sɔ̃̀ mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ pǎh nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ sélɛ n yĩ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénòh! Ǎ ye képah pɩ sah ńmɔ lékó yĩ sõ
yĩnnɛ.
8 Yãm tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yɛ́lɛ sétáh yõ sõmɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ náh n mɛ n pi yɛ́lɛ
sétáh yõ sõmɛsɔ̃́.»
9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ
Yesu ó yĩn náh sɔ̃̀ pè kyɩ dɛ́, Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ, ǹmɔ tɔ wɛ yĩn ye sɔ̃̀ pè kyɩ.
10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yĩnnɛ, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ pélɛ n syɩ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm náh
à n vi n mɔ n pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Képah ye, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm mɛ Lasarɩ tyí yo
syɩ nɛ, páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké dɩ̃ndallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ, pè kè noh nɛ
Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
13 Pè mɛ sãm yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ tɛ̃ yĩn,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyɩ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ
nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á Yisrayel
yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́nɛ.»
14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃́ndyípíkȉ yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yõ, à yĩnɛ sɔ̃́-á kélɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

* **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbɩ̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sõ ńkɛ̃́nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõkelɛ n yõ. † **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nénúkù gbȉyȉkȉ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. ‡ **12:13** 12.13 - Sãm yɩ̃̀ngbɑ̃̀n kɔ̃lɩ̀ntɛ̃nyĩnnɔ mɛ̀nɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̃̀, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̂̃ sɔkɔ, gbílkínɔ́ ye sɔ̃̀ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26.

15 «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tíkí pɩ.
Yé yah, yé yɔ̃̀tɛ̃ mɛ n pi.
A mɛ dókóntɛ̃nólɛ ńkwɛ̃ndyípíkì yó yõ sɔkɔ.»‡
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ tyi nópi pínó yõ pĩ. Ǹtɛ wǎh pɔ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yõ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kõ nɛ, kǎh lésõ wãrkɩ sah sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ, sɛ̃-á kè
pɩ ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á lésõ Lasarɩ lékó ye yah, à à yilki mɔ wilki diki sɔkɔ nónó yɩ̃́ yah,
pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yãh n kõ.
18 Névye-á kénɛ gbɩ̀l tir pínó noh sɛ̃, pè wil pɔ Yesu yohnɩ.
19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kópú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, pè kó kè wɛ nɩ, pépi náh tõ fɛ̃ n
tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̃rí ànɛ̂ ǹ kũ tyílɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɛ pé pɔ Liyel yĩn gbilki, Nsyifunɔ
náh sɔ̃̀ pé túkùlɛ.
21 Kénɛ névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂ ǹmɔ nɛ̂-á n wil
Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè yah kõ ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, páh mɛ ké tyí nɛ pé
Yesu wɛ.
22 Kǎh pɩ sɛ̃, Filipi mɛ kè yo Andre tyí. Andre mɛ tahlɩ ǹ tyí pè kyɩ kè yo Yesu tyí.
23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Pídɩ̃́§ kɩ n dɔkɔ n pi ǹ tɔ̃rí
yõ, képah ye sɛ núkúnúkú yò.
24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh sɔkɔ kè fi tɛ́
ké pi ku, kè n tɛ̃ ké gblɔ̃̌y. Ǹtɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè n kwel.
25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y ó minnɛ n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ minnɛ n
mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ Liyel tɔ̃rí yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé tɔ̃̀lɛ n pɩ ńmɔ tyí, tɛ̃ ń sɔ̃̀ tɛ̃. Képah sɔkɔ, máh mɛ ńyãh
sɔkɔ, nɛ̂-á tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyí, ǹ tɔ kɩ mɛ nɛ́npó. Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ ńmɔ tyí, ń Sú Liyel kɩ ǹ
yõ yɔ̃.
27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ. Ǹtɛ mè yo sɔ̃? Mé se n yo Sú Liyel tyí nɛ, à káh n yɛ
yèvyãhrɩ mɛ̀ ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dé, yèvyãhrɩ mɛ̀ yĩn ye mé pɔ tótó.»
28 Képah tɛ̃nɛ, à nɛ: «Bɔ̃, gbílkínó sah á yĩn yõ.» Wǎh yo sɛ̃, yɩ̃́npɔ̃ yó wil yɩ̃̂nyõ sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Mé ń yĩn gbilki tɛ, tɛ́ mé kɩ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»
29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npó, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃ mɛ̀ noh, pè nɛ gbɛ̃nséntɑ̃́hkɩ̀-á gboke. Túkù mó
nɛ, yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yó-á yo mɔ Yesu tyí.
30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé noh yò, kè náh yo ńmɔ yĩnnɛ, kè
yo yépi yĩnnɛ.
31 Liyel kɩ lékàhlɛ kèkõyɔ̃́ névye kõ n pi núkúnúkú sɛ̃ yò. Núkúnúkú, à kɩ kèkõyɔ̃́
névye fnɛ̀-ò* yĩni yal.
32 Ǹtɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé kɩ névye póllɛ pɔ ń gblɔ̃̌y tyí.»
33 Yesu-á sɔ̃̀ nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kɩ ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yò.
34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyí nɛ, pépi-á kè wɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnó sɔkɔ
nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku n yah n pi. Tɛ́ ǹmɔ se sɔ̃npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Pídɩ̃́-á
yĩnɛ à dɔkɔ mɔ nɩ? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó se mó Névi Pídɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ?
35 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃ yé wró kɩ wró kwéy yó pɩ
n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃ntû̃ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹ yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ
yé wró sɔkɔ yò, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃ntû̃ káh pɔ yé kwɔkɩ tɛ̃.
36 Kyòo mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wró gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ kyòolɛ
képah tyí kɔ̃lɛ.»
Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɩ wɔ̃bɩ fíí pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̃̀ gbɩ̀l tyi náhnáh pɩ pé yɩ̃́ yah, ǹtɛ képah fyé yõ, pè náh sɛ̃ ǹ yõ.
38 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi tyíyónó nópi ye wil ásɔ̃̂ sɔkɔ yò. A lésõ nɛ ńkɛ̃:
«Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyíyónó yõ?

† **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yĩn yó ye sɔ̃ Siyɔ̃nɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. § **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Pídɩ̃́ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̃̌y tyí ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo. * **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yò, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

Á á tɛ̃npnènólɛ nê wɛ̃kɩ?»†
39 Tɛ́ tir nê yĩn-á pè náh sɔ̀ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye Yesayi tõ yo nɛ ńkɛ̃:
40 «Liyel pé yĩ́ wɔ,
tɛ́ pé lékã́m yah vike,
nɛ pé yĩ́ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yó tyí yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡
41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̀ syínyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésõ kwãh tɛ̃ Yesu tɔ̃́rí wɛ, képah
ye à kɔ̃ à ǹ tyílɛ n yo.§
42 Tɛ́ képah fyé yõ, yɔ̀tãm náhnáh sɔ̀ mɛ sɛ̃ Yesu yõ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kópú tíkí sɔ̀ mɛ
pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yĩni wilki pé wɛ̃kì sɔkɔ. Képah ye, pè náh kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃
ǹ yõ.
43 Yáh wɛ pè képah pɩ, névye-á mɛ gbílkínó nênɛ n sah pé yõ, képah tyí sɔ̀ mɛ pé tyí
kal Liyel tyílɛ.
44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkɩ yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃: «Névi nê-à sɛ̃ ńmɔ yõ, ńmɔ ó yõ náh
tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nê-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ yõ ye tɛ̃ sɛ̃.
45 Tɛ́ névi nê-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ wɛ.
46 Ǹmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ à pɔ pɩ kyòolɛ, nɛ névi nê-à sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃ káh tɛ̃ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ.
47 Ǹmɔ náh pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nɛ mé pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃. Mé pɔ nɛ kèkõyɔ̃́ névye
pwáhnmɔnɔ wɛ. Képah ye, névi nê-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ sé wã̂l yõ, ńmɔ náh
kɩ n kɔ̃ n pi tɛ̃nɛ lékàhlɛ dɛ́.
48-49 Wɛy nê-á mé yo yò, képah ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi gbǐyǐkì téy sõlɛ. Ǹ glbɔ̌y
yah yĩ̃́ náh mé yo wɛlɔ nópilɛ dɛ́! Sú Liyel nê-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, máh yĩnɛ mè nê yo, ànê
máh yĩnɛ mè kwɔ́nó nê pɩ, ǹmɔ ye yo sélɛ ń tyí nɛ mé pɩ. Képah ye, névi nê-à ń yahle,
tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kɔ̃, nɛy mɛ tɛ, nê-á kɩ lékàhlɛ tɛ̃ kɔ̃ n pi.
50 Tɛ́ ńmɔ mó tõ pĩ nɛ Liyel-á nê kɔ̃ sah, képah gbɔ̀ yõ sɔkɔ-á névye kɩ fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ. Sú Liyel-á wɛy mè yo sɔ̃ ń tyí, sɛ̃ ye mé n yo kélɛ yé tyí.»

13

Yesu ǹ tɔ̀ sã́hpú gbyɛ̂h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nó syáh kɩ sɔ̀ n pɩ n pi dĩndallɛ. Yesu sɔ̀ pĩ nɛ pé yálnó gbĩ-á sɛ
kèkõyɔ̃́, páh kɩ n sɔkɔ n pi Sú Liyel tyí. Ǹ sɔ̀ tɛ̃pú nónó-á sɔ̀ mɛ kèkõyɔ̃́, pé tyí sɔ̀ mɛ
nónólɛ ǹ tyí. Pé tyí nɔ kah mɔ ǹ tyí.
2 Yesu ànê ǹ tɔ̀ sã́hpú sɔ̀ mɛ yõkelɛ n yõ. Tɛ́ sétã̀n yɔ̀tɛ̃ sɔ̀ mɛ kè dahbɩ tɛ Simo
Yisikariyɔtɩ pídĩ́ Nsyudasɩ nɩ sɔkɔ nɛ, à vi Yesu náh.
3 Yesu sɔ̀ pĩ nɛ Sú Liyel-á tyi pól dahbɩ péwɔ gbɔ̀. Ǹmɔ tyí-á pé wil à pɔ, tɛ́ páh kɩ pé
syɩ sɔkɔ ǹmɔ tyí.
4 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ yõke yɔ̃́nó sɔkɔ sɛ̃, à yuku yĩn, tɛ́ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ sah, tɛ́ fwɔ
yó tɔkɔ toh ǹ syĩ sɔkɔ.
5 Képah náh, à ni du mɔ dú yó sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̀ sã́hpú gbyɛ̂hnɛ n wu kélɛ, tɛ́ sélɛ n
tuke fwɔ mènɛ, nê-á à toh ǹ syĩ sɔkɔ.
6 Kǎh pɔ syɩ Simo-Pyɛrɩ tyí, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nê-á TƐ̀ ǸGBƐNƐ ǹmɔ kɩ n yah n
kɔ̃ péwɔ gbyɛ̂h wú-ńsahlɛ nɩ?
7 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nê-á péwɔ n pɩ yò, ǹmɔ náh fɛ̃ ké tyí yah wɛ n pi núkúnúkú ló!
Ǹtɛ náh-á à kɩ pɔ ké tyí yah wɛ n pi.
8 Pyɛrɩ tõ yuku à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂h wu n pi. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Wáh kɩ yɛ ń kɔ̃ mé á gbyɛ̂h wú-ńkɛ̃nɛ, á vyãh kɩ dɛ ńmɔ tyi sɔkɔ.»
9 Képah tɛ̃nɛ, Simo-Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pɩ sɛ̃ kè káh yĩn pé gbyɛ̂h ó tyí, ńkɛ̃
à pé gbã̀n ànê pé yõ tɔ wu.
10 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nê-à ni wel tɛ, tɛ̃ n nɛ n mɛ yályál. Képah ye, à wil ǹ gbyɛ̂h
tyí sɔkɔ, yõ náh tõ ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ tɛ̃ wil pól tɔ̃nwunɔ tyí. Yépi mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃ wɔ
náh mé n ye dɛ́!»

† **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1. ‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10. § **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

11 Névi nɛ̂-á kɩ sɔ̏ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̏ mɛ à pĩ tɛ. Képah ye à kɔ̃ à nɛ, pé pól
tɛ̃ wɔ náh pé nɛ păh mɛ yályál dɛ́!

12 Wăh pé gbyɛ̂h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃ke yɔ̋-ńsah ńtɔ̃. Tɛ́ yo
pé tyí nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyí sɛ̃́ yɔ̀, yé se ké yɔ̃ pĩ?

13 Yâh pɩ yě ńnɛ n ye kwɔ́-ò ɗı̃nɛ, képah náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo plɛ tɛ̃ wɔlɛ.
Ǹmɔ ye ńtyı̃́nɔ ǹnɛ.

14 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé gbyɛ̂h wu, yépi tɔ yĩnɛ yè wɛ̃
gbyɛ̂hnɛ n wu.

15 Képah dùkù ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí, yé tɔ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ.

16 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, tɔ̏npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̏tɛ̃nɛ. Sɛ̃ ó ye tɛ̃ntɔ̏ névi
tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̋-òlɛ.

17 Ǹtɛ núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé wǟl yɔ̃, yé kɩ nìvìnì wɛ.

18 Ǹ wɛy mè náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye nónó yah wilki, mé pélɛ n pnɛ.
Ǹtɛ tir nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́ɓɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil ó wil. Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ
ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Máh lésɔ̃ ń yɔ̃kelɛ n yɔ̃ ànɛ̂ nɛ̂nɛ, tɛ̃ mɛ yuku ń yɔ̃.›*

19 Ké pí-ńkɛ̃́ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé tyí núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ kàh pɔ pɩ, yé
kɩ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Ǹmɔ-á.

20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń tɛ̃ntɔ̏ névi tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.
Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, nɛ̂-á tɔ̃ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudasɩ-á kɩ n vi n pi pé náh

21 Képah tɛ̃nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kɩ. Á mɛ kè yo dal mɔ nɛ:
«Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kɩ n vi n pi ń náh.»

22 Wăh képah yo sɛ̃́, ǹ tɔ̏ sǻhpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú núkúlɛ. Pè náh sɔ̏ mɛ pĩ
nɛ̂ tyí-á à n yo.

23 Tɛ́ Yesu tɔ̏ sǻhpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yı̃̃́ ǹ tyí, ǹmɔ sɔ̏ mɛ tɛ̃ntelnɔlɛ Yesu tyí.

24 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ pɩ mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n yo.

25 Ǹmɔ mó ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tı̏nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ se à n ye nɩ?

26 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃ wɔ-á. Tɛ́ núkú búrn yı̃́nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ kè di
à Simo Yisikariyɔtɩ píɗı̃́ Nsyudasɩ kɔ̃.

27 Nsyudasɩ-á búrn mè syi, sétǟn yɔ̏tɛ̃ mɛ de ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á ǹ tyí pɩ
pɩ tɛ̃nɛ, à kè pɩ súú.

28 Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ pĩ tir nɛ̂ yĩn-á Yesu yo wɛy mɛ̀nɛ
ǹ tyí.

29 Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̏ mɛ Nsyudasɩ tyí sɛ̃́, túkù sɔ̏ mɛ n sɔ̃ nɛ, Yesu-á yo ǹ tyí nɛ à kyɩ syáh
yídwénè yah dwe, képah náh pɩ, à pɔ́ yĩ yãm tãn kɔ̃.

30 Ǹtɛ Nsyudasɩ-á fyɔ̀ búrn yı̃́nɔ́ mè syi, à núkú yuku wil. Légbı̃́nɛ lékǟh sɔ̏ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̏nsàhnɔ́ késǻnnɛ

31 Nsyudasɩ-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃nɛ, gbílkínɔ́ ye sah Névi Píɗı̃́ yɔ̃, ànɛ̂
Sú Liyel yĩn kɩ se tɔ̃ gbilki ǹmɔ yĩnnɛ.

32 [Gbílkínɔ́-à kɩ sah Liyel yɔ̃ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel tɔ kɩ à gbilki ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ. Dǒ kwéy
ńtɛ̃nɛ, à kɩ kè pɩ n pi.

33 Ǹ wɛ̃npı̀, mé kɩ tɔ̃ n mɛ n pi yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ. Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á
lésɔ̃ mé yo Nsyifunɔ tyí, képah núkú ye tɔ̃ mé kɩ yo yépi tɔ tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃
n kyɩ n pi ńmɔ yúkú-ńsah sɔkɔ.

34 Mé kɩ tir sǻn yɔ́ kɔ̃ sah yé kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ tyí, yépi tɔ tyí
yĩnɛ kè nɔ sɛ̃ wɛ̃ tyí.

35 Yé tyí-à kɩ nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye no pól kɩ pĩ nɛ ńmɔ tɔ̏ sǻhpú-á yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ pé náh péwɔ pĩ

36 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyãh se à n yuku nɩ? Á mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ńyãh-á pé n yuku, à náh fɛ̃ n kyɩ n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. Ǹtɛ náh tı̏nnɛ,
wăh kɩ pɔ pé sɔ̃ tɛ̃ n pi.

37 Pyɛrɩ mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pé náh fɛ̃ ǹ sɔ̏ tɛ̃ n pi núkúnúkú nɩ? Péwɔ-á kɩ fɛ̃
syi pé min kɔ̃ n pi ǹmɔ yĩnnɛ dò.

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

[38] A mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kɩ á min kɔ̃ n pi ńmɔ yĩnnɛ lɛ́? Ǹtɛ kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n
yo á tyí, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃nó, nɛ á náh ńmɔ pĩ.»

14

Yesu ye wɛ̃kìlɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ. Yé sɛ̃ Liyel yɔ̃, yè mó
sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃.
[2] Tɛ̃-ǹtɑ̃̀n náhnáh mɛ ń Sú Liyel tı̃̀nnɛ. Mé kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah yé kɔ̃. Kàh sɔ̃̀ mɛ
gbɩlɛ ńkɛ̃nɛ, mé náh náhkɩ kè yo n pi yé tyí.
[3] Máh kɩ kyɩ tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ yé kɔ̃, mé kɩ ń syɩ pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ ń tnô. Képah sɔkɔ,
ńmɔ-á mɛ ńyãh sɔkɔ, yépi tɔ kɩ mɛ nénpó.
[4] Yé se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃kìlɛ n pnɛ tɛ́.»
[5] Wăh yo sɛ̃, Toma mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh mɛ ǹ yúkú-ńsah pĩ, tɛ́ pé se kɩ pĩ sɔ̃̀ ké
wɛ̃kìlɛ nɩ?
[6] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye wɛ̃kìlɛ, ànɛ̂ gbɩlɛ, ànɛ̂ min nétɛ̃nɛ. Ǹnî yó ńtɛ̃ náh fɛ̃
n kyɩ Sú Liyel tyí, nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃ ńmɔ tyí.
[7] Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkɩ mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n pnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, yé ye ǹnɛ
n pnɛ, tɛ́ à wɛ.»
[8] Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi wɛ̃kɩ kɛ̀! Képah-á kɩ yĩnɛ pépi
tyí.
[9] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Filipi, mé mɛ yélɛ di mónólɛ, tɛ́ áwɔ náh mɛ ńmɔ pĩ nɩ? Névi
nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃ wɛ. Ǹtɛ á pɩ sɔ̃ tɛ́ tɔ̃ n yo nɛ, mé Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kɩ?
[10] Á náh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ di? Wɛlɔ nónó-á mé n yo yé tyí
yɔ̀, ńmɔ yah yı̃́ı̃ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye n pɩ ǹ tɑ̃̀nnɛ.
[11] Yé yĩnɛ yè sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ. Yáh kɩ sɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ké yɔ̃ ńmɔ
wɛlɔ yĩnnɛ, yé sɛ̃ ké yɔ̃ tɑ̃̀n nópi tɛ̃ wɔ yĩnnɛ.
[12] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, máh mɛ tɑ̃̀n nónónɛ n pɩ,
tɛ̃ tɔ kɩ sɛ̃nknɔlɛ n pɩ. Tɛ́ tɛ̃ kɩ tɑ̃̀n yísyó ńtɛ̃ pɩ n pi nónó-á kal sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú
Liyel tyí, képah ye kɩ tɛ̃ kɔ̃ à kɩ fɛ̃ sè pɩ.
[13] Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yɔ̃, mé kɩ kè pɩ yé tyí, gbílkínó kɔ̃ kè kɩ
sah Sú Liyel yɔ̃ ǹ Pídı̃́ gbɔ̃̀ yɔ̃.
[14] Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yɔ̃, mé kɩ kè pɩ.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pónó tyí sɔkɔ

[15] «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kɩ ń tyi kɔ̃̀nsàhnó tɛ̃ yĩn.
[16] Tɛ́ mé kɩ Sú Liyel ni, à kɩ yòhnìnmɔ-ò yó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n tɛ̃ n pi yélɛ
kṹmm.
[17] Yòhnìnmɔ-ò mɛ̀nɛ, Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ.
Kèkɔ̃yɔ̃́ névye náh ǹnɛ n wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah ye, pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ
wăh mɛ yépilɛ, tɛ́ mɛ yé sɔkɔ sɛ̃, képah ye yépi wɔ ǹnɛ n pnɛ.
[18] Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ. Mé kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé tnô.
[19] Dɔ̌ kwéy ǹsɔ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ kɩ ń wɛ. Tɛ́ ńmɔ-á
fyɔ̀nì mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kɩ mɛ n pi min sɔkɔ.
[20] Lésɔ̃-à pɔ nɔ, yé kɩ pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ yépi tɔ mó
mɛ núkúlɛ.
[21] Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̃̀nsàhnó noh, tɛ́ sè tɛ̃ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ tyí-à nɔ névi
nɛ̂ tyí, tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́ mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ à wɛ̃kɩ.»
[22] Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃ se pɩ tɛ́ à kɩ ǹ gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌ynɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wɛ̃kɩ n
pi nɩ?
[23] A mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kɩ ń tyíyónólɛ n pɩ. Tɛ̃ tyí kɩ nɔ ń Sú Liyel
tyí, tɛ́ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kɩ pɔ tɛ̃ tyí, kɩ pɔ twah tɛ̃ ǹ tyí.
[24] Ǹtɛ ńmɔ tyí-à nó-ńkɛ̃nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ náh ń tyíyónólɛ n pɩ. Tɛ́ wɛlɔ nónó-á yé n nohnɩ
yɔ̀, ńmɔ yah yı̃́ı̃ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.
[25] Mé ye kénɛ tyi yo yé syah, gbı̃́ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀.
[26] Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi ńmɔ yĩn yɔ̃, à kɩ pɔ
tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kɩ yé dyɔ to kɔ̃ ńmɔ tyíyónólɛ, máh nónó yo sɔkɔ yé tyí.

* **14:22** 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudasɩ ye dùkùlɛ.

[27] Yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvɩnɩ ye mé yélɛ n kɔ̃. Mé náh mɛ kélɛ n kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kɩ, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃.
[28] Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí yé noh nɛ sókónó-á ńnɛ, tɛ́ máh kɩ ń syɩ n pɔ n pi yé tnɔ̂.
Ǹ tyí-à sɔ̃̀ mɛ nɔ yé tyí, yáh kè noh nɛ máh n yuku Sú Liyel tɩ̃̀nnɛ, kè sɔ̃̀ yĩnɛ kè nɛ n mɛ ǹvìnìnɛ yé tyí, ǹmɔ-á sɔ̃̀npílɛ kal ńmɔlɛ.
[29] Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú sé pónpí-ńkɛ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, képah sɔkɔ sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń wɛlɔ yɔ̃.
[30] Kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi, képah ye mé náh tɔ̃ n kah n yãh n mo n pi yélɛ. Ȁ náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ fnɛ.
[31] Ǹtɛ Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pɩ. Képah sɔkɔ, kèkɔ̃yɔ̃́ névye kɩ
pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Á ye yal ásɔ̃̂.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkì-á pélɛ

[1] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyìkìlɛ, ń Sú mɛ ké nétɛ̃̀nɛ.
[2] Yɩ̃̀ngbɛ̃̀n nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́ sè náh mɛ n syi, à kɩ sè kɔ̃lɩ tɛ̃ yɔ̃. Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi, à kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi.
[3] Wɛy nɛ̂-á mé yo yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̃̀ yɔ̃, yé pɩ tɛ yályál.
[4] Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ, sɔ̃-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃-á yɩ̃̀ngbɔ̃̀ náh fɛ̃ n syi n pi ké gblɔ̃y nɛ́ kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yó pɩ n pi nɛ́ yé náh mɛ ńmɔlɛ.
[5] Ǹmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀nnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yó ńtɛ̃ pɩ n pi ńmɔ kɛ̃nɛ. Képah ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃nɛ, tɛ̃ kɩ tyípéplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí.
[6] Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yɩ̃̀ngbɔ̃̀ yó tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè kãm milki kégbó, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n pi. Tɛ́ yɩ̃̀ngbɛ̃̀n kókórílɛ, sépi kɩ pɔ kwel mɔ n sukɛ n pi nyàh sɔkɔ.
[7] Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnɩ sɔkɔ, kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ yé tyí, yé kè ni, yé kɩ kè wɛ.
[8] Yâh tyípéplɔ náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí, képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh pɩ ńmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.
[9] Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃. Yé yɛ yé tyí nɛ mɛ nóntɛ̃̀nólɛ ń tyí sɛ̃.
[10] Yâh ń tyi kɔ̃̀nsàhnólɛ n pɩ, yé tyí kɩ mɛ nóntɛ̃̀nólɛ ń tyí, sɔ̃-á ńmɔ ń Sú tyi kɔ̃̀nsàhnólɛ n pɩ, tɛ́ ń tyílɛ nóntɛ̃̀nólɛ ǹ tyí.
[11] Mé mɛ ké tyí nɛ ǹvìnì nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé ǹvìnì mè
mó syɩ ké yɩ̃̀n tyí. Képah ye, mé tyi nópi yo yé tyí.
[12] Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí, yé tyí-á nɔ sɔ̃ ńmɔ tyí.
[13] Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí yĩnnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yó náh tɔ̃ fɛ̃ n kah n mɔ n pi képah yɔ̃.
[14] Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kɩ mɛ kélɛ n pɩ, ń kódíbí ye yélɛ.
[15] Mé náh tɔ̃ yé ye n pi tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyípínó pĩ dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh ń Sú Liyel tyí, mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ.
[16] Yépi náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ dé, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ tyípéplɔlɛ n pɩ Liyel tyí, nónó-á sé yɔ̃re náh n tyɛ n yah n pi. Képah sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yɔ̃, à kɩ kélɛ yé kɔ̃.
[17] Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

[18] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé pĩ nɛ ńmɔ ǹgbò dyɔ-á pè tyah n yɔ.
[19] Yâh sɔ̃̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí yɔ̃ sɔkɔ, yáh pɩ pé tyílɛ sɛ̃, yé tyí náhkɩ nɔ pé tyí. Ǹtɛ
kǎh pɩ ńmɔ yé yah wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh tɔ̃ mɛ pépi tyí yɔ̃, képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ.
[20] Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mè tyílɛ, máh nɛ̂ yo yé tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.› Pàh kɩ mɛ ńmɔ fɔ̃h, pè kɩ yé tɔ fɔ̃h. Pàh kɩ mɛ ń wɛy fɛ̃ syi, pè kɩ yé tɔ tyí fɛ̃ syi.
[21] Ǹtɛ pè náh sɔ̃̀npílɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ, képah ye pè kɩ tyi nópi pól pɩ yé sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ.

22 Mâh sɔ̃̂ mɛ pɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, ànɛ̂ mâh sɔ̃̂ mɛ tir yɔ́ yɔ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pé tyítúkúnì pínɔ́
lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, gbɩ wɛ́-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé
tyí pé tyítúkúnì pínɔ́ tyí sɔkɔ.
23 Névi nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ.
24 Tyi nónó-á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃nknɔ pɩ yah, mâh sɔ̃̂ mɛ sépi pí-ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ sɔkɔ, pé
tyítúkúnì pínɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyípínì wɛ.
Tɛ́ képah fyé yɔ̃, pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú dyɔlɛ n yɔ.
25 Ǹtɛ nɛ̂-á wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ pé tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń dyɔ yɔ yɔ̃ kɛ̃nɛ.›* képah wil
yĩn ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.
26 Tɛ́ yòhnìnmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú Liyel tyí, Liyel Mirki ye.
Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ. Képah-à wil Sú Liyel tyí à pɔ, kè kɩ pɔ
ńmɔ tyí yo wah yé tyí.
27 Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̂ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃, képah ye yé tɔ kɩ ń tyílɛ n yo n wah
névye tyí.»

16

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal n mɔ.
Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah yé tyí.
2 Nsyifunɔ kɩ yé yĩni n wilki n pi pé wɛ̃kì sɔkɔ. Tɛ́ gbĩ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi, képah sɔkɔ
nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè kɩ mɛ n sɔ̃ nɛ tɔ̃̀-á pé n pɩ Liyel tyí.
3 Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pĩ́-ńkɛ̃ ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃ yɔ̀.
4 Mé mɛ ké tyí nɛ tyi nɔ́pi gbĩ-à pópó pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ, képah ye mé
sè yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yɔ̃lɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃, képah ye mé náh kwɑ̃h tɛ̃
tyi nɔ́pi yo yé tyí.
5 Ǹtɛ núkúnúkú, mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ ńnɛ n piki n
yah nɛ, ńyɑ̃h se mé n yuku nɩ?
6 Tyi nónó-á mé yo yé tyí, sépi yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kɛ̀.
7 Ǹtɛ mé kɩ gbɩ yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh kɩ sɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ,
nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi. Ǹtɛ máh kɩ kyɩ, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃.
8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂ Liyel tukey tyí yo wah kèkɔ̃yɔ̃́
névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi pól sɔkɔ.
9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃-á.
10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃kì tyí sɔkɔ, péwɔ-á n sɔkɔ Sú Liyel tyí, tɛ́ pè
náh tɔ̃ pé wɛ n pi.
11 Tɛ́ kɩ tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ, nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye fnɛ̀-òlɛ,
lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.*
12 Tyi náhnáh tɔ̃ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè yo yé tyí núkúnúkú, sè kɩ
kǎn pɩ yélɛ.
13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ pɔ yé
yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ gbɩ dùkù pól pĩ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah yĩ́ wɛlɔ náh à kɩ pɔ n yo dɛ́!
Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé tyí ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ n pi.
14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo yé tyí. Képah ye, ǹmɔ gbɔ̃̂ yɔ̃ ńmɔ yĩn kɩ n
gbilki.
15 Kwâh nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé nɛ Liyel Mirki-á
kɩ ńmɔ tyilɛ n wɛ n syi n yo yé tyí.»

Yèkwɔrɩ vìnmɔnpɩnɔlɛ nìvìnìnɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi. Tɛ́ dǒ kwéy képah
náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.»
17 Képah tɛ̃nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à n yo pé tyí yɔ̀ nɛ dǒ
kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, páh kɩ tɔ̃ pé wɛ, képah yɔ̃ se pɩ tir
nɛ̂nɛ nɩ? Ànɛ̂ tir nɛ̂ se à n yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ Sú Liyel tnɔ̂ nɩ?
18 Dǒ kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
syíkí-ńsah wɛ dɛ́!

* 15:25 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4. * 16:11 16.11 - Kèkɔ̃yɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ ye.

19 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ, pǎh mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé tyí nɛ: «Máh yo yé
tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yáh kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yɔ̃
ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ yɔ̀ kɛ̀?
20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n yo, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́
névye kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Yé kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ nìvìnìnɛ.
21 Sê-à pilɛ n dubi gbĩ́ nênɛ, yèvyãhrɩ pɩ gbĩ́-á yĩni tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃́, kè n nɛ yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí.
Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkɔ̃yɔ̃́ ǹ tyí, kè n pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí. Ǹ dyɔ
n fwɔ ǹ yèvyãhrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ.
22 Sɛ̃́ yé yépi tɔlɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah n pi yé tyí. Képah
sɔkɔ, kè kɩ pɩ nìvìnìnɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃nɛ, nìvìnì nê-á nɛy náh fɛ̃ kè tɛ̃ n syi n pi yé tyí.
23 Lésɔ̃ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀-à pɔ nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé
kélɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú nê ni Sú Liyel tyí ńmɔ yĩn yɔ̃, à kɩ kélɛ yé kɔ̃.
24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé náh tɔ̃nì mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yĩn yɔ̃. Yé nɛ n ni,
yé kɩ n wɛ n syi. Képah sɔkɔ, yé nìvìnì kɩ syɩ ké yĩ̀n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ. Tɛ́ sɔ̃ yɔ́ mɛ n
pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé tyí sèmĩ̀rn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel tyí yo wah pallɛ yé tyí.
26 Lésɔ̃ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yĩn yɔ̃. Tɛ́ mé náh yo yé tyí nɛ ńmɔ-á kɩ n
ni ǹnɛ yé tyí dɛ́.
27 Yé náh wɛ di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ǹmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́ yé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ máh wil
ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí.
28 Sú Liyel tyí ye mé wil à pɔ kèkɔ̃yɔ̃́. Ǹtɛ núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkɔ̃yɔ̃́ kɩ n yuku n
pi ǹmɔ tyí.»
29 Yesu-á yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh pyě mɛ tyilɛ n yo n wah pallɛ
sèmĩ̀rn mí-ńkɛ̃nɛ.
30 Pépi-á pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à piki n yah n pi tir nênɛ, à n
nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á pépi sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wǎh wil Liyel tyí.
31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ yɔ̃ núkúnúkú yé yo kɛ̀?
32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nê-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nê sɔkɔ-á yé pól kɩ to karkɩ, kɩ
sɔkɔ yé wĩ̀l-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ sah ń gblɔ̃̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ mɛ ńnɛ. Képah ye mé náh
kɩ n mɛ n pi ń gblɔ̃̌y.
33 Ǹmɔ mɛ ké tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé tyí. Yé kɩ
yèvyãhrɩ pɩ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíkí pɩ, ńmɔ ye tɛ̃ wɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃́, à ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃ tɛ́ nɛ: «Bɔ̃̌, ké gbĩ́ ye nɔ núkúnúkú. Gbílkínɔ́
sah ńmɔ yɔ̃, ńmɔ tɔ mɔ́ gbílkínɔ́ sah á yɔ̃.
2 Áwɔ ye tɛ̃nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yɔ̃, nɛ mé tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pé pól kɔ̃, nɔ́nɔ́-á á dahbɩ ń
gbɔ̃̀.
3 Áwɔ nê-á Liyel núkúnínɛ kègbɩ yɔ̃, pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ Yesu Krista pĩ, ńmɔ nê-á á
tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ.
4 Wáh tɔ̃̀ nê dahbɩ ń gbɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ǹmɔ ye gbílkínɔ́ sah á yɔ̃ sétáh yɔ̃
sɔkɔ.
5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ Bɔ̃̌, gbílkínɔ́ nê-á sɔ̃̀ mɛ ńmɔ yɔ̃ á gbɔ̀pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkùlɛ,
képahlɛ ńmɔ kɔ̃ á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.
6 Wáh nɔ́nɔ́ wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ. Áwɔ tyí ye
sɔ̃̀ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi.
7-8 Wáh wɛlɔ nɔ́nɔ́ yo ń tyí, mé ye sè yo pé tyí, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ yĩ̃́ nɛ, máh wil
áwɔ tyí, tɛ́ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú tɛ̃nɛ, pè pĩ nɛ wáh yì
nɔ́nɔ́ póllɛ ńmɔ kɔ̃, sǎh wil áwɔ tyí.
9 Pǎh pɩ áwɔ tyílɛ sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyí. Mé náh mɛ álɛ n ni kèkɔ̃yɔ̃́ névye
tɛ̃ wɔ tyí dɛ́! Wáh nɔ́nɔ́nɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi tyí ye mé n ni álɛ.
10 Nɔ́nɔ́ pól-á áwɔ tyílɛ, ńmɔ tɔ tyí ye pélɛ. Nɔ́nɔ́ pól-á ńmɔ tyílɛ, áwɔ tɔ tyí ye pélɛ.
Tɛ́ pépi gbɔ̃̀ yɔ̃, gbílkínɔ́ mɛ n sah ńmɔ yɔ̃.

11 Ǹtɛ dǒ kwéy, ńmɔ kɩ n pɔ n pi áwɔ tyí. Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi kèkɔ̃yɔ̋ sɔkɔ. Ǹtɛ
pépi wɔ kɩ mɛ kèkɔ̃yɔ̋. Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè kɛ̃́nɛ, pè tɛ̃ n sah á tǎhkì gbɔ̀̃ yɔ̃, képah nɛ̂-á á
ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ núkúlɛ sɔ̃-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
12 Máh sɔ̀̃ mɛ pélɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkì gbɔ̀̃ yɔ̃, képah nɛ̂-á á ń kɔ̃. Mé pé yɔ̃
syɩkɩ pallɛ, ǹnî yó ńtɛ̃ tyí náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil nénúkù mɛ̀ tyí sɔkɔ, nɛ̂ tyí-á sɔ̀̃ yĩ́nɛ
kè yɩkɩ, á wɛy sébéy sɔkɔ tyi wã̋rkínsàhnó kɔ̃ sè wɛ n wil.
13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n pi áwɔ tyí, képah ye mé tyi nópilɛ n yo té ń sah kèkɔ̃yɔ̋
sɔkɔ, nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ nìvìnì yèsyìkì sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.
14 Mé á wɛy yo pé tyí. Pè náh tɔ̃ pɩ kèkɔ̃yɔ̋ tyílɛ, sɔ̃-á ńmɔ náh pɩ kèkɔ̃yɔ̋ tyílɛ. Képah
ye, kèkɔ̃yɔ̋ névye pé dyɔlɛ n yɔ.
15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkɔ̃yɔ̋ dɛ́! Ǹtɛ nɛ n yah pé yɔ̃, pèkè pí-ò káh
tɛ̃ wɛ pé tyí.
16 Sɔ̃-á kèkɔ̃yɔ̋ tyí náh ńmɔlɛ, sɛ̃ ye kèkɔ̃yɔ̋ tyí náh pépi tɔlɛ.
17 Pè wilki n sah á tyí yɔ̃ á gbɩ gbɔ̀̃ yɔ̃. Á wɛynɛ, gbɩ ye kélɛ.
18 Wáh ńmɔ tɔ̃ sɔ̃ kèkɔ̃yɔ̋ sɔkɔ, sɛ̃ ye mé pé tɔlɛ n tɔ̃ kèkɔ̃yɔ̋ sɔkɔ.
19 Ǹmɔ ń gblɔ̌ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́ pépi yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ tyí yɔ̃ gbɩ tɛ̃ yɔ̃.
20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ yɔ̃ pépi
tyíyónó gbɔ̀̃ yɔ̃, pépi tɔ tyí ye mé n ni álɛ.
21 Mé álɛ n ni nɛ pé pól pɩ núkúlɛ. Áwɔ nɛ̂-á Bɔ̌lɛ, áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃, pépi
ànɛ̂ ápi tɔ pɩ núkúlɛ sɛ̃, kèkɔ̃yɔ̋ névye kɔ̃ pè pĩ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ.
22 Wáh gbílkínó sah ńmɔ yɔ̃ sɔ̃, ńmɔ tɔ ye gbílkínó sah pé yɔ̃ sɛ̃, nɛ pè pɩ núkúlɛ sɔ̃-á
áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ.
23 Ǹmɔ mɛ pélɛ, áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè kɩ pɩ yĩ̋ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, kèkɔ̃yɔ̋
névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tɔ̃ ńmɔlɛ, ànɛ̂ no nópi tyí-á nɔ á tyí, sɔ̃-á ńmɔ tyí nɔ á tyí.
24 Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̀̃ dahbɩ, mé mɛ ké tyí nɛ pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ máh kɩ n mɛ n
pi ńyãh sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃́rí wɛ. Ǹmɔ tyí-á mɛ nónólɛ á tyí kèkɔ̃yɔ̋ mó-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ sɛ̃,
képah ye á tɔ̃́rí mɛ̀nɛ ń kɔ̃.
25 Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á mɛ tómm, kèkɔ̃yɔ̋ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹ pĩ. Tɛ́ no nópi tɛ̃ wɔ
pĩ nɛ, áwɔ-á tɔ̃ ńnɛ.
26 Mé ye á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, té kɩ tɔ̃ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi, nɛ ńmɔ tyí-á nɔ sɔ̃ á tyí,
kénɛ tyínɔnɔ dùkù nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

1 Wɛlɔ nópi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀̃ sã̋hpú wil sɔkɔ à kyɩ de sésân swãh yó sɔkɔ
Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ.
2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀̃ sã̋hpú sɔ̀̃ dar té wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ nénpó. Képah ye, Nsyudasɩ
nɛ̂-á sɔ̀̃ mɛ vǐnó sɔkɔ Yesu náh, ǹ tɔ sɔ̀̃ nénpó pĩ.
3 Képah sɔkɔ, sárká syínwǐlkǐpu yɔ̀̃tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì kópú mɛ sràsyíbí tǐnkǐ ànɛ̂
Liyel ní-ńsah gbô syíkípú tɔ̃. Nsyudasɩ mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swãh mɛ̀ sɔkɔ. Nì sɔ̀̃
mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyĩnnɔlɛ pé gbã̀n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nólɛ, à tahlɩ méfwóyî tyí.
4 Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̀̃ nɛ n pɩ n pi, Yesu-á sɔ̀̃ mɛ kè pĩ sɛ̃, à nɔ de pé tnô té pè piki yah nɛ,
nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ?
5 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. À mɛ yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ ye.» Tɛ́ Nsyudasɩ
nɛ̂-á kɩ sɔ̀̃ à dahbɩ n pi pé gbɔ̀̃, ǹmɔ sɔ̀̃ mɛ yĩ̋nntɛ̃nólɛ gbɔ̀pɔlɛ.
6 Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ náhsékǔrnnɛ à kyɩ syɩkɩlɩ sétáh.
7 À mɛ tɔ̃ ǹ syɩ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á.
8 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé ye kè yo tɛ yé tyí nɛ ńmɔ-á. Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ yé n
yah n kɔ̃, yé yɛ no nópi kɔ̃ pè nɛ n yuku.»
9 Képah-á pɩ sɛ̃, wǎh lésɔ̃ wɛy nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésɔ̃ nɛ: «Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̀̃
dahbɩ, mé náh yɛ pé sɔkɔ yó ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.»
10 Tɛ́ dɩ̃́ yó tɔ lésɔ̃ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká syínwǐlkǐpu yɔ̀̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̀̃npɩ ye
ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí kèkírkǐ yó sɔ̀̃ mɛ. À mɛ kè yɔrɩ dɛ à kénɛ dɩ̃́ gbɔ̀̃yɔ̀̃ sɔ̀̃ níkí kɔ̃ kãm.
11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Á kèkírkǐ dyɩ ké gbô sɔkɔ. Á se mɛ n sɔ̃ nɛ, Sú Liyel-á
yèvyãhrɩ nɛ̂ yah tɔkɔ sah nɛ mé pɔ n pɩ, máh kɩ kè yahle?»

Tyi nónó-á pɪ sárká syînwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ An tȉnnɛ

12 Képah náh, sràsyíbî tȉnkȉ ànɛ̂ pé yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi,
13 à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sȍ sárká syínwȉlkȉpú yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ
dɛ́ndɩ̃́ ye sȍ An mɛ̀nɛ.
14 Tɛ́ kénɛ Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésõ vi mɔ pé no Nsyifunɔ yȍtãmnɛ nɛ ńkɛ̃́: «Dɩ̃ nɛ́núkù-à
kɪ ku no pól yĩnnɛ, képah kɪ nɛkɪ kal álɛ.»
15 Simo-Pyɛrɪ ànɛ̂ Yesu tȍ sɑ̃́h-ò yɔ́ sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃. Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃
ǹgbɛ̃-á sȍ mɛ Yesu tȍ sɑ̃́h-ò mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de yuku Yesulɛ sárká syínwȉlkȉpu
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pyɛrɪ wɔ sȍ mɛ yĩn tɛ̃ kégbɔ́, gbô yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu tȍ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à sȍ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ́pɩ̃́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo mɔ tȍnpɪ pi tyí nɛ̂-á gbô syíkí-òlɛ, tɛ́
Pyɛrɪ kɔ̃ à de.
17 Tɛ́ Pyɛrɪ-á n de, kénɛ tȍnpɪ pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ Yesu mɛ̀ tȍ sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ
nɪ? Pyɛrɪ mɛ à syah nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́!
18 Ǹtɛ vɪrɪ sȍ mɛ n pɪ. Kǎh pɪ sɛ̃́, tȍnpɪbɪ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sȍ mɛ nyàh
mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrɪ tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.
19 Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah ǹmɔlɛ n piki n yah ǹ tȍ sɑ̃́hpú
ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ.
20 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sȍ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ no pól yɩ̃́ yah. Tɛ́ mɛ
kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á
Nsyifunɔ pól wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo sètȉn sȍ sɔkɔ.
21 Tɛ́ kwâh nɛ̂ pɪ á ńnɛ n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy noh, pépi piki yah nɛ̂-á mé yo.
Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pɩ̃.»
22 Yesu-á fyɔ̀ képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, ǹmɔ Yesu
létáh mɪ tɛ́ nɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí se à n wɛkɪ sɛ̃́ yɔ̀ nɪ?
23 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kɪ mɛ wɛ̀ntùkù wɛkɪ, kélɛ ń wɛ̃kɪ. Ǹtɛ máh kɪ mɛ wɛkɪ
plɛ, kwâh nɛ̂ pɪ tɛ́ á ń mɪ?»
24 Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu tɛkɪ mɔ sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tyí sɛ̃́
púkúbínɔ́lɛ.
25 Légbɩ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɪ sȍ mɛ yĩn tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃́. Pè mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dɩ̃́
mɛ̀ tȍ sáh-ò kó ńnɛ nɪ? À mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɪ nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́.
26 Pyɛrɪ-á lésõ dɩ̃́ nɛ̂ níkí kõ kɑ̃m, ǹ tyí névi yɔ́ lésõ mɛ sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
tȍnpɪlɛ. Kénɛ tȍnpɪ-á Pyɛrɪ wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-á lésõ pé kyɪ wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swɑ̃h sɔkɔ.
27 Pyɛrɪ tɔ̃ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɪ. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃kɪ̀ kɔ̃

28 Képah tɛ̃nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tȉnnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò tȉnnɛ.
Séngbɔ̃ púpú ye sȍ pè pɪ képahlɛ. Pǎh yĩni tɛ̃, Nsyifunɔ yȍtãm náh fɛ̃ syi de ǹ gbô sɔkɔ.
Pè náh sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌y silki, pé vyɑ̃h mó dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh yõke
yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.*
29 Kǎh pɪ sɛ̃́, Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Pilati mɛ wil pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́, à pɔ pè piki
yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se dɩ̃́ mɛ̀ pɪ pè yo nɪ?
30 Pè mɛ à syah nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-à sȍ mɛ tyítúkù pí-òlɛ ńkɛ̃nɛ, pépi se náhkɪ pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyí
nɪ?
31 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ syah nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyɪ à tuke pé gblɔ̃̌y à
yĩnɛ pé tyi kȍnsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh náh dɛ mɔ pépi tyí.
32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à ǹ gblɔ̃̌y ku dùkù tyí yo wah, kè wil.†
33 Kǎh pɪ sɛ̃́, Pilati mɛ ǹ syɪ de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ piki yah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ se
Nsyifunɔ yȍtɛ̃nɛ nɪ?
34 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̃̌y, tɩ̃̂ ǹnɩ̂ se yo ǹ syah kélɛ?»

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sȍ pɪ soh névyelɛ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyɑ̃h n dɛ kénɛ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. † **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ pǎh kɪ pé dɔkɔ mɔ dahnɪ yõ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyɩ̃́nɔ kè pɔ pɪ. Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tɑ̃n wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syɪ dahnɪ yõ.

35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yó péwɔ tɔlɛ nɪ? N̄ yɛ̃ngbɛ̃ yi̋ki̋ névye ànɛ̂ pé sárká
syínwi̋lki̋pu yɔ̏tãm-á pɔ ǹnɛ péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɪ nɪ?
36 A̋ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ náh ń tɔ̃rí n wil. Kàh sɔ̏ mɛ n wil kèkõyɔ̋ mɛ̀
sɔkɔ, ń tɔ̏npɪbɪ náhkɪ sɔ̏ ń fwo syi, mé náh náhkɪ n de n pi Nsyifunɔ yɔ̏tãm gbɔ̏. N̄tɛ ɔ̃ɔ̃
dɛ́, ń tɔ̃rí náh wil ásɔ̂.»
37 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̏tɛ̃-á ǹnɛ kɛ̀? A̋ mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃ vyãh sɔkɔ ye
kè wil nɛ yɔ̏tɛ̃-á ńnɛ! N̄mɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̋ à pɔ dubi, gbɪ tyí yo n wah yĩn ye. Nónó-á mɛ
gblɔ névyelɛ, pépi kɪ ń tyíyónɔ́lɛ n noh n tɛ̃ yĩn.»
38 Pilati mɛ à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɪlɛ nɪ?
Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɪ wil à kyɪ yo Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ náh
pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ dɪ̃́ mɛ̀ tyí.
39 Tɛ́ à yĩnɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pɪ sɔ̃ yé tyí, yimɛyí mé ńkɛ̃nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáh syah gbĩ́nɛ. Kăh pɪ sɛ̃, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi
Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dɪ̃́ fin n mɔ?»
40 Képah tɛ̃nɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, ɔ̃ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasɪ wɔ fin mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃
névi ye mó tɔ̃ sɔ̏ Barabasɪ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɪ ko yèfɔ̃hlɛ.
2 Sràsyíbí mɛ pɛ̏n yɔ̏kɔ̃ pɪ dyɪ à kɔ̃ yɔ̏tɔ̃rí yɔ̋kúrílɛ, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀nsãh[*] ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à
kɔ̃.
3 Képah tɛ̃nɛ, pè nɔ de ǹnɛ tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ dɪ̃́, páh n wɛkɪ ǹ tyí! Tɛ́ mɛ
ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɪ.
4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɪ wil pɔ yo tɔ́wû tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɪ Yesu wilki pɔ
kégbɔ́ sɔkɔ, képah sɔkɔ păh kɪ pĩ nɛ pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí.
5 Yesu mɛ wil pɔ kégbɔ́ pɛ̏n yɔ̏kɔ̃lɛ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃nɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí.
Képah tɛ̃nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, pè yah névi mɛ̀nɛ kɛ̀.
6 Sárká syínwi̋lki̋pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ,
à à syɪ dahnɪ yɔ̃! A̋ à syɪ dahnɪ yɔ̃! Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílkí-ńsah yɔ́
ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɪ à syɪ dahnɪ yɔ̃ sɔkɔ pé gblɔ̆y.
7 Wăh yo sɛ̃, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi tyí, ńkɛ̃ à yĩnɛ képah sɔkɔ
wɛynɛ, dɪ̃́ mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ, wăh sɔ̃npílɛ ǹ gblɔ̆ynɛ n pɪ Liyel Pídɪ̃́nɛ.
8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃.
9 A̋ mɛ ǹ syɪ de ǹ gbô sɔkɔ à kyɪ Yesu piki yah nɛ, ńyãh se à n wil nɪ? N̄tɛ Yesu náh
dahbɪ wilki ǹ tyí.
10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à syah nɛ, péwɔ tyí se à yahle vi̋nmɔnɔlɛ nɪ? A̋ kó pĩ nɛ,
tɛ̃nwɛnɔ-á mɛ péwɔ tyí kɪ fɛ̃ à fin mɔ, képah náh pɪ kɪ fɛ̃ à syɪ dahnɪ yɔ̃ nɪ?
11 N̄tɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wɛ n pi á tyí ńmɔ yɔ̃ sɔkɔ, nɛ́ Liyel
náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah ye, nɛ̂-á dahbɪ ńmɔlɛ á gbɔ̏, ǹmɔ tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»
12 Wăh képah yo, Pilati sɔ̏ mɛ ǹ wɛ́nfinnmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. N̄tɛ Nsyifunɔ sɔ̏ mɛ
kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɪ à fin mɔ, Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar kɔ́dɪ̃́ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dɛ́!
N̄kɛ̃ névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̆ynɛ n pɪ yɔ̏tɛ̃nɛ, Sesar sépɛ-á tɛ̃nɛ dò.
13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́. Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tuke tuke
kɔ̆ yɔ̃ fɪ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á mɛ mɔ́nɔ́lɛ dyêhlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n ye Kabatalɛ[†] Yebre wɛy sɔkɔ.
14 Ké dɪ̃ndal kɪ sɔ̏ n pɪ n pi Nsyifunɔ yɔ̃rɪ tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́ gbĩ-á mɛ yɔ̏tah sírr kénkɔ̃
sɔkɔ, Pilati mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè yah pé yɔ̏tɛ̃nɛ kɛ̀.
15 N̄tɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko mɔ! à à ko mɔ! A̋ à syɪ dahnɪ yɔ̃! Pilati mɛ nɛ,
pé yɔ̏tɛ̃nɛ pè nɛ pé syɪ dahnɪ yɔ̃ lɛ́? Sárká syínwi̋lki̋pu yɔ̏tãm mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̏tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ.
16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syɪ dahnɪ yɔ̃.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɪ yɔ̃

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ.
17 Păh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syɪ syɪ dahnɪ twah ǹ gblɔ̆y pè wil kwil sɔkɔ, à yuku fɪ̃́ yɔ́
sɔkɔ ńyãh-á pè n ye yɔ̏gbèkè tyahlɛ, tɛ́ pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ Yebre wɛy sɔkɔ.

---

[*] **19:2** 19.2 - Yɔ̏tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̏ fwɔ̀sãhlɛ. [†] **19:13** 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah kèyynɛ.

18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syɩ ǹnɛ dahnɩ yõ, tɛ́ mɛ nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ tɔ syɩ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ,
tɛ́ ǹmɔlɛ pé nɩyɔ̋.
19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkɩ à syɩ Yesu syɩ syɩ dahnɩ tyí ǹ yɔ̏tah, nɛ̂ yõ-á kè mɛ
wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Nasarɛtɩ kwil Yesu, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃.»
20 Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ wɛy nɛ̂ wãrkɩ syɩ kénɛ dahnɩ tyí, ǹ yɔ̏tah, kè sɔ̏ mɛ Yebre
wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̏ pè syɩ ǹnɛ dahnɩ
yõ, nɛ́npɔ́ sɔ̏ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifunɔ náhnáh kè wɛ kar.
21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm yo Pilati tyí nɛ, à káh yɛ wa̋rkínɔ́
mɛ̀ tɛ̃ sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃-á. Ǹkɛ̃ à kè wãrkɩ mɔ nɛ, dı̋ mɛ̀-á yo nɛ ńkɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃-á
péwɔlɛ.
22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkɩ tɛ, kǎh kɩ tɛ̃ sɛ̃́.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, sràsyíbí-á Yesu syɩ tɛ dahnɩ yõ, pè ǹ flɔ tɔkɔ à dibi‡ tȁntȁn ǹyȇh à pɔ
gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí. Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
mɛ̀ sɔ̏ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃̀nɛ ké tyí. Kè sɔ̏ mɛ fwɔ núkúlɛ à tɔkɔ ké yɔ̏tah tyí, fɔ́ɔ́ à pɔ
syɩ ké sètàhkɩ̀ sɔ̏ tyí.
24 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrɩ n tɔkɩ. Pé ye ǹdan mɔ n yah, kàh kɩ pɩ
nɛ̂ tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésõ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pè ń flɔ dibi pé wɛ̃
wrɔ́, tɛ́ ǹdan mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah wil yĩn ye kè kɔ̃ kè pɩ sɛ̃́ yɔ̀. Sɛ̃́ ye sɔ̏
sràsyíbí pɩ.
25 Tɛ́ Yesu yű sɔ̏ mɛ yı̋nntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu syɩ syɩ dahnɩ tnɔ̂, ànɛ̂ ǹ yű gbɛ̃̀nsɛ̂lɛ, ànɛ̂ Klopasɩ
kyɩ Marilɛ, à tahlɩ Makadala kwil Mari tyí.
26 Yesu tɔ̏ sa̋h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yı̋ı̃ ǹ tyí, ǹmɔ tɔ sɔ̏ mɛ yı̋nnɔ́lɛ Yesu yű tnɔ̂ sɔkɔ. Yesu-á pè
wɛ, à yo ǹ yű tyí nɛ: «Á pídı̋ wɛ yɔ̀.»
27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̏ sa̋h-ò mɛ̀ tyí nɛ: «Á nɔ̂ wɛ yɔ̀.» Á tɔkɔ légbı̋ tyí, tɔ̏ sa̋h-ò mɛ̀
mɛ Yesu yű tɛ̃ à kyɩ sah ǹ gblɔ̌y tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pĩ nɛ tyi pól-á pɩ dal mɔ sɛ̃́, à nɛ: «Níkȉ mɛ ń tɛ̃.» Képah sɔkɔ,
nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè wil.*
29 Tɛ́ pı̋n yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̏yɔ̏kè ninɛ ké yı̋ı̃nɛ. Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí tɔkɔ à dahbɩ
wilki kénɛ yɔ̏yɔ̏kè ni sɔkɔ, à dyɩ yisɔpɩ ǹdan tyí, tɛ́ kè nɔ à sah Yesu vyãh yah.
30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pɩ dal mɔ.» Wǎh fyɔ̀ képah yo, à ǹ yõ sĩnki tɛ́ ku.
31 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kɩ sɔ̏ n tyah n pi lékȃh mɔ́nɔ́ sɔkɔ.† Tɛ́ mɩ mɩ yòh mɛ̀ sɔ̏ kal sé
no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ yɔ̏tãm náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ dahlɔ
yõ, pé lékyȋ pɔ mɩ mɩ yòh sõ nɔ dahlɔ yõ.‡ Kǎh pɩ sɛ̃́, pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à kénɛ
no nɔ́pi gbyȇh kwɔkɩ pè kɔ̃ pè ku súú, pé lékyȋ mɔ́ tiki n mɔ n to dahlɔ yõ.
32 Képah sɔkɔ, nɛ́pȋ nímí nónó-á sɔ̏ pè syɩ dahlɔ yõ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí mɛ pɔ nɛ́gben
gbyȇh kwɔkɩ tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkɩ.
33 Tɛ́ pǎh yĩni tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè náh fwɔ̌tɛ̃ ǹmɔ gbyȇh
kwɔkɩ.
34 Ǹtɛ képah fyé yõ, sràsyíbí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ Yesu gbɔ̀pɔ tũ mɛ̀mɛ̀kɩ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, tɔ̋ ànɛ̂
ni n fwɔ n wil nóré mɛ̀ sɔkɔ.
35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yı̋ yah tɔ́tɔ́ sɔkɔ ye sè pɩ. Gblɔ ye ǹ tyíyɔ́nɔ́lɛ. Ǹmɔ
ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á pé n yo. Á tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu yõ.
36 Ǹtɛ yah, tyi nɔ́pi pól ye pɩ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wa̋rkínsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. Kè
lésõ mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh n kwɔ n pi.»§
37 Tɛ́ kè tɔ̃ mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fı̋ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pǎh névi nɛ̂ tũ, pé
yı̋plɔ́ pye kɩ tɛ̃ ǹ yõ.»*

Yesu lékó yı̋nɔ́lɛ tɛkɩ diki sɔkɔ

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sɔ̏ névilɛ n syɩ dahnɩ yõ, pě tɛ̃̏ flɔ dɛ. Pàh à syɩ tɛ, nónó-á syɩ ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19. * **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22. † **19:31** 19.31 - Nsyifunɔ gbȉyȉkȉ sɔ̏ n tyah tyah piri gbı̋nɛ. ‡ **19:31** 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23. § **19:36** 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. * **19:37** 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

[38] Tɛ́ ɗɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. À sɔ̃̀ n wil Arimatɩ kwil sɔkɔ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́
ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɑ̃m tíkí-á sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃ sɛ̃́, képah ye à kè wɔ̃bɩ pélɛ. Kénɛ tyi
pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé Yesu lékó dɛ dahnɩ yɔ̃ pé kyɩ à
yɩ̃. À mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, à mɛ kyɩ ǹ lékó dɛ.
[39] Tɛ́ Nikodɛmɩ nɛ̂-á lésõ kyɩ wil Yesu tyí sõ yɔ́ lékɑ̂hnɛ, ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr pɑ̃n pènàl
dukenɔ nínɔ́ fɛ̃̀kìnmɔnɔlɛ wɛ̃ sɔkɔ. Núkú yɩ̃n ye mirlɛ, ní-ò yɩ̃n mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀
sɔ̃̀ nɔ kílónɔ́ yõgbɑ̃m kénkɔ̃lɛ.
[40] Pé nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pɑ̃n pènàl yɩ̂ nɔ́pi mɔ ǹ yɔ̃, à yɩ̃nɛ
Nsyifunɔ lékó yɩ̃ dùkùlɛ.
[41] Pǎh Yesu syɩ dahnɩ yɔ̃ ńyɑ̃h sɔkɔ, swɑ̃h yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sɑ̃́n yɔ́lɛ ké sɔkɔ,
diki nɛ̂-á nɛy náh yɩ̃ yah ké sɔkɔ póllɛ.
[42] Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̃̀ n tyah n pi lékɑ̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, képah ye pè mɛ Yesu
lékó yɩ̃ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ yúkɛy.

20

Yesu lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔlɛ

[1] Dimansyi sõ séngbɔ̃̀lɛ, Makadala kwil Mari kwɑ̃h kyɩ diki yɔ̃ tósõ yɔ̃ gbɩ̃́nɛ. À kyɩ nɛ
n yah diki yah dáhkì náh tɔ̃ mɛ ké yah.
[2] Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ
yɩ̃́ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki diki sɔkɔ. Tɛ́ pépi náh pɩ̃ pǎh à sah
ńyɑ̃h sɔkɔ.
[3] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ mɛ yuku à diki yɔ̃ nyáh sõ.
[4] Pé nímí sɔ̃̀ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ n to súú kal Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ gbennɛ diki
yɔ̃.
[5] Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́ à náh de.
[6] Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n pi ǹ náhlɛ, ǹmɔ wɔ-á pɔ yɩ̃ni tɛ̃, à de diki sɔkɔ. Tɛ́
kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ,
[7] ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sɔ̃̀ nɛ̂ mɔ ǹ yɔ̃ yɔ̃. Képah náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ gbró
tɛ́lɔ́lɛ fɩ̃́ núkú.
[8] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ pɔ de diki yɔ̃ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ. Wǎh
kè wɛ, à sɛ̃ ké yɔ̃.
[9] Tɛ́ à pɔ nɔ légbɩ̃́ tyí, wɛy nɛ̂-á wɑ̃rkɩ sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ, Yesu lékó-á yɩ̃nɛ à pɔ n
yilki mɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀ mɛ képah dùkù pɩ̃.
[10] Képah náh, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku pé tɩ̃̀nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃̀ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃̀kɩ

[11] Légbɩ̃́nɛ, Mari sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ kégbɔ́ sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ n gbo. Wǎh mɛ gbní sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ,
[12] à yɩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu
lékó snɛ́kínmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ ǹ yɔ̃ mɔ́-ńsah tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂h
mɔ́-ńsah tɩ̃̀nnɛ.
[13] Pè mɛ nɛ, pi, kwɑ̂h nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? À mɛ nɛ pǎh pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki. Ǹtɛ́
pé náh pɩ̃ pǎh à sah ńyɑ̃h sɔkɔ, képah-á pé kɔ̃ pé n gbo.
[14] Wǎh mɛ képah yɔ́nɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ yah vi, à Yesu wɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ à náh sɔ̃̀ mɛ pɩ̃
nɛ ǹmɔ-á.
[15] Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwɑ̂h nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ nɩ?
Ǹtɛ Mari wɔ sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ sètɛ̃ ɗɩ̃́-á, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ
sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ.
[16] Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ à ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yo ǹ tyí Yebre wɛy
sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗɩ̃́nɛ.
[17] Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé náh tɔ̃̀nì mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah ye, káh ń
tɛ̃ n sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yɩ̃́npyé tyí nɛ,* máh kɩ dɔkɔ yuku ń Sú tyí, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ.
Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɩ dɔkɔ yuku ǹ tyí.»

* **20:17** 20.17 - Yesu yɩ̃́npyé nɔ́nɔ́ tyí-á à n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yɔ̃ sɛ̃̀pú ye à n ye.

18 Képah sɔkɔ, Makadala kwil Mari mɛ kyı kè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃
wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyí, à mɛ sè yãh pè tyí.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kı

19 Kénɛ dimansyi mè ó sõ ńvı̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔntɛ̃̀nólɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm yah tíkí tɛ̃ tyí, pè sɔ̃̀ mɛ ké vı̀ yey tɛ̃ n mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu núkú pɔ
n yı̃n pé nıyɔ̃̌, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvını sɔkɔ.»
20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ gbɑ̃̀n táhló ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kı. Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, kè
pı yı̃̌ı̃ nı̀vı̀nı̀nɛ pé tyí.
21 À mɛ tõ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvını sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tõ sɔ̃, sɛ̃ ye ńmɔ tɔ
yélɛ n tõ.»
22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fı̃bı mɔ pé yõ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ n kõ.
23 Yâh nónó tyípêl yɔ̃ mɔ pè kõ, sè kı yɔ̃ mɔ pé tyí. Tɛ́ yâh nónó tyí yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ, sè
náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyí.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pínólɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tnô sõ nênɛ, Toma nɛ̂-á pè yı̃n dyı à kõ kènı̀nı̀nɛ, ǹmɔ wɔ
náh sɔ̃̀ mɛ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ.
25 Kǎh pı sɛ̃, pé no tɛ́ló mɛ pɔ kè yo ǹ tyí nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ǹtɛ à mɛ pè syah
nɛ ńkɛ̃, nɛ́ péwɔ tɛ̃ náh kwèrkè níy wɛ ǹ gbɑ̃̀n táhló sɔkɔ, tɛ́ pé kèngbɔ dyı yah sé sɔkɔ,
ànɛ̂ nɛ́ pé náh pé gbɔ̃̀ dyı yah ǹ gbɔ̀pɔ tũ̀-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yɔ̃ póllɛ.
26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtõ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ ké vı̀ yey pól tɛ̃ mɔ. Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yı̃n
pé nıyɔ̃̌, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvını sɔkɔ.»
27 Képah yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyí nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, ǹ tɛ́ n yah ń
gbɑ̃̀n táhlólɛ. Á gbɔ̃̀ nɔ n dyı ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pínólɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yɔ̃.»
28 Képah tɛ̃̀nɛ, Toma nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ.
29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃ ń yɔ̃ kè. Ǹtɛ nónó-à sɛ̃
ńmɔ yɔ̃ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃nɛ, pè kı mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.»
30 À wil képah sɔkɔ, Yesu tõ gbı̃̀l tyi náhnáh pı ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yı̃́ yah, nónó-á sè náh wãrkı
sɛ́bɛ́y mè sɔkɔ.
31 Ǹtɛ nónó-á wãrkı ké sɔkɔ, sè ye wãrkı nɛ sépi gbɔ̃̀ yɔ̃, yé sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ Yesu-á Liyel
Pídı̃́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kı sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, yé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ kwǎrnimi wɛ̃kı

1 Képah náh, sõ yólɛ, Yesu tõ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kı Tiberiyadı yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Kǎh pı dùkù nênɛ, kè wɛ yɔ̀:
2 Simo-Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yı̃n dyı à kõ kènı̀nı̀nɛ, ànɛ̂ Natanayɛlı nɛ̂-á
n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile gbɛ̃nyah, ànɛ̂ Nsebede dı̃́npı̀lɛ, à tahlı pé no Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pı̃̂ nímí yísyɔ́ tyí.
3 Képah tɛ̃̀nɛ, Simo-Pyɛrı mɛ yo pé tyí nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃nkyɔ tɛ̃-ńsah. Pé no tɛ́ló mɛ
nɛ, pépi tɔ-á kı sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ wil sɔkɔ à kyı de krótókè sɔkɔ, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ
tɛ̃ lésõ lékɑ̂hnɛ.
4 Tyah syıkı gbı̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ yı̃́nnólɛ yɔ vyãh yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ pı̃ nɛ
ǹmɔ-á.
5 À mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃nkyɔ yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nı? Pè mɛ nɛ, ɔ̃ɔ̃-á.
6 À mɛ nɛ, pè pé yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̃̀yɔ̃ sɔ̃̀lɛ, pǎh kı wɛ tɛ̃.
Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃nkyɔ wɛ tɛ̃ tnónólɛ, fɔ́ɔ́ pè tɛ̃ sè yɔrı wilki kwlɔ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yı̃̌ı̃ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrı tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́
Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ ǹ fwɔ̀mɔnı dɛ sah. Wǎh noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyãh sɔkɔ, à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ
de yɔ sɔkɔ.
8 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́ló wɔ mó n pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n yɔrı n pi,
yɛ̃nkyɔlɛ sé yı̃̌ı̃nɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyãhlɛ. Kè sɔ̃̀ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̌ kénkõlɛ.
9 Pǎh pɔ yı̃ni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h yɔ̃ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ yɛ̃nkyɔlɛ sé yɔ̃, tɛ́ búrn tɔ
mɛ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃nkyɔ nónó-á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ sé yísyɔ́lɛ.

11 Wăh yo sɛ̃, Simo-Pyɛrɩ mɛ yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nópi yɔrɩ wilki kènkwằh yõ. Sè sȍ mɛ
yúkúnólɛ yɛ̃nkyɔ ǹgbằl pló lèkwɛ̌ tikininí pó gbãm pó tɔ̃nólɛ (153). Ǹtɛ yɛ̃nkyópèl nópi
wɛ́ntɛ̃nɔ fyé yõ, pé yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ náh kɔ̃lɩ.
12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ yõke yõ. Tɛ́ ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á sȍ pĩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á
sɛ̃, képah ye ǹ píkinyahnɔ tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nɩ?
13 Á mɛ nɔ de pélɛ, tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí, tɛ́ yɛ̃nkyɔ tɔ dibi pé tyí sɛ̃ntɛ̃ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkinmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃-ò ye à ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tȍ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ wɛ̃ wɛ́nólɛ

15 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrɩ piki yah nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃* pídɩ̃́ Simo, ń tyí-á
nɔ no nópi tyí sɔ̃, ń tyí se mɛ nɔ áwɔ tyí à kal pépilɛ?» Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képópî tɛ̃́nó plɛ.»
16 Tɛ́ tɔ̃ à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» Á mɛ yo
ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pɩ ń
képyɛ́nì fɛ̃-òlɛ.»
17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah kɛ tɔ̃-òlɛ nɛ ńkɛ̃: «Nsyɔ̃ pídɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ
nɔ á tyí?» Képah sɔkɔ, kè Pyɛrɩ yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃npílɛ à piki yah kɛ tɔ̃nó póllɛ nɛ, pé
tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nɩ? Képah tɛ̃nɛ, à mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ.
Wăh kè pĩ yɩ̃́ nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nì tɛ̃nó plɛ.
18 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃npȉkȉ gbɩ̃́nɛ sȍ, ńyãh-à á dyɔ, ň á kɔ̃ toh
á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yõ ǹ sɔkɔ nɛ́npó. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kɩ á gbằn yõ ǹnî yó kɔ̃ à kɩ á kɔ̃ toh
ǹ kɔ̃, tɛ́ kɩ sɔkɔ álɛ fɩ̃́ yó sɔkɔ, ńyãh tyí náh mɛ á tyí.»
19 Tɛ́ Pyɛrɩ-á nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kɩ Liyel yĩn gbilki n pi, képah tyí ye Yesu
n yo sɛ̃ yɔ̀. Képah yóntɛnɔ náh, à tɔ̃ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Ń sȍ tɛ̃.»
20 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á ǹ yah vi, Yesu tȍ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ Yesu tyí, à à wɛ pé náhlɛ.
Ǹmɔ ye lésõ ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tȉnnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃ ó se kɩ n vi n pi ǹ
náh nɩ?
21 Pyɛrɩ-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, tɛ́ ǹmɔ-á dò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, tir nɛ̂ se kɩ
ǹmɔ nɔ n pi nɩ?
22 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ pé syínpɔnɔ
tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pé sȍ tɛ̃ sɔ̃!
23 Képah tɛ̃nɛ, kè wil wùù Yesu yõ sɛ̃pú tyí nɛ, Yesu tȍ sɑ̃́h-ò mè náh n ku n pi. Ǹtɛ
Yesu náh se mó tɔ̃ sȍ ǹ kú-ńkɛ̃ tyí yo Pyɛrɩ tyí. Á sȍ nɛ ńkɛ̃, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃
min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyãh nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ?
24 Yesu tȍ sɑ̃́h-ò mè ye n yo tyi nópilɛ, tɛ́ sè wãrkɩ. Tɛ́ ápi pĩ nɛ gblɔ-á ǹ tyíyónɔlɛ.
25 Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pɩ ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sȍ mɛ n wãrkɩ núkú núkúlɛ, ńmɔ sõnɔ
sɔkɔ, sé sɛ́ɓɛ́ynó sàh-ǹsah náh náhkɩ n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ.

* **21:15** 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

Tyı́pı́nı̀

Ŋ́ yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkı yé tyı́.

Tyı́pı́nı̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkı́nɔ́ nı́-ò ye kélɛ.

Wǎh nɛ̂ wɑ̃rkı gbennɛ, tɛ́ ǹ yı̃nnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pı dùkù tyı́ ólɛ n yo á tyı́, gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sétáh yõ. Ŋ̀tɛ ǹ sɛ́bɛ́y nı́-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyı́pı́nı̀ sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yı̃̂nyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyı́lɛ n yo á tyı́; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀nɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀ nɔ́pi sɔ̃̀ tyah Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbɔ̃̀ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmı kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tı̃̀nkı̃̀ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbɔ̃̀ yõ kwlo yı́syɔ́ sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃́-á Antyɔsyı kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tɔ̃̀ pı́nkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yɔ̃́tyı́ nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yɔ̃́tyı́ nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyı́, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̌nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pı̃ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ́ mɛ̀ ye Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kı, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ŋ̀mɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyı́ sɔkɔ

1 Ŋ́ dı̃́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ tɛkı mɔ á tyı́, képah sɔkɔ ye mé wɑ̃rkı Yesu
tyı́pı́nı̀ ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ. Mé sè wɑ̃rkı à tɔkɔ ǹ tɔ̃̀ tyàhnɔ́ tyı́,*
2 pópó à pɔ nɔ sõ nɛ̂-á Liyel à yõ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ. Tɛ́ Yesu-á pópó n yõ n dɔkɔ n sɔkɔ,
à tɑ̃̀n kwɑ̃h sah ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyopu kɔ̃ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, pépi nónó-á lésõ à yah wilki sah.
3 Yesu-á yèvyɑ̃hrı pı à ku, képah náh tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi tyı́ ye à ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃kı duke duke
náhnáhlɛ nɛ, páh mɛ vilɛ. Sèpı̃̀n tikininı́ sɔkɔ ye sɔ̃̀ à ǹ gblɔ̃̌ynɛ pélɛ n wɛ̃kı, tɛ́ pélɛ n
kwɔ Liyel tɔ̃́rı́ tyı́ yõ.
4-5 Képah sɔkɔ, sɔ̃́ yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Yesu gbáhdyâh yɔ́ di pé tyı́ nɛ: «Yé káh
n gbɛ n mɔ Yerusalɛmı kwillɛ. Ŋ̀gbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ núkúnúkú,
kàh pópó n nɔ sèpı̃̀n yı́syɔ́ tyı́, Liyel kı yé tɔ̃ sah ǹ Mirkilɛ kı yé pı yályál. Képah ye,
yé káh gbɛ mɔ Yerusalɛmınɛ. Yé Liyel Mirki syıkı n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á Sú Liyel vyɑ̃h
kɔ̃́nɔ́lɛ, nɛ̂ tyı́-á mé yo sah yé tyı́.»

Yesu yɔ̃̌ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yı̃̂nyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè pı́kı́nyahnɔ yɔ́ pı ǹ tyı́ nɛ, pé Tɛ̃̌
ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kı tɔ̃́rı́ tɔ̃ dahbı Yisrayel gbɛ̃̌nyah tɑ̃n gbɔ̃̀ sɔkɔ nı?
7 Ȁ mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Yépi tyı́ náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbı̃́ pı̃́nɔ́lɛ. Sú Liyel nɛ̂ ó-á tɔ̃́rı́ nɛ́tɛ̃̂nɛ,
ǹmɔ ye wilki sah légbı̃́nɛ.
8 Ŋ̀tɛ yé kı pɔ tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbı̃́ nɛ̂nɛ. Képah sɔkɔ, yé kı
pı ńmɔ tyı́ yónwàhpu kègblɔlɛ à tɔkɔ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃̌nyah pól sɔkɔ, à
tahlı Samari gbɛ̃̌nyah tyı́, fɔ́ɔ́ à kı kyı syı kèkõyɔ̃́ pól yı̃̀n tyı́.»
9 Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yõ dɔkɔ n sɔkɔ yı̃̂nyõ pé pól yı̃́ yah. Tɛ́ ńyı̃́rkı̃̀ yɔ́
pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tɔ̃ à wɛ.
10 Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yı̃̂nyõ yáhnɔ́ sɔkɔ dı́kı́dı́kı́ sɛ̃, pè núkú dı́bı́ nɛ́pı̃̂ nı́mı́ yı́syɔ́ wɛ pé
tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ,

* **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fı̃́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyı́ ye Likyi n yo Tewofil tyı́ nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

[11] pè mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Kalile gbɛ̃nyah tãn, kwâh nɛ̂ mɛ, té yé yĩn tɛ̃ ásɔ̂, à
yɩ̂nyõlɛ n yah sɛ̃? Sɔ̃-á yé wɛ Yesu mɛ̀nɛ, à yõ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̂nyõ yɔ̀, sɛ̃ntɛ̃ ó ye à kɩ tõ ǹ
syɩ n pɔ n pi.»

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

[12] Képah náh, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lɩ yõ, à pé syɩ n pi Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
Kénɛ yɔ̃lɩ náh sɔ̃̀ mɛ fɩ́ɩ́ kah Yerusalɛmɩnɛ, kè mɛ lɛ́rí tɔ́ní kénkõ kɔ́-ńsahlɛ.
[13] Pǎh pɔ de, pè dɔkɔ yuku yɩ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ ńyãh sɔkɔ.
Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Andrelɛ, à tahlɩ Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ, ànɛ̂
Barteleminɛ, ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe pídɩ̃́ Nsyakɩlɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n ye sú fɔ̃́ vyãh
syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakɩ pídɩ̃́ Nsyudelɛ.
[14] Pé pól sɔ̃̀ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, à nírílɛ n pɩ. Syɔ́
yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, à tahlɩ Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyasɩ sàhnɔ́lɛ Nsyudasɩ swɔ

[15] Kénɛ sèpɩ̃̀n sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yõ sɛ̃pú sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ nɛ́pɩ̂ tikinúkò (120) kénkõlɛ.
Tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
[16] pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á lésõ Davidi kõ, à nɛ̂ yo sah Nsyudasɩ tyí
sɔkɔ, kǎh sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɩ ó pɩ. Kénɛ Nsyudasɩ-á lésõ Yesulɛ ǹ tɛ̃pú wɛ̃kɩ.
[17] Tɛ́ pépi tɩ̃nkɩ̀ sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tõ sɔ̃̀ ǹnɛ, tɔ̃̀lɛ dáhbínɔ́lɛ ǹ gbɔ̃̀ pépi tyí kõlɛ.
[18] Ǹtɛ wǎh pó nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ, képah-á dwe swãhlɛ. Tɛ́ à mɛ pɔ syɩkɩ ǹ
fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól wil karkɩ.
[19] Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn pól mɛ kè noh, pè kõ pè kénɛ swãhlɛ n ye pé wɛy sɔkɔ
Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tɔ̃́ swãhlɛ.
[20] Képah tyí-á sɔ̃̀ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹ kéte kɩ pɩ kéntíkínı̀nɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tõ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡
Tɛ́ tõ yo ké fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Ǹnî kɩ ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ tɔkɔ n pɩ.»§
[21] Képah-á, névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbɩ̃́ dùkùlɛ,
[22] à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ syɩ ǹ yõ n dɔkɔ n sɔkɔ sõ tyí
yɩ̂nyõ. Pépi sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á yĩnɛ à tahlɩ pé tyí, pé ǹ tyílɛ n yo n wah nɛ, wǎh ku tɛ́
yilki mɔ.
[23] Wǎh yo sɛ̃, pè mɛ nɛ́pɩ̂ nímí wɛ̃kɩ. Núkú yĩn ye Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasɩlɛ,
tɛ́ tõ ǹnɛ n ye Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasɩlɛ.
[24] Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól fɔ́kɔ́sõnɔlɛ n pnɛ,
wǎh nɛ̂ yah wilki nɛ́pɩ̂ nímí nópi sɔkɔ, à tɛ̃nɛ pé wɛ̃kɩ.
[25] Tɛ̃ wɔ-á kɩ Nsyudasɩ swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɔ̃̀ mɛ̀ sɔkɔ, wǎh nɛ̂ milki tɛ́ yuku fɩ̃́
yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.*
[26] Képah tɛ̃nɛ, pè sã́hntɔkɔnɔ pɩ, kénɛ sã́hntɔkɔnɔ mɛ pɔ yĩnɛ Matyasɩlɛ. Ǹmɔ núkú
kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

[1] Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yõ sɛ̃pú pól sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ
fɩ̃ núkú sɔkɔ.
[2] Dǒ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ yã́hpékè yɔ́ sɔ̃ kõ, à pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ pól
yuku.
[3] Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃ sɔ̃, tɛ́ kõlɩ tɛ̃ tɛ̃ kõ pé nɛ́núkù núkú pól
yõ.
[4] Liyel Mirki mɛ pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ Liyel Mirki-á nónó dahbɩ pé
vyɛ̃y.

---

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkɩ̀ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkɩ̀ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8. * **1:25** 1.25 - Fɩ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ yɔ̀, yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah ye nɛ́npɔ́lɛ, nɛ̂-á pɩ nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudasɩ ye ku sɔkɔ nɛ́npɔ́.

5 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kì tɛ̃nɔ́ plɛ, pè sɔ̃̀ mɛ wil kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo
pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ kwil.
6 Yɪ̃́npɔ̃ mɛ̀-á wil sɛ̃́, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé pól yáh-ńsah sɔ̃̀ mɛ tyɛ, pé nɛ́núkù
núkú pól-á sɔ̃̀npílɛ pé kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ Yesu yõ sɛ̃̀pú tyí.
7 Kăh pɩ sɛ̃́, pé gbɜ̃̀n du, pé lékɜ̃́m fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó pól-á n wɛkɩ
yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃nyah tãn náh di?
8 Ǹtɛ kè pɩ sɔ̃ tɛ́ ápi nɛ́núkù núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ pé tyí,
9 ápi nónó-á n wil gbɛ̃nyah nɔ́pi sɔkɔ, nónó-á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ, ànɛ̂ Yelamnɛ,
ànɛ̂ Mesopotami tɔlɛ, ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂ Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ,
10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ kwil tãn tyí, Libi sɔkɔ, ànɛ̂
Wrome kwil tãn nónó-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ ásɔ̃̂,
11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sɔ̃̀ dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ, tɛ́
túkù mó vi mɔ de álɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ pé
tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.»
12 Képah sɔ̃̀ mɛ pé pól yáh-ńsah tyɛ, tɛ́ gbɛ̃ndùnì tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tir
nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ?
13 Tɛ́ pé túkù mó sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesu yõ sɛ̃̀púlɛ n ko nɛ, ďìvɛ̃ pènɛ̀kì-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yɪ̃n pé no tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɪ̃̂ gbɔ̃núkú tɛ́lɔ́ nɩyɔ̃́, tɛ́ tyah n
yo yɪ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ: «Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ
kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy syíkí-ńsah pɪ̃̀.
15 Mé pɪ̃̀ nɛ yáh mɛ n sõ nɛ, sètɛ̃nì sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃́ náh dɛ́! Pɔ̃y tõ gbɪ̃́ ó sɔkɔ
náh álɛ yɔ̀ di?*
16 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.†
17 À lésõ nɛ, Liyel-á nɛ ńkɛ̃́:

‹Kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé ďɪ̃́npɪ̀ ànɛ̂ yé syɔ́npɪ̀ kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
Mé kɩ wɛ̃kínɔ́lɛ yé kètɛ̃npìlɛ n wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé yèwàhnì kɩ dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbɩ yõ, kénɛ sèpɪ̃̀n sɔkɔ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ń tɔ̃̀npɩbɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kɩ gbɪ̃̀l tyi pɩ yɪ̃̂nyõ,
tɛ́ kɩ gbɪ̃̀l tyi pɩ sétáh yõ,
nɛ̂-á kɩ pɩ tɔ̃́, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbɪ̃̀syikilɛ,
20 gbɪ̃̀ kɩ vi mɔ pɩ fɛ̃ntûnɛ, tɛ́ ńwɔ̃ kɩ syãh tɔ̃́ sɔ̃,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kɩ pyě pɔ, kénɛ tɔ̃rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kɩ pwah.›»
22 Pyɛrɩ-á Nsyowɛlɩ wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tõ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Yisrayel tãn, yé noh
ń tyí, máh kɩ nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtɩ Yesulɛ, ǹmɔ ye pɩ névi yɔ́lɛ, nɛ̂-á Liyel syɔ̃ ǹ tyí, à ǹ
gblɔ̃y tɔ̃rílɛ yé wɛ̃kɩ ǹ gbɪ̃̀l ànɛ̂ ǹ gbɛ̃ndùnì tyi pínɔ́ sɔkɔ yé wrɔ́. Yépi ńtɛ̃ ye kè pɪ̃̀ ó!
23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃, sè pɩ sɛ̃́. À kénɛ ďɪ̃́ gbàh dɛ mɔ yé kɔ̃, yé mɛ ǹnɛ Liyel
dêl pípú kɔ̃ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ.
24 Ǹtɛ kũ náh sɔ̃̀ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi. Képah ye, Liyel mɛ tõ ǹ lékó yilki mɔ, à à wilki kũ
yèvyãhrɩ sɔkɔ.
25 Ǹmɔ tyí ye lésõ yɔ̃̀tɛ̃ ďɪ̃́ Davidi yo nɛ ńkɛ̃́:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ pé yohnɩ mɔ yɪ̃nnɛ.
26 Páh tõ mɛ nìvìnì sɔkɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
27 À náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ.

* **2:15** 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tõ gbɪ̃́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sɔ̃̀ tɔ̃lɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbɪ̃́ nírí sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † **2:16** 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30. ‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10.

28 Wăh min wȁllɛ pé wɛ̃kɩ. Tɛ́ kɩ pé kɔ̃,
pé kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ kűmm ǹ yah.›»

29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ mè á náh nɛy Davidi tyi yo n wah yé syah. Á lésõ ku pè yĩ. Tɛ́ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃ mɛ ápi kwil.

30 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò ye sȍ ǹnɛ. Ǹ gbȍ sàhnɔ́ sȍ mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kɩ pɔ pɩ yȍtɛ̃nɛ ǹ swɔ.

31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ wăh nɛ n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh, képah ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ, à kɔ̃ à nɛ ńkɛ̃́: ‹Á náh n wũ n pi lékókwíl, ànɛ̂ ǹ lékó náh n pyãh n pi.›

32 Núkúnúkú Yesu mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yĩ́nɛ nɛ wăh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.

33 Á yõ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ, mɛ kyɩ tɛ̃ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ. Tɛ́ Sú Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃ à tiki mɔ á yõ. Képah ye á n yah, tɛ́ n nohnɩ yɔ̀.

34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yĩ̂nyõ, tɛ́ wăh kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yȍtɛ̃ dĩ́ tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbȍyȍ sȍlɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.›»§

36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè pĩ gbɩ yõ nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, ǹmɔ-á Liyel pɩ TƐ̃ ǸGBƐ̃NƐ tɛ́ tɔ̃ à pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pĩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú yõ

37 Pyɛrɩ-á wɛy mɛ̀ yo pɔ tyɛ sɛ̃, kè névye nɩ kah tɛ̃, pè mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃ se pé yĩnɛ pé pɩ nɩ?

38 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yé nnɔ vi mɔ, yé nɛ́núkù núkú pól mó wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ, yé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki kɩ yé kɔ̃.

39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki tyí sɔkɔ nónó yĩnnɛ, yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃npȉlɛ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ kwlo fífí sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ n ye n pi.»

40 Tɛ́ Pyɛrɩ tɔ̃ sȍ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n gbah n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ. Á sȍ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy gbĩ névye nɛ́pêl wrɔ́.»

41 Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrɩ wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Ké lésõlɛ, nɛ́pĩ̂ kèyõ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃ dohnɩ Yesu yõ sɛ̃pú yõ.

Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́gbro tɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃nɛ, Yesu tɛ̃ntȍ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃, pé pól sȍ mɛ pé gblɔ̆y kɔ̃, mɛ n nohnɩ pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à pɩ pélɛ núkúlɛ. Pè sȍ mɛ yõkelɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ pélɛ.

43 Liyel sȍ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí, à gbȉl tyi náhnáhlɛ n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, kè tíkílɛ no pól tɛ̃.

44 Nónó pól-á sȍ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè sȍ mɛ kwrɔ mɔ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ pé gbȁn yî póllɛ n sah wɛ̃ yõ.

45 Pè sȍ mɛ pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbȁn yȋlɛ n yãm. Tɛ́ mɛ sé yȁmnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyȁhnɔ́nɔlɛ.

46 Tɛ́ pè sȍ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sõmɛsɔ̃́ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè sȍ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yõkenɔlɛ n yõ wɛ̃ yõ nìvìnìnɛ, pé gbéngbèn sɔkɔ.

47 Pè sȍ mɛ Liyellɛ n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ n sõ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ névyelɛ n pwah n mɔ n dohnɩ pé yõ sõmɛsɔ̃́.

3

Gbáhkì núkú dĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sȍ mɛ n yuku gbèkãm gbĩ́ Liyel ní-ńsah, Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.

2 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ sȍ mɛ gbáhkì núkúlɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ. Sõmɛsɔ̃́, pè sȍ ńkɛ̃́nɛ à twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètărlɛ, à kɔ̃ ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú tyí.

3 Wăh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́ ni pé tyí.

§ **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, à pé yah yĩ̋.
5 Wǎh yo sɛ̃́, dɩ̃́ sɔ̀̃ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́ wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah pélɛ n gbah n
yah.
6 Képah tɛ̃̌nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɑ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh nɛ̂-á mɛ pé
tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yɔ̃, yuku nɛ n kɔ!»
7 Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̀̃yɔ̀̃ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù dɩ̃́ gbyɛ̂̃h ànɛ̂ ǹ létɔ̃́hnì sũ.
8 À núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂̃h yɔ̃, à tyah n kɔ, tɛ́ de pélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, mɛ n
kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n gbilki.
9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki.
10 Pè mɛ à yah pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃̌nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah sɔkɔ,
nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, képah sɔ̀̃ mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́
ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùnìnɛ no pól tyí.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù dɩ̃́ náh tɔ̃ sɔ̀̃ mɛ ǹ syɩ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh. Tɛ́ gbɛ̃̌ndùnì
kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̀̃, nɛ̂-á pè n ye
Salomo párnnɛ.
12 Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tɑ̃n, kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ tir mè pínɔ́ yé
gbɑ̀̃n du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé álɛ n gbah n yah sɛ̃? Yé káh wɛ nɛ ápi yɛ̃̌ngbɛ̃ tɛ̃̌nwɛnɔ,
képah náh pɩ, á Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃̌nɔ́ pèpɛy-á pɩ dɩ̃́ mènɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́?
13 Á náh tɑ̃n nónɔ́-á pɩ Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ, ànɛ̂ pé no tɛ́lɔ́lɛ, pépi Liyel
ye gbílkínɔ́ sah ǹ tɔ̃̀npɩ Yesu yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbɩ yɔ̀̃tɑ̃m gbɔ̀̃, tɛ́ à yahle gbɛ̃̌nyah yah
tɛ̃́-ò dɩ̃́ Pilati yĩ́ yah. Tɛ́ Pilati mɔ́ tɔ̃ sɔ̀̃ kè yah tɔkɔ nɛ, pé à fin mɔ.
14 Ǹtɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yɔ̃, tɛ́ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, yé ǹmɔ yahle, tɛ́ pyě nɛ́kɔ́kè
mɔ́-ò wɔ fĩ́nmɔnɔ yah kɔ̃.
15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yĩ́nɛ, Liyel mɛ ǹ lékɔ́ yilki mɔ.
16 Dɩ̃́ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n pnɛ. Yesu yĩn yɔ̃ sɛ̃̌nɔ́ gbɔ̀̃ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ gbyɛ̂̃h mɛ sũ.
Yé pól yĩ́ yah ye Yesu yɔ̃ sɛ̃̌nɔ́ dɩ̃́ mè dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!
17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pĩ nɛ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃̌ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂ yé yɔ̀̃tɑ̃m ko mɔ Yesulɛ.
18 Tɛ́ Liyel-á lésɔ̃ ǹ tɛ̃̌ntɔ̀̃ syínyopu pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mónɔ́lɛ nɛ, Krista-á kɩ
yèvyɑ̃hrɩ pɩ, képah ye à pɩ yɔ̀.
19 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mɔ́ Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃, à kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃.
20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ yèvɩnɩ gbĩ́nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ Yesu Krista tɛkɩ mɔ yé kɔ̃,
wǎh sɔ̀̃ nɛ̂ yah wilki sah yépi yĩnnɛ.
21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yĩnɛ à tɛ̃ yĩ̂nyɔ̃, fɔ́ɔ́ kè kyɩ syɩ tyi pól tɔ̃̌nsàhnɔ́ tyí, sépi nónɔ́-á
Liyel ǹ tɛ̃̌ntɔ̀̃ syínyopu kɔ̃ pè sè yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónɔ́-á mɛ ǹ tyí yɔ̃.
22 Moyisi kè yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ wilki mɔ yé kɔ̃
n pi, à kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃̌ntɔ̀̃ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ.
23 Tɛ́ nɛ̂-à yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yɔ̃, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ, à kɩ ku to Liyel wɛ̃̌npì wrɔ́.›*
24 Ǹtɛ gbĩ nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃̌ntɔ̀̃ syínyo-ò Samuyɛlɩ yo sah ǹ mɛ
gbĩ́ dùkùlɛ, à tahlɩ Liyel tɛ̃̌ntɔ̀̃ syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónɔ́ pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh.
25 Yé yah, Liyel-á tyi nónɔ́ pól yo ǹ tɛ̃̌ntɔ̀̃ syínyopu tyí, yépi yĩn ye à yo sélɛ, à tahlɩ
wǎh lésɔ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pɩ yé náh tɑ̃n tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmɩ tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Áwɔ
pétóbé gbɔ̀̃ yɔ̃, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól kɩ ń pèpɔrɩ wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pɩ
yé náh tɑ̃nnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyɑ̃h mɛ ké sɔkɔ dò!
26 Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀npɩ Yesulɛ pèpɔrɩ pɩ yĩnnɛ yé tyí nɛ, à yé pól
nɛ́núkù núkú yohnɩ n mɔ yé kɔ̃ yé tyítúkúnì pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̀̃tɑ̃m-á Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃

1 Képah tɛ̃̌nɛ, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̀̃ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ wil mɔ pé
yɔ̃. Sárká syínwìlkìpu yísyɔ́ ye sɔ̀̃, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̀̃tɛ̃̌nɛ, à tahlɩ Sadusɛ̃
névye yísyɔ́ tyí.

* 3:23 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃̌nyonɔ 18.15,18. † 3:24 3.24 - Gbĩ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbĩ́ tyí ye kè n yo.
‡ 3:25 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 22.18.

2 Tɛ́ kénɛ no fɔkɔ sɔ̀̃ mɛ kah vyãh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, păh sɔ̃npílɛ névyelɛ n kwɔ nɛ,
Yesu-á ku tɛ́ yilki mɔ, ànɛ̂ lékyî tɔ-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.
3 Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Tɛ́ lékâh-á sɔ̀̃ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃́, képah ye pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, pópó à pɔ syɩ ɗĩndal tyí.
4 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃. Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu
yõ sɛ̃́pú nɔ nɛ́pî̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ.
5 Képah sɔkɔ, ké ɗĩndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̀̃tãm, ànɛ̂ kwil yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́
kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
6 Sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̀̃tɛ̃ ǹgbɛ̃ An sɔ̀̃ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô tãn póllɛ. Pépi túkù ye sɔ̀̃ pɩ Kayifilɛ,
ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ.
7 Képah tɛ̃nɛ, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́, à pɔ pè piki yah nɛ, tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̀̃ yõ
se, képah náh pɩ, nɛ̂ yĩn yõ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nɩ?
8 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki gbɔ̀̃ yõ, Pyɛrɩ pè syah nɛ:
9 «Kwil yɔ̀̃tãm ànɛ̂ yèwàhnì, áyáh pèpɔrɩ pɩ sèkùkù ɗĩ́ yɔ́ tyí, képah yõ sɔkɔ náh yé n
piki n yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃́ se á pɩ, tɛ́ à dɛ mɔ di?
10 Yépi pól ànɛ̂ Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè pĩ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn yõ-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ
yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syɩ Yesulɛ dahnɩ yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki
mɔ.
11 Ǹmɔ Yesu tyí ye yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle dáhkì nɛ̂
mɔ́nkɔ̀̃nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»[*]
12 Képah náh, Pyɛrɩ tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩn kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Nɛ́ ǹmɔ ó yĩn náh, yĩn
yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kèkõyɔ̃́, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névye min pwah mɔ.»
13 Tukey tùkèpu sɔ̀̃ pĩ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ kăṙn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂ pè náh mɛ n
mɔ n kõ nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ. Tɛ́ păh n wɛkɩ nìsãh ànɛ̂ lékã́mnɛ sɛ̃́, képah mɛ pé gbɛ̀̃n du. Ǹtɛ
pè mó tɔ̃ sɔ̀̃ pĩ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kɔ́mûnɛ.
14 Tɛ́ pé yĩ́-á mó tɔ̃ sɔ̀̃ mɛ ɗĩ́ mɛ̀ yõ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.
15 Kăh pɩ sɛ̃́, pè Pyɛrɩpi kɔ̃ pè wil tukey tùkèpu tĩ̀nkì wrɔ́, tɛ́ pépi mɛ wɛ̃ wɛ pé yahlɛ
16 tɛ́ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ no nɔ́pilɛ nɩ? Ǹkɛ̃́, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ tɛ̃ náh se mó tɔ̃ kélɛ tɛ́. Yerusalɛmɩ
tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ gbɩ̃̀l mɛ̀nɛ.
17 Kàh pɩ sɛ̃́, pé ye kè yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩnnɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tyí. Képah-à pɩ, yĩ mɛ̀ náh n tɔ̃́ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.
18 Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ pè ye, tɛ́ kè yahle pé tyí gbɔ́gbɔ́ nɛ, pé káh tɔ̃ Yesu yĩn noh n yah
pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yõ.
19 Ǹtɛ Pyɛrɩpi pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀: Kè se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, áyâh
ǹmɔ tyí yɛ, tɛ́ yépi yɔ́ré fɛ̃ syi?
20 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á náh fɛ̃ n yɛ n pi sé yã́hnɔ́lɛ.»
21 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè fin mɔ. Pè náh sɔ̀̃ mɛ vĩ̀-ǹsah
wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃nɛ, no pól-á sɔ̃npílɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki Pyɛrɩpi tyípíkì mɛ̀ yĩnnɛ.
22 Tɛ́ ɗĩ́ nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sɔ̀̃ pɩ gbɩ̃̀llɛ, à kah ye tikininínɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nîrîlɛ

23 Păh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fin mɔ, sárká syínwɩ̃̀lkìpu yɔ̀̃tãm ànɛ̂ yèwàhnì-á nɛ̂ yo pé
tyí, pè kyɩ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí.
24 Pé wɛlo nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
áwɔ ye mɔ yĩ̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyĩ̀n pól tyí.
25 Ápi náh nɛy Davidi nɛ̂-á á tɔ̀̃npɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo á Mirki gbɔ̀̃ yõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
26 Kèkõyɔ̃́ yɔ̀̃tãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɩ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›[†]
27 Gbɩ yõ, kwil mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, yɔ̀̃tɛ̃ ɗĩ́ Yerɔdɩ ànɛ̂ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò ɗĩ́ Põse Pilati ye wɛ̃
tyí mɔ, à tahlɩ Yisrayel tãn ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tɔ̀̃npɩ Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á á
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.
28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, sépi ye pè pɩ.

[*] **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22. [†] **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

29 Ǹtɛ núkúnúkú, yah pè ápilɛ n kyĩ n kõ kè! Nìsãh ǹgbẽnɛ á kõ, à á wɛynɛ n yah n
yo, ápi nónó-á á tɔ̃̀npɩbɩlɛ.
30 Tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kõ, à yámpúlɛ n dɛ n mɔ, à mó gbǐl tyilɛ n pɩ, á tɔ̃̀npɩ Yesu yĩn yõ.»
31 Tɛ́ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, nírí-á fyɔ̀ n tyɛ, nɛ́npɔ́ núkú yike. Képah tɛ̃́nɛ,
Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè tyah Liyel wɛynɛ n yah n yo n kõ nìsãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃́pú pól sɔ̃̀ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé nɛ n pɩ dùkù núkúlɛ.
Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, pé gbɛ̃̀n yȋlɛ, pé gblɔ̌y núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃
wrɔ́, pé pól gbɛ̃̀n yȋ sɔ̃̀ pɩ tɔ́wû tyílɛ.
33 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ ǹ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ,
à ǹ tyílɛ n yo n kõ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pé pól yõ.
34-35 Swɛ̃y, képah náh pɩ, gbên-à sɔ̃̀ mɛ nónó tyí, pě sélɛ n yãm, ǹ tɛ́ sé pólɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ n kõ. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyɛ̃̀hnɔ́nɔlɛ. Képah ye,
yãm pí-ò náh sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ.
36 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̃nyah. Levi yȉkȉ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ.
Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye mɛ yĩn dyɩ à kõ Barnabasɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré mɔ́-òlɛ.
37 Ǹmɔ mɛ ǹ swãh yãm, tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbɔ̃̀ dahbɩ.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyɩ Safiralɛ

1 Ǹtɛ dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Safira mɛ pé sétáh yɔ́ yãm, tɛ́
yo sah núkú yõ,
2 à ké pɔ́ túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyɩ ké pɔ́ tɛ́ynɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
kõ.
3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, Ananiyasi, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ se pɩ sɔ̃ tɛ́ wɛ de yĩ́ ǹ nɩ
sɔkɔ sɛ̃, fɔ́ɔ́ à pɔ mìnì yo Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yɛ̃̀mnɔ́ pɔ́ túkù kãm sah nɩ?
4 Sétáh mè yɛ̃̀m-ǹkɛ̃ gbĩ́nɛ, ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyí kó sɔ̃̀ kélɛ nɩ? Wǎh tõ pɔ kè yãm, ké pɔ́ kó pɩ
ǹmɔ tyílɛ nɩ? Ǹtɛ yĩ mè dùkù pínɔ́ sõnɔ se pɩ sɔ̃, tɛ́ de ǹ nɩ sɔkɔ nɩ? Ǹ́kɛ̃, névye ó tyí
náh à yo mìnìnɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á.
5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ noh, à núkú syɩkɩ ku. Kǎh pɩ sɛ̃, nónó pól-á yĩ mè noh,
tíkí pè kah tɛ̃.
6 Wǎh ku sɛ̃, kètɛ̃npȉ mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ yĩ.
7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ kénkõ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ pɔ de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ sɔkɔ,
à náh sɔ̃̀ mɛ kè pĩ.
8 Pyɛrɩ mɛ à syah nɛ, à yo pé syah, dan mè se ńtyĩ́nɔ pè yãm pé sétáh mènɛ nɩ? Ȁ mɛ
nɛ, àwe, kénɛ dan-á.
9 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se pɩ sɔ̃, tɛ́ yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ, à pɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Mirki vyãh sɔ̃̀lɛ n noh nɩ? Ȁ yah, nónó-á kyɩ yĩ ǹ pɛ lékólɛ, pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh
kɩ ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n pi.
10 Pyɛrɩ-á yo sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú syɩkɩ ǹ yah tȉnnɛ, à ku. Kètɛ̃npȉ-á de kyɩ, pè kyɩ
à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ kyɩ yĩ ǹ pɛ tnô.
11 Képah sɔkɔ, tíkí Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ pól kah tɛ̃, à tahlɩ tyi nɔ́pi nóhpú pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye gbǐl tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí, à gbǐl tyi náhnáhlɛ n pɩ névye nɩyɔ̃́. Pè sɔ̃̀
mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ Liyel ní-ńsah gbô
párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
13 Ǹtɛ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ nɩlɛ n syãh n kwrɔ n mɔ pé sɔkɔ. Tɛ́ no pól
mó tõ mɛ pélɛ n kah n sõ.
14 Képah sɔkɔ, díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, dòhnìnɔ́ kõ kè n pɩ n
yuku ǹ yõ sɛ̃́pú yõ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃, névye tyah n wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yõ, képah náh pɩ, sɛ̃
sɛ̃ yȋ yõ wɛ̃̀l yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ mɔ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ wɛ
dɛ.

[16] Yerusalɛmɩ gbòplɔ kwlo névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pé yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à
tahlɩ névye tyí, sétɛ̃̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sɔ̃̀ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

[17] Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye póllɛ nónó-á Sadusɛ̃
névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kɪ̀lɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ,
[18] tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[19] N̄tɛ lékɑ̃̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɪ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ yah yɩkɩ mɔ ànɛ̂ ké
sɔkɔ táh vɪ̀ yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
[20] «Yé kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè kyɩ min sɑ̃́n tyi nɔ́pi pól yo névye tyí.»
[21] Wɛy mɛ̀-á yo pè noh sɛ̃, séngbɔ̃́ púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à
kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
Légbɪ̃́nɛ, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye mɛ kyɩ tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ ye
ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃nyah yèwàhnɪ̀ póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tõ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki
n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[22] N̄tɛ pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè náh pè wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè mɛ pé syɩ pɔ ké yah yo pé
yɔ̃̀tãm tyí nɛ ńkɛ̃́,
[23] páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vɪ̀ yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ
tɛ̃nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ. N̄tɛ páh se mó tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ.
[24] Pǎh yo sɛ̃, yĩ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ ànɛ̂ sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu
yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí-á pɩ dùkù nɛ̂nɛ.
[25] Pǎh mɛ képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, pǎh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
[26] Képah tɛ̃nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ dɪ̃́ ǹ no tɛ̃, à pé nyáh sõ. Pǎh kyɩ, tíkí pè
tɛ̃ nɛ páh kɩ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù, névye káh pɔ pé minki ko dyêhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè pè ye
yárr, à sɔkɔ.
[27] Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ tyí, sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ pè syah
nɛ,
[28] pé kó lésõ kè tũ pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ n yah dɪ̃́ mɛ̀ yĩn yɔ̃ nɩ? Tɛ́ pè yah, pǎh
pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɩ kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ plɔlɛ n twah pépi yɔ̃ kɛ̀!
[29] N̄tɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye télɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á kɩ Liyel dyɔ yɪ̃́ tɛ̃ yɛ sɔ̃, tɛ́
kɩ névye tyílɛ n pɩ?
[30] Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɩ yɔ̃, á náh tãn Liyel ye ǹ lékó yilki mɔ,
[31] tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɩ à sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃ sɔ̃̀lɛ. Tɛ́ à pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ nɛ
ńkɛ̃́, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Yisrayel tãn fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.
[32] Kénɛ tyi nónó-á Liyel pɩ, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé yónwàhpu kègblɔlɛ, wǎh képah
nɛ̂nɛ névye kɔ̃, nónó-á sah ǹ tyí yɔ̃.»
[33] Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyɑ̃h, fɔ́ɔ́ pè sɔ̃̀ mɛ
ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ko mɔ.
[34] N̄tɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ pè n ye Kamalyɛlɩlɛ. Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́
ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah ǹ yɔ̃. N̄mɔ mɛ yuku yĩn tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀
nɩyɔ̃́ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki mɔ kégbɔ́ kwéy átrɛ.
[35] Pǎh wil, à ǹ syɩ yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé yé gblɔ̃̌y kyɔmɩ yɪ̃́ yé tyípínɔ́
sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tɪ̃̀nnɛ dɛ́!
[36] Ké náh tɔ̃nɪ̀ pɩ di mónɔ́lɛ kah, gbɪ̃́ nɛ̂-á Tedasɩ mɛ yuku ǹ gblɔ̃̌y pɩ nɛ, nɛ́-ǹgbɛ̃-á
péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pɪ̃̂ kyɛyɛ̃́h (400) sõnɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. N̄tɛ wǎh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̃̀
tɛ̃́pú pól náh karkɩ di? Nɛy se tɔ̃ wũ?
[37] N̄mɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Kalile gbɛ̃nyah dɪ̃́ Nsyudasɩ mɛ tɔ̃ yuku kénɛ gbɛ̃nyah névye
yãh gbɪ̃́nɛ, à pé náhnáh yɔ̃ yɩkɩ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. N̄tɛ ǹ tɔ náh pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú mɛ
karkɩ di?
[38] Képah ye núkúnúkú tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi tyí sɔkɔ, yè
mó pè fin mɔ pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh pɩ, pé tyípíní mɛ̀-à kɩ mɛ wil
névye tɛ̃ tyí, kè kɩ tyɛ ké gblɔ̃̌y.
[39] N̄tɛ kàh kɩ mɛ wil Liyel tɛ̃ wɔ tyí tótó, yépi náh fɛ̃ kè yɩkɩ n pi. Yé kyɔ̀mɪ̀nɔ́ pɩ, yè
káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo dɛ́!»
Kamalyɛlɩ-á yo sɛ̃, pé no sah ǹ tyí yɔ̃.

[40] Pè mɛ tõ Yesu tẽntȍ névye ye de, à pɔ pè ko yèfõhlɛ. Tɛ́ kè yahle pé tyí nɛ, pè káh
tõ Yesu tyílɛ n yãh, tɛ́ pè fin mɔ.
[41] Ntɛ Yesu tẽntȍ névye sȍ mɛ nìvìnì sɔkɔ kègbılɛ, pǎh n yal tukey tùkèpu tȉnkȉ wrɔ́
gbȋ́ nɛ̂nɛ, pǎh sɔ̃npílɛ kè kyɔmı wɛ nɛ, páh yĩnɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ Yesu yĩnnɛ.
[42] Képah sɔkɔ, sõmɛsȍ́ pè n nɛ n mɛ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ névyelɛ n kwɔ,
ǹ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo pé tyí Yesu Krista tyí yõ.

6

Yõke tɔ̃nsàhndibipu yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

[1] Légbȋ́nɛ, wãn sȍ mɛ n mɔ Yesu tȍ sȁ́hpú nɛ́dán yõ. Képah sɔkɔ, Krɛkı wɛy wɛ́kípú
tyah n wɛkı nɛ, sõmɛsȍ́ pé no Yebre wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syıkı pépi pɛ́kúsyɔ yõ yõke dibi
gbȋ́nɛ.
[2] Kǎh pı sɛ̃, Yesu tẽntȍ névye nɛ́pȋ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tȍ sȁ́hpú tɔ́wû pól ye tuke, tɛ́ yo
pé tyí nɛ, kè náh yĩnɛ pépi Liyel wɛy yɔ́nɔ́ yal n mɔ, pé mó de tẽ yõke díbínɔ́ sɔkɔ.
[3] Képah-á, pé yṹnpyé, pè díbí nɛ́pȋ kwǎrnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó yı̃́ngbí-á mɛ n
yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékȁ́m mɛ pé sɔkɔ. Páh kı tȍ mè dahbı pépi gbȍ.
[4] Kàh kı pı sɛ̃, pépi-á kı mó yõ sɔkɔ nírí pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yɔ́nɔ́ tȍlɛ.
[5] Képah sɔkɔ, pǎh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nı yah wilki, ǹmɔ nɛ̂ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́-á sȍ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ. À tahlı Filipi tyí, ànɛ̂ Prokɔrılɛ, ànɛ̂
Nikanɔrılɛ, ànɛ̂ Timolɛ, ànɛ̂ Parmenasılɛ, ànɛ̂ Antyɔsyı kwil Nikolasılɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésõ vi
mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kì sɔkɔ.
[6] Tɛ́ mɛ pépilɛ Yesu tẽntȍ névye wɛ̃kı. Pépi mɛ pé gbȁ̃n sah pé yõ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à
sãm mɔ pé sɔkɔ.
[7] Képah tɛ̃nɛ, Liyel wɛy sȍ mɛ n tõ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn mɛ n mɔ n yuku náhnáh Yesu
tȍ sȁ́hpú nɛ́dán yõ Yerusalɛmı kwil. Sárká syínwȉlkȉpu tɔ náhnáh sȍ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu
yõ.

Yetyɛ̃nı tɛ̃́nɔ́lɛ

[8] Yetyɛ̃nı sȍ Liyel pèpɔrı náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. À sȍ mɛ à tɔkɔ à gbȉl tyilɛ n pı
névye nıyȍ́.
[9] Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ tyah yékȃ̂blɛ n pı Yetyɛ̃nınɛ. Pé túkùlɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ nɛ̂-á
pè n ye yɔ̃rı sɔkɔ wȉlpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n wil Sirɛnı kwil ànɛ̂ Alɛkisãdri
kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ.
[10] Tɛ́ Liyel Mirki gbȍ yõ, Yetyɛ̃nı sȍ mɛ n wɛkı lékȁ́mnɛ. Képah ye, no nɔ́pi náh mɛ tẽ
wɛ ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lı.
[11] Képah tɛ̃nɛ, pè kyı nósyɔ́ tɔkɔ pɔ́lɛ nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à mɛ Moyisi ànɛ̂ Liyel
tyílɛ n yo n yıkı.
[12] Pè képah pı, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ Yetyɛ̃nı yõ, pè
kõ pè à fyãh tẽ yuku ǹnɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí.
[13] Tɛ́ tõ tàrfyɔ̀ mìnyobe yísyɔ́ yah, à yuku pélɛ nɛ pè kyı yo nɛ, dȋ́ mɛ̀ náh mɛ n yal n
mɔ Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ tyí yɔ́nyıkınɔlɛ.
[14] Páh kè noh ǹ vyãh yah à mɛ n yo ńtẽnɛ nɛ, kénɛ Nasarɛtı Yesu mɛ̀-á kı pɔ Liyel
ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-á pé kwɔ wȁl nónónɛ, wǎh kı sé tɔ vi mɔ.
[15] Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tȉnkȉ pól tyah Yetyɛ̃nınɛ n yah díkídíkí, tɛ́ ǹ yah wɛ kè mɛ
yȋnyõ tȍnpı tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nı Liyel tyi yah yɔ́nɔ́lɛ

[1] Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nı piki yah nɛ, no-á nɛ̂nɛ n yo ǹ
tyí sɔkɔ, gbı se kélɛ nı?
[2] Yetyɛ̃nı mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé noh ń tyí. Gbȋ́ nɛ̂-á lésõ á náh
nɛy Abrahmı náh tɔ̃̀nì mɛ yal yuku Yarã kwil sɔkɔ, tɔ̃́rí nɛ́tɛ̃́ Liyel ye lésõ wil ǹ yah
Mesopotami gbɛ̃nyah,
[3] tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃nyah ànɛ̂ á kéte tãn wrɔ́, ǹ yuku gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
mé kı ǹ wɛ̃kı n pi.›*

* **7:3** 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsı 12.1.

4 Képah sɔkɔ, Abrahmɩ yal Kalde tãn gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarã kwil.† Képah náh, ǹ
sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à kõ à yal Yarã kwil, à pɔ tɛ̃ gbɛ̃nyah mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ
núkúnúkú yɔ̀.

5 Tɛ́ Liyel náh sɔ̃̀ sétáh yɔ́ ńtɛ̃nɛ à kõ ǹ tyílɛ ásɔ̃̂. Gbáhsúki kénkõ fyé tyahlɛ, à náh
kélɛ à kõ. Ǹtɛ à ǹ vyãhlɛ à kõ nɛ, páh kɩ pɔ gbɛ̃nyah mɛ̀ póllɛ à kõ. Tɛ́ kǎh kɩ tõ pɩ ǹ
pétóbé tɔ tyílɛ, ǹmɔ kɛ̃́ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pi ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ Abrahmɩ tyí.

6 Liyel mɛ tõ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tɛ̃ n pi gbɛ̃nyah káhkí sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ, tɛ́ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ, pópó ye kyɛyɛ̃́h (400).

7 Ǹtɛ gbɛ̃nyah káhkí nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ n pi kénɛ
gbɛ̃nyah tãn yõ. Tɛ́ képah náh, pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́, kɩ pé syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki
ásɔ̃̂.›

8 Képah yóntɛnɔ náh, Liyel mɛ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n wɛ̃kɩ
n pi kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi, à mɛ à kõ ǹ dúbínɔ́ sèpɩ̃̀n
kwǎrtõ-ò sõlɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ píɗɩ̃́ Nsyakɔbɩ kõ. Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ ɗɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂
gbɔ̃nimí kõ, pépi nónó-á ápi yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ gbɔ̃ninɔ́ náh tãnnɛ.

9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃nɗɩ̃́ Nsyosɛfu dyɔlɛ n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃ yãm yɔ̃lɛ, pè
kõ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah. Ǹtɛ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nsyosɛfulɛ.

10 Á ǹ yõ wilki yènvyãhnpèl nɔ́pi sɔkɔ, tɛ́ lékɑ̃́mnɛ à kõ yɩ̃́ɩ̃́, tɛ́ Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Farawɔ̃
yɩ̃́ kõ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃nyah ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí kéte pól yah tɛ̃́-òlɛ.

11 Tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti gbɛ̃nyah ànɛ̂ Kanah gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, à pɩ yèvyãhrɩ
ǹgbɛ̃nɛ pé tyí. Ké pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tõ sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ n
yõ.‡

12 Tɛ́ Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh nɛ, yɔ̃ke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à á náh tãn tɛkɩ
mɔ nɛ́npɔ́, pè kyɩ yɔ̃ke yah pɔ, pépi nónó-á ǹ wɛ̃npɩ̀lɛ.§

13 Pǎh tõ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̃̌y tyí yo wah ǹ nɛ́nkyíbí tyí. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu duku wɩ̃̀l-ǹsah pĩ.

14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól tɛ̃ n pɔ. Pè
sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ.

15 Sɛ̃́ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á syi pɔ ku nɛ́npɔ́ ànɛ̂ á náh
tãn tɔ póllɛ.

16 Pé lékyɩ̂ mɛ twah kyɩ yĩ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á lésõ Abrahmɩ dwe Yemɔrɩ
wɛ̃́npɩ̀ tyí.

17 Liyel-á lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ̂ yĩnnɛ, ké pɩ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, ápi no kwel náhnáh
Yesyipti sɔkɔ.

18 Tɛ́ yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ náh sɔ̃̀ Nsyosɛfulɛ n pnɛ.

19 Á mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nɛ́pékè kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, à á náh tãn kyĩ mɔ, pè kõ pè pé
wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃ milki sah kégbó pé ku yĩnnɛ.

20 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. Á kah plɛ yɩ̃́ɩ̃́, ànɛ̂ ǹ tyí nɔ Liyel tyí. Pè à pu ńwɔ̃lɔ́
tɔ̃nɔ́ ǹ sú gbô.

21 Képah náh, pè à tɔkɔ kyɩ milki.* Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ tɔkɔ. Á pɔ à pu ǹ yɛ̃ngbɛ̃ píɗɩ̃́
sɔ̃.

22 Kǎh pɩ sɛ̃́, lékɑ̃́m tyi nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ sé pól yõ.
Képah ye, à pɩ wɛ̀ntǎhnì wɛ́kí-òlɛ ànɛ̂ tyítǎhnì pí-òlɛ.

23 Tɛ́ wǎh pɔ nɔ ye tikininínɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh kɩ kyɩ yah pé yɩ̃́npyé Yisrayel
tãn tyí.

24 Wǎh kyɩ, à kyɩ yĩnɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n fõh. Moyisi tyí névi fɔ̃́hnɔ́
yrɔ tɛ̃ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ.

25 Moyisi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pĩ n pi nɛ, Liyel-á kɩ péwɔ tɔkɔ, kɩ
pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh tɛ̃ wɛ kè pĩ ǹ tyí.

26 Ké ɗɩ̃ndallɛ, à tõ kyɩ Yisrayel tãn nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ n fwo. Á nɛ pé pè syi
mɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé yahlɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se pè wɛ̃nɛ n fõh nɩ?

† 7:4 7.4 - Abrahmɩ lésõ mɛ Kalde gbɛ̃nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yõ. ‡ 7:11 7.11 - Kanah gbɛ̃nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃nyahlɛ núkúnúkú. § 7:12 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ tõ nɛ Nsyakɔbɩ-á yɔ̃ke tyí noh nɛ́npɔ́, Liyel lésõ lékɑ̃́mnɛ Nsyosɛfu kõ à yɔ̃kelɛ n koh n sah, yɔ̃ke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yɔ̃ke kõ kè pɔ wɛ nɛ́npɔ́. * 7:21 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10.

27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̏ n fõh ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi yɔ̏tɛ̃nɛ ànɛ̂
pé tùkè-òlɛ nɩ?
28 Péwɔ kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂, á n yah n kɔ̃, wǎh ńníníɛ Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ sɔ̃
dɛ́?
29 Wǎh fyɔ̀képah yo, Moyisi to, tɛ́ kyɩ tɛ̃ Madyã gbɛ̃nyah sɔkɔ, à syi pɔ ɗ̃ínpɪ̀ nɛ́pɪ̂ nímí
wɛ nɛ́npɔ́.†
30 Á tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ, à sɔ̏ mɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, Syinayi
yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tɛ́ yı̂̃nyõ tɔ̏npɩ yɔ́ wil ǹ yah nyàh lépɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ n kõ dukuni yɔ́ sɔkɔ.
31 Yĩ mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wǎh mɛ n nɔ n de nɛ, pé kè wɛ yah yı̋̃, à
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃:
32 ‹Á náh tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi Liyellɛ.› Képah
tɛ̃nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. Á náh tõ ǹ nɩ syãh ǹ yah yõ yah.
33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ ńmɔ tyí yõ.
Képah ye, á lékyêh dɛ.
34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yı̋nɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ pé gbı̏nɔ́ yı̋npɔ̃ noh. Mé pɔ
pé wı̏lkı̏-ǹsah pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ mɔ ké tyí sɔkɔ núkúnúkú
Yesyipti sɔkɔ.›‡
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésõ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi
yɔ̏tɛ̃nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹmɔ ó ye tõ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̏tɛ̃nɛ ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yı̂̃nyõ
tɔ̏npɩ gbɔ̏ yõ, nɛ̂-á lésõ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ.
36 Moyisi ye wilki Yisrayel tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yónsyẫh kah pélɛ, tɛ́ tɛ̃
pélɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí. Liyel gbɔ̏ yõ ye à pɩ sépi póllɛ gbı̌l sɔkɔ.
37 Tɛ́ ǹmɔ ye tõ yo Yisrayel tãn tyí nɛ: ‹Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ n pi. Á kɩ pɔ
pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.›§
38 Gbı̋ nɛ̂-á sɔ̏ Yisrayel tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, ǹmɔ ye tõ sɔ̏ wɛ syi yı̂̃nyõ
tɔ̏npɩ tɛ̃ntɔ̏lɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃ ye à wɛ syi min wɛlɔlɛ Liyel tyí,
à yo á tyí.*
39 Ǹtɛ á náh tãn náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yõ. Pè à yahle, tɛ́ sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, pé pé syɩ yuku
Yesyipti sɔkɔ,
40 tɛ́ mɛ yo Arɔ̃† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti sɔkɔ, á náh tõ mɛ pĩ, kénɛ
Moyisi tyí-á mɛ pɩ sɔ̃ dɛ́! Képah ye, yı̀̃ yísyɔ́ pɩ á kõ líyelnólɛ, sè á yahlɛ n tɛ̃.›‡
41 Kénɛ sèpı̏n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̏ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́ sárká wilki ké yõ, à nı̀vı̀nı̀ syáh
syah, à pé gbɛ̃npɩnɩ gbilki.§
42 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè kõ, tɛ́ pè fin mɔ sah ńwɔ̃ kèpye gbílkínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃-á
Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̏ syínyopu kõ pè kè wãrkɩ sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃nnɩ sɔkɔ,
yé se mɛ n sõ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̏ nɛ̂ yĩn-á Molɔkɩlɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlɩ yé ńwɔ̃ kèpil tɔ̏ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*
Kénɛ tȁn ye yé pɩ sah yé gblɔ̃y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kɩ yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnɩ kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nɩ tõ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á náh tãn-á sɔ̏ mɛ gbɛ̃nnɩ
sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sɔ̏ mɛ pé tyí, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel-á mɛ pélɛ. Liyel sɔ̏ kè yah kõ
Moyisi tyí nɛ, à yèpir mɛ̀ pɩ sɔ̃-á pé à wɛ̃kɩ ké pínɔ́lɛ gbrámgbrám.
45 Képah náh, á náh tãn pɔ yèpir mɛ̀nɛ pé wɛ̃npı̀ kõ. Nsyosye ye sɔ̏ pɩ pé yah tɛ̃-òlɛ,
pè yuku kénɛ yèpirlɛ à kyɩ nɛ́káhbí gbɛ̃nyahnɔ́ syi, Liyel-á nónó yĩni yal. Képah sɔkɔ,
yèpir mɛ̀ mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syɩ yɔ̏tɛ̃ ɗ̃í Davidi gbĩ tyí.
46 Tɛ́ Davidi tyí sɔ̏ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ mɔ́ Liyel ni nɛ, à yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́
mɔ à kõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbɩ Liyellɛ.
47 Tɛ́ ǹ píɗ̃í Salomo ye pɔ pɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí.

† **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22. ‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. § **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. * **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17. † **7:40** 7.40 - Arɔ̃ mɛ̀nɛ, Moyisi nɛ́nkyí ɗ̃í ye sɔ̏ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkɩ ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂ tɛ̃pu tȁn yísyɔ́ ye sɔ̏ sélɛ. † **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsɩ 5.25-27.

48 Ǹtɛ Yȍtah Liyel náh mó tõ n tẽ névi gbȍ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ, sɔ̃-á Liyel tẽntȍ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,

49 Tẽ ǹgbẽ-á nɛ ńkɛ̃: ‹Yȉnyõ ye pɩ ń tɔ̃rí kɔ̌lɛ,
sétáh mɛ pɩ kòpírlɛ, ń gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kɩ fɛ̃ mɔ ńmɔ kɔ̃ wɛ́?
Ǹmɔ se kɩ fɛ̃ tẽ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ?
50 Ǹmɔ gbẽ̌npɩnɔ náh yíyȉn póllɛ di?›»‡

51 Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tõ yo tukey tùkèpu tyí nɛ: «Nikisekɔ́kɔ́ névye nɔ́pi, yé yé nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ.

52 Liyel tẽntȍ syínyo-ò yɔ́ ńtẽ se mɛ, nɛ̂-á yé náh tãn náh à fõh yah? Nɛ́gbí nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah kèkõyȍ, pè náh pépi tɔ ko mɔ di? Ǹtɛ núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di?

53 Yȉnyõ tȍnpɩbɩ ye Liyel tõ, pè pɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ yo yé tyí. Tɛ́ yé yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wȁl yõ.»

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kǎh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃

54 Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé yníne n tah yrɔ tẽ tyí.

55 Ǹtɛ Liyel Mirki tẽ-á mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃, à tyah yȉnyõlɛ n yah díkídíkí, tɛ́ Liyel tɔ̃rí wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntẽnɔ́lɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.

56 Képah tẽ sɔkɔ, à nɛ: «Yé yah, mé mɛ yȉnyõlɛ n yah yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ Névi Píɗí mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.»

57 Névye-á képah noh sɛ̃, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke pé póllɛ ǹ yõ.

58 Tɛ́ à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ pè ye pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ, pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ dɛ sah kètẽnpȉkì yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́ pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n minki dyêhlɛ, ǹ ku ku tẽ yõ.

59 Ǹtɛ pǎh mɛ Yetyɛ̃nɩ mínkínɔ́ sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃, à sȍ mɛ nírílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃: «Tẽ ǹgbẽ Yesu, ń min yohnɩ n syi.»

60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yȉnpɔ̃ ǹgbẽnɛ nɛ: «Tẽ ǹgbẽ, káh pé tyípékè mè mɔ n kõ.» Képah yɔ́ntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ pǎh à ko mɔ sɛ̃, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì kàhnfõhnɔ núkú tyah Yerusalɛmɩ sɔkɔ lésõlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à wil Yesu tẽntȍ névye tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ pól to karkɩ de kwlo sɔkɔ, nónó-á mɛ Nsyude gbẽ̌nyah ànɛ̂ Samari gbẽ̌nyah sɔkɔ.

2 Ǹtɛ névye nónó-á sȍ mɛ Liyel wẽ̌kì tɛ̃nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nɩ lékó tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo.

3 Ǹtɛ Sole tẽ wɔ sȍ mɛ n yah n kõ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkì duku tó-ńsahlɛ pnɛ́pnɛ́. À sȍ mɛ n de n kõ gbên sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tẽ n yɔrɩ n wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbẽ̌nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á sȍ karkɩ kõ, pépi mó mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n kõ tȁntȁn pól sɔkɔ.

5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ kwil yɔ́, Samari gbẽ̌nyah sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́.

6-7 Képah tẽnɛ, sétȁn kwĩnki nónó-á sȍ mɛ déntẽnɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, sè sȍ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil pé sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye ànɛ̂ gbáhkì núkú névye náhnáh tɔ sȍ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á Filipi gbȉl pínɔ́ tyí yónɔ́ noh, tɛ́ kyɩ sè wɛ sɛ̃, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à ǹ wɛlɔlɛ n tõ n sah n nohnɩ.

8 Kǎh pɩ sɛ̃, nìvìnì ǹgbẽ wɛ kénɛ kwil.

9 Tɛ́ légbȋnɛ, dĩ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Simolɛ. À sȍ mɛ tẽnɔ́lɛ kénɛ kwil mè ó sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ. Ǹmɔ sȍ mɛ snèy tyilɛ n pɩ, nónó-á mɛ Samari gbẽ̌nyah tãn gbȁn du kègbɩlɛ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌y pɩ né-ǹgbẽnɛ.

‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

10 No pól sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃npì̃ tyí, à kyı sah yèwàhnì tyí. Tɛ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃,
Liyel tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pè n ye Ǹgbɛ̃nɛ,képah-á dĩ́ mɛ̀nɛ.
11 Tɛ́ dĩ́ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃̀ndùǹǹɛ n pı pé tyí ǹ snɛ̀y sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah ye pè kɔ̃ pè
mɔ ǹnɛ.
12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃́rí Nìvìnì tir ànɛ̂ Yesu Krista tyí yo pé tyí sɛ̃, pè sɛ̃ ké yõ. Tɛ́
díbí ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃ à pè wel wilki ni sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Filipi kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ. Ȁ náh tɔ̃ sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ pé yal Filipi tnɔ̂. Tɛ́ gbì̃l tyi ǹgbnɔ nónó-á sɔ̃̀ mɛ n pı à n yah, sè sɔ̃̀ mɛ pı
gbɛ̃̀ndùǹǹɛ ǹ tyí.
14 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmı kwil, tɛ́ noh nɛ Samari gbɛ̃̀nyah tãn-á
Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃, pè Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkı mɔ pè kɔ̃.
15-16 Pǎh kyı de Samari sɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki náh tɔ̃́nì sɔ̃̀
mɛ tiki pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ. Pè sɔ̃̀ mɛ wèlnwı̀lkìnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu wɔ yĩn yõ.
Kǎh pı sɛ̃, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah nírílɛ n pı pé tyí, nɛ pè Liyel Mirki wɛ.
17 Pè sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n sah no nɔ́pi yõ à nírílɛ n pı pé tyí. Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel Mirki
wɛ.
18 Képah tɛ̃̀nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pé gbɛ̃̀nnɛ n sah pé yõ, pè kɔ̃ pè Liyel
Mirkilɛ n wɛ sɛ̃, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrıpi tyí,
19 tɛ́ nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tǎhkìlɛ. Képah sɔkɔ, pâh fyɔ̀ pé gbɛ̃̀n sah nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel
Mirki wɛ.
20 Wǎh yo sɛ̃, Pyɛrı mɛ à syah nɛ, ǹ tyí yıkı n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wǎh sɔ̃npílɛ n sõ nɛ,
páh kı fɛ̃ Liyel yĩ́nkɔ̃nɔ kwâh dwe pɔ́lɛ.
21 Ǹ nı-á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yĩ mɛ̀ sɔkɔ. Ȁ náh
yĩnɛ kélɛ pɔ́llɛ.
22-23 Páh kè wɛ nɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nılɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ tyípékè yɔ̃rı sɔkɔ.
Képah-á, à ǹ nı vi mɔ, à mó Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pèkè mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃, kàh
kı fɛ̃ n pı n pi.
24 Képah sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel ni pé tyí pé gblɔ̃̆y.
Kàh kı pı sɛ̃, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé nɔ n pi.
25 Képah náh, Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ, pǎh sè yãh tɛ névye tyí, tɛ́
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè pé syı n yuku Yerusalɛmı kwil, tɛ́ mɛ Nìvìnì tirlɛ
n yo n yuku kwílpî náhnáh sɔkɔ wɛ̃̀kì yah, nónó-á mɛ Samari gbɛ̃̀nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃̀nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

26 Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃, à ǹ gblɔ̃̆y vi, à mó ǹ yah mɔ
gbì̃ngboke gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à wɛ̃̀kì tɛ̃, nɛ̂-á wil Yerusalɛmı, à n tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ
wɛ̃̀kì mɛ̀ yõ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ.
27 Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku kénɛ wɛ̃̀kì tɛ̃. Wǎh n yuku, dǒ, à Yetyopi gbɛ̃̀nyah
nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Yetyopi yɔ̃̀tɛ̃ pi Kɑ̃ndası tɔkɔ sah ǹ tahrı yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Ȁ sɔ̃̀ kyı
Liyel ni Yerusalɛmı sɔkɔ.
28 Tɛ́ wǎh ǹ syı n yuku ǹ tĩ̀nnɛ, à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar.
29 Képah sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyí.
30 Filipi mɛ to tel ké tyí, tɛ́ dĩ́ kàrnɔ́ noh. Ȁ sɔ̃̀ mɛ fĩ́ yɔ́lɛ n kar Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ à piki yah nɛ, fĩ́ nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nı?
31 Dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, sɔ̃ se pé kı pĩ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh ké yah yo pé syah nı? Tɛ́ mɛ
kè yah kɔ̃ Filipi tyí nɛ, à pɔ n dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ.
32 Tɛ́ fĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ dĩ́ mɛ n kar, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

«À sɔ̃̀ pı képɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pı, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kɔ̃,
tɛ́ à náh ǹ vyɑ̃h fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkɔ̃yɔ̃́.
Nɛ̂ kı tɔ̃ n yãh ǹ no tyílɛ?»†

---

* **8:27** 8.27 - Díbí nónó pól-á sɔ̃̀ tɔ̃̀lɛ n pı yɔ̃̀tɑ̃m fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yĩ́ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃̀nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ wɔ̃́nɔ́lɛ. † **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

[34] Dɩ̃́-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyí nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah, nɛ̂ tyí se Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Yesayi n yo sɛ̃ yɔ̀ nɩ? Ǹ gblɔ̃̌y tyí se à n yo, tɩ̃̂ ǹnî tyí se à n yo?
[35] Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃ kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyí, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo à syah Yesu tyí sɔkɔ.
[36] Pǎh mɛ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, pè kyɩ syɩ yɔ yɔ́ tyí. Dɩ̃́ mɛ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃, yɔ-á yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃-à
kɩ mɛ́-ńkɛ̃nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ, à pé wel wilki ni sɔkɔ. [
[37] À mɛ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ ǹ nɩ póllɛ, páh kɩ fɛ̃ à wel wilki ni sɔkɔ. Dɩ̃́
mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Liyel Pídɩ̃́-á Yesu Kristalɛ.]
[38] Tɛ́ mɛ nɛ, pè wòtoro yɩ̃n mɔ. Kǎh yɩ̃n, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ à kyɩ de yɔ, tɛ́ Filipi mɛ à
wel wilki ni sɔkɔ.
[39] Pǎh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi gbɛ̃nyah
nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ à yɔ̃ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́lɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
[40] Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ mó kyɩ ǹ gblɔ̃̌y wɛ Asɔtɩ kwil. À mɛ yɔ̃ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n
yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wǎh n kah nónó sɔkɔ, pópó à kyɩ de Sesarɩ kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyí

[1] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Sole mó sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dírílɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, mɛ n yah n kɔ̃
pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah sɔkɔ, à kyɩ wil sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
[2] Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyɩ Damasɩ kwil Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vɩ̀ yɔ̃̀tɑ̃m
kɔ̃. Képah sɔkɔ, páh kɩ kyɩ dibí ànɛ̂ syɔ́ nónó wɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kɩ̀lɛ
n kɔ, pé pè tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
[3] Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ yúkɛy kélɛ, kyòo yɔ́ núkú wil
yɩ̃̂nyɔ̃ à kwɛ ǹ yɔ̃ pěrr, à à mɔ gbɩ̃̌.
[4] Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃̀ yɔ́ noh, nɛ̂-á mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Sole, Sole,
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fɔ̃h?»
[5] Sole mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yɩ̃́npɔ̃̀ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Yesu
ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h.
[6] Ǹtɛ yuku n de kwil sɔkɔ, tɛ́ wáh yɩ̃nɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.»
[7] Tɛ́ Sole-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́npɔ̃̀ mɛ̀nɛ n nohnɩ, tɛ́ pè náh mɛ
nɛy wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé gbɑ̃̀n du, pè yɩ̃n tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃ tirlɛ n yo.
[8] Képah sɔkɔ, Sole-á yuku yɩ̃n, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah. Pè mɛ ǹ gbɔ̃̀
sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ kwil.
[9] À sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ pɩ nɛ́npɔ́ yɩ̃́tũri sɔkɔ, yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ ànɛ̂ ni wɔ́-ńkɛ̃nɛ.
[10] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wil ǹ
yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!» Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃!
[11] Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, wɛ̃kɩ̀ nɛ̂-á pè n ye wɛ̃kɩ̀ Tómmnɛ. Wáh
kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, ǹ dɩ̃́ yɔ́ tyí piki n yah. Kénɛ dɩ̃́ n wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye
Solelɛ. À mɛ Liyel nínɔ́ sɔkɔ núkúnúkú.
[12] Tɛ́ ǹ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ pè n ye Ananiyasilɛ.* À mɛ de pɔ ǹ gbɑ̃̀n sah ǹ yɔ̃
nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.»
[13] Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ɯ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á dɩ̃́ mɛ̀ tyí yɑ̃h pé noh, ànɛ̂
wǎh mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃púlɛ n fɔ̃h sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ noh.
[14] Tɛ́ wǎh tɔ̃ sɛ́bɛ́y wɛ syi sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m tyí, à pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ, pé pɔ ǹmɔ
yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n sɔkɔ.
[15] Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dɩ̃́ mɛ̀nɛ ń tɔ̃̀npɩlɛ nɛ,
à ń tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̃̀tɑ̃m tyí, ànɛ̂ Yisrayel
tɑ̃n tɔ tyí. Képah ye, kyɩ ǹ tyí!
[16] Wǎh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yɩ̃nnɛ, mé kɩ kélɛ à wɛ̃kɩ ń gblɔ̃̌y.»
[17] Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh kyɩ de Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, à ǹ gbɑ̃̀n sah Sole
yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yɯ̃́npi Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil ǹ yah wɛ̃kɩ̀ yɔ̃ wǎh n pi gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tɔ̃ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃, ànɛ̂ Liyel Mirki mó à tɔkɔ.
[18] Nɛ́npɔ́ swɔ, yɩ̂ yísyɔ́ núkú wil Sole yɩ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ yɛ̃nkô gbró sɔ̃, tɛ́ ǹ yɩ̃́ mɛ yɩkɩ.
À mɛ yuku, tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ.
[19] Képah náh, à yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ ǹ syɩ tǎhkɩ̀ wɛ.

* **9:12** 9.12 - Ananiyasi sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Damasɩ kwil

Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nónó-á sɔ̏ mɛ Damasɩ kwil, Sole tɛ̃ à sèpȉn yísyɔ́ pɩ pépilɛ.

20 Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ nɛ, Liyel Píɗí-á ǹnɛ.

21 Képah tɛ̃nɛ, nónó pól-á sɔ̏ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kè pé gbɑ̏n du. Pè tyah n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésõ n kah n fõh Yesu yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ nɩ? Tɛ́ pé tɛ̃npukubinsɔkɔ-ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásɔ̂̂ sɔkɔ, nɛ pé kyɩ pélɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm tyí dɛ́!

22 Ǹtɛ wãn sɔ̏ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkì yõ. Ȁ sɔ̏ mɛ kélɛ n yo n wah nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Damasɩ kwil Nsyifunɔ yáh-ńsah tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.

23 Képah sɔkɔ, sèpȉn náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ Sole ko mɔ.

24 Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé yĩ́nvǐ mɛ̀ wɛ noh. Pè sɔ̏ mɛ kwil dé-ńtɑ̂nnɛ n syɩkɩ, ké lékɑ̂h ké gbȉntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ.

25 Ǹtɛ sõ yɔ́ lékɑ̂hnɛ, ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé à pwah mɔ. Képah sɔkɔ, pè à dah mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃nkahnɩnɛ, nɛ̂-á kwil kore vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

26 Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú sɔkɔ. Ǹtɛ pépi náh sɔ̏ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh pɩ Yesu tɔ̏ sɑ̋h-òlɛ kègbɩsɩ tɛ̃ yõ; képah ye tíkí pè tɛ̃.

27 Ǹtɛ Barnabasɩ wɔ mɛ à tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sɔ̏ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ kwil wɛ̃kì yah, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃́, Barnabasɩ ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí yo nìsɑ̃hlɛ dùkù nɛ̂nɛ Damasɩ sɔkɔ.

28 Ȁ tɔkɔ légbĩ́ tyí, Sole kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃ nìsɑ̃hlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

29 Ȁ sɔ̏ mɛ n yãh ànɛ̂ Nsyifunɔ tɔlɛ, nónó-á Krɛkɩ wɛynɛ n wɛkɩ, mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ pélɛ. Ǹtɛ pépi wɔ sɔ̏ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

30 Yesu yõ sɛ̃́pú-á pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarɩ kwil, à kyɩ à tɛkɩ mɔ Tarsɩ kwil.

31 Légbĩ́nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ nónó-á sɔ̏ Nsyude, ànɛ̂ Kalile, ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, pé pól sɔ̏ mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Pè sɔ̏ mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, wãn mɛ n mɔ n yuku pé nɛ́dán yõ.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ sɔ̏ mɛ tɑ̏ntɑ̏n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, à tiki yuku Lida kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tɔ tyí.

33 Tɛ́ kyɩ ɗĩ́ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ńyân sɔ̏ mɛ ǹ wil ko; képah ye à sɔ̏ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ pópó ye kwǎrtɔ̃nɔ.

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye álɛ n dɛ n mɔ yɔ̀. Yuku, ǹ tɛ́ á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ tɔ̃ n sah á gblɔ̆y.» Wǎh yo sɛ̃́, ɗĩ́ núkú yuku yĩn.

35 Képah sɔkɔ, Lida kwil ànɛ̂ Sarõ gbɛ̃nyah tãn-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí yõ.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yȋlkȋnmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̏ sɑ̋h-òlɛ. Ǹ yĩn ye sɔ̏ Tabitalɛ, pè n ye Dɔrkasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ pèpɔrɩlɛ n pɩ gbĩ́mɛgbĩ́, mɛ yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ.

37 Tɛ́ kénɛ sèpȉn sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó wel, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ sah yȋ̃nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.

38 Tɛ́ kǎh pɩ Lida kwil ànɛ̂ Nsyope kwil sɔ̏ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃́, Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nónó-á sɔ̏ mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sɔ̏ noh nɛ, Pyɛrɩ-á mɛ Lida kwil. Képah sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pȋ̂ nímí tõ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à ǹ gblɔ̆y yɛ, à mó pɔ pépi tȉnnɛ súú.

39 Pǎh kyɩ kè yo sɛ̃́, à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè à tɛ̃ dɔkɔ yuku yȋ̃nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sɔ̏ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ n gbo, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npȋlɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ, nónó-á Tabita tĩ gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̏ à mɛ vilɛ.

40 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ névye pól kɔ̃ pè wil kégbɔ́, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di à Liyel ni. Tɛ́ mɛ ǹ yah vi pi lékó tȉnnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ yĩ́ yɩkɩ mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrɩ wɛ, à yuku kɔ̃ tɛ̃.

41 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Képah náh, à Yesu yõ sɛ̃pú ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kɩ vilɛ.

42 Kǎh pɩ sɛ̃, yĩ mè tõ mɔ Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.

43 Képah náh, Pyɛrɩ tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ sénpɩ dĩ́ yó tyí, nɛ̂ yĩn-á Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Dĩ́ yó lésõ mɛ Sesarɩ kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ yó ye sɔ̏ ǹnɛ, Wrome tãn sràsyíbí tĩ̏nkì̏ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Yitalɩ gbɛ̃nyah sràsyíbí tĩ̏nkì̏lɛ.

2 À sɔ̏ mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃nó plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, té ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ ǹnɛ n ni. À sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ náhnáh, té mɛ Liyellɛ n ni gbĩ̂mɛgbĩ̂.

3 Képah sɔkɔ, sõ yó gbèkãm gbĩ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, à wɛ̃kínó yó wɛ. À Liyel yĩ̂nyõ tɔ̏npɩ yó wɛ pnɛ́yy à de pɔ ǹ tĩ̏nnɛ, à pɔ à ye ǹ yĩnnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!»

4 Ǹtɛ Kɔrnɛy sɔ̏ mɛ yĩ̂nyõ tɔ̏npɩlɛ n yah díkídíkí tíkítĩ̏kì̏ sɔkɔ, té à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nɩ, pé yɔ̏tɛ̃? Yĩ̂nyõ tɔ̏npɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh níri nónónɛ n pɩ, ànɛ̂ wáh yòhnìnmɔnɔ nónónɛ n pɩ yãm tãn tyí, Liyel yĩ́ mɛ sé yõ. Ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ á tyílɛ.

5 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nósyó wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo yó tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ.

6 À mɛ twáhntɛ̃nólɛ sénpɩ dĩ́ yó tyí, nɛ̂ tɔ yĩn-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.»

7 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyõ tɔ̏npɩ-á wɛlɔ nópi yo tɛ Kɔrnɛy tyí, té yal ǹ tnô, Kɔrnɛy núkú ǹ tɔ̏npɩbɩ díbí nɛ́pĩ̂ nímí ye ànɛ̂ sràsyí yólɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tɛ̃nólɛ ǹ tnô di mónólɛ, té mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃nó plɛ.

8 Tɛ́ mɛ tyi nópi pól yãh pé tyí, té pè tɛkɩ mɔ Nsyope kwil.

9 Ké dĩndallɛ, pè sɔ̏ mɛ wɛ̃kì yõ sɛ̃, tɛ́ pǎh pópó n de Nsyope kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, gbĩ sɔ̏ mɛ yɔ̏tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, té Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃ntĩ̂n yõ, mɛ nírílɛ n pɩ.

10 Képah sɔkɔ, kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́ pǎh mɛ yõkelɛ n pɩ ǹ tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Liyel wɛ̃kínó yólɛ à wɛ̃kɩ.

11 À yĩ̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, té kwâh yó mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pĩ̏n-ǹgbɛ̃ yó sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyã́hlɛ tɛ̃nólɛ, té mɛ n tiki n pi sétáh.

12 Tɛ́ gbyɛ̂h ǹyɛ̂h yî duke pól sɔ̏ mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yî nónó-à n til, à tahlɩ kèpye duke pól tyí.

13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yĩ́npɔ̃ yó noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.»

14 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɩ sɔ̃ pilɛ, pé náh dêl kwâh yó ńtɛ̃ yõ yah, képah náh pɩ, kwâh yó ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á, pé náh kè pɩ n pi póllɛ.

15 Képah tɛ̃nɛ, yĩ́npɔ̃ mè tõ ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínólɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»*

16 Képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ kɛ tɔ̃nó, té Liyel núkú kénɛ kwâh yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ.

17 Kǎh pɩ sɛ̃, Pyɛrɩ lékã́m sɔ̏ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki n yah wɛ̃kínó nɛ̂-á à wɛ, ké yõ-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. À mɛ képah sɔkɔ, té Kɔrnɛy tɛ̃ntɔ̏ névye mó mɛ sénpɩ dĩ́ Simo gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yĩn tɛ̃ ké yah,

18 té mɛ n piki n yah nɛ, Simo nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃nólɛ ásɔ̂ sɔkɔ nɩ?

19 Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sɔ̏ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃kínó mè tyí sɔkɔ sɛ̃, Liyel Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pĩ̂ tɔ̃mí-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃.

20 Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí. Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ, à káh tòtò pɩ.

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nópi tnô, té yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ǹkɛ̃, pè kèyǎh kɔ̃.

22 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ dĩ́ Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ, wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ pól-á ǹ yĩ́ngbílɛ n yo. Yĩ̂nyõ tɔ̏npɩ yó-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩnɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɩ ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á tyí yo yo tɛ̃nɛ, á sè yo à syah.

23 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ tyí à lékã̂h pɩ.

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃nkyɔ yísyó tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

Tɛ́ ké dĩ̀ndallɛ, à mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ sɔkɔ pélɛ, nónó-á n wil Nsyope kwil.
24 Pé sɔkɔ sõ dĩ̀ndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil; tɛ́ kyɩ nɛ yah Kɔrnɛy mɛ ǹ gbô tãn ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè syɩkɩ tɛ̃.
25 Pyɛrɩ-á pɔ n de gbĩ́ nɛ̂nɛ, Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah, à à gbilki.
26 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, tɛ́ à yilki sah, tɛ́ nɛ névi ó-á péwɔ tɔlɛ dò.
27 Pè mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyí, tɛ́ de yuku gbô à kyɩ no nɔ́pi wɛ tùkèntɛ̃nɔ́lɛ pípí.
28 Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, pǎh pĩ nɛ, dêl-á kélɛ Nsyifunɔ tyí, pè náh n pɩ n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè náh n de pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ, pé náh yĩnɛ pé ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah nɛ, wǎh mɛ sĩ̀lkìnɔ́lɛ Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yĩnɛ pínsòhnɔ́lɛ névye tyí.
29 Képah-á, pé kɔ̃ pǎh pé ye pé pɔ yékâ̂b pí-ńkɛ̃nɛ. Ǹkɛ̃, pè se kɩ fɛ̃ pé yénɔ́ yɔ̃ yo pé syah nɩ?
30 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpĩ̀n ǹyɛ̂h-á yɔ̀, gbèkãm gbĩ́ mè ó kénkɔ̃ sɔkɔ, páh lésõ mɛ níríle n pɩ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dǒ, pé núkú dĩ́ yɔ́ wɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ pé yah tĩ̀nnɛ, wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí,
31 tɛ́ mɛ pé ye pé yĩnnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé níri tɛ̃; ǹ dyɔ-á mɛ n kwnɛ pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ.
32 Képah-á, pé névye wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n pɔ ásɔ̂̃, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ sénpɩ dĩ́ Simo gbô sɔkɔ, pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.
33 Kǎh pɩ sɛ̃, pé núkú névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pè kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó tɔ̃ pɩ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú, pé pól-á ásɔ̂̃ Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh yĩnnɛ, nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé pĩ kègbɩ yɔ̃ nɛ, Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah.
35 Névi nɛ̂-à fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yɔ̃, tɛ̃-à sɔ̃ mɛ yĩ̀kì nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí.
36 Ǹmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ Yisrayel tãn tyí, à Nìvìnì tir yo pé tyí nɛ, yèvɩnɩ-á n wɛ Liyel tyí Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á no pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
37 Nsyɔ̃-á kwní kɔ̃ tɛ ni sɔkɔ wèlnwĩ̀lkìnɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á pɩ Kalile gbɛ̃nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, yé se mó kè pĩ tɛ́!
38 Tɛ́ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. Á ǹ Mirki ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔlɛ à kɔ̃. Képah ye, à mɛ n kɔ n kɔ̃ tã̀ntã̀n pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ.
39 Tɛ́ wǎh tyi nónó pól pɩ Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ, á pól ye sè wɛ yĩ́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ dahnɩ yɔ̃, à à ko mɔ.
40 Tɛ́ ké sèpĩ̀n tɔ̃-ò sõlɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à ǹ gblɔ̃̌ynɛ no wɛ̃kɩ,
41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ no pól wɛ̃kɩ. Á ǹ gblɔ̃̌ynɛ ápi ó wɛ̃kɩ, ápi nónó-á lésõ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu lékó yílkínmɔnɔ wɛ́pú ànɛ̂ sé yã́hpúlɛ. Ápi lésõ yɔ̃ke yɔ̃, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh.
42 Képah sɔkɔ, à mɛ á tɔ̃ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ no tyí. Yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyî tùkè-òlɛ.›
43 Ǹmɔ Yesu tyí ye tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, tɛ̃ tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ à kɔ̃ ǹmɔ yĩn yɔ̃.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃, tɛ́ Liyel Mirki tiki ǹ wɛy nòhnìpu pól yɔ̃.
45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂ kɔ̃, kǎh tɔ̃ mɔ névye yɔ̃ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃ pè wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, tɛ́ Liyellɛ n gbilki sɛ̃, képah pɩ gbɛ̃ndùnĩ̀nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú Nsyifunɔ tyí, pépi nónó-á sɔ̃̀ pɔ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ.
47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ: «Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ tɛ ápi tyí kɔ̃lɛ, á kɩ fɛ̃ yahle sɔ̃ nɛ, pè káh n wel n wilki ni sɔkɔ?»
48 Tɛ́ mɛ pè kɔ̃ pè Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yɔ̃. Képah sɔkɔ, pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè kè
noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrɪ-á pɔ ǹ syɪ kyɪ Yerusalɛmɪ sɔkɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃pú Nsyifunɔ
kyɪ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃,
3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃npí kyɪ de, à yõke tɔlɛ n yõ névye tɪ̃̀nnɛ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ nɪ?
4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɪ sɔ̃, Pyɛrɪ ké yah yo wah pɔ dal mɔ pé tyí wárwár nɛ,
5 páh sɔ̃̀ mɛ Nsyope kwil mɛ nírílɛ n pɪ, tɛ́ Liyel wɛ̃kínɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kɪ. Páh kwâh yɔ́
wɛ kè mɛ wil yɪ̃̂nyõ fwɔ̀pɪ̃̀n-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃, ké vyɛ̃ynɔ ńyɑ̃́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi à pɔ
yɪ̃ni tɛ̃ pé tnɔ̂.
6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí, pé yípɛ̂y wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃nkyɔlɛ, ànɛ̂ yɪ̂ nónó-á n
til, à tahlɪ kèpye tyí.
7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yɪ̃́npɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí nɛ: «Pyɛrɪ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ
kɔ.»
8 Ǹtɛ pé mɛ yo yɪ̃́npɔ̃ mɛ̀ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah pɪ n pi, ńkɛ̃́ páh pɪ sɔ̃ pilɛ,
dɛ̂l kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyɑ̃h ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah.
9 Képah tɛ̃nɛ, yɪ̃́npɔ̃ mɛ̀ tɔ̃ wil yɪ̃̂nyõ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɪ
kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh ké wɛ̃kínɔ́lɛ nɛ, kăh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»
10 Képah tɛ̃-á pɪ sɛ̃ kɛ tɔ̃nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tɔ̃ kénɛ kwâh tɔkɔ dɔkɔ yɪ̃̂nyõ.
11 Tɛ́ légbɪ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbi népɪ̃̂ tɔ̃mí mó mɛ pɔ yɪ̃n tɛ̃ péwɔ mɛ́-ńsah gbô yah sɔkɔ.
Ǹnɪ̂-á tɔ̃ pélɛ Sesarɪ kwil, pè pɔ péwɔ tyí.
12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyí nɛ, pé sɔkɔ pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pɪ. Pé yṹnpyé népɪ̃̂
kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ à yuku Sesarɪ kwil. Pé pól kyɪ de Kɔrnɛy gbô sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyí nɛ, páh sɔ̃̀ mɛ pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɪ yɔ́
wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé nɛy tɛkɪ n mɔ Nsyope kwil. Tɛ̃ kyɪ Simo tɛ̃ n pɔ,
nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɪlɛ.
14 Wăh kɪ pɔ wɛlɔ yísyɔ́ yo pé tyí, nónó-á kɪ pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tɑ̃n póllɛ.
15 Kɔrnɛy-á képah yo tɛ sɛ̃ péwɔ Pyɛrɪ tyí, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé tyí, Liyel Mirki
tiki Kɔrnɛypi tɔ yõ, sɔ̃-á lésõ kè tiki pépi yõ ké tyah gbɪ̃́nɛ.
16 Kăh pɪ sɛ̃, péwɔ dyɔ to kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ, wăh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃
névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kɪ yé tɔ̃ sah ǹ Mirkilɛ kɪ yé pɪ yályál.»
17 Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kɔ̃, wăh fyɔ̀ kélɛ
no nɔ́pi tɔ kɔ̃ tɛ pépi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kɪ fɛ̃ Liyel tir yah kɔ̃ nɪ?
18 Képah sɔkɔ, névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé pól vɪ, tɛ́ Liyel yɪ̃nnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ,
Liyel-á ńtyɪ̃́nɔ ké wɛ̃kɪ̀lɛ névye tɔ kɔ̃ nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pè kɪ fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kɪ
tyé-ńkɛ̃́ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyɪ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̀lɛ

19 Yetyɛ̃nɪ ko mɔ gbɪ̃́nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fɔ̃h. Képah ye, pè to karkɪ. Pé túkù
sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah, túkù sɔkɔ Syipri gbɛ̃nyah, túkù mɛ sɔkɔ Antyɔsyɪ kwil. Tɛ́ pè náh
sɔ̃̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́ Nsyifunɔ ó tyí náh.
20 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃nyah sɔkɔ ànɛ̂ Sirɛnɪ kwil. Pépi-á
pɔ Antyɔsyɪ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ.
21 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃nwɛnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Kăh pɪ sɛ̃, névye náhnáh vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛ̃kɪ̀ yõ, à pɪ ǹ yõ sɛ̃púlɛ.
22 Képah tɛ̃nɛ, Yerusalɛmɪ Yesu yõ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̀-á képah noh sɛ̃, pè Barnabasɪ tɛkɪ mɔ
Antyɔsyɪ sɔkɔ.
23-24 Barnabasɪlɛ, népépɛ̌y ye lésõ ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ mɛ
ǹ sɔkɔ kègbɪlɛ. Képah ye, wăh kyɪ yɪ̃ni tɛ̃, tɛ́ Liyel pèpɔrɪ pínɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú
tyí sɛ̃, ǹ nɪ vɪ. Á mɛ sɔ̃́ré mɔ pé pól sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃ pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ pé nnɔ
póllɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃ syi sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ.
25 Képah náh, Barnabasɪ sɔkɔ Tarsɪ kwil, Sole yáhnkɔ̃-ńsah.
26 Wăh kyɪ à wɛ, à à tɛ̃ pɔ Antyɔsyɪ sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃ à yi vi pól pɪ nɛ́npɔ́ Yesu yõ sɛ̃pú
tɪ̃̀nkɪ̀lɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu wɛ̃kɪ̀lɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
ye Kretyɛ̃bɪlɛ.
27 Tɛ́ kénɛ sèpɪ̃̀n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yísyɔ́ wil Yerusalɛmɪ kwil, à pɔ Antyɔsyɪ
sɔkɔ.

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h-á Krɛkɪ tyílɛ n yo.

28 Pé sɔkɔ núkú yó sȍ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbȍ yõ, ǹmɔ yuku kè yo
nɛ ńkɛ̃, dǒ kwéy, kwɛ́npékè-á kɩ n de n pi kèkõyő pól sɔkɔ. Képah pínó pɔ Klode wɛ,
Wrome kwíltãm yȍtɛ̃nɛ.
29 Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sa̋hpú kè yah tɔkɔ, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól gbȁn yȉ wɛ́nónɔlɛ
nɛ, páh kɩ pé gbȁn yȉ yísyó tuke mɔ, kɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃pú kõ Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ.
30 Pǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃, pè kè pɩ sɛ̃, tɛ́ mɛ yȉ nópilɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole gbȍ dahbɩ, pépi
mɛ kyɩ sélɛ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm kõ.

12

Nsyakɩ kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbȉ́ mɛ̀ sɔkɔ, yȍtɛ̃ dȉ́ Yerɔdɩ tyah Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ névye túkù fȍ́hnólɛ
Yerusalɛmɩ kwil.
2 À Nsyõ nɛ́nkyí dȉ́ Nsyakɩ ko mɔ kèkírkȉlɛ.
3 Tɛ́ wǎh kè wɛ yĩ mɛ̀ nɔ Nsyifunɔ tyí sɛ̃, à tõ Pyɛrɩ tɔ tɛ̃. Légbȉ́ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ búrn
sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnólɛ.
4 Wǎh Pyɛrɩ tɛ̃ sɛ̃, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pȋ ǹyȇh tȉnkȉnó ńyȁ́h
névye kõ pè wɛ̃nɛ n sah, à ǹnɛ n syɩkɩ. À sȍ mɛ ké tyí nɛ, búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh-à kɩ sɔkɔ tɛ,
pé à tuke no pól yȉ́ yah.
5 Pyɛrɩ yah sȍ mɛ víkénólɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ mó mɛ Liyellɛ n
gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbȉl nɛ̂ pɩ, à Pyɛrɩ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ dȉndal-á Yerɔdɩ kɩ Pyɛrɩ tuke n pi, ké lékȃ̂hnɛ, Pyɛrɩ sȍ mɛ púkúbínsàhnólɛ
kɛ̃ló pló nínólɛ, tɛ́ mɛ n dɔ sràsyíbí nɛ́pȋ nímí wró. Tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sȍ mɛ ké
yah, mɛ kélɛ n syɩkɩ.
7 Ǹtɛ nɛ́npó swɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnyõ tȍnpɩ yó núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ sɔkɔ, ké sɔkɔ
pól piki pěrr. Yȋnyõ tȍnpɩ mɛ̀ mɛ Pyɛrɩ mɩ mɩ ǹ gbɔ̀pɔ tyí à à yilki mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ
ńkɛ̃, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃ló nópi núkú kõlɩ to Pyɛrɩ gbȁn tyí, à kwɛ sétáh.
8 Képah tɛ̃nɛ, yȋnyõ tȍnpɩ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kõ dyɩ ànɛ̂ ǹ lékyêhlɛ. À mɛ kè pɩ sɛ̃.
Yȋnyõ tȍnpɩ mɛ̀ tõ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mó pé sȍ tɛ̃.
9 Pyɛrɩ mɛ ǹ sȍ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yȋnyõ tȍnpɩ-á tyi nónónɛ n pɩ, Pyɛrɩ náh sȍ mɛ sɛ̃ sé yõ
nɛ gblɔ-á sélɛ. À sȍ wɛ nɛ dɛ́kí-á pé n dɔ.
10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́ ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ, tɛ́ kyɩ syɩ vyɔrɩ wùkah
gbȉ́ní tyí. Képah yah sȍ mɛ mɔ́nólɛ kwil nɩyȍ́ tȉnnɛ. Ké tɔ núkú yɩkɩ mɔ ké gblȍy. Pè mɛ
wil à wɛ̃kì tɛ̃ n yuku. Dǒ, Pyɛrɩ núkú yȋnyõ tȍnpɩ mɛ̀ yah kwlɔ.
11 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yah pyě pɩ kyòo yĩ mɛ̀nɛ. À mɛ nɛ núkúnúkú, páh pyě kè pĩ yȉ̃́
nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tõ ǹ yȋnyõ tȍnpɩlɛ à pɔ pé pwah mɔ wilki Yerɔdɩ gbȍ ànɛ̂ Nsyifunɔ-á sȍ
mɛ pèl nónónɛ n syɩkɩ nɛ, sè péwɔ nɔ.
12 Tɛ́ Nsyõ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Pyɛrɩ-á ǹ fɔkɔ sõ yah, à sɔkɔ ǹmɔ yȕ́ Mari gbô. Nírí
pípú náhnáh sȍ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npó, mɛ Liyellɛ n ni.
13 Tɛ́ Pyɛrɩ-á pɔ gbô yah mɩ, tȍnpɩ pípír yó mɛ pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de kélɛ,
tɛ́ píkínyahnɔ pɩ nɛ, nɛ̂ se nɩ?
14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á yo mɔ, à ǹ yȉ́ pĩ. Ké nìvìnì tɛ̃ tyí, à pyě gbô yah sah yíkínmɔ-
ńkɛ̃nɛ tɛ́ ǹ syɩ to kyɩ kè yo no téló tyí nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ-á mɛ yȉ́nntɛ̃nólɛ gbô yah.
15 Ǹtɛ pè pyě nɛ, pípír yȍgbèkè-á yuku. Tɛ́ wǎh mɛ kélɛ n gbah n yo nɛ gbɩ-á pé n yo,
pè tõ nɛ ńkɛ̃, Pyɛrɩ mírkí-á kɩ nɛ̂ à wɛ.
16 Ǹtɛ Pyɛrɩ wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tõ n mɩ sɛ̃. Képah sɔkɔ, pǎh pópó pɔ wùkah yɩkɩ
mɔ, pè kè wɛ kè pɩ ǹmɔlɛ ńtyȉ́nɔ. Kè pɩ pé tyí gbɛ̃ndùnȉnɛ.
17 Pyɛrɩ mɛ ǹ gbȍ pɩ mɔ pé tyí nɛ, pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ
à kõ à wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí. Tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, pè kyɩ kè
yãh Nsyakɩ ànɛ̂ pé yȕ́npyé Yesu yõ sɛ̃pú téló tyí. Képah náh, à pyě wil sɔkɔ fȉ́ yó.
18 Ǹtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ,
ǹ tyí se pɩ sɔ̃ nɩ?

19 Képah tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kɔ̃ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh à wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ piki yah, tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ. Képah náh, Yerɔdɩ wil Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Sesarɩ kwil.

Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

20 Tiri kwil ànɛ̂ Sidɔ̃ kwil tãn-á sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké yɔ̃ke lésɔ̃ mɛ n wil yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Yerɔdɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékẫb-á pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ, Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh pélɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yɔ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ wil Yerɔdɩ tyí. Képah yĩnnɛ, pè kyɩ
pé sɔ̃nɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé kyɩ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ yah kɔ̃ Yerɔdɩ tyí.
21 Pǎh gbȉyȉkȉ nɛ̂ yah tɔkɔ, ké lésɔ̃-á nɔ, Yerɔdɩ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí flɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí kǒ yɔ̃,
à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí.
22 Képah tɛ̃nɛ, névye tyah n gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n wɛkɩ yɔ̀ dɛ́, Liyel-á!
23 Képah sɔkɔ, Yerɔdɩ-á sɔ̃npí gbílkínɔ́ mè fɛ̃ syi, nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ sàhnɔ́lɛ Liyel yɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yȉnyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ núkú à mɩ, kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ sɔkɔ, à à yɔ̃ ko.
24 Ǹtɛ Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n gbah n tɔ̃ mɔ n yuku ólɛ.
25 Tɛ́ Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á pé tɔ̃̀ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,* pè Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ pé syɩ
sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ

1 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ:
Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ, ànɛ̂ Simeyɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè n ye Dɩ̃́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil
Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ kɔ̃rɩ pɩ wɛ̃ tyí Kalile gbɛ̃nyah yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩlɛ.
2 Sɔ̃ yɔ́lɛ, pǎh mɛ níkȉ tɛ̃, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo pé tyí nɛ: «Yé
Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé tyílɛ. Pè kɩ tɔ̃̀ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n ye pélɛ.»
3 Képah sɔkɔ, pè níkȉ tɛ̃,* à nírí pɩ pé tyí à pé gbȁn sah pé yɔ̃, tɛ́ pyě pè fĩn mɔ pè sɔkɔ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃, pè mɛ tiki yuku à kyɩ de Selesi
kwil. Tɛ́ de krɔ́tɔ́kè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ,
pnɛ yɔ nɩyɔ̃́.
5 Pǎh yĩni tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ, pè tyah Liyel wɛynɛ n yo Nsyifunɔ
Liyel ní-ńtân vì sɔkɔ. Tɛ́ Nsyɔ̃-Markɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pé yohnɩ n mɔ yĩnnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mè kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pafɔsɩlɛ. Pè kyɩ
Nsyifunɔ sènpɩ dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ.
7 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Sɛrɩsyusi Polusilɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésɔ̃ lékẫm névilɛ.
Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè sɔ̃̀ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah ye, à pè kɔ̃ pè kyɩ Barnabasɩ
ànɛ̂ Sole ye.
8 Ǹtɛ sènpɩ dɩ̃́ Bar-Yesulɛ, pè tɔ̃ sɔ̃̀ ǹnɛ n ye Yelimasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ
Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ n fwo. Á sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Syipri yah tɛ̃-ò dɩ̃́ yȉnínmɔ-ńsahlɛ, nɛ à
káh sɛ̃ Yesu yɔ̃.
9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tɔ̃ pè n ye Polelɛ,† Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ dɩ̃́ yah díkídíkí,
10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ nɛ̂-á lékẫmkãm ànɛ̂ yȉnvȉ ó á tɔ̂ɔ́, sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ névi mè; gblɔ wȁl
pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wȁl tómtóm fɛ̃kìnɔ́ yal mɔ dɛ́!
11 Núkúnúkú tɛ̃nɛ, Liyel gbɔ̃̀ kɩ sah á wil. Á kɩ pɩ yȉtũ̂nɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á náh tɔ̃ gbĩ
kyɔ̀ɔ wɛ n pi.» Képah yɔ́ntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ yɩ̃́ núkú wɔ, à ǹ gblɔ̃̌y wɛ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, tɛ́ tyah n kɔ
n kore n vi n kɔ̃, à nɛynɛ n yah n kɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ tɛ̃ tɛ̃nɛ.
12 Képah sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃-ò dɩ̃́-á Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh, sè ǹ nɩ
tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30. * **13:3** 13.3 - Níkȉ tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh níkȉ tɛ̃, ké kannɛ, pě ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yɔ̃kelɛ n yɔ̃. † **13:9** 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃, tɛ́ Wrome tãn mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ.

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kómû de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal Pafɔsɩ kwil, tɛ́ yuku
Pɛrsyɩ kwil, Pãnfili gbɛ̃nyah sɔkɔ. Pǎh mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku
Yerusalɛmɩ kwil.
14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ, pópó à kyɩ de Antyɔsyɩ
kwil, Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ.‡ Tɛ́ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ, pè kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
15 Képah tɛ̃nɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ̀̃ntɔ̀̃nnɔ́
yísyɔ́ kar. Wǎh kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tãm mɛ pè kɔ̃ pè yo Polepi tyí nɛ, pé no,
wɛlɔ yísyɔ́-à kɩ mɛ pé tyí sɔ̃̃ré mɔ mɔ tɛ̃nɛ tɔ́wû sɔkɔ, ké wɛ̃kì-á mɛ pé tyí.
16 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn, tɛ́ ǹ gbɔ̀̃ pɩ mɔ no tyí nɛ, pè noh pé tyí yɔ̀. Tɛ́ yo pé
tyí nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlɩ nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ, yé
nóhnɔ́ pɩ ń tyí.
17 Ápi Yisrayel tãn Liyellɛ, à ápi náh tãn yah wilki. À tɔ̃ Yisrayel tãn pɩ dò, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̀̃
pè mɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ; tɛ́ tɔ̃ ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ pè wilki ké sɔkɔ.
18 Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí kénkɔ̃lɛ.
19 Képah náh, à yìkìnìnɔ́ kwǎrninɔ névye ko mɔ, à pé duku to Kanah gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́
pé sétáhlɛ Yisrayel tãn kɔ̃ gbɛ̃kɩlɛ.
20 Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pɩ n tɛ, kè nɔ ye kyɛyɛ̂̃h tikininí pɔ́ gbãm (450) kénkɔ̃lɛ. Képah
náh, á náh tãn sɔkɔ ye Liyel n wilki á vyãh syípúlɛ, pópó à pɔ nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̀̃ syínyo-ò
Samuyɛlɩ gbĩ tyí.
21 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah kɔ̃ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̀̃tɛ̃ yɔ́ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel mɛ
Kisi píɗĩ́ Sawuli pɩ pé yɔ̀̃tɛ̃nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ, Bɛ̃nsyamɛ yìkì nɛy ye sɔ̀̃
ǹnɛ.
22 Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pɩ pé yɔ̀̃tɛ̃nɛ. Davidi tyí sɔkɔ ye lésõ
Liyel yo nɛ ńkɛ̃: ‹Mé wil mɔ ń dyɔ yĩ́ nɛy yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyese píɗĩ́ Davidilɛ. À kɩ ń dyɔ
yĩ́ tyi pól pɩ dal mɔ pallɛ.›
23 Liyel ye lésõ ǹ vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á kɩ dubi ǹmɔ pétóbé sɔkɔ.
Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pɩ Yesulɛ.
24 Tɛ́ Yesu-á pópó n pi, wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ,
pè mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ.
25 Ǹtɛ Nsyɔ̃ tɔ̀̃-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí nɛ ńkɛ̃: ‹Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ mɛ
ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂ pɔ́nɔ́-á yé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé yah, à
mɛ n knɛ pɔ́-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃̃rɔɔ kah ǹ lékyɛ̂h fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyɛ̂̃h sɔkɔ.›»
26 Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmɩ pétóbélɛ, à tahlɩ Liyel yah tíkí
pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ wɛy mɛ̀ ye tɛkɩ mɔ ápi pól yĩnnɛ.
27 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ tãn ànɛ̂ pé yɔ̀̃tãm náh lésõ pĩ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̀̃
syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar pé tyí Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ, pè náh sé yɔ̃ pĩ. Kénɛ
wɛlɔ tyi yɔ́nɔ́ ye lésõ pè pɩ dal mɔ, pǎh lékàhlɛ Yesu kɔ̃.
28 Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí
nɛ, à à ko mɔ.
29 Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu tyí sɔkɔ, pǎh pɔ sè pɩ dal mɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè ǹ
lékó tiki mɔ to dahnɩ yɔ̃, tɛ́ kyɩ à yĩ diki yɔ́ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
31 Képah náh, névye nónó-á lésõ ǹ sɔ̀̃ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃nyah, à dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ
kwil, à ǹ gblɔ̀̃ynɛ pépi wɛ̃kɩ sèpìn náhnáh sɔkɔ. Kénɛ névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu
kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.
32 Ǹtɛ ápilɛ, Nìvìnì tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃: Liyel-á ǹ vyãhlɛ á náh tãn kɔ̃
nɛ̂ tyí yõ,
33 képah-á à pɩ dal mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pɩ pé wɛ̃npìlɛ. Wǎh Yesulɛ á kɔ̃, à yĩnɛ kǎh
wãrkɩ sah sɔ̃ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yìkì ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Ǹmɔ Píɗĩ́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*
34 Liyel ye lésõ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃, Yesu-à pɔ ku, à náh n pyãh n pi. Páh kɩ ǹ
lékó yilki mɔ. À tɔ̃ lésõ kè yo dal mɔ nɛ ńkɛ̃:

‡ **13:14** 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̀̃ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̀̃ mɛ Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̀̃ pé kɔ́lɔ́ mɛ̀ tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4. § **13:18** 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃ke ó náh sɔ̀̃ Liyel pélɛ n kɔ̃. À sɔ̀̃ mɛ pé nɩlɛ n gbɛ, à n tɔ̃ n sah n pɩ pé tyí. * **13:33** 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7.

‹Máh lésõ ń vyãhlɛ Davidi kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, kɩ sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›[†]
35 Képah ye Davidi yo fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Á náh n yɛ á tȍnpɩ pèpɛy lékó kõ
kè n pyãh n pi.›[‡]
36 Ǹtɛ Davidi tẽ wɔ gbĩ sɔkɔ, à Liyel tȍ pɩ ké wɛ̃kì yõ. Képah náh, à mɛ ku pè kõ pè yĩ
ǹ náh tãn lékyî tnô, ǹ tɔ lékó mɛ pyãh.
37 Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ lékó tẽ wɔ náh pyãh dɛ́!
38 Á no, yé pĩ nɛ, ǹmɔ Yesu gbȍ yõ-á tyípêl yɔ̃nmɔnɔ tyí wɛ yo yé tyí dɛ́! Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ náh tẽ wɛ yé yõ wilki tyípêl nónó sɔkɔ,
39 névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tẽ yõ kɩ wil sé pól sɔkɔ, à kɩ fɛ̃ nɔ de Liyellɛ.
40 Képah ye, yé kyɔ̀mìnɔ́ pɩ, yè káh pɔ Liyel wɛy mɛ̀ yahle. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè kɩ pɔ yé yĩni tẽ. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃:
41 ‹Yé yah, wɛ̀nyìkì wɛ́kípú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃ndùnì sɔkɔ, yè mó ku tẽ yõ!
Máh kɩ pɔ nɛ̂ pɩ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɩ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃ sȍ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»[§]
42 Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á n wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, no
tyah pélɛ n ni nɛ, mɩ mɩ yòh kèyǎhlɛ, pè tõ pɔ pé syɩ pé wɛy mɛ̀ ó yõ.
43 Képah náh, tɔ́wû-á pɔ karkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sȍ tẽ.
Nsyifunɔ ye sȍ, à tahlɩ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ. Tɛ́
Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sȍ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ pé
tyí, pè ké tɛ̃nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil névye kan pɔ tuke mɔ Liyel
wɛy noh yĩnnɛ.
45 Nsyifunɔ-á kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃, dyɔ́yɔ́kì de pé sɔkɔ képékèyɔ̂. Pè tyah Pole wɛynɛ n
kõlɩ, à ké tyílɛ n yo n yɩkɩ.
46 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ kè yo nìsãhlɛ pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy
sȍ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɩ nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh
pɩ sɛ̃, ápi kɩ á yah mɔ névye tȋnnɛ núkúnúkú, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
47 Tẽ ǹgbẽ Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɩ dò. Ȁ kè yo nɛ ńkɛ̃:
‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɩ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɩ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyȍ pól sɔkɔ.›»[*]
48 Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃, pé nɩ vɩ, pè tyah Tẽ ǹgbẽ
Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sȍ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tẽ ǹgbẽ
yõ.
49 Liyel wɛy núkú tõ mɔ kénɛ gbɛ̃nyah tȁntȁn pól sɔkɔ.
50 Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ sȍ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃,
Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ yõ. Pè mɛ tyah
Polepilɛ n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh yõ.
51 Pǎh mó n wil kénɛ kwil, pè pé gbyɛ̂h nɛ̀ngbõ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi
kwil.
52 Ǹtɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu tȍ sɑ̃́hpú tẽ wɔ sȍ mɛ nìvìnì ǹgbẽ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè
tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

1 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á yĩni tẽ Yikonyumi kwil, pè tõ de yuku Nsyifunɔ
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.

[†] **13:34** 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3. [‡] **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10. [§] **13:41** 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5.
[*] **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

2 Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sȍ yahle sɛ̃nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi nɛ́káhbí kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃pú yõ.
3 Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tõ tɛ̃ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbȍ sàhnyĩnɔ
sȍ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ pè kõ pè n wɛkɩ nìsãhlɛ. Tɛ́ à sȍ mɛ pé yah tɛ̃ pè kõ pè gbǐl tyilɛ n pɩ,
gbǐl nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
4 Ǹtɛ kwil névye gbɛkɩ. Pé túkù sȍ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ.
5 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yȍtãmnɔ́ tyí, pè wɛ̃ tyí
mɔ nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɩ fõh, pé mó pè minki ko dyêhlɛ.
6 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir kwil, ànɛ̂ Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂
sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni gbɛ̃nyah.
7 Tɛ́ yõ sɔkɔ, à Nìvìnì tirlɛ n yo n kõ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù ɗí yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

8 Tɛ́ ɗí yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyȇhnɛ kúnɔ́lɛ. Á sȍ dubi sèkùkùlɛ, à náh tɛ̃ wɛ kɔ
yah.
9 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɩ, kénɛ ɗí sȍ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ. Képah tɛ̃nɛ, Pole tyah ɗínɛ
n yah díkídíki. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ ɗí mɛ̀ tyí kɩ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ wɛ Liyel
tyí,
10 à yo ǹ tyí yĩnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yuku n yĩn tómm á gbyȇh yõ!» Képah sɔkɔ, ɗí núkú
yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyȇh yõ, à tyah n kɔ.
11 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ pínɔ́ wɛ sɛ̃ Pole tyí, pè tyah n yo wòhòh Likawoni tãn wɛy sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃, tȁn-á sé viri pɩ névyelɛ à tiki pɔ pé wrɔ́ dɛ́!
12 Képah sɔkɔ, pè tȍ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, pè képah yĩn dyɩ Barnabasɩ kõ. Tɛ́ wɛy-á
sȍ mɛ Pole wɔ gbȍ sɔkɔ sɛ̃, pè kèyǎh yĩn dyɩ ǹmɔ kõ, nɛ̂-á pè n ye Yɛrɛmɛsɩlɛ.
13 Tɛ́ tȍ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sȍ mɛ kwil dé-ńsah yah sɔkɔ. Ké lékwén nɛ́tɛ̃
ɗí mɛ nyéhpyɛ́nì tɛ̃ pɔ kénɛ tȍ wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yĩ finɛ.* Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sȍ mɛ ké tyí nɛ,
pé gbètòh mɔ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole yõ.
14 Ǹtɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pépi nónó-á Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ, pè pé
fwɔ̀mɔlɔ yɔrɩ tɔkɩ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyí, tɛ́ to de tɔ́wû nɩyɔ̃́ mɛ yo tũ yĩnpɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ:
15 «Á no, sɔ̃ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pɩ? Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyí kõlɛ dò! Nìvìnì tir ye á
pɔ yó-ńsah yé tyí nɛ, yé yõ kɛ̃ fal fal tȁn nɔ́pi milki, yé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
min nɛ́tɛ̃nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yĩnyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyȉn pól tyí.
16 Ǹgbòlɛ, Liyel mɛ̀ ye sȍ yɛ kwlo kwlo névye pól kõ pè n kɔ pé dyɔ dyɔ wȁl yõ.
17 Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̃y dùkùlɛ n wɛ̃kɩ sɛ̃ gbĩmɛgbĩ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ. Á mɛ pȕnɛ n pɩ n
mɔ yélɛ n kõ à n wil yĩnyõ, tɛ́ yé sèmukɔ kõ sè n pɛkɩ, tɛ́ yõke náhnáhlɛ yélɛ n kõ ànɛ̂
nìvìnìnɛ.»
18 Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yónɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntȍ névye yah vyãh tɔ́wû yĩnínmɔ-ńsah nɛ, pè
káh gbètòh mɔ pé yõ.
19 Ké légbĩ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah, ànɛ̂ Yikonyumi kwil,
à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi tɛ̃ mɔ Polepi yõ, pè kõ pè yuku Polelɛ n minki dyêhlɛ nɛ
páh ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɩ wilki sah kwil náh ɗìnnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh
ku.
20 Ǹtɛ Yesu tȍ sȁhpú-á pɔ tuke mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbĩ gbĩ nɛ̂nɛ, à mɛ yuku tɛ́ de kwil
sɔkɔ. Tɛ́ ké ɗìndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Dɛrɩbɩ kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ

21 Képah tɛ̃nɛ, pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Dɛrɩbɩ kwil, pè Nìvìnì tir yo nɛ́npɔ́ tãn tyí. Pé náhnáh mɛ
sɛ̃ Yesu yõ, à pɩ ǹ tȍ sȁhpúlɛ. Képah náh, Polepi pé syɩ syɔ̃ Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi
kwillɛ, à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃nyah sɔkɔ.
22 Tɛ́ nìsãh ànɛ̂ sɔ̃ré ye sȍ pè n mɔ n kõ Yesu tȍ sȁhpú sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ pé sõnɔ
sah yĩ̃ Yesu yõ gbĩmɛgbĩ. Pè sȍ mɛ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, yèvyãhrɩ náhnáh dénwȉlnɔ́ sɔkɔ-á
pé kɩ de Liyel tɔ̃rí mɛ́-ńsah sɔkɔ.

* **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nì nɔ́pi sȍ mɛ kóhnmɔnɔlɛ yĩ fi nɔ́pilɛ.

[23] Té Yesu yõ sẽpú t̀inkìnɔ́ nónó-á sȍ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sȍ yah tãm yísyɔ́
yah wilki sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Té níkì tẽ à nírí pɩ pé tyí, à pè dahbɩ Tẽ ǹgbẽ Yesu gbȍ,
pǎh sẽ ǹmɔ nɛ̂ yõ.
[24] Képah náh, pè Pisidi gbẽ̌nyah kɔ kah, à kyɩ de Pãnfili gbẽ̌nyah sɔkɔ.
[25] Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɩ kwil tãn tyí, té pyẽ́ yuku Atali kwil.
[26] Pǎh n yal nɛ́npɔ́, pè de krótókè ǹgbẽ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɩ kwil, Siri gbẽ̌nyah sɔkɔ.
Kénɛ kwil sɔkɔ ye sȍ pè pè dahbɩ Liyel gbȍ sɔkɔ, tȍ mɛ̀ pɩ yĩnnɛ, nɛ̂-á pè pɩ tɛ yɔ̀.
[27] Pǎh yĩni tẽ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè Yesu yõ sẽpú t̀inkì ye tuke. Té Liyel-á pé yah tẽ, à ǹ
tȍ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, pè kè yãh pé tyí; à tahlɩ wǎh ǹ yõ sẽnɔ́ wẽ̌kì yɩkɩ mɔ névye tɔ kõ sɔ̃,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
[28] Képah náh, Polepi tẽ pélɛ Antyɔsyɩ sɔkɔ, à mo.

15

Yékẫb dénɔ́lɛ
[1] Képah tẽ̌nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbẽ̌nyah, à pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ. Té pɔ tyah Yesu
yõ sẽpúlɛ n kwɔ nɛ ńkẽ, né pè náh kȍkè kõ sɔ̃-á Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ kè yo sah, pè náh
fẽ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi.
[2] Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ náh fẽ syi. Kǎh pɩ sẽ, yékẫb ǹgbẽ de pépi ànɛ̂ díbí nɔ́pi
wrɔ́. Képah sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabasɩ, ànɛ̂ pépi túkù-á kɩ dɔkɔ yuku
Yerusalɛmɩ kwil. Pǎh kɩ kyɩ wil Yesu tẽntȍ névye ànɛ̂ Yesu yõ sẽpú yah tãm tyí, pè yĩ
mɛ̀ yah wah.
[3] Té mɛ yòhnìnmɔnɔ pɩ Polepi tyí kénɛ kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n sɔkɔ, pè syõ sɔkɔ
Fenisi gbẽ̌nyah ànɛ̂ Samari gbẽ̌nyah sɔkɔ, mɛ névye tyílɛ n yãh pé tyí, nónó-á vi mɔ
Liyel wẽ̌kì tẽ, té Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pɩ nìvìnì ǹgbẽ̌nɛ Yesu yõ sẽpú pól tyí.
[4] Pǎh kyɩ yĩni tẽ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sẽpú, ànɛ̂ pé yah tãm, ànɛ̂ Yesu tẽntȍ névye
mɛ pè tẽ pallɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á Polepi yah tẽ pè ǹ tȍ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, Polepi kè yãh pé
tyí.
[5] Ǹtɛ Farisiyẽ névye nónó-á vi mɔ pɩ Yesu yõ sẽpúlɛ, pépi túkù yuku tyah n yo nɛ ńkẽ,
nónó-á sẽ Yesu yõ, té Nsyifunɔ náh pélɛ, pǎh yĩnɛ pè kȍkè kõ; ànɛ̂ pǎh yĩnɛ kyȉnmɔnɔlɛ
pè Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ nɛ n pɩ.
[6] Képah tẽ sɔkɔ, Yesu tẽntȍ névye ànɛ̂ Yesu yõ sẽpú yah tãm wẽ wɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, à
kè yah wẽ tyí.
[7] Kè sȍ pɩ yĩ̌i yékẫb ǹgbẽ̌nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrɩ pɔ yuku yĩn, té yo pé tyí nɛ ńkẽ: «Ń
yȗ̃npyé, yépi ńtẽ se kè pĩ nɛ Liyel-á ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di mónɔ́lɛ té! Á nɛ mé Nìvìnì
tir yo névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè kè wɛ noh, pè mó sẽ Yesu yõ.
[8] Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ, ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kõ, sɔ̃-á lésõ à kélɛ ápi
tɔ kõ, à kè wẽ̌kɩ nɛ páh pépi tɔ fẽ syi.
[9] Á náh wǎhkì pɩ ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́. Pǎh sẽ ǹ yõ, képah ye à pé nnɔ tõ sah.
[10] Té núkúnúkú, sɔ̃ pɩ té yé Liyel vyãh sȍlɛ n noh, à tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ n sah Yesu yõ sẽpú yõ,
nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂ ápi ńtẽ náh tẽ wɛ sè twah yah?
[11] Ǹtɛ ápi sẽ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tẽ ǹgbẽ Yesu pèpɔrɩ gbȍ yõ, no nɔ́pi tyí
kõlɛ.»
[12] Kǎh pɩ sẽ, no pól tẽ syísyí, té pé ní kwɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel-á
syõ Polepi tyí, à gbȉl tyi nónó pɩ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé tyí.
[13] Pǎh sè yãh tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyakɩ wɛy tɔkɔ, té nɛ ńkẽ: «Ń yȗ̃npyé Nsyifunɔ,* yé noh ń
tyí yɔ̀.
[14] Á pól yĩ́ yah ye Simo-Pyɛrɩ kè yo nɛ ńkẽ, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah tɔkɔ, à nósyɔ́ yah
wilki névye sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à pɩ ǹ nolɛ.
[15] Té wɛy mɛ̀ mó tõ mɛ yĩ́nénɔ́lɛ Liyel tẽntȍ syínyopu wɛlɔlɛ. Yé yah, kè mɛ
wắrkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
[16] Tẽ ǹgbẽ Liyel-á nɛ ńkẽ:
‹Képah náh, mé kɩ ń syɩ pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tõ mɔ.
Mé kɩ ǹ kéntíkínȉ tõ mɔ kɩ kè yilki pallɛ.
[17] Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̋ névye téló pól kɩ yuku ńnɛ n yah n kõ.
Gbɩ yõ, kwlo kwlo névye pól ye kɩ n yah n kõ n pi ńnɛ,

* **15:13** 15.13 - Yȗ̃npyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, pépi pɩ Nsyifunɔlɛ nónó-á sẽ Yesu yõ.

máh pépi nónó ye nɛ pè pɩ ń tyílɛ.›
Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kɩ
18 di mónɔ́lɛ.†
19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakɩ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á vi mɔ Liyel tyí yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ n tɛ̃ n tah pé tyí.
20 Ǹtɛ á ye sɛ́bɛ́y wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yîlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kòlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, sè kõ sè káh pɔ pè silki.
21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃́nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tɔ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì̃ pól yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kɩ pépi tɛkɩ mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Antyɔsyɩ kwil. Képah tɛ̃̌nɛ, Nsyudasɩ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasɩlɛ, pè mɛ ǹmɔ ànɛ̂ Silasɩ yah wilki. Pé nímí póllɛ, névye sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ.
23 Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ à dahbɩ pé gbɔ̃̀, nɛ̂ sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á yũ̃́npyé yépi nónó-á Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyɩ, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à tahlɩ Siri gbɛ̃̌nyah kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyahlɛ; ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ yé yũ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃́pú yah tãm ye n wɛkɩ yé tyí.
24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ, à yé mɔ sah fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tõ tõ pélɛ.
25 Képah ye, á kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kɩ névye wilki tɛkɩ mɔ yé tyí. Pè kɩ n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nìgbɛ̀kì névye Barnabasɩ ànɛ̂ Polelɛ,
26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.
27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Tyi nónó-á á wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tõ yo yé tyí vyãhlɛ.
28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tõ tyi yísyɔ́ kõ sah yé kõ, à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh:
29 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kòlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kòlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. Yâh yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ n yĩ̃́ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n pɩ plɛ. Yé tɛ̃̌nɔ!»
30 Képah náh, pè wɛ̃kìlɛ tɛ̃ntɔ̃̀ névye kõ pè sɔkɔ à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil. Pè kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kõ.
31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, kè pɩ nìvìnìnɛ pé tyí.
32 Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩpi tɔ-á sɔ̃̀ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ sɛ̃, pépi tyah nolɛ n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ.
33 Pǎh sèpĩ̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fĩn mɔ, tɛ́ wɛkɩ pé tyí nɛ, pè de lènɔlɛ pé tɔ̃́pú tĩ̀nnɛ. [
34 Tɛ́ Silasɩ wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kɩ wũ nɛ́npɔ́.]
35 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye náhnáh yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nìvìnì tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpĩ̀n yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃, Pole yo Barnabasɩ tyí nɛ, páh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo kõ kwlo nónó pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syɩ kyɩ yah pé yũ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃́pú tyí kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kɩ mɛ dùkù nɛ̂nɛ.
37 Képah sɔkɔ, Nsyõ nɛ̂-á pè n ye Markɩlɛ, Barnabasɩ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ.
38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésõ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ Pãnfili gbɛ̃̌nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh tõ sɔ̃̀ mɛ n kyɩ n pɔ pélɛ pé tɔ̃̀ sɔkɔ.
39 Kǎh pɩ sɛ̃, yékɑ̂b ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabasɩ wrɔ́, pè mɛ gbɛkɩ. Barnabasɩ mɛ Nsyõ-Markɩ tɛ̃ tahlɩ ǹ gblɔ̃̌y tyí, pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah.
40 Ǹtɛ Pole wɔ mó Silasɩ yah wilki. Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú-á níri pɩ pé tyí, à pè dahbɩ tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃ tyí.
41 Pè Siri gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̌nyah pól kɔ kõ, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ n yuku Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì̃nɔ́ sɔkɔ.

† **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsɩ 9.11-12.

16

Timote tàhlɩ̀nɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pè yɔ̃ sɔkɔ Dɛrɩbɩ kwil. Păh wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè kyɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Timotelɛ. Ǹ yṹnɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃̂kɩ̀lɛ n kɔ, tɛ́ ǹ sú mɛ Krɛkɩ nɛynɛ.

2 Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Lisitir sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sɔ̃̀ mɛ Timote yɩ̃́ngbílɛ n yo.

3 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sɔ̃̀ pĩ nɛ, Krɛkɩ nɛy-á Timote súlɛ.[*] Pépi yĩnnɛ, Pole mɛ Timote kɔ̃.

4 Képah sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tɑ̃m-á tyi nónó yah tɔkɔ, pĕ sélɛ n yɑ̃h kénɛ kwlo Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí nɛ, pè nɛ n kɔ sé wɑ̃̀l yɔ̃.

5 Kăh pɩ sɛ̃, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ sɔ̃̀ mɛ n gbah n sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ wɑ̃n tɔ̃ mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yɔ̃ sɔ̃mɛsɔ̃́.

Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ Turasɩ kwil

6 Képah náh, Polepi sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Liyel wɛy yo Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ǹtɛ Liyel Mirki kè yahle pé tyí. Kăh pɩ sɛ̃, pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̆nyahlɛ.

7 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃̆nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Bitini gbɛ̃̆nyah. Ǹtɛ Yesu Mirki[†] kè yahle pé tyí.

8 Kăh pɩ sɛ̃, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turasɩ kwil.

9 Tɛ́ lékɑ̃̂hnɛ, Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃kínɔ́ mè sɔkɔ, à Masedonɩ gbɛ̃̆nyah ɗɩ̃́ yɔ́ wɛ yɩ̃́nntɛ̃̆nɔ́lɛ, tɛ́ tɛ̃ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃, à pɔ Masedonɩ sɔkɔ, à pɔ pépi yohnɩ n mɔ.

10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃kínɔ́ mè wɛ sɛ̃, á mɛ kè pĩ yɩ̃̃́ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyɩ pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo Masedonɩ tɑ̃n tyí. Kăh pɩ sɛ̃, á núkú á vi nɛ áyáh kɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́.

Lidi-á pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turasɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ pè n ye Samotrasɩlɛ, á náh kwɔ dah fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ ké ɗĩndallɛ, á yuku Neyapolisi kwil.

12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwíl-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonɩ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil yɔ̃̀tɔ̃rí sɔ̃̀ mɛ Wrome tɑ̃n gbɔ̃̀. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ.

13 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃-á pɔ nɔ, á kè sɔ̃ nɛ, pé Liyel ní-ńsah-á kɩ wɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Kăh pɩ sɛ̃, á wil kwil nɩyɔ̃́, à nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Á kyɩ syɔ́ yísyɔ́ wɛ tùkènmɔntɛ̃̆nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Á mɛ kɔ̃ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yɑ̃́hkɩ̀ yɑ̃h pélɛ Liyel wɛy tyí yɔ̃.

14 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ syɔ́ nɔ́pi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sɑ̃hlɔ dɛ́nkɔ́kɔ́nɩ̀ gbɔ̀ yɩ̃́-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃̂kɩ̀lɛ n kɔ. Tɛ́ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mè nɩ sɔkɔ à kɔ̃ à ǹ níkí kwɔ, à Pole wɛlɔ noh pallɛ.

15 Kăh pɩ sɛ̃, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kéte tɑ̃n pól mɛ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pi mɛ kè yah kɔ̃ ápi tyí nɛ, áyâh kɩ mɛ sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ péwɔ-á pɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́-òlɛ, á pɔ n kyɩ n twah pé tyí pé gbɔ̂. Tɛ́ á gbah tɛ̃ pɔ́pɔ́, á pɔ sah ǹ tyí yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

16 Képah sɔkɔ, sɔ̃ yɔ́lɛ á mɛ n yuku nírí pí-ńsah, tɛ́ tɔ̃̀npɩ pípír yɔ́ pɔ á yohnɩ. Sétɔ̃ sɔ̃̀ mɛ kénɛ pípír gbil à kɔ̃ à tyísnɔ́lɛ n wɛ n yo. À sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n wɛ ǹ yɔ̃̀tɑ̃mnɛ n kɔ̃ kénɛ tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ.

17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo tũ léyy no tyí nɛ ńkɛ̃, díbí nɔ́pilɛ, yɔ̃̀tah Liyel tɔ̃̀npɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃̂kɩ̀ tyí-á pè pɔ n yo pé tyí.

18 À sɔ̃̀ mɛ képah tɛ̃̆nɛ n pɩ sɛ̃, sèpɩ̃̀n náhnáh sɔkɔ. Kăh pɔ Pole gblɔ́lɛ n vyɑ̃h, à ǹ yah vi yo sétɔ̃ mè tyí nɛ ńkɛ̃, Yesu Krista yĩn yɔ̃, à pípír mè fin mɔ. Wăh yo sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ sétɔ̃ núkú pípír fin mɔ.

19 Képah sɔkɔ, pípír yɔ̃̀tɑ̃m-á kè wɛ nɛ, pé sɔ̃nɔ-á sɔ̃̀ mɛ pɔ́ nɛ̂ wɛ́nɔ́ yɔ̃ ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ kăh kɩ yĩn mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃, tɛ́ yuku pélɛ yɔ̃̀tɑ̃m tyí, tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ.

---

[*] **16:3** 16.3 - Krɛkɩ névye náh sɔ̃̀ kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃. Képah ye, Timote sú kɔ̃ à náh sɔ̃̀ à kɔ̃. Ǹtɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye tyí náh sɔ̃̀ nɔ Nsyifunɔ tyí. [†] **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

[20] Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tãn yísyɔ́ tyí nónó-á pé yɔ̃̀tãmnɛ, tɛ́ kyɩ tyah n
yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-á mɛ fɛ̃́kìnɔ́lɛ n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á pélɛ,
[21] tɛ́ pǎh mɛ pɔ wɛ̃̀l yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wɛ̃̀l náh mɛ pépi Wrome tãn ńtɛ̃
tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi.
[22] Képah tɛ̃́nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yõ. Yɔ̃̀tãm nɔ́pi mɛ pè kõ pè Polepi flɔ dɛ, tɛ́
nɛ pè pè ko yèfõhlɛ.
[23] Képah sɔkɔ, pǎh yèfõh yĩ́ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yo
ké syíkí-ò dĩ́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ.
[24] Dĩ́-á fyò képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sésár kârn
mɔ pé gbyɛ̃̂h tyí.
[25] Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yìlɛ n gbɩ à Liyel
yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ pé tyí.
[26] Képah tɛ̃́nɛ, sétáh syahrɩ ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah yike. Ké vì
yey pól núkú yɩkɩ mɔ, ké sɔkɔ névye pól gbyɛ̃̂h sɔkɔ kârnnɔ́ pól kɔ̃lɩ kwɛ.
[27] Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dĩ́-á pópó dɔ yuku, tɛ́ ké vì yey wɛ yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́, à wɛ nɛ ké
sɔkɔ névye-á to wil. Képah tɛ̃́nɛ, à núkú ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ nɛ, pé pé gblɔ̃̌y ko mɔ.
[28] Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh dlo yɔ́ ńtɛ̃́nɛ ǹ gblɔ̃̌y nɔ, pé pól-á
mɛ ásɔ̃̂.
[29] Képah sɔkɔ, wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dĩ́ pè kõ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ à kõ, à de yuku súú wɔ̀kɔ̀npèkè
nɩyɔ̃́ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di Pole ànɛ̂ Silasɩ yah wílsyahrɩ sɔkɔ.
[30] Tɛ́ mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́ pè piki yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí, sɔ̃̀ se pé yĩnɛ pé pɩ pé mó
pwáhnmɔnɔ wɛ nɩ?
[31] Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂ á nolɛ.»
[32] Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól tyí.
[33] Dĩ́ mɛ Polepi tɛ̃ légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ lékɑ̃̂hnɛ, à kyɩ pé níy wu; tɛ́ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ
gbô tãn pól mɛ wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
[34] Képah náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè kõ pè yõ. Tɛ́ ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sɔ̃̀ mɛ vɩ yĩ́ĩ pé wɛ́nsɛ̃nɔ yĩnnɛ Liyel yõ sɔkɔ.
[35] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̃̀tãm nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ yo wɔ̀kɔ̀npèkè
syíkí-ò dĩ́ tyí nɛ, à díbí nɔ́pi fin mɔ.
[36] Dĩ́ mɛ kyɩ kè yo Pole tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀tãm-á tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ pé tyí nɛ, pé pè fin mɔ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, núkúnúkú pǎh kɩ fɛ̃ wil kɩ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.
[37] Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ, pépi nónó-á gbɔ̃̀ mɔ yõ Wrome tãn tyí, pépi kó pè tɛ̃ ko
tɔ́wû yĩ́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃́nɛ; tɛ́ pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɩ? Tɛ́ núkúnúkú, pè tɔ̃ mɛ n
yah n kõ pé wĩ̀lkĩ̀nfinnmɔ-ńsahlɛ sètĩ̀n sɔ̃̀ sɔkɔ nɩ? Képah náh fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ǹkɛ̃́, fɔ́ɔ́
pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ pé gblɔ̃̌y.
[38] Képah tɛ̃́nɛ, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo yɔ̃̀tãm nɔ́pi tyí. Pépi-á
képah tɛ̃ noh sɛ̃́ nɛ, Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn gbɔ̃̀nmɔ̀nyõbe-á pélɛ, tíkí pè tɛ̃.
[39] Pè pɔ gblɔ̃̌y yɛ yah kõ Polepi tyí, tɛ́ pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè ni nɛ pè wil kwil sɔkɔ.
[40] Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tĩ̀nnɛ. Pǎh kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ, pè sɔ̃́ré
mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

[1] Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil, à kyɩ de Tesaloniki kwil sɔkɔ.
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́.
[2] Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃, à tɔ̃ kyɩ yɑ̃́hkì yãh Nsyifunɔlɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Á képah tɛ̃ pɩ syɩ sɛ̃́ wɛ̃ tyí kɛ tɔ̃́nɔ́, pé mɩ
mɩ yòh sõnɔ́lɛ.
[3] Á sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyí, à pélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ
yèvyãhrɩ pɩ ku sɛ̃́, Liyel mó à yilki mɔ. Yesu nɛ̂ tyí-á mé n yo yé tyí yò, ǹmɔ ye kénɛ
pwáhnmɔ-òlɛ.»
[4] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ tyí yõ, ànɛ̂ Krɛkɩ névye nɛ́kwĩ́nkílɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ
Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kìlɛ n kɔ, à tahlɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyí. Pé pól mɛ mɔ Pole ànɛ̂
Silasɩlɛ.

[5] Ǹtɛ Nsyifunɔ yísyɔ́ sȍ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à kyɩ nɛ́túkúnɩ̀ ǹkɔ̌nkɔ̌nɩ̀ yísyɔ́ tɛ̃ wȁl yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ n pɩ kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyɩ kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ n yah n kõ nɛ, pé pè tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyí.
[6] Pǎh kyɩ pè yah kwlɔ sɛ̃, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yísyɔ́ tɛ̃ à yuku pélɛ pé kwil yȍtãm tyí. Tɛ́ kyɩ tyah n yo wòhòh nɛ, nónó-á fɛ̃kɩ kèkõyȍ póllɛ, pépi-á pɔ de ásȏ tɔ sɔkɔ yɔ̀.
[7] Tɛ́ Nsyasõ mɛ fɛ̃ syi pè kõ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar-á nɛ tyi nónó káh nɛ n pɩ, sépi-á no nópi pól mɛ n pɩ. Pǎh mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á tõ mɛ, nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ.
[8] Képah sɔkɔ, wɛlɔ nópi nóhnɔ́ tɔ́wû ànɛ̂ kwil yȍtãm fɔkɔ fil.
[9] Kǎh pɩ sɛ̃, kwil yȍtãm mɛ Nsyasõpi kõ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kõ, tɛ́ pyě pè fin mɔ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

[10] Képah sɔkɔ, lékȃh-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yõ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂ Silasɩ kõ pè sɔkɔ Bere kwil. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyɩ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.
[11] Nɛ́npɔ́ tãn sȍ nɛ́gblɔ́lɛ kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á sȍ Pole n yo Yesu tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlɩ n yah sõmɛsȍ nɛ, pé pĩ gblɔ-à kɩ nɛ̂ Polepi wɛlɔlɛ.
[12] Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́, ànɛ̂ díbí nɛ́kwȋnkí pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
[13] Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ Liyel wɛynɛ n yo Bere kwil tɔ sɔkɔ, pè tõ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ, à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kõ pè fɛ̃kɩ̀nɔ́ pɩ.
[14] Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú núkú Pole tɛkɩ mɔ pnɛ yɔ tȉnnɛ. Tɛ́ Silasɩ ànɛ̂ Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́.
[15] Nónó-á kyɩ tɛkɩ mɔ Polelɛ, pè kyɩ de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnɩ kwil. Tɛ́ pǎh pé syɩ n pi, Pole mɛ pè tõ nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè kyɩ yo Silasɩ ànɛ̂ Timote tyí, pè pɔ péwɔ tnȏ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnɩ kwil

[16] Tɛ́ Pole-á sȍ mɛ Silasɩ ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɛ̃ Atɛnɩ kwil, à fal fal tȁn kyɔmɩ wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, ǹ yah kah kwɔ.
[17] Képah sɔkɔ, à kyɩ yȃhkɩ̀ yãh Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à tahlɩ nónó tɔ-á sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ. Tɛ́ sõmɛsȍ, wàh kyɩ tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yȃhkɩ̀ yãh pé tɔlɛ.
[18] Tɛ́ lékȃm ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sȍ mɛ. Pè túkù sȍ mɛ Yepikur wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃kɩ̀ kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékȃb mɔ Polelɛ. Pé túkù sȍ mɛ yo tũ nɛ, wɛ̀nkwĩnki nɛy mè tɔ se nɛ sɔ̃-á nɩ? Túkù mó nɛ, kǎh pɩ tɛ̃ nɛ fal fal tȁn káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃ à n yo, nónó-á pépi náh sélɛ n pnɛ. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye sȍ Pole n yo pé tyí Yesu tyí yõ, ànɛ̂ lékyȋ yílkínmɔnɔ tyílɛ.
[19] Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé kwil fȋ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Arewopasɩlɛ.* Pǎh kyɩ de, pè mɛ à piki yah nɛ, wǎh pɔ kwɔ́nɔ́ késȃn nɛ̂nɛ névyelɛ n kwɔ, à se kɩ fɛ̃ ké yah yo pé syah nɩ?
[20] Ǹkɛ̃, gbɛ̃ndùnɩ̀ tyi ó-á à n yo pé n nohnɩ yɔ̀. Képah-á, à sé yah yo n wah pé syah.
[21] Ǹtɛ gbɩ yõ, Atɛnɩ kwil tãn pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sȍ mɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pɩ tyísnɔ́ yȃhnɔ́lɛ, képah náh pɩ, sé nóhnɔ́lɛ.
[22] Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nɩyȍ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Atɛnɩ tãn, mé pĩ nɛ ńkɛ̃, Liyel yáhnkõpu yèsyɩ̀kɩ̀nɩ̀-á yélɛ.
[23] Máh yé kwil kɔ kõ, mé kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́ náhnáh mɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ mé tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wȃrkínmɔnɔlɛ ké yõ nɛ: ‹Dùkù pȋ-ńkɛ̃ líyel tyí ye.› Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ dùkù pȋ-ńkɛ̃nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yónwàh-ǹsah yé tyí.
[24] Ǹmɔ Liyel ye mɔ kèkõyȍlɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyȉn póllɛ. Ǹmɔ ye tõ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃nɛ. À náh n tɛ̃ névi gbȍ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ.
[25] Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi sɔkɔ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀nɛ à kõ à n mɩ, à tahlɩ yíyȉn pól tyí. Képah ye, à náh mɛ névi gbɛ̃npɩnɩ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kõ, ǹ gblɔ̌y yohnɩ n mɔ yĩnnɛ.
[26] Yah, nɛ́núkù ó sɔkɔ ye kèkõyȍ yȉkȉnɩ̀ pól wil Liyel-á nónó mɔ, tɛ́ pè kõ pè tɛ̃ tɛ̃ kõ kèkõyȍ tȁntȁn pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂ kɔ̀kɩ̀ gbȋnɛ pè kõ, tɛ́ tõ gbàhnɩ̀ gboke pé tɛ̃-ǹtȁn tyí.

* **17:19** 17.19 - Arewopasɩlɛ, kènpĩn yɔ́ ye sȍ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sȍ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah.

27 Liyel sépi pól pɩ nɛ, nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kõ. Gbòkénpɩ, pǎh kɩ wnɛ yah kõ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɩ yõ, à náh mó tõ mɛ fíí á sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

28 Ǹmɔ gbȍ yõ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke. Képah ye tõ yé yì gbípú yísyɔ́ yo nɛ ńkɛ̃,
Liyel wɛ̃npì-á ápilɛ.

29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃npì-á ápilɛ sɛ̃, á se tõ yĩnɛ à nɛ n sõ nɛ, Liyel-á mɛ á kɩ nɛ tȁn nɔ́pi sɔ̃; sépi nónó-á névye sè mɔ sɑ̃́nnɛ, képah náh pɩ wárn vyɔrɩlɛ, képah náh pɩ dyêhlɛ, à yĩnɛ pé yɛ̃ngbɛ̃ lékɑ̃́mnɛ?

30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɩ sɔkɔ ǹpì-ǹkɛ̃ sɔkɔ ǹgbòlɛ, Liyel náh tõ mɛ sépilɛ n mɔ n kõ. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyí tȁntȁn pól sɔkɔ nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.

31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbȉyȉkȉ yɔ́ yah wilki sah, sõ nɛ̂-á tukey kɩ n tuke n pi kèkõyɔ̋ névye pól yõ, à yĩnɛ gbɩ wɛ̃kìlɛ. Á mɛ dĩ́ yɔ́ yah wilki sah, nɛ̂-á kɩ pɔ tukey mè tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à kélɛ á wɛ̃kɩ nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»

32 Képah tɛ̃nɛ, pǎh fyò lékó yílkínmɔnɔ tyí noh, pé túkù tyah kɔ̋lɛ Polelɛ n ko. Túkù mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, sõ yɔ́lɛ, à tõ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mè yõ pé tyí.

33 Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ yal pé tnô.

34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ ǹnɛ, à pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Nɛ́-ǹgbnɔ nónó-á ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sȍ mɛ pélɛ pè n ye Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil.

2 Légbĩ́ pɔ yĩnɛ Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ dĩ́ Klode mɛ Nsyifunɔ pól yal Wrome kwil. Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifu dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Akilasɩlɛ. Á dubi Põte kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ yal Wrome kwil, Yitalɩ sétáh yõ, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil. Pole mɛ kyɩ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késɑ̃́nnɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ.

3 Tɛ́ pé pól sȍ mɛ tȍ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ kóhnɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ tɛ̃ pé tyí pè tȍlɛ n pɩ wɛ̃ tyí.

4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõnó póllɛ, Pole sȍ mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yãh n pɔ Nsyifunɔlɛ pé Liyel ní-ńsah wòkò sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé pépi ànɛ̂ Krɛkɩ névye sõnɔ vi mɔ.

5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃nyah à pɔ. Pǎh fyò pɔ de, Pole náh tõ mɛ tȍ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ né Liyel wɛy yónkõnɔ ó náh. Á sȍ mɛ ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyí nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ.

6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ kè yahle ǹ tyí, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, à ǹ wil flɔ kwer, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɩ pɩ pé yɛ̃ngbɛ̃ tyílɛ, péwɔ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. Á tɔkɔ núkúnúkú tyí, páh kɩ pé yah mɔ névye tȉnnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.

7 Képah sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dĩ́ yɔ́ tȉnnɛ, nɛ̂-á pè n ye Tityusi-Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃-ò ye sȍ ǹnɛ. Ǹ gbô sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wòkò gbòpɔ sɔkɔ.

8 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah wòkò yȍtɛ̃ dĩ́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sȍ mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ, pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ.

9-10 Képah tɛ̃nɛ, sõ yɔ́ lékɑ̂hnɛ, Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ kwil mè sɔkɔ. Képah ye, káh á vyãh vike n sah, yõ n sɔkɔ nɛ n wɛkɩ, káh tíkí pɩ. Ǹmɔ mɛ álɛ, nɛy náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi póllɛ.»

11 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃ló kénúkò pɩ Korɛ̃nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.

12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyí mɔ, à tyah Polelɛ n fwo. Tɛ́ légbĩ́nɛ, Kalyõ ye lésõ Akayi gbɛ̃nyah yah tɛ̃-òlɛ. Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyí tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ,

13 tɛ́ nɛ dĩ́ mè-á mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃ntɛ̃náh yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ pépi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ.

14 Képah sɔkɔ, Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, kàh sȍ mɛ pɩ tyíkɛ̃kì, képah náh pɩ, tyípékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ dĩ́ mè pɩ, páh náhkɩ tɛ̃ noh pé tyí pallɛ.

15 Ǹtɛ pǎh se mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃ngbɛ̃ tyi kȍnsàhnɔ́ yõ tɛ́; képah-á mɛ pépilɛ n yah kè. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃nkõ tukey tuke n pi lɔ́!

16 Tɛ́ mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ.

17 Képah sɔkɔ, Sositɛnı nɛ̂-á sɔ̃̀ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃nɛ, pé pól tuke
ǹmɔ yõ, à ǹnɛ n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyõ náh dahbı wilki pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyı kwil, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ wũ à sèpǐn náhnáh pı Korɛ̃nti kwil. Képah náh, à wɛ̃kì ni Yesu
yõ sɛ̃pú tyí nɛ́npɔ́ nɛ, páh kı pé syı yuku Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasılɛ. Tɛ́
à lésõ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí. Kǎh pı sɛ̃, wǎh pópó n sɔkɔ, à kyı Sãnkrı kwil, à kyı ǹ
yõ kye vyãh tɔ́kɔ́nɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ.*
19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilası kyı de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yal nɛ́npɔ́ à
kyı de Yefɛsı kwil. Pole mɛ ǹ kɔ́mû sah nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, à kyı yɑ̃̌hkì yãh pélɛ.
20 Képah sɔkɔ, pè kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à tɔ̃ sèpǐn yísyɔ́ pı pépilɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Pole
náh fɛ̃ syi.
21 Tɛ́ mɛ wɛ̃kì ni pé tyí, tɛ́ nɛ ńkɛ̃, Liyel-à kı fɛ̃ syi, sõ yɔ́lɛ, páh kı tɔ̃ pé syı pɔ yah pé
tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ Yefɛsı kwil, à sɔkɔ.
22 Wǎh kyı tiki Sesarı kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil, à kyı wɛkı Yesu yõ sɛ̃pú tǐnkǐ
tyí. Wǎh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syı tiki yuku Antyɔsyı kwil,
23 à kyı tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah náh, à tɔ̃ yal à kyı Kalasi gbɛ̃̌nyah kwlo kɔ kɔ̃ ànɛ̂ Frisyi
gbɛ̃̌nyah kwlolɛ, à nìsãh mɔ kɔ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃̌hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsılɛ Yefɛsı ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

24 Légbǐnɛ, Nsyifu dǐ yɔ́ pɔ Yefɛsı kwil. Ǹ yĩn ye sɔ̃̀ Apɔlɔsılɛ, à dubi Alɛkisãdri kwil.
À sɔ̃̀ wɛy tyí yah wɛ yĩ̌í, tɛ́ à mó tɔ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi pĩ yĩ̌í.
25 À lésõ kwɔ́nɔ́ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kì tyí yõ, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo, à kwɔ́nɔ́lɛ n pı ké
wɛ̃kì yõ, dékè sɔkɔ ǹ nı póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ wèlnwǐlkǐnɔ́ ó ye sɔ̃̀ à n pnɛ.
26 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, wǎh tyah n wɛkı nìsãhlɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ sɛ̃, Prisili ànɛ̂
Akilası mɛ ǹ wɛy noh pɔ tyɛ. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ à ye yah kyı Yesu wɛ̃kì tyi yo wah yĩ̌í à
syah, wǎh sɔ̃̀ mɛ nónó yǐtũri sɔkɔ.
27 Képah náh, Akayi gbɛ̃̌nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sõnɔ de Apɔlɔsı sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ
nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̃́ré gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkı tɛkı mɔ Yesu yõ sɛ̃pú tyí Akayi
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsı-à kı yĩni tɛ̃ pé tyí, pè à tɛ̃ plɛ. Wǎh kyı yĩni tɛ̃, Liyel gbɔ̃̀ yõ, ǹ
kyínɔ́ sɔ̃̀ pı yĩ̌í yõre ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí Akayi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
28 À sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛynɛ n kar, à kélɛ n wɛ̃kı nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pı pwáhnmɔ-òlɛ.
Tɔ́wû pól yǐ yah, ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ gbılɛ kal Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yǐnîntɛ̃nɔlɛ Yefɛsı kwil

1 Gbǐ nɛ̂-á sɔ̃̀ Apɔlɔsı mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̃̀ mɛ Asi gbɛ̃̌nyah tlɛy tɑ̃̀ntɑ̃̀n kɔ kah, à
kyı de Yefɛsı kwil sɔkɔ. À kyı Yesu tɔ̃̀ sɑ̃̌hpú yísyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́,
2 tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃, pǎh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ gbǐ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki wɛ nı? Pè
mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yónɔ́ noh yah póllɛ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni sɔkɔ wèlnwǐlkǐnɔ́ dùkù nɛ̂ se pè wɛ nı?
Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃ tyí-á.
4 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí nɛ, névye nónó-á fɛ̃ syi pé nnɔ vi mɔ, pépi-á sɔ̃̀
Nsyɔ̃ n wel n wilki ni sɔkɔ. Ǹtɛ wǎh sɔ̃̀ mɛ n yo névye tyí nɛ, nɛ̂-á kı n pɔ n pi péwɔ
náhlɛ, pè sɛ̃ ǹmɔ yõ; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
5 No-á wɛlɔ nópi noh sɛ̃, pè mɛ wèlnwǐlkǐnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ.
6 Pole mɛ ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ tɛ́ níri pı pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yõ. Képah tɛ̃nɛ, pè
tyah wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkı nónó-á pè náh sè sãh,* tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntõnènɛ n wɛ n syi n yo
névye tyí.
7 Pé pól sɔ̃̀ mɛ nɛ́pǐ gbɔ̃nimí kénkõlɛ.
8 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ n yãh
n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel tɔ̃́rí tyí yõ, pópó ńwɔ̃̀ló tɔ̃nɔ́. À sɔ̃̀ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé pé
wɛy nóhpú sõnɔ vi mɔ.

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̃̀ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí, à náh tɔ̃ ǹ yõlɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí. Yah n tɛ Yɑ̃̌hnɔ́ 6.1-21. * **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4.

[9] Ntɛ túkù sɔ̏ mɛ pɔ nikisekókólɛ n pɩ, à yahle sɛ̃nólɛ ké yõ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ tyílɛ
n yo n ko tɔ́wû yı̃́ yah. Kăh pɩ sɛ̃, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à
kyɩ yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yɑ̃h pélɛ sõmɛsɔ̋ kărn pí-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ.
[10] À képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ ye nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ mɛ Asi gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva dı̃́npı̀ tyîpínìnɛ

[11] Liyel sɔ̏ mɛ Pole tɔkɔ à gbı̀l tyísnɔ́lɛ n pɩ,
[12] fɔ́ɔ́ névye pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé yámpú tyí, pè
kõ pè n dɛ; ànɛ̂ sétɑ̃̏n-à mɛ nónó sɔkɔ, sè n wil pé sɔkɔ.
[13] Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ nónó tɔ̏-á sɔ̏ sétɑ̃̏n yı̃́nínwı̀lkı̀nkõnɔlɛ névye sɔkɔ. Pépi tɔ
mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sɔ̏ mɛ n yo sétɑ̃̏n tyí nɛ, Yesu
nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yı̃n yõ, ńkɛ̃ sè wil.
[14] Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̏tɛ̃ nɛ̂-á pè n ye Sevalɛ, ǹmɔ dı̃́npı̀ nɛ́pı̂ kwărnimi
ye sɔ̏ n pɩ képahlɛ.
[15] Ntɛ păh képah yo sɛ̃, sétõ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tõ pı̃ névi dùkù nɛ̂-á
Polelɛ. Ntɛ pépi-á dò, nónó se pépilɛ nɩ?
[16] Képah tɛ̃nɛ, sétõ-á sɔ̏ dı̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mɩ pé sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ pé tyí képékèyɔ̂. À pè
pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ à sɔkɔ wil tı̀tílɛ.
[17] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̏ mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
păh yı̃ mɛ̀ noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃nnɛ n gbilki.
[18] Tɛ́ nónó-á sɔ̏ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pé náhnáh pé tyítúkúnı̀ pínɔ́lɛ n yo n dal n mɔ n pɔ
tɔ́wû yı̃́ yah.
[19] Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ snɛ̀ynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé snɛ̀y pɩ pɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ
pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yı̃́ yah. Păh sɛ́bɛ́y nɔ́pi drɔ kõ yah, sè pɩ pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí
pɔ́ kwlɔ́lɛ.†
[20] Sɛ̃ ye sɔ̏ Liyel wɛy mɛ tăhkɩ̀lɛ n wɛ, à n tõ n mɔ n yuku yahlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ yõ.

Fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

[21] Tyi nɔ́pi pínsɔkontɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ kyɩ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah ànɛ̂
Akayi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyĕ yuku Yerusalɛmɩ kwil. À sɔ̏ mɛ kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, páh
kɩ yı̃ni tɛ̃ nénpɔ́, páh yı̃nɛ pé kyɩ Wrome kwil tɔ sɔkɔ.
[22] Kăh pɩ sɛ̃, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasɩtɩ tɛkɩ mɔ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pépi nónó-á
sɔ̏ ǹ yòhnı̀nmɔpulɛ. Tɛ́ ǹmɔ wɔ wũ à sèpı̀n yísyɔ́ pɩ Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.
[23] Légbı̃́nɛ, fɛ̃kìnɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ pɩ Yefɛsɩ kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ tyí sɔkɔ.
[24] Sɑ̃́n ywɔ́-ò kètõndı̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ. Kénɛ dı̃́ ńkɛ̃nɛ tɑ̃̏n vɩ̀ yɑ̃́ryɑ̃́r
yísyɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrɩ pérpérlɛ. Yefɛsɩ tɑ̃n tɔ̏ yũ̏kı̀ nɛ̂-á pè n ye Artemisilɛ, képah
wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ sɔ̏ mɛ pɔ́lɛ n wɛ yı̃̃́ ǹ tyí, tɔ̏ mɛ̀ pínɔ́
sɔkɔ.
[25] Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tɔ̃̏npɩbɩ pól ye tuke, à tahlɩ ǹ tɔ̏ dùkù pípú pól tyí. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ yo pé
tyí nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí, pé pól-á kè pı̃ yı̃̃́ nɛ páh mɛ yõrelɛ n wɛ n yı̃̃́ pé tɔ̏ mɛ̀ pínɔ́ sɔkɔ.
[26] Ntɛ dı̃́ nɛ̂-á pè n ye Polelɛ, wăh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pɩ, păh se mɛ kélɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ
kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, fal fal tɑ̃̏nnɛ, névye gbɛ̃̆npɩnɔ yı̂-á
sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ névye náhnáh yõ yɩkɩ Yefɛsɩ kwil. Tɛ́ kè
náh se tõ mɛ yı̃n képah ó tyí, ńkɛ̃ kăh mɛ Asi gbɛ̃̆nyah kwlo kan pól névye yõlɛ n yɩkɩ.
[27] Kàh yõ sɔkɔ sɛ̃, yı̃ mɛ̀-á kɩ n syah pépi pɩ pɩ tɔ̏lɛ n yɩkɩ dɛ́! Kè náh se tõ n yı̃n n
pi képah ó tyí, pé fal fal tɔ̏ yũ̏kı̀ Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tõ n mɔ n kõ n pi póllɛ. Gbílkínɔ́
nɛ̂-á sɔ̏ mɛ n sah tɔ̏ mɛ̀ yõ, kăh kɩ yı̃n mɔ. Tɛ́ képah-á mɔ́ tõ Asi gbɛ̃̆nyah névye pól ànɛ̂
kèkõyɔ̋ névye pól mɛ n gbilki.
[28] Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃, pé fɔkɔ kah vyɑ̃h. Pè mɛ tyah yo tũ
wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tɑ̃n Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ.
[29] Píntũnɔ mɛ̀ yı̃́npɔ̃ kwil pól tõ. Tɛ́ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah tɑ̃n nɛ́pı̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̏ yuku
Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil. Pé sɔkɔ núkú yı̃n ye Kayusilɛ, ní-ò yı̃n mɛ Arisitarkɩlɛ.

---

† **19:19** 19.19 - Légbı̃́nɛ, pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kɩ sɔ̏ fɛ̃ nɛ́pı̂ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tɔ̏ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbɑ̃m sɔkɔ.

Képah tɛ̃nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to tuke nɛ́pɛ̂ nímí nɔ́pi yõ, à pè tɛ̃ yɔrɩ sɔkɔ pé tɔ́wû
tùkè-ǹsah sɔkɔ.
30 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̂ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé yõ wilki mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ Yesu tɔ̂ sɑ̂́hpú
mɛ kè yahle ǹ tyí.
31 Asi gbɛ̃nyah nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sɔ̂ mɛ, nónó-á sɔ̂ Pole kódíbílɛ. Pépi tɔ mɛ tɛ̃ntɔ̂ mɔ
ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyɩ tɔ́wû tùkè-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.
32 Tɛ́ légbɪ̂́nɛ, tɔ́wû mɛ̀ névye pól sɔ̂ mɛ wɛkɩ fɛ̃kɩ tũ wòhòh, tɛ́ pé pól tyíyɔ́nɔ́nɔ mó
tɔ̃ mɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, kè pɩ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃ náh sɔ̂ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pĩ.
33 Nsyifu ɗɪ̃́ yɔ́ tɔ sɔ̂ mɛ pè n ye Alɛkisɑ̃drelɛ. Pé no Nsyifunɔ mɛ ǹmɔ kurki mɔ kyɩ
sah tɔ́wû yah tɪ̃nnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Alɛkisɑ̃dre mɛ ǹ gbɔ̂ pɩ mɔ tɔ́wû tyí.
Á sɔ̂ mɛ ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyɑ̃h syi.
34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ n pĩ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé pól núkú tɔ̃ tyah yo mɔ tũ
wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tɑ̃n Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ
sɛ̃, pópó kè syi pɔ n nɔ lɛ́rínɔ́ nínɔ́ kénkɔ̃ tyí.
35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkí-ò ɗɪ̃́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yĩn mɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ
ńkɛ̃, Yefɛsɩ tɑ̃n, névye pól-á pĩ nɛ, Yefɛsɩ kwil-á n syɩkɩ pépi fal fal tɔ̂ ǹgbɛ̃ Artemisi
wɔ̀kɔ̀lɛ, ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yɪ̂nyõ à pɔ syɩkɩ.
36 Ké kɔ̃lɩ̀-ò náh mɛ póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vɩ. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sɔ̂nyah-ńkɛ̃nɛ.
37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásɔ̂, pè náh tir yɔ́ pɩ de pépi tɔ̂ wɔ̀kɔ̀ tyí, pè náh se mó tɔ̃ yo
de pé fal fal tɔ̂ yũ̀kɩ̀ mɛ̀ tyí.
38 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ pɩ ǹnî mɛ pɩ de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tɔ̂ pímû tyí, tukey tùkènɔ́ yòhnɩ̀-á
mɛ, tukey tùkèpu mó tɔ̃ mɛ. Pè kyɩ n tɔkɔ tɛ̃ kɔ̃ pépi tyí kè.
39 Tɛ́ tyi yísyɔ́ tɔ-à kɩ se tɔ̃ mɛ pé tyí wah wah tɛ̃nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ pɔ sé yah yo kwil névye
tuke mɔ sɔ̃lɛ.
40 Páh yékɑ̂b nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ pé tyí, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo yékɑ̂b mɛ̀ yɔ̃lɛ
nɩ? Képah-á, páh kɩ n to n kɔ̃ yɔ̀, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§
41 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃kɩ̀nɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̂ sɑ̂́hpú ye tuke, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ,
tɛ́ wɛ̃kɩ̀ ni pé tyí, à sɔkɔ Masedonɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ.
2 Á kénɛ gbɛ̃nyah pól kɔ kɔ̃, à sɔ̃́ré yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ. Wǎh yal
nɛ́npɔ́, à sɔkɔ Krɛsɩ gbɛ̃nyah,*
3 à kyɩ ńwɔ̃lɔ́ tɔ̃nɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Képah náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé
yal n yuku Siri gbɛ̃nyah sɔkɔ, à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ ǹnɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃, à kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ pé syɩ syɔ̃ Masedonɩ gbɛ̃nyahlɛ.
4 Tɛ́ nónó-á sɔ̂ Pole wɛ̃kɩ̀ kómûnɛ, pépi wɛ yɔ̀: Sopatɛrɩ nɛ̂-á n wil Bere kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn
mɛ Pirusilɛ, ǹmɔ sɔ̂ mɛ, à tahlɩ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Sekũdusi tyí, pépi nónó-á n wil Tesaloniki
kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n
wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, à tahlɩ Timote tyí.
5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyɩ álɛ n syɩkɩ Turasɩ kwil.
6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ náh, ápi wɔ mó kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Filipi
kwil, à pé nyáh sɔ̃. Á sèpɪ̂n kwâl pɩ tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turasɩ kwil. Képah tɛ̃nɛ, á tɛ̃
nɛ́npɔ́ à sèpɪ̂n kwǎrninɔ pɩ.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃ Liyel gbɔ̂ yõ, Turasɩ kwil

7 Yòh wrɔ́ gbɪ̂yɪ̂kɩ̀ gben sɔ̃lɛ,† á lésɔ̃ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yõ yĩnnɛ, tɛ́ Pole mɛ
yɑ̂́hkɩ̀lɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. Á kɩ sɔ̂ n yal n pi dɪ̃ndallɛ Turasɩ kwil. Kǎh pɩ sɛ̃, à Liyel wɛy yo
mo pé tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí.
8 Tɛ́ á pól sɔ̂ mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃ntɪ̂n yõ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ tũ̂nsàhnɔ́lɛ
pípí ké sɔkɔ.

‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkí-ò ɗɪ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sɔ̂ ǹnɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. § **19:40** 19.40 - Yɔ̂tɑ̃m nónó-á Wrome tɑ̃nnɛ, pépi tyí ye pè n yo ásɔ̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃.
* **20:2** 20.2 - Krɛsɩ nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21. † **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbɪ̂yɪ̂kɩ̀ gben nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sɔ̃ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sɔ̃ nɛ dimansyi-á.

[9] Kètɛ̃npǐkǐ yó tɔ sɔ̃̀ mɛ álɛ pè n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃ tɛ̃ fnɛ̀tír vyɑ̃h yɔ̃. Dǒ, dɔy
pɔ mɩ ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole Liyel wɛy yɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ ko sɛ̃, à pɔ dɔ, tɛ́ tɛ̃ syi yɩ̃̂nyɔ̃ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃-ò
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩkɩ sétáh. Pǎh pópó pɔ nɛ pé à yilki sah, pè à wɛ kúnɔ́lɛ.
[10] Képah tɛ̃nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ gbɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé káh n yɛ yé
yáh-ńsah tyɛ; à mɛ min sɔkɔ.»
[11] Képah náh, à ǹ syɩ dɔkɔ yuku ńtɔ̃, pè kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃ke yɔ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ Liyel
wɛy yónɔ́lɛ, pópó à pɔ nɔ tyah dal gbɩ̃́ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ.
[12] Képah sɔkɔ, no mɛ Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ gbô. Yɩ̃ mè pɩ yɩ̃̃́ nɩ dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ
no pól tyí.

Pole wɩ̃̀lnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

[13] Pole sɔ̃̀ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yɔ̃. Á sɔ̃̀ nɛ ápi pé yah yohnɩ
nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃, ápi mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n
syɩkɩ nɛ́npɔ́, ǹ twah yɩ̃nnɛ.
[14] Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yɩ̃n Mitilɛnɩ kwil.
[15] Képah náh, á tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ. Ké sèpɩ̃̀n ní-ò sɔ̃lɛ, á kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ gbɛ̃nyah yó yèsreynɛ pè n
ye Kyolɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ké sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sɔ̃lɛ, á kyɩ sɔkɔ gbɛ̃nyah yó gbɔ̀pɔ pè n ye Samoselɛ,
pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ké sèpɩ̃̀n ńyɑ̃́h-ò sɔ̃lɛ, á pyě yɩ̃ni tɛ̃ Milɛti kwil.
[16] Tɛ́ Pole sɔ̃̀ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ nɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmɩ kwil Pɑ̃tekɔtɩ
syáh syah sɔ̃lɛ. Képah ye à kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ kwillɛ. Á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ páh kɩ de
nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi súú Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ.

Pole-á vɩ̃̀nmɔnɔ nɛ̂nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tɑ̃m kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

[17] Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yefɛsɩ kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú yah tɑ̃m tyí nɛ
pè pɔ.
[18] Pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ ǹ tnô, à yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sɔ̃ tyí Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, máh
mɛ n pɩ sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yé wrɔ́, yé se kélɛ n pnɛ tɛ́.
[19] Mé tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí gblɔ̃̌y tíkìnmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yétɩ̃ kwɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ tɔ mɛ vi
ń náh gbáhyɩ̃́ náhnáh sɔkɔ, à yèvyɑ̃hrɩ náhnáhlɛ ń yɩ̃ni tɛ̃.
[20] Ǹtɛ yé se pɩ̃ nɛ, mé náh tir yó ńtɛ̃ wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé tyí pɛkɩ n pi tɛ́. Mé sɔ̃̀ mɛ
sé póllɛ n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ ànɛ̂ yé gbên tɔ sɔkɔ.
[21] Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó sɛ̃ ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.
[22] Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyɩ̃ mɔ mé n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀. Mé náh pɩ̃
tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ ń yɩ̃ni n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́.
[23] Máh nɛ̂ tɛ̃ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂ sɔkɔ, Liyel Mirki ńkɛ̃nɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ,
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ ànɛ̂ yèvyɑ̃hrɩ-á mɛ ń syɩkɩ tɛ̃.
[24] Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ, ń gblɔ̃̌y min tɛ̃ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh mɛ kélɛ n mɔ
n kɔ̃ kwáhtáhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye pɩ ń tɔ̃̀ pɩ́ntɛnɔlɛ; tɔ̃̀ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
dahbɩ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.
[25] Ǹtɛ núkúnúkú, mé pɩ̃ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à Liyel tɔ̃rí tyí yo kɔ̃, yé náh tɔ̃
ń wɛ n yah n pi.
[26-27] Ǹtɛ mé náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yɩ̃̃́ tir yó ńtɛ̃nɛ, mé ye sé pól yo sɔkɔ yé tyí. Képah
ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ, yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû
náh n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ.
[28] Yé yé gblɔ̃̌y tɛ̃nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípɛ̂y‡ tɛ̃nɔ́ plɛ, Liyel Mirki-á yé sah sépi nónó yɔ̃
nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀lɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ tyílɛ ǹ píɖɩ̃́ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́
gbɔ̃̀ yɔ̃.
[29] Mé pɩ̃ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de yé wrɔ́ gbɛ̃̌nképèl tyí kɔ̃lɛ, kɩ
yényêh pɩ yípɛ̂y sɔkɔ.
[30] Tɛ́ yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku tyah mìnì wɛlɔlɛ n yo, kɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɔ̃
yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sɔ̃̀ tɛ̃.
[31] Kǎh pɩ sɛ̃, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ, máh lésɔ̃ yé kwɔ
ye tɔ̃nɔ́, ké lékɑ̃̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃, à vɩ̃̀nmɔnɔlɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃. Tɛ́ kèyǎhlɛ ń yétɩ̃ ńtɛ̃
n kwɛ ké tyí sɔkɔ.

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípɛ̂y nónó tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú ye pè n ye.

32 Té núkúnúkú, mé yélɛ n dahbı Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrı wɛy gbɔ̂̃ sɔkɔ. Tăhkì mɛ ǹmɔ sɔkɔ kı fɛ̃ yé kɔ̃ yé kı yuku yahlɛ ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, té wăh ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ pèpɔrı nɛ̂ tyí sɔkɔ, yé kı kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ǹ yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.

33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sɑ̃́n, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

34 Yé pól pĩ nɛ, máh tɔ̂̃ pı ń gbɑ̂̃nnɛ à yĩn ń gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń kómû tɔ yĩ́nnɔ́lɛ kè.

35 Mé kélɛ yé wɛ̃kı tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃́-á névi yĩnɛ à tɔ̂̃lɛ n pı, à kwâhlɛ n wɛ à yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ, à mó ǹ dyɔ sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ wăh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́, sãm-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»

36 Pole-á wɛlɔ nópi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé pól Liyel ni.

37-38 Té Pole sɔ̂̃ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ wɛ n yah n pi póllɛ. Képah sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrı n tɛ̃ n pɔ à n wɛkı ǹ tyí, té n gbo yèkwɔrı tɛ̃ tyí. Képah náh, pè kyı à tɛkı mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmı kwil

1 Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Á náh kwɔ dah fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ké ɗĩndallɛ, á yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsılɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Áyáh wil nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil sɔkɔ.

2 Á kyı yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Á mɛ de ké sɔkɔ, à sɔkɔ.

3 Á kyı syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃̆nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́, fɔ́ɔ́ á ké yɔ̃ ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃́yĩ̀nè sɔ̂̃lɛ, té á yah mɔ Siri gbɛ̃̆nyahlɛ, à kyı tiki ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kı sɔ̂̃ n tiki n mɔ n pi nɛ́npɔ́.

4 Képah sɔkɔ, áyáh kyı Yesu tɔ̂̃ sɑ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á tɛ̃ pélɛ à sèpı̂̃n kwărninɔ pı. Té kénɛ sèpı̂̃n sɔkɔ, Yesu tɔ̂̃ sɑ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki gbɔ̂̃ yɔ̃ nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmı kwil.[*]

5 Ǹtɛ sèpı̂̃n kwărninɔ nópi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃ kyı yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂ wɛ̃́npı̀ pól kyı á gbáhkì wilki mɔ kwil náh ɗ̃ìnnɛ, yɔ́ngbalı sɔkɔ. Á pól mɛ á gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí.

6 Képah náh, á wɛkı wɛ̃ tyí, té wɛ̃ fin mɔ. Á tɛ́kínmɔpu nópi mɛ pé syı sɔkɔ pé ɗ̃ìnnɛ. Ápi mɛ tɔ̃ de krótókè mɛ̀ sɔkɔ

7 à yal Tiri kwil sɔkɔ, pópó à kyı de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pitolemayisilɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩn mɔ. Á mɛ wil krótókè sɔkɔ, à kyı yah wɛkı kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí kwil nıyɔ̃́, té gbı̀̃yı̃̀kì núkú pı pélɛ.

8 Ké ɗĩndallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarı kwil. Áyáh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, á kyı twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nìvìnì tir yó-òlɛ. Nɛ́pı̂̃ kwărnimi[†] nónó-á lésɔ̃ pè yah wilki Yerusalɛmı sɔkɔ, à pı Yesu tɛ̃ntɔ̂̃ névye yòhnìnmɔpulɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̂̃ ǹnɛ.

9 Té syɔ́npı̀ nɛ́pı̂̃ ǹyɛ̂h sɔ̂̃ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí tyí pĩ. Kénɛ syɔ́npı̀ sɔ̂̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n syi n yo.

10 Képah sɔkɔ, á mɛ sèpı̂̃n yísyɔ́ pı nɛ́npɔ́. Á mɛ nɛ́npɔ́, té Liyel tɛ̃ntɔ̂̃ syínyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude gbɛ̃̆nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye Akabusilɛ.

11 Wăh pɔ á wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̌y gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ gbɑ̂̃n pukubi kélɛ, té nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́-á pé pukubi pé gblɔ̌ynɛ, sɛ̃ntɛ̃-á Nsyifunɔ kı n pukubi n pi kɔ̃ mɛ̀ nɛ́tɛ̃nɛ Yerusalɛmı kwil, té kı ǹ gbàh dɛ mɔ névye kɔ̃, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ.

12 Képah tɛ̃nɛ, áyáh wɛlɔ nópi noh sɛ̃́, à tahlı Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á sɔ̂̃ mɛ Sesarı kwil, ápi pól Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ.

13 Ǹtɛ Pole mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃ se pı, té á n gbo, à n yah n kɔ̃ yèkwɔrı mɔ́-ńsahlɛ pé sɔkɔ nı? Ǹkɛ̃́, kàh kı sɔ̃ yĩ́n-ńkɛ̃nɛ pé púkúbínɔ́ ó tyí, té pé ku ńtɛ̃nɛ Yesu yĩnnɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, páh kè fɛ̃ syi.

14 Té áyáh ǹ sɔ̃nɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃́, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃nɔlɛ, té nɛ, Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pı!

15 Áyáh sèpı̂̃n nópi pı pɔ n dal mɔ, á á vi, té wɛ̃kì tɛ̃, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ.

16 Té Sesarı kwil Yesu tɔ̂̃ sɑ̃́hpú yísyɔ́ mɛ á sɔ̂̃ tɛ̃. Pépi mɛ á tɛ̃ yuku ɗı̃́ yɔ́ ɗ̃ìnnɛ pè n ye Mnasɔ̃nɛ. Á sɔ̂̃ n wil gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Á sɔ̂̃ yĩnɛ à twah ǹmɔ tyí. Kénɛ ɗı̃́nɛ, Yesu tɔ̂̃ sɑ̃́h-ò ye sɔ̂̃ ǹnɛ di mɔ́nɔ́lɛ.

[*] **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24. [†] **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃pú mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ nìvìnì
sɔkɔ.
18 Ké ɗĩndallɛ, Pole sɔkɔ álɛ Nsyakɩ tȉnnɛ, ńyãh sɔkɔ-á sȍ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yah tãm
tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ɔ́.
19 Wăh kyɩ de, à wɛkɩ pé tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à tyi nónó pɩ névye wrɔ́, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnɛ́pnɛ́.
20 Păh képah noh sɛ̃, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yṹnpi Pole, à kó mɛ n yah
Nsyifunɔ nɛ́kwĩ́nkí sɛ̃ Yesu yõ nɩ? Ǹkɛ̃, păh mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ n yĩ́ĩ pé
póllɛ dɛ́!
21 Ǹtɛ à yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; păh mɛ n yo nɛ, Nsyifunɔ nónó pól-á mɛ
karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wăh mɛ pélɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃, pè pé syɩ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́
náh. Wăh mɛ n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé wɛ̃npȉlɛ n kɔ̃, ànɛ̂ pè káh tɔ̃ Nsyifunɔ wȁllɛ n
kɔ.
22 Tɛ́ păh kɩ se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi. Núkúnúkú, sɔ̃ se pé kɩ pɩ nɩ?
23 Ǹkɛ̃, páh kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyí, à képah pɩ. Díbí nɛ́pȋ ǹyɛ̂h-á mɛ ásȏ, nónó-á pé vyãhlɛ
Liyel kɔ̃, tɛ́ kɩ ké tyi pɩ n pi.
24 Ǹkɛ̃, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̃y tɔ̃ sah Liyel yah, ǹmɔ mó yĩn
pé ywɔ̃ kyénɔ́ sárká gbȍnwȉlkȉlɛ. Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pĩ nɛ, páh tyi nónónɛ n nohnɩ
ǹ tyí sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á mɛ n kɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wɛ̃kì yõ.
25 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, páh nɛ̂ yah tɔkɔ, páh
kè wãrkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyí nɛ: Pè pé gblɔ̃ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yȋlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́
kwɛ́-ńkɛ̃ kwáhkókè kòlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ.
26 Képah sɔkɔ, ɗĩndallɛ Pole díbi nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ wɛ̃ tyí, à kyɩ pé gblɔ̃y tɔ̃ sah. Képah
náh, à de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Tɛ́ sõ nɛ̂-á pé gblɔ̃y tɔ̃nsàhnɔ́ sèpȉn kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ sárká
wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól yĩn yõ, à mɛ ké gbȉyȉkȉ yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpȉn kwărninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n wil Asi gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè Pole
wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yõ, tɛ́ à tɛ̃.
28 Pè sȍ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃, Yisrayel tãn, pè pé yohnɩ n mɔ oo! Pè yah ɗĩ́ mɛ̀nɛ,
ǹmɔ-á n yo n yɩkɩ pépi Nsyifunɔ tyílɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ tyi kȍnsàhnɔ́ tyílɛ, ànɛ̂
Liyel ní-ńsah gbô tyílɛ. Á wil képah sɔkɔ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, wăh pè tɛ̃ de
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Liyel tyah mɛ̀ ńtɛ̃ dêl kó à pɩ yɔ̀ nɩ?
29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsɩ kwil, ǹmɔ ye lésõ pè wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃ tyí kwil nɩyɔ̃́
sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ nɛ, Pole-á à tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.
30 Kăh pɩ sɛ̃, kwil fɛ̃kɩ. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, à pɔ. Pè mɛ Pole tɛ̃ yɔrɩ wil
Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú ké yey vike.
31 Gbĩ́ nɛ̂-á sȍ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome tãn sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ kè
wɛ noh nɛ, Yerusalɛmɩ kwil pól-á mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ.
32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí yȍtãmnɛ, tɛ́ to sɔkɔ pélɛ tɔ́wû mɛ̀
mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à n pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè núkú
yal mɔ Pole kònɔ́lɛ.
33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à pukubi kɛ̃ló pló
nínɔ́lɛ. Tɛ́ piki yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à pɩ nɩ?
34 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yõ pé tyíyónɔ́nɔlɛ sé tyí tyílɛ. Kăh pɩ sɛ̃,
sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké yõ pĩ. Képah sɔkɔ, à nɛ sràsyíbí Pole tɛ̃ kyɩ dah mɔ
pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
35-36 Păh kyɩ yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n dɔkɔ ké súndɔkɔ-ńtɛ̂n yõ, no
pól ǹ sõ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ, pè à ko mɔ oo, pè à ko mɔ! No-á Polelɛ n kah n yĩkɩ n kɔ̃
sɛ̃, sràsyíbí kwlɔ pè à yõ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃

37 Tɛ́ gbĩ́ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah nɛ, pé se kɩ
fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nɩ? Yȍtɛ̃ ɗĩ́ nɛ, è, tɛ́ wăh Krɛkɩ wɛynɛ n nohnɩ kɛ̀!
38 Ǹkɛ̃, Yesyipti kwil ɗĩ́ nɛ̂-á fɛ̃kìnɔ́ pɩ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀, à tyínyɛ̂h pípú nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ (4
000) tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀.

[39] Képah sɔkɔ, Pole à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-ńsah tótó-á Tarsı kwillɛ,
Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ wı̃̀lnólɛ. Ǹkɛ̃, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó yɛ
pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí.
[40] Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃kìlɛ à kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, Pole yuku yĩn súndɔkɔ-ńtẫn yɔ̃,
tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pı mɔ no tyí, pè mɛ yĩn sű̃mm. À mɛ tyah n wɛkı pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃:

22

[1] «Ń súbí ànɛ̂ ń yű̃npyé, yé yé gblɔ̌y yɛ, yè mó noh ń tyí, nɛ̂-á mé kı yo kı ń vyãh kɔ̃lı
n pi yé tyí.»
[2] Képah sɔkɔ, pǎh Pole wɛ à n wɛkı pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃, tyah tɔ̃ gbah pı sű̃mm.
[3] À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi Tarsı kwil, Silisi gbɛ̃nyah sɔkɔ.
Ǹtɛ Yerusalɛmı kwil mɛ̀ sɔkɔ ye mé kyãh yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlı ye sɔ̃̀ kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yĩ́
á náh tãn tyi kɔ̃̀nsàhnó wã̀llɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ yĩ́ Liyel yɔ̃ sɛ̃nó sɔkɔ, sɔ̃́-á yélɛ ké sɔkɔ
kwɛynɛ yɔ̀.
[4] Mé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú fɔ̃h, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé díbí ànɛ̂ pé syó túkùlɛ n tɛ̃ n pukubi
n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[5] Sárká syínwı̃̀lkı̃pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnì pól kı fɛ̃ pı ń tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ.
Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésɔ̃ mé wɛ syi sébɛ́ynólɛ nɛ mé kyı á no Nsyifunɔ kɔ̃ Daması kwil, mé
mó Yesu yɔ̃ sɛ̃pú wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-á mɛ nɛ́npó, mé pɔ pélɛ Yerusalɛmı sɔkɔ, mé
pɔ pè fɔ̃h.
[6] Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃kì yɔ̃, tɛ́ mɛ de n tɛ Daması kwillɛ, kyòo yó núkú wil yĩ̂nyɔ̃
sɔkɔ gbı̃̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yɔ̃ pěrr à ń mɔ gbĩ.
[7] Kǎh pı sɛ̃, mé yɔ̃ syıkı sétáh, tɛ́ yĩ́npɔ̃ yó noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ: ‹Sole, Sole, kwâh
nɛ̂ pı tɛ́ á ńnɛ n fɔ̃h sɛ̃?›
[8] Mé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yĩ́npɔ̃ tɔ̃ ké syı yo ń tyí nɛ:
‹Nasarɛtı kwil Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fɔ̃h.›
[9] Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pépi tɔ sɔ̃̀ kyòo mɛ̀ wɛ; tɛ́ nɛ̂-á n yo n
mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃ wɔ wɛy noh.
[10] Mé mɛ piki yah nɛ, tir nɛ̂ se mé yĩnɛ mé pı nı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Yuku n
de Daması kwil. Tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ tyi nónó pól pı, pè kı sè yo ǹ syah.›
[11] Ǹtɛ kyòo mɛ̀ píkínó sɔ̃̀ mɛ ń yĩ́ wɔ. Kǎh pı sɛ̃, áyáh mɛ wɛ̃kì yɔ̃ ànɛ̂ nónónɛ, pépi
mɛ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Daması kwil.
[12] Tɛ́ dĩ́ yó lésɔ̃ mɛ nɛ́npó pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dĩ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃kì tɛ̃nó plɛ, mɛ ǹ
tyi kɔ̃̀nsàhnólɛ n pı sé wã̀l yɔ̃. Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npó, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ
n yo.
[13] Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, tɛ́ yo ń tyí nɛ: ‹Ǹ yű̃npi Sole, fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃.› Wǎh yo sɛ̃,
nɛ́npó swɔ ń yĩ́ yıkı, mé mɛ à wɛ.
[14] Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh tãn n gbilki, ǹmɔ ye ǹ yah tɔkɔ nɛ
á pé dyɔ yĩ́ĩ́nɛ n pnɛ, ànɛ̂ á pé tɔ̃̀npı nɛ́gbí* wɛ yĩ́nɛ, á mó ǹ vyãh wɛy noh.
[15] Képah ye, wáh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí tyí sɔkɔ, á kı n pı n
pi sé yónwàh-òlɛ no pól yĩ́ yah.
[16] Kǎh pı sɛ̃, núkúnúkú káh n tɔ̃ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yĩnɛ wèlnwı̃̀lkı̃nólɛ ni sɔkɔ, á
tyípêl mó yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yéngbonɔ sɔkɔ.›
[17] Képah náh, mé ń syı sɔkɔ Yerusalɛmı kwil. Tɛ́ sɔ̃ yólɛ, máh mɛ nírílɛ n pı Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃kínó yólɛ ń wɛ̃kı.
[18] Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃, Yerusalɛmı kwil tãn náh ń tyíyónó fɛ̃ n syi
n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á, mé sal n wil súú Yerusalɛmı kwil sɔkɔ.
[19] Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pĩ yĩ́ĩ́ nɛ, máh lésɔ̃ mɛ n kyı n pɔ á Liyel
ní-ńtẫn vì sɔkɔ, à ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pélɛ n ko
yèfɔ̃hlɛ;
[20] à tahlı pǎh ǹ tyí yónwàh-ò Yetyɛ̃nı ko mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ńmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ dò. Máh sɔ̃̀ mɛ
mɔ ǹ kònmɔpulɛ, tɛ́ pı pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ syíkí-òlɛ dò.
[21] Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n tɛkı n mɔ álɛ kwlókáhkí
névye tyí. Nɛ n yuku!›»

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ. * **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

22 Tówû sȍ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tɔ̃ n sah n nohnɩ, ǹtɛ wǎh fyɔ̀ pɔ wɛlɔ nópi yo nɛ,
kwlókáhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkɩ n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ wòhòh nɛ, ǹsɔ̃ntɛ̃
névi-á yĩnɛ kònmɔntonɔlɛ sétáh yõ. Á náh yĩnɛ à tɛ̃ min sɔkɔ.
23 Pè sȍ mɛ kah gbo mɔ tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, tɛ́ mɛ nèngbɔ̃nɛ n yilki n mɔ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyíbí Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pè mó à ko
yèfõhlɛ. Képah sɔkɔ, tir nɛ̂ yĩn-á tówû n gbo n mɔ ǹ yõ sɔkɔ, páh kɩ ké yõ pĩ.
25 Ǹtɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ n ko gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗɩ̃́ nɛ̂-á sȍ mɛ
nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ: «Ké wɛ̃kì se mɛ yépi tyí kɩ fɛ̃ Wrome tãn gbȍ mɔ yõ ko ǹ
tùkè-ǹkɛ̃ ńtɛ̃nɛ?»
26 Ɗɩ̃́-á képah noh sɛ̃, à kyɩ kè yo sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à n tyah pínɔ́lɛ
sɛ̃ nɩ? Ǹgbǒ Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ dɛ́!
27 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo pé syah, Wrome tãn gbȍ
mɔ yõ se ńtyɩ̃́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á.
28 Pole-á yo sɛ̃, ɗɩ̃́ à syah nɛ, tɛ́ pɔ́ ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki, tɛ́ pɩ Wrome tãn gbȍ mɔ
yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ-á dubi kélɛ.
29 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á kɩ sȍ yĩnɛ pè Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ, pè gbɛ mɔ ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pĩ nɛ, Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á Polelɛ, tɛ́ pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké
tíkí de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu ɗĩnkì tyí

30 Képah sɔkɔ, ké ɗindallɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ké tyí nɛ pé pĩ tɔ́tɔ́, tir nɛ̂ yõ-á
Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ, à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah mɔ, tɛ́ mɛ tukey tùkèpu ɗĩnkì
névye pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká syínwìlkìpu yȍtãmnɛ, tɛ́ pè kɔ̃ pè Pole tɛ̃ pɔ
pé nɩyȍ́.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu ɗĩnkìlɛ n yah díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ń yṹnpyé,
mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel wɛ̃kì yõ, pópó à pɔ nɔ kwɛy tyí.»
2 Pole-á yo sɛ̃, nónó-á sȍ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syínwìlkìpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi yo pé tyí nɛ,
pè ǹ vyãh mɩ.
3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, sékṹ sȍ wahy nɛ̂-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ ǹmɔlɛ. Wǎh
mɛ kɔ̃ tɛ̃ ásȍ̂, à péwɔlɛ n tuke à yĩnɛ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé dɛ̂llɛ n pɩ nɛ
pè pé mɩ kɛ̀.
4 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwìlkìpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ
à n gbyɔ lɛ́?
5 Á mɛ pè syah nɛ, pé náh sȍ mɛ pĩ nɛ sárká syínwìlkìpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ lɔ́, pé yṹnpyé.
Ǹkɛ̃, kǎh mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á kwil névye yȍtɛ̃nɛ n gbyɔ.»
6 Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu ɗĩnkì tɔ́ní núkúlɛ Sadusɛ̃ névye-
á, tɛ́ pé tɔ́ní mɛ̀ mɛ Farisiyɛ̃ névyelɛ sɛ̃, à tyah n kah n wɛkɩ pé nɩyȍ́ nɛ: «Ń yṹnpyé,
Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃ nɛynɛ. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ-á mɛ ké yõ nɛ,
lékyî-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yĩn ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásȍ̂ yɔ̀.»
7 Pole-á fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃, yékâ̂b ǹgbɛ̃ núkú de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂ Sadusɛ̃ névye
wrɔ́, à pé tówû gbɛkɩ.
8 Sadusɛ̃ névye wɔ sȍ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ náh mɛ, yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ,
mírkí yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á mɛ.
9 Kǎh pɩ sɛ̃, wãn tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yõ. Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú
nónó-á sȍ n wil Farisiyɛ̃ névye ɗĩnkì sɔkɔ, pépi yísyɔ́ yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi náh
mɛ tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ wɛ ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel yȋnyõ
tȍnpɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ ǹ tyí tɛ́?
10 Tɛ́ yékâ̂b-á pɔ kah pɩ sǒhsǒh sɛ̃, tíkí mɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, pǎh kɩ pɔ Pole yɔrɩ
n kɔ̃lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ, pè tiki kyɩ Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè yuku
ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
11 Ké lékâ̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Sɔ̃́ré mɔ á gblɔ̌y sɔkɔ. Ǹgbǒ,
wáh ń tyí yo sɔ̃ Yerusalɛmɩ kwil, á yĩnɛ ǹ tɔ̃ ń tyí yo sɛ̃ Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yɩ̃́nvĩ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkì sȍ

12 Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí yo syɪ wɛ̃ tyí, tɛ́ pé wo Liyellɛ
nɛ, pé náh tɔ̃nɪ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, Pole
kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ.
13 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɪ yɪ̃́nvɪ̃̀ mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pɪ̂ tikininínɛ.
14 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè kyɪ wil sárká syínwɪ̃̀lkɪ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnɪ̀ tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
pépi-á pé wo Liyellɛ képékèyô nɛ, pé náh tɔ̃nɪ̀ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ dah n mɔ n pi pé vyɛ̃y sɔkɔ,
Pole kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ.
15 Képah-á, ńkɛ̃ pépi tɔ pé vyɛ̃y pɪ núkúlɛ ànɛ̂ tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀lɛ, pè mó kyɪ kè yah
kɔ̃ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à Pole tɛkɪ mɔ pé kɔ̃. Ǹkɛ̃, pè kè pɪ á kɪ nɛ, pè sɔ̃ mɛ ké tyí
nɛ, pé ǹ tyi sohlɪ n yah pallɛ. Ǹtɛ pépi tɛ̃ wɔ-á kɪ pé vi, kɪ kyɪ à syɪkɪ tɛ̃ wɛ̃kɪ̀ yah sɔkɔ,
kɪ à wɛ ko mɔ, ǹ yɪ̃́níntɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ.
16 Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yɪ̃́nvɪ̃̀ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sɔ̃ sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à
kyɪ kè yo à syah.
17 Képah sɔkɔ, Pole mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ dípír mɛ̀ tyí yo
yo tɛ̃̀nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Ǹkɛ̃, à kyɪ ǹnɛ ǹ tyí.
18 Wǎh yo sɛ̃, dɪ̃́ mɛ kyɪ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ, Pole nɛ̂ yah-á víkénólɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ, tɛ́ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí
nɛ, pé tir yɔ́ yo à syah.
19 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɪ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, tir nɛ̂
se ǹ tyí yo yo tɛ̃̀nɛ nɪ?
20 Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo sah núkú yɔ̃ nɛ, páh kɪ pɔ à ni, à Pole tɛkɪ
mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̃̂nɛ tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ tyí, á kɪ nɛ pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɪ n yah
pallɛ.
21 Tɛ́ à yah, nɛ́pɪ̂ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Pǎh kè yah
tɔkɔ, à pé wo nɛ, pé náh tɔ̃nɪ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃
wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃ sɔkɔ. Pǎh kè sah tɛ gbáhkɪ̀ núkú yɔ̃, tɛ́ mɛ ǹmɔ ó fɛ̃̀nsyinɔ syɪkɪ
tɛ̃. Ǹtɛ à káh n yɛ pè à pilki.
22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fin mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè yãh
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ, páh tyi nɔ́pi gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɪ kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pɪ̂ nímí ye pɔ yo pé tyí nɛ, pè
sràsyíbí nɛ́pɪ̂ lègbãm (200) wilki n sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pɪ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂
màmàl nátãm nɛ́pɪ̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi sah Sesarɪ kwil sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃̀nɛ yɛ̃́pní sɔ̃̀.
24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah, sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃-ò dɪ̃́ Felikisi
tɪ̃̀nnɛ, dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ.
25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɪ pè kɔ̃ nɛ, pè kyɪ Felikisi kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃:
26 «Ńmɔ Klode Lisyasɪ ye n tɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ á tyí, gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃-ò dɪ̃́ pèpɛy Felikisi. Ǹ
wɛy mɛ á tyí.
27 Dɪ̃́ nɛ̂-á mé n tɛkɪ mɔ á tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ.
Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yɔ̃-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń sràsyíbí mɛ kyɪ à tɛ̃ syi pé tyí.
28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, mé pɪ̃ tir nɛ̂ yɪ̃n-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Képah ye, mé à tɛ̃ kyɪ pé
tukey tùkèpu tɪ̃̀nkɪ̃̀ tyí.
29 Képah sɔkɔ ye mé pɪ̃ nɛ, pǎh mɛ yékɑ̃̂blɛ n pɪ Polelɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yɔ̃, tɛ́ képah
tyí yɔ̃-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́ sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɪ nɛ̂-á yɪ̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah
náh pɪ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, pǎh mɛ yɪ̃́nvɪ̃̀ yɔ́lɛ n dahbɪ ǹ gbáhkɪ̀ sɔ̃̀. Képah ye, mé
núkú ǹnɛ n tɛkɪ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɪ
ké yah yo áwɔ tyí.»
31 Képah sɔkɔ, kǎh yo sɔ̃ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɪ sɛ̃. Pè kyɪ Pole tɛ̃ à sɔkɔ ǹnɛ lékɑ̃̂hnɛ,
fɔ́ɔ́ à kyɪ de Antipatrisi kwil.
32 Dɪ̃ndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́ mɛ pé syɪ sɔkɔ pé sràsyíbí
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
33 Sèsèn nátãm nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɪ de Polelɛ Sesarɪ kwil, pè sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃-ò
dɪ̃́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃̀ dahbɪ.
34 Gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃-ò dɪ̃́ mɛ sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar, tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̃̌nyah nɛ̂ nɛy se ǹnɛ
nɪ? Wǎh noh nɛ Silisi gbɛ̃̌nyah nɛy-á ǹnɛ,

35 à yo ǹ tyí nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pyě nóhnɔ́ pɩ ǹ tyí. Tɛ́
mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah Yerɔdɩ tɔ̃rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

1 Tɛ́ sèpɩ̏n kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi tiki pɔ Sesarɩ
kwil, ànɛ̂ yèwàhnì yísyɔ́lɛ, à tahlɩ wɛy pɩ̃́-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè sɔ̏
mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi tyí.
2 Képah sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n tɔkɔ Polelɛ n kɔ̃ nɛ
ńkɛ̃, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy, yèvɩnɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ-á
kè wɛ. Wǎh ǹ gbɛ̃nyah yah tɛ̃ pallɛ sɔ̃, képah-á vɩ̀nmɔnɔ náhnáh dahbɩ ké sɔkɔ.
3 Wǎh n tɔ̃ n sah n pɩ pépi tyí sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɜ̏ntɜ̏n pól sɔkɔ, páh n gbah n wɛkɩ ǹ tyí
képah yɩ̃nnɛ.
4 Tɛ́ à ǹ kékwɛ, à mó ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy yɔ̃ ko n pi, kè kɔ̃ kè
n pɩ n pi ǹ tyí gblɔ́vyɜ̃́hrílɛ.
5 Ǹkɛ̃, dɩ̃́ nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ, wǎh mɛ pɩ tɛ̃ soh soh ńyân tyí kɔ̃lɛ. Wǎh mɛ
Nsyifunɔ yɔ̃lɛ n yɩkɩ kèkɔ̃yɔ̋ pól sɔkɔ. Ǹmɔ-á n tɛ̃ névye yahlɛ, nónó-á n kɔ Nasarɛtɩ
kwil Yesu wɛ̃kì yɔ̃, nɛ̂-á gbɩ náh kélɛ.
6 Wǎh sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ, képah-á pé kɔ̃ pé à tɛ̃.
[Páh sɔ̏ nɛ pé à tuke à yɩ̃nɛ pépi Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyi yónɔ́lɛ.
7 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí gbùgbù,
8 tɛ́ nɛ: «Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyɩ tɔkɔ à kɔ̃ Felikisi tyí.»] Képah náh,
Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ ńtɛ̃ Pole piki yah ǹ gblɔ̌y, képah sɔkɔ, wǎh kɩ pɩ̃ nɛ, tyi
nónó yɩ̃n-á pépi pɔ tɔkɔ à kɔ̃, gblɔ-á sélɛ.
9 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ mɛ dɩ̃́ wɛy sɔ̏ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃ tukey sɔkɔ

10 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ mɛ ǹ gbɔ̏ pɩ mɔ Pole tyí, à wɛynɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ,
Pole mɛ nɛ: «Mé pɩ̃ nɛ áwɔ-á ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nɩ
mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ á yah sɔkɔ.
11 Ǹmɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ mé pɔ Liyel gbilki, kè náh tɔ̃̏nì kah sèpɩ̏n
gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ ké níy tɛ̃, kɩ ké gbɩ pɩ̃.
12 Pè náh ń wɛ mé mɛ yékɜ̂blɛ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, képah náh pɩ
Liyel ní-ńtɜ̂n vì sɔkɔ, képah náh pɩ kwil fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé náh se mó tɔ̃ tɔ́wû kurki mɔ
tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
13 Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kɔ̃ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kɩ fɛ̃ yo nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé tyíyónɔ́
nɔ́pilɛ?
14 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃-á mé kɩ n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ tɔ̏lɛ n pɩ ń náh tãn Liyel tyí wɛ̃kì
mè yɔ̃, wɛ̃kì nɛ̂-á pépi nɛ gbɩ náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó pól-á wãrkɩ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ sé pól yɔ̃.
15 Ǹmɔ sɔ̃nɔ-á mɛ Liyel yɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sɔ̃nɔ mɛ képah ó yɔ̃ nɛ, nɛ́péplɔ ànɛ̂
nɛ́túkúnì pól lékyɩ̂-á kɩ yilki mɔ.
16 Képah ye, mé mɛ gbah tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah ànɛ̂ névye yah sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́,
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ.
17 Ǹ pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo yɔ̀, ye náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye mé pɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à
pɔ ń kwil névye yohnɩ mɔ pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel tyí.
18 Képah sɔkɔ ye sɔ̏ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̌y tɔ̃ sah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ.
Tɔ́wû náh sɔ̏ mɛ ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ n pɩ.
19 Tɛ́ Asi gbɛ̃nyah Nsyifunɔ yísyɔ́ wɔ sɔ̏ mɛ. Mâh sɔ̏ mɛ tir yɔ́ pu pɩ pè wɛ, pépi ye
náhkɩ pɔ ásɔ̏, à pɔ tɔkɔ ń kɔ̃ áwɔ tyí dò.
20 Képah náh pɩ, Nsyifunɔ nónó-á ásɔ̏ yɔ̀, pǎh lésɔ̃ ń tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɩ̏nkɩ̏ tyí,
lékàh-à kɩ mɛ wɛ ń tyí, pè kè yo kɛ̀!
21 Tyínúkú yɔ́ ó ye lésɔ̃ mé yo gbǎp pé tyí tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, máh sɛ̃ ké
yɔ̃ nɛ lékyɩ̂-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah yɩ̃n-á ńnɛ tukey sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»

22 Tɛ́ kwil yah tɛ̃-ò dɩ̃́ Felikisi sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kɩ̀ dùkù pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tukey
mɛ̀ kur mɔ sah náh tɩ̃̀n yõ, tɛ́ nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-à kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pé
tir mɛ̀ yah wah.
23 Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ n kyɩ Pole dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. À mó yɛ à kɔ̃ à
nɛ n mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ kwéy. À káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ pɔ́nyòhnɩ̀nmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

24 Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɩ Drusililɛ. Tɛ́ Drusililɛ, Nsyifu
nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Képah sɔkɔ, Felikisi pè kɔ̃ pè Pole ye yah, à pɔ Yesu Krista yõ sɛ̃ dùkù
tyílɛ n yãh ǹ tyí.
25 Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ dùkù pèpɛy tyí yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ tyí
yõ, ànɛ̂ Liyel névye pɔ n tuke dùkù tyí yõ, képah sɔkɔ, tíkí Felikisi tɛ̃, à mɛ yo Pole tyí
nɛ, núkúnúkú tɛ̃nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tɔ̃ yo mɔ ǹ tyí.
26 Tɛ́ ǹ sõnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kɔ̃ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n tɔ̃
n ye fárfár pè yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.
27 Pè ye nínɔ́ pɩ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃́. Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́ pɔ Felikisi swɔ tɔkɔ pè n
ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃ pɩ sɛ̃́, képah ye
à Pole sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̃̌y tyí dahbɩ Wrome kwɩ̂ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀

1 Képah náh, gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃-ò sõlɛ Sesarɩ kwil sɔkɔ, à dɔkɔ
yuku Yerusalɛmɩ kwil.
2 Képah sɔkɔ, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ nɛ́-ǹgbnɔ kyɩ ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, Pole-á
tyítúkúnɩ̃̀ pɩ.
3 Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni nɛ, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé tyí, à mó Pole kɔ̃ à pɔ Yerusalɛmɩ kwil,
pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, yɩ̃́nvɩ̃̀ ye sɔ̃̀ pè n pɩ nɛ, pé à wɛ ko mɔ wɛ̃kɩ̀
yah.
4 Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Sesarɩ kwil. Tɛ́
péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi pé syínsɔkɔ-ńsah nénpɔ́.
5 Ǹkɛ̃́, pé yah tãm nónó-à kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sɔ̃̀ tɛ̃ pé tiki yuku Sesarɩ kwil. Pole-à
kɩ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ pè wɛ, páh kɩ kyɩ nénpɔ́, pè kɩ n tɔkɔ à kɔ̃.
6 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nénpɔ́ à kah sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃nɔ, képah náh pɩ, gbãm
yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɩ sɔkɔ Sesarɩ kwil. Ké dɩ̃́ndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀
mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ.
7 Pole-á pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ wil Yerusalɛmɩ kwil, pè pɔ à mɔ gbɩ̃̌, tɛ́ tyah
lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pé tyíyónɔ́ nɔ́pi sɔkɔ,
nɛ̂-á wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á sélɛ.
8 Képah sɔkɔ, Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̃̌y vyãhlɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pɩ à de
Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí, képah náh pɩ Liyel ní-ńsah gbô tyí, képah náh pɩ Wrome
kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí.
9 Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yɩ̃́ngbílɛ n yo. Kǎh pɩ sɛ̃́, à Pole syah nɛ,
à se kɩ fɛ̃ syi kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ tukey kyɩ n tuke péwɔ yɩ̃́ yah nɩ?
10 Wǎh yo sɛ̃́, Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀, ǹmɔ tyí-á
pé tukey yĩnɛ kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí. Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, ǹmɔ ńtɛ̃
tɔ pɩ̃́nyĩnɔ-á mɛ ké sɔkɔ ó.
11 Ǹkɛ̃́, pé tyí-à kɩ mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ, pé náh mɛ yahle pé
kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à ńkɛ̃nɛ sélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
fɛ̃ pé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ, pé tyí tukey kyɩ n tuke Sesar tyí.
12 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ mɛ wɛ̃ wɛ. Pǎh tyɛ, à mɛ yo Pole tyí
nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar yĩn yo tɛ, wǎh kɩ kyɩ ǹmɔ tyí Wrome kwil sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê Berenisi pɔ yah gbɛ̃nyah yah
tɛ̃-ò dɩ̃́ Fɛsitusi tyí, Sesarɩ kwil.

* 25:1 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar sah Nsyude gbɛ̃nyah yah tɛ̃-òlɛ.

14 Pè kɩ sɔ̏ sèpȉn yísyɔ́ pɩ n pi nɛ́npɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, Fɛsitusi mó núkú Pole tyí wɛ kɔ̃ mɔ
yãh Akripa tyí nɛ ńkɛ̃́, Felikisi-á dɩ̃́ yɔ́ dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ásɔ̂.
15 Tɛ́ páh pɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnì-á
mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kɔ̃ pé tyí, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pé à mɔ kũ kɔ̃.
16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyí nɛ, kè náh n pɩ sɛ̃́ pépi Wrome tãn wɛ̃̀kì sɔkɔ. Pé náh wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kɔ̃, nɛ́ pé náh wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃, à ǹ yo yo tɛ̃ yo névye yɩ̃̋ yah, nónó-á
tɔkɔ à kɔ̃.
17 Képah sɔkɔ, kénɛ no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ ásɔ̂ sɔkɔ. Péwɔ náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé tir
mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké dɩ̃ndal ńtɛ̃nɛ pé núkú yuku tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ
kénɛ dɩ̃́nɛ.
18 Péwɔ tɛ̃-á sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pǎh kɩ pɔ tyítúkúnȉ ǹgbnɔ duke
duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pɩ. Ǹtɛ pǎh pɔ, kè náh pɩ sɛ̃́.
19 Pǎh mɛ pɔ yékâb yísyɔ́ ólɛ n pɩ ǹnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ Liyel wɛ̃̀kì tyí sɔkɔ ànɛ̂ Yesu yɔ́ tyí
sɔkɔ nɛ̂-á lésõ ku, tɛ́ Pole tɔ̃ mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
20 Kǎh pɩ sɛ̃́, péwɔ náh sɔ̏ pɩ̃, páh nɛ yɩ̃ mɛ̀ dùkù wah n pi sɔ̃́. Képah sɔkɔ, pé mɛ Pole
piki yah nɛ, à se kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ kwil, ǹ tukey kyɩ tuke nɛ́npɔ́ nɩ?
21 Ǹtɛ Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ ásɔ̂, pé tyi yah mó pɔ kyɩ wah Wrome kwíltãm
yɔ̏tɛ̃ Sesar tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ ǹ
tɛ́kínmɔnɔ tyí Sesar tyí.
22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ ké tyí nɛ dɩ̃́ mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh
pé noh. Képah tɛ̃nɛ, Fɛsitusi mɛ nɛ ńkɛ̃́, ńsɔ̂ ńtɛ̃ ó sɔkɔ, wǎh kɩ pɔ ǹ tyi yãh à kɩ noh.
23 Dɩ̃ndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yɔ̏tɔ̃rí flɔ sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂
kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sɔ̏ tɛ̃, pè yuku tukey tùkè-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè
kɔ̃ pè pɔ Polelɛ.
24 Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ, yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Akripa, ǹmɔ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ pélɛ
ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, pé pól-á mɛ dɩ̃́ mɛ̀nɛ n yah kɛ̀. Nsyifunɔ tɔ́wû pól-á pɔ wil pé tyí ǹ tyí sɔkɔ
Yerusalɛmɩ, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̂ tɔ sɔkɔ. Pǎh mɛ gbo mɔ tũ nɛ, à náh yɩ̃nɛ sàhnɔ́lɛ min sɔkɔ
póllɛ.
25 Ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, nɛ̂-á yɩ̃nɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh fyɔ̀ ǹ
gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar gbɔ̏, képah-á pé nɛ, páh kɩ à tɛkɩ mɔ à kɔ̃.
26 Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé kɩ wãrkɩ, kɩ à tɛkɩ mɔ n pi Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ Sesar tyí, pé
náh mɛ képah pɩ̃. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ tyí ǹ wahlɛ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Akripa.
Páh nɛ, pàh kɩ à piki yah tɛ, pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ n wãrkɩ ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkɩ n mɔ Sesar
tyí.
27 Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkɩ mɔ Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ tyí, tɛ́
à náh mó tɔ̃ tɛ̃ tyi yah wɛ yo tɛkɩ mɔ ǹ tyí, nónó yɩ̃n-á pè tɔkɔ à kɔ̃.

26

Pole-á ǹ tyípínì yãh sɔ̃ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Akripa tyí

1 Képah sɔkɔ, yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí, wǎh kɩ fɛ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Wǎh
yo sɛ̃́, Pole mɛ ǹ gbɔ̏ yɔ̃, tɛ́ tyah ǹ vyãh kɔ̃lìnɔ́lɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃́,
2-3 yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Akripa, ǹmɔ-á pépi Nsyifunɔ tyídȉ póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó yɔ̃-á pě yékâblɛ
n pɩ. Képah-á, nìvìnì ǹgbɛ̃́-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kɩ pé vyãh kɔ̃lɩ tyi nópi pól sɔkɔ,
Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó noh pé tyí.
4 À tɔkɔ pé kètɛ̃npȉkȉ gbɩ̃́ dùkù tyí, páh sɔ̏ mɛ pé minnɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ pé kwil tãn
wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ pól-á képahlɛ n pnɛ.
5 Pǎh pélɛ n pnɛ di mónɔ́lɛ. Pàh kɩ mɛ ké tyí, pǎh kɩ fɛ̃ pé kèdùkù yo ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃
névye tȉnkȉ sɔkɔ nɛy-á pélɛ, tȉnkȉ nɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì tyí-á kah tah.
6 Ǹtɛ Liyel-á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí sɔkɔ, péwɔ gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃, képah
yɩ̃n-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
7 Tɛ́ pépi yȉkȉnȉ gbɔ̃ninɔ́ gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n dal n mɔ n pi, tɛ́ mɛ
gbah tɛ̃ à Liyellɛ n gbilki ké lékâh, ké gbȉntɔ̃. Képah yɔ̃ gbɔ̏ sàhnɔ́ yɩ̃n-á Nsyifunɔ tɔkɔ
péwɔ kɔ̃ yɔ̀, yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Akripa.
8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah tah pé no Nsyifunɔ tyí nɛ, Liyel-á lékyîlɛ n
yilki n mɔ nɩ?

9 Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sȍ mɛ n sõ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pɩ, pé Nasarɛtɩ kwil Yesu yĩn yõ sɛ̃nɔ́ yah kõ.

10 Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm-á ké wɛ̃kìlɛ pé kõ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, páh Yesu yõ sɛ̃pú náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃ sȍ pélɛ n ko n mɔ fyélɛ, péwɔ kè fɛ̃ n syi. Képah-á pé pɩ Yerusalɛmɩ kwil.

11 Páh sȍ mɛ n de n kõ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtȁn vì sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃púlɛ n tɛ̃ n fõh, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ mɔ, pè Yesu yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ. Tɛ́ pé fɔkɔ vyȁhnkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí pélɛ, páh ńkɛ̃nɛ pé nyáh sõ ǹ kyɩ pélɛ n fõh kwlókáhkínɔ tɔ sɔkɔ.

12 Sɛ̃-á sõ yɔ́lɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm mɛ tɛ̃nwɛnɔ ànɛ̂ wɛ̃kìlɛ pé kõ, pé yuku à n yuku Damasɩ kwil.

13 Ǹkɛ̃, yȍtɛ̃ dĩ́ Akripa, páh sȍ mɛ wɛ̃kì yõ gbȉntɔ̃ pɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ kyòo yɔ́ wɛ kè wil yȉnyõ, nɛ̂-á piki kal gbĩnɛ, à pɔ kwɛ péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì kómû yõ pěrr, à pé mɔ gbĩ.

14 Képah tɛ̃nɛ, pé pól syɩkɩlɩ sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yȉnpɔ̃ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃? Ǹgbǒ gbȍ nɛ̂-à yahle náh vȉnɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!»

15 Kǎh pɩ sɛ̃, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh.

16 Ǹtɛ yuku n yĩn á gbyȇh yõ. Máh ń gblǒynɛ ǹ wɛ̃kɩ tir nɛ̂ yĩnnɛ, képah wɛ yɔ̀: Mé nɛ á pɩ ń tȍnpɩlɛ. Sɔ̃-á á wɛ ńnɛ yɔ̀, á kɩ kélɛ n yah n yo n kõ, à tahlɩ tyi nónó tɔ-á mé kɩ pɔ ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ.

17 Mé kɩ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂ kwlókáhkínɔ névye gbȍ, pépi nónó tyí-á mé n tɛkɩ n mɔ álɛ.

18 Mé álɛ n tɛkɩ n mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yĩ́ yɩkɩ, pè kõ pè wil fɛ̃ntȗ sɔkɔ pè pɔ kyòo yah. Pè mó wil sétȁn yȍtɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé tyípɛ̂l kõ sè yõ mɔ pè kõ, pè mó kyɩ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃npȉ wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ ńmɔ yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ.»

19 Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa tyí nɛ ńkɛ̃, yȍtɛ̃ dĩ́, páh tyi nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, pé náh yahle sé pínɔ́lɛ.

20 Tɛ́ Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ sè yo Yerusalɛmɩ tãn tyí, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah tãn póllɛ, à tahlɩ kwlo kwlo téló tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Ǹkɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yõ, pé nnɔ-á vi mɔ.

21 Tɛ́ képah yõ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃ pélɛ, gbĩ́ nɛ̂-á sȍ pé mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pǎh sȍ mɛ n yah n kõ pé kònmɔ-ńsahlɛ.

22 Ǹtɛ Liyel yòhnìnmɔnɔ gbȍ yõ, páh mɛ min sɔkɔ à pɔ syɩ kwɛy tyí. Tɛ́ páh tɔ̃ ásȏ sɔkɔ yɔ̀, gblɔ yo yĩnnɛ tahbɩ ànɛ̂ yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí yo nɛ, sǎh kɩ pɔ n pɩ n pi, pé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi yõ, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃:

23 Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ kɩ ku. Tɛ́ ǹmɔ-á kɩ n pɩ n pi nɛ́gbennɛ, kɩ yilki mɔ lékyȋ sɔkɔ. Wǎh kɩ pɔ pwáhnmɔnɔ tyí yo wah kyòo pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye téló tyí.

24 Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónó sɔkɔ sɛ̃ mɛ ǹ vyãhlɛ n kɔ̃lɩ, Fɛsitusi wɛkɩ páhpáh ǹ yõ nɛ ńkɛ̃, ǹ yȍgbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn pínɔ́ képékè-á ǹ yȍgbèkè yuku.

25 Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, yȍtɛ̃ pèpɛy, pé yȍgbèkè náh yuku dɛ́! Gblɔ ànɛ̂ yèsrey wɛlɔ ó kókó-á pé n wɛkɩ.

26 Ǹkɛ̃, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pɩ sètȉn sȍ sɔkɔ, pé sɛ̃nɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, yȍtɛ̃ dĩ́ Akripa ńtɛ̃ pĩ́nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò. Képah-á, pé kõ pé kélɛ n yo n dal n mɔ ǹ yah sɔkɔ nìsãhlɛ.

27 Ǹtɛ yȍtɛ̃ dĩ́ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ yõ nɩ? Péwɔ tɛ̃-á pĩ nɛ wǎh sɛ̃ sé yõ.

28 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyí nɛ, kàh náh kɩ nɛ pé mo kwéy, wǎh náhkɩ núkú péwɔ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.[*]

29 Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ se pɩ núkúnúkú ò, kàh kɩ se mo ò, péwɔ tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yĩn ǹmɔ ńtɛ̃ ó tyí, ńkɛ̃ nónó pól tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnɩ kwɛynɛ yɔ̀, pé pól pɩ péwɔ tyí kɔ̃lɛ, Yesu yõ sɛ̃púlɛ, tɛ́ kârn wɔ káh mɔ pépi tyí.

30 Képah náh, yȍtɛ̃ dĩ́ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dĩ́ Fɛsitusilɛ, ànɛ̂ Berenisilɛ, à tahlɩ nónó pól-á sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ pélɛ.

[*] **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù sõnɔ sɔkɔ, kő ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sõnɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nɩ tɛ̃.

31 Ŋtɛ pǎh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ɗí mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pı, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ,
képah náh pı, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
32 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyí nɛ, ɗí mɛ̀ à sɔ̃̀ mɛ ǹ tukey tyí dáhbí-ńkɛ̃nɛ
Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀ sɔkɔ, wǎh yĩnɛ ɗ́nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

1 Képah sɔkɔ, kǎh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kı yuku n pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
Sesar tyí Yitalı gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye yísyɔ́ dahbı sràsyíbí
yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ gbɔ̃̀, nɛ à sɔkɔ álɛ. Ɗ́í mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Nsyulyusilɛ. Ŋmɔ ye sɔ̃̀ Wrome tãn sràsyíbí
ɗ̃ìnkì yɔ́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɛ̂-á pè n ye Wokustilɛ.
2 Képah tɛ̃nɛ, á de Adramiti kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ kı sɔ̃̀ n
syɔ̃ n pi Asi gbɛ̃nyah krótónè yɨ́n-ńtân sɔkɔ. Arisitarkı sɔ̃̀ mɛ álɛ, nɛ̂-á n wil Masedonı
gbɛ̃nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ.
3 Ké ɗĩndallɛ, á kyı de Sidõ kwil. Ŋtɛ Nsyulyusi sɔ̃̀ mɛ Pole tɛ̃nɔ́ plɛ. Kǎh pı sɛ̃́, à wɛ̃kılɛ
Pole kõ nɛ, à kyı yah ǹ kódíbí tyí, pè kõ pè à wɛ n yohnı n mɔ.
4 Képah náh, áyáh yal nɛ́npɔ́, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo. Kǎh pı sɛ̃́, á syɔ̃ gbɛ̃nyah yɔ́
gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Képah sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy.
5 Tɛ́ yõ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Pãnfili gbɛ̃nyah gbɔ̀pɔ, à kyı tiki
Mira kwil, Lisi gbɛ̃nyah sɔkɔ.
6 Áyáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ mɛ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ,
nɛ̂-á kı sɔ̃̀ n yuku n pi Yitalı[*] gbɛ̃nyah sɔkɔ. Á mɛ á dah mɔ képah sɔkɔ.
7 Á sèpĩ̀n náhnáh pı, té á náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n to súú. Á yèvyãhrı kah pı, té pyě yĩni tɛ̃ Knidi
kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ŋtɛ yɑ̃́hkí-á sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́ ɗ̃ìn yúkúnɔ́lɛ sɛ̃́, gbɛ̃nyah nɛ̂-
á pè n ye Krɛtılɛ pnɛ yɔ nıyɔ̃́, á syɔ̃ képah dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Salmonenɛ.
Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy.
8 Á yèvyãhrı pı nɛ́npɔ́ sɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyı yĩni tɛ̃ Krɛtı ɗ́í yɔ́ sɔkɔ pè n ye Krótónè
yɨ́n-ńsah pèpɛynɛ. Lası kwil mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂.
9 Légbĩ́nɛ, wrɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ filsɑ̃̀hkì sɔ̃̀ níkì tɛ̃ gbĩ́-á sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ
tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ kõ. Kǎh pı sɛ̃́, krótókè tónɔ́ sɔ̃̀ mɛ pı dlolɛ. Képah ye, Pole mɛ ké
gbáhdyâh di pé tyí nɛ,
10 pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́ náh tõ fɛ̃ n yõ n sɔkɔ n pi, nɛ́ dlo náh
wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh n yĩn n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́ yíkínɔ́ képékè ó tyí dɛ́, pépi
tɔ min-á kı n syah n wũ ké sɔkɔ.
11 Ŋtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ɗ́í sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò ɗ́í ànɛ̂ ké yɔ̃̀tɛ̃ wɛy yõ sɔkɔ, à kal Pole tyílɛ.
12 Tɛ́ Krɛtı gbɛ̃nyah krótónè yɨ́n-ńsah mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ plɛ kwɔ̀vırı gbĩ́nɛ. Képah ye,
névye kan sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, kàh kı fɛ̃ n pı n pi, pé yĩni tɛ̃ ké krótónè yɨ́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ pè
n ye Fenikisilɛ, pé kyı kwɔ̀vırı gbĩ́ pı nɛ́npɔ́. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ Krɛtı gbĩ̀yiki ɗ̃ìnnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̃̀nɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkí yɔ́ tyah n kõ n wil fálfál yɔ nıyɔ̃́ ɗ̃ìnnɛ. Képah tɛ̃nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ n sõ
nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kǎh kı fɛ̃ pı, té mɛ krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbílkì dɔkɔ mɔ, krótókè
kõ kè tyah n sɔkɔ, à kyı tɔrı sɔkɔ Krɛtı gbɛ̃nyah gbɔ̀pɔlɛ.
14 Dǒ kwéy, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ wil ymɔ yõ à tiki pɔ mı á sɔkɔ. Yɑ̃́hkí mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Yerakilõnɛ.
15 Kè pɔ á krótókè tɔkɔ n yuku gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ. Á mɛ á gblɔ̃̌y fin
mɔ kè kõ.
16 Kè kyı sɔkɔ álɛ gbɛ̃nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye Kodalɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Kénɛ gbɛ̃nyah sɔ̃̀ mɛ
yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy. Kǎh pı sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ krótókè
ǹgbɛ̃ tyí, á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrı dah mɔ ké sɔkɔ yèvyãhrılɛ.
17 Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ krótókè ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh kwɔkı. Tɛ́
tíkí-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃ nɛ á káh kyı n nir Libi gbɛ̃nyah sèmĩ̀yɑ̃́hrí sɔkɔ sɛ̃́, képah ye á krótókè
yɔ̃̀tah flɔ kũ, sépi nónó gbɔ̃̀ yõ-á ńkɛ̃nɛ yɑ̃́hkí kélɛ n tu n mɔ súú, té mɛ á gblɔ̃̌y fin mɔ
yɑ̃́hkí kõ kè n yuku álɛ.

[*] **27:6** 27.6 - Yitalı gbɛ̃nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

18 Dĩndallɛ, yấhkí sồ mɛ yõ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃, kǎh pɩ sɛ̃, pè krótókè tɔ́kɔ́bí wilki min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ.

19 Sèpȉn tɔ̃-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tồnpìvyɔ́ túkù wilki ké sɔkɔ, à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̆y.

20 Kè sồ mɛ pɩ sèpȉn náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbĩ wɛ yah yĩ́nɛ, képah náh pɩ, ńwɔ̃ kèpyelɛ. Yấhkí sồ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃, fɔ́ɔ́ á náh tɔ̃ mɛ pɔ n sõ nɛ, áyáh kɩ pwah.

21 Kǎh pɩ sɛ̃, á sồ mɛ sèpȉn náhnáh pɩ yõke yố-ńkɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn no pól nɩyố, tɛ́ nɛ ńkɛ̃, pé kódíbí, pǎh sồ yĩnɛ pè sah péwɔ yóré yõ, pé mó wũ Krɛtɩ gbɛ̃nyah. Képah-à sồ mɛ pɩ, páh dlo nónó gbal, ànɛ̂ yíkínɔ́ nónó-á pɩ pé tyí yɔ̀, sè náh náhkɩ pé yĩni n tɛ̃ n pi dò!

22 Ǹtɛ núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh, ńkɛ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh yĩ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ.

23 Ǹkɛ̃, Liyel nɛ̂ tyí yõ-á péwɔlɛ pé tồlɛ n pɩ ǹ tyí, ǹmɔ yȋnyõ tồnpɩ yɔ́-á wil pé yah lékẩh mɛ̀ sɔkɔ,

24 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Káh tíkí pɩ, Pole! Á kɩ n yĩn n pi Wrome kwíltãm yồtɛ̃ Sesar yah sɔkɔ, kɩ á yốtyi yo ǹ tyí. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku álɛ krótókè sɔkɔ, áwɔ gbồ yõ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n pi.»

25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃-á ǹ yȋnyõ tồnpɩ yo kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nɩ syãh pé kódíbí.

26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ n yɩkɩ n pi pé tyí yɔ nɩyố kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!

27 Légbĩ́nɛ, yấhkí sồ mɛ yõ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃ pnɛ yɔ yõ, nɛ̂-á pè n ye Mediteranɩnɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sèpȉn gbɔ̃nyấh-ò sõ lékẩh tyí. Tɛ́ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, krótókè tópú sồ kè sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwẩh yõlɛ,

28 tɛ́ yɔ́ntȋ sãh sãh kwâh min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ yõgbãm pɔ́ kwǎrninɔlɛ. Áyáh yuku yahlɛ kwéy, pè tɔ̃ kè min dah mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúrí pɔ́ kwǎrtɔ̃nɔlɛ.

29 Pè sồ mɛ tíkílɛ n pɩ nɛ, krótókè káh pɔ kyɩ syɩ dyêh yísyɔ́ tyí, kè yɩkɩ. Képah ye, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl ǹyȇh dah mɔ krótókè náh tȉnnɛ, tɛ́ mɛ tyah dálnɔ́ ólɛ n dɛkɩ.

30 Ǹtɛ krótókè tópú sồ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè krótópír tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dah mɔ krótókè yah tȉnnɛ.

31 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yồtɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃, díbí nɔ́pi-à kɩ wṹ-ńkɛ̃nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah n pi dɛ́!

32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sồ tɛ̃ sah krótópírlɛ, sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lɩ mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.

33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól tyí nɛ ńkɛ̃, pè yõke yõ. Á nɛ ńkɛ̃, ké sèpȉn gbɔ̃nyấh-ò-á kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃ pópó, pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ n yõ.

34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí sɔkɔ. Képah-á, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ǹkɛ̃, pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yồyén pɔ́ núkú fyé náh n mɔ n pu n pi.

35 Képah yóntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí no pól yĩ́ yah, tɛ́ kè kwɔ à tyah n tah.

36 Képah sɔkɔ, no pól nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ.

37 Névye nónó-á sồ mɛ krótókè mɛ̀ sɔkɔ, á pól sồ mɛ népȋ lègbãm tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ (276).

38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á sèmukɔ wilki min dah mɔ yɔ sɔkɔ krótókè kɔ̃ kè pɩ fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sồ mɛ kènkwẩh yõ yah pĩ. Pǎh pɔ yɔ kéngbárkì yɔ́ kyɔmɩ wɛ, nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyĩ́n-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ yuku yah nɛ́npɔ́ krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi.

40 Képah sɔkɔ, pè krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dɛ mɔ sè kɔ̃ sè wũ pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ́ núkú yõ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yî tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃ yĩnnɛ. Tɛ́ mɛ fwɔ toh yȋnyõ, krótókè yah tȉnnɛ, yấhkí kɔ̃ kè kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah mɔ à yɔ kéngbárkì mɛ̀nɛ n yĩkɩ.

41 Ǹtɛ pè kyɪ yĩni tẽ yóntáh sèmi̋yáhrí fìi yó tyí, à nir ké sɔkɔ. Krótókè yah tìn sò mɛ
kyɪ di sèmi̋yáhrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh mɛ fẽ n yike, tɛ́ níkwîl mɛ ké náh tìnnɛ n mɪ n kwɔkɪ
n pɔ.
42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sò mɛ n yah n kõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye kònmɔ-ńsahlɛ. Tíkí
sò mɛ pè tẽ nɛ, pè káh pɔ n yõ n wil n to n pwah.
43 Ǹtɛ sràsyíbí yòtẽ dí-á sò mɛ ké tyí nɛ, pé Pole pwah mɔ sẽ, à pè yĩni mɔ képah pínɔ́lɛ.
Tɛ́ nɛ, yɔ yɔ̃npnɛ̀pu ǹgbò yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwàh yõlɛ n yĩkɪ.
44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́ló sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɪ, krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè dɔkɔ sépi yõ,
pè nɛ n yõ n yuku. Sẽ ye kè pɪ, tɛ́ no pól yĩni tẽ kènkwàh yõ sɔkɔ krómkróm pé vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɪ gbẽnyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɪlɛ, pnɛ yɔ nɪyő

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sẽ, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɪyő gbẽnyah mɛ̀ yĩn-á Maltɪlɛ.
2 Kénɛ kwil tãn mɛ á tõ sah tẽ yĩ́ pallɛ. Tɛ́ pù-á sò mɛ n pɪ, tɛ́ vɪrɪ mɛ n pɪ sẽ, pè mɛ
nyàh mɔ tĩí á pól kõ á mɛ tuke mɔ tẽ n wnɛ.
3 Képah sɔkɔ, Pole-á kyɪ lésɔ́pî kwel nɛ pé pɔ mɔ nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á kyɪ sé tyí,
wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kõ, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ gbò tyí.
4 Kwil mɛ̀ tãn-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbò tyí sẽ, pè tyah n yo wẽ tyí nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ
ké sɔkɔ póllɛ, dí mɛ̀-á nɛ́kókè mɔ yah. Wǎh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ gbò sɔkɔ ó, ǹtɛ pépi sétõ
nɛ̂-á gbɪlɛ n wah, képah tẽ wɔ náh à sah n pi min sɔkɔ dɛ́!
5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ. Tɛ́ syẽ́hẽ́h kwéy ńtẽ náh kyɪ Pole
wil tyí.
6 Tɛ́ kwil tãn sò mɛ syíkíntẽnɔ́lɛ n pɪ nɛ, dǒ páh kɪ à wɛ à kɪ mɛ tyah n sẽ, képah náh
pɪ, kɪ syɪkɪ n ku n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Ǹtɛ pǎh képah syɪkɪ tẽ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pĩ nɛ, pèkè yɔ́
ńtẽ náh à nɔ n pi. Kǎh pɪ sẽ, pè pé vyẽy vi à tyah n yo nɛ, tò yɔ́-á ǹnɛ.
7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sò álɛ, fí yɔ́ sò mɛ nɛ́npɔ́ tnô, nɛ̂-á pnɛ yɔ nɪyő gbẽnyah mɛ̀ yòtẽ dí
tyílɛ. Kénɛ dí yĩn ye sò Publiyusilɛ. Ǹmɔ mɛ á tõ sah tẽ pallɛ ǹ kódíbí sɔ̃, tɛ́ á kõ á twah
ǹ tyí à sèpìn tɔ̃nì pɪ.
8 Tɛ́ kénɛ dí sú sò mɛ yam pɛ̀kì yõ. Ǹ wil sò mɛ vyãh, tɛ́ ǹ fɔkɔ tɔ mɛ kye. Képah tẽnɛ,
Pole mɛ kyɪ yah ǹ tyí, tɛ́ ǹ gbàn sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyí, à à dɛ mɔ.
9 Képah náh, kénɛ kwil yámpú tɛ́ló tɔ mɛ pɔ Pole tyí, tɛ́ pɔ dɛ́nmɔnɔ wɛ.
10 Kǎh pɪ sẽ, á yõ yɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbɪlɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yî nónó yétô-á
sò mɛ á tẽ, pè sé póllɛ á kõ.

Pole yĩ́nîntẽnɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃ló tɔ̃nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbẽ
yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kènìnìnɛ. Képah sò mɛ kwɔ̀vɪrɪ gbí tyɛ́nɔ́ syɪkɪ tẽ Maltɪ gbẽnyah sɔkɔ.
12 Áyáh kyɪ yĩni tẽ Sirakusi kwil, á tẽ nɛ́npɔ́ à sèpìn tɔ̃nì pɪ.
13 Áyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah n tɔrɪ n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh tyí, pópó à kyɪ de Wregbyo
kwil. Ké dĩndallɛ, yáhkí kõ wil á náh tìnnɛ à pɔ. Kǎh pɪ sẽ, sèpìn nínì wrɔ́, á yĩni tẽ
Pusɔlɪ kwil, tɛ́ wil krótókè sɔkɔ.
14 Áyáh kyɪ nɛ́npɔ́, á kyɪ Yesu yõ sẽpú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kõ á wũ à sèpìn
kwǎrninɔ pɪ pé tyí. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil.
15 Tɛ́ Wrome kwil Yesu yõ sẽpú-á fyɔ̀ á pìnɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnɪ, fɔ́ɔ́ Apyusi
yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mɔ́ pɔ á yohnɪ fí yɔ́ sɔkɔ pè n ye Nɛ́pân twáh-ńtân tɔ̃nìnɛ.
Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sẽ, à wɛkɪ Liyel tyí, ànɛ̂ ǹ nɪ sũ.
16 Képah tẽnɛ, áyáh yĩni tẽ Wrome kwil, pè ké wẽkìlɛ Pole kõ à kyɪ tẽ ǹ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ sràsyí yɔ́ kõ à ǹnɛ n kyɔmɪ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpìn tɔ̃nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm ye ǹ tìnnɛ. Pǎh pɔ tuke mɔ, à
yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh sénsɔ̃ tir yɔ́ ńtẽ pɪ de pé no Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn
wàl dêl pɪ, ǹtɛ pè pé tẽ Yerusalɛmɪ sɔkɔ, tɛ́ pé dahbɪ Wrome tãn gbò sɔkɔ.
18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbí nɛ̂nɛ, pè náh pé tyípíní yɔ́ ńtẽ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé
yĩnɛ pé ko mɔ. Kǎh pɪ sẽ, pè mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ.

19 Tɛ́ Nsyifunɔ mɛ képah yahle. Képah-á, pé gbɔ̃̀ yĩ́ĩ́ náh, pé mɛ pé gblɔ̌y tyí dahbɩ
Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀. Ǹkɛ̃, tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃ wɔ náh pé nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ
kɔ̃ dɛ́!
20 Képah yĩn-á pé kɔ̃ pé kè yah kɔ̃ nɛ, pé pè wɛ, pé mó yã́hkì yãh pélɛ. Yisrayel tãn
gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nɛ̂ yõ, ǹmɔ yĩn-á kârn nɔ́pilɛ mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbɑ̃̀n sɔkɔ yɔ̀.
21 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ pépi
tyí ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo
pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pɩ, à ǹ yĩ́po yo pépi tyí.
22 Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃kì nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ, pǎh mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Képah-á,
ǹmɔ sɔ̃nɔ-á nɛ̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè noh ǹ vyãh sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésõ-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wĩ̀lnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ. Ȁ mɛ tyah à
Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo n wah pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃ tyí, pópó à pɔ nɔ ńvĩ́ tyí. Ȁ sɔ̃̀ mɛ de
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ sɔkɔ, à Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè
kè fɛ̃ syi.
24 Képah sɔkɔ, túkù ǹ tyi yónɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle.
25 Ǹtɛ pǎh tɛ̃ wɛkɩ sah kwlɔ núkú yõ, té n karkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú yɔ́ yo pé tyí
nɛ, gbɩ-á Liyel Mirki wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi yo pé náh tãn tyí
nɛ ńkɛ̃:
26-27 «Kùkùtǎhkì mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah;
nɛ ńkɛ̃ pé yĩ́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtǎhkì pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyɩ n yo pé tyí nɛ,
pǎh kɩ n nohnɩ tɛ̃ wɔlɛ, té pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Pǎh kɩ n yah dyěh sɛ̃ yɔ̀, té pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*
28 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pĩ nɛ, Liyel-á pwáhnmɔnɔ wɛy
tɛkɩ mɔ névye tɔ tyí, nɔ́nɔ́ náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃ wɔ kɩ kè noh n pi.» [
29 Wǎh képah yo sɛ̃, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, té mɛ yékɑ̂blɛ n pɩ n yuku képékèyɔ̂ pé wɛ̃
wrɔ́.]
30 Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ tɔkɔ de tɛ̃. Nɔ́nɔ́ pól-á sɔ̃̀ n wil
n pɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ mɛ pé póllɛ n tɛ̃ pallɛ.
31 Ȁ sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo névye tyí, té mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ nolɛ n kwɔ
nìsãh sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ yahlɛ n kɔ̃ ké pínɔ́lɛ.

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé ɩ̃̀nnɛ, pé pɔ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kólólɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.

Ǎ nɛ ńkɛ̃ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wǎh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínólɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yɔ̃. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ pǎh kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̃̀bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tɛ́ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tɔ̃ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yɔ̃ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

Ǎ tɔ̃ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Pǎh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn kɔ̃ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kɔ̃ pé yɔ̃ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. Ǎ nɛ páh n wɛkɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nɛ́pɩ̃́nólɛ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yé tyí.
Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ. Ǎ ń wilki sah nɛ mé pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo.
2 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ sah kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à lésɔ̃ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí à ké
tyí yo sah ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ.
3 Ǹ Pídɩ̃́ tyí ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pétó
náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ.
4 Tɛ́ wǎh pɔ ku, tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki mɛ kè wɛ̃kɩ nɛ Liyel Pídɩ̃́-á
ǹnɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí.
5 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye ńmɔ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, kɩ yĩ̀kĩ̀nĩ̀ pól yohnɩ mɔ pè kɩ pɩ
ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃pílɛ kɩ n sah ǹ tyí yɔ̃, ǹ yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.
6 Kénɛ yĩ̀kĩ̀nĩ̀ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ, Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ ǹ tyílɛ.
7 Yépi nónó pól tyí-á nɔ Liyel tyí Wrome kwil sɔkɔ, tɛ́ à mɛ yé ye nɛ yé yé minnɛ n pɩ
péwɔ tyí yɔ̃, yépi tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel
ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí

8 Yesu Krista gbɔ̃̀ yɔ̃, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi pól tyí sɔkɔ, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́
tyí-á sɔ̃npílɛ mɛ n yo kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ.
9 Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Pídɩ̃́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ
nɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mâh nírílɛ n pɩ, máh ńkɛ̃nɛ nɛ n mɛ yé tyílɛ n yo pé tyí.
10 Máh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, péwɔ dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃-à kɩ nɛ̂, pé
wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí.
11 Yé náh wɛ di, pɔ n yah dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí. Képah sɔkɔ, Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ ń
kɔ̃, mé kɩ pɔ kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃.
12 Képah ye kɩ á kɔ̃ á kɩ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku ápi Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ tyí ɩ̃̀nnɛ.
13 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ nɛ máh kè yah kɔ̃ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ mé pɔ yé
ɩ̃̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n pɩ yɔ̃re-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃-á mé pɩ kélɛ yĩ̀kĩ̀nĩ̀ tɛ́lɔ́ ɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃kɩ̀
náh mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí yɔ̀.
14 Mé yĩnɛ mè Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo yĩ pɩ̃́pú ànɛ̂ yĩ pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ kǎrn pípú ànɛ̂ kǎrn
pí-ńkɛ̃pú tyí.

15 Képah ye, ké dékè mɛ yɩ̃́ɩ̃ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yépi tɔ tyí, yépi nónó-á mɛ
Wrome kwil sɔkɔ.

Tǎhkɩ̀ nɛ̂-á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ

16 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tǎhkɩ̀ ye kélɛ nɛ̂-á névye póllɛ n pwah
n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ pyě yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ.
17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel-á mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ
ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ. Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ó gbȍ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃-á kélɛ wắrkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, tɛ̃ kɩ min yèsyɩ̀kɩ̀ wɛ képah
gbȍ yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tíkí pɩ́-ńkɛ̃ ànɛ̂ pé tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ pól yĩnnɛ, Liyel tɛ̃ yȋnyõ
tɛ́ ǹ fɔ́kɔ̀vyȁhnɩ̀ pè wɛ̃kɩ, pǎh sɔ̃npɩ́lɛ pé tyɩ́túkúnɩ̀ tɔkɔ à gbɩ yah vike.
19 Yé náh wɛ di, névi-á fɛ̃ nɛ̂ pĩ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sèndɩ̀ náh pépilɛ dò. Liyel ye
kélɛ pè wɛ̃kɩ.
20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yɩ̃́nɛ, sépi nónó-á pɩ ǹ tɛ̃npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂-á mɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ,
ànɛ̂ wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́; sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyɩ́pɩ́nɔ́ gbȍ yõ à tɔkɔ kèkõyố mɔ gbɩ̃́
dùkù tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi névye tyí póllɛ.
21 Pè ye Liyel pĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi gbɩ́lkɩ́nɔ́ sah ǹ yõ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy
nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃nɔ́lɛ, pè náh kélɛ à kõ. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ wȃnnɛ pé gblȍy pilki, à pɩ lékắm
kɛ̃ névyelɛ à de fɛ̃ntȗ sɔkɔ.
22 Pé gblȍy tɛ̃ pɩ́nɔ́ sɔkɔ lékắm névyelɛ, pè pyě pɩ nɛ́wȃnnɛ yɔ̀ sɔ̃.
23 Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃ Liyel yõ, pè képah vi mɔ n sah névye, ànɛ̂ kèpye,
ànɛ̂ gbyȇhnyȇh yȋ, ànɛ̂ til til yȋ kètɔ̀ pɩ́nsàhnɔ́nɔ yõ. Tɛ́ névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃nkyɔ nɔ́pi pól
kɩ mó tõ pɔ n ku n pi.
24 Képah ye Liyel yɛ pè kõ pè pé pȍpȍlɛ n pɩ, képah nɛ̂ dékè-á mɛ pé sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ
sennɛ n pɩ pé gblȍy tyí.
25 Gbɩ nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè képah vi mɔ pɩ mɩ̀nɩ̀nɛ. Pè mɔ mɔ Liyel sah tɛ́ ǹ yȋ
mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki, tɛ́ tȍlɛ n pɩ sépi tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tõ yĩnɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.
Amiina!
26 Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kõ pè sen tyi ólɛ n pɩ nónó dékè-á mɛ pé sɔkɔ. Pé syɔ́ mɛ
pɛ̀kɩ̀ yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃ntɛ̃náh yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ.
27 Sɛ̃ ó ye, dɩ́bɩ́ tɔ mɛ pɛ̀kɩ̀ yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃ntɛ̃náh yõ. Pè náh tõ mɛ n sɛ̃ syɔ́lɛ.
Sɛ̃nɔ́lɛ wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pɩ̃́-ńkɛ̃ tir ye pè mɛ n pɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ mó
pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á yĩnɛ pélɛ.
28 Pǎh yahle Liyel pɩ̃́nɔ́lɛ sɛ̃, à mɛ yɛ pè kõ pè pé sõnɔ túkúnɩ̀ sȍ tɛ̃ à pɩ́-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ.
29 Tyɩ́knɛ̌nɩ̀ duke pól ye pè mɛ n pɩ, ànɛ̂ tyɩ́túkúnɩ̀nɛ, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékèlɛ.
Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tȍlɛ, à tahlɩ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ tyí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ, ànɛ̂ yɩ̃́nvɩ̏ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂
nɛ́túkùnɩ̀ tyi pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ sàhnɔ́lɛ névye yõ,
30 ànɛ̂ névye tyí yɔ́nkɔ̀nɔ́lɛ. Pè pɩ Liyel sépɛ́bɩ́lɛ, ànɛ̂ vyắhsenɔ́hkɩ̀púlɛ, ànɛ̂ gblȍy
gbɩ́lkɩ́púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀ngbɩ̏l wɛ́kɩ́púlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npɩpulɛ, ànɛ̂ dúbɩ́pú tyí yáhlepulɛ.
31 Pè pɩ lékắm kɛ̃ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh kélɛ n pɩ. Kùkùtǎhkɩ̀ névye ànɛ̂ nɛ́pɩ̃́kɔbɩ
ye pélɛ.
32 Tɛ́ pè mó tõ pĩ nɛ Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃nknɔ tyi pɩ́pú-á yĩnɛ kɔ̀nmɔnɔlɛ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, pè mɛ yõ sɔkɔ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ. Tɛ́ pè náh mɛ yĩn sépi ó tyí dɛ́, pè mɛ
mɔ sɛ̃nknɔ tyi pɩ́pú tɔlɛ.

2

Liyel-á kɩ tukey nɛ̂ tuke n pi

1 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, wáh kɩ sɔ̃ mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-ńsah náh mɛ á
tyí. Á náh wɛ di, wáh lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kõ, lékàh ye á á gblȍynɛ n kõ, áwɔ tɔ-á sɔ̃npɩ́lɛ
mɛ n pɩ pé tyí kõlɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ n kõ.
2 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n pɩ, Liyel-á kɩ pè tuke n pi à yĩnɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ.
3 Áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pɩ́púlɛ n kõ, tɛ́ mó tõ mɛ sɛ̃knɔlɛ n pɩ, á se mɛ n sõ nɛ
wáh kɩ n pwah n pi Liyel tukey sɔkɔ?

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

[4] Képah náh pɩ, Liyel pèporɩ ǹgbɛ̃, ànɛ̂ ǹ fɔ̀kɔ̀pènorɩ, ànɛ̂ ǹ sɔ̋mnɔ́ se á yahle mɔ́nkɔ̏nɔ́lɛ? Á náh pĩ nɛ Liyel pèporɩ mɛ̀-á kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ á nɩ vi mɔ kɩ tyípêl pínɔ́ yal mɔ di?
[5] Ǹtɛ á níkísekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nɩ táhntũnɔ yĩnnɛ, á mɛ Liyel plɔlɛ n gbah n yɔrɩ n mɔ á gblɔ̌y yõ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi ǹ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì sõlɛ, sõ nɛ̂-á à kɩ névye tuke n pi à yĩnɛ gbɩ wɛ̃kìlɛ.
[6] A kɩ nɛ́núkù núkú pól dyah à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.
[7] Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ, nɛ pé kyɩ yõ yɔ̃nɔ́ wɛ, gbílkínɔ́ mó nɛ n sah pé yõ, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pépi kɔ̃.
[8] Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ yahle tɛ́ pèkè pínɔ́ sɔ̏ tɛ̃, à kɩ ǹ fɔ̀kɔ̀vyȁhnì pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ fɔ̋hnɔ́ sah pé yõ.
[9] Yèvyãhrɩ ànɛ̂ tíkíképékè kɩ pɩ tyítúkúnì pípú pól tyílɛ. Kè kɩ tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
[10] Ǹtɛ gbílkínɔ́, ànɛ̂ yõ yɔ̃nɔ́, ànɛ̂ yèvɩnɩ kɩ pɩ tyípéplɔ pípú nɛ́núkù núkú pól tyílɛ. Kè kɩ tyah Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ kɩ pɔ yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
[11] Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.
[12] Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ tɛ́ tyípêl pɩ, kénɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ vyãh náh n wɛ n pi pépi tyí yíkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyípêl pɩ tɛ́ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kɩ n tuke n pi à yĩnɛ képahlɛ.
[13] Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyíyónɔ́ nóhpú náh Liyel n yah nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké tyíyónɔ́ pípú ye.
[14] Névye nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ pé kɔ dùkù mó tõ pɔ yĩnɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yórélɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, képah n wɛ̃kɩ nɛ pǎh pèpɛynɛ n pnɛ pé gblɔ̌y, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kɛ̃nɛ pé tyí.
[15] Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á nɛ̂ yo nɛ kè nɛ n pɩ, kǎh mɛ pé nnɔ sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ, kèyǎhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, kèyǎhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbɩlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃.
[16] Nìvìnì tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yĩnɛ képahlɛ, Liyel kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyí kɩ névye tuke n pi pé sètȉn sɔ̏ tyi pól tyí sɔkɔ. Lésõlɛ, tyi nópi kɩ wilki mɔ kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ

[17] Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̏ sah Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yõ, tɛ́ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ yépilɛ.
[18] Tɛ́ Liyel dyɔ yĩ̋-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̏ yõ, yé pèpɛynɛ n pnɛ dò.
[19-20] Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbɔ̏ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-á syɩ ké yȉn tyí, ànɛ̂ yáh gbɩ pĩ dal mɔ, tɛ́ núkú yuku yĩ́tũbi yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃ntũ̏ sɔkɔ névye tyí yé yo kɛ̀? Yé mɛ vȉnmɔnɔlɛ lékȁm kɛ̃ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃npȉ yrɔ̃lɛ n kwɔ yé yo kɛ̀?
[21] Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh yĩbelɛ n yĩ, tɛ́ yépi wɔ n yĩ kɛ̀?
[22] Yé nɛ fɔ̀fíkì káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ fal fal tȁn tyí náh nɔ yé tyí póllɛ, tɛ́ mó tõ tȁn vì yȉlɛ n yĩ n tɔkɔlɩ kɛ̀?
[23] Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ yáh Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ mó tõ mɛ sé dêllɛ n pɩ. Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di?
[24] Yé náh wɛ di, kè mɛ wȁ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Yépi Nsyifunɔ ye yȉkȉnì tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ.»*
[25] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kɔ̏kè tyí yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl yõ. Ǹtɛ yâh mɛ sé dêllɛ n pɩ, yé kɔ̏nɔ́ pɩ nɔ̀nɔ́lɛ.
[26] Kɔ̏-ǹkɛ̃ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl yõ, Liyel kɩ tɛ̃ mɔ kɔ̃ kènkõbe sɔkɔ.
[27] Yépi Nsyifunɔlɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁ̋rkínsàhnɔ́ mɛ yé tyí, ànɛ̂ yé se mó tõ kɔ̏kè tɔ kɔ̃. Tɛ́ képah fyé yõ, yé mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêllɛ n pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃, kɔ̏-ǹkɛ̃ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, pépi ye kɩ pɔ lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.
[28] Yé náh wɛ di, névi kɔ̏nɔ́ náh n pɩ tɛ̃nɛ Nsyifulɛ. Kɔ̏kè kɔ̏nɔ́ nótɔ́lí tɔ náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ.

* **2:24 2.24** Yah n tɛ Nsyeremi 52.5.

[29] Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. Kɔ̃̀kè yèsyɩ̀kɩ̀ tɔlɛ, Liyel Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh. Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, Liyel ye n sɔ̃ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pîlkînɔ́ sɔkɔ

[1] Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kɔ̃̀kè kɔ̃, yɔ̃re se mɛ ké tyí?

[2] Ké yɔ̃re mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi ǹgbò gbɔ̃̀ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ ǹ wɛynɛ.

[3] Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ kɔ à kɩ yahle
kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yɔ́nɔ́ sɔ̃̀?

[4] Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsɔ̃ mɛ mɩ̀nyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè nɛ mɛ píkínɔ́lɛ nɛ Liyel wɔ-á
n kɔ ǹ tyíyɔ́nɔ́ sɔ̃̀, sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Á tyíyɔ́nɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyí.»*

[5] Ǹtɛ ápi kɛ̃kɩ̀nɔ́-à kɩ pɔ kè kɔ̃ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̃ wɛ́? Képah
se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ sɔkɔ fɔ̃̋hnɔ́lɛ n sah á yɔ̃?
— Névi yɔ̃̀tàhsyi sɔ̃ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo. —

[6] Ɔ́ɔ̃ dɛ́! Kàh mɛ sɛ̃́, tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ wɛ́?

[7] Ǹtɛ ńmɔ mɩ̀nɩ̀ yɔ́nɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ Liyel-á ǹnɛ ǹ yĩn kɔ̃ kè kɩ n
gbilki à, sɔ̃ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃ ńmɔlɛ n kɔ̃ á kɩ nɛ tyípékè pí-ò sɔ̃ ńnɛ?

[8] Tɛ́ névye yĩn yíkípú yísyɔ́ nɛ, ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yĩnɛ kè nɛ n pɩ, nɛ̂-á kɩ n pɔ
n pi pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃̋nɔ́lɛ.

[9] Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̃̋nfɔ̃̋ névye tɛ́ló yɔ̃? Póllɛ! Yé náh wɛ di, mé ye
kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ,

[10] sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.

[11] Lékɑ̃́m névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kɔ̃.

[12] Pé pól ye wɛ̃kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†

[13] Pé yɩ̃̀ngbɑ̃hlɔ mɛ léyɑ̂l yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̃.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃.§

[14] Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wɛ̀npèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*

[15] Kàh pɩ nɛ́kɔ́kè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkɩ̀ n nɛ n sal képah sɔ̃̀.

[16] Pépi syɔ̃-ǹtɑ̃̀n pól sɔkɔ, pě yíkínɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.

[17] Yèvɩnɩ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†

[18] Pè náh Liyel yah tíkílɛ n pɩ póllɛ.»‡

[19] Ǹtɛ á mó tɔ̃ pĩ nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ n yo, sǎh mɛ sé yey mɔ sé
wɑ̃̀l kɔ́pú tɩ̃̀nnɛ pé vyɛ̃y tũ yĩnnɛ, ànɛ̂ lékàh wɛ yĩnnɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól tyí Liyel yah
sɔkɔ.

[20] Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀
yɔ̃.§ Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃re-á nɛ̂nɛ, tyípékè ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

[21] Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyɑ̃h náh mɛ ké sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
ńtɛ̃ kè yo ó.

[22] Yesu Krista yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye Liyel névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. Nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ sɛ̃
Yesu Krista yɔ̃, Liyel tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di, wǎhkɩ̀ náh mɛ ké sɔkɔ dò.

[23] No pól ye tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.

---

* **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6. † **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7. † **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2. § **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2.

24 Ŋtɛ Liyel yȍbènɔrɩ pɩ pé tyí, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ nɔ̀nɔ́lɛ Yesu Krista gbȍ yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ tyípékè sɔkɔ.
25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kõ sárkálɛ, nɛ ǹ tő kwɛ́nɔ́ gbȍ yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ yõ, pé tyípêl
yõ n mɔ pè kõ. Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ŋgbòlɛ, à náh lésõ mɛ névye
tyípêllɛ n mɔ n kõ,
26 à lésõ mɛ sőmnɔ́lɛ n pɩ. Ŋtɛ núkúnúkú, à mɛ sélɛ n mɔ n kõ, tɛ́ mó tõ mɛ névyelɛ n
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, nónó-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n wɛ̃kɩ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́ mɛ
névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
27 Gblɔ̌y gbílkí-ńsah se tõ mɛ névi tyí? Ɔ̋ɔ̃ dɛ́. Ŋtɛ kwâh nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè náh tõ mɛ á kɩ
nɛ pé tyípínì sɔ̃ mɛ n mɔ n kõ, Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ n mɔ n kõ képah ye.
28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃ kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbȍ yõ-á tɛ̃ n pɩ nɛ́gbílɛ Liyel
yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́ló gbȍ yõ sɔ̃.
29 Tɔ̀ɗì Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ Liyel náh ǹnɛ di? Ȧwe, no tɛ́lɔ́ tɔ
Liyel ye ǹnɛ,
30 ǹmɔ ó-á sɔ̃npílɛ pɩ Liyellɛ. Ŋmɔ ye kɩ Nsyifunɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́
gbȍ yõ, tɛ́ kɩ tõ no tɛ́lɔ́ tɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ.
31 Ŋtɛ kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kõ á mɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́lɛ n pɩ yõre kɛ̃́
kwâhlɛ? Ɔ̋ɔ̃ dɛ́, yõre ye pyě á kélɛ n kõ yɔ̀ ńkɛ̃́.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbílɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ? Kwâh nɛ̂ mɛ à fɛ̃ wɛ ǹ
yɛ̃ngbɛ̃́ tǎhkìlɛ?
2 Abrahmɩ tyípínì yĩn-à sȍ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ sȍ fɛ̃ ǹ gblɔ̌ynɛ n
yõ n sah kè. Ŋtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ Liyel yah sɔkɔ dɛ́.
3 Kè mɛ wȁ́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó
à pɩ nɛ́gbílɛ.»*
4 Ŋtɛ kàh mɛ tȍ pínɔ́ wɛ̃kì yõ, tȍnpɩ ye n wɛ ǹ tȍ pínɔ́ lédyáhnínɛ. Nɔ̀nɔ́ náh à wɛ
kélɛ dɛ́. Ȧ yĩnɛ ké wɛ́nɔ́lɛ.
5 Ŋtɛ sɛ̃́ náh kélɛ Liyel tɛ̃ wɔ tyí dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃ tȍlɛ n pí-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹ yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á tyípêl pípúlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbȍ yõ ǎ tɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ.
6 Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyípínì mɔ́nkȍ-ǹkɛ̃́nɛ, yȍtɛ̃ ɗí Davidi
pé nìvìnì wɛ́nɔ́ tyí yo nɛ ńkɛ̃́:
7 «Névye nónó pílkí-ńtȁn-á yõ mɔ pè kõ, tɛ́ pé tyípêl mɛ niri pé tyí,
pépi tyí nɔ.
8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyípêl mɔ́nkȍ-ǹkɛ̃́nɛ,
pépi tyí nɔ.»†
9 Kénɛ nìvìnì mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyí náh kélɛ dɛ́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pépi tɔ tyí ye.
Á kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah.
10 Ŋtɛ gbɩ̃́ nɛ̂ mɛ Liyel pɩ ǹnɛ nɛ́gbílɛ? Ŋ kȍ-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ se, tɩ̃́ ǹ kȍntɛnɔ náh sɔkɔ se?
Ɔ̋ɔ̃, ǹ kȍntɛnɔ náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kȍ-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye.
11 Képah náh sɔkɔ ye Liyel à kõ à kȍkè kõ. Kénɛ kȍkè kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh à pɩ nɛ́gbílɛ
ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ǹ kȍ-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kȍ-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel
yõ, tɛ́ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ pépi súlɛ Liyel yah.
12 Tɛ́ pɩ kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kȍnɔ́ ó tyí, pè mɛ sɛ̃ Liyel yõ
Abrahmɩ tyí kõlɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á à náh tɔ̃̀nì sȍ mɛ kõ.

Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye Liyel ǹ vyãhlɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ

13 Yé yah, Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ nɛ páh kɩ kèkõyőlɛ pè kõ, kè náh
pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ képah yĩn sɔ̃ dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye nɛ́gbílɛ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ.
14 Liyel-á ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh sȍ mɛ pɩ nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́nɔ́ gbȍ yõ sɔ̃
képah n wɛ, yõ se náhkɩ tõ mɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃́nɔ́ mè tyí?

* **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2.

15 Yé náh wɛ di, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyã̀hnìnɛ. Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à n
knɛ ńyãh sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pɩ nɛ́npɔ́.
16 Liyel-á ǹ vyãh kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye képah n wɛ. Képah kɩ pɩ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ
Abrahmɩ náh tãn pól tyí. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kópú ó tyí sɔ̃́ à pɩ kélɛ dɛ́.
Nónó pól tɔ-á sɛ̃ ǹ yõ Abrahmɩ tyí kɔ̃lɛ, pépi pól tyí ye à pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmɩ
ye á pól súlɛ,
17 sɔ̃́-á kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pɩ kwlo kwlo
náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɛ̃ nɛ̂ yõ. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ
lékyîlɛ, tɛ́ yîlɛ n mɔ ǹ vyãh wɛynɛ nónó náh sɔ̃̀ mɛ.
18 Tir nɛ̂-á kè náh sɔ̃̀ mɛ gbɔ̃̀ sah sah tɛ̃̌nɛ ké yõ, Abrahmɩ ǹ gbɔ̃̀ sah képah yõ. Á sɛ̃
Liyel yõ, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à pɩ kwlo kwlo náhnáh névye súlɛ, sɔ̃́-á lésõ à yo kélɛ ǹ
tyí nɛ, ǹ náh tãn-á kɩ pɩ dɔ̀.§
19 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Abrahmɩ sɔ̃̀ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. Á sɔ̃̀ mɛ ye lèkwɛ̃̌ vyãh yah
sɔkɔ. Ǹ kyɩ Sara tɔ pìkì sɔ̃̀ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, wĩ̀lkĩ̀nɔ́ náh pɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ.
20 Á náh tɔ̀tɔ̀ pɩ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mè yõ. Ǹtɛ à tǎhkì wɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, à
Liyellɛ n gbilki.
21 Ǹ sɛ̃́nyĩ́nɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ nɛ, Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kɩ
fɛ̃ kè pɩ.
22 Képah ye, Liyel mɛ à mɔ kõ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.
23 Tɛ́ kǎh wãrkɩ sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ kõ nɛ́gbílɛ.» Kè náh pɩ nɛ
Abrahmɩ ó yĩn sɔ̃́ dɛ́;
24 ápi tɔ yĩn ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á kɩ n mɔ n kõ n pi, áyáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ Liyel yõ
nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ.
25 Á lésõ ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pɩ yĩnnɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

1 Ápi-á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, yèvɩnɩ wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ.
2 Yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ̃̌kì-á yɩkɩ mɔ á tyí tɛ́ álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ álɛ ké sɔkɔ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ áyáh kɩ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, kè mɛ yɔ̃́nɔ́lɛ
á tyí.
3 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, yèvyãhrɩ ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ ápi tyí. Yé náh wɛ di, á pĩ
nɛ ńkɛ̃́ yèvyãhrɩ pínɔ́-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ,
4 gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ n pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbĩ́nɛ. Névi-à pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ
sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ n nɛ n mɛ Liyel yõ.
5 Ǹtɛ ápi nìgbɛ̀kì-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à kélɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ wǎh képah
nɛ̂nɛ á kɔ̃. Képah ye névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.
6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbĩ́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kǎh pɔ nɔ, Krista ku tyípêl pípú pwah n
mɔ yĩnnɛ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, ápi lésõ mɛ tǎhkì kɛ̃́nɛ á sɔkɔ.
7 Névi nɛ̂-á kɩ fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbí yĩnnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kɩ tah. Gbɔ̀kénpɩ ǹnî kɩ fɛ̃ fɛ̃ syi
ku pèpɔrɩ pí-ò wɔ yĩnnɛ.
8 Ǹtɛ Liyel-á kélɛ á wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Ápi lésõ mɛ á tyípêl
sɔkɔ sɛ̃ tɛ́ Krista ku á pwah n mɔ yĩnnɛ.
9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pɩ tɛ́ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ, Liyel
fɔ̀kɔ̀vyã̀hnì wɔ yah se pyɛ̌ à kɩ n yɛ n pi kɔ̃̀nɔ́lɛ á tyí?
10 Áyáh lésõ mɛ Liyel sépɛ́bílɛ, à á wrɔ́ tõ sah ǹnɛ ǹ Pídĩ́ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ ǹ Pídĩ́ tɛ̃-á
fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kɩ pyɛ̌ n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ?
11 Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, kè tõ mɛ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ á tyí Liyel yah sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́ tõ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyí sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyí sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyípékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ tyípékè ye yɔrɩ mɔ kũnɛ. Tɛ́
névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé pól-á sɔ̃npílɛ tyípékè pɩ...

---

‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.5.

13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ tyípékè wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃ gbɪ̃́nɛ, tyípékè mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ
n mɔ n kõ.
14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbɪ̃ tyí, pópó à pɔ nɔ Moyisi gbɪ̃ tyí, névye pól sɔ̃̀
mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃ tyípékè pɪ Adama tyí kɔ̃lɛ ǹmɔ nɛ̂-á Liyel dêl pɪ, ǹtɛ kũ
sɔ̃̀ mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ, Adama pɪ ǹmɔ kètɔ̀lɛ.
15 Ǹtɛ tyípékè nɛ̂-á pɪ, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃̀nɛ yɔ̃̀bènɔrɪlɛ Liyel-á nɛ̂nɛ n pɪ. Gbɪ
ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyípékè yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɪ nɛ̂ pɪ á tyí,
ànɛ̂ wǎh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̃̌y núkúní tyí à pèpɔrɪ nɛ̂ pɪ nɛ́kwɪ̃́nkí tyí, sépi ye kal.
16 Liyel-á pèpɔrɪ nɛ̂ pɪ, ké swɔ náh mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyípékè mɛ̀ tyílɛ. Yé náh wɛ di,
nɛ́núkù tyípékè yĩn ye lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyípêl náhnáh pɪ́ntɛnɔ náh ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɪ
pɪ pé tyí à pè pɪ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
17 Gbɪ tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyípékè ye mɔ névyelɛ kũ mnɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɪ
ǹgbɛ̃ pɪ nónó tyí à pè pɪ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, pépi kɪ mɛ min sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̃̌y
núkúní gbɔ̃̀ yõ, kɪ tɔ̃́rílɛ n pɪ.
18 Sɔ̃́-á nɛ́núkù tyípékè pɪ́nɔ́ lékàhlɛ no pól yĩni tɛ̃, sɛ̃ ó ye, nɛ́núkù tyípépɛ̃̌y pɪ́nɔ́ yĩn
ye no pól kɪ fɛ̃ pɪ nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á kɪ pè kɔ̃ pè kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.
19 Sɔ̃́-á nɛ́núkù Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh kɔ̃ pè pɪ tyípêl pɪ́púlɛ, sɛ̃ ó
ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃̀nsyinɔ yĩn ye névye náhnáh kɪ pɪ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.
20 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, képah ye pɔ tyípêl kɔ̃ sè kwel. Tɛ́ tyípêl-à kwel ńyãh sɔkɔ,
Liyel n mó yɔ̃̀bènɔrɪ pɪ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á kal sépilɛ.
21 Kǎh pɪ sɛ̃, sɔ̃́-á tyípékè névye pól dahbɪ kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃ ó ye, yɔ̃̀bènɔrɪ nɛ̂-á Liyel n
pɪ névye tyí à pélɛ n pɪ nɛ́gblɔ́lɛ, képah tɔ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃ kɪ min pɪ dùkù kɪ vi mɔ pɪ sɛ̃́nnɛ

1 Sɔ̃ mɛ ápi kɪ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yõ n sɔkɔ tyípêl pɪ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel kɔ̃ à yɔ̃̀bènɔrɪlɛ
n gbah n pɪ á tyí?
2 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Ápi á náh vi tyípêl pɪ́nɔ́ kɔ̃ á kɪ nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á kɪ pɪ sɔ̃ tɛ́ kɪ tõ pɔ á minnɛ n
pɪ tyípêl pɪ́nɔ́ sɔkɔ?
3 Yé náh pĩ nɛ, ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, á wèlnwɪ̃̀lkɪ̃̀nɔ́
mɛ̀-á mɛ á kɪ nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí di?
4 Wèlnwɪ̃̀lkɪ̃̀nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ
Sú Liyel tɛ̃̀nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃, sɛ̃ ye ápi tɔ min pɪ dùkù vi mɔ pɪ sɛ̃́nnɛ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyɪ̂ kɪ pɔ n yilki n
mɔ n pi ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
6 Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sɔ̃̀ mɛ n pɪ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, áyáh képah kwrɔ mɔ syɪ Kristalɛ
dahnɪ yõ à ké tyí yɪkɪ, tɛ́ wɛ wil tyípékè yɔ̃rɪ sɔkɔ.
7 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyípékè pɪ́nɔ́ sɔkɔ.
8 Tɛ́ áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh kɪ á min pɪ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
9 Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à náh tõ n ku n yah n pi, kũ náh tõ tɛ̃ wɛ n pi ǹ tyí.
10 Wǎh kũ nɛ̂ ku yɔ̀, tyípêl tyí yɪkɪ yĩn ye kṹmm à ku. Ǹtɛ núkúnúkú wǎh mɛ min
sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɪ Liyel tyí yõ.
11 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pɪ́nɔ́ kɔ̃ á kɪ nɛ yé sɔ̃ ku, tɛ́ mɛ
min sɔkɔ Liyel tyí yõ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.
12 Gbɪ̃́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tõ yɛ tyípékè pɔ fyãh yé yõ, kè
pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi pɪ́nɔ́ sɔkɔ dɛ́.
13 Yé káh tõ yé wil gbɛ̃̀nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ tyípêllɛ n pɪ á kɪ nɛ tyípékè sɔ̃ n tɛ̃ yé yahlɛ dɛ́.
Ǹtɛ yé yé gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃. Yé mɛ á kɪ nɛ yé sɔ̃ ku tɛ́ yé lékyɪ̂ mɛ yilki mɔ. Yé yé wil
gbɛ̃̀nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól fĩn mɔ Liyel kɔ̃ sè pɪ tyígblɔ́ pɪ pɪ tɔ̃̀npɪ̀yɪ̂lɛ.
14 Tyípékè náh tõ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yõ póllɛ. Yé náh tõ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀
sɔ̃̀ sɔkɔ dò. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɪ nɛ̂nɛ n pɪ yé tyí, képah gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɪ wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yĩnɛ à yo sɔ̃ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̃̀bènɔrɪ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ á náh tõ mɛ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɪ nɛ tyípêl pɪ́nɔ́ wɛ̃kɪ̀-á yɪkɪ mɔ á tyí? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!

16 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ yâh tɔ̃lɛ n pɩ ǹnî yɔ́ tyí yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, tɛ́ n sah ǹ tyí yõ, yè n pɩ tɛ̃
yɔ̃lɛ kègbɩ yõ di? Sɛ̃ ó ye, yâh n sah tyípékè tyí yõ, yè n pɩ ké yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ.
Tɛ́ yâh n sah Liyel tyí yõ, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ.
17 Yé lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah gbɔ̃̀ yõ, núkúnúkú yé mɛ
n sah Liyel yóré yõ yé nnɔ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, á ye wɛkɩ Liyel tyí.
18 Yé wil tyípékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ de gbɩ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kõ mé tyi nɔ́pilɛ n yo à yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ yɔ̀.
Ŋgbòlɛ lésõ, yáh yé wil gbɛ̃nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n póllɛ pɔ̃̌pɔ̃̌ ànɛ̂ tyítúkúnɩ̀nɛ n pɩ, à Liyel dêllɛ n pɩ
sɔ̃; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ, yè n nɛ n mɛ wɩ̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ.
20 Yáh lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ n kyĩ n mɔ nɛ yé gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ
n kɔ.
21 Kénɛ tyi nónó-á lésõ yé n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé sɔkɔ, à wil sen tyí sɔkɔ,
nɛ̂-á mɛ yé yõ kwɛy mè sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò.
22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel-á yé wilki tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̃lɛ n pɩ ǹmɔ tyí, nɛ̂-á kɩ
yé kõ yé kɩ mɛ wɩ̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah.
23 Yé náh wɛ di, tyípékè lédyáhnínɛ, kũ ye. Ǹtɛ Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yĩ névyelɛ n kõ,
tyɛ́-ńkɛ̃ min ye. Á képahlɛ névyelɛ n kõ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃pú wɩ̀lnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, yé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi yé tyí, ké sèndɩ̃̀ náh
yélɛ. Névi tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃ sɔkɔ.
2 Sɛ̃ ó ye, sê nɛ̂-à de pɛ tyí, ǹ pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyí yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.
Ǹtɛ tɛ̃ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ.
3 Tɛ́ wàh de dɩ̃́ káhkí tyí tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ, à kɩ n ye fɔ̀fínpɩlɛ. Tɛ́ ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah
kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ fúr wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. Wàh de dɩ̃́ káhkí tyí, fɔ̀fíkɩ̀ náh képahlɛ.
4 Képah núkú ó ye ń yṹnpyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃ ku
ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé náh tõ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃ sɔkɔ. Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé
mɛ ǹmɔ tyí yõ núkúnúkú, nɛ̂-á kɩ á kõ á kɩ Liyel dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ lésõ
mɛ tyípékè dékè kõ kè á tɛ̃, á kõ á mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yĩni n tɛ̃ n pi.
6 Ǹtɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh á náh vi kè kõ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku, á
ye wil Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀. Tɛ́ núkúnúkú á kɩ tɔ̃lɛ n pɩ Liyel tyí pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ
ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè náh tõ n pɩ n pi ǹgbò tyí kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ á mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃́rkínsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

7 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyípékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Sépi gbɔ̃̀ yõ ye
ńmɔ pĩ tyípékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-ńkɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃: «Káh yĩ́wílkɩ̀lɛ n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ
nɛ tyípékè-á yĩ́wílkɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ?
8 Kǎh pɩ sɛ̃, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mè ye wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ tyípékè kõ kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yĩ́wílkɩ̀
duke pól pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à sɔ̃̀ mɛ n knɛ, tǎhkɩ̀ náh n wɛ n
pi tyípékè sɔkɔ.
9 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́nɛ, ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ. Ǹtɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀ pɔ,
tyípékè tǎhkɩ̀ wɛ
10 à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kõ mè min wɛ, képah
ye pyɛ̌ pɔ kũnɛ ńmɔ yĩni tɛ̃ yɔ̀ sɔ̃.
11 Tyípékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí à ńmɔ pilki, tɛ́ kũnɛ ń yĩni tɛ̃.
12 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ́ mó tõ mɛ plɛ.
13 Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Tyípékè ye. Sɛ̃ ye kè wɛ̃kɩ
dal mɔ ké gblɔ̃̌y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃ ye tyípékè pil pèpɛy náh
tɛ́ gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

Névye mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

14 Á pól pĩ yĩ́ĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyí. Ǹtɛ ńmɔ gblɔ̃̌y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́
sɔkɔ, mé mɛ yõ sɔ̃ ńnɛ pè tɛ̃ yãm tyípékè tyí.

15 Kègbı yõ, máh nɛ̂nɛ n pı, mé náh ké dùkùlɛ n pnɛ. Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɛy nɛ̂
pı, mé náh képahlɛ n pı. Tɛ́ ń dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyě képahlɛ n pı.
16 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pı, mé sah ké yõ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́-á mɛ plɛ.
17 Kăh pı sɛ̃́, ńmɔ náh n pı kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pı kélɛ.
18 Yé náh wɛ di, tyípépɛ̌y yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi sɔkɔ. Tyípépɛ̌y pínɔ́ sõnɔ
mɛ ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npınɔ tăhkì náh n wɛ ń sɔkɔ.
19 Mâh mɛ ké tyí nɛ mé tyípépɛ̌y nɛ̂ pı, mé náh kélɛ n pı. Ǹ tɛ́ n pyě pèkè wɔlɛ n pı
nɛ̂ tyí náh nɔ ń tyí.
20 Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pı, ńmɔ náh n pı kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyípékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n
pı kélɛ.
21 Máh nɛ̂ kyɔmı wɛ ń gblɔ̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ ké tyí nɛ mé tyípépɛ̌y pı, pèkè ó
n nɛ n yĩn ń yah.
22 Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ tyí nɔ yĩ́ĩ ń tyí ń nı póllɛ.
23 Ǹtɛ mé kè kyɔmı wɛ nɛ, sépi nónó tyí-á nɔ yĩ́ĩ ń tyí, mâh nɛ mé sé wɑ̏llɛ n kɔ, kwâh
yɔ́ n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ sah ńnɛ tyípékè yɔ̃rı sɔkɔ.
24 Ń yãm pínɔ́ dùkù tɛ̃̌nɛ n yah yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kı pɔ wɛ syi fìn mɔ ńnɛ kénɛ kwâh tyí,
képah nɛ̂-á n mɔ ń yõ kũnɛ?
25 Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̏ yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ képah yĩnnɛ.
Mâh nɛ mé kè yo yɔ̃̏tukulɛ, Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kólɔ́ tyí mɛ ń tyí ń nı sɔkɔ. Ǹtɛ ń
gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔkɔ, mé mɛ tyípékè yɔ̃rı sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

1 Núkúnúkú tɛ̃̌nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, Liyel tukey náh tɔ̃ n syıkı
n pi pé yõ.
2 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ Yesu
Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ.
3 Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ náh sɔ̃̏ fɛ̃ képah pı n pi dò. Névye gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pínɔ́ sɔ̃̏ mɛ
kăn pı kélɛ képah ye. Kăh pı sɛ̃́, Liyel mɛ ǹ Píɗĩ́ tɛkı mɔ à pɔ dubi névi wil dùkùlɛ ǹ tyí
ápi tyípêl pípú tyí kɔ̃lɔ, tɛ́ ku ápi tyípêl yĩnnɛ, sé tyí wɛ n yıkı yĩnnnɛ névye sɔkɔ.
4 Ápi nónó-á á dyɔ yĩ́ĩ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Liyel Mirki sɔ̃̏ tɛ̃. Liyel kè pı nɛ á fɛ̃ tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́
tyíyónɔ́lɛ n pı. Képah ye à kɔ̃ à képah pı.
5 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩ tyi yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩ tyi ó
yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki yah syi ǹ tyí, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ tyi ó yõ.
6 Wâh á dyɔ yĩ́ĩ tyi sɔ̃̏ tɛ̃, ké syı̏-ǹsah n pı kũnɛ. Tɛ́ wâh Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ sɔ̃̏ tɛ̃, ké
syı̏-ǹsah n pı yèvını ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ́nɔ́lɛ.
7 Kègbı yõ, névye nónó dyɔ yĩ́ĩ tyi-á yah syi pé tyí, Liyel sépɛ́bí ye pélɛ păh sɔ̃npílɛ yahle
sàhnɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ yɔ́ré yõ. Pè náh fɛ̃ sé wɑ̏l kɔ ńtɛ̃nɛ dò.
8 Tɛ́ névye-à pé gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı, Liyel yĩ́ náh n yuku pélɛ.
9 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé náh mɛ yé gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı. Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ tyi ye yé mɛ n
pı, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh mɛ ǹ tyí yõ.
10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃, yé kı sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̏ yõ, yé pı négblɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.
11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Yesu lékólɛ, ǹ Mirki-à kı mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃ pɔ ku, yé lékyî kı
yilki mɔ kı tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.
12 Képah ye ń yṹnpyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı, á náh tɔ̃ yĩnɛ à á gblɔ̌y
dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı.
13 Yâh yé dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı, yé kı ku. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̏ yõ yâh yé dyɔ yĩ́ĩ tyi wɛ yɛ,
yé kı tyɛ́-ńkɛ̃̏ min wɛ.
14 Yé náh wɛ di, Liyel Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃, Liyel wɛ̃npı̏ ye pélɛ.
15 Liyel-á ǹ Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rı pínɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ tíkí pínɔ́ sɔkɔ dɛ́.
Képah ye pı yélɛ Liyel wɛ̃npı̏lɛ, tɛ́ yé fɛ̃ n yo yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Bɔ̃, ápi Sú!»
16 Liyel Mirki mɛ̀ ńtɛ̃ ye á kɔ̃ á sɛ̃ yĩ́ĩ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃npı̏-á álɛ.
17 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ pı ǹ wɛ̃npı̏lɛ, á vyãh kı wɛ pèpɔrı sɔkɔ, wăh ǹ vyãhlɛ ǹ wɛ̃npı̏ kɔ̃ nɛ̂ tyí
sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrı nɛ̂ pı Krista tyí, ápi tɔ vyãh kı wɛ ké sɔkɔ. Áyáh fyɔ̀ mɛ yèvyãhrılɛ
n pı wɛ̃ tyí Kristalɛ, gbílkínɔ́ kı n sah n pi á yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Gbîlkînɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mɛ̀nɛ, képah náh mɛ sãh n yah yah tɛ̃nɛ gbílkínɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n pi á yõ ńsɔ̃̂nɛ.

19 Liyel wɛ̃npì-á kɩ gbílkínɔ́ wɛ n pi sɔ̃, képah ye ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n dɛkɩ.

20 Yé náh wɛ di, Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ yõre kɛ̃ tǎhkì yɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Pépi dyɔ dyɔ tɛ̃ náh nɛ kè pɩ sɛ̃ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ ké gbɔ̃̀ sɔ̃̀, ǹmɔ ye pɩ kélɛ. Ǹtɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tõ mɛ pé tyí.

21 Sõ yɔ́ mɛ n pi, Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n pi yõrɩ sɔkɔ yíkínɔ́ pí-ò gbɔ̃̀. Tɛ́ kɩ gbílkínɔ́ wɛ wɛ̃ tyí Liyel wɛ̃npìlɛ.

22 Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, á pĩ nɛ Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól-á mɛ n gbĩ kúrntɛ̃sè tyí kõlɛ yèvyãhrɩ tɛ̃ tyí.

23 Tɛ́ kè náh yĩn pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi nónó kõ, ápi tɔ mɛ n gbĩ á fɔkɔ táhlɔ́ sɔkɔ, mɛ gbĩ̀yĩ̀kìlɛ n syɩkɩ sõ nɛ̂-á Liyel kɩ kè wɛ̃kɩ n pi nɛ áyáh pɩ pé wɛ̃npìlɛ, tɛ́ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ.

24 Yé náh wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ sɔ̃-á ńkɛ̃nɛ névi ǹ gbɔ̃̀ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yõ. Ǹtɛ wàh kè wɛ syi tɛ, à náh tõ ǹ gbɔ̃̀ sah n pi ké pɔ́nwɛnɔ yõ dò. Wàh kè wɛ syi tɛ, à kɩ tõ ǹ gbɔ̃̀ sah sɔ̃ ké pɔ́nwɛnɔ yõ?

25 Ǹtɛ áyâh tɔ̃nì mɛ kwâh nɛ̂ wénsyi-ńkɛ̃nɛ, ǎ sɔ̃́mnɔ́ pɩ ǹ tɛ́ á gbɔ̃̀ sah ké pɔ́nwɛnɔ yõ.

26 Sɛ̃ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á tɛ̃nkwlɔ́nɔ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ápi náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínɔ́lɛ. Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù yah yo.

27 Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á mɛ nɛ̂nɛ n yah n kõ, ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tyí à yĩnɛ ǹmɔ dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ.

28 Á mó tõ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ pépi tyí pɛkɩ yĩnnɛ, pépi nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sah sɔ̃.

29 Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Pídĩ́ tyí kõlɛ, ǹmɔ kõ à pɩ pé pól nénkyílɛ.

30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ négbló tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ. Wǎh nónó pɩ négblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yõ yɔ̃nɔ́lɛ pè kõ.

31 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo?

32 Ǹmɔ nɛ̂-á à náh yɛ ǹ yɛ̃ngbɛ̃ Pídĩ́ kɔ̃nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kõ ápi pól yĩnnɛ. Á kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ à náh yî téló póllɛ á kõ à n tahlɩ n pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.

33 Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tɛ̃ kɩ pɔ n tɔkɔ pélɛ n kõ? Liyel ye pɩ névyelɛ négblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.

34 Nɛ̂ kɩ tõ fɛ̃ Liyel tukey kõ kè kɩ syɩkɩ pé yõ? Yesu Krista ye ku, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh wɛ di, à mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí.

35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi. Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò, kwâh kɛ̃ ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi.

36 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ yĩnnɛ, ápi mɛ kũ dlo sɔkɔ sõmɛsɔ̃́. Pè mɛ álɛ n pɩ á kɩ nɛ yípɛ̂y sɔ̃ pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah sɔkɔ.»*

37 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ á pɩ tɛ̃npnɛ̀pu ǹgbnɔlɛ.

38-39 Gbɩ yõ, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí à kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi. Kàh kɩ sɔ̃ kũnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ ńsɔ̃̂ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ tɛ̃npnɛ̀nɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́lɛ ò, kàh kɩ sɔ̃ sétáh sõwãh tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi tyínɔnɔ yah kõ n pi ǹ tyí.

9

Yìkì nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

1 Krista tyí yõ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye kélɛ, mìnì náh mɛ ké sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sõnɔ dahbɩ tɛ ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi, gbɩ-á kélɛ.

2 Yèkwɔrɩ ǹgbɛ̃ mɛ ń sɔkɔ. Ń nɩ mɛ n suke gbĩ́mɛgbĩ́.

3 Yé náh wɛ di, máh mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃ náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂ ń wrɔ́ mó gbɛ Kristalɛ ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yìkì névyelɛ.

---

* **8:36 8.36** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23.

4 Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃npi̍lɛ. Á yõ yɔ̃nólɛ pè kõ, tɛ́ yégbékè kwrɔ
mɔ pélɛ gbáyi̍́ náhnáhlɛ, tɛ́ tyi kõ sah pè kõ, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè kõ.
5 Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé náh tãnnɛ. Yi̍ki̍ núkú ye pélɛ Yesulɛ wǎh
pɔ sétáh yõ. N̍mɔ ye Liyellɛ, nɛ̂-á mɛ yíyi̍n pól yõ. N̍ yi̍n nɛ n gbilki gbi̍́mɛgbi̍́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yɔ̀̃tah, képah náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh n kɔ ǹ tyíyónó sɔ̀̃. N̍tɛ Yisrayel
no pól náh pɩ Yisrayel no yèsyìkìnìnɛ Liyel yah sɔkɔ.
7 Sɛ̃ ó ye, Abrahmɩ wɛ̃npi̍ pól tɔ náh pɩ ǹ wɛ̃npi̍ yèsyìkìnìnɛ. N̍ pídi̍́ Yisakɩ wɔ wɛ̃npi̍
ye kɩ n mɔ n kõ ǹ pétóbélɛ sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.
8 Mâh nɛ mé kè yo pallɛ, wɛ̃npi̍ nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi náh Liyel wɛ̃npi̍lɛ. Nónó-á
dubi à yi̍nɛ Liyel vyãh kɔ̃nólɛ, pépi ye ǹ wɛ̃npi̍lɛ.
9 Yé yah, Liyel lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ ńkɛ̃: «Gbi̍ yó yi̍̀nkõ gbi̍́nɛ, mé kɩ ń syɩ pɔ
á ti̍nnɛ, tɛ́ Sara kɩ mɛ di̍́npir wɛ dubi.*»
10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyílɛ kè: Ápi sútó Yisakɩ mè ye dubi à kõ di̍́npi̍ nɛ́pi̍̂
nímínɛ nónó-á kèni̍ni̍nɛ.
11-13 Gbi̍́ nɛ̂-á wɛ̃npi̍ nópi náh tɔ̃nì dubi, pè náh tyítúkúni̍ pɩ, pè náh tyípéplɔ tɔ pɩ. N̍tɛ
Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ: «Wɛ̃npi̍ nópi sɔkɔ, nɛ́nkyí tɛ̃ kɩ pɔ pɩ gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃lɛ.»† Kè tõ
mɛ wa̍́rkínólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nsyakɔbɩ wɔ tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu
náh»‡ Yé náh wɛ di, képah n wɛ̃kɩ nɛ névi tyípínó náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃ yah n wilki.
Névi nɛ̂-à ǹ dyɔ, tɛ̃ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ di? Á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kì yõ
kɛ̀.
15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɔrɩ pɩ névi nɛ̂ tyí, mě
kè pɩ tɛ̃ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂ yãm yah, mě tɛ̃ yãm yah.»§
16 Kǎh pɩ sɛ̃, képah náh n wil névi dyɔ yi̍̃́ tɛ̃ sɔkɔ, képah náh pɩ ǹ gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ dɛ́.
N̍tɛ kè n wil Liyel ó tyí, nɛ̂-á névi yãmnɛ n yah.
17 Kè mɛ wa̍́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á yo Yesyipti yɔ̀̃tɛ̃ di̍́ tyí nɛ: «Ń
tɛ̃nwɛnɔ wɛ̃kɩ yi̍n ànɛ̂ ń yi̍n wil yi̍n ye kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, ń kõ mé ǹ pɩ yɔ̀̃tɛ̃nɛ.»*
18 Kǎh pɩ sɛ̃, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnî yãm yah, tɛ́ kàh ǹ dyɔ ǎ ǹnî pɩ kùkùtǎhkì névilɛ.
19 Gbɔ̀kénpɩ túkù kɩ fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ Liyel kɩ tɔ̃ n tɔkɔ névyelɛ n kõ nɩ? Nɛ̂ se
kɩ fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kõ nɩ?
20 N̍tɛ nɛ̂ tɛ̃ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ Liyellɛ n kɔ̃lɩ? Pi̍́n se kɩ fɛ̃ ké mɔ́-ò piki yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à pé mɔ sɛ̃ nɩ?
21 Pní mɔ́-ò tyí náh ǹ fãhrɩlɛ di? Á kɩ fɛ̃ tyígbí pɩ pɩ pi̍́n mɔ kélɛ, tɛ́ kɩ tõ fɛ̃ ńya̍̌n tyi pɩ
pɩ pi̍́n mɔ kénɛ fãhrɩ ólɛ.
22 Liyel mɛ ké tyí nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vya̍̀hnì wilki mɔ, pé mó pé tǎhkì wɛ̃kɩ. Tɛ́ wǎh mó tõ
sɔ̀̃ yi̍nɛ à ǹ fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̃́mnó pɩ tɛ́ ǹ gblɔ̌y yɛ náhnáh pé tyí.
23 N̍tɛ ǹ tɔ̃rí-á mɛ gblò dùkù nɛ̂nɛ, à sɔ̀̃ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛ́ló wɛ̃kɩ, wǎh pépi
nónó yãm yah tɛ́ pè yah wilki sah ǹ tɔ̃rí sɔkɔ de yi̍nnɛ.
24 Tɛ́ kénɛ névyelɛ, ápi ye. Á náh á yah wilki Nsyifunɔ ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à túkù yah wilki
yi̍̀ki̍ni̍ tɛ́ló sɔkɔ,
25 sɔ̃-á Liyel kè yo sah Wose sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó náh sɔ̀̃ mɛ ńmɔ nolɛ, mé kɩ
pélɛ n ye ń nolɛ. Yi̍ki̍ nɛ tyí náh sɔ̀̃ nɔ ń tyí, mé kɩ kélɛ n ye ń dyɔ yi̍̃́ yi̍̀ki̍lɛ.†
26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésõ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ no náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mè ó sɔkɔ ye tõ pè kɩ
ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃ Liyel wɛ̃npi̍lɛ.»‡
27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yisrayel névye-à sɔ̃ mɛ dò pnɛ yɔ
gbɔ̀pɔ sèmi̍yãhrí sɔ̃, kwéy ó ye kɩ n pwah n pi pé sɔkɔ.
28 Yé náh wɛ di, TƐ̀ N̍GBƐ Liyel-á tyi nónó yo, à kɩ sè pɩ dal mɔ súú sétáh yõ.»§
29 Tɛ́ Yesayi tõ lésõ kè yo sah nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól tyí tɛ̃nwɛ-ò TƐ̀ N̍GBƐ Liyel-à sɔ̀̃ mɛ á
túkù sàh-ǹkɛ̃nɛ min sɔkɔ, á duku náhkɩ to Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩ névye tyí kɔ̃lɛ.»
30 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ
yõ sɛ̃nó gbɔ̀̃ yõ, pépi nónó-á pè náh sɔ̀̃ mɛ kélɛ n yah n kõ.
31 Tɛ́ Yisrayel no nónó wɔ-á pyě sɔ̀̃ mɛ n yah n kõ nɛ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi
tyi kɔ̀̃nsàhnó wa̍̀l kɔ́ló gbɔ̀̃ yõ, pè náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ képah gbɔ̀̃ yõ.

* 9:9 9.9 Yah n tɛ Yenɛsɩ 18.10. † 9:11-13 9.11-13 Yah n tɛ Yesɛsɩ 21.23. ‡ 9:11-13 9.11-13 Yah n tɛ Malaki 1.3.
§ 9:15 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19. * 9:17 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † 9:25 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ 9:26
9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § 9:28 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

32 Sɔ̃ pɩ té pé náh wɛ pɩ nɛ́gblólɛ wɛ́? Pè náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀
yõ, pè sɔ̃̀ wɛ nɛ ńkɛ̃ pé tyípínɩ̀-á kɩ fɛ̃ pé pɩ nɛ́gblólɛ Liyel yah képah ye. Pé gbáhkɩ̀ ye
pyě pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkɩ̀ tyí yɔ̀ sɔ̃.
33 Kénɛ dáhkɩ̀lɛ, Yesu Krista ye. Képah tyí ye wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃: «Yé yah, mé kɩ gbáhkɩ̀ mɩ mɩ dáhkɩ̀ yɔ́ sah Siyõ kwil sɔkɔ. Névye wilki n mɔ mɔ
tɛ́dáhkɩ̀ yɔ́ ye kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ké yõ, sen náh tɛ̃̀ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ǹ yṹnpyé, máh mɛ nɛ̂ tyí ń nɩ póllɛ, képah ye nɛ Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ wɛ. Mé mɛ
Liyellɛ n ni pé tyí képah tyí sɔkɔ.
2 Yé náh wɛ di, mé kɩ fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃ yı̃̋ Liyel wɛ̃kɩ̀ kóló sɔkɔ, ǹtɛ pǎh mɛ
kélɛ n pɩ yı̃́tũri sɔkɔ.
3 Liyel-á névilɛ n pɩ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh kè pı̃. Tɛ́ pé yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ n
pɩ, tɛ́ Liyel tyí wɔ yahle.
4 Krista ye pɔ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pɩ syɩ sé yı̃n tyí. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yõ, tɛ̃̀ kɩ pɩ
nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.
5 Névi-á fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbílɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dùkù nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂ wɑ̃rkɩ ké tyí
sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃̀ kɩ ǹ minnɛ n pɩ sépi gbɔ̃̀
yõ.»*
6 Ǹtɛ névi-á n pɩ nɛ́gbílɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ dùkù nɛ̂nɛ, kè mɛ yónɔ́lɛ képah tyí
sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sõ á fɔkɔ sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kɩ dɔkɔ kyɩ yı̂nyõ?›» Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista
kɔ̃ à kɩ tiki pɔ.
7 Képah náh pɩ: «Nɛ̂ kɩ tiki yuku sétáh sõwɑ̃h?» Nɛ̂ kɔ́r-á, kɩ kyɩ Krista kɔ̃ à kɩ wil
lékókwil kɩ dɔkɔ pɔ.
8 Ǹtɛ tir nɛ̂ mɛ tɔ̃ yónɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Liyel wɛy mɛ á tnɔ̂. Kè mɛ á vyɑ̃h
sɔkɔ ànɛ̂ á nɩ sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ, Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ wɛy ye kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n
kɔ̃.†
9 Wâh kè yo á vyɑ̃hlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké yõ á nɩ sɔkɔ nɛ Liyel-á ǹ lékó
yilki mɔ, á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.
10 Wâh sɛ̃ Liyel yõ á nɩ sɔkɔ, képah álɛ n pɩ nɛ́gbílɛ; ànɛ̂ wâh kè yo á vyɑ̃hlɛ, képah
álɛ n pwah n mɔ.
11 Á náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista yõ,
sen náh tɛ̃̀ tɛ̃ n pi.
12 Kǎh pɩ sɛ̃, wǎhkɩ̀ náh mɛ Nsyifunɔ wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú
ó ye mɛ pé pól tyí, nɛ̂-á pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí nónó-á ǹnɛ n ye n gbo.
13 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Névi nɛ̂-à Tɛ̃
ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃̀ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kɩ ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yõ? Ǹ tyí wɛ́nnoh-ńkɛ̃nɛ, pè kɩ sɛ̃ sɔ̃ ǹ
yõ? Pè kɩ wɛ noh sɔ̃ ǹ tyílɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyí wɛ yo pé tyí?
15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel wɛy kɩ yo, nɛ́ névi náh tɛkɩ mɔ ké yo yı̃nnɛ? Képah ye kè mɛ
wɑ̃̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ wâh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yópú wɛ
pè pé gbáhkɩ̀ tɔkɔ n pi.»‡
16 Ǹtɛ no pól se yɔ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi lésõ mɛ
píkínyahnɔlɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké yõ?»§
17 Sɛ̃ ye Krista yõ sɛ̃nɔ́ n wɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀nɛ mó, Yesu Krista
tyí yónɔ́ ye.
18 Ǹtɛ à; pè náh ǹ tyí yónɔ́ noh yah di? Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pé yı̃́npɔ̃ mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé wɛy mɛ n yı̃ni n tɛ̃ kèkõyɔ̃́
tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól tyí.»*
19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh lésõ Liyel wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah pı̃ di? Moyisi mó tɔ̃ kwɑ̃h tɛ̃
kè yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yı̃̀kı̃̀ fɔ̃́rɔɔ yɔ́ yèwannɛ n yah. Yı̃̀kı̃̀ nɛ̂
névye-á lékɑ̃̋m kɛ̃ névyelɛ, mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pé dyɔlɛ n yɔ.»†

* **9:33** 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * **10:5 10.5** Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **10:8 10.8** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14. ‡ **10:15 10.15** Yah n tɛ Yesayi 52.7. § **10:16 10.16** Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18 10.18** Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5. † **10:19 10.19** Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.21.

[20] Yesayi ǹ nɩ syãh kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n
yah n kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ kwâh yó ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃ ń tyí, mé ń
gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ.»
[21] Ǹtɛ Yisrayel no tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mè n nɛ n mɛ ń
gbɛ̃̀n yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnɩ̀-ǹkɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

[1] Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé náh wɛ di, ńmɔ tɔlɛ Yisrayel
nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy yó ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ yìkì sɔkɔ.
[2] Liyel náh ǹ náh vi ǹ no kɔ̃ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se kɩ nɛ yé pɩ̃́nɔ́
náh mɛ ké sɔkɔ nɛ, kǎh mɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̃̀ mɛ n tɔkɔ
Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyí
[3] nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ko mɔ, té sárká súkɛ́nkɔ̃-ńtɛ̃̂n yɩkɩ nónó-á
mɛ áwɔ tyí yɔ̃. Ǹmɔ ó wũ ń gblɔ̃̌y, té pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.»
[4] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ Liyel yo ǹ tyí? Á nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pɩ̃̂ kèyɔ̃ tɔ̃́nɔ́ kyɛgbãm (7 000) wilki
sah ń gblɔ̃̌y tyí, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̃̀ Baal yah sɔkɔ à kè gbilki.»
[5] Képah núkú ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ, névye kwéy yísyɔ́ mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
nónó tyí à pè yah wilki.
[6] Ǹtɛ yɔ̃̀bènɔrɩ-à kɩ nɛ̂ Liyel pɩ pé tyí à pè yah wilki, pé tyípɩ́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃ náh mó tɔ̃ kɛ̀.
Kàh mɛ sépi gbɔ̃̀ yɔ̃lɛ, yɔ̃̀bènɔrɩ náh mó tɔ̃ dò.
[7] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Yisrayel no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè wɛ. Ǹtɛ Liyel-á
nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ té tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ tah tũ
[8] sɔ̃-á kélɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel ye pè pɩ tɔ̃̋rɔ̀ɔ̀. Á pé yɩ̃́ pɩ
sè náh mɛ n yah, té pé ní pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.»
[9] Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi tɔ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yɔ̃ke yĩnɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃ tɛ̃ vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃
tɛ̃ kɛ̃ynɛ, ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ, kɩ pé tyítúkúnìnɛ pè dyah.
[10] Pé yɩ̃́ mó nɛ mɛ syìì, pè káh fɛ̃ nɛ n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tókóbí
sɔ̃ mɛ pé yɔ̃.
[11] Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃-à, pè se kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃ kṹmm? Sɛ̃ tɛ̃ wɔ náh
dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki, yìkìnì tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n
yah.
[12] Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí, té pé tɛ̃́nkwlɔnɔ mɛ
pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ yìkìnì tɛ́lɔ́ tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ
ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

[13] Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy mɛ̀nɛ núkúnúkú. Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi yĩnnɛ. Tɔ̃̀ mè mɛ yɔ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ ńmɔ tyí,
[14] nɛ̂-á kɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yìkìnì tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kɔ̃ mé kɩ pé túkù wɛ
pwah mɔ.
[15] Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki képah-à mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wrɔ́ tɔ̃ sah Liyellɛ à,
wàh tɔ̃ pɔ pé ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi á kɩ nɛ lékyɩ̂ sɔ̃ yilki mɔ di?
[16] Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah Liyel tyí yɔ̃, sé tɛ́lɔ́ pól tɔ mɛ
ǹ tyí yɔ̃. Séswɔ̂ sémɩ̂n-à mɛ sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yɔ̃, ké yìngbɛ̃̀n tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yɔ̃.
[17] Nsyifunɔ mɛ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ sɔ̃, té Liyel mɛ ké yìngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ. Tɛ́ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á kɩ nɛ kyɛ̃h sɔkɔ wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yìngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ
kyɩ pukubi wólívɩ̂ yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Yáh Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n wil Nsyifunɔ tyí
sɔ̃-á wólívɩ̂ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ ǹìkì n yohnɩ n mɔ yìngbɛ̃̀n púkúbínɔ́lɛ.
[18] Képah ye, yìngbɛ̃̀n nónó-á Liyel kɔ̃lɩ kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃
n sah, yépi tyí náh sémɩ̂nnɛ, pépi tyí ye sélɛ.
[19] Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ, Liyel-á yìngbɛ̃̀n nɔ́pi kɔ̃lɩ to té yépi wɛ pukubi.
[20] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, pépi Liyel yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ ye Liyel kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ to té yépi wɛ pukubi pé swɔ
sɔkɔ yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃. Yé náh yĩnɛ yè yé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki. Kè pyɛ̌ yĩnɛ kè nɛ n
mɛ tíkílɛ yé tyí ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃.

‡ **10:21 10.21** Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

[21] Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yè-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ yȉngbȁn kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi wɔ se pyě à kɩ
wɛ yɛ yâh sɛ̃-ńkɛ̃nɛ ǹ yõ?
[22] Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó tɔ̃ peke. Á peke pílkípú yõ, tɛ́ n pɩ plɛ yépi tyí. Ǹtɛ yé yĩnɛ
yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrɩ mènɛ n pnɛ gbĩ́mɛgbĩ́. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki.
[23] Ǹtɛ Nsyifunɔ tɔ-à kɩ pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel kɩ pè tɔ̃ pukubi séswɔ̂
sɔ̋nɔ́ tyí. Tɛ̃nwɛnɔ mɛ ǹmɔ tyí kɩ ǹ syɩ pè tɔ̃ pukubi.
[24] Yé náh wɛ di, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kɩ nɛ kyěh sɔkɔ wólívȋ séswɔ̂
sɔ̃, nɛ̂-á Liyel ké yȉngbȁn kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívȋ yòhkì sɔ̋nɔ́ tyí. Nsyifunɔ mó mɛ wólívȋ
séswɔ̂ sɔ̋nɔ́ yȉngbȁn tyí kɔ̃lɛ nónó-á Liyel kɩ pè tɔkɔ pukubi sé séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

[25] Ǹ yűnpyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah yé syah, sɔ̃nko yè káh n pɔ
yé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ pĩ́púlɛ. Yé yah, Yisrayel no túkù kɩ wũ tɛ̃ níkísekɔ́kɔ́ pínɔ́ sɔkɔ,
pópó kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ kɩ de Liyel no
sɔkɔ.
[26] Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kɩ pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Pwáhnmɔ-ò kɩ wil Siyõ kwil sɔkɔ. Á kɩ pɔ Nsyakɔbɩ no tyípêl tɔ́kɔ́bí tɛ̃
yõ pé yõ.
[27] Ǹmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyípêl yõ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè nɛ̂ kwrɔ n mɔ n pi pélɛ,
képah ye yɔ̀.» *
[28] Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ pǎh sɔ̃npílɛ Nìvìnì tir yahle, tɛ́ képah wɔ mó
nɛkɩ yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ, pépi ye sɔ̏ à yah tɔko pɩ ǹ nolɛ. Pé tyí no ǹ tyí pé náh tãn
yĩnnɛ.
[29] Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ yahlɛ n vi kélɛ n syi póllɛ. Wàh névi
nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ n vi tɛ̃nɛ n kɔ̃ póllɛ.
[30] Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle. Ǹtɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ yóré yahle, à
mɛ yépi yãm yah.
[31] Sɛ̃ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́ Liyel mɛ yépi yãm yah, pépi tɔ
yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ.
[32] Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól yãm wɛ n yah yĩnnɛ.
[33] Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Lékã́m mɛ yĩ̋ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ se mó tɔ̃ mɛ dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi
tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtȁn tɔ náh fɛ̃ n pĩ lɔ́.
[34] Kè mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
[35] Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃ kɔ̃ náhlɛ?»‡
[36] Yé náh wɛ di, yíyȉn pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé póllɛ. Sé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

12

Min pínɔ́ késa̋nnɛ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

[1] Ǹ yűnpyé, Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ
Liyel kɔ̃ yé sɔ̃ pɩ sárkálɛ ǹ tyí. Yè mó yé minnɛ n pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yĩ́ yuku.
Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ yè nɛ̂nɛ n pɩ.
[2] Yé káh kèkɔ̃yɔ̋ névyelɛ n yah n pɩ. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à lékã́m késa̋nnɛ yé kɔ̃ sɔ̃nko
yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nónó tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kɩ tɛ̃ wɛ sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye
pɩ tyi tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí, ànɛ̂ nónó-á sɔ̌hkì kɛ̃nɛ.
[3] Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n yo yé nɛ́núkù núkú pól tyí
nɛ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n gbilki n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ,
à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ sɔ̃.
[4] Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃nsê núkú núkú ye á pól tyí, tɛ́ tȁntȁnnɛ sé tyí dò, nónó-á sé pól
pɩ pɩ tyi mɛ sé tyí tyílɛ.
[5] Sɛ̃ ó ye, ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pɩ wil gbɛ̃nsê núkúlɛ tyí kɔ̃lɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏
yõ Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ wil gbɛ̃nsê tȁntȁn tyí kɔ̃lɛ nónó yétɔ̂-á mɛ wɛ̃nɛ n
tɛ̃.

---

* **11:27 11.27** Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † **11:34** 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **11:35** 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 41.3.

[6] Liyel-á pèpɔrɩ pɩ á tyí à nónónɛ á kõ, sè mɛ sé tyí tyílɛ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ Liyel tɛ̃ntõnè
syínyonɔlɛ, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ à yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kɩ̀lɛ.
[7] Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃ nɛ n so n mɔ pé tyí. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye
kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃ névyelɛ n kwɔ.
[8] Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye vɩ̀nmɔnɔlɛ, tɛ̃ névyelɛ n vi n mɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ
névye tyí, tɛ̃ kélɛ nɛ n pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃ gbah tɛ̃
ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yãm yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ kélɛ n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
[9] Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwɩ̃̌nkɩ̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé pèkè pínɔ́ yal n mɔ pnɛ́pnɛ́, yè
mó pèpɔrɩlɛ n pɩ.
[10] Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí yṹnpíkɩ̀ núkú tyí kõlɛ. Yé gbah tɛ̃ yè yɔ̃̀yénnɛ n sah wɛ̃ yõ.
[11] Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pɩ, yé káh pɩ gbãndal névyelɛ. Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yé nnɔ póllɛ.
[12] Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ képah yĩnnɛ. Yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ
yèkwɔrɩ gbĩ́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ níri pínɔ́ sɔkɔ.
[13] Yé yé yṹnpyélɛ n yohnɩ n mɔ pé fyã̀h-ǹtã̀n sɔkɔ, yé mó nɛpânnɛ n tɛ̃ plɛ.
[14] Nónó-á yélɛ n fõh, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sãmmnɛ n mɔ pé sɔkɔ, yé káh léplɔlɛ
n ye n mɔ pé yõ.
[15] Nónó-à mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Nónó-à mó mɛ gbní
sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí.
[16] Yé yé fɔ́kɔ́sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yé káh pɩ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, yé yɛ gblɔ̃̌y tíkínmɔnɔ tyí nɔ
yé tyí. Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yĩ pĩ́púlɛ.
[17] Yé káh ǹnî yɔ̀ ńtɛ̃ pèkè pínɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ no pól tyí.
[18] Kàh kɩ mɛ yépi tɛ̃ ó sɔ̃, yé gbah n tɛ̃ yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ ànɛ̂ no póllɛ kàh kɩ
fɛ̃ n pɩ n pi.
[19] Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̃̌y vyãhlɛ n syi, yé kè toh Liyel syĩ. Yé náh wɛ di, kè
mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃: «Ńmɔ tyí ye vyãh syínɔ́lɛ,
ńmɔ ye n dɛ wɔ́lɛ.»*
[20] Tɛ́ tõ yo ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ kwɛkɩ sɔkɔ, yĩ à kõ à yõ; wàh mɛ níkɩ̀ sɔkɔ,
yĩ à kõ à wɔ. Wâh képah pɩ, kè mɛ á kɩ nɛ nɩ̀ségbnɔ sɔ̃ á kwɛ mɔ ǹ yɔ̃̀nɩ yõ.»†
[21] Káh n yɛ pèkè kõ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh ké yõ sɔkɔ á pèpɛy pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

[1] Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-á mɛ tɔ̃́rí yõ, Liyel sahkɩ sɔkɔ
ye pélɛ dò. Képah ye, no pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ.
[2] Kǎh pɩ sɛ̃, névi nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃ n yahle. Tɛ́ nɛ̂-à se mó tõ Liyel
yórélɛ n yahle, pèkè ye tɛ̃ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ.
[3] Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíki pínɔ́lɛ. Tyítúkúnɩ̀ pí-ò wɔ ye yĩnɛ pé
yah tíki pínɔ́lɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyí nɛ á káh yɔ̃̀tãm tíkilɛ n pɩ, tyípéplɔlɛ nɛ n pɩ, képah
sɔkɔ pè kɩ álɛ n sõ.
[4] Á náh wɛ di, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye yɔ̃̀tãmnɛ á tyí pɩkɩ yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh tyítúkúnɩ̀nɛ n pɩ, pé
tíki yĩnɛ kè ǹ tɛ̃. Dípíyì náh pè kõ nɔ̀nɔ́lɛ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ mɛ pé tyí Liyel tɔ̃̀ mɛ̀ sɔkɔ kɩ fɛ̃
fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pí-ò yõ, kɩ Liyel yrɔ wilki tɛ̃ sɔkɔ.
[5] Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyã̀hnɩ̀ yah tɩ̃̀ to yĩn ó náh dɛ́, á nɩ tɔ
mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ nɛ képah-á plɛ.
[6] Képah tɔ yĩn ye yě mórílɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n syi sélɛ, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye pélɛ ké tõ
n sah n pɩ yĩnnɛ.
[7] Kwâh nɛ̂-à yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ, kélɛ tɛ̃ kõ. Mórílɛ mórí syí-òlɛ n kõ, ǹ tɛ́ lã̀polɛ lã̀po
syí-òlɛ n kõ. Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂ yah tíki pɩ, tɛ̃ yah tíki pɩ. Wâh yĩnɛ ǹ yɔ̃̀yén sah névi
nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃ yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃

[8] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõlɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ ó kõlɩ nɛ n mɛ yé yõ. Á ní-ò
tyí-à mɛ nɔ á tyí, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l pól ye á kɔ dal mɔ.
[9] Kǎh yo Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ, nɛy káh
yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyí, à tahlɩ tyi nónó tɛ́lɔ́ tɔ tyí-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ,

---

* **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmɩ̀rn 25.21-22.

sépi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ
á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.»*
10 Tyínɔnɔ névi náh n pɩ n dah n mɔ névi tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l póllɛ n kɔ n dal n mɔ.
11 Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ núkúnúkú à kal gbĩ́ nɛ̂-á
lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ n yuku gbĩ́ nɔ.
12 Tyah kah tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy. Á ye fɛ̃́ntũ̂ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á nɛ̂nɛ á kõ kyòo
yah tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ,
13 à mó képahlɛ kyòo yah tyípínɔ́ ólɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ yèwònpɩbɩlɛ, á ye káh mó
tõ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ fɔ̀fínpɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ. Á ye káh mâllɛ n
kɔ̃lɩ, á ye káh yĩ́wílkìlɛ n pɩ.
14 Yé yɛ yé tyípínɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ dyɔ tyi
pínɔ́ fyãh yé yõ, kè pɔ yé mɔ tyítúkúǹ pínɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke
1 Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃nɛ yahlɛ, yé tɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ. Yé káh tɛ̃ sõnɔlɛ n kɔ̃lɩ.
2 Sõ kénkõ-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à yuku yahlɛ tɛ̃ kõ à mɛ fɛ̃ yíyǹ póllɛ n yõ, té nɛ̂ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃ kõ à mɛ kò yahle;
3 yíyǹ pól yɔ̃́-ò káh kò kò-ǹkɛ̃ névilɛ n yilɔ, kò kò-ǹkɛ̃ névi tɔ káh mó yíyǹ pól yɔ̃́-òlɛ
n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃ tɛ̃ plɛ dò.
4 Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, té á kɩ pɔ ǹnî yó tɔ̃̀npɩlɛ n tuke? Wàh kɩ sõ mɛ n pɩ plɛ ò, à náh
mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́nɛ n yah kè. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ n pi. Yé náh wɛ di, tǎhkì
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɩ fɛ̃ à kõ à kɩ n pɩ plɛ.
5 Túkù tyí sèpǐn mɛ sé tyí tyílɛ, túkù tyí sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sõ mɛ nɛ̂nɛ n sõ, tɛ̃
sɛ̃́nyĩnɔ nɛ n mɛ ké yõ.
6 Névi nɛ̂-á mɛ sèpǐnnɛ n mɔ n kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Nɛ̂-à mɛ yíyǹ póllɛ n
yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yĩn ye tɛ̃ n gbilki. Nɛ̂-à se yíyǹ póllɛ
n yɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye tɛ̃ n pɩ kélɛ. Liyel yĩn ye tɛ̃ tɔ n gbilki.
7 Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ yó ńtɛ̃ náh mɛ min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî yó ńtɛ̃ náh n
ku n pi ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ.
8 Áyâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ tyí yõ ye á ku.
Képah ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ.
9 Krista ye ku té ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kõ à pɩ lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ té á á yṹnpilɛ n tuke? Té áwɔ tɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ té á á
yṹnpilɛ n yilɔ? Liyel kɩ pɔ á pól tuke n pi dò.
11 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ́mɔ nɛ̂-á TƐ̃̀
ǸGBƐ̃NƐ mé mɛ min sɔkɔ. No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ, ànɛ̂ no pól kɩ ńmɔlɛ n
gbilki.»*
12 Kǎh pɩ sɛ̃, á nɛ́núkù núkú pól kɩ á tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.
13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ nɛ ǹnî yó ńtɛ̃ káh tir yó pɩ
nɛ̂-á kɩ yé yṹnpi yó yõ yɩkɩ, képah náh pɩ tɛ̃ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
14 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃, kwâh yó ńtɛ̃ náh mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké gblɔ̌y sɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ
kwâh nɛ̂-á mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ, kè n pɩ sǐlkǐnɔ́lɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ.
15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á yṹnpi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh tõ mɛ n kɔ tyínɔnɔ wɛ̃kì yõ
dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi min kõ kè mɔ pu, Krista-á ku ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ.
16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí, képah káh pɔ pɩ yĩ́nyíkìlɛ dɛ́.
17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rílɛ, yõke ànɛ̂ wɔ wɔ yî náh. Gbɩ wɛ̃kì, ànɛ̂ yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì
ye kélɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.
18 Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃́ntɛ̃nɛ, Liyel yĩ́ n yuku tɛ̃nɛ, ànɛ̂ névye ǹ yĩ́ngbílɛ n
yo.
19 Képah ye, áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃, á ye képahlɛ n yĩkɩ.

---

* **13:9 13.9** Yah n tɛ Levitiki 19.18.
* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tȍlɛ nɛ n yɪkɪ yõke yĩnnɛ. Gbɪ ye, yíyǐn pól tɛ̃ wɔ mɛ yályál
Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh yólɛ n yõ nê yȍnó-á kɪ fɛ̃ pɔ á yȕnpi yó syɪkɪ mɔ Liyel yõ
sɛ̃nó sɔkɔ, képah náh plɛ.
21 Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɪ fɛ̃ á yȕnpi syɪkɪ mɔ Liyel yõ sɛ̃nó sɔkɔ, kè se kò kònólɛ
ò, kè se tõ wónólɛ ò, kè se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɪ.
22 Áwɔ sɛ̃nó-á mɛ nɛ̂ yõ à yuku nénpó ȉnnɛ, yɛ képah tɛ̃ áwɔ ànɛ̂ Liyel wró. Nɛ̂-à tyilɛ
n pɪ wǎh mɛ nónónɛ n yah nɛ sǎh mɛ plɛ, té à náh mɛ lékàhlɛ ǹ gblȍynɛ n kõ, tɛ̃ tyí nɔ.
23 Ǹtɛ névi nɛ̂-à kwâh yólɛ n yõ té mɛ ké tyílɛ n sõ tòtò, lékàh mɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ,
wǎh sȍnpílɛ kélɛ n pɪ té kè náh mɛ pɔ yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃nó wɛ̃kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɪ
nónó náh mɛ Liyel yõ sɛ̃nó wɛ̃kì yõ, tyípêl ye sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃nplɛnɔlɛ

1 Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nó-á yuku yahlɛ, á ye á no téló yȍtyílɛ n twah pé tyí. Á ye káh á
dyɔ yȉ̃ tyi ó yah wũ.
2 Nɛ̂ mè nɛ̂ mè, à ǹ ní-ò tyí pɛkɪ pɛkɪ tyilɛ nɛ n pɪ à kõ à nɛ n yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃nó
sɔkɔ.
3 Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yȉ̃ tyi pí-ńsah yah kõ. Kè mɛ wȁrkínsàhnólɛ Liyel wɛy sébéy
sɔkɔ ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel, á gbyòpu-á ǹ gbyɔ gbyɔ nónónɛ, sè vi kwĩnki ńmɔ yõ.»*
4 Tyi nónó pól-á wȁrkínsàhnólɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ, sè wãrkɪ nɛ sè pɪ
kwónólɛ ápi tyí. Sépi gbȍ yõ, á kɪ gbah tɛ̃ ànɛ̂ sȍré kɪ wɛ á sɔkɔ, á yáh-ńsah kõ kè náh
n tyɛ n pi.
5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɪ gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂ sȍré névilɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à yé
sõnɔ pɪ núkúlɛ, yé mó Krista pɪ dùkùlɛ n yah n pɪ.
6 Képah sɔkɔ, yé pól kɪ yé vyãh pɪ núkúlɛ kɪ Liyellɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista Súlɛ.
7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sȍ-á Krista yé tɛ̃ plɛ à gbílkínólɛ n sah Liyel yõ.
8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yò: Liyel n kɔ ǹ tyíyónó sȍ. Wǎh ǹ vyãhlɛ Nsyifunɔ náh
tãn kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ pɪ pé tȍnpɪlɛ à képah pɪ pé tyí.
9 À wil képah tyí sɔkɔ, yǐkǐnǐ téló tɔ yĩn ye à pɔ, pè kõ pè kɪ Liyellɛ n gbilki ǹ fòkòpènòrɪ
yĩnnɛ, sȍ-á kélɛ wȁrkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Képah ye mé kɪ álɛ n gbilki yǐkǐnǐ
téló névye nɪyȍ, té kɪ álɛ n gbɪ.»†
10 Kè tõ mɛ yónólɛ ké fȉ yó sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yǐkǐnǐ téló névye, yé nìvìnìnɛ n pɪ wɛ̃ tyí
Liyel nolɛ.»‡
11 Té tõ mɛ yónólɛ nɛ ńkɛ̃: «Yǐkǐnǐ téló névye, yé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki. No pól mó ǹ
gbilki gbilki yìlɛ n gbɪ.»§
12 Yesayi tɔ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Nsyese pétó náhkì kɪ pɔ yuku kɪ yǐkǐnǐ pól névye yah tɛ̃,
té pè kɪ pé gbȍ sah ǹ yõ.»*
13 Liyel nɛ̂-á névi gbȍ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nìvìnì ǹgbɛ̃ mɔ yé
sɔkɔ, à mó yèvɪnɪnɛ yé kõ yáh sȍnpílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah sɔkɔ, yé kɪ yé gbȍ sah yȉ̃ ǹ yõ ǹ
Mirki tǎhkì gbȍ yõ.

Pole sébéy wȁrkínó yõlɛ

14 Ǹ yȕnpyé, ńmɔ sɛ̃ yȉ̃ ké yõ nɛ pèpɔrɪ pípú-á yélɛ, yáh tyi póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ yáh kɪ fɛ̃
vǐnmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kõ.
15 Ǹtɛ yé dyɔ to n kõ yĩn ye ń kõ mé tyi túkù wãrkɪ nìsãhlɛ tȁntȁn yísyó sɔkɔ. Liyel
gbȍ yõ ye mé pɪ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɪ pɪ ńmɔ tyí,
16 à ń pɪ Yesu Krista tȍnpɪlɛ névye wró, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ. Liyel tȍ kètǎr ye mé
n pɪ ǹ Nìvìnì tir yónólɛ. Képah sɔkɔ, nónó náh pɪ Nsyifunɔlɛ, pè kɪ pé gblȍynɛ Liyel kõ
kɪ pɪ yályál ǹ yah ǹ Mirki gbȍ yõ, pè kõ pè kɪ pɪ Liyel dyɔ yȉ̃nɛ.
17 Ǹ wró kwrónmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, máh tȍ nɛ̂nɛ n pɪ Liyel tyí, kè mɛ yõ yȍnólɛ ń
tyí.

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnó 69.10. † **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnó 18.50 ; 2 Samuyɛlɪ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tȍnyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnó 117.1. * **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10.

18 Kénɛ tȍ ye Krista ńmɔ tɔkɔ à pɩ névye wrɔ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Mé se kɩ tõ kèyǎh yo kah mɔ képah yõ? Ǹmɔ ye pè kõ pè n sah Liyel tyí yõ, ńmɔ vyãh wɛy ànɛ̂ ń tyípínì gbȍ yõ,

19 ànɛ̂ gbȉl tyi ǹgbnɔ náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkì gbȍ yõ. A tɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil tyí ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ sɔkɔ Yiliri mara pól sɔkɔ, mé Nìvìnì tir yo yɩ̃́ Krista tyí sɔkɔ.

20 Tɛ́ mé kè yah tɔkɔ à Nìvìnì tirlɛ n yo tȁntȁn nónó sɔkɔ-á Krista yȋn náh yo yah. Nìvìnì tir-á yo sɔkɔ tɛ tȁntȁn nónó sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí nɛ mé kè yo nénpɔ́ ńtõ, á kɩ nɛ ǹnî wɔ̀kɔ̀ sètyah yõ sɔ̃ mé n mɔ n dohnɩ.

21 Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pɩ yɔ̀, kè mɛ yɩ̃́nénɔ́lɛ Liyel wɛynɛ nɛ̂-á wǎ̃rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǹ tyí náh yo sah nónó tyí, pépi ye kɩ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ tyí noh yah, pépi ye kɩ ké dùkù pȋ.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyílɛ n sõ

22 Kénɛ tȍ ye kõ ń yahlɛ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ ń kõ mé náh mɛ tɛ̃ wɛ kyɩ yé tȉnnɛ.

23 Ǹtɛ núkúnúkú, ń tȍ ye tyɛ mara mè sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀, yé tȉn kyɩ dékè mɛ ń kah tɛ̃.

24 Máh kɩ pɔ n yuku Yɛsɩpayȉ yamana sɔkɔ, mé kɩ yȋn yah yé tyí kɩ yé dékè ku yah kwéy, yè mó yòhnìnmɔnɔ pɩ ń tyí ń kõ mè fɛ̃ n yõ n sɔkɔ ń kólólɛ kénɛ yamana sɔkɔ.

25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ kɩ kyɩ Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ mɔ nɛ́npɔ́.

26 Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ à pé gbȁn yȋ yísyɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yõ, Yesu yõ sɛ̃pú yãm tãn yohnɩ n mɔ yȋnnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.

27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̃̏y. Ǹtɛ gbɩ yõ, ké kɔ̃̏lɩ ńtɛ̃ sȍ mɛ pé yõ. Yah kɛ̀; Nsyifunɔ gbȍ yõ ye névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi sɔkɔ. Pépi tɔ mó yȋnɛ pè Nsyifunɔlɛ n yohnɩ n mɔ pé gbȁn yȋlɛ kɛ̀.

28 Mâh pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à gbȁn yȋ tùkènmɔnɔ nɔ́pilɛ pè kõ tɛ, tɛ́ n sɔkɔ Yɛsɩpayȉ yamana sɔkɔ, mé kɩ syɔ̃ yé tyí.

29 Ǹ sɛ̃nyȋnɔ mɛ ké yõ nɛ mâh pɔ yé tȉnnɛ, Krista-á kɩ sãm mɔ yɩ̃́ á sɔkɔ.

30 Ǹ yɩ̃́npyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yȋn yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, sépi yȋnnɛ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé so mɔ ń tyí náhnáh Liyel nínɔ́ sɔkɔ.

31 Yé Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kõ mè wɛ n pwah Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku kɔ̃̏-ńsah Yerusalɩmɩ kwil sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi nìvìnì sɔkɔ.

32 Képah náh, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ yȋni tɛ̃ yé tȉnnɛ nìvìnì sɔkɔ kɩ pɔ mɩ yah kwéy.

33 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ yé póllɛ. Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbɩ yé gbȍ, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-òlɛ Sãnkrɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ.

2 Yé ǹ tɛ̃nɔ́ plɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétȏ-à syɩ ǹ tyí. Yé náh wɛ di, à ye névye náhnáh yohnɩ mɔ sɔkɔ, tɛ́ ńmɔ tɔ yohnɩ mɔ.

3 Yé wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tȍ pɩ mûnɛ Yesu Krista tyí.

4 Pè ye ku farkɩ ńmɔ min pwáhnmɔ-ńsah. Ǹmɔ ó náh n kõ pélɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ pól nónó-á pè náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi tɔ mɛ pé pèpɔrɩlɛ n pnɛ.

5 Yé wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tɔ tyí, nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ pé gbô sɔkɔ. Yé wɛkɩ ń nɛ́nɔ́ní Yepayinɛtɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi mara sɔkɔ.

6 Yé wɛkɩ Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tȍ kah pɩ yé tyí.

7 Yé wɛkɩ Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyasɩ tyí, pépi nónó-á ńmɔ tyí névyelɛ tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ wɛ̃ tyí pélɛ. Yȍyén mɛ n sah n yɩ̃́ pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntȍ névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃̏púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ.

8 Yé wɛkɩ Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂ tyí-á tah yɩ̃́ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̏kì kóló sɔkɔ.

---

† **15:21 15.21** Yah n tɛ Yesayi 52.15.

[9] Yé wɛkɩ Yuribɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ Krista tyí. Yè mó wɛkɩ ń nɛ́nɔ́ní Syitakisi
tɔ tyí.
[10] Yé wɛkɩ Apɛlɛsɩ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yĩ́n-ńsah filkì viki Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé wɛkɩ
Arisitobuli gbô tãn tyí.
[11] Yé wɛkɩ Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkɩ Narsisi gbô tãn tyí, nónó-á sɛ̃
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.
[12] Yé wɛkɩ Tirifɛnɩ ànɛ̂ Tirifɔsɩ tyí, pépi nónó-á tɔ̃̀ pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó wɛkɩ ń kósê
Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tɔ̃̀ kah pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
[13] Yé wɛkɩ Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yĩn-á mɛ wǐlnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mó wɛkɩ ǹ
yṹ tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pɩ ńmɔ yṹnɛ.
[14] Yé wɛkɩ Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsɩlɛ, ànɛ̂ Patrobaselɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmasɩlɛ,
à tahlɩ á yṹnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
[15] Yé wɛkɩ Filolɔkɩ ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à tahlɩ Wolɛ̃pasɩ ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
[16] Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkǐnɔ́ pól n wɛkɩ yé tyí.

Pole mɛ vǐnmɔnɔ tɛ́ynɛ n kɔ̃

[17] Ň yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ, névye nónó-á mɛ
yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kínɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh pélɛ
n tĩnki.
[18] Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kɛ̀; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè n pɩ tɔ̃̀lɛ dɛ́,
pé kèkùrn ye pè n yĩkɩ. Vyấhsesyĩ́rí sɔkɔ, pě ǹpĩ̀-ǹkɛ̃́ névye yõ yɩkɩ pé yĩ́nvǐ wɛlɔlɛ.
[19] Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah ye ń nɩ mɛ
vínɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékấm wɛ yé tyípéplɔlɛ n pɩ. Yé nɛ n mɛ
yályál, yé káh tyítúkúnǐnɛ n pɩ.
[20] Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃nɛ, dǒ kwéy, à kɩ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.
[21] Timote nɛ̂-á ń tɔ̃̀ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ, ànɛ̂ Sosipatɛrɩ
tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ.
[22] Ǹmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ.
[23] Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkǐ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ ǹ
tĩ̀nnɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò dĩ́ Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yṹnpi Kwaritusi n wɛkɩ yé tyí.
[24] [Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí. Amiina!]

Gbîlkînɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

[25] Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ tǎhkìlɛ yé kɔ̃ à yĩnɛ Nìvìnì tir
nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sètĩ̀n sɔ̃̀ tir ye lésõ kélɛ ǹgbò dùkùlɛ,
[26] tɛ́ pɔ wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wấrkínsàhnɔ́
gbɔ̃̀ yõ. Tyɛ́-ńkɛ̃́ Liyel ye lésõ pè kɔ̃ pè kè wãrkɩ sah sɔ̃nko yǐkǐnǐ pól névye kè wɛ n pĩ.
Képah sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyí yõ.
[27] Liyel núkúní nɛ̂-á lékấm ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́ Yesu Krista gbɔ̃̀
yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínó yísyó wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbò yĩ yĩ wɛ̃̀l ǹgbnɔ nónó pól-á sɔ̃̀ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sɔ̃̀ n yah sé yõ. Krɛkɩ névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sɔ̃̀ nɛ́npólɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tɔ̃ pé syɩ kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃ló wɛ̃̀l kó-ńtɛ̃̂n sɔ̃̀ tnɔ kah mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tyídî duke pól sɔ̃̀ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékɛ̃́m dukenɔ póllɛ, à tahlɩ tɛ̃̀n gbilki gbilki wɛ̃̀l duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbò yĩ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ.

Pole-á lésɔ̃ n yuku ǹ kóló kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyɩ ńwɔ̃ló gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ pɩ nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nìvìnì tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sɔ̃̀ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbɩ ànɛ̂ yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sɔ̃̀ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sɔ̃̀ pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ lékɛ̃́m ǹgbnɔ névyelɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sɔ̃ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̃̌y yõ, ànɛ̂ lékɛ̃́m-á mɛ pé tyí.

Ye yísyó sókɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kóló kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yò, à kè wãrkɩ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, à tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Apɔlɔsɩlɛ. Ȁ n wil Alɛkisãdri kwil. Wǎh pɔ kyɩ Yefɛsɩ kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilasɩ nɛ̂-á Pole kódĩ́nɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyɩ sèpĩ̀n yísyó pɩ Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kɩ nɛ Pole sɔ̃ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyó wãrkɩ tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínó yĩn ye sɔ̃̀ Pole wãrkɩ tɛkɩ mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésɔ̃ tyi yísyó wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrɩlɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.
- Korɛ̃nti tãn lésɔ̃ nósyó tɛkɩ mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yólɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ȁ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ, Yesu yõ sɛ̃pú túkù sɔ̃̀ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.

1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vĩ̀nmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nó yohnɩ mɔ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnó sɔkɔ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ̃́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂
á yṹnpi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
2 yépi Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ
wĩ̀lkĩ̀nsàhnólɛ Liyel tyí yõ tɛ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ
Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ n ye n gbo.
Ǹmɔ ye yépi TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
3 Ȁ kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ
yé kɔ̃.
4 Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, yáh sɔ̃́npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Képah ye,
mé n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi yĩnnɛ.
5-6 Yesu Krista tyí nɛ̂-á yo wah yé tyí, kè ye tɛ̃-ǹsah wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
ye yé wɛ kwrɔ mɔ Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ yé tyí, yé kɔ̃ yé wɛy dùkù
póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nó duke póllɛ yé tyí.
7 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel pèpɔrɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista syínpɔnɔ syɩkɩ tɛ̃.
8 Liyel ye kɩ tɔ̃ yé pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ sɔ̃ tyí.
Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésɔ̃lɛ.
9 Liyel n kɔ ǹ tyíyónó sɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Pídĩ́ Yesu Kristalɛ, nɛ̂-á á pól
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínó nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

10-11 Ŋ́ yṹnpyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékẫb-á mɛ de yé wrɔ́. Képah ye, ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé yé vyã̂h pɩ núkúlɛ. Yé káh n yɛ
gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sõnɔ ànɛ̂ yé tyi yáhntɔkɔnɔnɔ pól pɩ núkúlɛ.
12 Nɛ̂-á mé n yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ Pole náh
névye-á pépilɛ. - Túkù mɛ nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh
névye-á pépilɛ. - Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á pépilɛ.
13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kínɔ́lɛ? Pole se pè syɩ dahnɩ yõ yé yĩnnɛ? Pole
yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni sɔkɔ?
14 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ mé náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ yépi sɔkɔ, à
wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi tyí sɔkɔ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ yĩn yõ-á pè pé wel wilki ni sɔkɔ.
16 Ɔ̀̃ɔ̃ɔ̃, ń dyɔ to kõ nɛ máh Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à wil pépi tɛ̃
tyí sɔkɔ, ń dyɔ náh tõ mɛ n kwnɛ nɛ máh ǹnî yɔ́ wel wilki ni sɔkɔ.
17 Krista náh ńmɔ tɛkɩ mɔ nɛ mé wèlnwȉlkȉnɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ dò, à ń tɛkɩ mɔ Nìvìnì tir
yo yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh yĩnɛ kè nɛ n yo à yĩnɛ névi yȍ̃tàhsyi yĩ́pȋ̃ dùkùlɛ, Krista syínɔ́ kõ
kè pɔ pɩ yõ kɛ̃́nɛ dahnɩ yõ.

Krista syínɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yĩ́pȋ̃lɛ n wɛ̃kɩ

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnɩ yõ, kè n pɩ n tɛ̃ nɛ́wõré wɛlɔlɛ névye yah, nónó-á mɛ
mɔ́npunɔ wɛ̃kì yõ Liyel tyí tȉ̃nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, ápi tɛ̃ wɔ
tyí, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ.
19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

«Mé kɩ yĩ pĩ́pú yĩ́pȋ̃ yɩkɩ,

tɛ́ kɩ lékã́m névye lékã́m niri.»*

20 Ǹtɛ yĩ pĩ́pú tõ ńyã̃h, ànɛ̂ kǎrn ǹgbnɔ pípúlɛ, à tahlɩ kwɛy gbĩ vyã́hsensyĩ́rípu tyí wɛ́?
Liyel kè wɛ̃kɩ pnɛ́yy nɛ yĩ́pȋ̃ nɛ̂-á mɛ kèkõyṍ mɛ̀ névye sɔkɔ, nɛ́wõré-á kélɛ dò.

21 Kèkõyṍ névye ànɛ̂ pé yĩ́pȋ̃ fyé yõ, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel dùkù pĩ ǹ yĩ́pȋ̃ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃,
ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ nɛ́wã̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃ ké yõ, Liyel kè yah tɔkɔ à pépi
pwah mɔ képah gbȍ̃ yõ.
22 Nsyifunɔ tɛ̃ n nɛ n mɛ ké tyí nɛ gbȉl tyi pɩ pé wɛ, tɛ́ Krɛkɩ névye wɔ n mó n nɛ n
mɛ yĩ́pȋ̃lɛ n yah n kõ.
23 Ǹtɛ ápi tɛ̃ wɔ mɛ Krista tyílɛ névyelɛ n kwɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ pè syɩ
dahnɩ yõ. Kè mɛ yõ yíkínɔ́ wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ. Nɛ́wõré wɛlɔ mó kélɛ névye
tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
24 Ǹtɛ Liyel-á nónó ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ, pépi tɛ̃ wɔ tyí, Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yĩ́pȋ̃ ye Kristalɛ.
25 Yé náh wɛ di, Liyel tyípínì nónó-á nɛ́wõré tyilɛ névye sõnɔ sɔkɔ, sè yĩ́pȋ̃ tyilɛ kal
névi yĩ́pȋ̃lɛ, tɛ́ ǹ tyípínì nónó-á ǹ tɛ̃nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kɩ névye sõnɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃́nwɛnɔlɛ
kal névi tɛ̃́nwɛnɔlɛ.
26 Ŋ yṹnpyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblȍy kèdùkù yah kɛ̀. Kèkõyṍ névye-á nónónɛ
n yah yĩ́pȋ̃ névyelɛ, ànɛ̂ tɛ̃npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ nɛ́-ǹgbnɔlɛ, sɛ̃́nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé sɔkɔ.
27 Ǹtɛ tyi nónó-á kèkõyṍ névye mɛ n yah nɛ́wã̂n tyilɛ, sépi ye pyɛ̌ Liyel yah tɔkɔ à
sennɛ yĩ pĩ́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-á pè mɛ n yah tɛ̃nkwlɔnɔ tyilɛ, sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ
tɛ̃́nwɛpu tɛ̃.
28 Tyi nónó-á kèkõyṍ névye mɛ n yilɔ, sè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ pé yah, pè náh mɛ sélɛ n
mɔ n kõ, sépi ye Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyí yɩkɩ, pǎh mɛ nónónɛ n mɔ n kõ.
29 Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblȍy yõ n sah n pi Liyel yah sɔkɔ.
30 Ǹtɛ Liyel gbȍ̃ yõ sɔkɔ ye yélɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́ Yesu Krista wɔ gbȍ̃ yõ
sɔkɔ ye ápi mɛ yĩ́pȋ̃ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbȍ̃ yõ ye tõ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí,
tɛ́ mɛ wȉlkȉnsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ à mɛ á pwah mɔ á tyípɛ̂l sɔkɔ.
31 Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblȍy gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyí,
tɛ̃ ǹ gblȍy gbilki sépi yĩnnɛ.»† Sɛ̃ ye kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14. † **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23.

2

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, máh kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ à kyɩ ké tyí yo wilki
mɔ yé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé náh sɔ̀ mɛ kélɛ n yo yé tyí wɛ̀ngbɩ̀l sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi yɩ̃́pɩ̃̂
sɔkɔ.
2 Mé náh sɔ̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃nɛ yé tyí yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ
Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ syínɔ́ tyílɛ dahnɩ yõ sɔkɔ.
3 Ǹmɔ sɔ̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tăhkì kɛ̃nɛ ń sɔkɔ, té tíkí mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ n syah.
4 Máh sɔ̀ mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, té Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yɔ̃̀tàhsyi yɩ̃́pɩ̃̂ náh sɔ̀ mé n
pɩ sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n mɔ. Liyel Mirki ye sɔ̀ n wɛ̃kɩ ǹ tɛ̃nwɛnɔlɛ.
5 Kăh pɩ sɛ̃, kè náh pɩ nɛ névye yɩ̃́pɩ̃̂ gbɔ̃̀ yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel tɛ̃nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ
ye.

Yɩ̃́pɩ̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃nɔ́-á de yĩn, á mɛ pépilɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ nɛ̂-á ké gblɔ̆y kèkõyɔ̃́ névye
ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm tyílɛ, pépi nónó min-á kɩ n tyɛ n pi.
7 Ápi mɛ yɩ̃́pɩ̃̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á wil Liyel tyí, képah nɛ̂-á sɔ̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ.
Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkù sɔkɔ ye lésõ Liyel yah tɔkɔ sah kélɛ, ápi yõ yɔ̃ yĩnnɛ.
8 Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh sɔ̀ mɛ kè pĩ, pè náh náhkɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pi
dahnɩ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃rí nétɛ̃nɛ.
9 Tyi nɔ́pi pɩ à yĩnɛ sɔ̃-á lésõ kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Névi yɩ̃́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*
10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Liyel Mirki kɩ fɛ̃ tyi pól sohlɩ,
kàh sɔ̃ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ.
11 Nɛ́ áwɔ ó náh, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́ Liyel Mirki tɔ ó náh, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi.
12 Ǹtɛ Mirki nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyɔ̃́ tyí náh. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ ápi
tyí à yɩ̂ nónónɛ á kõ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á fɛ̃ pĩ yɩ̃́ɩ̃ sélɛ.
13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyílɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yɩ̃́pɩ̃̂ kwɔ dùkùlɛ dɛ́, Liyel wɛy ye ápi n
yo à yĩnɛ Liyel Mirki-á kélɛ á wɛ̃kɩ sɔ̃. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyí ye à n nɛ
n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ.
14 Névi yɔ̃̀tàhsyi sõnɔ dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki tyilɛ n fɛ̃ n
syi. Tɛ̃ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ. Kàh pɩ sɛ̃, sè n nɛ n mɛ nɛ́wõré tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ ó ye, névi sé dùkùlɛ n pnɛ.
15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ tyi pól dùkù kyɔmɩ pĩ, té nɛy náh fɛ̃
tɛ̃ wɔ dùkù kyɔmɩ n pĩ n pi.
16 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vɩ̀nmɔnɔlɛ à kõ?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

1 Ǹ yṹnpyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyí, sɔ̃-á mĕ kélɛ n yo névye tyí, nónó-á
Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyí, sɔ̃-á mĕ kélɛ n yo névye tyí nónó-á nɛ̂
ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, yé lésõ mɛ píyɩ̃́rínɔlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.
2-3 Yáh lésõ mɛ píyɩ̃́rínɔlɛ sɛ̃, yõke tɩ̃́ntɩ̃́ kɩ lésõ kăn pɩ yélɛ, képah ye mé lésõ yɛ̃níkɩ̀lɛ
yé kõ. Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy mè ńtɛ̃ tyí, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ. Képah ye, kè kɩ tɔ̃ kăn pɩ
yélɛ. Yé yah kè, sɔ̃-á yṹnwɔ̃rí ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀ yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah ye
yé mɛ n pɩ, ànɛ̂ névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù ye yé sɔkɔ.
4 Sɔ̃-á yé túkù tyah n yo nɛ, Pole náh névye-á pépilɛ, túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ náh névye-á
pépilɛ, névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù ye yé n pɩ.

---

* **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3. † **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Krista sõnɔ mɛ
núkúlɛ.

5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ánɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tɔ̃̀npɩbɩ ye ápilɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ-á yé sẽ Tẽ
ǹgbẽ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól tɜ̃̀n ye á n pɩ, à yĩnɛ Tẽ ǹgbẽ-á nónó sah á kõ.
6 Ńmɔ ye sõ mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè kyãh.
7 Ǹmɔ nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kõ. Névi nɛ̂-á sõ kélɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu
kélɛ, pépi náh n mɔ n kõ n pi.
8-9 Ápi pól pɩ tɔ̃̀ pípúlɛ Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi pól
mɛ núkúlɛ. Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ pé tɜ̃̀n pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi à yĩnɛ pé tɜ̃̀n
pínɔ́lɛ. Yépi ye pɩ Liyel swãhlɛ.
Yépi ye tõ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ.
10 Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, mé tẽ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki wɔ̀kɔ̀
mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyí kõlɛ. Tɛ́ képah yõ sɔkɔ ye ǹnî mɛ n mɔ n dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n
dohnɩ ké yõ, tẽ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ ǹ mɔ dùkù sɔkɔ.
11 Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yɔ́ náh tõ fẽ kèyǎh wilki n pi à wil képah tyí sɔkɔ, képah
nɛ̂-á Yesu Kristalɛ.
12 Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wi̋lki̋ntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃-á túkù-à mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mo mo yi̇̂lɛ sɔ̃-á
sɜ̃́nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ, ànɛ̂ dyêh pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mó-ńkẽ yi̇̂lɛ sɔ̃-á
léslólɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fi̋lkɔ́kɔ́rɩ́lɛ,
13 kèkõyɔ̃́ tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tɜ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sàh kɩ mɛ plɛ, sé gbɩ
kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃, nɛ̂-á kɩ no pól tɜ̃̀n gbɩ yah, kɩ sé dùkù wẽkɩ.
14 Nɛ̂ tɔ̃̀ pínɔ́-à súkɛ́-ńkẽ̂nɛ, tẽ kɩ ké lédyáhní wɛ.
15 Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ, tẽ tẽ wɔ kɩ pwah ó, tɛ́ à náh ké lédyáhní wɛ n pi. À kɩ núkú mɛ á
kɩ nɛ nyàh sɔkɔ sɔ̃ à yĩkɩ to wil ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ.
16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ yépi Yesu yõ sẽpú ti̋nki̋-á Liyel ní-ńsah gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ Mirki-á mɛ
déntẽnɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́.
17 Liyel ní-ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à
Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ tẽ tyí yɩkɩ.
18 Ǹnî yɔ́ ńtẽ káh ǹ gblɔ̃̌y tõ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yi̋pi̇̂ névilɛ à yĩnɛ
kèkõyɔ̃́ névye yi̋yáhnɔ́lɛ, tẽ ǹ gblɔ̃̌y vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̂lɛ à yĩnɛ névye yi̋yáhnɔ́lɛ, à mó
Liyel yi̋pi̇̂ wɛ.
19 Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃́ névye yi̋pi̇̂lɛ, nɛ́wõré ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ dò. Kè mɛ
wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkẽ: «À yĩ pi̋púlɛ n mɔ n tẽ pé lékɜ̃́mkãm
sɔkɔ.»*
20 Tɛ́ tõ mɛ wɜ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ké fi̋ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkẽ: «Tẽ ǹgbẽ yĩ pi̋pú sõnɔlɛ n pnɛ. À pĩ
nɛ sè náh fẽ tir yɔ́ ńtẽ pɛkɩ n pi.»†
21-22 Kǎh pɩ sẽ, ǹnî yɔ́ ńtẽ káh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yõ n sah nɛ páh mɛ yɜ̃̀hnkõ náh, képah náh
pɩ yɜ̃̀hnkõ wɔ náh. Ńmɔ Pole ò, Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̃́ ò, min képah náh pɩ kũ ò,
kwɛy gbĩ tyi ò, ńsɔ̃̂ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyí ye.
23 Ǹtɛ yépi mɛ Krista tyí yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

4

Pole ànɛ̂ Korẽnti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̀npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á lésõ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, Liyel-á sélɛ
ápi gbɔ̃̀ dahbɩ, á kõ á syi n yo.
2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̃̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkõnɔlɛ tẽ tyí nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pínɔ́
sɔkɔ.
3 Ńmɔ tẽ wɔ tyí, yépi képah náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ sɔ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ
ńnɛ n kõ sɔ̃, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ńmɔ tẽ wɔ náh mɛ lékàh, képah náh pɩ
lénɔ̀lɛ ń gblɔ̃̌ynɛ n kõ.
4 Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ máh tyípékè pɩ. Ǹtɛ képah náh n wẽkɩ nɛ lékàh
kẽ névi-á ńnɛ tẽ wɔlɛ. Tẽ ǹgbẽ ó ye kɩ fẽ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kõ.
5 Képah ye, yé káh ǹmɔ dyàh tẽ lékàhlɛ névyelɛ n kõ ké gbi̋ nó-ńkẽ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nɔ́
syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sèti̋n sɔ̃̀ tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye fɔkɔ sõnɔ wilki mɔ kégbɔ́.
Képah sɔkɔ, yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-à yĩnɛ nɛ̂nɛ, tẽ kɩ kè wɛ Liyel tyí.

---
* 3:19 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † 3:20 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 94.11.

6 N̄ yṹnpyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̌y pɩ dùkù tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃
yé kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n kah n mɔ sépi yɔ̃. Képah
sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̌y gbílkínɔ́ sɔkɔ, ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ.
7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ? Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyí, nɛ́ Liyel náh ǹ kɔ̃ kélɛ? N̄tɛ
kɔ̃́nɔ́ à kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á á gblɔ̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kósyı̀ ǹ kɔ̃ kélɛ?
8 Yı̀ nónó pól-á yé n yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé yo kɛ̀? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kɛ̀?
Yɔ̃̀tɔ̃rí ye núkú yé mɛ n pɩ ápi kɛ̃́nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̃̀tãmnɛ ápi tɔ
náh kɩ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ yélɛ.
9 Ńkɛ̃ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyí, á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ no pól náh névyelɛ. Á
pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃, á pɩ syáh syah yı̀lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ pól tyí,
yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ névye yɔ̃.
10 Ápi pɩ nɛ́wɛ̃̂nnɛ Krista yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yĩ pı̃́púlɛ Krista sɔkɔ yé yo kɛ̀? Ápi pɩ
tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kɛ̀? Ápi mɛ yílɔ́nɔ́lɛ n wɛ, tɛ́ yɔ̃̀yén mɛ n
sah yépi yɔ̃ yé yo kɛ̀?
11 Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ ńtɛ̃ tyí, kwɛkɩ ànɛ̂ níkı̀ mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ
mɔ flɔ náh mɛ á tyí. Á mɛ kolɛ n syi, tɛ́ tɛ̃-ǹsah náh mɛ á tyí.
12 Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kétǎhkı̀yɔ̂ á gbɛ̃̀nnɛ, à á yɔ̃ yɔ̃ tɛ̃nɛ n wɛ. Pàh álɛ n gbyɔ, ǎ sãmnɛ n
mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fɔ̃h, ǎ kè fɛ̃ n syi.
13 Pàh á tyílɛ n yo n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyí. Á mɛ pɩ tɛ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ yésyı̂ ànɛ̂ ké
yítúkúnı̀nɛ névye tyí, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyí yɔ̀.
14 N̄tɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé sennɛ yé tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh
ye mé n di n sah kélɛ yé tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yı̃́ı̃ ń tyí á kɩ nɛ ń wɛ̃́npı̀ sɔ̃.
15 Yé yah, Nı̀vı̀nı̀ tir yónó gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ wɛ̃́npı̀lɛ à sɛ̃ Yesu Krista yɔ̃. Képah
ye, ńmɔ mɛ n mɔ kɔ̃ á kɩ nɛ yé sú sɔ̃. Nónó-á mɛ yélɛ n kwɔ Yesu Krista tyilɛ, pàh sɔ̃ mɛ
nɔ nɛ́pı̃̂ kèyɔ̃ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pĩ nɛ sú núkú tɛ̃ ó-á yé tyí.
16 Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ.
17 Képah yĩn ye tɔ̃ mé Timotelɛ n tɛkɩ mɔ yé tyí, nɛ̂-á mɛ ń pídı̃́ sɔ̃. N̄ tyí nɔ yı̃́ı̃ ń tyí.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kı̀ kó-ò pèpɛy ye ǹnɛ. N̄mɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n to n kɔ̃ máh mɛ Krista wɛ̃̀kı̀lɛ
n kɔ dùkù nɛ̂nɛ, sɔ̃-á mé kélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̀nɔ́ póllɛ n yah n kwɔ n kɔ̃ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól
sɔkɔ.
18 N̄tɛ yé túkù mɛ n sɔ̃ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé tı̃̀nnɛ, tɛ́ mɛ yuku pé gblɔ̌ynɛ n
yɔ̃ n sah.
19-20 N̄tɛ kàh kɩ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé tı̃̀nnɛ núkúnúkú. Wɛ̀ngbı̀l wɛ́kínɔ́
náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rí névi-á álɛ, Liyel tǎhkı̀ nɛ̂-á á sɔkɔ, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ. Képah
ye, mâh pɔ pɔ, kè náh n yĩn n pi gblɔ̌y gbílkípú wɛ̀ngbı̀l nóhnɔ́-ó tyí dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ-à kɩ
mɛ pé tyí, mé kɩ kè pĩ.
21 Máh kɩ kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé tyí, képah náh pɩ máh kɩ pɔ yárr yé tyí tyínɔnɔ sɔkɔ,
nɛ̂ tɛ̃ mɛ yé n yah n kɔ̃?

5

Pí-ńkɛ̃ tyi nónó-á sɔ̃̀ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú túkù mɛ n pɩ

1 Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, prɔ̀prɔ̀ pínɔ́-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́
yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi sɛ̃́nkɔ̃ pɩ n pi. Pè nɛ yé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ.
2 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, yé tɔ̃ mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah n kɔ̃ kɛ̀? Kè pyě sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɩ yı̃́ı̃
yèkwɔrɩlɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè kénɛ tɛ̃ yĩni n wilki yé wrɔ́.
3 N̄mɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fı̃́ núkú sɔkɔ. N̄tɛ mé mɛ yélɛ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Képah ye, ńmɔ tɛ̃
wɔ lékàhlɛ yĩ mɛ̀ pí-ò kɔ̃ tɛ, á kɩ nɛ mé sɔ̃ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4-5 Yâh pɔ wɛ̃ tuke mɔ, ńmɔ tɔ kɩ mɛ yélɛ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Sɛ̃́nkɔ̃ névi tɛ̃nɛ, yé Yesu Krista
yĩn ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́, yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃. Kàh tɛ̃nɛ n kwlɔ,
à kɩ pí-ńkɛ̃ tyi pínɔ́ yal mɔ ǹ min kɔ̃ kè kɩ wɛ pwah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sɔ̃lɛ.
6 Yé gblɔ̌y gbílkínɔ́ mɛ̀ yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nɛ, kókɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífɛ̃́hkı̀ póllɛ
tɛ́.*

* **5:6** 5.6 - Kókɔ́nɔ́ kwéy mífɛ̃́hkı̀ pól dɔ́kɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wı̃́n n nɛ n yo pé sèmı̀rkı̀ yɔ́
sɔkɔ nɛ, yṹkúnkáh núkú-á n pɔ̃ yɔ pólle.

[7] Yé kénɛ tyípékè wilki n to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ mɛ wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ. Krista lésõ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè à ko mɔ
Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh képɔ́ tyí kɔ̃lɛ ápi tyípêl wu n to yĩnnɛ á tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, yé mɛ
wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ.
[8] Yé yɛ à tyípêl duke pól wilki n to á min sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál nɛ́gblɔ́lɛ kɔ́kɔ́nɔ́
kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè n nɛ n tah Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ.[†]
[9] Máh lésõ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé lésõ yo ké sɔkɔ nɛ yé káh nɛ n pɩ n soh
prɔ̀npɩbɩlɛ.
[10] N̄tɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tyí sɔkɔ náh lésõ ńnɛ dɛ́. Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ prɔ̀npɩbɩ, képah náh pɩ ké
yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ ké yĩ́pú, képah náh pɩ, ké sãh fálpú tyí sɔkɔ-à sɔ̃̀ ńnɛ, yé náh náhkɩ
sɔ̃̀ fɛ̃ n wũ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ dò.
[11] N̄tɛ sɛ̃ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n ye Yesu yõ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ mɛ prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ,
képah náh pɩ, yĩ́sesúkúlɛ n pɩ, képah náh pɩ, sãhlɛ n fal, képah náh pɩ, névye tyílɛ n yo
n ko, képah náh pɩ, sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ, képah náh pɩ, mɛ yĩbelɛ n yĩ, yé káh nɛ n pɩ n soh
sɛ̃nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ. Yé káh yõke ńtɛ̃nɛ n yõ wɛ̃ tyí tɛ̃nɛ.
[12-13] Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tùkènɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ tɔ̃̀ náh képahlɛ. Liyel ye kɩ tuke pélɛ.
N̄tɛ kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yé nɛ́pékè yĩni n wilki yé wrɔ́.»[‡]
Kǎh yo sɛ̃ à, yé náh yé tĩ̀nkì névye tuke n pi di?

6

Yesu yõ sɛ̃pú píndenɔlɛ wɛ̃ tyí

[1] Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, yě yé tĩ̀nkì névye
sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyɩ nɛ n tuke Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí?
[2] Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú-á kɩ pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tuke n pi di? N̄tɛ yépi-à mɛ pɔ
n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ, tyípî wɔ se yé kɩ tɛ̃ tuke kwlɔ?
[3] Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃, áyáh kɩ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ ńtɛ̃ tuke n pi di? Tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tyi wɔlɛ pyě
á kɩ pɔ tuke kwlɔ nɩ?
[4] N̄tɛ sɛ̃nkɔ̃ tir-à wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, névi nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú náh mɛ ǹnɛ n mɔ n kɔ̃, yè n
pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à pɔ kè tuke nɩ?
[5] Sen ye kélɛ yé tyí dɛ́. Yépi tɛ̃ wrɔ́ sɔkɔ, lékɑ̃́m névi yɔ́ ńtɛ̃ náh núkú mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃
yé wrɔ́ tyi yah wah lɛ́?
[6] Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, kè syi n pɔ n yĩni n tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú ńtɛ̃ tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?
[7] N̄tɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé tɛ̃nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ tɛ dò. Kwâh nɛ̂
pɩ tɛ́ pàh tyíkɛ̃̀kì pɩ yé tyí, ànɛ̂ pàh yé gbɑ̃̀n yĩ yĩ tɔkɔ, yè n tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ?
[8] Tɛ́ yépi ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyíknɛ̃̀nì ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí.
[9] Yé náh pĩ nɛ tyíknɛ̃̀nì pípú náh n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ di? Yé káh yé gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ
lɔ́. Prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ sãh fálpú, ànɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ, ànɛ̂ díbi wɛ̃ tɔ́kɔ́pú,
[10] ànɛ̂ yɛ̃nwóbé, ànɛ̂ yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pípú, ànɛ̂ névye tyí yónkòpu, ànɛ̂
névye yõ syíkípúlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃rí sɔkɔ.
[11] Tɛ́ yé yah, sɛ̃nknɔ névye ye sɔ̃̀ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ. N̄tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé pɩ yályál. Yé mɛ wĩ̀lkĩ̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ. Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃-ò gbɛ̃nsê-á pɩ Liyel tyílɛ dùkù nɛ̂nɛ

[12] Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» N̄tɛ yõre náh n
wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyí.» N̄tɛ ńmɔ náh n pɩ n pi sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ lɔ́.
[13] Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Yɔ̃ke mɛ kèkùrkì yĩnnɛ, kèkùrkì tɔ mó mɛ yõke yĩnnɛ.»
N̄tɛ Liyel kɩ pɔ sé nínɔ́ pól tyí yɩkɩ n pi. N̄tɛ névi wil gbɛ̃nsê tɛ̃ wɔ náh mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ
yĩnnɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ ye mó n yah ké yõ.
[14] Liyel ye yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékɔ́lɛ. À kɩ ápi tɔ lékyî yilki n mɔ n pi ǹ tɛ̃nwɛnɔ
gbɔ̃̀ yõ.

[†] **5:8** 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-à sɔ̃̀ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kɔ́kɔ́nɔ́ dyĩ pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂nnɛ
n yõ. Pě képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃, ǹ kè wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl nónɔ́ pól-á sɔ̃̀ pé pɩ, páh sè milki. [‡] **5:12-13** 5.12-13 - Yah n tɛ
Tɔ̃nyonɔ 17.7.

15 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃nsênɔ́lɛ, Krista wil tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɔ́-á tɛ́. Mé pɩ sɔ̃ mè n pɔ Krista
wil fɩ̃́ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npɩ willɛ? Póllɛ, mé náh képah pɩ n yah n pi.
16 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npɩlɛ, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃nsê núkúlɛ tɛ́. Kè
mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃, pé nímí-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃nsê núkúlɛ.*
17 Ǹtɛ névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à ǹ gblɔ̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɔ̃, tɛ̃ sɔ̃nɔ vi n mɔ n pɩ núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu tyílɛ.
18 Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ kɔ̃. Tyípêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n nɛ n pɩ, tɛ̃ wil gbɛ̃nsê vyãh
náh n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pɩ n de ǹ wil gbɛ̃nsê tyí.
19-20 Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃nsê-á Liyel Mirki mɛ́-ńsahlɛ tɛ́. Liyel ye yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ,
nɛ̂-á déntɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe dántǎhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, yé tyí náh yé gblɔ̌ynɛ
dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃nsê pɩ ǹ gbilki gbilki kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

1 Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye mé kɩ yo yé syah núkúnúkú
yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃* kǎh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tókɔ́-ńkɛ̃nɛ.
2 Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yah kɔ̃ yĩnnɛ, kè ye fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ mɛ̀ dɩ̃́ mɛ̀, à sê tɔkɔ, ànɛ̂ sê mɛ̀ sê mɛ̀,
ǹ tɔ mó de pɛ tyí.
3 Dɩ̃́-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ kyɩ tyí tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyí. Sê tɔ-á yĩnɛ nɛ̂ pínɔ́lɛ ǹ pɛ
tyí tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pɩ ǹ tyí.
4 Sê tyí yɔ̃ náh ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyí yɔ̃ ye kélɛ. Dɩ̃́ tɔ tyí yɔ̃ náh ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ
dɛ́. Ǹ kyɩ tyí yɔ̃ ye kélɛ.
5 Yé káh pɛ̀kɩ̀ kãm wɛ̃nɛ, nɛ́ kè náh pɩ yé nímí yáhntɔkɔnɔlɛ níri yɔ́ wɛ n pɩ yĩnnɛ wrɔ́
kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ tɛ, yé yé syɩ pɛ̀kɩ̀ kwrɔ mɔ. Képah-à pí-ńkɛ̃nɛ, yé kɩ
pɔ n syah n tɛ̃ n kwlɔ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃ à kɩ syɔ̃-ǹsah wɛ kɩ yé wilki mɔ.
6 Ǹtɛ ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyí yɔ̀, kyɩ̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ̃kɩ̀ ye mé yé kɔ̃.
7 Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ no pól nɛ mɛ lédyɔ́nɩ̀nɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel
ye no pól mɔ ànɛ̂ pé tɛ̃nwɛ-ńtɛ̃̂nnɛ. Á tir yɔ́ pínɔ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹnî kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh pínɔ́
tɛ̃nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kɔ̃.
8 Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɩ yo lédyɔ́nɩ̀ ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyí, képah ye yɔ̀. Pàh tɛ̃ lédyɔ́nɩ̀nɛ ńmɔ tyí
kɔ̃lɛ, képah kɩ plɛ.
9 Ǹtɛ pàh kɩ pĩ nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɩ. Fúr pínɔ́ ye fɔ̃́nfɔ̃́ kal, ǹ tɛ̃
lédɔ́rí kɔ̃ kè nɛ n ko.
10 Tɛ́ nónó-á fúr pɩ tɛ, máh kɩ nɛ̂ kɔ̃ n sah pè kɔ̃ n pi, ńmɔ náh n kɔ̃ n sah kélɛ pé tyí
dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kɔ̃ n sah kélɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃, sê náh yĩnɛ à yal ǹ pɛ tyí.
11 Wàh se mó yal ǹ pɛ tyí, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkí yɔ́ tyí, à yĩnɛ à ǹ syɩ yuku ǹ pɛ
tyí, pè kyɩ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ dɩ̃́ tɔ káh mó ǹ kyɩ wilki.
12 Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyí yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n yo képahlɛ dɛ́. Ǹmɔ ye n yo
kélɛ nɛ ńkɛ̃, Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò dɩ̃́ yɔ́ tyí sê-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyí
nɛ pé tɛ̃ ǹ tyí, à káh à wilki.
13 Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò sê yɔ́ tɔ tyí pɛ-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ, tɛ́ kénɛ dɩ̃́ mɛ ké tyí nɛ pé
tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí, à káh yal ǹ tyí.
14 Yé náh wɛ di, Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò pi mɛ̀ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ pɛ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu
yɔ̃ sɛ̃-ò dɩ̃́ mɛ̀ tɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye ǹ kyɩ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ. Ǹkɛ̃ kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, pé wɛ̃npɩ̀
kɩ mɛ á kɩ nɛ pé wrɔ́ sɔ̃ dɔ Liyellɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ.
15 Ǹtɛ kàh mɛ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yɔ̃ sɛ̃-òlɛ n yahle, yé yɛ
à kɔ̃ à kè pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah náh pɩ kyɩlɛ, ǹmɔ kɩ wɛ wũ ǹ
gblɔ̌y yɔ̃ sɔkɔ. Yèvɩnɩ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye álɛ dò.
16 Ǹkɛ̃ à, áwɔ nɛ̂-á kyɩlɛ, á se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ wáh kɩ tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah mɔ? Tɩ̃̂, áwɔ
nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, wáh kɩ tɛ̃ wɛ á kyɩ min pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésɔ̃ álɛ tɛ́ Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ, kè yĩnɛ kè yĩnɛ tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à
sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n pɩ à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ pɩ
dùkù ye mé mɛ n yo Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ pól tyí.

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **7:1** 7.1 - Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃, kǎh sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ dɩ̃́ tɛ̃ sê tókɔ́-ńkɛ̃nɛ.

18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-ǹkɛ̃̂nɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n kõ.

19 Á kõ ò, á náh kõ ò, yõ náh mɛ képah tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ.

20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à tɛ̃ képah sɔkɔ.

21 Wâh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̃̌y yõ wɛ́ntɛ̃nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à mó wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè n kal.

22 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃lɛ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ tyípêl yɔ̃rɩ n tyɛ. Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, à n pɩ Krista yɔ̃lɛ.

23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ dántɑ̌hlɛ. Képah ye, yé káh ńtɔ̃ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃lɛ gbógbó.

24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel yé ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃nì fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo ń tyí pé tyí sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ. Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃ngbɛ̃ sõnɔ yo yé tyí fúr tyí sɔkɔ.

26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ, ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé nɛ́núkù núkú pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ.

27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à fin n mɔ. Wáh kɩ se mó tɔ̃nì mɛ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̂nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́.

28 Dĩ́-à sê tɔkɔ, képah náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè pɩ dé. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ, ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ. Képah yah ye mé mɛ ké tyí nɛ mé n kõ yé tyí.

29 Ǹ yṹnpyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyì mɛ ǹ tyí.

30 Nɛ̂-à mɛ gbní sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ nìvìnì sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyì yídwénè nɔ́pilɛ.

31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyì mɛ ké nɔlɩlɛ n yõ. Wáh n yah yɔ̀, kèkõyɔ̃́ mɛ̀ náh tõ n mo n pi ló.

32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɑ̃̀n tyí sɔkɔ. Á n nɛ n mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.

33 Ǹtɛ sê-à mɛ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyɔ̃́ tyi yõ. Á n nɛ n mɛ ǹ kyɩ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.

34 Kàh pɩ sɛ̃́, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n yil n kõ yey nínínɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh pɩ sê nɛ̂-à dé-ńkɛ̃̂nɛ pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɑ̃̀n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y kõ n dal n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɑ̃̀n pínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyɔ̃́ tyi yah syi ǹmɔ tyí. Á n nɛ n mɛ ǹ pɛ nìvìnì pí-ńsahlɛ n yah n kõ.

35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fìkɛ́ntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ n mɔ yĩn ye mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ, mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tɑ̃̀n yah wṹnɔ́lɛ.

36 Kètɛ̃npìkì nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbĩ́ní dékè-á mɛ pélɛ n ko,† tɛ́ páh kɩ n to n kõ, páh kɩ n syah n pɩ n de ǹ tyí, tɛ́ tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wɑ̃̀l yõ, tɛ̃ à fur ǹ dyɔ ó. Tyípékè náh kélɛ.

37 Ǹtɛ kètɛ̃npìkì nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɑ̃̀h-ǹkɛ̃̂nɛ ǹ yõ, tɛ́ nɛ páh kɩ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̃̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃ pé fwo pɛ̀kì kõ kè n wɛ n pi pé wrɔ́ pé ségbĩ́nínɛ, tɛ̃ pɩ plɛ.

38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbĩ́ní fur, tɛ̃ pɩ plɛ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbĩ́ní fúr-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ̃ wɔ pɩ plɛ kal.

39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ ǹ pɛ-à pɔ yah kwlɔ, à kɩ fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.

40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ, wàh wũ dé-ńkɛ̃̂nɛ pɛ tyí, képah nìvìnì kɩ kal ǹ tyí. Ǹmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye mé yo yé tyí yɔ̀. Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ ń sɔkɔ.

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyílɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃́, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃́ pé písê pɛ tyí dé-ńkɛ̃́ yah náh, tɛ́ à syi pɔ n dye, tɛ́ wɑ̌h yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kõ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyípékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɑ̃̀h-ǹkɛ̃̂nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃́ páh kɩ fɛ̃ pé písê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ písêlɛ pɛ kõ, tɛ̃-á pɩ plɛ, tɛ́ nɛ̂-à se ǹ písêlɛ pɛ kɔ̃́-ńkɛ̃̂nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yĩ̃́.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yónɔ́lɛ

1 Á ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ tyí ȉnnɛ. Gbɩ tẽ wɔ ye yé yo
nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó. Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tõ n mɔ névilɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kõ.
2 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ, tẽ náh tɔ̃nɩ̀ mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ wǎh sȍ yĩnɛ à
sè pĩ sɔ̃.
3 Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel tẽnɛ n pnɛ.
4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tẽ tyí ȉnnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ n kɔ? Á pĩ nɛ fal fal tȍlɛ,
kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyȍ sɔkɔ, Liyel núkú ó-á mɛ.
5 Gbɩ tẽ wɔ ye, yíyȉn náhnáh mɛ yȋnyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ n tɔkɔ n pɩ
pé líyelnɔ́lɛ. Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂ tãm náhnáh-à sɔ̃ mɛ pé tyí,
6 ápi tẽ wɔ tyí, Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ ye mɔ yíyȉn póllɛ, ápi mɛ
ǹmɔ tyí yõ. Sẽ ó ye, Tẽ ǹgbẽ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ. Ǹmɔ gbȍ yõ sɔkɔ ye
yíyȉn pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ min sɔkɔ.
7 Ǹtɛ fal fal tȁnnɛ, Yesu yõ sẽpú túkù náh pĩ nɛ kwâh yɔ́ náh sélɛ. Pé túkù lésõ dar
kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi sɔkɔ nónó tẽ Yesu yõ sẽnɔ́-à fyɔ̀ yúkú-ńkẽnɛ yahlɛ, pàh
sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɩ n pɔ sãh fálnɔ́ tyí sɔkɔ. Kàh pɩ sẽ, pè n nɛ n sõ
nɛ tyípékè-á pé n pɩ kɔ̀ mè kɔ̀nɔ́lɛ.
8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yȍ-ńkẽ náh kwâh yɔ́ wilki n pi á sɔkɔ, ké
yȍnɔ́ tɔ náh se mó tõ kwâh yɔ́ dohnɩ n pi á yõ.
9 Sé kɔ̀nɔ́ gbàh sénsõ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyí ó, ǹtɛ yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, képah káh pɔ
túkùlɛ n syɩkɩ n mɔ, nónó Yesu yõ sẽnɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ.
10 Sɔ̃-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ n pnɛ, ǹnî yɔ́-à ńtyȋnɔ kyɩ ǹ wɛ tȍ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ yõkelɛ n yõ,
tɛ́ tẽ Yesu yõ sẽnɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, sɔ̃ mɛ kè kɩ pɩ? Kè náh sȍré mɔ n pi tẽ sɔkɔ, à kõ
à sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ n pi di?
11 Kàh pɩ sẽ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sẽnɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, ǹ min náh n mɔ n pu n pi
áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ sɔkɔ di? Tɛ́ á yȕnpi ye mó tõ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista ku.
12 Yâh n pɩ n de yé yȕnpyé tyí sẽntẽnɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ pé tyi yah wɛ́-ńkẽ yĩnnɛ, Yesu
Krista tyí ye yé n pɩ n de dɛ́.
13 Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah ń yȕnpi yɔ́ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, mé kɩ
kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ, mé náh tẽ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

1 Ǹ yȕnpyé, gblɔ̌y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tẽntȍ névi náh ńnɛ di? Mé náh Yesu wɛ
yȋnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tẽ ǹgbẽnɛ di? Ǹmɔ tȍ pínɔ́ gbȍ yõ sɔkɔ náh yé wɛ sẽ Tẽ ǹgbẽ yõ di?
2 Yáh fyɔ̀ mɛ Tẽ ǹgbẽ Yesu yõ sẽnɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wẽkɩ nɛ ǹ tẽntȍ névi-á ńnɛ.
Képah ye, túkù-à sɔ̃ ké pȋ-ńkẽnɛ ń tyí nɛ ǹmɔ tẽntȍ névi-á ńnɛ, yépi tẽ wɔ yĩnɛ yè kè pĩ.
3 Nónó-á mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kõ, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí, kè wɛ yɔ̀:
4 Ápi náh yĩnɛ à á tȁn pínɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di?
5 Ké wẽkɩ̀ náh mɛ ápi tyí kɩ fẽ syɔ́ tɔkɔ Yesu yõ sẽpú sɔkɔ, tɛ́ áyâh n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,
á fẽ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃-á Yesu tẽntȍ névye tɛ́lɔ́ kélɛ n pɩ, pépi nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ,
ànɛ̂ sɔ̃-á Tẽ ǹgbẽ Yesu yȕnpyé kélɛ n pɩ di?
6 Tȋ, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ ó kɔ́kɔ́ se yĩnɛ à tȁn káhkínɔlɛ n pɩ ńtõ à á gblɔ̌y vyãhlɛ n
yah?
7 Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnî yɔ́-á mɛ sràsyȉyálɛ n pɩ, tɛ́ mɛ yĩn ǹ gblɔ̌y yȋnnɔ́lɛ? Tȋ,
séswɔ̂ sȍ-ò náh yĩnɛ ké pye yȍnɔ́lɛ di? Tȋ, nɛ̂ tẽ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ n fẽ, tɛ́ à náh sé yẽníkȉ wɔ
n pi?
8 Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mè tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́ sélɛ n yo dɛ́. Kè tõ mɛ sẽntẽ ńtẽnɛ
tótó Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.
9 Kénɛ tyi kȍnsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kõ, kè mɛ wȁrkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkẽ, nyeh-à
mɛ swãh tɔ̃nɔ́ sɔkɔ á tyí gbȋ nɛ̂nɛ, á káh sé vyẽy pukubi á sèmukɔ yȍnɔ́lɛ.* Yé se wɛ nɛ
nyeh yãm-á tẽ Liyellɛ à kõ à képah yo?

---

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

10 Ápi yĩn náh à yo kélɛ di? Áwe, ápi yĩn ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi yĩn ye tyi
nɔ́pilɛ wã̌rkínsàhnɔ́lɛ ńtɔ̃ nɛ ńkɛ̃, sètɔ̃-à swãhlɛ n wɔ, ǹ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yɔ̃.
Táh mɩ́-ò tɔ-à mó táhlɛ n mɩ, ǹ sɔ̃nɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yɔ̃.
11 Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo yé tyí, ǹ tyí kɔ̃ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀ mɛ yé gbɔ̃̀n
yîlɛ á gblɔ̃̌ynɛ n pu, kè se yĩnɛ kè yé gbɔ̃̀n du?
12 Ké yah-à kɩ nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ yé tyí à, ápi wɔ se pyě? Tɛ́ képah
fyé yɔ̃, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ ápi náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ kè fɛ̃́kìnɔ́ dahbɩ
Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ Yesu Krista tyí yɔ̃. Képah ye, á mɛ tyi pól sro.
13 Tɛ́ yé pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n yah pé vyãhlɛ.
Sárká syínwȉlkȉpu tɔ-á pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ n wɛ sárká yî sɔkɔ.
14 Sɛ̃́ ó ye, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃, Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ-á Nìvìnì tir yópú kɩ n yɔ̃.
15 Ǹtɛ ńmɔ yɔ̃ke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó tɔ̃ mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kɔ̃ sélɛ dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ nìvìnì nɛ̂nɛ n wɛ ké
sɔkɔ, kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃̀nɛ.
16 Kè nɔ ń tyí ò, kè náh nɔ ń tyí ò, mé yĩnɛ mè yo ólɛ Nìvìnì tir yo. Képah ye, ké yónɔ́
náh mɛ yĩ́nyáhkì tirlɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ pèkè mɛ ń yɔ̃, mâh yahle ké yónɔ́lɛ.
17 Ǹmɔ-à sɔ̃̀ mɛ yah tɔkɔ tɔ̃̀ mènɛ, à ń gblɔ̃̌y mɔ ké pínɔ́ sɔkɔ, mé náhkɩ ké yɔ̃re wɛ.
Ǹtɛ kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye Liyel kɔ̃ sah ń kɔ̃ kélɛ mé n pɩ. Képah ye, ń pɩ pɩ tɔ̃̀ ó ye mé n pɩ.
18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nìvìnì nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ ń kɔ̃ mé Nìvìnì tirlɛ n yo
névye tyí nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́ yáhnkɔ̃-ńkɛ̃̀nɛ ké sɔkɔ, képah ye ń wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ.
19 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̃̌y yɔ̃. Ǹtɛ mé ń gblɔ̃̌y pɩ no pól yɔ̃lɛ nɛ mé
pé yɔ̃ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ.
20 Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ nɛ mé pé yɔ̃ vi n mɔ pè kɔ̃ pè
pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ. Pépi nónó-á Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí
kɔ̃lɛ ǹ pé yɔ̃ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé wã̀l kɔ́-ò náh mó tɔ̃ ńnɛ dɛ́.
21 Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́-ńkɛ̃́pú sɔkɔ ò, mè n nɛ n pɩ pé tyí kɔ̃lɛ, ǹ pé náhnáh
yɔ̃ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah náh n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́-ńkɛ̃ névi-á ńnɛ
dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l tɛ̃̀nɛ n kɔ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wã̀l-á mé n kɔ.
22 Névye nónó Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyí
kɔ̃lɛ nɛ mé pé yɔ̃ vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ. Mâh sɔ̃ mɛ nédúké nónó sɔkɔ ò,
mě ń gblɔ̃̌y pɩ pɩ dùkùnɔ́ póllɛ pé yĩnnɛ, nɛ mé pé túkù yɔ̃ wɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè pɩ Yesu
yɔ̃ sɛ̃́púlɛ.
23 Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ Nìvìnì tir yónɔ́ yah yuku yĩnnɛ, nɛ pèpɔrɩ nɛ̂-á mɛ ké
sɔkɔ, ń vyãh wɛ ké sɔkɔ.
24 Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃ wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tópú pól-á ńkɛ̃̀nɛ nɛ n mɛ n to kéntáhkì sɔkɔ, tɛ́ pé
nénúkù ó-á n wɛ ké yɔ̃relɛ tɛ́? Yépi tɔ nɛ n to tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ ké yɔ̃re wɛ yĩnnɛ.
25 Wɛ̃ kàlnɔ́ tóló tópú kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh n mo
n pi. Ǹtɛ ápi kélɛ n pɩ yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ mɛ kṹmm.
26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, tɛ́ mé náh mɛ n to n dah n mɔ dɛ́. Mé mɛ gbɔ̃̀nkukuri
syí-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh n syɩ n dah n mɔ.
27 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no téló tyí, mé mɛ ń wil gbɛ̃́nsêlɛ n fɔ̃h ń gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, nɛ mé káh n pɔ n tɛkɩ yɔ̃ yɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pɩ dùkùlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ

1 Ǹ yɔ̃́npyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ ké tyí nɛ yé yé dyɔ sah nɛ n
kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̃̀ mɛ n kɔ ńyĩ́rkȉ fob sɔ̃̀, tɛ́ de kah pnɛ yɔ́nsyẫh sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́.
2 Pé pól de sɔkɔ ńyĩ́rkȉ fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyẫh sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ tyí kɔ̃lɛ, à pɩ Moyisi
sɔ̃̀ tɛ̃́púlɛ.
3 Pé pól yɔ̃ke núkú yɔ̃ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á wil Liyel tyí,
4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Tɛ́dáhkì yɔ́ sɔkɔ ni ye sɔ̃̀ kélɛ. Kénɛ
tɛ́dáhkìlɛ sɔ̃̀, Krista ye nɛ̂-á mɛ n yuku pélɛ.
5 Ǹtɛ pé kan náh sɔ̃̀ pɩ négblɔ́lɛ Liyel yah.* Kăh pɩ sɛ̃́, pè ku kwɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.

* 10:5 10.5 - Yah n tɛ Yã́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38.

6 Kénɛ tyi ye pɩ, à ápi yı̃́ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á yı̃́ náh tɔ̃ n wil n pi tyítúkúǹ pɩ́nɔ́ tyí pépi tyí kɔ̃lɛ.

7 Yé káh pɩ sãh fálpúlɛ pépi túkù tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó tyí-á yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɔ́wû ye kɔ̃ tɛ̃ à n yɔ̃, té n wɔ, képah náh té yuku à syáhlɛ n syah.»†

8 Á ye káh á gblɔ̌y pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃-á lésɔ̃ pé túkù kélɛ n pɩ, té nɛ́pı̂̃ kèyɔ̃ gbɔ̃núkú kyɛgbãm (23 000) mɛ ku pé sɔkɔ gbı̀̃yı̀̃kı̀̃ núkúlɛ.‡

9 Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah, sɔ̃-á lésɔ̃ pé túkù pɩ kélɛ, té vyeh mɛ pè kwãkɩ ko.§

10 Yé káh Liyel sèyòkèlɛ n yo sɔ̃-á lésɔ̃ pé túkù kélɛ n pɩ, té yı̂̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*

11 Tyi nɔ́pi ye pè yı̃ni tɛ̃, à névye yı̃́ yɩkɩ. Ápi nónó-á mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ gbı̃́ mɛ sɔkɔ yɔ̀, ápi yı̃n ye pè tyi nɔ́pi wãrkɩ, à gbáhdyâh di sah á tyí.

12 Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ páh mɛ wɛ su yı̃n pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, à káh pɔ yɔ̃ syɩkɩ.

13 Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yı̃ni tɛ̃ yah, sɛ̃́nknɔ ye n nɔ névi yɔ̃̀tàhsyilɛ. Ǹtɛ Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Á náh n yɛ tɔ̃nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kè kǎn pɩ n pi yélɛ. Té tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ, à kɩ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé kɩ kè fwo, té kɩ yé wɛ̃kɩ syɔ̃-ǹsahlɛ, yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃.

Á ye káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃̀nnɛ

14 Ǹ yɔ̃́npyé pèplɔ, yé yé náh vi tɛ̃̀n tyi kɔ̃ pnɛ́pnɛ́.

15 Ǹmɔ mɛ yélɛ n mɔ n kɔ̃ yı̃ pı̃́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé n yo yé tyí, yé sɔ̃ n yah sé tyí yɔ̃ yé gblɔ̌y.

16 Liyel yɔ̃ke yɔ̃ gbı̃́nɛ, áyáh ńkɛ̃nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ á wɛ́kɩ́ntɛnɔ náh Liyel tyí, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ áyáh pɩ núkúlɛ Yesu Kristalɛ ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ à n kwɔkɩ n dibi n tah wɛ̃ tyí, ké tɔ álɛ n pɩ núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ.

17 Búrn núkú ó ye mɛ. Té ápi pípí nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn núkú mè ólɛ n tah. Képah ye, kè mɛ á kɩ nɛ á pól sɔ̃́ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.

18 Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ Yisrayel no nɩyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah képah tyí yɔ̃ kɛ̀. Pé sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yɔ̃. Képah ye, yípɛ̂y nónó-á pè n ko ké yɔ̃ sɔkɔ, pé nónó-á sé kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ.

19 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh nɛ yɔ̃re-á mɛ tɛ̃̀n ànɛ̂ sãh fálnɔ́ kyɔ tyí?

20 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, mé nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétɛ̃̀n tyí-á pè n fal sélɛ, Liyel tyí náh. Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé pɩ núkúlɛ sétɛ̃̀nnɛ gbógbó.

21 Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n pi, té tɔ̃ yé yah vi n wɔ n pi sétɛ̃̀n tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ n yɔ̃ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, té tɔ̃ yé yah vi kyɩ n yɔ̃ n pi sétɛ̃̀n tyí.

22 Tı̂̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yɔ̃, ǹmɔ vyãh sɔ̃̀ se á n yah n kɔ̃ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkɩ̀ se kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yɔ̃, á tyípínı̀ pól sɔkɔ

23 Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pɩ́nɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yɔ̃re náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pɩ́nɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù pɩ́nɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃.

24 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-ńtɛ̃̂nnɛ n yah n kɔ̃ n kal.

25-26 Kè mɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí ye sétáh ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyı̀n póllɛ.»† Képah ye, yı̂ nónó pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrɩ sɔkɔ yòh sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ sé póllɛ n yɔ̃. Kè náh yı̃nɛ kè nɛ n mɛ yɔ̃́tókóbílɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè píkínyahnɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sé wı̀̃l-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ.

27 Yesu yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ névi yɔ́-à ǹ ye yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, té á fɛ̃ syi kyɩ, wàh yé nónó tɔkɔ pɔ, sélɛ n yɔ̃ fwɔ̀ɔ́. Kè náh yı̃nɛ kè pɩ yɔ̃́tókóbílɛ á tyí ǹ kɔ̃ ǹ pɔ píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pɩ sé wı̀̃l-ǹtɛ̃̀n tyí sɔkɔ.

28 Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à yo á tyí nɛ ńkɛ̃, kɔ̀ mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kɔ̀-á kélɛ, tɛ̃ wɔ yı̃nnɛ ànɛ̂ ké tyí sɔ̃nɔ yɔ̃́tókóbí yı̃nnɛ, káh kè kɔ.

† **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, pé tɔ̃̀ yah sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 25.1-9. § **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 21.4-7. * **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yɛ̃́hnɔ́ 16 ; 17. † **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

29 Sõnɔ yɔ̃́tókóbí nɛ̂ tyí-á mé yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́, nɛ̂-á yo ǹ syah
kélɛ, tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnî kı fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂ se pı té ǹnî fɔkɔ sõnɔ yɔ̃́tókóbí
yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ dyɔ tyi pı n pi nı?
30 Pâh wɛkı Liyel tyí yõke nɛ̂ yĩnnɛ, tɛ́ fyɔ̀ kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé tyílɛ n yo kénɛ
yõke yɔ̃́nɔ́ yĩnnɛ,képah nɛ̂ yĩn-á pé wɛkı Liyel tyí nı?
31 Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ n wɔ ò, wâh se tir dùkù nɛ̂nɛ
n pı ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki ké sɔkɔ.
32 Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pı Nsyifunɔlɛ ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀lɛ ò, yépi
tyípínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ yıkı n mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.
33 Yé ńmɔlɛ n yah n pı. Ǹmɔ ńkɛ̃nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nìvìnìnɛ n pı tyi pól sɔkɔ.
Ǹmɔ náh mɛ ń gblɔ̃̀y pékí-ńsahlɛ n yah n kõ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ nékwĩ́nkílɛ n yohnı n mɔ pé
wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

11

1 Yé ńmɔ pı dùkùlɛ n yah n pı, sɔ̃-á mé Krista pı dùkùlɛ n yah n pı.

Dĩ́ ànɛ̂ sê gblɔ̃̀y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbĩ́nɛ

2 Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ ńmɔ tyílɛ gbĩ́mɛgbĩ́, tɛ́ se tõ mɛ
n kɔ tyi yónɔ́ wã̀l yõ, máh kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ.
3 Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dĩ́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃ mó Yesu Kristalɛ,
Yesu Krista wɔ yɔ̃̀tɛ̃ mó Liyellɛ.
4 Képah ye, dĩ́ nɛ̂-à yɔ̃́kúrí kwĩnki sah té nírílɛ n pı, képah náh pı té mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ
n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ.
5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ mɔ sah té nírílɛ n pı, képah náh pı à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kı nɛ ǹ yõ sɔ̃ à kye mɔ.
6 Sê nɛ̂-à nɛ mònsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ sê tyí ǹ yõ kyénɔ́lɛ, képah
náh pı ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n mɔ n sah kè.
7 Dĩ́nɛ, Liyel kètɔ̀ ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ n wɛ̃kı. Képah ye, à náh yĩnɛ yɔ̃́kúrí
kwĩ́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dĩ́ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ n wɛ̃kı.
8 Kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, dĩ́ náh wil sê sɔkɔ, sê wɔ ye wil dĩ́ sɔkɔ.
9 Dĩ́ náh mɔ sê yĩnnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dĩ́ yĩnnɛ.*
10 Képah ye, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npıbı yĩnnɛ, kwâh yɔ́ yĩnɛ kè nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ, nɛ̂-á kı ǹ
yĩ́n-ńsahlɛ n wɛ̃kı.
11 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kìlɛ n kɔ, á ye pĩ nɛ ńkɛ̃, dĩ́ yétɔ̂-á
mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̂ mó mɛ dĩ́ tyí.
12 Yé náh wɛ di, sê wil dĩ́ sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó n dubi dĩ́nɛ. Ǹtɛ Liyel ye pı sépi póllɛ sɛ̃.
13 Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kè; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni ǹ yõlɛ dénmɔnsàhnɔ́lɛ?
14 Á yĩnɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃ dĩ́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ tyí di?
15 Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃̀nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí. Liyel kélɛ à kɔ̃, ǹ yõ yah vike
yĩnnɛ.
16 Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kı tõ mɛ n yah n kõ yékẫb pí-ńsahlɛ yĩ mɛ̀ tyí yõ, tɛ̃ pĩ nɛ ńkɛ̃, sɛ̃-á
ápi n pı kélɛ à tahlı Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

17 Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ mɛ
yényɛ̂hlɛ n pı n kal yé tyí pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kínɔ́ n nɛ n mɛ yé wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ sɛ̃nɔ́ mɛ ké
yõ nɛ gbı-á mɛ pé wɛy sɔkɔ.
19 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á kõ à Yesu yõ sɛ̃pú kègblɔ pĩ n
wah yé sɔkɔ.
20-21 Ǹtɛ gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ tyí-á mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh wɛ̃ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke yõ gbĩ́nɛ,
yé nénúkù núkú pól n núkú n yĩkı n kyı yé yɛ̃ngbɛ̃ yõkenɔ tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù
n wũ kwɛkılɛ, tɛ́ túkù n nɛ n mɛ sètɛ̃nì sɔkɔ. Kàh pı sɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tõ kélɛ
yé n yõ légbĩ́nɛ dɛ́.

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsı 2.18-23.

22 Gbên náh mɛ yé tyí nónó sɔkɔ-á yé kɩ fẽ yõkelɛ n yõ, té kɩ n wɔ di? Tȋ̃, Yesu yõ sẽpú
tȉnkȉ se yé n yilɔ, té mɛ ké tyí nɛ yé sennɛ kwâh kẽ́pú tẽ? Sɔ̃ mɛ mé kɩ yo yé tyí yɔ̀ wɛ́?
Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
23 Yé yah, Tẽ ǹgbẽ-á nênɛ ńmɔ kwɔ té mé mɛ kélɛ yé kwɔ, kè wɛ yɔ̀: Tẽ ǹgbẽ Yesu-á
kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ nɛ̂ lékɑ̃̂hnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ,
24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, té mɛ kè kwɔkɩ dibi pé tyí, té mɛ n yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil
ye, nɛ̂-á kɩ kõ yépi yĩnnɛ. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah ńmɔ tyílɛ.»
25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tõ wóh tɔkɔ sɛ̃́ntẽ ólɛ dȉvẽnɛ ké sɔkɔ, té yo pé tyí nɛ: «Ńyɔlɛ,
ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɑ̃́nnɛ Liyel ànɛ̂ névye
wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékɑ̃́m sah ńmɔ tyílɛ, gbĩ́mɛgbĩ́ yâh kélɛ n wɔ.»
26 Yé yah, gbĩ́mɛgbĩ́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah té dȉvẽ mɛ̀nɛ n wɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Tẽ ǹgbẽ kúnɔ́
tyí ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ǹ syínpɔnɔ tyí.
27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah té dȉvẽ mɛ̀nɛ n wɔ, té tẽ pɩ dùkù náh mɛ plɛ,
tẽ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tẽ ǹgbẽ wil ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyí píndenɔ sɔkɔ.
28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pé pé gblɔ̃̌y dùkù kyɔmɩ yah pallɛ, pè mó pyě búrn mɛ̀ tah,
pè mó dȉvẽ mɛ̀ wɔ.
29 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah té dȉvẽ mɛ̀ wɔ, té tẽ náh sè mɔ kõ Tẽ ǹgbẽ willɛ,
tẽ mɛ pèkèlɛ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ.
30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pípí yé wrɔ́, té yé náhnáh ńtẽ mɛ ku.
31 Áyâh mɛ n sõ n yah pallɛ á gblɔ̃̌y tyí sɔkɔ, Liyel tukey náh n syɩkɩ n pi á yõ.
32 Ǹtɛ Tẽ ǹgbẽ náh mɛ ké tyí nɛ ápi tɔ tyí kyɩ yɩkɩ wẽ tyí ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ névyelɛ, képah
ye à kõ à ápilɛ n fõh á kwɔ yĩnnɛ.
33 Képah ye ń yṹnpyé, yâh tuke mɔ Tẽ ǹgbẽ yõke yõ yĩnnɛ, yé pól wẽ syɩkɩ.
34 Kwɛkɩ-à mɛ nɛ̂ tẽ, tẽ yõ ǹ tȉnnɛ. Kàh pɩ sẽ, yé náh Tẽ ǹgbẽ pèkè yɔrɩ n mɔ n pi yé
gblɔ̃̌y yõ yé wẽ tùkènmɔnɔnɔ sɔkɔ. Tyi télɔ́ nónó-á wũ, mâh pɔ pɔ yé tȉnnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé
kɩ sépi tyí yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ névilɛ n kõ

1 Ǹ yṹnpyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ tẽ wɔlɛ névilɛ n kõ, mé náh mɛ ké
tyí nɛ yé nɛ n mɛ sé yĩ́tũri sɔkɔ.
2 Yépi ńtẽ pĩ nɛ gbĩ́ nɛ̂-á lésõ yé náh tɔ̃̀nɩ̀ Liyel pĩ, vȉ-ǹsah yɔ́ ńtẽ náh sɔ̃̀ mɛ yé tyí nɛ́
tɑ̃̀n yah ó tónkɔ̃nɔ náh tɔ̃̀ɔ̀, sépi nónó-á sè náh fẽ n wɛkɩ.
3 Képah ye, mé kélɛ n yo n yĩ́ĩ yé tyí nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n tẽ, tẽ náh fẽ
n yo n pi nɛ ńkẽ̌ Yesu tyí yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fẽ n yo n pi nɛ ńkẽ̌ Yesu-á TẼ̀ ŊGBƐ̃NƐ nɛ́
Liyel Mirki náh tẽ tẽ yahlɛ.
4 Tyi duke náhnáh pínɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ kɩ fẽ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel Mirki núkúní ó ye sélɛ
névyelɛ n kõ.
5 Liyel tɑ̃̀n duke mɛ dò, ǹtɛ Tẽ ǹgbẽ núkúní tyí ye sé póllɛ á n pɩ.
6 Tɑ̃̀n pɩ dùkùnɔ́ mɛ dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pínɔ́ tǎhkɩ̀lɛ nɛ́núkù núkú póllɛ
n kõ.
7 Liyel Mirki ye tir fẽnpɩnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kõ, no pól tyí pɛkɩ yĩnnɛ.
8 Liyel Mirki ńkẽ̌nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n nɛ n wɛkɩ yĩ́pĩ̂ sɔkɔ, té kénɛ Mirki ó ńtõ
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo.
9 Kénɛ Liyel Mirki ó ye tõ ńkẽ̌nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n sẽ yĩ́ĩ Tẽ ǹgbẽ yõ, kénɛ Liyel
Mirki núkúní n tõ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ yámpúlɛ n dɛ n mɔ.
10 Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ gbȉl tyilɛ n pɩ, ǹ té yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel tẽntɔ̃̀lɛ n syi
n yo. Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ Liyel Mirki tyípínɩ̀nɛ n wah n pnɛ sétɑ̃̀n tyí sɔkɔ. Kě
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, ǎ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, ǹ té yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kõ, à n
fẽ sé yahlɛ n yo.
11 Kénɛ Liyel Mirki núkúní ó tɔ̃̀ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi fẽnpɩnɔ yɔ̃̀bènɔrɩ dibi nɛ́núkù
núkù pól kõ, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yõ sẽ́pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbẽ́nsɛ̂lɛ dùkù nɛ̂nɛ

12 Névi wil gbɛ̃nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyí. Ké tɛ̃̀ntɛ̃̀n dò fyé yõ, wil
gbɛ̃́nsê núkú ye kélɛ. Névye nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Krista sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye pépi
tɔlɛ.
13 Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, kè se yɔ̃bɩ ò, kè se
gblɔ̃́y yõ névye ò, Liyel Mirki núkú mɛ̀ ó gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á pól wèlnwı̀lkı̀nɔ́ wɛ, à pɩ wil
gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól sɔkɔ.
14 Wil gbɛ̃́nsêlɛ, tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyí, fɩ̃́ núkú ó náh ké tyí.
15 Gbáhkı̀-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ gbɔ̃̀lɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah
se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ?
16 Níkí-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ yɩ̃́nɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se
náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ?
17 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nɛ, kè náhkɩ n nohnɩ sɔ̃? Ké pól-à sɔ̃̀ mɛ níkílɛ, kè náhkɩ
pãnnɛ n tɔkɔ sɔ̃?
18 Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól mɔ ké sɔkɔ, à yɩ̃nɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃̂nɛ.
19 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sɔ̃̀ mɛ fɩ̃́ núkú ólɛ, wil gbɛ̃́nsê náh náhkɩ n mɛ n pi.
20 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wil gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tɛ̃̀ntɛ̃̀nnɛ dò ké tyí.
21 Kǎh pɩ sɛ̃́, yɩ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi gbɔ̃̀ tyí nɛ, ké yétɔ̃̂ náh mɛ pé tyí. Yõ tɔ náh fɛ̃ n yo n
pi gbyɛ̃̂h tyí nɛ, sé yétɔ̃̂ náh mɛ pé tyí.
22 Ǹtɛ wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kɩ nɛ sohkɩ kósyı̀ mɛ sé sɔkɔ, yétɔ̃̂ mɛ sé
tyí.
23 Wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n nónó-á sè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ n yɩ̃̃́, sépi ye pyě à n nɛ n tõ n sah
n tɛ̃. Sé nónó-á sé tyí yónɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n mɔ yɩ̃̃́ sépi tyí sɔkɔ,
24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil tɛ̃̀ntɛ̃̀n nónó-á á náh mɛ sélɛ n mɔ n
kɔ̃ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á wil gbɛ̃́nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi yõ.
25 Kǎh pɩ sɛ̃́, wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé pól mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ dùkù
núkúlɛ.
26 Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n nɛ n mɛ n kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ gbílkínɔ́-à
mó n sah ké tyah yɔ́ yõ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nı̀vı̀nı̀ pɩ kélɛ wɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ yé yah kɛ̀, yépi ye Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù núkú póllɛ, Krista wil
gbɛ̃́nsê fɩ̃́ yɔ́ ye yélɛ.
28 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkı̀ sɔkɔ pé tyí tyílɛ: Gbennɛ,
à Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yah wilki. Tɔ̃-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú
yah wilki. Képah náh, gbı̀lnpɩbɩ mɛ syɩ. Tɛ́ mɛ yámpú fɛ̃ndɛnmɔnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù
kɔ̃, tɛ́ névye yòhnı̀nmɔnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ névye yah tɛ̃́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ túkù kɔ̃ pè fɛ̃ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh.
29 No pól se yɔ́ pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, képah náh
pɩ kwɔ́púlɛ, képah náh pɩ gbı̀lnpɩbɩlɛ?
30 Tɩ̃̀, no pól se yɔ́ pɩ yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pɩ wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kípúlɛ nónó-á
pè náh sè sãh, képah náh pɩ wɛ́nkáhkí nɔ́pi yah yópúlɛ?
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, tir nɛ̂ fɛ̃́npɩnɔ-á kɩ névi yohnɩ mɔ kal, yé képah yɔ̃̀bènɔrɩ yah n kɔ̃.
Ǹtɛ mé kɩ tõ yé wɛ̃kɩ wɛ̃kı̀ yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

1 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ wɛlɔ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ tyínɔnɔ náh
mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃ mɔ tũ, képah náh pɩ kɛ̃nkɛ̃kı̀ yɔ́lɛ.
2 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n wɛ̃kɩ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bı̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ tyi póllɛ n pnɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à kɩ sɔ̃ mɛ ń sɔkɔ
nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtɛ̃̂n sɔkɔ tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ.
3 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃ ń gbɛ̃̀n yɩ̂ pól dibi kwɛ́ndébé kɔ̃ ò, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ ń wil gbɛ̃́nsê ńtɛ̃ kɔ̃ pè
sukɛ nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi ń tyí.
4 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyilɛ n sro, ǎ yòhnı̀nmɔnɔlɛ n pɩ, à náh yɩ̃́wílkı̀lɛ n pɩ,
à náh ǹ gblɔ̃́ynɛ n wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̃́ynɛ n gbilki.
5 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh sen tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ, à náh ǹ wı̀l-ǹsah ólɛ n yah
n kɔ̃, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂ à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ.

[6] Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃kɩ̀ pínɔ́ náh n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ ǹ tyí, gbɩ wɛ̃kɩ̀ kóló
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ǹnɛ n kɔ̃.
[7] Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ tyi póllɛ n yɔ̃ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ
Liyel yɔ̃, ǹ yáh-ńsah náh n tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.
[8] Yı̏n náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔ kɩ pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kínɔ́ kɩ pɔ
yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ.
[9] Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyonɔ tɔ náh dal mɔ.
[10] Ǹtɛ sé píndalnmɔnɔ gbĩ-à kɩ sɛ Liyel tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, légbĩ́nɛ sépi nónó-á sè náh dal
mɔ, sè kɩ tyɛ.
[11] Máh lésɔ̃ mɛ wɛ̃npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń sɔ̃nɔ dùkù, ànɛ̂ ń tyi yah dùkù
pól sɔ̏ mɛ wɛ̃npir tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃npı̏ tyi yal mɔ.
[12] Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yı̏rkɔ̀ɔ̀, á kɩ nɛ dwɔ̃̀ldyâh dı̏rɔ̀ɔ̀ yó sɔko sɔ̃ á n yah
sélɛ. Ǹtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ. Ǹtɛ mé kɩ pɔ sè
pĩ sɔ̃-á Liyel ńnɛ n pnɛ.
[13] Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah
tyɛ́-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah ye tyínɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ n kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ

[1] Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ n kɔ̃, yé sé tɔ
yah n kɔ̃, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ gbah n yah n kɔ̃ n kal.
[2] Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, Liyel tyi wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ ye
ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃, nónó-á névye náh sélɛ n nohnɩ. Kàh pɩ sɛ̃, névye
tyí náh tɛ̃ n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyí ye.
[3] Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, névye tyí ye tɛ̃ n nɛ n yo n mɔ, ǹ yah
yúkúnɔ́lɛ pélɛ n kɔ̃, ǹ tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé nnɔlɛ n sũ.
[4] Tɛ́ nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃̀y ó yah yúkúnɔ́lɛ n yah
n kɔ̃. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏ pól yah yúkúnɔ́lɛ n
yah n kɔ̃.
[5] Yé pól-à sɔ̏ mɛ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-á yé náh sè sãh, kè náhkɩ plɛ ó; ǹtɛ yáh
kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ n syi n yo, képah kɩ nɔ kal ń tyí. Névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à
náh kè sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏ wɛ̃kɩ kè kɔ̃ kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kɔ̃,
yɔ̃re náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyó-òlɛ.
[6] Ǹ yṹnpyé, sɔ̃-á mâh ńtyı̃́nɔ pɔ yah yé tyí, tɛ́ wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ yé tyí, tir nɛ̂ mɛ kè
kɩ pɛkɩ yé tyí, nɛ́ kè náh pɩ tir yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kɩ mé yo yé syah, képah náh pɩ pnɛ̀nɔ́
yɔ́lɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏lɛ mé syi yo yé tyí, képah náh pɩ kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kɔ̃.
[7] Yé yah yímɔ́nɩ̀nɛ kè, sɔ̃-á yɩkɩlɛ, képah náh pɩ gbrèynɛ; sàh n mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ,
nɛy se kɩ fɛ̃ sé yɩ̀ dùkù pĩ?
[8] Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ pè n fĩbɩ ǹ yo névye tyí nɛ pè yuku n sɔkɔ mɛ́kɩ̀ fwó-ńsah, képah-à
ńtyı̃́nɔ fĩ́bínwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ ǹ vi mɛ́kɩ̀ fwo yĩnnɛ?
[9] Sɛ̃ ó ye, yé nɛ́npɔ́rí-à wɛ́nkáhkínɔ yísyɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á névye náh mɛ sélɛ n nohnɩ,
tyi nónó-á yé n yo, pè kɩ pĩ sɔ̃ sélɛ? Wɛ́kínmíndahnmɔnɔ ye yé kɩ n wɛkɩ n min n dah
n mɔ ni sɔkɔ.
[10] Wɛlɔ duke mɛ dò kèkɔ̃yɔ̃́, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé núkú núkú pól
tyí.
[11] Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ n nòhnɩ̀-ǹkɛ̃nɛ, ké wɛ́kí-ò n pɩ nɛ́kẫhnɛ ń tyí, ńmɔ tɔ n mó n pɩ
nɛ́kẫhnɛ tɛ̃ tyí.
[12] Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yɔ̏bènɔrɩlɛ n kɔ̃, yáh mɛ sépi yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ
yɔ̀, sé nónó-á Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏lɛ n yuku yahlɛ, yé sépi náhnáh yah n kɔ̃.
[13] Kăh pɩ sɛ̃, nɛ̂-à wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ kè yah n kɔ̃ Liyel tyí à ké
yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kɩ.
[14] Yé náh wɛ di, níri pínɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkílɛ n wɛkɩ nɛ̂-á á náh kè sãh, ǹ n pĩ á nɩ
sɔkɔ nɛ wáh mɛ nírílɛ n pɩ, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á á n wɛkɩ, áwɔ ńtɛ̃ náh kélɛ n nohnɩ.
[15] Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé yĩnɛ mè n pɩ wɛ́? Mé kɩ nírílɛ n pɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̏ yɔ̃,
tɛ́ kɩ kélɛ n pɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kɩ yɩ̀lɛ n gbɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̏
yɔ̃, tɛ́ kɩ n gbɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ.

16 Kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, té á wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ wɛ́nkáhkí ó sɔkɔ, nónó-á mɛ ké sèndìlɛ,
pépi kɩ pɩ sɔ̃ té kɩ yohnɩ syi yo nɛ Liyel á wɛy mɛ̀ tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃ mɛ n tɔ̃ n sah n wɛkɩ
Liyel tyí sɔ̃ ǹ pèpɔrɩ pínó yĩnnɛ?
17 Á Liyel tyí tɔ̃nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃ mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnólɛ téló kɔ̃ n pi.
18 Ǹmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ à kal yépi póllɛ.
19 Ǹtɛ mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tìnkì wró, mâh wɛlɔ kwló wɛkɩ nónó-á névyelɛ n kwɔ,
képah tyí nɔ ń tyí kal wɛlɔ kèyõ kwló (10 000) wɛ́kínó yõ wɛ́nkáhkí sɔkɔ.
20 Ń yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃npì tyí kɔ̃lɛ. Kàh mɛ pèkè pínólɛ, yé
nɛ mɛ wɛ̃npì yrɔ̃ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ tyi yah dùkù tɛ̃ wɔ sɔkɔ, yé nɛ mɛ yèwàhnì tyí kɔ̃lɛ.
21 Kè mɛ wã́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃: «Yìkì yó
névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nópi tyí wɛy yó sɔkɔ, nɛ̂-á pè náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, pè náh fɛ̃ syi n noh n pi ń tyí.»*
22 Képah ye, wɛ́nkáhkí wɛ́kínólɛ nɛ̂-á á náh kè sãh, kè Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ
n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ,
képah Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh
kélɛ.
23 Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú tìnkì pól-à ńtyĩ́nɔ mɛ tuke mɔ, té yé pól núkú tyah wɛ́nkáhkínɔlɛ
n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndìlɛ, képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yísyó-à pɔ de nɛ́npó, pè
náh yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di?
24 Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ yé pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké sèndyàhlɛ, képah
náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npó, yé wɛlɔ nópi pól nóhnó kɩ à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ
páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah.
25 Ǹ fókósɔ̃nɔ wɔ̃bìntɛ̃nó pól kɩ wilki mɔ kènkwã̀h yõ kwèyy. Képah sɔkɔ, à kɩ kɔ
kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki, té kɩ n yo nɛ, kègbɩ tɛ̃ yõ Liyel-á mɛ yé wró sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tìnkì-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

26 Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ yé Liyel ni gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹnî kɩ
fɛ̃ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nó kɔ̃, ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃kínólɛ n wɛ n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ
n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi pól yĩnɛ sè yah yúkúnólɛ Yesu yõ sɛ̃pú
tìnkìlɛ n kɔ̃.
27 Nósyó-à mɛ ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pî nímí, képah náh pɩ
tɔ̃mí yõ. Pè mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Té ǹnî mó nɛ mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ sé yahlɛ n yo.
28 Ǹtɛ sé yah yó-ò-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ, wɛ́nkáhkí wɛ́kí-ò mɛ̀ yĩnɛ à ǹ vyãh vike Yesu yõ sɛ̃pú
tìnkì wró. Tɛ̃ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̌y tyí.
29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ, pépi nɛ́pî nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí wɔ yĩnɛ pè wɛkɩ,
téló mó nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ n yah.
30 Ǹtɛ Liyel-à tir yólɛ ǹnî yó wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ, ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh vike, tɛ̃ mó
ǹ tyí yo.
31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no pól kɔ̃ pè kɩ
kwɔ́nó wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ.
32-33 Liyellɛ, tyífɛ̃ tyí náh nɔ ǹ tyí. Tir tɔ̃nsàhnpɩnɔ tyí nɔ ǹ tyí, yèvɩnɩ Liyel ye ǹnɛ.
Képah ye Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syínyopu yĩnɛ pè nɛ mɛ n fyãh n pnɛ pé gblɔ̌y yõ.
Sɔ̃-á kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tìnkìnó pól sɔkɔ,
34 wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syó yĩnɛ pè tɛ̃ syísyí. Pè náh yĩnɛ yóndahnmɔnɔlɛ wɛy
sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tɛ̃ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, sɔ̃-á tyi kɔ̃̀nsàhnó yo kélɛ.
35 Pàh mɛ ké tyí nɛ pé tir yó dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah gbên sɔkɔ. Ké yah náh sê
nɛ n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú tìnkì sɔkɔ.
36 Liyel wɛy sõ se tyah yépi tyí? Yépi ó se noh kélɛ?
37 Névi nɛ̂-à mɛ n sõ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á pélɛ, képah náh pɩ, Liyel Mirki-á mɛ pé
yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yò, tɛ̃ yĩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tir
kɔ̃̀nsàhnó-á kélɛ.
38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, Liyel náh mó mɛ tɛ̃nɛ n mɔ n kɔ̃ ló.
39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syínyonɔlɛ n yah n kɔ̃, té yé káh wɛ́nkáhkí
wɛ́kínó tɔ yah kɔ̃.
40 Ǹtɛ tyi pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ, ànɛ̂ sè mó nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ.

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

15

Nìvìnì tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

1 Ǹ yʉ̃́npyé, mé mɛ ké tyí nɛ mé yé dyɔ to kõ Nìvìnì tir mɛ̀ tyílɛ, nɛ̂-á mé yo sɔkɔ yé
tyí, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi té mɛ ké wɛ̃kìlɛ n kɔ n yĩ̃́.
2 Képah gbɔ̃̏ yõ sɔkɔ, yé kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃kì yõ máh kè yo sɔ̃ yé
tyí. Kàh kɩ pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, ké yõ sɛ̃́nó kɩ pɩ yõ kɛ̃́nɛ yé tyí.
3 Ǹmɔ-á kwɔ́nó wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á ku ápi
tyípêl yĩ̀nnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ wʉ̃́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
4 Mé tõ kwɔ́nólɛ yé kõ nɛ wǎh yĩ, té ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ ǹ lékó mɛ yilki mɔ. Sɛ̃ ye kélɛ
wʉ̃́rkínsàhnólɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
5 Á ǹ gblɔ̌ynɛ Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh té gblɔ̌ynɛ pé nɛ́pȋ gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ, pépi nónó-á ǹ
tɛ̃ntɔ̃̏ névyelɛ.
6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̏ sʉ̃́hpú nɛ́pȋ kyɛkwɛ́ (500) kahnɩ wɛ̃kɩ fĩ́ núkú sɔkɔ.
Pépi kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yò, té pé túkù wɔ ku.
7 Képah náh, té ǹ gblɔ̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, té mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̏ névye pól wɛ̃kɩ.
8 Pépi pól tyí sókɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ńmɔ tɔ wɛ̃kɩ, ńmɔ nɛ̂-á piri kòndal-ńkɛ̃
tyí kõlɛ.
9 Ǹmɔ ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̏ névye sɔkɔ tyĩ̃́ĩ tɛ̃nɛ. Mé náh yĩnɛ yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̏ névilɛ, máh
sɔ̃npílɛ fɔ̃́hnó sah ǹ yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yõ.
10 Ǹtɛ máh swɔ nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yò, Liyel pèpɔrɩ gbɔ̃̏ yõ sɔkɔ ye ńnɛ ké sɔkɔ. Pèpɔrɩ
nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ ye tɔ̃̏ pɩ kal á no téló póllɛ.
Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ tǎhkì náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̃̏ yõ sɔkɔ ye
mé n pɩ kélɛ.
11 Képah ye, kè sɔ̃ ńmɔ ò, kè sɔ̃ pépi ò, kénɛ Nìvìnì tir mɛ̀ ó ye á pól mɛ n yo. Képah
yõ ye mó tõ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyî pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃ mɛ té yé túkù nɛ lékyî náh
n yilki n mɔ n pi?
13 Lékyî-à kɩ mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ dò.
14 Té wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, ápi Nìvìnì tir yónɔ́lɛ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ, yépi tɔ Krista yõ
sɛ̃́nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ.
15 Á wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̃̏ mɛ gbɩlɛ nɛ lékyî náh n yilki n mɔ n pi, mìnì yónsàhpu ye
ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh sɔ̃npílɛ nɛ wǎh Krista lékó yilki mɔ, té à náh se mó tõ kè
pɩ.
16 Lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki mɔ dò.
17 Té Krista lékó-à kɩ mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, yé sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ. Yé mɛ sɛ̃ yé
tyípêl sɔkɔ.
18 Té névye nónó-á sɛ̃ Krista yõ té ku, pépi tɔ tyí ye mó yɩkɩ.
19 Kàh kɩ mɛ ápi á gbɔ̃̏ sah Krista yõ, á min pɩ yĩnnɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃ ó sɔkɔ, yãm pípú
ye álɛ à kal no póllɛ.
20 Ǹtɛ gbɩ yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyî sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ n
dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku sɔkɔ, pé tɔ lékyî-á kɩ pɔ yilki mɔ.
21 Yé náh wɛ di, nénúkù yɔ́ yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yò. Té nénúkù yɔ́ tɔ gbɔ̃̏
yõ ye névye pól lékyî kɩ pɔ yilki mɔ.
22 Sɔ̃-á Adama náh tãn pól n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃pú pól tɔ kɩ tyé-ńkɛ̃ min wɛ.
23 Ǹtɛ no pól lékyî kɩ yilki mɔ syɩ yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ sɔ̃. Krista ǹgbò lékó ye yilki
mɔ. Képah náh, ǹ syɩ n pɔ gbĩ̃́nɛ, nónó-á mɛ ǹmɔ tyí yõ, pépi tɔ lékyî kɩ yilki mɔ.
24 Képah náh, tyi tyi pól tyɛ gbĩ̃́ kɩ nɔ. Képah tɛ̃nɛ, Krista kɩ mɛ névye fnɛ̀pu ànɛ̂ tɔ̃́rínɔ,
ànɛ̂ tǎhkìnɔ́ duke duke pól tyí yɩkɩ, té kɩ yɔ̃̏tɔ̃rí dahbɩ Sú Liyel gbɔ̃̏.
25 Yé náh wɛ di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ tɔ̃́rí yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbĩ̃́ nɛ̂-á Liyel kɩ sépɛ́bí
pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.†
26 Kũ ye kɩ pɩ sépɛ téynɛ, nɛ̂ tyí-á kɩ yɩkɩ.
27 Liyel yíyȉn pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.‡

---

* 15:5 15.5 - Nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásɔ̃̏ sɔkɔ yò, yĩ́ndyíní ye sɔ̃̏ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̏ névye tyí. Pàh sɔ̃ mɛ tʉ̃́-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃. † 15:25 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ 15:27 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7.

Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yíyȉn pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ.
28 Yíyȉn pól-à kɩ pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista nɛ̂-á Pídɩ̃́nɛ, à
kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yíyȉn pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ. Képah
sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃rí tɔkɔ dal mɔ yíyȉn pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyɩ̂-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ lékyɩ̂ yĩnnɛ, pè se náhkɩ kélɛ n pɩ? Lékyɩ̂ tɛ̃-à mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pɩ
tɛ́ pè pé gblɔ̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi yĩnnɛ wɛ́?
30 Tɛ́ lékyɩ̂-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ápilɛ dlo sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ wɛ́?
31 Ń yṹnpyé, sɔ̃-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á mɛ vɩ́nɔ́lɛ yélɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ, sɛ̃ tɔ
ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃ póllɛ máh mɛ kũnɛ n dɔ n yah.
32 Gbɛ̃nképèl nónó-á sɔ̏ mɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kɩ̀ fwo sélɛ dùkù nɛ̂nɛ nénpɔ́, kàh
sɔ̏ mɛ nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ min pɩ yĩn tɛ̃ ó sɔ̃, yõre nɛ̂ mɛ mé náhkɩ wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh
mɛ pɩ nɛ lékyɩ̂ tɛ̃ náh pɔ n yilki n mɔ n pi, á ye nɛ n yõ à mó nɛ n wɔ kè, ńsɔ̂̃nɛ á kɩ se
pɔ n ku n pi tɛ́.
33 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tõ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nétúkù pɩ á kó-òlɛ, ǎ á yõ yɩkɩ dɛ́!
34 Mé kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ yé pól sen ye kélɛ
dò. Yé tõ n tɛ̃ kègbɩ yõ, yè yèsrey tyilɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃, yè mó pèl pínɔ́ yal n mɔ.

Lékyɩ̂ yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ wil gbɛ̃́nsê dùkùlɛ

35 Ǹnɩ̂ kɩ fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyɩ̂ se kɩ yilki mɔ sɔ̃ nɩ? Wil gbɛ̃nsê dùkù nɛ̂ se kɩ mɛ
pé tyí nɩ?
36 Lékɛ̃́m kɛ̃ névi! Wâh sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi, dúkúnmɔnɔ mɛ̀ ye ńkɛ̃nɛ n ku dò.
37 Wáh ńkɛ̃nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kɩ fɛ̃ pɩ kwlɔlɛ, képah náh pɩ
sèmukɔ káhkɩ́lɛ, ńkɛ̃ yòhkɩ̀ tɛ̃ wɔ náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́.
38 Képah náh, Liyel kè kɔ̃ kè n fi n wil yòhkɩ̀lɛ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Sèmukɔ pye duke
pól yèh mɛ sé tyí tyílɛ.
39 Wil gbɛ̃nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yɩ̂ pól tyí. Névye wil gbɛ̃nsê mɛ ké tyílɛ,
gbɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ, kèpye tyí mɛ ké tyílɛ, yɛ̃nkyɔ tyí mɛ ké tyílɛ.
40 Yɩ̂̃nyõ yɩ̂ tɔ mɛ, sétáh yõ yɩ̂ mɛ. Ǹtɛ yɩ̂̃nyõ yɩ̂ plénɔ́ mɛ sé tyílɛ ànɛ̂ sétáh yõ yɩ̂ tyílɛ.
41 Gbĩ plénɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ plénɔ́ mɛ ké tyílɛ, ńwɔ̃ kèpye plénɔ́ mɛ sé tyílɛ. Tɛ́ ńwɔ̃
kèpye túkù ńtɛ̃ plénɔ́ tõ sé gblɔ̌y sé túkù tyílɛ.
42 Sɛ̃ ye lékyɩ̂ yílkínmɔnɔ tɔ kɩ pɔ n pɩ n pi. Wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á kɩ n pyãh n pi, képah kɩ
yĩ, tɛ́ kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil gbɛ̃nsêlɛ nɛ̂ náh tõ n pyãh n yah n pi.
43 Kàh n yĩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkɩ kɛ̃nɛ. Ǹtɛ kàh pɔ yilki mɔ, kè n nɛ
n mɛ kètǎr ó, tǎhkɩ̀lɛ ké sɔkɔ.
44 Kè n yĩ wil gbɛ̃nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n mɔ wil gbɛ̃nsê késã̂nnɛ Liyel Mirki gbɔ̏
yõ. Wil gbɛ̃nsê gbɔy mɛ, wil gbɛ̃nsê késã̂n tɔ mɛ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ.
45 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã̂rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Nɛ́gben nɛ̂-á
Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§ Ǹtɛ Adama tɛ́y wɔlɛ,* Liyel
Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃.
46 Wil gbɛ̃nsê késã̂n nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, képah náh pɔ gbennɛ dɛ́, wil gbɛ̃nsê
gbɔy ye pɔ gbennɛ. Képah náh, nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, képah pyě pɔ.
47 Puri ye mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama ní-ò wɔlɛ, ǹmɔ wil yɩ̂̃nyõ.
48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. Nɛ̂-á wil yɩ̂̃nyõ, yɩ̂̃nyõ tyínɔ
mó mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
49 Ǻyáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù nɛ̂nɛ, sɛ̃ ó ye á kɩ tõ pɔ n pɩ n pi yɩ̂̃nyõ névi
mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.
50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyí ń yṹnpyé, kè wɛ yɔ̀: Wil gbɛ̃nsê gbɔy náh fɛ̃ n de n pi
Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Pyãh pyãh kwâh tɔ náh fɛ̃ tyé-ńkɛ̃ min wɛ.
51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Ǻ pól tɛ̃ wɔ náh n ku n pi dɛ́. Ǹtɛ
kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbɩ, á pól kɩ viri nénpɔ́ swɔ, yɩ̃́ víkényɩkɩnmɔnɔ wrɔ́. Kàh fĩbɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
lékyɩ̂ kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tõ n ku n yah n pi. Ǹtɛ ápi nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ viri.
53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ kè vi mɔ pɩ pyã́h-ńkɛ̃ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh mó vi mɔ pɩ
kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ.

§ **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ.

54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mὲ-à pɔ vi mɔ pɩ pyấh-ńkɛ̃ kwâhlɛ, tέ ku ku kwâh mὲ mɛ vi
mɔ pɩ kú-ńkɛ̃ kwâhlɛ, légbɩ̃́nɛ Liyel wɛy sέbέy sɔkɔ tir wấrkínsàhnɔ́ mὲ kɩ wil, nɛ̂-á yo
nɛ ńkɛ̃: «Kũ tyí ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyí pnέpnέ.»†
55 «Kũ, ńyãh mɛ á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡
56 Névye tyípékè pínɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɔ́ tǎhkɩ̀lɛ tyípékèlɛ n kɔ̃.
57 Ǹtɛ á ye wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ tyi nɔ́pi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
gbɔ̃̀ yõ.
58 Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ gbáhkɩ̀ núkú yõ. Yé
wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ. Yè mɔ́ pĩ nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rí nɛ̂-á yah kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Á yuku pɔ́ mɔ́rí wɔ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ n mɔ, máh
vɩ̃̀nmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ kɔ̃ nɛ pè kè pɩ sɔ̃, yépi tɔ kè pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ.
2 Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbɔ̃̀-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kɩ n sah gbɔ̀pɔlɛ. Yé káh ńmɔ
pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ.
3 Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sέbέynɔ́ wãrkɩ tέ kɩ sépi ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ yé névye
yáhnwɩ̃̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ dahbɩ, pè kɔ̃ pè kɩ kyɩ sè kɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ.
4 Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ kyínɔ́ tyí, á kɩ wɛ̃kɩ̀ pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkɩ̀ sɔ̃̀

5 Mé kɩ n pɔ n pi yé tɩ̃̀nnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ Masedonɩ maralɛ. Képah ye mé kɩ
kah tέ kɩ de yé tɩ̃̀nnɛ.
6 Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ yé tyí. Gbɔ̀kénpɩ mé kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pól
ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ fɛ̃ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ ń tyí ń kɔ̃ mé kɩ yõ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ
nέnpɔ́.
7 Kèpàhpíkɩ̀ sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyí nɛ mé n pɔ n yah n sɔkɔ yé tyí yɩ̃̂nyõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à
kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.
8-9 Ǹ fwɔ́pú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃kɩ̀ ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ mɔ ń tyí ń
tɔ̃̀ wɛ n pɩ yĩnnɛ nέnpɔ́. Képah ye, mé kɩ tɛ̃ nέnpɔ́ kɩ syi pɔ nɔ Pãntekɔtɩ syáh syah sõ
tyí.
10 Timotelɛ, Liyel tɔ̃̀ ye à n pɩ ńmɔ tyí kõlɛ. Képah ye wàh kɩ pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, yé ǹ tɛ̃́nɔ́
plɛ tíkí kɔ̃ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́ sɔkɔ.
11 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dέ. Ǹmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ ànɛ̂ ń yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́púlɛ.
Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé tɩ̃̀nnɛ, yé yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ ǹ tyí ǹ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kɔ̃ à pɔ ń tnɔ̂
yèvɩnɩ sɔkɔ.
12 Tέ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̃̀ kè yah kɔ̃ ǹ tyí gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ à kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú télɔ́lɛ. Tέ à náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí póllɛ nɛ pé kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ
wrɔ́-à pɔ wɛ ǹ tyí, à kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy syɩ̃̀-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé yé nɩ
syãh, yè mɔ́ yé tah n sah.
14 Yé tyi póllɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.
15 Ǹ yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nέgbrolɛ à pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ Akayi mara sɔkɔ.
Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̃̌y kɔ̃ yɩ̃̃́ mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé pɩ̃́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tέ.
Képah ye, mé kɩ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyí nɛ,
16 yé nɛ n sah sɛ̃́nknɔ névye tyí yõ, à tahlɩ nónó tɔ-á mɛ tɜ̃̀n nɔ́pilɛ n pɩ pélɛ mɛ n
kwlɔ.
17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mέnɔ́lɛ ńnɛ ásɔ̃̂, kè ń nɩ vɩ yɩ̃̃́. Pè ye mɛ
pɔ yé swɔ tɔkɔ.
18 Pè ńmɔ nɩ de à tahlɩ yépi tɔ tyí tyí. Yé yĩnɛ yè fɛ̃ sɛ̃́nknɔ névye yɩ̃́gbílɛ n yo.
19 Asi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ n wɛkɩ yé tyí. Akilasɩ ànɛ̂ Prisili à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú
nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ.

† **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8. ‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

20 Yé yű̃npyé Yesu yõ sɛ̃pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásỗ, pé pól n wɛkɩ yé tyí.
Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí ń gbȍ̃lɛ, kè wɛ yɔ̀: Ŋ̀mɔ Pole n wɛkɩ yé
tyí.
22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí-à nɔ́-ńkɛ̃̄nɛ névi nɛ̂ tyí, mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃ tyí yɩkɩ.
Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pɔ!]
23 Mé mɛ ké tyí nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yȍ̃bènɔrɩ pɩ yé tyí!
24 Yé pól tyí nɔ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yũnpi
Timote ye n tɛkı n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí Korɛ̃ntı kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ
sɛ̃́pú pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ.
2 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrı ànɛ̂ yèvınıınɛ
yé kõ.

Pèpɔrı pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkı Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Ǹmɔ ye Súlɛ nɛ̂-á névye
yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò Liyel ye ǹnɛ.
4 Ǹmɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrı tyinɔ pól sɔkɔ, sɔ̃nko nónó pól-á mɛ yèkwɔrı sɔkɔ,
ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ de sɔ̃-á à ápi nnɔ de.
5 Áyáh mɛ yèvyãhrılɛ n gbah n wɛ n yuku sɔ̃ Krista tyí kõlɛ, sɛ̃ ye Krista tɔ mó mɛ á
nnɔlɛ n gbah n de n yuku sɛ̃.
6 Áyâh yèvyãhrılɛ n pı, yépi nnɔ de yĩn ye ànɛ̂ yé pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ. Á nnɔ-à de, sɔ̃ré
mɔ yĩn ye yé sɔkɔ sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrılɛ n sro ápi-á nónó dùkù sro sɔkɔ.
7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩnnɛ. Á pĩ nɛ sɔ̃-á yé yèvyãhrılɛ n pı
álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃-á yé nnɔ tɔ kı n de n pi álɛ wɛ̃ tyí.
8 Á yũnpyé, áyáh yèvyãhrı nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh mɛ ké tyí nɛ yépi tɛ̃ ké yĩ́tũri
sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrı mɛ̀ kǎn pı ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah kõ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sõ mɛ n
sõ nɛ kǎh kı á yõ yĩ.
9 Á sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n pi. Képah ye á mɛ á sõnɔ tɔkɔ
to á gblɔ̃̌y yõ, tɛ́ kè sah Liyel yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyîlɛ n yilki n mɔ.
10 Ǹmɔ ye ápi pwah mɔ kũ mɛ̀ dùkù gbõ. À kı tõ á pwah n mɔ n pi. Á gbõ sàhnɔ́ mɛ
ǹ yõ nɛ, wǎh kı á pwah n mɔ n pi ńtõ.
11 Sónmɔnɔ ye yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh nírílɛ n pı á tyí. Kǎh pı sɛ̃, á kı pèpɔrı wɛ
Liyel tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́ gbõ yõ. Tɛ́ névye náhnáh tɔ kı wɛ wɛkı ǹ tyí ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nìvìnì yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ áyáh mɛ á fɔkɔ dal no póllɛ
yãryãr pí-ńkɛ̃nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ sɛ̃ntɛ̃nɛ n pı n kal yépi wɔ tyí. Liyel yòhnìnmɔnɔ gbõ yõ
ye á kõ á tɛ̃ wɛ képah pı, névi lékãm gbõ yõ náh.
13 Ápi tɔ náh kwâh yɔ́ wãrkı tɛkı mɔ yé tyí nɛ̂-á yé kar tɛ́ ké kór pĩ kwlɔ. Ǹ sɛ̃nyĩnɔ
mɛ ké yõ nɛ, yáh kı fɛ̃ ǹyɔ̃̌ tɔ kar kı ké kór pĩ yĩ́.
14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syı n pɔ sõlɛ, yé yõ kı yɔ̃ ápi yĩnnɛ,
ápi tɔ yõ kı mó yɔ̃ yépi yĩnnɛ.
15 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ, képah ye mé nɛ mé pɔ yépi ǹgbò tĩnnɛ kè kõ kè pı
yɔ̃bènɔrı kɛ ní-òlɛ yé tyí.
16 Ǹmɔ sõ mɛ ké tyí nɛ máh kı n sɔkɔ Masedonı mara sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé
tyí. Tɛ́ máh kı ń syı, mé n pɔ n wil yé tyí ńtõ yé kõ yé ń yohnı n mɔ mé wɛ n yɔ̃ n sɔkɔ
ń kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ.
17 Ǹtɛ kǎh pɔ pı mé náh tɛ̃ wɛ pɔ yé tĩnnɛ, képah se n wɛ̃kı nɛ máh mɛ tyilɛ n yah
n tɔkɔ n dah n mɔ sɛ̃? Képah náh pı, máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ ń yah yĩ́ĩnɛ; mâh nɛ
àwe-á, dǒ mè n tõ nɛ ɔ̃ɔ̃-á?
18 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyí, kɔ̃nvìnwɛkınɔ náh kélɛ.
19 Ǹmɔ, ànɛ̂ Silası, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ Yesu Krista wɛy nɛ̂nɛ n yo yé tyí,
kɔ̃nvìnwɛkınɔ wɛy náh kélɛ dé, gbı kɔ́kɔ́ ye kélɛ.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbõ yõ ye Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ tyi pól yĩnɛ n tɛ̃. Ǹmɔ gbõ yõ ye tõ
ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
21 Liyel ye kõ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkìlɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Kristalɛ. Ǹmɔ ye wilki
sah álɛ ǹ tyí yõ.
22 À á pɔkɔ mɔ à á pı ǹ tyílɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂ gbõ yõ-á á pĩ nɛ, wǎh ǹ
vyãhlɛ á kõ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh kı sè wɛ n pi.
23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh kı mɛ mìnì yo mè n ku. Yé yõ wilki yĩn ye tir sɔkɔ ń kõ mé
náh ń syı pɔ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ.

24 Á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á tir yó kãhlı n sah yé yõ à yuku yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tı̃nnɛ
dɛ́. Yòhnı̀nmɔnɔ ye á n yohnı n mɔ yélɛ sɔ̃nko nı̀vı̀nı̀ wɛ yé sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ mɛ yé tah
sah Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ŋ́mɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyí mé n syı n pɔ yé tı̃nnɛ mé pɔ yèkwɔrı yɔrı
mɔ yé yõ ńtɔ̃.
2 Ŋ́mɔ-à kı yèkwɔrı mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kı pı ńmɔ nı̀vı̀nı̀ yõlɛ, nɛ́ yépi náh máh yèkwɔrı
mɔ yépi nónó sɔkɔ?
3 Mé sɛ́bɛ́y mè wãrkı tɛkı mɔ yé tyí, sɔ̃nko mé káh pɔ yé tı̃nnɛ yé túkù kɔ̃ pè yèkwɔrı
mɔ ń sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̃ yı̃nɛ nı̀vı̀nı̀ mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ. Mé kè pı̃ yı̃ı̃ nɛ, mâh mɛ nı̀vı̀nı̀
sɔkɔ, kè n pı nı̀vı̀nı̀nɛ yépi tɔ tyí.
4 Ŋ́mɔ-á sɛ́bɛ́y mènɛ n wãrkı gbı̃ nɛ̂nɛ, ń nı sɔ̃ mɛ yíkínɔ́lɛ, ń lékãm sɔ̃ mɛ vye fɛ̃kı tɛ́
yétı̃ mɛ n kah n kwɛ. Yèkwɔrı náh sɔ̃ mé n yah n kɔ̃ mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sɔ̃ mɛ ké
tyí nɛ yé pı̃, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyı syı ńyãh tyí.
5 Yèkwɔrı-à wɛ ǹnî yó gbɔ̃ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pı dɛ́, yé pól yõ ye tɛ̃ yɔrı mɔ kélɛ. Ŋ̀tɛ
áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á kı nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrı mɔ kélɛ.
6 Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á kı lékàh nɛ̂nɛ à kɔ̃, képah kı yı̃nɛ ǹnɛ.
7 Képah ye, yé yı̃nɛ yè yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ yè mó ǹ nı de, sɔ̃nko yèkwɔrı káh pɔ ǹ yáh-ńsah
tyɛ n kah mɔ.
8 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kı nɛ ǹ tyí-á mɛ nɔ yé tyí.
9 Máh sɛ́bɛ́y mènɛ n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ mé yé
gbı yah, yáh kı mɛ n sah ń yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ.
10 Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kɔ̃, ńmɔ tɔ kı yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Té yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ ǹnî kɔ̃, yépi yı̃n
ye mè n pı kélɛ Krista yah sɔkɔ.
11 Képah sɔkɔ, sétãn yɔ̃tɛ̃ náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ yah mɔ́-ńsahlɛ
n pnɛ dò.

Pole sɔ̃nɔ fɛ̃kı̀nɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

12 Máh yı̃ni tɛ̃ Turası mara sɔkɔ Yesu Krista Nı̀vı̀nı̀ tir yó-ńsah, mé kè wɛ Liyel ké wɛ̃kı̀
yıkı mɔ ń kɔ̃ pallɛ.
13 Ŋ̀tɛ mé náh ń yũnpi Tite wɛ nénpɔ́ sɔkɔ. Kăh pı sɛ̃, ń sɔ̃nɔ náh sɔ̃ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fı̃́ núkú
sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kı̀ ni nénpɔ́ tãn tyí, té sɔkɔ Masedonı mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ

14 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pı tɛ̃nwɛpulɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ
Kristalɛ. À á kɔ̃ á Krista dùkùlɛ n yo n tɔ̃ n mɔ n kɔ̃ tãntãn pól sɔkɔ, sɔ̃-á làsèkwɛ̌l pãn
n tɔ̃ n mɔ tyah pól sɔkɔ.
15 Ápi pı làsèkwɛ̌l pãn pènɛ̀kı̀ tyí kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ Kristalɛ. Névye
nónó-á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kı̀ yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yíkínɔ́ wɛ̃kı̀ yõ, pãn mè mɛ n yı̃ni n tɛ̃
pé pól tyí.
16 Túkù tyí, á mɛ n pɔ̃ kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù tyí mó, á mɛ n pɔ̃ pallɛ
nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ŋ̀tɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ kı fɛ̃ képah pı wɛ́?
17 Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yı̃. Ápi tɛ̃ wɔ náh mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ. Liyel
ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ yah sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃ yõ Kristalɛ.

3

1 Ápi se tɔ̃ yı̃nɛ á gblɔ̌y dùkù yɔ́nɔ́lɛ yé tyí? Képah náh pı, á se yı̃nɛ à sɛ́bɛ́y yó wãrkı
yé kɔ̃ à á gblɔ̌y dùkù yo yé syah, sɔ̃-á túkù kélɛ n pı? Tı̃, yépi se kı wãrkı á kɔ̃ sɛ́bɛynɛ,
nɛ̂ sɔkɔ-á yé kı mɛ ápi dùkù yo?
2 Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mènɛ. Kè mɛ wãrkínɔ́lɛ á nnɔ sɔkɔ. No pól kélɛ n pnɛ, té kélɛ n
kar n pnɛ.
3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mènɛ, nɛ̂ sɔkɔ wɛlɔ-á Krista á kɔ̃ á wãrkı. Wãrkínɔ́
mènɛ, min nétɛ̃ Liyel Mirki gbɔ̃ níy ye, wãrkı wãrkı kwâh níy náh. Dyêh fábkɔ́ fábkɔ́
yõ sɔkɔ náh kélɛ wãrkínɔ́lɛ dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ ye.
4 Krista gbɔ̃ yõ ye á sɛ̃nyı̃nɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah sɔkɔ.
5 Ápi-á tyi nónónɛ n pı yɔ̀, á yɛ̃ngbɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ náh á fɛ̃ n pı sélɛ dɛ́, Liyel kɔ̃nɔ́ ye.
6 Ŋ̀mɔ ye á kɔ̃ tɛ̃nwɛnɔlɛ á fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késãn tyilɛ névyelɛ n kwɔ. Kénɛ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n wil tyi kɔ̃nsàhnɔ́ wãrkínsàhnɔ́ sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh

ye kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi kõnsàhnɔ́ nɛ̂-á wãrkínsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ.
Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ n kõ.
7 Tyi kõnsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, ké wãrkínmɔnɔ gbĩ́nɛ dyêh fábkɔ́
fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃rí sõ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kõ kè n tɛ̃, fɔ́ɔ́ Yisrayel no náh sõ mɛ fɛ̃
n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ tɔ̃rí náh mo póllɛ.
8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á tõ nɛ̂nɛ n pɩ, képah náh Liyel tɔ̃rí wɛ̃kɩ n kal n pi di?
9 Tyi kõnsàhnɔ́ wãl kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yíkínɔ́lɛ, gbílkínɔ́-à wɛ képah tyí sɔkɔ, gbɩ
wɛ̃kì kɔ́nɔ́ wɔ se pyě.
10 Á kɩ fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ nɛ tɔ̃rí nɛ̂-á sõ mɛ gben tɛ̃nɛ, núkúnúkú tyí-á képah tɔkɔ yõ.
11 Gbílkínɔ́-à mɛ sah mó-ńkɛ̃ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyě.
12 Á gbõ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nɩ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ.
13 Ápi náh mɛ pɩ Moyisi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á sõ fwɔ vike tũ ǹ yah sɔkɔ sɔ̃nko Yisrayel no káh
ǹ yèpɔ tɛ̃́nɔ́ yal n mɔ gbĩ pĩ, képah nɛ̂-á sõ mo mo tyí náh kélɛ.
14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh tyi kõnsàhnɔ́ kédyâhlɛ n kar, kénɛ
fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh tɔkɔ to pé yah. Nɛ́ nɛ̂ náh ǹ wrɔ́
kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh n tɔkɔ n to tɛ̃ yah.
15 Gbɩ yõ à pɔ syɩ kwɛy tyí, pàh Moyisi tyi kõnsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ pé
lékãm yah fɔkɔ n tũ n sah.
16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n to tɛ̃ yah sɔkɔ.
17 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃, Liyel Mirki ye. Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ ńyãh sɔkɔ, névye n
nɛ mɛ pé gblɔ̌y yõ nɛ́npɔ́.
18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃ wɔ yah. Á dùkù mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃rílɛ n wɛ̃kɩ. Á vi mɔ
pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. Wãn mɛ n mɔ n yuku á tɔ̃rí yõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃́hnɔ́ nónó wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tõ mɛ̀ dahbɩ á gbõ, képah ye á kélɛ n pɩ wílkúnì kɛ̃́nɛ.
2 Sen tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ n pɩ yĩ́nvĩ̀ kɛ̃́nɛ,
á náh mɛ Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ n yo tɔ́tɔ́, sɔ̃nko névye pól sɛ̃
á yõ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ǹtɛ ápi-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tõ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ kyɔ̀ɔ, tyí yíkípú tyí ye kè náh
mɛ kyɔ̀ɔ.
4 Sétãn yõtɛ̃ nɛ̂-á kèkõyɔ̃ mɛ̀ tõlɛ, ǹmɔ ye fɛ̃ntũ̂ mɔ pé yah. À kàh-ǹsah tũ pé tyí, sɔ̃nko
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á Krista tɔ̃rí kyɔ̀ɔ nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, pè káh fɛ̃ képah wɛ. Tɛ́ Liyel kètɔ̀ ye mó tõ
Kristalɛ.
5 Ápi gblɔ̌y tyí náh á n yo n kõ dɛ́, Yesu Krista tyí ye á n yo n kõ nɛ ǹmɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Ápi tɛ̃ wɔ pɩ tõnpɩbɩlɛ yé tyí Yesu Krista yĩnnɛ.
6 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃ kyɔ̀ɔ mɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ǹmɔ ye kõ mɔ kyɔ̀ɔlɛ ápi nnɔ
sɔkɔ, sɔ̃nko névye ǹ tɔ̃rí wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista yèpɔ sɔkɔ.
7 Kénɛ tahrɩ mɛ̀ ye ápi kõ, ápi nónó-á sohkɩ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ puri pĩ́n tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃nko névye
pĩ nɛ ńkɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil ápi tyí, kǎh wil Liyel tyí.
8 Fɔ̃hnɔ́ mɛ n sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃ kwlɔ. Á lékãm mɛ vye fɛ̃kɩ,
ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ.
9 Pè mɛ kõ á náh à álɛ n fõh, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kõ. Pè á mɩ min, ǹtɛ á náh ku.
10 Yesu-á fɔ̃́hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ sõmɛsɔ̃. Képah ye kɩ
névye kõ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
11 Nɛ́ ápi náh ku, gbĩ́mɛgbĩ á kɩ mɛ kũnɛ n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á mó
sohkɩ kɛ̃́nɛ, kè kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.
12 Kǎh pɩ sɛ̃, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ, yépi mó mɛ tyé-ńkɛ̃ minnɛ n wɛ.
13 Kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé sɛ̃ Liyel yõ, képah ye ń kõ
mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kõ á ǹ wɛynɛ n yo.
14 Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékɔ́lɛ, wǎh kɩ ápi tɔ lékyî
yilki mɔ, tɛ́ kɩ kyɩ ápi ànɛ̂ yépi sah ǹ tnɔ̂.
15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́ képah sɔkɔ ye mó Liyel kɩ yõbènɔrɩ náhnáh
pɩ névye tyí, sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyí, pè mó ǹnɛ n gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃

16 Képah ye kè náh mɛ wílkúnìnɛ ápi tyí póllɛ. Á wil gbɛ̃́nsê tyí-à kɩ sɔ̃ mɛ n yɩkɩ n
yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah n pɩ n yuku sãnnɛ sõmɛsɔ̃.

[17] Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃ yèvyãhrɩ kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah náh mɛ sãh
yah yah tɛ̃nɛ tyɛ́-ńkɛ̃ yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyí sõwãh.
[18] Yĩ-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi mɛ n yah n kɔ̃. Kè náh yî nónónɛ n wɛ n
pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ-á n tɛ̃ n pnɛ yî nónó yõ, sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n
tɛ̃ n pnɛ nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ.

5

[1] Wil gbɛ̃nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀, ké tyí-à pɔ yɩkɩ, Liyel kɩ min
tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩnyõ, nɛ̂-á kɩ mɛ kũmm yõ sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃npɩnɩ
náh kélɛ.
[2] Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ n gbĩ ké yĩnnɛ.
[3] Ǻyáh kɩ wɛ de ké sɔkɔ, á wil tìtí náh tɔ̃ n wɛ n pi.
[4] Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á min kɩ n pɩ n pi sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kɩ mɛ gbĩ̀nɔ́ sɔkɔ tókɔ́pékè sɔ̃ á
yõ. Min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ, kè náh mɛ á kɩ nɛ á sɔ̃ mɛ ké tyí yíkí-ńsahlɛ n
yah n kɔ̃ dɛ́. Yíkí-ńkɛ̃ min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á Liyel kɩ á kɔ̃ n pi yĩnyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ
yɩkɩ yɩkɩ tyí mɛ̀ swɔ tɔkɔ.
[5] Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrɩ nónó-á à kɩ n pɩ n pi á tyí, ǹ Mirki ǹgbò
ye à tɛkɩ mɔ á kɔ̃ sé sɔkɔ.
[6] Képah ye, á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ gbĩmɛgbĩ nɛ á min tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ tɛ̃ á wil gbɛ̃nsê mɛ̀ tɛ̃
sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
[7] Ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbõ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́ gbȍ yõ náh.
[8] Á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ á min yal wil gbɛ̃nsê mɛ̀ sɔkɔ, kè kyɩ n
tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂.
[9] Ǹtɛ kàh kɩ se wɛ wil ò; kàh kɩ se wɛ wìl-ǹkɛ̃nɛ ò; áyáh pɩ sɔ̃ tɛ́ á tyí n nɔ n pi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ n yah n kɔ̃.
[10] Yé náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kɩ mɛ pèpɛy pɩ kèkõyɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ, à kɩ à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kɩ mó mɛ pèkè pɩ, à kɩ à dyah kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbõ yõ

[11] Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ. Képah ye, á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á
névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ yah tíkílɛ n pɩ. Ápi fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ,
yépi tɔ api pĩ yĩ́ĩ.
[12] Á gblɔ̃̌y dùkù náh tɔ̃ á n yo yélɛ n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah ye á yélɛ n kɔ̃ yè fɛ̃ yé gblɔ̃̌ynɛ
n gbilki ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, wɛ́nyo-ńsah kɩ wɛ yé tyí yĩ yah pípú tyí.
[13] Ápi yõgbèl-à kɩ sɔ̃ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à kɩ se mó mɛ gbrɛ́y, yépi yĩn
ye.
[14] Krista tyínɔnɔ ye yah syi ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ nɛ́núkú-á ku no pól swɔ sɔkɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃, kè mɛ á kɩ nɛ no pól tɔ sɔ̃ ku.
[15] À ku no pól yĩnnɛ sɔ̃nko nónó-á mɛ min sɔkɔ, pè káh pé minnɛ n pɩ pé gblɔ̃̌y yĩnnɛ,
nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki mɔ, pè kélɛ n pɩ ǹmɔ yĩnnɛ.
[16] Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ á náh tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yah n pi à yĩnɛ névi yɔ̃̏tàhsyi yáhnɔ́lɛ.
Áyâh sɔ̃ sõ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃, núkúnúkú á náh tɔ̃ mɛ ǹnɛ n yah sɛ̃.
[17] Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nɩ n vi n mɔ. Ǻ ǹ pɩ dùkù kédyâh fĩn n
mɔ, ǹ tɛ́ pɩ dùkù késãn tɔkɔ.
[18] Liyel tõ vyãh ye sépi póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista gbõ yõ, tɛ́ mɛ wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ tõ dahbɩ ápi gbõ.
[19] Yé náh wɛ di, Liyel náh kèkõyɔ̃́ névye tyípêl mɔ kɔ̃, à syɔ̃ Krista tyí à pé wrɔ́ kwrɔ
mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyí yɔ́nɔ́ dahbɩ ápi gbõ nɛ, á névye wrɔ́lɛ n kwrɔ n mɔ
péwɔlɛ.
[20] Krista yĩn yõ ye ápi mɛ n wɛkɩ. Kè mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃ n yo n mɔ névye tyí ápi gbõ
yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Krista yĩn yõ nɛ, yé yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ.
[21] Krista nɛ̂-á à náh tyípékè pɩ yah, Liyel ǹmɔ twah mɔ ápi tyípêllɛ, sɔ̃nko ǹmɔ gbõ
yõ, ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah sɔkɔ.

6

[1] Ápi-á pɩ Liyel tõ pɩ mùnɛ sɛ̃, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ wǎh yõbènɔrɩ nɛ̂
pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yõ kɛ̃nɛ.
[2] Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃:
«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbĩ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ mɛ̀ ye núkúnúkú yɔ̀.

Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*
3 Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yó ńtɛ̃ yõ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ wɛ́nyo-ńsah wɛ á tõ tyí sɔkɔ.
4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ Liyel tõnpɩbɩ kègblɔlɛ. Á mɛ gbah tɛ̃
yèvyãhrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro náhnáh.
5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ. Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ tãn pèl pínɔ́ sɔkɔ. Ǽ náh mɛ
n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n wɛ n yõ.
6 Á mɛ tõlɛ n pɩ Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékãm póllɛ. Ǽ mɛ tyilɛ n sro mɛ pèpɔrɩlɛ
n pɩ Liyel Mirki gbõ yõ. Tyínɔnɔ yèsyìkì mɛ á sɔkɔ,
7 ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á mɛ n yo Liyel tǎhkì gbõ yõ. Gbɩ wɛ̃kì kóló ye ápi pɩ á mɛ́fwó yîlɛ
à á sépɛ́bílɛ n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y yõlɛ n syɩkɩ.
8 Névye á dɔkɔ n mɔ, képah náh pɩ pě á kõ fɛ̃. Pě á yĩ́gbílɛ n yo, képah náh pɩ pě á
yĩ́pollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mìnyobelɛ, tɛ́ gblɔ yópú ye mó tõ álɛ.
9 Pě álɛ n pɩ pé kósyì á pĩ, tɛ́ pè mó tõ álɛ n pnɛ kyɔ́. Pě álɛ n pɩ lékyî sɔ̃ álɛ tɛ́ vye ye
mó tõ álɛ. Pě fõhnɔ́lɛ n sah á yõ, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ.
10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ á tyí, tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ́ à n nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Pě álɛ n tɔkɔ n pɩ
yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tõ mɛ névye náhnáhlɛ n pɩ tahbɩlɛ. Pě álɛ n pɩ kwâh kɛ̃púlɛ, tɛ́ yíyìn
pól mó tõ mɛ á tyí.
11 Korɛ̃ntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ.
12 Ápi náh á fɔkɔ kwĩnki yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ.
13 Sú-á ńkɛ̃nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃npì tyí sɔ̃, sɛ̃ ye mé mɛ n yo tyilɛ yé tyí. Yé yĩnɛ yè kè pĩ
á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n mɔ yĩ́ĩ álɛ.

Kyɔ̀ɔ́ ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Gbɩ wɛ̃kì kóló ànɛ̂ tyítúkúnì
pínɔ́ náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ. Kyɔ̀ɔ́ ànɛ̂ fɛ̃ntũ̂ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ.
15 Krista ànɛ̂ sétãn yõtɛ̃ wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi
wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ.
16 Fal fal tãn náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ápilɛ, Liyel
ní-ńsah gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:
«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtãn sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»
17 Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.
18 Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩnpì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo, ǹmɔ nɛ̂-á
tǎhkì nɛ́tɛ̃nɛ.»

7

1 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ nópilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó pól-á
silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ, á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah
ǹ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

2 Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ gbõ tyɛ. Á náh
syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ.
3 Yé káh wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dɛ́. Mé kè yo sah tɛ yé tyí nɛ á
min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kũ ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á wrɔ́ yɩkɩ.
4 Ǹ sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩ́ĩ nɩ dénɔ́lɛ ń tyí. Yèkwɔrɩ duke
pól sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì mɛ kah mɔ ń sɔkɔ.
5 Áyáh fyɔ̀ pɔ de Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke pól núkú syɩkɩ á yõ, á náh wɛ
mɩ yah kwéy ńtɛ̃nɛ. Mâl ye yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ.
6 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃nkwlɔpu nɩ dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃ á nɩ kɔ̃ kè de.
7 Kè náh mɛ nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kɔ̃ kè de, yáh sõré nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ képah tɔ ye. Tite
pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃, ànɛ̂ yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ
yuku yĩn sɔ̃ à ń vyãhlɛ n syi. Képah wãn gbah mɔ ń nìvìnì yõ.
8 Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ ké tɛ́kínmɔnɔ
náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́
kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí.
9 Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí. Kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah yĩn náh dɛ́,
yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah yĩn ye. Yé yèkwɔrɩ mɛ̀ sɔ̃ mɛ
yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃, á náh pèkè yɔ́ ńtɛ̃ pɩ yé tyí.

* **6:2 6.2** Yah n tɛ Yesayi 49.8.

10 Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, képah névi pɩ dùkùlɛ n vi n mɔ
à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ, kè náh n pɩ nàhnpĩnɛ tɛ̃ tyí. Ǹtɛ kèkõyõ tyi sõnɔ-á
yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ kũnɛ.
11 Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, kăh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̃̌y kõ yĩ̃í.
Yé mɛ gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kõ.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yĩ̃í yé gblɔ̃̌ynɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pɩ́nɔ́lɛ.
Ǹ wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yĩ̃í Liyel wɛ̃kì kóló sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyí nɛ fɔ̃̀hnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yĩ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ.
12 Ǹmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ tyítúkù pí-ò yĩnnɛ, képah náh pɩ tyítúkù-á pɩ névi
nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yĩnnɛ dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pĩ Liyel yah sɔkɔ nɛ ápi tyí-á mɛ tah yĩ̃í
yé tyí.
13 Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, té kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yáh Tite nɩ sũ ǹ
nɩ kõ kè vɩ sɔ̃, kè wãn mɔ ápi nìvìnì yõ.
14 Mé lésõ ń gblɔ̃̌y yõ sah kwéy Tite tyí yé tyí sɔ̃wãh. Ǹtɛ yé náh mó sennɛ ń tɛ̃. Áyáh
dar té gbɩlɛ n yo sɔ̃ yé tyí, sɛ̃ ye á yo yé yĩngbílɛ Tite tyí, té à mó ńtyɩ̃́nɔ kyɩ kè wɛ sɛ̃.
15 Yáh à tõ sah tɛ̃ té yɔ̃̀yen sah ǹ yõ sɔ̃, ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ kélɛ, képah ye yé tyí gbah nɔ
yĩ̃í ǹ tyí.
16 Kè mɛ nìvìnìnɛ ń tyí, à tɛ̃ wɛ ń gbɔ̃̀ sah yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì-á pɔ́ mɔ́rí nɛ̂ mɔ

1 Ǹ yɩ̃́npyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ tyí, á mɛ ké tyí nɛ
á kè yo yé syah.
2 Yèkwɔrɩ duke náhnáh sɔ̃̀ pè yĩni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì sɔ̃̀ mɛ kah mɔ pé sɔkɔ.
Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ yɩ̃́nkõpu kègblɔlɛ.
3 Ǹmɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à syɩ pé gbɔ̃̀ yɩ̃̀n tyí, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé gbɔ̃̀ yɩ̃̀n ńtɛ̃ yõ
à yĩnɛ pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.
4 Tɛ́ mɛ kè gbah yah kõ ápi tyí nɛ á yɛ pé gbɔ̃̀ dahbɩ á tyí yòhnìnmɔnɔ mɛ̀ tɛ́kínmɔnɔ
sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃pú tyí.
5 Ápi-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂nɛ n yah n kõ, pè kè pɩ kah mɔ képah yõ ńtɛ̃nɛ. Pè pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel
ǹgbò kõ, képah náh, té pé gblɔ̃̌y dahbɩ ápi tɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ à yĩnɛ Liye dyɔ yĩ̃í tɛ̃̀nɛ.
6 Képah ye, á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rí syínɔ́ tɔ̃̀ nɛ̂ tyah yé tĩ̀nnɛ, à kè pɩ n dal n mɔ.
7 Sɔ̃-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ, yé n wɛkɩ n pnɛ, yɩ̃́pĩ̂lɛ yé
sɔkɔ, sɔ̃́rélɛ yé sɔkɔ yɩ̃̀n kɛ̃nɛ, à tahlɩ névye tyínɔnɔ nɛ̂-á á dahmɔ yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ
á mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
8 Kyɩ̃́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ máh képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh no tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ
tyílɛ n yo yé tyí, mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ tyínɔnɔ kègbɩ-á mɛ yé sɔkɔ.
9 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-á kwâh
nétɛ̃nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̃̌y pɩ yãm nɛynɛ sɔ̃nko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ.
10 Ǹmɔ sõnɔ-á nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyí tĩ̀nnɛ, képah ye mé n yo yé tyí. Képah mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ yépi
tyí yépi nónó-á pɩ gbrolɛ yán dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ mɔ, té kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ké
pínɔ́ yáhntɔkɔnɔ wil yépi tyí.
11 Kăh pɩ sɛ̃, núkúnúkú yé tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ. Yáh kè yah tɔkɔ sõnɔ pèpɛynɛ sɔ̃, yé
kè pɩ n dal n mɔ sɛ̃ à yĩnɛ yé gbɔ̃̀ yɩ̃̀nnɛ.
12 Yé náh wɛ di, wâh yĩ kõ á gbɔ̃̀ yɩ̃̀nnɛ à yĩnɛ wáh kè yah tɔkɔ sɔ̃, képah tyí nɔ Liyel
tyí. Kwâh nɛ̂ náh mɛ á tyí, à náh képah níynɛ n tɛ̃.
13 Mé náh yo nɛ yé yé gblɔ̃̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyí pɛkɩ yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí
nɛ yé kè pɩ yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ.
14 Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, kwâh mɛ yépi gbɔ̃̀. Képah ye, kwâh náh mɛ nónó tyí, yé pélɛ n yohnɩ
n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ pépi tyí tɛ́ kɩ n knɛ yépi tyí, pè kɩ yé yohnɩ mɔ. Kàh pɩ
sɛ̃, yé pól kɩ mɛ núkúlɛ,

15 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel dò, wãn náh wũ ǹ
tyí. Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel kwéy, ǹ tyí náh tɛkɪ.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

16 Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnɪ̀nmɔnɔ dékè dahbɪ Titi nɪ sɔkɔ, sɔ̃-á sɔ̃̀ à kè
dahbɪ ápi nnɔ sɔkɔ.
17 Ɑ́yáh nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnɪ̀nmɔnɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ ǹ nɪ sɔkɔ sɛ̃́, à
núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̌y ńtɛ̃nɛ nɛ, páh kɪ yuku yé tɪ̃̀nnɛ.
18 Ɑ́ mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɪ n mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, nɛ̂-á Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̃̀nɔ́ pól mɛ ǹ
yɪ̃́ngbílɛ n yo Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yónɔ́ tyí sɔkɔ.
19 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̃̀nɔ́ yah wilki nɛ à ápi tɛkɪ mɔ á
kyɪ pèpɔrɪ tɔ̃̀ mɛ̀ pɪ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pɪ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ à kélɛ n wɛ̃kɪ tɔlɛ nɛ tɔ̃̀
mɛ̀ pínɔ́ tyí-á mɛ nɔ á tyí.
20 Ɑ́ mɛ tyi póllɛ n pɪ tɔlɛ nɛ, pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á dahbɪ á gbɔ̃̀, á ké tyi tɔ̃ sah pɪ pɔ tyɛ á
káh yɪ̃́nyíkɪ̀ wɛ ké tyí sɔkɔ.
21 Ɑ́ mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́,
á mɛ ké tyí nɛ á nɛ n tɔ̃ n sah n pɪ névye tɔ yah sɔkɔ.
22 Ɑ́ ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɪ mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Ɑ́ à wɛ mɔ yah gbáhyɪ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ sé
pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃ kal núkúnúkú, wǎh sɔ̃̀npílɛ
mɛ sɛ̃ yɪ̃́ɪ̃́ yépi yɔ̃ sɔkɔ.
23 Titi tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɪ ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi yĩnnɛ. Ǹtɛ á
yṹnpyé tɛ́lɔ́ wɔlɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̃̀nɔ́ ye tɛkɪ mɔ pélɛ, Krista yĩn gbilki yĩnnɛ.
24 Képah ye, yé kélɛ pè wɛ̃kɪ nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yɪ̃́ɪ̃́ yé tyí, sɔ̃̀nko Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̃̀nɔ́
kè wɛ, pè mó pĩ nɛ gbɪ-á mɛ á tyí á yélɛ n sɔ̃.

9

Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̃̀ yòhnɪ̀nmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

1 Yòhnɪ̀mɔnɔ nɛ̂-á kɪ n tɛkɪ n mɔ n pi Yude mara Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí, yɔ̃ náh mɛ ké tyí
mè sɛ́bɛ́y tɔ̃ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
2 Mé pĩ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pɪ. Mé mɛ yélɛ n sɔ̃ ńtɛ̃nɛ Masedɔnɪ mara Yesu yɔ̃
sɛ̃pṹ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ, Akayi mara Yesu yɔ̃ sɛ̃pú-á mɛ pé gblɔ̌y vi tɛ yòhnɪ̀nmɔnɔ
pɪ yĩnnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kǎh pɪ sɛ̃, yépi nónó-á mɛ kénɛ mara sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mè
sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ.
3 Mé á yṹnpyélɛ n tɛkɪ n mɔ yé tyí, sɔ̃̀nko máh mɛ yélɛ n sɔ̃ sɔ̃̀nɔ́ nɛ̂nɛ yĩ mè tyí sɔkɔ,
kè káh pɔ pɪ yɔ̃ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi sah kègbɪ yɔ̃ sɔ̃-á mé yo kélɛ.
4 Kàh kɪ pɪ dùkù yɔ́lɛ, tɛ́ Masedɔnɪ mara tãn-à kɪ pɔ́nɔ́ yɪ̃́ ńmɔlɛ, tɛ́ pɔ nɛ yah yé náh
mɛ yé gblɔ̌y vi sah, kè kɪ pɪ sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh sɔ̃̀npílɛ kàh sɛ̃ yé yɔ̃. Tɛ́ yépi ńtɛ̃
wɔ tyí ye kè kɪ pɪ sennɛ. Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé képah yo.
5 Képah ye, mé kè sɔ̃ nɛ máh yĩnɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ, pè pɔ pɔ́
mɔ́rí mè tyí yahlɛ n wah yáh yé vyɑ̃h kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ; sɔ̃̀nko máh kɪ pópó n pi, ké tyí yah
nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-á kɪ kè wɛ̃kɪ nɛ yáh kè pɪ yé dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, kyɪ̃́nmɔnɔ náh pè
kyĩ mɔ yélɛ.
6 Yé se kè pĩ nɛ, névi nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́ nɛ̂-à duku mɔ
dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ dò tɔkɔ tɛ́.
7 Yé nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ yè kɔ̃ à yĩnɛ yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Nɛy káh kɔ̃
à mó tɔ̃ ké nàhnpĩnɛ n gbo, képah náh pɪ, pè sɔ̃ tɛ̃ kyĩ mɔ. Yé náh wɛ di, nɛ̂-á n yĩ n kɔ̃
nɪ̀vɪ̀nɪ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí.
8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ Liyel tyí kɪ fɛ̃ pèpɔrɪ duke pól pɪ yɪ̃́ɪ̃́ yé tyí, sɔ̃̀nko yî nónó pól yétɔ̂-á mɛ
yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃ yè fɛ̃ pèpɔrɪ duke póllɛ n pɪ,
9 sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«À ǹ nɪlɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,
à n yĩ yɑ̃m tãnnɛ n kɔ̃ n yɪ̃́ɪ̃́.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɪ tyí yɪ̃̀n náh mɛ.»
10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètɔ̃lɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yɔ̃ yɔ̃ yɔ̃kelɛ ǹnɛ n kɔ̃, ǹmɔ ye kɪ kwáhdúkúlɛ
yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kɪ kè kɔ̃ kè kɪ kwel, kɪ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɪ pínɔ́ yɔ̃.

* **8:15 8.15** Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

11 A kı yé pı kwâh nátãmnɛ gbı̃́mɛgbı̃́, sɔ̃nko yè fẽ fòkòpènɔrılɛ n pı tyɛ́-ńkẽnɛ. Képah
sɔkɔ, yáh yı̃ nónónɛ álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé náhnáh kı wɛkı Liyel tyí sépi yı̃nnɛ.
12 Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rí mè kı Yesu yɔ̃ sẽpú yohnı mɔ. Tɛ́ kè náh n yı̃n n pi képah
ó tyí dɛ́, kè kı névye náhnáh kɔ̃ pè kı pèpɔrı pı̃́nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃.
13 Yɔ̃re tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pı, pàh kı kè wɛ pè kı Liyel yı̃n gbilki yáh sɔ̃npílɛ pı nɛ́gblɔ́lɛ à fẽ
syi tɔ̃̀ pı Krista Nı̀vı̀nı̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Pè kı tɔ̃ Liyel yı̃n gbilki yáh sɔ̃npílɛ yé gbɛ̃̀n yı̂lɛ
pépi ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnı mɔ.
14 Pè kı níri pı yé tyí, kı pé tyínɔnɔlɛ yé wẽkı yɔ̃̀bènɔrı ǹgbẽ mè yı̃nnɛ, Liyel-á nɛ̂ pı
yé tyí.
15 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yɔ̃ ǹ pèpɔrı ǹgbẽ pínɔ́ yı̃nnɛ, nɛ̂-á ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyıkıpulɛ n kɔ̃

1 Ńmɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkı dáb dáb, tɛ́ mâh gbɛ mɔ yélɛ mè
n nɛ n wɛkı fyɔ̌rı̀ fyɔ̌rı̀. Yesu Krista népír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nı̀gbɛ̀kı̀ yı̃n yɔ̃,
2 ńmɔ Pole kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌y yɛ, máh kı pɔ pɔ yé tnɔ̂, yé káh ń kɔ̃
mè pɔ nɛ n wɛkı fyɔ̌rı̀ fyɔ̌rı̀ yépi tɔ tyí, sɔ̃ mé mɛ kè sɔ̃ sah pı pı tẽnɛ névye tyí nónó-á
mɛ n sɔ̃ nɛ névi yɔ̃̀tàhsyi pı dùkù-á ápi sɔkɔ.
3 Gbı ye névye tẽ wɔ ye álɛ ó, ǹtɛ áyáh mɛ́kı̀ nɛ̂ sɔkɔ yɔ̀, névi yɔ̃̀tàhsyi tǎhkı̀ náh á n
fwo kélɛ.
4 Ápi-á mɛ́kı̀lɛ n pı mɛ́fwóyı̂ nónónɛ, névi gbẽnpınɔ náh sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tǎhkı̀
mɛ sé sɔkɔ kı fẽ Liyel sépɛ́bí tyí yıkı ànɛ̂ sɔ̃nɔ túkúnı̀nɛ.
5 Kénɛ mɛ́fwóyı̂ gbɔ̃̀ yɔ̃, ápi mɛ gblɔ̌y gbílkípú tǎhkı̀lɛ n yıkı pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ kàh-
ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pı̃. Á mɛ névye yɔ̃lɛ n vi n mɔ pè kɔ̃ pè n sah Krista
tyí yɔ̃.
6 Yáh kı pɔ n sah pallɛ Krista tyí yɔ̃ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ápi náh tɔ̃ nòhnı̀-ǹkẽ tir sah kè n sɔkɔ
n pi fɔ̃́hnɔ́ kẽnɛ ké tyí sɔ̃́wãh.
7 Yé yı̃́-á mɛ tyi nónó yɔ̃, yě tyilɛ n yah n tɔkɔ à yı̃nɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sẽ ké yɔ̃ nɛ
páh mɛ Krista tyí yɔ̃, tẽ yı̃nɛ à kè pı̃ yı̃̃́ tɔlɛ nɛ sɔ̃-á pélɛ Krista tyí yɔ̃, sẽ ó-á ápi tɔlɛ ǹ
tyí yɔ̃.
8 Tẽ ǹgbẽ tẽnwɛnɔlɛ á kɔ̃ nɛ á yé yohnı mɔ yé yuku yahlɛ. A náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí yıkı
yı̃nnɛ. Tɛ́ ńmɔ-à kı sɔ̃ mɛ ń gblɔ̌y yɔ̃ sah kah mɔ kwéy képah tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ
sennɛ ńmɔ tyí.
9 Kè náh mɛ á kı nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí à tíkílɛ n mɔ yé sɔkɔ
dɛ́.
10 Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fíí yélɛ tɛ́ sɛbɛ́ynɛ n tɛkı n mɔ yé tyí mè n nɛ n nɔ
n wɛkı fyɔ̌rı̀ fyɔ̌rı̀ ké sɔkɔ, tɛ́ mâh pɔ yé tnɔ̂ mè n pı tẽnkwlɔ-òlɛ, wɛ̀nfı̀ ó-á mè n nɛ n
wɛkı.
11 Névi nɛ̂-á n yo képahlɛ, tẽ yı̃nɛ à kè pı̃ nɛ sɔ̃-á ápi wɛkı tɛkı mɔ á sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ,
áyâh pɔ yé tı̃̀nnɛ sẽ-á á kı n wɛkı.
12 Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yı̃́gbílɛ n yo, ápi náh á nılɛ n syãh à á gblɔ̌ynɛ n sãh
pépilɛ. Lékãḿ kẽ névye ye pélɛ, nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pı sãh sãh dúlɛ à wẽnɛ n sãh kélɛ.
13 Yı̃́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tẽ wɔ náh á gblɔ̌y gbilki n kah n mɔ n pi képah yɔ̃. Tɔ̃̀
nɛ̂-á Liyel dahbı á gbɔ̃̀, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃-á á yı̃ni tẽ yé tı̃̀nnɛ, ápi kı á gblɔ̌ynɛ n gbilki à yı̃nɛ
képahlɛ.
14 Á náh n kah n mɔ n pi képah yɔ̃, á kı nɛ á kósyı̀ pɔ yé tı̃̀nnɛ. Ápi ǹgbò ye pɔ yé
tı̃̀nnɛ à pɔ Yesu Krista Nı̀vı̀nı̀ tir yo yé tyí.
15 Á náh n kah n mɔ n pi képah yɔ̃, kı pɔ á gblɔ̌ynɛ gbilki no tɛ́lɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ yı̃nnɛ. Ǹtɛ
á mɛ ké tyí nɛ yé yuku yahlɛ Yesu yɔ̃ sẽnɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko wãn mɔ á tɔ̃̀ yɔ̃ yé tı̃̀nnɛ à yı̃nɛ
yı̃n-ńsáh nɛ̂-á á kɔ̃.
16 Képah náh, á kı fẽ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ tãntãn tɛ́lɔ́ sɔkɔ nónó-á sé gblɔ̌y yépi tı̃̀nnɛ.
Á náh ǹnı̂ yɔ́ ńtẽ tɔ̃̀ pínɔ́ tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi.
17 Kè mɛ wãŕkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y
gbilki, Tẽ ǹgbẽ-á tyi nónó pı ápi tyí, tẽ ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yı̃nnɛ.»*

* **10:17 10.17** Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korẽntı tãn 1.31.

18 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè náh pɩ á kɩ nɛ ǹmɔ sɔ̃ nɛ́gbílɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névi nɛ̂nɛ
n sõ, ǹmɔ ye nɛ́gbílɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ

1 Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vì tyi sɔ̋mnɔ́ pɩ yah sɛ̃ kwéy. Ʊ̏ʊ̋, yé ń sɔ̋mnɔ́ pɩ.
2 Mé mɛ yé gbĩ mɔ sah pɛ núkú ó tyí, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ, kɩ pɔ yélɛ à kɔ̃ n pi ɗĩ́ tyí pĩ́-ńkɛ̃
sénpir sɔ̃ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń nɩlɛ n yɔrɩ sɔ̃-á kè Liyel nɩlɛ
n yɔrɩ.
3 Ǹtɛ tíki mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sõnɔ káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ pèpɛy mɛ̀ gbɛkɩ
ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃-á wahy Awa vi tɛ̃ lékã̋mkãm sɔkɔ.
4 Yé náh wɛ di, névi yɔ́-à pɔ Yesu káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ ǹ gblɔ̌y áyáh nɛ̂
tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ mírki káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y
Liyel Mirkilɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ nìvìnì tir káhkí yɔ́ tyílɛ
n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Nìvìnì tirlɛ yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi.
5 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tõ mɛ fĩ́ yɔ́ wɛ, ńyãh-á
pè fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ.
6 Máh kɩ sɔ̃ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃nɛ, pnɛ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí tɩ̏nnɛ. Á ye
képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ dal mɔ tyi tyi pól sɔkɔ.
7 Máh Liyel Nìvìnì tir yo yé tyí nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ yé yõ yõ yĩnnɛ, tyípékè se
pyě mé pɩ képahlɛ?
8 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̏nkɩ̏nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn ńmɔ yĩ́nnɔ́lɛ ń kɔ̃ mé tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̏ pɩ yépi wrɔ́ à yé
yohnɩ mɔ.
9 Máh lésõ mɛ yé tɩ̏nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yì túkù yétɔ̂ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh sè syi ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ tyí. Á yṹnpyé nónó-á wil Masedɔnɩ mara sɔkɔ, pépi sɔ̏ mɛ ń yétɔ̂ yì póllɛ ńnɛ n kɔ̃
képah ye. Tyi pól sɔkɔ, mé náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ mé
kɩ tõ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃.
10 Gbɩ yó-ò ye ńnɛ Krista gbɔ̏ yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ yɔ̃nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah kõ n pi ń tyí
Akayi mara pól sɔkɔ.
11 Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se? Liyel ńtɛ̃ pĩ nɛ
yé tyí-á nɔ ń tyí dò.
12 Máh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ yɔ̀, mé kɩ yɔ̃ n sɔkɔ n pi ké pínɔ́lɛ, kɩ névye kùrn kah nónó-á mɛ
syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃ kɩ pé gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pɩ núkúlɛ ápilɛ.
13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ, nósyɔ́ ye nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pè n nɛ
n vi n syɩkɩ névye yõ, ǹ tɛ́ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ.
14 Ǹtɛ képah náh mɛ gbɛ̃ndùǹìnɛ dò. Yé náh wɛ di, sétãn yɔ̃tɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n viri
n pɩ yĩ̂nyõ tɔ̏npɩlɛ, nɛ̂-á mɛ kyòo dò.
15 Képah ye ǹ tɔ̏npɩbɩ tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n pɩ gbɩ Liyel tɔ̏npɩbɩlɛ, kè náh mɛ gbɛ̃ndùǹìnɛ.
Pè kɩ pé tɔ̏ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.

Pole-á yèvyãhrɩ nónó pɩ Liyel tɔ̏ sɔkɔ

16 Mé kɩ n syɩ kè tõ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n yah vínpɩlɛ. Ǹtɛ yáh kɩ se mɛ
n sõ sɛ̃, yé ń tɛ̃ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ, ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki kwéy kɛ̀.
17 Ǹtɛ máh kɩ nɛ̂ yo n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á mɛ ké tyí sɔ̃ dɛ́, mé mɛ kélɛ
n yo vínpɩ tyí kɔ̃lɛ sõnko mè ń gblɔ̌y wɛ n gbilki.
18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki kèkõyɔ̃́ dékè tyi yĩnnɛ, ńmɔ tɔ kɩ ń gblɔ̌y
gbilki.
19 Yépi nónó-á lékã̋m névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃ syi à vínpɩbɩ sɔ̋mnɔ́lɛ n pɩ.
20 Yè n fɛ̃ n syi pè kɔ̃ pě yélɛ n pɩ yɔ̃bɩ tyí kɔ̃lɛ, ǹ tɛ́ nɛ n syɩkɩ yé yõ, ǹ tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ
tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ.
21 Máh nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃nkwlɔnɔ wɛ̃kɩ.
Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kɩ fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ tyí sɔkɔ, ńmɔ tɔ kɩ fɛ̃ sɛ̃ntɛ̃
pɩ, máh kɩ sɔ̃ mɛ n wɛkɩ vínpɩ tyí kɔ̃lɛ.
22 Pépi-à kɩ se mɛ Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Yisrayel nolɛ, Yisrayel
nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kɩ se mɛ Abrahmɩ náh tãnnɛ, ǹ náh nɛy ye ńmɔ tɔlɛ.
23 Pàh kɩ se mɛ Krista tɔ̏npɩbɩlɛ ò, mé kɩ tõ kè yo á kɩ nɛ vínpɩ sɔ̃ ńnɛ. Ǹmɔ tɔ̏ pɩ kal
pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrɩ pɩ kal pé póllɛ, tɛ́ de wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal
pé póllɛ, tɛ́ kũ dlo gbal gbáhyĩ́ náhnáhlɛ à kal pé póllɛ.

24 Nsyifunɔ ń ko yèfõh yɩ́̃ yõgbãm pó kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyɩ́̃ kwlɔ.
25 Wrome tãn n ko yèfõhlɛ gbáhyɩ́̃ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkɩ yah gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú ànɛ̂ lékẫh núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ń kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtẫn sɔkɔ,
tɛ́ de wil névye yõ vɩ̃̀nsyɩkɩpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ ń yɩ̃̀kɩ̃̀ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbɩ́ wrɔ́.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ kwil nɩyɔ̃́,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yṹnpyé mɩ̀nyobe wrɔ́.
27 Mé tẫnkyèh náhnáh pɩ à yèvyãhrɩ pɩ sɔkɔ. Mé yah sõ lékãhlɔ náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkɩ
ànɛ̂ níkɩ̃̀ sɔ̃́mnɔ́ pɩ. Yõke yah kwlɔ yah ń tyí gbáhyɩ́̃ náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkɩ sɔkɔ. Mé tɛ̃
yah vɩrɩ sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyí.
28 Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyí-á mɛ tah yɩ̃́ ń tyí, ń vyãh náh syɩ képah tyí dɛ́: Képah nɛ̂-á pɩ fɔ́kɔ́sõnɔ
nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ.
29 Ǹnî-à mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pɩ tɛ̃ tyí kõlɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ. Ǹnî-à tyípékè pɩ, kě
ńmɔlɛ n yɔ.
30 Máh kɩ sɔ̃ mɛ yɩ̃nɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kɩ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń tɛ̃́nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ.
31 Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pɩ̃ nɛ mɩ̀nɩ̀ náh mé n yo. Sãm nɛ mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ
sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
32 Máh sɔ̃̀ mɛ Damasɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Aretasɩ-á kwɩ́ltɛ̃ nɛ̂ wilki sah nɛ́npɔ́,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pè kõ pè kwil dé-ńtẫnnɛ n syɩkɩ ńmɔ tɛ̃ yɩ̃nnɛ.
33 Ǹtɛ pè mɛ ń dah mɔ gbétɔ́ yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír pwẫhlɛ à tiki mɔ kwil kɛ̃́nkahnɩnɛ
ń kõ mé wɛ pwah ǹ gbɔ̃̀.

12

1 Ǹmɔ se yɩ̃nɛ mè ń gblɔ̌ynɛ n gbilki? Yõ kɛ̃ ye képahlɛ. Ǹtɛ képah fyé yõ, máh wɛ̃́kínɔ́
nɛ̂ wɛ, tɛ́ pnènɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ sépi tyí yo.
2 Mé Krista yõ sɛ̃́-ò yɔ́lɛ n pnɛ, ké ye gbɔ̃nyẫh ye yò, — à yõ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah
sɔkɔ. Tɛ́nkàh à yõ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃́nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃
wɔ náh pɩ̃. Liyel ó ye n pnɛ kélɛ. —
3-4 Gbɩ ye, mé pɩ̃ nɛ dɩ̃́ mè-á yõ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yɩ̃̂nyõ pal tɛ̃-ǹsah. Tɛ́nkàh à yõ dɔkɔ sɔkɔ
ǹ wil gbɛ̃́nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh wɛ̃́kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh pɩ̃. Liyel ó ye n pnɛ
kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yísyɔ́ noh nónó-á sè náh fɛ̃ n yo, ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ névi tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ
sé yõ.
5 Ǹmɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̌y gbilki sɛ̃nkõ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi ń tir yɔ́
ńtɛ̃ yɩ̃nnɛ nɛ́ ń tɛ̃́nkwlɔ-ńtẫn ó yɩ̃n náh.
6 Mâh sɔ̃ sɔ̃̀ mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y gbilki, mé náh n mɔ n kõ n pi vínpɩlɛ. Yé náh wɛ di, gbɩ
ye mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ képah pínɔ́lɛ, sɔ̃nko yáh nɛ̂ wɛ tɛ́ nɛ̂ noh
ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ ń sõ kah mɔ sépi yõ,
7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki wɛ̃́kínɔ́ mè wɛ́nɔ́ yɩ̃nnɛ nɛ̂-á pɩ gbɩ̃̌llɛ. Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́
mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, á kɩ nɛ sétẫn yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃ tɛkɩ mɔ ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń
yah kõ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ n gbilki.
8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mè wrɔ́ gbɛ mɔ ńnɛ.
9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí nɛ: «Ǹ́mɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí, képah kɩ yɩ̃nɛ álɛ. Á tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ
ye ńmɔ n wɛ̃kɩ n yɩ̃́ ń tǎhkɩ̀lɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí nɛ mé ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń
tɛ̃́nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃nko Krista tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ ń sɔkɔ.
10 Képah ye, Krista yɩ̃nnɛ mâh mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n gbyɔ, képah
náh pɩ mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ pàh ńnɛ n fõh, képah náh pɩ tíkí képékè-à
mɛ ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Ń tɛ̃́nkwlɔnɔ gbɩ̃́ ye tǎhkɩ̀ n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yõ sɛ̃́pú tyílɛ

[11] Mé wɛ pɩ lékɑ̃́m kɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí. Yépi ye sɔ̃̀ yĩnɛ ńmɔ yĩ́ngbí yónólɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃ mɛ tir yólɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃́nɛ, nónó-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yɔ̃.

[12] Gbɩ yɔ̃, mé sɔ̃́mnó pɩ yé tɩ̃̀nnɛ à gbɛ̃̀ndùnì tyi pɩ, ànɛ̂ gbǐl tyi duke náhnáhlɛ, ànɛ̂ tyítǎhnìnɛ, nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ.

[13] Mé se Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkǐnó tɛ́ló tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ yélɛ tir yó sɔkɔ? Máh yahle nɛ yé káh yĩn ń yĩ́nnólɛ képah ó náh di? Yé képah yɔ̃ mɔ ń kɔ̃, mé náh pɩ plɛ yé tyí. Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkǐnó tɛ́ló fɔ̃́nfɔ̃́ yé yɔ̃ tir nɛ̂ sɔkɔ?

[14] Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi tɛ gbáhyĩ́ tɔ̃-ò pónó yĩnnɛ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yé náh n yĩn n pi ń yĩ́nnólɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye mé n yah n kɔ̃, yé gbɑ̃̀n yì náh. Wɛ̃́npì náh yĩnɛ pè gbɑ̃̀n yìlɛ n yah n sah pé dúbípu tyí. Dúbípú ye yĩnɛ pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃́npì tyí.

[15] Ǹmɔ kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbɑ̃̀n yì ànɛ̂ ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé tyí-á sɔ̃npɩlɛ kah nɔ ń tyí, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ tyínɔnɔ sɔkɔ yé tyí?

[16] Gbɩ ye ǹnî yó ńtɛ̃ náh yĩn ń yĩ́nnólɛ. Ǹtɛ yé túkù mɛ n yo nɛ lékɑ̃́mkãm névi-á ńnɛ, máh yélɛ n yɔ̃ yĩ́nvî sɔkɔ.

[17] Máh nónó tɔ̃ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé se syɔ̃ pépi tyí à yé yɔ̃?

[18] Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ. Mé á yṹnpi yó tɔ tɛkɩ mɔ ǹnɛ nɛ̂ tyí-á lésɔ̃ mé yo yé tyí. Tite se mɛ pɔ yélɛ n yɔ̃? Ǹmɔ sõnɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí náh pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ náh pɩ núkúlɛ di?

[19] Yé mɛ n sɔ̃ di mónólɛ nɛ ápi-á mɛ gbɩlɛ á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃ yépi yah sɔkɔ. Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, tyi nónó-á á n yo, Liyel yah sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wró kwrónmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ Kristalɛ. Ǹ nɛ́nónó, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nó yah yuku yĩnnɛ.

[20] Tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ mé káh n pɔ yé wɛ máh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ yáh mɛ n sɔ̃̀ sɔ̃. Tíkí tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n pɔ mâl wɛ yé wró, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínólɛ, ànɛ̂ fòkònvyɑ̃̀hnì pínólɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónólɛ, ànɛ̂ wɛ̃ tyí yónkònólɛ, ànɛ̂ yĩ́n yìkì pínólɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y gbílkínólɛ ànɛ̂ tyífɛ̃̀ pínólɛ.

[21] Tíkí tɔ̃ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń yilɔ yé wró sɔkɔ, ànɛ̂ mé káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésɔ̃ tyípékè pɩ ǹgbòlɛ, tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̃̌pɔ̃̌ pínólɛ, ànɛ̂ pròprò pínólɛ, ànɛ̂ sèn pĩ́-ńkɛ̃̀ tyi pínólɛ.

13

Pole-á vìnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korɛ̃ntɩ tãn kɔ̃

[1] Ǹ gbáhyĩ́ tɔ̃-ò ye n pi yé tɩ̃̀nnɛ. Tyi pól kɩ n wah à yĩnɛ tàrfyò nɛ́pɩ̂ nímí, képah náh pɩ tɔ̃mí vyɑ̃h wɛynɛ.

[2] Ǹ pónyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésɔ̃ gbáhdyâh di névye tyí nónó-á sɔ̃̀ tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́ló tɔ tyí. Tɛ́ kwɛynɛ mé náh mɛ yé wró, ǹtɛ mé tɔ̃ ké gbáhdyâhlɛ n tɔ̃ n di yé tyí nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tɔ̃ ǹnî yó ńtɛ̃ yɑ̃m yah n pi.

[3] Yé mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n yo n mɔ yé tyí. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh ǹnɛ yé tyí. À kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ̃kɩ yé wró sɔkɔ.

[4] Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ dahnɩ yɔ̃. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃. Ápi wró kwrónmɔnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yɔ̃, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ.

[5] Yé yé gblɔ̌y sohlɩ n yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nó sɔkɔ. Yé kɩ kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃́nɛ sɛ̃, gblɔ̌y sóhlínyahnɔ mè náh sɔkɔ ké wɛ̃̀kì yɔ̃ yé tyí.

[6] Ǹtɛ ńmɔ sɛ̃́nó mɛ ké yɔ̃ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nó-á mɛ á sɔkɔ.

[7] Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃nko yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Á náh mɛ ké tyí nɛ á kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ á tyí, ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé tyípéplɔ ólɛ n pɩ, ápi-á sɔ̃ mɛ tɛ̃ klwɔ.

[8] Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkì náh mɛ á sɔkɔ. Gbɩ tyí ye á mɛ n so n mɔ.

[9] Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ mɛ nìvìnìnɛ ápi tyí. Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n ni Liyel tyí képah ye nɛ, yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nó nɛ n yuku yahlɛ.

[10] Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́béy mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí tɛ́ ń sah fíí yélɛ, sɔ̃nko máh kɩ pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé káh n pɔ képah tɔkɔ n peke yé yɔ̃. Yé náh wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nó kɔ̃ kè nɛ n yuku yahlɛ. À náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ.

11 Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, yè mó gbah n tɛ̃ n pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ
ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè mó nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ,
képah sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ Liyel kɩ mɛ yélɛ.
12 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃́pú pól n wɛkɩ yé tyí.
13 Mé kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, Liyel mó tyínɔnɔ
dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kalatɩ tãn tyí

Kalatɩ tãn wȉl-ǹsah kwil yĩn ye sȍ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mὲ sɔkɔ. Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè kyɩ tɛ̃ Asi minɛrɩ sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mὲ sɔkɔ. Pole-á kyɩ kénɛ kwlo kɔ kõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyɩ pè vi tɛ̃. Pè sȍ mɛ kyɩ n yo pé tyí nɛ pǎh yĩnɛ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yĩnɛ pè pé dɩ̃́npȉlɛ n kõ à yĩnɛ sɔ̃́-á Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tõ yĩnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kõ pè Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ káhkáh. Ǹkɛ̃ kénɛ tyi kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ náh pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dɛ́, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ-á pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sɛ́bɛ́y tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pɩ ǹ tɛ̃ntȍ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ à wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ. À tõ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ névye tɛ́lɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ, kǎh mɛ n pɩ ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatɩ 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃-á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbȍ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̌y yõ, pé náh tõ mɛ tyi kȍnsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatɩ 3-4.

Pole sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pɩ dùkù-á yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ, páh mɛ pé gblɔ̌y yõ, yɔ̃rɩ sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tõ tyípêllɛ n pɩ. Pé pé minnɛ n pɩ Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mɔ́ nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntȍ névi-á pélɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ, mé náh pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ névye gbȍ yõ, képah
náh pɩ ǹnî yɔ́ yòhnɩ̀nmɔnɔ gbȍ yõ dɛ́. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú Liyel gbȍ yõ ye mé pɩ kélɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyî sɔkɔ.
2 Ǹmɔ ànɛ̂ ń yṹnpyé nónó pól-á mɛ ásȍ, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ Kalatɩ mara
Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkȉnɔ́ tyí.
3 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí, pè
mɔ́ yèvɩnɩnɛ yé kõ.
4 Krista ye ǹ gblɔ̌y kõ pè à ko mɔ ápi tyípêl yĩnnɛ, nɛ pé á wilki kèkõyɔ̋ mὲ pèkè sɔkɔ
à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ.
5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!

Kalatɩ tãn náh vȉnɔ́lɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir kõ

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrɩ gbȍ yõ, yáh yé náh vi ǹmɔ kõ súú tɛ́ tir káhkí
yɔ́ sȍ tɛ̃, nɛ̂-á mɩ̀nyobe nɛ képah-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, képah pɩ gbɛ̃ndùǹnɛ ńmɔ tyí.
7 Tɛ́ kè náh mɛ á kɩ nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́ sɔ̃ mɛ dɛ́, ɔ̃ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye mɛ, nónó-á mɛ
fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ n dahbɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir vi mɔ.
8 Ǹtɛ ǹnî yɔ́, képah náh pɩ ápi ńtɛ̃, képah náh pɩ yɩ̃̂nyõ tȍnpɩ yɔ́ fyé-à pɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir
káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ.
9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kɩ tõ ń syɩ kè tõ yo núkúnúkú nɛ, ǹnî yɔ́-à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir káhkí yɔ́
yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃ tyí kɩ yɩkɩ.
10 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ náh mɛ n yah n kõ nɛ névye ńnɛ n sõ dɛ́, mé mɛ ké tyí nɛ Liyel
ńnɛ n sõ. Névye dyɔ yɩ̃̂ tɛ̃ náh ńmɔ n yah n kõ pí-ńsahlɛ. Képah-à nɛ̂ sȍ mé n yah n kõ,
mé náh náhkɩ n mɛ n pi Krista tȍnpɩlɛ.

Pole-á pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ǹ yṹnpyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á mé yo yé tyí, kè náh
wil névye tyí dɛ́.
12 Névi náh yo ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɔ́ tõ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ǹtɛ Yesu Krista ye ń
wɛ̃kɩ kélɛ.
13 Ǹmɔ-á sȍ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, máh sȍ mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ,
yé ké tyí yɔ́nɔ́ noh. Mé sȍ mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkȉlɛ n kah n fõh, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kõ pé
duku tó-ńsahlɛ.

[14] Mé sȍ mɛ á kõ Nsyifunɔ náhnáh yah tȉnnɛ ápi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Mé sȍ mɛ gbah tɛ̃ kal pélɛ kénɛ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á á súbí wɛ̃dyàhlɛ.
[15] Ǹtɛ Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbí-ńkɛ̃ gbȋ́ dùkùlɛ, tɛ́ ń ye ǹ tȍ pɩ yȋnnɛ ǹ pèpɔrɩ gbȍ
yõ.
[16] Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ Pídȋ́nɛ ń wɛ̃kɩ, tɛ́ nɛ mé ǹ tyílɛ n yo n kõ névye tyí nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, kǎh pɩ sɛ̃, mé náh kyɩ vȉnmɔnɔ yah kõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
[17] Mé náh mó tõ dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ à kyɩ wil Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí nónó-á tȍ
tyah ńmɔ yah dɛ́. Mé yõ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ. Képah náh, mé ń syɩ pɔ Damasɩ
kwil sɔkɔ.
[18] Tɛ́ ye tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, á kyɩ wɛ̃ wɛ pĩ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ, tɛ́
tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí à sèpȉn gbɔ̃nkwlɔ́ pɩ.
[19] Ǹtɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃̀ndȋ́ Nsyakɩ tyí sɔkɔ, mé náh tõ Yesu tɛ̃ntȍ névi yɔ́ ńtɛ̃
wɛ.
[20] Tyi nónó pól-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ mɩ̀nɩ̀ náh
mé n yo.
[21] Képah náh, mé mɛ sɔkɔ Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ.
[22] Ǹtɛ Nsyude mara Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ náh sȍ mɛ ńnɛ n pnɛ yȋ́ yah.
[23] Pè sȍ noh ólɛ nɛ, névi nɛ̂-á sȍ n fõh pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syɩ Krista yõ sɛ̃nɔ́ tyílɛ
n yo, képah nɛ̂ tyí-á lésõ à n yah n kõ yíkí-ńsahlɛ.
[24] Képah sɔkɔ, pè sȍ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntȍ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

[1] Képah náh, ye gbɔ̃nyȁh sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tõ yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ ànɛ̂
Barnabasɩlɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnɩ ń gblɔ̌y yõ à sɔkɔ.
[2] Liyel ye wɛ̃kɩ ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kõ mé dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Tɛ́ máh tȍ nɛ̂ pɩ sɔkɔ
tɛ, ànɛ̂ máh mɛ nɛ̂ pínɔ́ sɔkɔ, mé náh sȍ mɛ ké tyí nɛ sè pɩ yȍkȁnnɛ. Képah yȋnnɛ, máh
yȋni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm tyí pé yahlɛ, tɛ́ máh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo dùkù nɛ̂nɛ
névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, mé ké yah yo pépi tyí.
[3] Ǹtɛ ńmɔ kɔ́-ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyĩ mɔ à kõ à kȍkè kõ.
[4] Á yȗ́npyé nétúkúnȉ yísyɔ́ sȍ mɛ ké tyí nɛ Tite kȍkè kõ. Pépi ye sȍ pɔ de fɛ̃kɩ á wrɔ́
sɔkɔ, Yesu Krista-á pɔ á wɛ wilki tyi kȍnsàhnɔ́ yɔ̃rɩ nɛ̂ sɔkɔ, képah ségblɔ́ ye pè pɔ
yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé á tõ dahbɩ kénɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ.
[5] Ǹtɛ ápi sȍ mɛ ké tyí nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃ ké dùkùlɛ yépi yȋnnɛ. Képah ye, á
náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á náh sah pé tyí yõ kwéy ńtɛ̃nɛ.
[6] Ǹtɛ nónó-á no mɛ n yah yah tãmnɛ, yȋ́n-ńsah nɛ̂-á sȍ mɛ pé tyí, képah náh mɛ tir
yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́nɛ n pɩ ǹ ní-òlɛ dò. Kénɛ névye nɔ́pi
ńtɛ̃ tɔ náh mó tir yɔ́ wɛ yo dohnɩ ń Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yɔ́nɔ́ yõ.
[7] Ǹtɛ pè pyě kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ, Liyel-á kè dahbɩ ńmɔ gbȍ nɛ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye
tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, sɔ̃-á à kè dahbɩ Pyɛrɩ gbȍ nɛ à kélɛ n yo Nsyifunɔ tyí.
[8] Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pɩ Pyɛrɩlɛ tɛ̃ntȍ névilɛ Nsyifunɔ tyí, ǹmɔ ó ye pɩ ńmɔ tɔlɛ
tɛ̃ntȍ névilɛ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
[9] Képah sɔkɔ, Nsyakɩ ànɛ̂ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah tãmnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ,
pépi mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pɩ ń tyí yȍbènɔrɩlɛ à ń dah mɔ tȍ mè pínɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, pè
mɛ yuku pɔ gbȁn dahbɩ wɛkɩ ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ á pól-á pɩ tȍ núkú
pípúlɛ pélɛ. Képah tɛ̃nɛ, á mɛ yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kɩ á yah mɔ névye tȉnnɛ
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kɩ mó pé yah mɔ Nsyifunɔ tȉnnɛ.
[10] Tɛ́ pè kè yah kõ á tyí wɔlɛ nɛ, á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yãm
tãn tyílɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Pǎh kè yo sɔ̃, képah ye mé mɛ n pɩ ń nɩ póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrɩlɛ n kõ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ

[11] Képah náh, Pyɛrɩ-á pɔ pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ gbȋ́ nɛ̂nɛ, à pí-ńkɛ̃ tyi pɩ. Kǎh pɩ sɛ̃,
mé lékàhlɛ à kõ no pól yȋ́ yah.
[12] Yé náh wɛ di, gbȋ́ nɛ̂-á lésõ Nsyakɩ tɛ̃ntȍ névye náh tɔ̃nȉ mɛ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ, Pyɛrɩ
sȍ mɛ n yõ wɛ̃ tyí ànɛ̂ á yȗ́npyé Yesu yõ sɛ̃púlɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á

fyɔ̀ pɔ yĩni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú nɔ́pilɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Á
náh tɔ̃ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ yah tíkí tɛ̃ tyí.[*]
13 Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ tɔ mó kõ ǹ náh pí-ńkɛ̃ tyi nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè Barnabasɩ ńtɛ̃ tɔ yõ
yɩkɩ mɔ ké sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbɩlɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh mɛ n kɔ képah wɛ̃kì yõ, mé
núkú yo Pyɛrɩ tyí no pól yɩ̃́ yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̃̂ sɔkɔ, á á
náh vi Nsyifunɔ tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kõ, tɛ́ n kɔ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú tyí kɔ̃lɛ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ, á kɩ pɔ pépi wɔlɛ n kyĩ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ sɔkɔ núkúnúkú wɛ́?»
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wĩ̀l-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí náh álɛ pépi nónó-á pè n
nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ dêl pípúlɛ.
16 Ǹtɛ á pól pĩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ
Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̂ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̂ yõ
sɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̂ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pĩ
nɛ Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂
ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́
gbɔ̃̂ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̃̂ yõ sɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̃̂ yõ tɛ́.
17 Ǹtɛ áyáh n yah n kõ pí-ńsahlɛ tómm Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̂ yõ
Kristalɛ, tɛ́ kè kè wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ dêl pípú-á ápi tɔlɛ, képah se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ
Krista-á á mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ? Póllɛ!
18 Ǹmɔ-à ńtyĩ́nɔ ń náh vi Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kõ, tɛ́ tɔ̃ pɔ ń syɩ pɔ sélɛ n kɔ à, mé
náh ń gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ sé dêl pí-òlɛ di?
19 Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tĩ̀nnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃ ńnɛ. Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́
ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kõ mé ń minnɛ n wɛ n pɩ Liyel tyí yõ. Ǹmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ
dahnɩ yõ wɛ̃ tyí.
20 Mé sénsɔ̃ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̃̌y yahlɛ dɛ́, Krista ye n tɛ̃ ń yahlɛ.
Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃nsêlɛ ń tyí núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min póllɛ n pɩ Liyel Pídĩ́ Krista
yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ń tyí-á nɔ ǹmɔ nɛ̂ tyí, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi pè à ko mɔ ńmɔ yĩnnɛ.
21 Yé náh wɛ di, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̂ yõ, yõ se náhkɩ sɔ̃̀ mɛ Krista kúnɔ́ tyí? Ǹmɔ náh Liyel pèpɔrɩ yahle n pi
dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nɛ̂nɛ

1 Kalatɩ mara tãn, yé lékɑ̃́m tɛkɩ kah mɔ; nɛ̂ yɩkɩ yé yõlɛ? Tɛ́ Yesu Krista dahnɩ yõ
kúnɔ́ tyí mó tɔ̃ yo wah yé wɛ̃kɩ pallɛ.
2 Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyí nɛ mé piki yah yé tyí képah ye yɔ̀. Tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̂
yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nìvìnì tir yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̂ yõ ye yé wɛ kélɛ.
3 Yé lékɑ̃́m tɛ́kínɔ́ se yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyí? Yáh nɛ̂ tyah Liyel Mirki tǎhkìlɛ, yé se mɛ n sõ
nɛ yáh kɩ fɛ̃ kè syi yé yɛ̃ngbɛ̃ tǎhkìlɛ?
4 Ǹtɛ à, tyi nónó pól sɔkɔ-á yé de wil sɔkɔ, sè se pɩ yõ kɛ̃nɛ? Sè náh fɛ̃ n pɩ n pi yõ
kɛ̃nɛ dɛ́.
5 Liyel nɛ̂-á yé kõ ǹ Mirkilɛ, tɛ́ mɛ gbĩ̀l tyilɛ n pɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́
yĩn se à n pɩ kélɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nìvìnì tir yõ sɛ̃nɔ́ yĩn ye.
6 Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ tɛ̃ wɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ
à pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.»[*]
7 Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú-á Abrahmɩ náh tãnnɛ.
8 Liyel kè yo Abrahmɩ tyí nɛ: «Mé kɩ syɔ̃ áwɔ tyí kɩ sãm mɔ yìkìnì pól sɔkɔ.»[†] Képah
ye, kè lésõ mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
Liyel-á kɩ pè pɩ tómm Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̂ yõ.

---

[*] **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̂nsàhnɔ́ wɑ̃̀l nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye. [*] **3:6** 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. [†] **3:8** 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.3.

9 Sɔ̃-á Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ té à mɛ sãm mɔ ǹ sɔkɔ, sɛ̃ ye névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃ Yesu yõ, Liyel
kɩ sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
10 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyónɔ́ pól
wɑ̃̀llɛ n kɔ́-ńkɛ̃nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ó yõ, pèkè mɛ pé yõ.
11 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye tómm
kɩ min yèsyìkì wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel
yah sɔkɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
12 Ǹtɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́lɛ dò. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, sépi gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃ kɩ mɛ min
sɔkɔ.*
13 Krista ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̃̀, wǎh sɔ̃npí fɛ̃ syi pèkè twah ǹ yõ
ápi yĩnnɛ. Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyí,
pèkè-á mɛ tɛ̃ yõ.†
14 Sɛ̃ ye kè pɩ té sãm nɛ̂-á mɔ Abrahmɩ sɔkɔ, Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, kè yĩni tɛ̃ névye tyí
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh kõ
nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ń yɯ̃́npyé, mé kɩ wɛy mè yo kɩ yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ. Sɔ̃-á névi-à ǹ fɔkɔ wɛkɩ ǹ
kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃nɛ tɛ̃ n yo, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ n ko n pnɛ, képah náh
pɩ kɩ fɛ̃ kwâh dohnɩ sé yõ.
16 Ɔ̀hɔ̃, sɛ̃ ye Liyel vyãh kɔ̃nɔ́ tɔlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh nɛy tyí. Kè náh yo nɛ Liyel-á ǹ
vyãhlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kõ, á kɩ nɛ ǹ náh tãn sɔ̃ mɛ dò dɛ́. Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á.
Képah n wɛ̃kɩ nɛ nénúkù tyí-á n yo, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ.
17 Yé yah, nɛ̂-á sɔ̃̀ mé mɛ ké tyí nɛ mé yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kõ sah tir nɛ̂ tyí
sɔkɔ, ye kyɛyɛ̃́h yõgbãm sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ képah ko kè
kõ kè n pɩ n pi yõ kɛ̃nɛ dò.
18 Yé náh wɛ di, Liyel-á ǹ vyãh kõ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah-à mɛ n wɛ n pnɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, vyãh kɔ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh mó tõ kè n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyãh
kɔ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.
19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kõ? Á sɔ̃̀ képahlɛ á kõ dohnɩ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ ǹ
dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí, Liyel-á lésõ ǹ vyãh kõ
nɛ̂ tyí sɔkɔ. Yĩnyõ tɔ̃̀npɩbɩ ye sɔ̃̀ syɔ̃ wɛy syínyo-ò‡ tyí, à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye kõ.
20 Tɛ́ kàh nénúkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃ nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ, núkú ó ye
ǹnɛ dò.
21 Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh kɔ̃nɔ́lɛ n fwo? Póllɛ! Kàh
sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃ névye kõ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ pé min pwah mɔ, névye náhkɩ sɔ̃̀
fɛ̃ pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ dò.
22 Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃, kèkõyɔ̃́ névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel-á
ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kɩ kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú kõ pé sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ Yesu Krista yõ.
23 Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésõ mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ǹgbò gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ à
légbĩ́nɛ n syɩkɩ.
24 Kǎh pɩ sɛ̃, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye lésõ n wɛ̃kɩ álɛ wɛ̃kì pèpɛynɛ, pópó à pɔ yĩni tɛ̃
Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kõ á wɛ pɩ tómm Liyel yah Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
25 Ǹtɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ tɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃nɔ́ tyí sɔkɔ.
26 Núkúnúkú, Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yépi pól pɩ Liyel wɛ̃npìlɛ.
27 Yépi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ, yé pɩ núkúlɛ Kristalɛ. Krista pɩ dùkù ye yé sɔkɔ
tɔ́tɔ́.
28 Képah ye, kè se Nsyifu ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò, kè se névi nɛ̂
náh pɩ yɔ̃lɛ ò, kè se dĩ́ ò, kè se sê ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
29 Tɛ́ yáh fyɔ̀ pɩ Krista tyílɛ, Abrahmɩ náh tãn ye yélɛ nónó-á kɩ pèpɔrɩ wɛ n pi, à yĩnɛ
Liyel-á ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ sɔ̃.

‡ **3:10** 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4. * **3:12** 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5.
† **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23. ‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye.

4

[1] Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃nyõ-à mɛ wɛ̃npirlɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à n nɛ mɛ núkúlɛ yɔ̃lɛ
ǹ tahrɩ nɛ́tɛ̃ fyé yah yõ.
[2] Kàh pɩ sɛ̃, ǹ tɛ̃nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ, pópó
ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́ gbɩ̃́ tyí, ǹ sú-á nɛ̂ yah tɔkɔ sah.
[3] Sɛ̃ ye, gbɩ̃́ nɛ̂-á ápi tɔ lésõ mɛ wɛ̃npɩ̀ sɔ̃, á lésõ mɛ kõ kèkõyɔ̃́ tyi náh, té mɛ pɩ tɛ̃ yɔ̃bɩlɛ
sé tyí.
[4] Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ Liyel syɩkɩ tɛ̃, légbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ Pídɩ̃́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́. Pídɩ̃́ mɛ̀ pɔ dubi
sê yɔ́ tyí, té sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ,
[5] névye yõ wɛ n dwe n wilki yĩnnɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ànɛ̂ á
pól wɛ n pɩ yĩnnɛ Liyel wɛ̃npɩ̀lɛ.
[6] Ǹtɛ ǹ wɛ̃npɩ̀ ye ńtyɩ̃́nɔ yélɛ kɛ̀. Yé náh wɛ à ǹ Pídɩ̃́ Mirki dah mɔ á pól nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á
ńkɛ̃nɛ á kõ à n nɛ n yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̃, ńmɔ Sú!›*
[7] Kǎh pɩ sɛ̃, yɔ̃bɩ náh tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pɩ ǹ pyelɛ sɛ̃, képah ye ápi tɔ kɩ
pèpɔrɩ wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatɩ tãn tyílɛ

[8] Ǹgbòlɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á yé náh lésõ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésõ mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ yɩ̂ yísyɔ́ tyí sé
gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó tɔ̃ sélɛ sé wɩ̀l-ǹsah.
[9] Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pĩ. Tɛ́ mé kɩ tɔ̃ fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ ńkɛ̃. Yé se tɔ̃
yĩnɛ yè yé syɩ n tɔ̃ n de kénɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, yè kénɛ yõ kɛ̃́ yɩ̂lɛ n gbilki sépi nónó-á sohkɩ
kɛ̃nɛ?
[10] Yé mɛ sèpɩ̃̀n, ànɛ̂ ńwɔ̃lɔ́, ànɛ̂ tyi túkù pɩ gbɩ̃́, ànɛ̂ ye wɔ túkùlɛ n mɔ n kõ.
[11] Ɛ́! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah tyɛ dɛ́. Máh yèvyãhrɩ tɔ̃̀ nɛ̂ pɩ yépi yĩnnɛ, kè náh n pɩ n
pi nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?
[12] Ǹmɔ ń gblɔ̃y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yṹnpyé, mé yélɛ n ni nɛ, yépi tɔ yé gblɔ̃y
pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de yah ń tyí dò.
[13] Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, Nìvìnì tir yónó gbennɛ yé tyí, yam gbɔ̃̀ yõ-á mé wɛ yo kélɛ yé tyí.
[14] Tɛ́ ń wil gbɛ̃nsê yam mɛ̀ yáhnɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ nɔ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh fɛ̃ syi ń yilɔ,
yé náh ń sohlɩ. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃ sah tɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃ ńnɛ; á kɩ nɛ Yesu Krista
ńtɛ̃ sɔ̃ ńnɛ.
[15] Nìvìnì lésõ mɛ yɩ̃́ yé sɔkɔ légbɩ̃́nɛ. Tɛ́ ńyãh mɛ yé mɔ kénɛ nìvìnìnɛ núkúnúkú wɛ́?
Mé kélɛ n yo kègbɩ yõ nɛ, kàh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n pɩ n pi, yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ yé yɩ̃́ gbahlɩ wilki ń
kõ.
[16] Ǹtɛ núkúnúkú, ń gbɩ yónó yĩnnɛ yé tyí, mé kɩ pɩ yé sépɛlɛ lɛ́?
[17] Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sɔ̃̀ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ pèplɔ náh mɛ pé sɔkɔ dɛ́. Pè
mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi wrɔ́ gbɛkɩ, yépi mó gbah tɛ̃ pépi sɔ̃̀ tɛ̃.
[18] Yâh gbah tɛ̃ tyípéplɔ sɔ̃̀ tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ yâh
ńmɔ wɛ gbɩ̃́ nɛ̂ ólɛ dɛ́.
[19] Ǹ wɛ̃npɩ̀, mé tɔ̃ mɛ n kwlɔ yé tyí sɔkɔ kúrntɛ̃sè sɔ̃, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á yé pɩ dùkù
kɩ vi mɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ.
[20] Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ. Képah ye, mé sɔ̃ náhkɩ ǹ gblɔ̃y wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ
núkúnúkú ńtɛ̃nɛ, mè tyi nópi wɛ n yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̃y yõ ménɔ́ se fɔ̃nfɔ̃́, tɩ̃́, yɔ̃rɩ se fɔ̃nfɔ̃́?

[21] Yépi nónó-á mɛ n yah n kõ tɔ̃nkɔ̃̀-ǹsahlɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, yé se kɩ fɛ̃ yo ńmɔ
tyí nɛ kǎh tyi nónó yo, yé náh sè wɛ noh?
[22] Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébéy sɔkɔ nɛ, wɛ̃npɩ̀ népɩ̂ nímí-á lésõ mɛ Abrahmɩ
tyí. Núkúlɛ, yɔ̃ pi Akar pídɩ̃́-á, ní-ò mɛ Sara pídɩ̃́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃ náh ǹnɛ.†
[23] Piri nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ
piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kõ sɔ̃.
[24] Tyi nópilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nópi tyi mɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ duke
nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ, nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ
ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ.

* **4:6** 4.6 - Bɔ̃, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kõ á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n tɔ n kõ nɛ Liyel-á á Súlɛ. † **4:22** 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21.

25 Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lɩlɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Ǻ kɩ fɛ̃ à tɔkɔ sãh Yerusalɛmɩ kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Yerusalɛmɩ kwil tɔ mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ.
26 Ǹtɛ Yerusalɛmɩ nɛ̂-á mɛ yȋnyõ, képah náh mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah ye ápi yű̃nɛ.
27 Yé yah, kè mɛ wá̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
‹Nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ píká̃nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sɔ̃̀ mɛ pilɛ n wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́ yɔ́nɔ́ pɩ̃.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kɩ dò kal
pɛ̀tɛ̃ tyílɛ.›‡
28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yű̃npyé, yé dubi à yȋnɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, sɔ̃́-á Yisakɩlɛ.
29 Piri nɛ̂-á lésõ dubi à yȋnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ ní-òlɛ n fõh,
nɛ̂-á dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ sɛ̃́ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ sɔ̃́ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃: ‹Yɔ̃ pi píɗɩ̃́ náh yȋnɛ gbɛ̃kɩ yɔ̃́nɔ́lɛ wɛ̃
tyí píɗɩ̃́ yɔ́lɛ, nɛ̂ yű̃ náh mɛ yɔ̃lɛ. Képah ye, yɔ̃ pi yȋni ànɛ̂ ǹ píɗɩ̃́ tɔlɛ.›§
31 Kǎh pɩ sɛ̃́, ń yű̃npyé, yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á ápilɛ, yɔ̃ náh ǹnɛ.

5

Yé se kɩ yé syɩ de yɔ̃rɩ sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̃̌y yõ sɔkɔ, képah ye à kɔ̃ à á wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ. Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé syɩ n de yɔ̃rɩ sɔkɔ.
2 Ǹmɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kɩ kɔ̃̀kè kɔ̃, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi yé tyí.*
3 Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ kɔ̃̀kè kɔ̃, wǎh kɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól wȁllɛ n kɔ káhkáh.
4 Yépi nónó-á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wȁl kóló gbɔ̃̀ yõ, yé gblɔ̃̌y ye yé gbɛ Krista náh. Yé vyãh náh tɔ̃ mɛ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.
5 Ǻpi tɛ̃ wɔlɛ, á mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbɩ ápi sɔkɔ, tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkɩ náhnáh.
6 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ kɔ̃̀kè kɔ̃ ò, tɛ̃ náh kɔ̃̀kè kɔ̃ ò, tir yɔ́ náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yɔ̃lɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yȋnɛ kè nɛ n wɛ̃kɩ tyi pɩ dùkù sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.
7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó pɔ kɔ̃ yé yahlɛ yé kɔ̃ yé gbɩ wɛ̃kɩ̀ fin mɔ wɛ́?
8 Liyel nɛ̂-á yé ye pɩ ǹ tyílɛ, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh se yɩkɩ yé yɔ̃lɛ tɛ́.
9 Pè náh nɛ kókɔ́nɔ́ kwéy ó-á n dɔkɔ mífá̃hkɩ̀ póllɛ di?
10 Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ nɛ, yé náh n fɛ̃ n syi káhkí vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yɩkɩ yé yɔ̃lɛ, tɛ̃-à ké se mɛ nɛ́dúkú nɛ̂nɛ, fɔ̃́hnɔ́ kɩ n sah n pi tɛ̃ yõ.
11 Ǹmɔ tɛ̃ wɔlɛ ń yű̃npyé, kàh sɔ̃̀ mɛ pɩ nɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ tyí sɔ̃ tɔ̃ mé mɛ gbah tɛ̃ n yo nɛ kè nɛ n pɩ, yɔ̃ se náhkɩ mɛ ké tyí pè ńnɛ nɛ n fõh ńtɔ̃? Kègbɩ yõ, képah tyí-à tɔ̃ sɔ̃̀ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃́, Krista dahnɩ yɔ̃ syínɔ́ se náhkɩ mɛ yõ yíkínɔ́lɛ ǹnȋ yɔ́ ńtɛ̃ tyí ńtɔ̃?
12 Nónó-á n dahbɩ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ yé wrɔ́, pè káh yȋn kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ ó tyí dɛ́, pè pé tyínɔ́ kɔ̃lɩ n tɔ pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kè.
13 Ń yű̃npyé, gblɔ̃̌y yõ wɛ n tɛ̃ yȋn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé káh núkú sah képah yõ, yè mɔ́ yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ dɛ́. Yé wɛ̃nɛ nɛ n yohnɩ n mɔ tyínɔnɔ sɔkɔ.
14 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃: «Ǻ ní-ò tyí yȋnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.»†
15 Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwãhkɩ, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃́ à; yáh kɩ yé gblɔ̃̌y tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé kɩ pɔ wɛ̃ tyí yɩkɩ.
16 Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah sɔkɔ, yé náh tɔ̃ yé gblɔ̃̌y dyɔ yȋ̃́ tyi pɩ n pi.

‡ **4:27** 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1. § **4:30** 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 21.10. * **5:2** 5.2 - Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo ásɔ̃̀ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃ nɛ kɔ̃̀kè káh nɛ n kɔ̃ dɛ́. A nɛ névi nɛ̂-à ǹ sõnɔ sah kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi tɛ̃ tyí. † **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markɩ 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

[17] Yé náh wɛ di, névi gblǒy dyɔ yɨ̃́ tyilɛ, Liyel Mirki dêl tyi ye sépilɛ. Liyel Mirki tɔ dyɔ yɨ̃́ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ yɨ̃́ tyi náh sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃-á pɩ wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃́, képah ye yé kõ yé náh yé gblǒy dyɔ yɨ̃́ tyilɛ n pɩ n pnɛ.
[18] Ǹtɛ Liyel Mirki-à kɩ fyɔ̀ yé yahlɛ n tɛ̃, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh kɩ dɛ yé tyí sɔkɔ.
[19] Ǹtɛ á gblǒy dyɔ yɨ̃́ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ. Sè wɛ yɔ̀: fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ,
[20] ànɛ̂ sãh fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ kló pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂ mɛ́kì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ tɩ̃̀ntɩ̃̀nnɛ,
[21] ànɛ̂ yɨ̃́wílkìlɛ, ànɛ̂ sètɛ̃̀nì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pínɔ́lɛ, ànɛ̂ sé sɛ̃́nknɔ dukelɛ. Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyí, máh sɔ̃̀ kè di sah sɔkɔ yé tyí ǹgbò dùkùlɛ sɔ̃́ nɛ, névye nónó pól-á n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ.
[22] Ǹtɛ tyi nónó-á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ nìvìnìnɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́lɛ, ànɛ̂ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yãm yáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́lɛ,
[23] ànɛ̂ gblǒy yɛlɛ, ànɛ̂ gblǒy tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ n fwo.
[24] Névye nónó-á mɛ Krista tyí yõ, pépi ye pé gblǒy dyɔ yɨ̃́ tyi, ànɛ̂ pé dékè tyi, ànɛ̂ pé yɨ̃́wílkì tyi pól syɩ dahnɩ yõ, à sè ko.
[25] Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kõ, á ye yɛ képah kõ kè á yahlɛ n tɛ̃ kè.
[26] Á ye káh pɩ gblǒy gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de wɛ̃ tyí, képah náh pɩ, à wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.

6

[1] Ǹ yṹnpyé, yâh sɔ̃́ ǹnî yɔ́ wɛ tɛ̃ à mɛ tyítúkù yɔ́lɛ n pɩ, Liyel Mirki-á mɛ yépi nónó yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃ tɛ̃ mámmám yè pɔ ǹnɛ wɛ̃̌kì pèpɛy yõ. Yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblǒynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyítúkúnì pínɔ́ sɔkɔ.
[2] Yé wɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ n twah. Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wầllɛ n kɔ.
[3] Névi yɔ́-à ǹ gblǒynɛ n dɔkɔ n sah, tɛ́ kwâh yɔ́ náh mó tõ ǹnɛ, tɛ̃ mɛ ǹ gblǒynɛ n tõ n mɔ.
[4] Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pè pé tyípínì kyɔmɩ n yah pallɛ. Nɛ̂ nɩ-à mɛ fɛ̃ n vɩ n pi ǹ gblǒynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblǒynɛ, à káh ǹ gblǒynɛ n tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ.
[5] Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi nónó pɩ, pè kɩ yĩn sé yɔ̃́tyílɛ.
[6] Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yĩnɛ ǹ tɛ̃nɛ n yohnɩ n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ.
[7] Yé káh yé gblǒynɛ n tõ n mɔ ló, pè náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, képah ye à kɩ tɔkɔ.
[8] Névi nɛ̂-à ǹ gblǒy dyɔ yɨ̃́ tyilɛ n pɩ, gblǒy dyɔ yɨ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyí yíkínɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel Mirki dyɔ yɨ̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki dyɔ yɨ̃́ tyi yõre ye tɛ̃ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ.
[9] Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ pínɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, áyâh tyi pèplɔ pínɔ́ yálnmɔ-ńkɛ̃́nɛ, á kɩ pɔ ké yõre wɛ ké gbɨ̃́ pèpɛy sɔkɔ.
[10] Képah ye, áyâh tyípépɛ̌y pí-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no pól tyí. Tɛ́ á ye kélɛ n pɩ n kal á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú wɔ tyí.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

[11] Yáh wã́rkínɔ́ mè wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ.
[12] Gblǒy wɛ̃́kínɔ́ tyí-á nɔ nónó tyí, pépi náh mɛ ké tyí nɛ pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí yónɔ́ yĩnnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyĩ n mɔ n mɔ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ.
[13] Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wầllɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyí ólɛ nɛ yé kɔ̃̀kè kõ, pé kõ pé pé gblǒynɛ n wɛ n gbilki képah yĩnnɛ.
[14] Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ, mé náh ń gblǒy gbilki n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyí sɔkɔ. Ǹmɔ dahnɩ yõ kúnɔ́ yĩn ye ńmɔ kõ mé kèkɔ̃yɔ̃́ tyilɛ n yah yõ kɛ̃ tyilɛ, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n yah sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.
[15] Névi kɔ̃̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃̀nɛ, yõ náh mɛ sépi tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye pɩ vìnmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbɩ tɛ̃ nɩ sɔkɔ.
[16] Nónó pól-á mɛ n kɔ képah wɛ̃̌kì yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi nónó-á Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ pè kõ à mó pé yãm yah.
[17] Á tɔkɔ núkúnúkú tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tõ ńmɔlɛ n kwlɔ. Nítbɔ́ nónó-á ńmɔ wil sɔkɔ, sépi n wɛ̃kɩ nɛ máh pɩ Krista tyílɛ.
[18] Ǹ yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí
1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyí nónó-á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.
2 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé tyí
pè mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ
3 Gbílkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ. Á ye sãm mɔ á sɔkɔ
Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ, à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí nónó-á wil yɩ̂nyõ sɔkɔ.
4 Kèkõyɔ̋ mɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̋ dùkùlɛ, Liyel sɔ̏ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ Krista gbɔ̏ yõ sɔkɔ, nɛ á
pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ á tyí péwɔ yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ sɔkɔ,
5 Liyel sɔ̏ kwãh tɛ̃ kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃npɩ̀lɛ Yesu Krista gbɔ̏ yõ. Yé náh
wɛ di, képah ye sɔ̏ à pɩ à yĩnɛ ǹ dyɔ yɩ̋ɩ̃ tɛ̃nɛ.
6 Á ye ǹnɛ n gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nɩ̀dè Pídɩ̋ gbɔ̏ yõ.
7 Ǹmɔ tɔ̋ kwɛ́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ yɔ̃ mɔ á tyí. Sɛ̃ ye Liyel
pɩ yɔ̏bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyí,
8 képah nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à yɩ́pɩ̂ ànɛ̂ lékɑ̋mnɛ á kɔ̃ yɩ̋ɩ̃.
9 Sètɩ̏n sɔ̏ tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̏ képah yah tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ. Núkúnúkú, à kélɛ
á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̏ yõ ye sɔ̏ à yah tɔkɔ tyípépɛ̌y mɛ̀nɛ.
10 Ké pɩ gbɩ̋-à pɔ nɔ, à kɩ yíyɩ̏n pól tuke mɔ nónó-á mɛ yɩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nɛ́núkù kɔ̃
à kɩ pɩ sé yɔ̏tɛ̃nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ.
11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, nɛ̂-á sɔ̏ á wɛ wɛ tɛ̃nɛ, Liyel ye kélɛ á kɔ̃. Á sɔ̏
kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ sah ǹ tyílɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yɩ̋ɩ̃ tir ye à n nɛ n pɩ à yĩnɛ wǎh
kè yah tɔkɔ sɔ̃.
12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̏ sah Krista yõ, á ye gbílkɩ́nɔ́lɛ n sah Liyel yõ.
13 Yépi tɔlɛ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh, képah nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n mɔ. Ǹmɔ yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ ye tɔ̃, Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki
nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ yé kɔ̃ à yé pɔkɔ mɔ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kɔ̃, képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kɔ̃ yɩ̂ nónó tyí sɔkɔ,
áyáh kɩ sè wɛ n pi. Képah á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ
wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbílkɩ́nɔ́-á kɩ n sah Liyel yõ.

Pole nîrî pínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí
15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyí-á mɛ
nɔ yé tyí,
16 gbɩ̋mɛgbɩ̋, mè n nɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé tyí sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé tyí.
17 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̋rí nɛ́tɛ̃nɛ, nɛ à lékɑ̋m
Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃ yé kɩ à pĩ yɩ̋ɩ̃.
18 Á mó yé lékɑ̋m yɩkɩ mɔ, sɔ̃nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbɔ̏ sah kwâh nɛ̂ yõ sɔkɔ yé fɛ̃
ké dùkù pĩ; ànɛ̂ wǎh mɛ yípéplɔ nónó yah sah ǹ no kɔ̃, yé sé tɔ pĩ.
19 Yè mó pĩ gbɩ̏l tɛ̃nwɛnɔ nɛ̂-á à mɛ yah sah á kɔ̃ ápi nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Kénɛ
tɛ̃nwɛnɔ mè ye Liyel tɔ̏ pɩ tǎhkɩ̀lɛ,
20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ yɩ̂nyõ sɔkɔ.
21 Á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ̋rí, ànɛ̂ tǎhkɩ̀, ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̏tɔ̃rínɔ pól yõ sɔkɔ. Nónó yni-á mɛ
wil kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kɩ n wil n pi ńsɔ̂nɛ, ǹmɔ mɛ pépi pól yah sɔkɔ.
22 Liyel yíyɩ̏n pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ, tɛ́ à pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tɩ̏nkɩ̏ pól yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ,
23 pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃nsêlɛ. Krista mɛ tɛ̃nɔ́lɛ pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tɔ mɛ
tɛ̃nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ

1 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyî tyí kõlɛ yé tyítúkúnȉ ànɛ̂ yé tyípêl pínɔ́ yĩnnɛ.

2 Kénɛ tyípêl sɔkɔ ye sȍ yé mɛ n pɩ yé minnɛ ǹgbòlɛ, gbı̋ nɛ̂-á yé mɛ kèkõyő mɛ̀ tǎhkɩ̀ yȍtɛ̃ sȍ tɛ̃. Kénɛ yȍtɛ̃ mɛ tȍlɛ n pɩ tyah kènkãh sɔkɔ. Ǹmɔ ye mɛ Liyel tyí yáhlepu yahlɛ n tɛ̃ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.

3 Ápi tɔ pól sȍ mɛ pépi tyí kõlɛ, mɛ á dyɔ yı̃̋ tyi ólɛ n pɩ. Tir nɛ̂-à sȍ nɔ á wil gbɛ̃̋nsê tyí ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n nɛ n pɩ. Áyáh sȍ pɩ sɛ̃́, képah ye Liyel pèkè kɩ sȍ á nɔ n pi no tɛ́lɔ́ tyí kõlɛ.

4 Ǹtɛ Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ tnɔ. Á tyí kah nɔ ǹ tyí,

5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyî tyí kõlɛ á tyítúkúnȉ pínɔ́ sɔkɔ gbı̋ nɛ̂nɛ, à minnɛ á kõ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Kristalɛ. — Yȍbènɔrɩ ye Liyel pɩ yé tyí à yé pwah mɔ. —

6 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ á sah yı̃̂nyõ tɔ̃́rí sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

7 Pèpɔrɩ nɛ̂-á Liyel pɩ ápi tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, à kè pɩ ǹ yȍbènɔrɩ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ yĩnnɛ gbı̋mɛgbı̋ no pól tyí.

8 Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃ Liyel yõ, à mɛ yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí à yé pwah mɔ. Pwáhnmɔnɔ mɛ̀ náh wil yépi tyí dɛ́, Liyel yı̃́nkõnɔ ye kélɛ

9 Yépi tǎhkɩ̀ pínwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblȍy gbilki n pi.

10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. Á ye á mɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ tyípéplɔ pɩ yĩnnɛ Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ nɛ á pɔ sélɛ n pɩ.

No pól pɩ núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃̋nɔ́ gbȍ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kȍ-ǹkɛ̃́ névyelɛ, tɛ́ mɛ pé gblȍynɛ n ye kènkõbelɛ ké nítbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ légbı̋nɛ, yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ képahlɛ.

12 Légbı̋nɛ yé lésõ mɛ fı́ı́ Kristalɛ. Yé lésõ mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ n no kõ nɛ páh yî nónónɛ pè kõ pé Yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyí sɔkɔ. Yé lésõ mɛ kèkõyő sɔkɔ gbȍ sàh-ǹsah kɛ̃̋nɛ yé tyí. Liyel náh lésõ mɛ yé tyí.

13 Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á sȍ mɛ fı́ı́, yé nɔ de Liyellɛ Krista tő kwɛ́nɔ́ gbȍ yõ.

14 Ǹmɔ ye ápi yèvɩnɩnɛ. Ǹmɔ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pè kwrɔ mɔ pɩ yȉkȉ núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kɩ̀ nɛ̂-á sȍ mɛ kɛ̃kɩ tyí kõlɛ, mɛ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkɩ sah, à ye pɔ kénɛ kɛ̃kɩ sɔ to ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ.

15 À ye Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wȁl kɔ dúkùnɔ́ pól yĩn mɔ. Ǹmɔ gbȍ yõ, à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ pɩ yȉkȉ núkú névyelɛ, yèvɩnɩ kõ kè wɛ pé wrɔ́.

16 À Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃̋nsê núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbȍ yõ dahnɩ yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ Liyellɛ. À dyɔ́yɔ́kɩ̀ tɔ tyí tyí yɩkɩ ǹ syínɔ́ gbȍ yõ dahnɩ yõ.

17 À pɔ yèvɩnɩ wɛlɔ yo yé tyí yépi nónó-á sȍ mɛ fı́ı́, ànɛ̂ nónó-á sȍ mɛ yúkɛy.

18 Yé náh wɛ di, Krista gbȍ yõ ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, á pól kɩ tɛ̃ wɛ yĩni tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbȍ yõ sɔkɔ.

19 Kǎh pɩ sɛ̃́, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tõ yélɛ, wɔ̂ yah tãn náh yélɛ. Yé pɩ kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ pɩ Liyel nolɛ.

20 Yé mɛ á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á pɩ Yesu tɛ̃̋ntȍ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃̋ntȍ syínyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ pɩ ké dáhgbílɛ ǹ wahlɛ.

21 Ǹmɔ Yesu gbȍ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀ kɩ yĩn gbɑ̃̋hngbɑ̃̋h, tɛ́ kɩ kyãh kɩ pɩ Liyel ní-ńsah gbôlɛ, nɛ̂-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ.

22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye pɩ gbô mɛ̀ fı̋ yɔ́lɛ, kɩ wɛ kwrɔ mɔ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kɩ pɩ tɛ̃-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kɩ mɛ tɛ̃̋nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kɩ tȍ nɛ̂ pɩ n pi névye yĩnnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tȍ yĩnnɛ, ànɛ̂ yépi yĩnnɛ, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ...

2 Liyel-á ǹ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ sɔkɔ tȍ nɛ̂ dahbɩ ń gbȍ yépi tyɩ́ pɛkɩ yĩnnɛ, mé sɛ̃ ké yõ nɛ yáh
képah tɛ̃ wɔ noh ó.
3 Liyel ye syɔ̃ wɛ̃kɩ́nɔ́ yɔ́ tyɩ́ à ǹ sètȉn sȍ tirlɛ ń wɛ̃kɩ, sɔ̃-á mé yo sɔkɔ kélɛ yé tyɩ́ kwéy
sɛ́bɛ́y mɛ̀ yȍtah sɔkɔ yɔ̀.
4 Yáh kɩ kélɛ n kar, yé kɩ pĩ nɛ sètȉn sȍ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyɩ́ sɔkɔ, ké sèndyàh náh ńnɛ.
5 Liyel náh sȍ kénɛ sètȉn sȍ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kɩ, sɔ̃-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntȍ névye ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntȍ syɩ́nyopu nɛ́gblɔ́ wɛ̃kɩ núkúnúkú ǹ Mirki gbȍ yõ.
6 Sètȉn sȍ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbȍ yõ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á kwrɔ mɔ
Nsyifunɔ sɔkɔ kɩ gbɛ̃kɩ núkú yõ n pi pélɛ, té kɩ n pɩ n pi gbɛ̃nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á
ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ Yesu Krista gbȍ yõ, pé tɔ vyãh-á kɩ n wɛ n pi ké tyɩ́ sɔkɔ.
7 Liyel-á ǹ tɛ̃npnènɔ́ gbȍ yõ yȍbènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyɩ́, képah gbȍ yõ sɔkɔ ye ńnɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónó tȍ sɔkɔ.
8 Ǹmɔ nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú pól nɛ́tɛ́ynɛ, ńmɔ ye wɛ yȍbènɔrɩ mɛ̀nɛ kɩ Yesu pèpɔrɩ tyɩ́lɛ
n yo névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ, yȉn náh mɛ ké tyɩ́.
9 Liyel-á kɩ sètȉn sȍ tir mɛ̀ pɩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yĩnɛ mɛ̀ kélɛ névye wɛ̃kɩ n yɩ̃́ pallɛ.
Ǹmɔ nɛ̂-á yɩ́yȉn pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bɩ sah ǹgbò dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ,
10 sɔ̃nko à tɔkɔ núkúnúkú tyɩ́, yɩ́pɩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyɩ́, yȍtãm pól ànɛ̂ kèkõyɔ̋ tɔ̃rɩ́
nónó-á mɛ tȍlɛ n pɩ yɩ̂nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ gbȍ yõ sɔkɔ.
11 Sépi pól pɩ à yĩnɛ Liyel-á sȍ nɛ̂ yah tɔkɔ sah tyɛ́-ńkɛ̃, tɛ́ pɔ kè pɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbȍ yõ.
12 Ǻyáh á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbȍ yõ, wɛ̃kɩ̀ mɛ yɩ́kɩ́nmɔnɔlɛ á tyɩ́
kɩ fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nɩ̀sãh sɔkɔ.
13 Kǎh pɩ sɛ̃, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé yĩnnɛ, yé káh yɛ képah yé wil ku. Képah
ye kɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ yé kɔ̃.

Tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kɩ gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ,
15 ǹmɔ nɛ̂ gbȍ yõ-á kétlo pól mɛ sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̂nyõ.
16 Ǹ tɔ̃rɩ́ mɛ gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kɔ̃ ǹ tyɩ́ nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ ǹ Mirki gbȍ yõ,
sɔ̃nko tǎhkɩ̀ nɛ n mɛ yɩ̃́ yé sɔkɔ.
17 Krista nɛ n mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, tyɩ́nɔnɔ mɔ́ nɛ mɛ yȁhnɩ̀ mɔ
yɩ̃́ yé sɔkɔ.
18 Képah sɔkɔ, tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ pól kɩ ké yȍtukuri,
ànɛ̂ ké yȍsɛ̃kɩ̀, ànɛ̂ ké kyãhlɔ, ànɛ̂ ké súkúlɩ́nɔ́ dùkù pĩ.
19 Yé kɩ tyɩ́nɔnɔ mɛ̀ dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ
mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ.
20 Ǻyáh yɩ̂ nónónɛ n yah n kɔ̃ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyɩ́lɛ n sõ, Liyel ye kɩ fɛ̃ sélɛ álɛ n kɔ̃
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, fɔ́ɔ́ kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃npnènɔ́ gbȍ yõ nɛ̂-á mɛ tȍlɛ n pɩ ápi sɔkɔ.
21 Yesu Krista gbȍ yõ, gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah Liyel yõ à wil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyɩ́, knɔ knɔ
pól sɔkɔ tyɛ tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃pú yégbékè pɩ́nɔ́lɛ núkúlɛ

1 Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍ yĩnnɛ, mé yélɛ n ni yépi nónó-á Liyel ye,
nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ yénɔ́ mɛ̀nɛ.
2 Yé pɩ gblɔ̌y tɩ́kɩ́nmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pɩ́r névyelɛ, ànɛ̂ sɔ̋mnɔ́ pɩ́púlɛ. Yé wɛ̃nɛ n n tɛ̃ tyɩ́nɔnɔ
sɔkɔ.
3 Yáh mɛ yèvɩ̀nɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyɩ́, képah gbȍ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n
sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃.
4 Yé pól pɩ wil gbɛ̃nsê núkú Krista gbȍ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ. Liyel yé ye tɔlɛ
kwâh núkú yĩnnɛ nɛ yé yé gbȍ sah ké yõ.
5 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ núkúlɛ, ànɛ̂ ni sɔkɔ wèlnwȉkȉnɔ́ núkúlɛ.
6 Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ. Ǹ tɔ̃rɩ́ mɛ no pól yõ. Á mɛ tȍlɛ n pɩ no pól sɔkɔ.
Á mɛ tɛ̃nɔ́lɛ no pól sɔkɔ.

7 Ǹtɛ á nɛ́núkù núkú pól ye Liyel yȍbènɔrɪ wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ á kɔ̃ sɔ̃.

8 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Wăh dɔkɔ yuku yȋ̃nyõ sɛ̃,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
Á tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ́ névye kɔ̃.»

9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yȋ̃nyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́? Képah ye n wɛ̃kɪ nɛ wăh sȍ tiki yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ.

10 Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tɔ̃ dɔkɔ yuku yȋ̃nyõ léyy tɛ̃-ǹsah sɔkɔ, kɪ kèkõyő pól yuku.

11 Ǹmɔ Krista ye kɔ̃ névyelɛ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. Á túkù pɪ ǹ tɛ̃ntȍ névyelɛ, tɛ́ túkù pɪ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ, tɛ́ túkù pɪ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yónkɔ̃pulɛ, tɛ́ túkù pɪ kwɔ́púlɛ.

12 Sɛ̃ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kɔ̃ pè kɪ ǹ tȍ pɪ dal mɔ, wãn kɔ̃ kè kɪ n mɔ Krista yõ sɛ̃pú yõ.

13 Kăh pɪ sɛ̃, Liyel yõ sɛ̃nɔ́ kɪ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɪ núkúlɛ, tɛ́ á kɪ Liyel Píɗĩ́ pĩ tɛ́ kɪ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɪ pɔ pɪ Krista tyí kɔ̃lɛ.

14 Képah sɔkɔ, á náh tɔ̃ n pɪ n tɛ̃ n pi wɛ̃npȉlɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnȉ pípú ànɛ̂ pé névye vȉntɛ̃nɔ kɪ álɛ n tɔkɔ n fĩ n kɔ̃ yɑ̃́hkí tyí kɔ̃lɛ, kɪ á mɔ pílkínɔ́ wɛ̃kɪ̀ yõ.

15 Ǹtɛ áyáh kɪ gbɪlɛ n yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɪ yah yúkúnɔ́ wɛ tyi pól sɔkɔ kɪ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ.

16 Ǹmɔ gbȍ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̏ntɑ̏n póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtɑ̂n gbȍ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tɑ̏ntɑ̏n pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kăh pɪ sɛ̃, wil tɑ̏ntɑ̏n pól-à tȍlɛ n pɪ kăh yĩnɛ sɔ̃, wãn kɪ n mɔ wil gbɛ̃́nsê yõ, kè kɪ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɪ dùkù késɑ̃́nnɛ Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɪ̀ sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Yé káh tɔ̃ yé minnɛ n pɪ Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kɔ̃lɛ, pépi nónó-á pé lékɑ̃́m pé yahlɛ n tɛ̃ n mɔ yõre kɛ̃ tyi sɔkɔ.

18 Pé lékɑ̃́m mɛ fɔ́kɔ́ntũnɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kɔ̃, kè náh mɛ pé tyí. Képah ye pè pɪ yah wɛ́-ńkɛ̃pú ànɛ̂ kùkùtăhkɪ̀ névyelɛ.

19 Pè pɪ sen pĩ́-ńkɛ̃púlɛ, pè náh n fyãh. Tɛ́ pè pɪ prɔ̀npɪbɪlɛ à tyítúkúnȉ duke póllɛ n pɪ yȉn kɛ̃nɛ.

20 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃ntɛ̃ náh yé pĩ Kristalɛ dɛ́.

21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyí dùkù pól-á yo yé tyí. Tɛ́ gbɪ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí sɔkɔ, yé kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ.

22 Yáh sȍ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, yé yĩnɛ yè képah milki. Yé yé náh vi yé pɪ dùkù kédyâh kɔ̃, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnȉnɛ n mɔ yé sɔkɔ, nónó-á yé tyílɛ n yɪkɪ.

23 Liyel Mirki-á lékɑ̃́m nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé yɛ kè yé vi mɔ.

24 Yé vi mɔ nɛ n pɪ pɪ dùkù késɑ̃́nnɛ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃, yè mó nɛ n mɛ tómm ànɛ̂ yályál liyel yah gbɪ wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́ gbȍ yõ.

25 Képah yĩnnɛ, yé mɪ̀nɪ̀ yɔ́nɔ́ yal n mɔ, yè mó gbɪlɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú tɑ̏ntɑ̏n ye á póllɛ.

26 Yé fɔkɔ-à vyãh yé káh tyípékè pɪ. Gbĩ́yĩ́ náh yĩnɛ kè pɔ de yè mó nɛ n mɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnɪ̀ sɔkɔ sɛ̃.

27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃kɪ̀ yɔ́ ńtɛ̃ yɪkɪ mɔ sétɑ̏n yȍtɛ̃ kɔ̃.

28 Névi nɛ̂-à sȍ mɛ yĩbelɛ n yĩ, tɛ̃ kè yal mɔ, à mó ǹ gblɔ̃y kɔ̃ tȍlɛ n pɪ ǹ gbɑ̏nnɛ yĩ́nvȉ kɛ̃nɛ, à fɛ̃ kwâh wɛ à névi yɔ́ tɔ yohnɪ n mɔ nɛ̂-á mɛ yɑ̃m nɛynɛ.

29 Wɛ̀ntùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ kè nɛ n wil yé vyãh sɔkɔ. Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ n wɛkɪ nónó-á kɪ fɛ̃ névye yohnɪ mɔ, ànɛ̂ nónó-á kɪ fɛ̃ pèpɔrɪ pɪ sé nóhpú tyí.

30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètȍnpɔ́kɔ́ sɔ̃ yé wil tyí, yé káh yèkwɔrɪlɛ n mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbȍ yõ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké yõ nɛ sõ yɔ́-á mɛ n pi, Liyel-á kɪ yé pwah mɔ n pi pnɛ́pnɛ́.

31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé fɔkɔnɪ sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnɪ̀, ànɛ̂ mâl, ànɛ̂ wɛy sŏhsŏh, ànɛ̂ gbyɔ yal n mɔ, à tahlɪ nɛ́pékè pínɔ́ duke pól tyí.

32 Yé pɪ nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyí mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃, sɔ̃-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ Krista gbȍ yõ.

5

Kyɔ̀ɔ sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃npȉlɛ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí sɛ̃, képah ye yé ǹmɔlɛ n yah n pɩ.
2 Yé yɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí, sɔ̃-á á pól tyí nɔ Krista tyí, tɛ́ à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ Liyel kõ ápi
yĩnnɛ à pɩ sárkálɛ, nɛ̂-á mɛ n põ sírr tɛ́ ké tyí mɛ nɔ Liyel tyí.
3 Yé pɩ Liyel nolɛ, képah ye fɔ̀fíkì, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ duke pól, à tahlɩ yĩ́sesúkú tyí, sépi
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́ tyí náh yĩnɛ kè nɛ n nohnɩ yé wrɔ́ sɔkɔ.
4 Sen pĩ́-ńkɛ̃ wɛlɔ, ànɛ̂ wèntùkùǹ̀, ànɛ̂ nɛ́wȃn wɛlɔ tɔ náh yĩnɛ sè nɛ n wil yé vyɛ̃y
sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy ye yé yĩnɛ yè Liyellɛ n kõ.
5 Yé yĩnɛ yè kè pĩ yĩ́ĩ nɛ prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ nónó-á mɛ sȉlkȉnólɛ Liyel yah, ànɛ̂ yĩ́sesúkú
névyelɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃rí ànɛ̂ Liyel tɔ̃rí sɔkɔ. Yĩ́sesúkú pínɔ́lɛ,
sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye kélɛ.
6 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõ à pɔ yé pilki ǹ sõnɔ prɛ̌nìnɛ. Sépi dùkù pínɔ́ ye ńkɛ̃́nɛ n pɔ
Liyel kõ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyí yáhlepu yõ.
7 Képah ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ.
8 Yé lésõ mɛ fɛ̃́ntȗ sɔkɔ ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòo sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̏ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃, yé tɔ nɛ n pɩ sɛ̃.
9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂
gbɩ yónɔ́lɛ.
10 Nɛ̂ tyí-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ.
11 Yé káh fɛ̃́ntȗ sɔkɔ tyilɛ n pɩ. Yõre náh mɛ sé tyí. Ǹtɛ yé sé gbĩnɛ n wɔ.
12 Tyi nónó-á kénɛ névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyí yȃ́hnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ.
13 Ǹtɛ tyi nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo.
14 Yé náh wɛ di, tyi nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ n pnɛ. Képah ye, kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ:
«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,
Krista kɩ kyòo mɔ á tyí.»
15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pĩ́-ńkɛ̃ névye tyí kõlɛ, yé nɛ n pɩ
yĩ pĩ́pú tyí kõlɛ,
16 nónó-á tir nɛ̂ pínɔ́ yɔ̏bènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyí, pě kè pɩ. Yé náh wɛ di, gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á
álɛ, kè náh mɛ pallɛ.
17 Képah ye, yé káh pɩ lékȃ́m kɛ̃ névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yĩ́ĩ tɛ̃-á nɛ̂nɛ, yé gbah n tɛ̃
képahlɛ n pnɛ.
18 Yé káh tõ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyílɛ n yɩkɩ. Yé yɛ Liyel Mirki yé tɔkɔ.
19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki, yè mó yìlɛ n gbɩ ǹ tyí ǹ
Mirki-á nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki yé nnɔ póllɛ.
20 Gbĩ́mɛgbĩ́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn
yõ.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tíki pípúlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ sɔkɔ.
22 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃-á yé n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ.
23 Yé náh wɛ di, dĩ́ ye sê yɔ̏tɛ̃nɛ sɔ̃-á Kristalɛ ǹ yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yɔ̏tɛ̃nɛ, pépi nónó-á ǹ wil
gbɛ̃nsêlɛ tɛ́ à mɛ pɩ pé pwáhnmɔ-òlɛ.
24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, sɔ̃-á Krista yõ sɛ̃pú tȉnkȉ n sah
ǹ tyí yõ.
25 Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, Krista yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí-á nɔ sɔ̃ ǹ tyí, fɔ́ɔ́ à ǹ min kõ
pé yĩnnɛ.
26 Sɛ̃ ye sɔ̏ à mɛ ké tyí nɛ pé pé yõ sɛ̃pú tȉnkȉ pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́
sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̏ yõ.
27 A sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé yah sɔkɔ yályál syíi kɛ̃nɛ, ànɛ̂ tȉkȉlȉ-ǹsah kɛ̃nɛ, ànɛ̂
yíkí-ńsah kɛ̃nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ pé tyí.
28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̌y wil gbɛ̃nsê tyí-á nɔ sɔ̃ pé tyí. Névi
nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̌y tyí ye nɔ ǹ tyí.
29 Yé náh wɛ di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃ n pyě kélɛ n pu ńkɛ̃; ǹ tɛ́
kè tõ n sah n tɛ̃ sɔ̃-á Krista tõ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ,
30 képah nɛ̂-á ápilɛ.

[31] Képah ye, dɨ̃́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yɨ̃́ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ.*
[32] Sèt̃ɨ̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ kăh mɛ ké yah mɔ Krista ànɛ̂ ǹ yõ
sɛ̃pú t̃ɨ̀nkɨ̀ tyí.
[33] Ǹtɛ kè mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù núkú pól syɔ́ tyí yĩnɛ kè nɔ yé tyí yé
gblɔ̃̌y sɔ̃, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̀yénnɛ n sah pé pɛbɩ yõ.

6

Wɛ̃́npɨ̃̀ ànɛ̂ pé dúbîpú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

[1] Wɛ̃́npɨ̃̀, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ kóló sɔkɔ. Képah ye plɛ.
[2] Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yɨ̃́ yõ. Képah ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ tàhlɩ̀nɔ́lɛ
ké tyí nɛ:
[3] Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ tɛ́ kɩ min sɛ̃́kɩ̀ wɛ sétáh yõ sɔkɔ.*
[4] Dúbípú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé wɛ̃́npɨ̃̀ sɔkɔ. Ȁ yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, yé pélɛ
n pu, yè mó kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ pélɛ n kɔ̃, yè mó pélɛ n vi n mɔ pallɛ.

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

[5] Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mè yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah pé tyí yõ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩlɛ
ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ.
[6] Kè káh pɩ á kɩ nɛ păh yélɛ n kyɔmɩ képah yĩn sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, á kɩ nɛ névi dyɔ yɨ̃́ɨ̃́ tɛ̃
sɔ̃ yé n yah kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɩ Krista yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, yè Liyel dyɔ yɨ̃́ɨ̃́ tɛ̃nɛ n pɩ
yé nnɔ póllɛ.
[7] Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ
névi tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ.
[8] Yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à kɩ sɔ̃ mɛ yɔ̃lɛ ò, nɛ̂ náh mɛ
yɔ̃lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí.
[9] Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ pé tyí. Yé káh dírílɛ n kõ pé yõ sɔkɔ.
Yé pĩ nɛ yépi ò, pépi ò, yé pól tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yɨ̃̂nyõ sɔkɔ, nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyɨ̃̂lɛ

[10] Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tăhkɩ̀ nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ ǹgbɛ̃ tyí.
[11] Yé Liyel mɛ́fwó yɨ̃̂ tɔkɔ, sɔ̃nko yè tɛ̃ wɛ sétõ yɨ̃́nvɨ̃̀ tyi yah kõ.
[12] Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kɩ̀ náh mɛ ké yah mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kăh mɛ ké yah mɔ nónó
tyí pépi ye pɩ, yɔ̃̀tãmnɛ, ànɛ̂ tăhkɩ̀nɔ́lɛ, ànɛ̂ névye fnɛ̀pu nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ kèkõyɔ̃́
fɛ̃́ntũ̂ mè sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mrɛ́y nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɨ̃̂nyõ.
[13] Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyɨ̃̂ tɔkɔ, sɔ̃nko yòhnpèkè sõ-à pɔ, yè tɛ̃ n wɛ sépɛ fwo.
Képah-à pɩ yé kɩ yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ.
[14] Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̃̌y vi n sah. Yé yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syĩ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɩ wɛ̃kɩ̀ kóló mó pɩ
vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩnɛ yé tyí.
[15] Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kõ, ké yónɔ́ dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂h sɔkɔ lékyêh tyí
kɔ̃lɛ.
[16] Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yĩn mèmɛ̀kɩ̀ swàhkɩ̀ sɔ̃ yé gbɑ̃̀n sɔkɔ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́, yè fɛ̃ pèkè pí-ò
pnɛ́pêl pól swah kélɛ.
[17] Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃ n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ yé kwĩnki, yè mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi
kèkírkɨ̀ sɔ̃ Liyel Mirki-á nɛ̂ kõ.
[18] Yé yɛ yé Liyel nínɔ́ ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ
gbɨ̃́mɛgbɨ̃́. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ képah sɔkɔ. Yé Liyellɛ n ni Yesu yõ sɛ̃pú t̃ɨ̀nkɨ̀ pól
tyí.
[19] Yé nírílɛ n pɩ ńmɔ tɔ tyí, sɔ̃nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ ń vyãh sɔkɔ mâh n wɛkɩ gbɨ̃́
nɛ̂nɛ, mè n tɛ̃ n wɛ nɩ̀sãh wɛ mè tyípɨ̃̀llɛ n yo n wah nónó-á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ.
[20] Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yuku yĩn ye kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbɑ̃̀n tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ yɔ̀. Yé
nírílɛ n pɩ ń tyí ń kɔ̃ mè tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nɩ̀sãhlɛ kăh yĩnɛ sɔ̃.

Wɛy tɛ́ynɛ

* **5:31 5.31** Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **6:3 6.3** Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

21 Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂-á mé mɛ n pɩ. Á yű̃npi
Tisyiki nɛ̂-á ń nénóníɩnɛ, té mɛ tȍlɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo
yé tyí.
22 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ.
23 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yèvɩnɩ, ànɛ̂ tyínɔnɔ,
ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃nólɛ á yű̃npyé pól kɔ̃.
24 Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí-á mɛ nɔ́nólɛ nónó pól tyí tyétyéní kɛ̃nɛ, mé kélɛ n yah n
kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ pé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filipi tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ŋ̀mɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩbɩlɛ, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ
Yesu Krista yõ sɛ̃pú pól tyí Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ yísyɔ́-á yah tɛ̃pú ànɛ̂
yòhnɩ̀nmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ.
2 Á kélɛ n yah n kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ
yé kõ.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃pú tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sõ yé tyí sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyí.
4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mě nírílɛ n pɩ yé pól tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ,
5 yáh sɔ̃́npílɛ pɩ ńmɔ yòhnɩ̀nmɔpulɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ, à tɔkɔ ké tyah sõ duku tyí,
pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyí.
6 Ŋ̀ sɛ̃̀nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah tɔ̃̀ pèpɛy mènɛ yé nnɔ sɔkɔ, wǎh kɩ yõ
sɔkɔ kɩ kélɛ n tõ n sah n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ ké píntɛnɔ tyí Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
7 Yé tyí nɔ yĩ̃ ń tyí. Képah ye, ké yah ye yé pól tyí sõnɔlɛ ń sɔkɔ sɛ̃ntɛ̃nɛ. Yépi tɔ vyãh
mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mè tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ ń tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ-á kélɛ.
8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu Krista tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, képah-á ń nɩ kõ kè
n yɔrɩ yé tyílɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyí tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah ye yɔ̀ nɛ: Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ,
kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kõ yé pɩ lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́púlɛ.
10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á yĩnɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-à pɩ, yé kɩ
mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
11 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, Liyel yĩn kõ kè kɩ pɩ
gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ŋ̀ yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni tɛ̃, kǎh yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ.
13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃rí kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól ànɛ̂ no
tɛ́lɔ́ pól pĩ nɛ, Krista tɔ̃̀ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
14 Ŋ̀ yṹnpyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃, wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ sɛ̃́nɔ́ yõ. Kǎh
pɩ sɛ̃, pé nɩ tõ gbah syãh, pè Liyel wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃́nɛ.
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù mɛ ńmɔ dyɔ yɔ yĩnnɛ Krista tyílɛ n yo à pé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ
fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔlɛ. Ŋ̀tɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ kélɛ n yo sõnɔ pèplɔlɛ pé sɔkɔ.
16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ nɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbɩ yo n wah yĩn-á ńnɛ ásɔ̃̂.
17 Ŋ̀tɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista tyílɛ n yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi sõnɔ náh mɛ plɛ. Pè mɛ n sõ
nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ yõ.
18-19 Ŋ̀tɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Kè sɔ̃́ pɩ sõnɔ túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃́ pɩ sõnɔ pèpɛy
sɔkɔ ò, Krista tyí tɛ̃ wɔ mɛ n yo. Képah ye, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi nírí ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnɩ̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ, yĩ mè-á mɛ n pi
ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ. Képah ye, ń nɩ kɩ tõ n vɩ n yuku n pi yahlɛ.
20 Máh mɛ nɛ̂ syɩkɩ tɛ̃ kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye nɛ, sen káh ń tɛ̃ ń
tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ŋ̀mɔ sɛ̃̀nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ núkúnúkú ànɛ̂ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, mâh
se wũ min sɔkɔ ò, mâh se ku ò, képah-á kɩ Kristalɛ n gbilki.
21 Yé náh wɛ di, ńmɔ ménɔ́ yõlɛ min sɔkɔ, Krista gbilki yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yõre wɛ́nɔ́
ye kélɛ ńmɔ tyí.
22 Ŋ̀tɛ min sɔkɔ tɛ̃̀nɔ́-à kɩ ńmɔ kõ mé fɛ̃ tɔ̃̀ wɛ n pɩ n pi yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, mé yĩnɛ mè
nɛ̂ tɛ̃ yah n tɔkɔ wɛ́?
23 Ŋ̀mɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé yal kèkõyɔ̃́ mè sɔkɔ mé n kyɩ n tɛ̃
Kristalɛ, képah tyí mɛ kal ń tyí.
24 Ŋ̀tɛ ń tɛ̃̀nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi yĩnnɛ.
25 Ŋ̀ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ, kɩ n tɛ̃ n pi yé póllɛ, yé yah yuku yĩn ànɛ̂
yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ yĩnnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

[26] Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnô, kè kɩ yé kɔ̃ yé kɩ Yesu Kristalɛ n gbah n gbilki.
[27] Nɛ̂ tɛ̃-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nìvìnì tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, máh
kɩ sɔ̃ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃ pɔ n wȉl-ǹkɛ̃̂nɛ yé tyí ò, mé kɩ mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ
yáh mɛ su yĩn gbáhkì núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ, té mɛ so wɛ̃ tyí à gbah tɛ̃ Nìvìnì tir
yõ sɛ̃nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ.
[28] Yé káh yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ ye pè kɩ pĩ nɛ pé tyí
yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃kì yõ-á pélɛ, té yépi-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ. Liyel ye n pɩ sépi póllɛ.
[29] Yé náh wɛ di, Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kɔ̃ yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ. Tɛ́ kè náh yĩn
ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tõ yèvyãhrɩ tɔ wɛ n pɩ n pi ǹmɔ yĩnnɛ.
[30] Yépi ye mɛ mɛ́kìlɛ n fwo Nìvìnì tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ, sɔ̃-á lésõ yé ń
wɛ mé mɛ ké mɛ́kìlɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yõ sɔkɔ sɛ̃ kélɛ. Yépi ńtɛ̃ pĩ̂nɔ́ mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̌y tîkînmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

[1] Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̃̂rélɛ n mɔ yé sɔkɔ. Ǹ tyínɔnɔ nɛ̂-á yé sɔkɔ,
kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ. Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́
mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
[2] Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃nɛ, yé nɛ n sah núkú yõ. Tyínɔnɔ dùkù núkú yĩnɛ kè nɛ n
mɛ yé sɔkɔ, yè mó yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yâh képah pɩ, nìvìnì ye yé kɩ mɔ
yĩ̂ ńmɔ sɔkɔ.
[3] Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ wɛ̃ fwónɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n
tiki n mɔ, yè mó no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̃nfɔ̃ yé gblɔ̌ynɛ.
[4] Yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyi ó tyí dɛ́, yé nɛ n sõ n kal no tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ.
[5] Sõnɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sõnɔ dùkù nɛ̂ mɛ yépi tɔ sɔkɔ.
[6] Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
[7] Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̌y pɩ yɔ̃lɛ,
à ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
[8] À ǹ gblɔ̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyí yõ,
à syi pɔ dahnɩ yõ kũ ku.
[9] Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yĩ̂n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
[10] Képah sɔkɔ, yî nónó pól-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yõ, ànɛ̂ lékókwȋl,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
[11] tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̀ ǸGBƐNƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

[12] Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̃̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ sɔ̃ ń tyí gbĩ̂mɛgbĩ̂, núkúnúkú
mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn mɔ sɛ̃ yé nòhnìnɔ́ yõ. Yáh
fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̃̀lɛ nɛ n pɩ tíkí ànɛ̂ wȋlsyahrɩ sɔkɔ képah yĩnnɛ.
[13] Yé náh wɛ di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̃̀ pínɔ́ dékèlɛ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹ
tɛ́ ké pínɔ́ tɛ̃nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃.
[14] Yé tyi póllɛ nɛ n pɩ wènkyɔ̃ wɛ́kí-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yékâb kɛ̃nɛ.
[15] Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi yé tyí. Yé kɩ pɩ
Liyel wɛ̃npȉlɛ, lékàh kɛ̃ névyelɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye wrɔ́, pépi nónó-á yĩ̂nvȉ ànɛ̂ nɛ́pêl ó pé tɔ̂ɔ́.
Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃-á ńwɔ̃ kèpyelɛ kyòo yĩ̂nyõ sɔkɔ.
[16] Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kɔ̃, yé képah yo pé tyí. Képah-à pɩ, kè kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ
ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. Tɛ́ kè kɩ tõ kè wɛ̃kɩ nɛ máh yèvyãhrɩ ànɛ̂ tɛ̃̂n nónó pɩ sɔkɔ,
sè náh pɩ yõ kɛ̃nɛ.
[17] Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yĩnnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃ mɛ yĩnɛ mè n ko n pɩ sárkálɛ
à tahlɩ képah tyí ò, nìvìnì ye kélɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ mé mɛ ké nìvìnì sɔkɔ yé tɔlɛ.
[18] Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ, yè ké nìvìnìnɛ n pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyîpínìnɛ

[19] Ǹmɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ nɛ máh kɩ Timote tõ yé tyí kè náh tõ n mo n pi.
Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ kõ
kè kɩ de.
[20] Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyílɛ ńmɔ tyí kõlɛ.
[21] No tɛ́ló pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃ngbɛ̃ tyi ó tyí, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ Yesu Krista
tɔ̏ tyílɛ.
[22] Ǹtɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyípínì sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy-á pélɛ. À ǹ
gblɔ̌y kõ Nìvìnì tir yónó tɔ̏ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃-á wɛ̃npir tɔ̏lɛ n pɩ ǹ sú tyí.
[23] Képah ye, ń tyí-à kɩ fyò pɔ sah gbáhkì núkú yõ, ǹmɔ ye mé mɛ n yah nɛ máh kɩ
núkú tõ yé tyí.
[24] Ǹ sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ yõ, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ pɔ yé tĩ̏nnɛ kè náh n mo n
pi.
[25] Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kõ à ǹ syɩ n yuku yé tĩ̏nnɛ. Ǹ kó-ò
ye ǹnɛ, tɔ̏ núkú pípú ànɛ̂ mɛ́kì núkú fwópú tõ álɛ. Yépi ye ń fyȁhnó wɛ, tɛ́ à wilki tõ ń
tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ.
[26] Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yĩ̋, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nó tyí sɔkɔ, kè mɛ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹ tyí.
[27] Kègbɩ yõ, à sɔ̏ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yãm yah. Tɛ́ kè náh
pɩ nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn kõ kè náh n mɔ n pi ń yèkwɔrɩ
yõ.
[28] Képah ye, mé kɩ à kõ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tĩ̏nnɛ, yé kõ yáh kɩ à wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ
yé tyí ńtõ, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ.
[29] Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nìvìnì sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃nknɔ névyelɛ nɛ n sõ.
[30] Yé náh wɛ di, Krista tɔ̏ yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnɩ n mɔ yî nónónɛ,
tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kõ n pi yé gblɔ̌y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo gbal à sè syi pɔ ń kõ.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

[1] Ǹ yṹnpyé, yé nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wró kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Máh tyi nónó
yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tõ ń syɩ sè wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí. Képah
ńtɛ̃ ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃kì pèpɛy yõ.
[2] Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ tɔ̏ntùkù pípúlɛ, kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kɔ̏kè kɔ̏nɔ́-á wil fĩ́ yɔ́
ó kȁmnɔ́lɛ.
[3] Ké gbɩ tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kõ kɔ̏kè pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ ǹ Mirki gbɔ̏
yõ. Kè mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ tɛ́ á náh mɛ á gbɔ̏ sah á gblɔ̌y
yõ.
[4] Ǹnî yɔ́ tɛ̃-à fyò fɛ̃ ǹ gbɔ̏ sah n pi ǹ gblɔ̌y yõ, gbɩ kɩ sɔ̏ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal tɛ̃nɛ kɩ ń gbɔ̏
sah ń gblɔ̌y yõ,
[5] ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpĩ̏n kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ, tɛ́ mó tõ pɩ Yisrayel nɛynɛ à wil Bɛ̃nsyamɛ
yĩ̏kì sɔkɔ. Yebreke ye ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ. Nsyifunɔ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́pú
nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̏ ńnɛ.*
[6] Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tĩ̏nnɛ kénɛ wȁl kɔ́lɔ́ sɔkɔ, mé sɔ̏ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̏nkĩ̏lɛ n
fõh. À tõ yuku kénɛ wȁl kɔ́lɔ́ tyí tĩ̏nnɛ, nɛy náh sɔ̏ fɛ̃ lékàhlɛ n kõ n pi.
[7] Ǹtɛ kénɛ tyi nónó-á sɔ̏ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ pɔ sè wɛ syíkínɔ́
tyilɛ Krista yĩnnɛ.
[8-9] Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista wɛ́npĩnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ
mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń wró
mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye ń kõ mé fɛ̃ syi ń náh vi tyi pól kõ, tɛ́ sé póllɛ n yah tũ̏ yõ yî
tyí kõlɛ. Mé náh tõ mɛ n sõ nɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́-á pɩ ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃nɔ́
gbɔ̏ yõ ye mé pɩ tómm. Liyel ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̏ yõ.
[10] Ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí képah ye yò nɛ, mé Krista pĩ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ ǹ lékólɛ, ànɛ̂
ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé mó n pɩ ǹ tyí kõlɛ ǹ ku dùkù sɔkɔ.
[11] Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.

---

* **3:5** 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye pélɛ.

[12] Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃ kè wɛ tɛ, ànɛ̂ ń tyí sɔ̃ pɛkɩ syɩ ké yȉn
tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń
ye pɩ ǹmɔ ó tyílɛ.
[13] Ɔ́ɔ̃ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃ kè wɛ tɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á mé mɛ n pɩ, kè wɛ yɔ̀:
Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ, mĕ ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ té yah tȉn tyílɛ n yĩkɩ.
[14] Mé mɛ n to ké yȉnnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ á pɔ nɛ̂ syi yȋnyõ, Yesu
Krista gbȍ yõ.
[15] Ápi nónó pól Yesu yõ sɛ̃nó-á de yĩn, sɛ̃ ye á yĩnɛ à nɛ n sõ. Ǹtɛ sõnɔ káhkí-à kɩ se
mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃ képah dùkùlɛ yé wɛ̃kɩ.
[16] Kàh kɩ sɔ̃ n pɩ sɔ̃, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kɩ̀ nɛ̂ yõ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, á ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ
n yuku yahlɛ képah ó yõ.
[17] Ń yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ, nónó-á mɛ képah wɛ̃kɩ̀lɛ n
kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ.
[18] Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyȉ náhnáhlɛ, té tõ mɛ ń syɩ kélɛ n yo yé tyí gbní sɔkɔ
núkúnúkú nɛ, Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á nɛ̂nɛ n pɛkɩ, névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ
kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ păh mɛ kélɛ n fwo.
[19] Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ. Tir nɛ̂-á sennɛ
pè tɛ̃ n pi, pè n nɛ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyȍ yȋ ó tyí-á pépi n nɛ n sõ.
[20] Ápi tɛ̃ wɔ sú fȍ mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ,
à kɩ n wil n pɔ n pi, áyáh mɛ ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ.
[21] Ápi wil gbɛ̃nsɛ̂ nɛ̂-á sohkɩ kɛ̃nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ ǹmɔ wil gbɛ̃nsɛ̂ tyí kõlɛ, nɛ̂-á
gbílkínɔ́ mɛ n sah ké yõ. Ǹ tɛ̃npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ ye à kɩ pɩ képahlɛ, nɛ̂-á yíyȉn pól kɔ̃ sè n
sah ǹ tyí yõ.

4

[1] Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̃ntɛ̃nɛ yè yé sõnɔ sah yȋ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Ń
nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃. Yépi ye ńmɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõlɛ, ànɛ̂ yépi ye yɔ̃ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

[2] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́
sɔkɔ.
[3] Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tȍ núkú pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á Yevodi ànɛ̂
Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́ yísyɔ́ ye pélɛ, nónó-á so mɔ ńmɔ
tyí á gbah tɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema tɔ sȍ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tȍ núkú pípú
tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ wȁ̃rkínsàhnɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
[4] Yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ gbȋmɛgbȋ. Mé kélɛ n tõ
n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
[5] Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no pól yélɛ n pnɛ nɛ́péplɔ tyí sɔkɔ.
[6] Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól sɔkɔ, kwâh nɛ̂ yétȏ-à yé tɛ̃, yé
kè ni Liyel tyí níri pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkɩ ǹ tyí ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ.
[7] Képah sɔkɔ, ǹ yèvɩnɩ nɛ̂-á kăn pɩ névi sõnɔlɛ, képah kɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ yah kɔ̃ dénɔ́lɛ
yé nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Yesu Kristalɛ.
[8] Nɛ̂-á mé kɩ yo yé tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, tyi nónó-á mɛ gblɔlɛ, tɛ́ yĩnɛ
gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á kɩ fɛ̃ nɔ névi
tyí tɛ́ à kɩ sè fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n kɔ̃, yé yɛ sépi ó nɛ mɛ yé
sõnɔ sɔkɔ.
[9] Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́ nónó wɛ tɔko ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó noh ńmɔ tyí, tɛ́
ń wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pɩ, yé nɛ n kɔ sépi wȁl yõ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ yélɛ ǹmɔ
nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ

[10] Mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ tɛ̃ wɛ kè wɛ wɛ̃kɩ ńtõ nɛ
ń tyí-á mɛ tah yé tyí. Ń tyí sȍ mɛ tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sȍ mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń
wɛ̃kɩ.
[11] Kè náh pɩ nɛ ń fyȁhnɔ́ sɔ̃ ń kɔ̃ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀ nɛ, kè
sɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ yȋnɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí.
[12] Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ
ànɛ̂ duke duke pól sɔkɔ, ńmɔ n fɛ̃ ń minnɛ nɛ n pɩ. Kàh se tɛ̃kɩ sɔkɔ ò, kàh se kwɛkɩ

sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̌y dar mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ fyɑ̏hnɔ́ sɔkɔ.
13 Mé kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ Yesu Krista gbɔ̏ yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkɩ̀lɛ ńnɛ n kɔ̃.
14 Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, yé pɩ plɛ gbɔ̏ dáhbɩ́nɔ́lɛ ń tyí ń yèvyãhrɩ gbɩ̃́ sɔkɔ.
15 Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tyah gbɩ̃́nɛ yé tɩ̃̏nnɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ mé yal Masedonɩ sɔkɔ, à wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pɩ soh ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kɔ̃, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̏nkɩ̏ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kwâhlɛ ń kɔ̃.
16 Gbɩ̃́ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sɔ̏ mé mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ, gbáhyɩ̃́ núkú ó náh yé tɛkɩ mɔ ń tyí yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ.
17 Kè náh mɛ á kɩ nɛ mé sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, yé yɩ̂lɛ nɛ n yɩ̃ ńnɛ n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé pèpɔrɩ pínɔ́ yɔ̃re wɛ́nɔ́ yɔ̃.
18 Yáh yɩ̂ nónó pól tɛkɩ mɔ ń tyí, mé sè wɛ syi, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ń tɛkɩ. Yepafroditi-á fyɔ̀ pɔ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ ń kɔ̃, nɛ̂-á yé à kɔ̃ nɛ à pɔ ń kɔ̃, mé núkú pɩ kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ. Kénɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y ye kélɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂ fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí.
19 Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á tahrɩlɛ ǹ tyí tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃, à kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyí, kɩ yé yétɔ̂ yɩ̂ póllɛ yé kɔ̃.
20 Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel yɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!
21 Yesu Krista yɩ̃n yɔ̃, yé wɛynɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ ń tyí . Ǹ yɩ̃́npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á mɛ ńnɛ ásɔ̂, pé tɔ n wɛkɩ yé tyí.
22 Yesu yɔ̃ sɛ̃pú pól n wɛkɩ yé tyí, ké dú dɔkɔ nónó-á mɛ tɔ̏lɛ n pɩ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Sesar tyí ásɔ̂ sɔkɔ.
23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̏bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye
2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pɩ á
yṹnpyé Krista yõ sɛ̃pú kègblɔlɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. Á kélɛ n yah
n kɔ̃ á Sú Liyel tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ n ni, à n nɛ n wɛkɩ ǹ tyí yé
tyí sɔkɔ.
4 Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á sé tyí
yónɔ́ noh.
5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ, ké yɩ̃́níntɛ̃nɔ gbennɛ yé tyí, képah sɔkɔ ye yé noh kélɛ
nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah yɔ́-á mɛ yé tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbɔ̃ sah ké yõ.
6 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ n tɔ̃ mɔ kèkõyɔ̃́
tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ sɔ̃, sɛ̃ kélɛ yépi tɔ tɩ̃̀nnɛ, à tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pɩ̃ kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.
7 Ápi nɛ́nɔ́ní Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ, ǹmɔ ye kɔ̃ yélɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ.
Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi tyí.
8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyí, á náh mɛ yal mɔ nírí pínɔ́lɛ yé
tyí. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à ǹ dyɔ yɩ̃̃́nɛ yé wɛ̃kɩ pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́m gbɔ̃̀
yõ nónó-á n wil ǹ Mirki tyí.
10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, kɩ ǹ dyɔ yɩ̃̃́ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
Yé kɩ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pɩ̃ n yuku yahlɛ.
11 Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ tyi tyi pól sɔkɔ, ǹ tɔ̃́rí tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ,
sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro.
12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé vyɑ̃h kɔ̃ kè wɛ ǹ pèpɔrɩ
wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah sah ǹ tɔ̃́rí kyòo sɔkɔ kɩ névye kɔ̃, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ.
13 À ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃́ntṹ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩ̀dè Pídɩ̃́ tɔ̃́rí sɔkɔ.
14 Kénɛ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl mɛ yõ mɔ á tyí.

Krista ye yîyȉn pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yɩ̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. À mɛ Liyel gbɛ̃̀npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yíyȉn pól mɔ.
Kè se yĩnyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yɩ̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yɩ̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkɩ̀nɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rí yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
17 Ǹmɔ yíyȉn pól dyah tɛ̃,
yíyȉn pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkȉ yɔ̃tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsɛ̂lɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyí à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé névye ànɛ̂ yíyȉn pól wrɔ́ tõ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yõ.
Liyel Pídɩ̃́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.
21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésõ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rí lésõ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sõnɔ
túkúnȉ ànɛ̂ yé tyítúkúnȉ pínɔ́ yĩnnɛ.

22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Píɗı̃́-á wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kũ nɛ̂ ku, képah gbɔ̃̀ yõ ye Liyel yé wrɔ́
kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃́ynɛ, nɛ yé pɔ yĩn péwɔ yah sɔkɔ yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ
yé tyí.

23 Ǹtɛ yé yĩnɛ yè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h, yé yĩn dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé
gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à tɔkɔ yé Nìvìnì tir noh sõ dùkù tyí, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ
Nìvìnì tir ye yo kèkõyɔ̃́ névye pól tyí, képah nɛ̂ tɔ̃̀ sɔkɔ-á ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̃̀ pɩ yèvyɑ̃hrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyɑ̃hrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yĩnnɛ, núkúnúkú mé mɛ képah nìvìnì sɔkɔ. Yé
náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃́y kɔ̃ à Krista yèvyɑ̃hrɩ téy tɔkɔ n pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì yĩnnɛ, pépi
nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.

25 Ǹmɔ pɩ tɔ̃̀npɩlɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì tyí à yĩnɛ Liyel-á tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃ ń gbɔ̃̀ yé
yĩnnɛ. À kè dahbɩ ń gbɔ̃̀ nɛ mé pé wɛy pól yo,

26 képah nɛ̂-á pɩ Liyel sèı̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, tɛ́ mɛ
kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkì wɔ wɛ̃kɩ núkúnúkú.

27 Yõrɛ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rí nɛ̂-á mɛ sèı̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
képah ye sõ Liyel mɛ ké tyí nɛ pé wɛ̃kɩ. Sèı̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé
gbɔ̃̀ sàhnɔ́ kɩ mɛ Liyel tɔ̃́rí wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ.»

28 Ǹmɔ tyí ye á mɛ n yo no pól tyí, tɛ́ mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nɛ́núkù núkú pól
tyí, tɛ́ mɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kwɔ yı̃́pı̃̂ duke pól sɔkɔ, sɔ̃nko no pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ de
yĩn pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.

29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ, mɛ ń tah sah syikey sɔkɔ Krista tăhkì gbɔ̃̀ yõ, nɛ̂-á
mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yı̃́ı̃ ńmɔ sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kì ǹgbɛ̃nɛ n fwo yépi ànɛ̂ Lawodise tɑ̃n yĩnnɛ,
à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè náh ń wɛ yah yı̃́nɛ.

2 Mé mɛ ké tyí nɛ nìsɑ̃h wɛ pé sɔkɔ, pè mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékɑ̃́m mó nɛ mɛ
yı̃́ı̃ pé sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir wɔ̃bìnsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ.

3 Yõrɛ nɛ̂-á yı̃́pı̃̂ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ ǹmɔ sɔkɔ.

4 Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ yé pilki vyɑ̃́hsesyı̃́rí sɔkɔ.

5 Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃ wɔ náh mɛ yélɛ fı̃́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Ǹ nɩ mɛ
vínɔ́lɛ yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ koh tɛ̃ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h.

Min pínɔ́lɛ Krista gbɔ̃̀ yõ

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé minnɛ n pɩ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
sɔkɔ ǹmɔlɛ.

7 Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yɑ̃̀hnì nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ, yè mó yé
min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Yé nɛ mɛ sũnyĩnɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɔ̃-á pè yé kwɔ kélɛ,
yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pı̃́pú ǹgbnɔlɛ.

8 Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ tyídî ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyi tɔkɔ à yé pilki
tɛ̃ mìnì tyilɛ, ǹ névi yõtàhsyi lékɑ̃́mnɛ. Sè náh mɛ wɛ̃kì núkú yõ Krista tyilɛ.

9 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Krista sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

10 Yíyı̃̀n pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̃̀tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃nwɛnɔnɔ pól yõtɛ̃̀nɛ.

11 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ǹmɔlɛ, yé kõkè kɔ̃. Kénɛ kõkèlɛ, névi gbõ pínɔ́ náh kélɛ,
Krista pínɔ́ ye kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ.

12 Yé náh wɛ di, yáh wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyı̂ sɔ̃ yĩ ǹnɛ wɛ̃ tyí,
tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel tăhkì yõ, nɛ̂-á yilki mɔ Krista lékɔ́lɛ.

13 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyı̂ sɔ̃ yé tyípêl ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye
minnɛ yé kɔ̃ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí. À á tyípêl pól yɔ̃ mɔ á kɔ̃.

14 Áyáh Moyisi tyi kõnsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ sõ pɔ á kɔ̃ n pi, Liyel ye képah niri
to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbõ yõ dahnɩ yõ.

15 Yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ tɛ̃nwɛpu nónó-á mɛ yı̃̂nyõ, Liyel ye pé tăhkì tyí yɩkɩ kwèyy. À pè pɩ
yèɗı̃̀mɔ̀lɛ no pól tyí à n yɔrɩ n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kɔ̃lɛ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ
dahnɩ yõ.

16 Kăh pɩ sɛ̃, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yõke képah náh pɩ wɔ wɔ kwâh yĩnnɛ. Yé
káh n yɛ tɛ̃ yé tuke syáh yɔ́, képah náh pɩ ńwɔ̃ sãn yɔ́ wìlnɔ́, képah náh pɩ mɩ mɩ yòh
tyí sɔkɔ.
17 Sépi póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi kètò ye. Ǹtɛ ké kègbɩ tɛ̃nɛ, Krista ye.
18 Névye nónó-á n pɩ á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ pé gblɔ̃ynɛ n tiki n mɔ yȋnyõ tɔ̃̀npɩbɩ yah, tɛ́ mɛ
gbílkínɔ́lɛ n sah pé yõ, tɛ́ mɛ pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n mɔ n kõ, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ yé yah kõ yah yúkúnɔ́lɛ. Pé gblɔ̃y ye pè n gbilki pé fɔkɔ táh tyi sõnɔlɛ.
19 Krista nɛ̂-á yõlɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye gbèl tél-ńtɑ̃̂n ànɛ̂ yãhlɔ
wil gbɛ̃nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól tel sah wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃nsê kõ kè fɛ̃ n kyãh à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí
sɔ̃.
20 Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkõyɔ̃́ sétɑ̃̀n tyi tăhkì gbɔ̃̀. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ
tɛ́ yé tõ yé minnɛ n pɩ á kɩ nɛ yé sɔ̃ mɛ kénɛ tyi gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, à fɛ̃ syi pè kõ pè yélɛ n kyĩ
n mɔ n mɔ sɛ̃nknɔ tyi sɔkɔ ńtɔ̃ wɛ́? Pè n nɛ:
21 «Káh kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yõ, káh n tũ kwâh mɛ̀ tyí.»
22 Kénɛ yȋ póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̃y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ, tɛ́ sè kɩ pɩ yõ kɛ̃ yȋlɛ. Névye
yah yĩ́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ à tahlɩ păh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kõ.
23 Gbɩ ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ yȋnyõ tɔ̃̀npɩbɩ yõ ànɛ̂ gblɔ̃y tíkínmɔnɔlɛ sé yah sɔkɔ, ànɛ̂ wil
gbɛ̃nsê fɔ̃́hnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yĩ́pȋ tyi sɔ̃ sélɛ. Ǹtɛ yõre náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi
dyɔ yĩ́ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃kì kóló sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyȋ-á fyò yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel fɔ̃́ yȋlɛ n yah n kõ, ńyãh sɔkɔ-á
Kristalɛ tɛ̃nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ.
2 Yé nɛ n sõ Liyel fɔ̃́ yȋ tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sõ sétáh yõ yȋ tyí sɔkɔ.
3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ Krista sɔkɔ Liyel tyí.
4 Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sõ nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kɩ wil mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ
tɔ̃rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ

5 Tyi nónó-á pɩ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi nónó-á pɩ: Pròprò pínɔ́lɛ, pɔ̃̀pɔ̃̀
pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ, dékè túkúnìnɛ, à tahlɩ yĩ́sesúkú pínɔ́ tyí, képah nɛ̂-á sãh fálnɔ́
dùkù yɔ́lɛ.
6 Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrɩ n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnìnɛ ǹ yóré yáhnlepu yõ.
7 Ǹgbòlɛ sɔ̃̀, yé min-á lésõ mɛ tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, sɛ̃ntɛ̃ ye yé mɛ n pɩ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tyi nónó-á yé yĩnɛ yè milki, sè wɛ yò: Fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnìnɛ, ànɛ̂ mâl pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ. Gbyɔ ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ.
9 Yé káh mìnìnɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pɩ dùkù kédyâh kõ tɛ,
à ké tyípínì pól milki,
10 tɛ́ mɛ pɩ dùkù késɑ̃́nnɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Liyel mɛ n vi n mɔ gbĩ́mɛgbĩ́, sɔ̃nko yè pɩ
ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ, yè mó ǹnɛ n pĩ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ.
11 Képah sɔkɔ, wăhkì náh tõ n wɛ n pi yȉkȉnȉ téló ànɛ̂ Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ, kènkõbe ànɛ̂
kɔ̃̀-ǹkɛ̃pú wrɔ́. Kè náh tõ mɛ á kɩ nɛ yɑ̃̀hnkõ wɔ-á yĩ pĩ, tɛ́ ńyɔ mɛ náh yĩ pĩ. Kè náh tõ
mɛ á kɩ nɛ ńyɔlɛ yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̃y yõ névilɛ. Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kõ, Krista ye. Ǹmɔ ye
yíyȉnȉ póllɛ tɛ́ mɛ no pól min sɔkɔ.
12 Liyel-á fyò yépi yah wilki pɩ ǹ nolɛ, à yé pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yé tyí mɛ nɔ ǹ tyí.
Képah ye, yé pɩ névye yãm yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrɩ pípúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛ́pír
névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro.
13 Yé wɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹnî yɔ́-à sɔ̃ pɩ de ǹ ní-ò tyí, yé yõ mɔ wɛ̃ kõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yõ mɔ
yé kõ sɔ̃, yépi tɔ nɛ n yõ n mɔ wɛ̃nɛ n kõ sɛ̃.
14 Ǹtɛ nɛ̂-á kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbɔ̃̀ yõ ye yé wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ.
15 Krista yèvɩnɩ nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ. Liyel ye yé ye kénɛ yèvɩnɩ wɛ yĩnnɛ, sɔ̃nko yè pɩ wil
gbɛ̃nsê núkúlɛ. Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ.
16 Yé yɛ Krista wɛy tɔ̃̀ pɩ yĩ́ yé sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi n mɔ yĩ́pȋ sɔkɔ.
Yé pɩ pèpɔrɩ pĩ́púlɛ Liyel tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n gbal, yè ǹ yĩn gbilki gbilki yìlɛ n
gbɩ, à tahlɩ Liyel Mirki-á yɛ̀ nónó dahbɩ yé sɔkɔ.

[17] Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pɩ, yé sélɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, yè wɛynɛ
Sú Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ gbɔ̏ yõ.

Yesu yõ sɛ̃pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̃́hkí sɔkɔ

[18] Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ kăh yĩnɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kóló sɔkɔ.
[19] Pɛbɩ, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh peke tɛ̃ pé yõ.
[20] Wɛ̃npì, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kɔ̃
yé tyí.
[21] Dúbípú, yé káh fɔ̀kɔ̀nvyɑ̏hnìnɛ n mɔ yé wɛ̃npì sɔkɔ kè kɔ̃ kè pɔ pɩ wílkúnìnɛ pé tyí.
[22] Yɔ̃bɩ, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̏tãm tyí yõ nónó-á mɛ sétáh mɛ̀ yõ. Yé káh
tɔ̏lɛ n pɩ pé tyí pàh yélɛ n kyɔmɩ gbɩ̃́ nɛ̂ ólɛ, á kɩ nɛ névye dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̃y tiki mɔ kélɛ n pɩ fɔkɔ pérpérlɛ yáh sɔ̃npɩlɛ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah
tikílɛ n pɩ.
[23] Yâh sɔ̃ tɔ̏ nɛ̂ dùkùlɛ n pɩ, yé kélɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè
káh nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ.
[24] Yé pĩ nɛ ńkɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kɩ pɔ yépi tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ, wăh sépi nónó yah sah ǹ
no yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista ye yɔ̏tɛ̃ kègbɩlɛ nɛ̂ tyí-á yé n pɩ tɔ̏lɛ.
[25] Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃y pɩ nétúkùlɛ, ǹ nétúkúnì tyi lédyáhní ye à kɩ wɛ. Yé náh wɛ
di, Liyel náh wăhkìlɛ n pɩ.

4

[1] Yɔ̏tãm, yé yé yɔ̃bɩlɛ n tɛ̃ n plɛ gbɩ wɛ̃kì yõ sɔkɔ, yé mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yɔ̏tɛ̃
yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yĩ̏nyõ sɔkɔ.

Pole-á vìnmɔnɔ nónó kɔ̃

[2] Yé gbah n tɛ̃ níri pínó sɔkɔ. Yé nírílɛ n pɩ yè pépɔrɩ pĩ́nó wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃.
[3] Yé Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃kì yɩkɩ mɔ á kɔ̃ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètĩ̏n
sɔ̏ tir tyílɛ n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bɩ sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂ yĩn-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
[4] Yé Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń kɔ̃ mè fɛ̃ sètĩ̏n sɔ̏ tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh
yĩnɛ mè kè yo sɔ̃.
[5] Yé yé minnɛ n pɩ lékɑ̃́mnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú wrɔ́. Syɔ̃-ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé tyí pèpɔrɩ pɩ
pɩ tɛ̃̀nɛ pé tyí, yé kè pɩ pé tyí.
[6] Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ sé tyí. Névi nɛ̂-á píkínyahnɔ
pɩ, yé ké yah tɔ̃ n sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃nólɛ

[7] Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nénɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ tɛ́ mɛ tɔ̏lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ
kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí.
[8] Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ.
[9] Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á yṹnpilɛ nɛ̂-á mɛ tómm, tɛ́ pɩ á nénɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ
yɔ́ ye ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pɩ ásɔ̂, pè kɩ pɔ sè yãh yé syah.
[10] Arisitarkɩ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Markɩ tɔ n wɛkɩ
yé tyí ǹmɔ nɛ̂-á Barnabasɩ tyí névilɛ. Markɩ tyí kèdùkù yo sɔkɔ yé tyí nɛ wàh kɩ pɔ yé
tĩ̏nnɛ, yé à tɛ̃ plɛ.
[11] Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkɩ yé tyí tɔlɛ. Nsyufunɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ,
pépi ó ye mɛ tɔ̏lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo. Pè ń nɩ de yɩ̃́ kègbɩlɛ.
[12] Yepafrasɩ nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Yesu tɔ̃npɩ ye ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ nírílɛ n
pɩ yé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ sɔ̃nko yè nɛ n mɛ sṹnyĩnɔlɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, Liyel dyɔ yɩ̃́ tyi pól
pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ.
[13] Á yèvyãhrɩ kah pɩ yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi tãn yĩnnɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃
pɩ képah tàrfyɔ̀lɛ.
[14] Dɔ̀ktɔ̂r dɩ̃́ Likyi nɛ̂-á ápi kóɗĩ́nɛ, à n wɛkɩ yé tyí ànɛ̂ Damasɩlɛ.
[15] Á yṹnpyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɩ pé tyí à tahlɩ Nɛfa tyí ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̏nkì
nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô.
[16] Yáh kɩ sébéy mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̏nkì tɔ kɔ̃ pè kè wɛ n
kar. Nɛ̂ tɔ-à kɩ se mó mɛ tɛkɩ mɔ pépi tyí, pàh kɩ kélɛ yé kɔ̃, yé kè kar.
[17] Yè mó n yo Arsyipi tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tɔ̏ nɛ̂ dahbɩ ǹ gbɔ̏, à gbah n tɛ̃ kè pɩ pallɛ.

18 Ǹmɔ Pole ye n wɛkɩ yé tyí, tɛ́ kélɛ n wãrkɩ ń gbȍlɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ fwɔ nɛ máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à yȍbènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki
kwil Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃̀nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tɛ́ mɛ ǹnɛ n ye n gbo yé tyí.
3 Yáh mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyípínɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ, à yé gbɔ̃̀ sah
yɩ̃́ɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ á dyɔ-á mɛ n kwnɛ
sélɛ.
4 Á yʋ̃́npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, á pɩ̃ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ tyílɛ.
5 Yé náh wɛ di, áyáh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ yo yé tɩ̃̀nnɛ, kè náh sɔ̃̀ pɩ vyãh wɛy gbɔy ólɛ dɛ́. Á
sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yo tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á sɛ̃́nyɩ̃nɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á
kélɛ. Áyáh á gblɔ̃̌y tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé tyí pɛkɩ yɩ̃nnɛ, ké sèndɩ̃̀ náh yélɛ dò.
6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ náhnáh fyé sɔkɔ, yé Liyel
wɛy fɛ̃ syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, ǹ Mirki-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ.
7 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi mara Yesu yõ sɛ̃pú pól kɩ n yah n pɩ.
8 Yé náh wɛ di, à tɔkɔ yépi tɩ̃̀nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ Masedonɩ mara ànɛ̂ Akayi
mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yɩ̃n képah ó tyí dɛ́, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃ képah tyílɛ n yo ńtɛ̃nɛ.
9 Áyáh kyɩ yé tɩ̃̀nnɛ tɛ́ yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye pól mɛ képahlɛ n yãh; ànɛ̂
yáh yé náh vi fal fal tɛ̃̀n kɔ̃ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tɩ̃̀nnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min sɔkɔ, névye pól mɛ képah tɔlɛ n yãh.
10 Yé mɛ ǹ Pídɩ̃́ Yesu syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yɩ̃̀nyõ kɩ n pɔ n pi. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel ǹ lékó
yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n pi Liyel tukey sɔkɔ nɛ̂-á mɛ n pi.

2

Pole tɔ̃̀ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yʋ̃́npyé, yépi ńtɛ̃ kè pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃́ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé tɩ̃̀nnɛ.
2 Yé kè pɩ̃ tɔlɛ nɛ áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè fɔ̃́hnɔ́ sah á
yõ tɛ́ Liyel mɛ nɩ̀sãh mɔ á sɔkɔ á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo yépi tɔ tyí, gbɩ̃́ nɛ̂-á
névye sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo.
3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yɩ̃́nvɩ̃̀ wɛlɔ náh sélɛ, vɩ̃̀ntɛ̃nɔ tɔ
náh à n vi n tɛ̃ pélɛ.
4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo, tɛ́ mɛ ké tyí dahbɩ ápi gbɔ̃̀ á kɔ̃ á kélɛ n
yo ké yah yõ. Névye dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́, Liyel dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃ ye ǹmɔ
nɛ̂-á ápi sɔ̃nɔlɛ n pnɛ.
5 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ náh sélɛ. Liyel
ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n yah n kɔ̃ yé yɔ̃́-ńsahlɛ.
6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃ yépilɛ ò, kàh sɔ̃ no tɛ́lɔlɛ ò,
á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki.
7 Tɛ́ ápi kɩ mó tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃rí sah yé yõ áyáh sɔ̃npílɛ pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. Ǹtɛ
á yé tɛ̃ mármár pídúbísè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃ sɔ̃.
8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ápi tyí, képah ye á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yé tyí nɛ̂-á n wil Liyel tyí. Tɛ́ kè
náh yɩ̃n képah ó tyí dɛ́, á á min ńtɛ̃ mɔ kʋ̃ kɔ̃ yépi yɩ̃nnɛ yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yɩ̃nnɛ á tyí.
9 Á yʋ̃́npyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ n kwnɛ sélɛ kyɔ́. Áyáh lésõ
mɛ yé tɩ̃̀nnɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ yé tyí, á lésõ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ n pɩ lékɑ̃̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃ à yɩ̃n á
gblɔ̃̌y yɩ̃́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tyí, sé pól-á mɛ
plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ; Liyel tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ.
11 Yé pɩ̃ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ, sɔ̃-á súbí pé wɛ̃npɩ̀lɛ n tɛ̃ plɛ.

12 Ʌ́ vǐnmɔnɔlɛ yé kõ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé tyí nɛ yé yɛ yé kɔ dùkù nɛ
n mɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́, ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ kɩ ké nɔlɩ wɛ yõ.
13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh wɛynɛ. Yé kè pɩ Liyel wɛynɛ.
Tɛ́ sɛ̃́ ńtɛ̃ ye kélɛ kyó. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ńtõ.
14 Ń yṹnpyé, Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nó nónó-á mɛ Liyel tyí yõ Nsyude mara sɔkɔ, tir nɛ̂-á
nɔ pélɛ, sɛ̃́nkõ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ di, yé sú fɔ̃́ névye-á yé kwlɔ sɔ̃, sɛ̃́ ye Nsyifunɔ
kwlɔ pépi tɔlɛ.
15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ*. Pè fɔ̃́hnó sah ápi tɔ
yõ. Pé tyí náh nɔ Liyel tyí. No pól sépɛ́bí ye pélɛ.
16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kõ á káh Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yĩ̀kĩ̀nɩ̀ tɛ́ló névye tyí pé tɔ kõ pè
wɛ n pwah. Kǎh pɩ sɛ̃́, dòhnɩ̀nó ó ye pè mɛ n pɩ n yuku pé tyípêl yõ. Ǹtɛ ké syĩ̀-ńsah,
Liyel fɔ̃́hnó sah pé yõ.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnô wró kwéy mɛ̀ sɔkɔ, á yĩ́ tɛ̃ wɔ náh mɛ tɛ̃nólɛ yé yõ ó, ǹtɛ á
mɛ yé tyílɛ n sõ gbĩ́mɛgbĩ́. Yé wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ.
18 Ʌ́ lésõ mɛ ké tyí nɛ á á syɩ n pɔ yé tĩ̀nnɛ, tɛ́ gbáhyĩ́ náhnáh ńtɛ̃ ye ńmɔ Pole yah kõ
kélɛ tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ á yah kõ.
19 Ʌ́pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ mɛ á yáh-ńsah náh n tyɛ n pi, ànɛ̂ á nɩ
kɩ vɩ, ànɛ̂ á yõ kɩ yɔ̃? Yépi ye.
20 Kègbɩ yõ, yépi yĩn ye gbílkínó kɩ sah ápi yõ, tɛ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, á kè yah tɔkɔ nɛ ápi-á kɩ wũ á gblɔ̃̌y
Atɛnɩ kwil sɔkɔ,
2 tɛ́ mɛ á yṹnpi Timote tɛkɩ mɔ yé kõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̃̀lɛ n pɩ ápilɛ wɛ̃ tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ. Ʌ́ nɛ à pɔ yé yohnɩ mɔ yé tǎhkɩ̀ wɛ Liyel yõ sɛ̃́nó sɔkɔ,
à mó sɔ̃́ré mɔ yé sɔkɔ,
3 sɔ̃nko kwɛy gbĩ yèvyãhrɩ káh pɔ yé kõ kwɔ. Yé pĩ́nó se mɛ ké sɔkɔ nɛ yèvyãhrɩ mɛ̀nɛ
n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́.
4 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah yé tyí nɛ áyáh kɩ pɔ
yèvyãhrɩ pɩ n pi. Képah ye pɩ yò, ké sèndĩ̀ náh yélɛ dò.
5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̃́mnó pɩ kwlɔ, mé Timote tɛkɩ mɔ nɛ à kyɩ yé Liyel yõ sɛ̃́nó
dùkù yah n pɔ n yo ń syah. Tíkí sɔ̃̀ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ mɛ tɛ̃ n wɛ
yé tyí, ápi kwlɔ́nó kõ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tĩ̀nnɛ à pɔ. Ʌ̀ mɛ pɔ yé yĩ́ngbílɛ n yo nɛ Liyel yõ
sɛ̃́nó-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹkɛ̃́ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́. Ʌ́ wɛ dékè-á
mɛ yé tɛ̃, sɔ̃́-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃.
7 Kǎh pɩ sɛ̃́ á yṹnpyé, áyáh sɔ̃̀ mɛ yèkwɔrɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ nónó pól sɔkɔ, yé Liyel yõ
sɛ̃́nó tyí nóhnó pɩ nɩ dénó ǹgbɛ̃́nɛ á tyí.
8 Ǹtɛ yáh fyò mɛ sɛ̃́nyĩnɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mɩ̀nɩ̀ ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ núkúnúkú yò.
9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kɩ fɛ̃ Liyel kõ n pi yé tyí sɔkɔ yò, wǎh nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kõ
yépi yĩnnɛ?
10 Ké lékɑ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃̌kɩ̀ yɩkɩ mɔ á kõ á fɛ̃ pɔ
yah yé tyí. Tɛ́ fĩ́ nɛ̂-à kɩ mɛ yé tɛkɩ Liyel yõ sɛ̃́nó sɔkɔ, á mó yé yohnɩ n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Ʌ́ kélɛ n yah n kõ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè wɛ̃̌kɩ̀ yɩkɩ
mɔ á kõ á pɔ yé tĩ̀nnɛ.
12 Wɛ̃ tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à
wãnnɛ n mɔ ké yõ á kɩ nɛ yé tyí-á nɔ sɔ̃ ápi tyí.
13 Ʌ̀ mó nɩ̀sãhlɛ yé kõ yĩ́ĩ́ Liyel yõ sɛ̃́nó sɔkɔ, yé kõ yè pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Yè
mó nɛ n mɛ yályál á Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à sõ nɛ̂nɛ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ ǹ
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ.

* **2:15 2.15** Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

4

Min pɩ dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yũ̋npyé, yáh yĩnɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel tyí, á kélɛ yé wɛ̃kɩ tɛ. Sɛ̃̋ntɛ̃
ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tõ kélɛ n yah n kõ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃
wãn mɔ ké yõ.
2 Áyáh vǐnmɔnɔ nónónɛ yé kõ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí, yé sélɛ n pnɛ.
3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: À mɛ ké tyí nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ yah, yé káh
prɔ̀prɔ̀lɛ n pɩ,
4 yé nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkɩ̀ pínólɛ.
5 Yé káh yɛ lédórí tɛ̃ n wɛ yé tyí sɔ̃-á kè Liyel pı̃́-ńkɛ̃púlɛ n fnɛ.
6 Ǹnî yó ńtɛ̃ káh n pɩ n de ǹ ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃ tyí tı̃̀nnɛ. Liyel náh n yɛ képah
tɛ̃ wɔ dɛ́nólɛ dɛ́. Á lésõ kè yo yé tyí, tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di sah tɛ yé tyí dò.
7 Liyel náh á ye pɔ̃̌pɔ̃̌ pɩ yĩnnɛ dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah.
8 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi nɛ̂-à vǐnmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃ yahle dɛ́, Liyel ye tɛ̃ yahle, ǹmɔ
nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tı̃̀nnɛ. Képah ye, yõ náh mɛ ké tyí
mè n tõ tir yó wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí képah tyí sɔkɔ.
10 Masedonɩ mara Yesu yõ sɛ̃́pú pól tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ yáh mɛ
tyínɔnɔ mè wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ. Ǹtɛ á yũ̋npyé, á tõ kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ, yé tõ wãn mɔ ké
yõ.
11 Yé yèvɩnɩ yáhnkɔ̃nɔ pɩ yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh yé pɩ pɩ tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ n de névye
tyi sɔkɔ. Yé yé gblɔ̌y kõ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh kè yo sah sɔ̃̀ yé tyí.
12 Képah sɔkɔ, yé kɔ dùkù kɩ kèkɔ̃yɔ̃̋ névye kõ pè kɩ yɔ̃̀yénnɛ n sah yé yõ, ànɛ̂ yé náh
n pɩ n tɛ̃ n pi yɔ̃̋tókóbílɛ ǹnî yó ńtɛ̃ tyí.

Lékyî ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

13 Á yũ̋npyé, yé no nónó-á pè náh tõ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃, ápi
náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yı̃̋tũri sɔkɔ kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí névye tyí kɔ̃lɛ, nónó
yáh-ńsah-á mɛ tyɛ́nólɛ.
14 Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, á sɛ̃́nó mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ nónó-á
sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè kõ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí Yesulɛ.
15 Á kɩ tir yó yo yé syah, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yólɛ. À nɛ ńkɛ̃ pé syɩ n pɔ sɔ̃lɛ, ápi nónó-à
kɩ mɛ min sɔkɔ, névye nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi dyàh tɛ̃ n pi.
16 Yé náh wɛ di, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃̀kɩ̀ kõ, yı̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃ kɩ gbo mɔ yı̃̋npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ wil yı̃̂nyõ kɩ tiki pɔ. Képah tɛ̃nɛ,
nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́ pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî kɩ yilki mɔ.
17 Képah náh, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbı̃̂nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ mɔ yõ dɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí
ńyı̃̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yohnɩ yı̃̂nyõ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹnɛ kũ̋mm yõ.
18 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

1 Á yũ̋npyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbı̃́ nɛ̂nɛ, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ tir yó wãrkɩ
n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ.
2 Yépi ńtɛ̃ pı̃́nó mɛ ké sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ sɔ̃-á kɩ névye kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó
pɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ lékâhnɛ.
3 Gbı̃́ nɛ̂-á névye kɩ mɛ n yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tõ mɛ, légbı̃́ ye tyí yíkínó kɩ núkú
pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkɩ̌ tɛ̃nó tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ póllɛ.
4 Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yũ̋npyé, yépi tɔ se yó mɛ fɛ̃́ntũ̊ sɔkɔ kénɛ gbı̃̀yı̃̀kı̃̀ kõ kè kɩ pɔ yé kwɔkɩ
n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó tyí kɔ̃lɛ?
5 Yé náh wɛ di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyòo sɔkɔ. Ápi tyípínì
náh mɛ fɛ̃́ntũ̊ sɔkɔ.
6 Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́ló tyí kɔ̃lɛ. Á ye nɛ mɛ n yah, à mó á gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ sètɛ̃nì pínólɛ.
7 Yé náh wɛ di, lékâh yé dɔy dópú n nɛ n dɔ, ànɛ̂ lékâh ye sèwɔbɩ tɔ sètɛ̃nìnɛ n pɩ.

[8] Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyòo sɔkɔ névyelɛ, á ye káh sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á ye yɛ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩ sɔ̃́ á mɔ. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ
mɛ pwáhnmɔnɔ yõ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃́ á kw̃inki.
[9] Yé náh wɛ di, Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fõh dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á pwáhnmɔnɔ
wɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
[10] Ǹmɔ ku ápi yĩnnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃́ mɛ min sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃́ ku ò, à nɛ n mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃
tyí.
[11] Képah ye, yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃ tǎhkì yõ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ,
sɔ̃́-á yé mɛ kélɛ n pɩ yɔ̀.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kɔ̃

[12] Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tɛ̃ yé yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ yélɛ n
vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yé yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ.
[13] Yé yɔ̃̀yénnɛ n sah n yĩ́ pé yõ tyínɔnɔ sɔkɔ pé tɔ̃̀ yĩnnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ sɔkɔ wɛ̃ tyí
yèvɩnɩ sɔkɔ.
[14] Á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ gbãndal pípú yõ, yé nɩ̀sãhlɛ n
mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé mó tɛ̃́nkwlɔpulɛ n yohnɩ n mɔ. Yé no pól sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ.
[15] Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé pèpɛy ó
pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ wɛ̃ tyí, ànɛ̂ no pól tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
[16] Yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
[17] Yé Liyellɛ n ni kṹmm.
[18] Tyi tyi pól sɔkɔ yé nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye Liyel n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé nɛ n
pɩ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.
[19] Yé káh Liyel Mirki yah kɔ̃ tɔ̃̀ pínɔ́lɛ,
[20] yé káh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ tyílɛ n yo n ko.
[21] Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah, tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi fɛ̃ n syi.
[22] Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ tyípêl duke pól pínɔ́lɛ.
[23] Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nétɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à sãm mɔ yé min pɩ dùkù pól
sɔkɔ. Á mó yé sõnɔ, ànɛ̂ yé min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃́nsê pɩ wényo-ńsah kɛ̃́nɛ sé tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
[24] Ǹmɔ nɛ̂-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Ǹmɔ ye kɩ pɩ sélɛ.
[25] Á yṹnpyé, yé nírí tɔlɛ n pɩ ápi tyí.
[26] Yé wɛkɩ á yṹnpyé pól tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.
[27] Mé yélɛ n gbah n ni Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar á yṹnpyé pól noh.
[28] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí
1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɪ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɪ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil
Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, yépi nónó-á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ.
2 Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yȍbènɔrɪ pɪ yé tyí, à mó yèvɪnɪnɛ yé kõ.

Liyel wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɪ sɔkɔ
3 Á yű̃npyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɪ Liyel tyí gbĩ̋mɛgbĩ̋ yépi tyí sɔkɔ, yé Liyel yõ
sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃npílɛ mɛ n yuku yahlɛ.
4 Yé mɛ yèvyãhrɪ ànɛ̂ yèkwɔrɪ tɔlɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbȍ yõ, yé
mɛ fɛ̃ yé tah sah. Képah ápi nɪ vɪ yĩ̋ á kõ á mɛ yé tyílɛ n yah n yãh n kõ Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉnɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ.
5 Kénɛ yèvyãhrɪ nɔ́pi ye n wɛ̃kɪ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɪ wɛ̃kɪ̀ yõ, ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh
yépi kɪ wɛ de Liyel tɔ̃̋rí sɔkɔ, yáh mɛ n kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.
6 Liyel mɛ tómm. Á kɪ yé fɔ̃̋hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ.
7 Yépi nónó-á mɛ fɔ̃̋hnɔ́lɛ n wɛ, à kɪ yèvɪnɪnɛ yé kõ n pi ànɛ̂ ápilɛ. Képah kɪ n pɪ n pi
sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɪ wil yĩ̂nyõ kɪ pɔ ànɛ̂ ǹ yĩ̂nyõ tȍnpɪbɪ tɛ̃npnɛ̀pulɛ
8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ, kɪ pɔ fɔ̃̋hnɔ́ sah Liyel pí-ńkɛ̃pú ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir yáhlepu
yõ.
9 Pé fɔ̃̋hnɔ́ kɪ pɪ tyí yíkínɔ́ kű̃mmnɛ, tɛ́ pé wrɔ́ kɪ gbɛ mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̋rílɛ.
10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɪ n pɔ n pi yɔ̀, ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú pól kɪ gbílkínɔ́ sah ǹ
yõ lésõlɛ, tɛ́ kɪ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɪ mɛ kénɛ névye sɔkɔ, yáh fyɔ̀ sɛ̃ Nɪ̀vɪ̀nɪ̀ tir
yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí.
11 Képah ye, á mɛ nírílɛ n pɪ yé tyí gbĩ̋mɛgbĩ̋. Á mɛ kélɛ n yah n kõ á Liyel tyí nɛ, wǎh
yé ye tir nɛ̂ yĩnnɛ, à kè pɪ yé fɛ̃ kè pɛkɪ. Á kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ, à tǎhkɪ̀lɛ yé kõ yé fɛ̃
tyípéplɔ póllɛ n pɪ nónɔ́ dékè-á mɛ yé sɔkɔ, à mó yé yohnɪ n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃nɔ́ tyípínɪ̀nɛ
n pɪ.
12 Képah sɔkɔ, yé kɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ ǹ tɔ kɪ mó yé yõ yõ. Pèpɔrɪ ye sélɛ
ápi Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista kɪ pɪ.

2

Tyi nónó-á kɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃
1 Á yű̃npyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂ ápi tùkènmɔnɔ tyí tȉnnɛ ǹ
tnɔ̂, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ,
2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sɔ̃nɔ vye fɛ̃kɪ, képah náh pɪ tíki mɔ yé sɔkɔ sɛ́rɔsɛ́rɔ nɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbȉyȉkȉ-á yĩni tɛ̃. Tɛ̃-à kɪ sɔ̃ nɛ Liyel tɛ̃ntȍ-à pé syi n yo, képah náh pɪ,
tɛ̃ yɛ̃ngbɛ̃ wɛy-à kɪ sɔ̃ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah náh pɪ, sɛ́bɛ́y yɔ́ fyé-à kɪ sɔ̃ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, tɛ́
nɛ kǎh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kõ à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé náh wɛ di, kénɛ gbȉyȉkȉ-à
pópó n pi, Liyel wɛ̃kɪ̀ ǹgbò ye pè kɪ pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò kɪ ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ
nɛ̂-á n pilki névyelɛ, ǹ tyí kɪ pɔ n yɪkɪ n pi.
4 Ǹmɔ ye kɪ pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yî póllɛ n fwo, tɛ́ kɪ kyɪ de kõ tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel
ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kɪ nɛ Liyel-á péwɔlɛ.
5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbĩ̋nɛ yé tȉnnɛ?
6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kõ sah ǹ yahlɛ à kõ à náh fɛ̃ wil n mɔ n pi ké gbĩ̋ nɔ́-ńkɛ̃
sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ dò.
7 Á mɛ ǹ tǎhkɪ̀lɛ tȍ tyah tɛ́ sètȉn sȍ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃nsàh-ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ,
8 légbĩ̋nɛ à kɪ ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɪ ǹ tyí yɪkɪ ǹ vyãh yã̋hfânnɛ, tɛ́ Yesu
pȉnɔ́ tǎhkɪ̀ kɪ à pyãhrɪ pnɛ́pnɛ́.
9 Nɛ́pékè mɛ̀ kɪ n pɔ n pi sétȁn yȍtɛ̃ tǎhkɪ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Á kɪ gbȉl ànɛ̂ gbɛ̃ndùnȉ tyi duke
póllɛ n pɪ nónó-á névilɛ n pilki.
10 Á kɪ tyíknɛ̃nɪ̀ duke póllɛ n pɪ névye wɛ n pilki yĩnnɛ nónó-á mɛ tyíyíkínɔ́ wɛ̃kɪ̀ yõ.
Pé tyí kɪ n yɪkɪ n pi pǎh sɔ̃npílɛ gbɪ wɛ̃kɪ̀ kɔ́lɔ́ yahle, képah nɛ̂-á kɪ sȍ fɛ̃ pè pwah n mɔ
n pi.

11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tǎhkɩ̀ kõ kè pɔ pè mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kõ pè kɩ n sɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyi
yõ.
12 Képah sɔkɔ, nónó pól-á yahle sɛ̃nɔ́lɛ gbɩ yõ, tɛ́ tyíknɛ̌nɩ̀ tyí nɔ pé tyí, fɔ̃́hnɔ́ kɩ sah
pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́
yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ
ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ-á yé kɩ yé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gbɩ yõ sɛ̃nɔ́ tɔ
gbɔ̃̀ yõ.
14 Képah yĩn ye à ye yélɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ áyáh nɛ̂ yo yé tyí, nɛ̂-á kɩ yépi tɔ kõ
yé kɩ wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃́rí sɔkɔ.
15 Kǎh pɩ sɛ̃ á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yĩ́ĩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Áyáh kwɔ́nɔ́
nónónɛ yé kõ vyãh wɛy sɔkɔ, képah náh pɩ sébɛ́y tɔ̃́ntɛkɩnmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n
yĩn.
16 Ápi tyí nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ n de tyɛ́-ńkɛ̃nɛ
pé pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ á kõ á tɛ̃ wɛ á gbɔ̃̀ sah yĩ́ĩ pé yõ.
17 Á kélɛ n yah n kõ pé tyí nɛ pè yé nnɔ de, pè mó tǎhkɩ̀lɛ yé kõ yé fɛ̃ nɛ n tõ n sah n
pɩ, tyípínɩ̀ ànɛ̂ vyãh wɛy sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ

1 Á yṹnpyé, ké syĩ-ǹsah mé kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ yé nírílɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃nko Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛy tõ mɔ súú, névye mó kélɛ n mɔ n kõ yépi tyí kɔ̃lɛ.
2 Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni á tyí tɔlɛ à kõ à á pwah n mɔ nɛ́túkúnɩ̀ ànɛ̂ nɛ́pêl gbɔ̃̀. Yé náh wɛ di,
no pól náh sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ.
3 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. Á kɩ tǎhkɩ̀lɛ yé kõ, tɛ́ kɩ yé yõlɛ n syɩkɩ nɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ káh tɛ̃
wɛ yé tyí.
4 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ, ápi sɛ̃nyĩ́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kõ sah yé kõ, yáh mɛ kélɛ n pɩ, tɛ́
kɩ tõ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃.
5 Á kélɛ n yah n kõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à yé yohnɩ n mɔ yé fɛ̃ pĩ yé tyí-á nɔ sɔ̃ Liyel
tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista tyí kɔ̃lɛ.

Gbáhdyâh dînsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ń yṹnpyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yṹnpyé nónó-á sépi kɛ̃kɩ sah tɛ́ pé minnɛ n pɩ
gbãndal pínɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kõ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ nɛ, yé káh pélɛ
n tĩnki.
7 Yáh yĩnɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́. Ápi náh á min pɩ yé wrɔ́
gbãndal pínɔ́ sɔkɔ.
8 Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ, á náh kè yah kõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ à ápi vyãhlɛ n yah. Á tɔ̃̀ pɩ, á
yah vyãh, à kwlɔ lékâh ké gbɩ̃̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̌y yĩ́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ
yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
9 Ké yah ye lésõ yè á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé tyí, yé tɔ kõ
yé sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ.
10 Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ̃
náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́ tɔlɛ.
11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à yahle tɔ̃̀ pínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n yɔkɔ
n de névye tyi sɔkɔ.
12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃nɛ, á kélɛ n yah n kõ pé tyí tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩn yõ nɛ, pè pé yah di tɔ̃̀lɛ n pɩ, pè pé yõ yõ tɛ̃nɛ n wɛ pé yɛ̃ngbɛ̃ myèh nínkwɛnɔ
sɔkɔ.
13 Yépi tɛ̃ wɔlɛ á yṹnpyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ.
14 Tyi nónó-á ápi yo sébɛ́y mè sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ yahle sàhnɔ́lɛ sé yõ, yé tɛ̃nɛ
n kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n soh tɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ sennɛ tɛ̃ tyí.
15 Tɛ́ yé káh tɛ̃ pɩ yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé vĩ̀nmɔnɔlɛ tɛ̃nɛ n kõ sɔ̃-á yé kélɛ yé yṹnpyélɛ
n kõ.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɩnɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɩnɩnɛ yélɛ n kɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ kàh sɔ̃́
kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ yé póllɛ.
17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɩ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. Sɛ̃́ ye mè n nɛ n mɔ ń gbɔ̃̀
nɩ́ynɛ ń sɛ́bɛ́y wã́rkɩ́ntɛkɩmɔnɔnɔ yõ. Ńmɔ wã́rkɩ́nɔ́ ye kélɛ tɔ́tɔ́.
18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yı̃nɛ Sú Liyel-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á
á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yı̃nɛ Yesu Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃, á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ
sɔkɔ.
2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, áwɔ nɛ̂-á ń pídı̃́ kègbɩlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̏bènɔrɩ pɩ á tyí,
pè á yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Gblɔ̃́y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃-á sɔ̏ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ. Névye
túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹìnɛ n pɩ nénpɔ́, á yı̃nɛ ǹ pè yı̃ni n mɔ ké pínɔ́lɛ.
4 Yo pé tyí nɛ, pè káh tɛ̃ sèmı̀rn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yı̃ni tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ.
Yékɑ̂b ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n yohnɩ n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yı̃nɛ Liyel-á
mɛ ké tyí sɔ̃.
5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nɩ
pèpɛy sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ.
6 Ǹtɛ névye túkù ye képah yahle, tɛ́ mɔ pu à yékɑ̂b túkúǹ pínɔ́ ó yah wũ.
7 Pě pé gblɔ̃́y pɩ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi
nónó-á pè mɛ névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ n pnɛ.
8 Ápi pı̃ nɛ ńkɛ̃ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé tyilɛ n pɩ sǎh yı̃nɛ sɔ̃.
9 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ náh sah nɛ́gbló yı̃nnɛ dɛ́. Nónó yı̃n-á sè sah, pépi
ye pɩ tyítúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ népékè pípúlɛ, ànɛ̂ tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂ Liyel
mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí kònmɔpulɛ,
ànɛ̂ nékókè mɔ́púlɛ,
10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bɩ yɑ̏mpulɛ, ànɛ̂
mı̀nyobelɛ, ànɛ̂ nónó-á pélɛ n wo mı̀nì tyi sɔkɔ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ Liyel tyi kwɔ́nɔ́lɛ
n fwo.
11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nìvìnì tir sɔkɔ, tɔ̃rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ ńmɔ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ
Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pı̃́nɔ́ wɛynɛ

12 Ǹmɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkı̀lɛ ń kɔ̃. Mé n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh
sɔ̃npílɛ kè yah nɛ máh yı̃nɛ pé tɔ̏ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̏ sɔkɔ.
13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tõ lésõ n yo n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fõh, tɛ́ pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ mé lésõ mɛ
sépi póllɛ n pɩ ǹpı̏-ǹkɛ̃ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃-ńkɛ̃ sɔkɔ, képah ye Liyel mɛ pɔ ń yãm yah.
14 Ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí náhnáh, à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ ń kɔ̃ nɛ̂-á
n wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.
15 Gbɩ ye wɛy mɛ̀nɛ nɛ̂-á no pól yı̃nɛ pè kè fɛ̃ syi, képah nɛ̂-á yo nɛ Yesu Krista-á pɔ
kèkõyɔ̋ sɔkɔ tyípêl pípú pwah n mɔ yı̃nnɛ. Pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyí peke
kal.
16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyípêl-á kal, Liyel ńmɔ yãm yah. Á mɛ ké tyí nɛ Yesu Krista ǹ gblɔ̃́y
pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ névye tyí nónó-á kɩ pɔ n sɛ̃ n pi ǹ yõ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃
min wɛ.
17 Tyɛ́-ńkɛ̃ Yɔ̏tɛ̃ dı̃́ nɛ̂-á à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ, mé mɛ ké
tyí nɛ yõ yɔ̃nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pɩ ǹmɔ tyílɛ gbı̃́mɛgbı̃́. Amiina.

Pole mɛ nı̀sãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ǹmɔ pídı̃́ Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̏ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyí sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ
sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃ tɔ̏ pèpɛynɛ n pɩ.
19 Kélɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sõnɔ pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́lɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃, pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyí.
20 Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ. Mé pépi gbah dɛ mɔ sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃ kɔ̃, nɛ̂-á kɩ
pɩ kwɔ́nɔ́lɛ pé tyí pè kɔ̃ pè náh tõ n yo n de n pi Liyel tyí.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ nîrî pínɔ́ tyí yõ

[1] Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kɔ̃, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ Liyel tyí, á ǹnɛ n ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃ no pól yĩnnɛ.
[2] Á ye nírílɛ n pɩ yɔ̃̀tãm tyí, ànɛ̂ névye pól tyí tɔ̃rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, sɔ̃nko à á minnɛ n wɛ n pɩ syísyí yèvɩnɩ sɔkɔ, á kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
[3] Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyí nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel tyí,
[4] ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó tɛ̃ wɛ gbɩlɛ n pnɛ.
[5] Yé náh wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃-ò núkú tɔ ó mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye Yesu Kristalɛ,
[6] ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ à névye pól yõ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ, kè pɩ képah sɔkɔ.
[7] Yesu Krista gblɔ̃̌y kɔ̃nɔ́ mè yĩn ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ ǹ wɛy yó-òlɛ, ànɛ̂ Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, nɛ névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ mé pélɛ n kwɔ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃kɩ̀lɛ. Gbɩ ye mé n yo, mɩ̀nyo náh ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

[8] Mé mɛ ké tyí nɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ, díbí pé gbɛ̃̀n yõ dɔkɔ yĩ̂nyõ pé Liyellɛ n ni nnɔlɛ yályál, fɔ̀kɔ̀vyɛ̃̂hnɩ̀ ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ kɛ̃nɛ pé wrɔ́.
[9] Mé mɛ ké tyí nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n mɔ kăh yĩnɛ sɔ̃. Pè flɔlɛ n mɔ nónó-á kɩ fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɛ̃̂ryɛ̃̂r dáhbí-ńkɛ̃nɛ ké sɔkɔ. Pè káh yõ kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂ sɛ̃̂n yɛ̀sɔ̃̀ yî, ànɛ̂ yî kètărnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tăhnɩ̀nɛ n yah n kɔ̃.
[10] Ǹtɛ pé gblɔ̃̌y tɔ̃nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃-á syɔ́ kélɛ n pɩ nónó-á mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
[11] Sê yĩnɛ à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́.
[12] Mé náh ké wɛ̃kɩ̀lɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ, képah náh pɩ à pɩ dɩ̃́ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Á yĩnɛ à tɛ̃ syísyí.
[13] Yé náh wɛ di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, tɛ́ pyɛ̌ Awɔ mɔ dò.
[14] Adama náh sétõ pilki; Awɔ ye à pilki à kɔ̃ à Liyel yóré yahle.
[15] Ǹtɛ képah fyé yõ sê kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ yũ̂nɛ, wàh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ tyínɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ yályál Liyel yah yɛ̃̂ryɛ̃̂r dáhbí-ńkɛ̃nɛ sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃

[1] Yé yah, kègbɩ wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yɔ̀. Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pɩ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃-òlɛ, tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ.
[2] Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃-ò yĩnɛ à pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ ǹ tyí. Á yĩnɛ à pɩ sê núkú nɛ́tɛ̃nɛ, gblɔ̃̌y tɛ̃npnɛ̀-òlɛ, nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pɩ n yĩnɛ pallɛ, mɛ nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ névye kwɔ n pi.
[3] Á náh yĩnɛ à pɩ sèwɔlɛ, képah náh pɩ nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ à yĩnɛ à pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ gblɔ̃̌ynɛ n yɛ n pnɛ. Á náh yĩnɛ à pɩ mâl kɔ̃lɩ̀-òlɛ, képah náh pɩ pɔ́ náh púkúbínmɔ-òlɛ.
[4] Á yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃npɩ̀ kwɔ pè nɛ n sah ǹ tyí yõ kăh yĩnɛ sɔ̃.
[5] Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte yahlɛ n tɛ̃npnɛ̀-ǹkɛ̃nɛ, à kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́ kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɛ̃nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ?
[6] Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́sɛ̃̂nnɛ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko gblɔ̃̌y gbílkínɔ́ káh pɔ de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ n yɩkɩ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃lɛ.
[7] Á wil képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃ yĩ́ngbílɛ n yo, sɔ̃nko yílɔ́nɔ́ káh pɔ à yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ

[8] Sɛ̃ ó ye, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpu tɔ yĩnɛ pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ànɛ̂ wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ sèwɔbɩlɛ ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yĩ́nvɩ̀ sɔkɔ.
[9] Gbɩ nɛ̂-á pè wɛ pĩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè yĩnɛ pè kè tɛ̃ n sah pé sɔ̃nɔ sɔkɔ pallɛ.
[10] Ké gbennɛ, pè yĩnɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃nɛ pé tyí, pè kɩ pyɛ̌ fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃pú yòhnɩ̀nmɔpulɛ.

11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃pú tĩnkĩ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔpulɛ, pé yĩnɛ pè pɩ névyelɛ
nónó-á yɔ̃̀yén mɛ n sah pé yõ. Pè náh yĩnɛ pè pɩ névye tyí yónkòpulɛ. Pè yĩnɛ pè pɩ
gblɔ̃̌y tɛ̃npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi pól sɔkɔ.
12 Yesu yõ sɛ̃pú tĩnkĩ yah tɛ̃pú yòhnìnmɔ-ò yĩnɛ à nɛ n mɛ sê núkú nɛ́tɛ̃nɛ, à mó nɛ
mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃npĩ ànɛ̂ ǹ kéte yah tɛ̃nɔ́ tyí.
13 Nónó-à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ ké sɔkɔ, tɛ́ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ kɩ wɛ
pé tyí pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

Sɛ̀tĩn sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí, ǹtɛ ń sõnɔ sɔkɔ mé kɩ pɔ n yah n pi á tyí dǒ
kwéy.
15 Ǹtɛ máh kɩ se mo pónyah-ńsah á tyí, tyi nónó-á mé wãrkɩ tɛkɩ mɔ á tyí, sépi kɩ ǹ
yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̃̌y tɛ̃ dùkù pĩ min nɛ́tɛ̃ Liyel no wrɔ́ sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ
sɛ̃pú tĩnkĩlɛ, nónó-á gbɩ tɛ̃nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃.
16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyí Yesu Krista tyí sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̃̌y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ,
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ à wɛ,
ǹ tyí yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyɔ̃́,
tɛ́ yĩ̂nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbĩlkinɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúnĩ pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ, névye túkù-á kɩ Krista yõ
sɛ̃nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mìnyobe wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil sétã̀n tyí.
2 Névye nónó-á yĩ́nvĩ̌npɩbɩlɛ ànɛ̂ mìnyobelɛ, pépi nónó-á pè náh sennɛ n pnɛ póllɛ, pè
kɩ pé gblɔ̃̌y sah pépi kɔ̃ pè kɩ vi tɛ̃.
3 Pépi ye n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tɔ́kì náh mɛ, ànɛ̂ yõ yõ yĩ yísyɔ́-á mɛ sè
náh yĩnɛ yɔ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tɔ̃ kénɛ yõ yõ yĩ mɔ nɛ péwɔ yõ sɛ̃pú nónó-á gbɩlɛ n pnɛ,
pè sélɛ n yõ pè mó pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n kɔ̃.
4 Liyel-á yĩ nónó pól mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ sé sɔkɔ, áyâh mɛ sè fɛ̃ syi tɛ́
mɛ pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃.
5 Yé náh wɛ di, Liyel wɛy ànɛ̂ nírí ye n pɩ yíyĩnĩ póllɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.

Yesu Krista tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yɔ̃́npyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ. Á kɩ kè wɛ̃kɩ
képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yĩ̂́ á
sɔkɔ.
7 Á náh vi sèmĩrn wã̀n ànɛ̂ wɛ̀nwã̀n kɔ̃, sépi nónó náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ Krista yõ sɛ̃nɔ́
sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
8 Wil gbɛ̃nsê dàrnmɔnɔlɛ tɔ̃̀lɛ, yõre mɛ ké tyí. Ǹtɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ yõre wɔ kal tyi
tyi pól sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á kɩ min wɛ kwɛy gbĩ mè sɔkɔ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂
tɔlɛ.
9 Wɛy mɛ̀nɛ gbɩ wɛy ye kélɛ, nɛ̂-á no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ n syi.
10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yèvyãhrɩlɛ, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, képah n wɛ̃kɩ nɛ á gbɔ̃̀
sàhnɔ́-á mɛ min nɛ́tɛ̃ Liyel yõ, nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ wǎh kɩ nónó pwah n mɔ n
pi kal, pépi yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ.
11 Képah ye á yĩnɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.
12 Ǹnĩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃npílɛ pɩ wɛ̃npirlɛ. Yɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ wɛ álɛ
n yah n pɩ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ á pɩ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah.
13 Máh kɩ pópó n pi, gbah n tɛ̃ Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ n vi mɔ, ǹ tɛ́
kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
14 Liyel tǎhkì nɛ̂-á mɛ á tyí, káh kè tɛ̃ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu wɛlɔ gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tɛ̃pú-á pé gbã̀n sah á yõ à nírí pɩ á tyí gbĩ́
nɛ̂nɛ.

15 Liyel tăhkì mè tɛ̃ gbɛ̃nínìnɛ, gbah n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kɩ kè wɛ nɛ wáh
mɛ n yuku yahlɛ.
16 Á gblɔ̌y tɛ̃nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃ ǹ tɛ́ ké tɔ tɛ̃nɔ́ plɛ. Gbah n tɛ̃ nɛ n yuku
yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pɩ sɛ̃, képah sɔkɔ ye á kɩ á gblɔ̌y pwah mɔ, tɛ́ kɩ á wɛy nóhpú tɔ
pwah mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɩ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n wɛkɩ ǹ tyí á sú sɔ̃ ǹnɛ.
Kètɛ̃npìlɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ.
2 Syɔ́ɗìlɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npìlɛ n vi mɔ ké yah pèpɛy yɔ̃ á dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ.
3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnìnmɔpu náh mɛ pé tyí, pé tɛ̃nɔ́ plɛ.
4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃npì-à mɛ, képah náh pɩ pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃npì ye yĩnɛ pè pé
Liyel yah tíkí pínɔ́ wɛ̃kɩ à yuku pé gbô tãn tìnnɛ. Păh yĩnɛ pè nɛ̂ pɩ pé dúbìpú tyí, pè
képahlɛ n pɩ pé tyí. Yé náh wɛ di, képah tyí ye nɔ Liyel tyí.
5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbɩ yɔ̃ sɔkɔ, nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyí kɩ à yohnɩ mɔ, ǹmɔ
ye ńkɛ̃nɛ ǹ gbɔ̀ sah n yĩ́ Liyel yɔ̃ sɔkɔ. Á Liyellɛ n ye n gbo nírí sɔkɔ lékâh ké gbìntɔ̃.
6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃nsê dékè tyi ólɛ n sɔ̃, ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ tɛ́ à sah vilɛ.
7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo pé tyí sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyí, kè wɛ yɔ̀.
8 Névi nɛ̂-à n yáhndahnmɔ-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí névye tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ kéte névye tɛ̃ tyí sɔkɔ, tɛ̃
Krista yɔ̃ sɛ̃nɔ́ wɛ̃kì milki. Krista yɔ̃ sɛ̃-ńkɛ̃ névi ńtɛ̃ fɔ̃nfɔ̃ ǹmɔ yɔ̃.
9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n wãrkɩ, à ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ pɛ́kúsyɔ wrɔ́ à yĩnɛ à nɛ n mɛ ye
tikitɔ̃ní tɛ̃ wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de yah pɛ núkú ó tyí.
10 Ǹ tyí yĩnɛ kè nɛ mɛ pĩ́nólɛ ǹ tyípéplɔ pínɔ́ tyí sɔkɔ. Á nɛ n mɛ ǹ wɛ̃npì tɛ̃nɔ́ plɛ,
à nɛ n mɛ yɛ népân nɛ n twah n tyí, à nɛ n mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú gbyɛ̂hnɛ n wu, à nɛ n mɛ
névye nnɔlɛ n de nónó-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ.
11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni wãrkɩ pɛ́kúsyɔ sɔkɔ. Á náh wɛ
di, lédɔ́rí-à pɔ pé wrɔ́ gbɛ mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ pé pé syɩ de pɛbɩ tyí.
12 Kàh pɩ sɛ̃, lékàh n wɛ pé tyí, păh sɔ̃npílɛ pé vyãhlɛ Krista kɔ̃ tɛ́ pɔ pé syɩ ǹ náh.
13 Păh se tɔ̃ pɩ tɔ̀ kɛ̃ névyelɛ sɛ̃, pè n wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ. Pépi ye tɔ̀ náh
mɛ pé tyí yɔ̀, tɛ́ pè n tɔ̃ n pɩ wènkwĩnki wɛ́kípúlɛ vyãhlɛ dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ n wɛkɩ n min n
dah n mɔ sɛ̃.
14 Képah ye, mé mɛ ké tyí nɛ pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ tyí. Pè fɛ̃
wɛ̃npì wɛ, pè mó nɛ n yah n dah mɔ pé gbên tyí sɔkɔ. Sɔ̃nko pè káh pɔ wɛ̃kì yɩkɩ mɔ á
sépɛ́bí kɔ̃ pè á yĩ́npolɛ n yo.
15 Yé náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃kì milki tɛ, tɛ́ mɛ sétàn yɔ̀tɛ̃ sɔ̀ tɛ̃.
16 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah n dah mɔ pé
tyí sɔkɔ, sɔ̃nko képah káh pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tìnkì yɔ̃tókɔ́bílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃pú
tìnkì tɔ kɩ mó n yah n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyí sɔkɔ nónó-á nékã́n tãnnɛ.

Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tìnkì yah tɛ̃púlɛ

17 Yah tɛ̃pú nónó-à mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tìnkì yahlɛ n tɛ̃ pallɛ, yɔ̀yén yĩnɛ kè nɛ n sah n yĩ́
pé yɔ̃. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye kwɔ́nɔ́ tɔ̀ mɛ dahbɩ pé gbɔ̀.
18 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sébɛ́y sɔkɔ nɛ, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃nɔ́
sɔkɔ á tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi nɛ sè káh á sèmukɔlɛ n yɔ̃. Tɛ́ tɔ̃ mɛ wã́rkínɔ́lɛ
nɛ, tɔ̀npɩ-á yĩnɛ ǹ tɔ̀ pínɔ́ săr wɛ́nɔ́lɛ.
19 Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ n syi yah tɛ̃-òlɛ n kɔ̃ nɛ kénɛ tir náh wil tàrfyɔ̀ népî nímí
képah náh pɩ tɔ̃mí vyɛ̃y sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à tyítúkù pɩ, kè yo gbăb tɔ́wû pól yĩ́ yah sɔkɔ, sɔ̃nko kè tíkí mɔ tɛ́lɔ́ sɔkɔ.
21 Mé kélɛ n gbah n yo á tyí Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̀npɩbɩ
wìlkìnsàhnɔ́ yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ tómm, á káh wăhkìlɛ n pɩ.
22 Káh nɛ n sal á gbɔ̀lɛ n sah névi yɔ̃ ǹ nírílɛ n pɩ tɛ̃ tyí, ànɛ̂ káh á vyãhlɛ n dah n mɔ
á ní-òlɛ ǹ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.
23 Wáh mɛ n yɔ gbáhyĩ́ náhnáhlɛ sɛ̃, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, dìvɛ̃ tɔlɛ n wɔ kwéykwey
á fɔkɔ markɩ yĩnnɛ.
24 Névye túkù tyípêl mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃ sɔkɔ. Ǹtɛ túkù tyí mɛ, náh
ó sè n pɔ n pĩ.

25 Sɛ̃ ye tyípéplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ kwèyy yĩ́nɛ, ànɛ̂ nónó ńtɛ̃ fyé-á sè náh mɛ n yah, sè
náh n wũ n pi wı̀lkı̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ.

6

Yɔ̃bı ànɛ̂ pé yɔ̀̃tãmnɛ

1 Nónó pól-á mɛ yɔ̃rılɛ n pı, pè yĩnɛ pè pé yɔ̀̃tãmnɛ n mɔ n kõ nɛ pǎh yĩnɛ yɔ̀̃yén
sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃nko áyáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ képah ànɛ̂ Liyel tyílɛ n
yo n ko.
2 Nónó yɔ̀̃tãm-à mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pè náh yĩnɛ pè yo nɛ pé yṹnpyé-á pélɛ, pè mó
yahle yɔ̀̃yén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ dɛ́. Pépi nónó-á pé yṹnpyé pèplolɛ, pépi-á sɔ̃npílɛ n wɛ
pé tɔ̀̃ pínɔ́ yõrelɛ, pè ye pyě yĩnɛ pè tɔ̀̃lɛ n pı n yĩ́ĩ pépi tyí ńkɛ̃.

Mı̀nı̀ kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrı tyínɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yĩnɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kõ n sah pè kɔ̃.
3 Ǹnı̂ yɔ́-à pɔ nolɛ n kwɔ tyíkáhkílɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ gbı wɛynɛ nɛ̂-á wil ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ tyí yõ,
4 képah n wɛ̃kı nɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́-á tɛ̃ yĩ́ wɔ. Ǹpı̀̃-ǹkɛ̃ nɛy ye tɛ̃nɛ, nɛ̂-á yékẫb pínɔ́,
ànɛ̂ wɛ̃nkyɔ̃ wɛ́kínɔ́ mɛ ǹ yɔ̀̃gbèkè yıkı sah, sépi nónó-á n pɔ n pɔ mɛ́kı̀lɛ. Sépi ye n pɔ
n pɔ yṹnwɔ̃rí, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂ yrɔ́wẫn yónó, ànɛ̂ gbyolɛ.
5 Tɛ́ tɔ̃ n pɔ n pɔ yékẫb kwĩnkilɛ lékẫm kɛ̃ névye wrɔ́, nónó-á pè náh gbılɛ n pnɛ póllɛ.
Pépi tãn n nɛ n sõ nɛ Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á mɛ ké sɔkɔ.
6 Gbı tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíkí pínɔ́lɛ tahrı ǹgbɛ̃ ye kélɛ névye tyí, nónó-á pé wɛ́nɔ́ pé
yĩ́nɛ n yuku.
7 Yé náh wɛ di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, á náh mó á syı n sɔkɔ n pi
kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
8 Ǹtɛ yõke ànɛ̂ flɔ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ á tyí, sè yĩnɛ sè á yĩ́ yuku.
9 Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyí nɛ pé pı tahbılɛ, pépi ye n de mónyahnɔ sɔkɔ. Tyíwẫn ànɛ̂ yõ
kɛ̃ tyi sõnɔ n pɔ pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃kı̀ yõ.
10 Yé náh wɛ di, tyípêl duke pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ. Pɔ́ yáhnkɔ̃nɔ képékè
tɛ̃ tyí, túkù Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yorı mɔ pé gblɔ̌y yõ.

Pole-á vı̀nmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

11 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah sɔkɔ. Nɛ n yah n kɔ̃ nɛ á pı
négbılɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ Liyel yah tíkílɛ n pı, á nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yõ, tyínɔnɔ nɛ
n mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pı, á mó nɛ n mɛ á gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ.
12 Mɛ́kı̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tı̀nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yĩn pállɛ, képah
nɛ̂ yĩn-á Liyel ye álɛ, tɛ́ á mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yĩ́ yah nɛ wáh pı Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
13 Liyel nɛ̂-á minnɛ yíyı̀n póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista nɛ̂-á yĩn Põse Pilatı yah sɔkɔ à
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ wɛlɔ tɔ̃ sah wɛkı, pépi yĩ́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n yo á tyí nɛ,
14 tyi nónó-á kõ sah ǹ kɔ̃, á sé wầllɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃nɛ ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah
kɛ̃nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kı pɔ nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ tyí.
15 Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃npnè-òlɛ, pèporı-á n wil ǹmɔ nɛ̂ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á
yɔ̀̃tãmnɔ́ Yɔ̀̃tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tãmnɔ TƐ̀̃ ǸGBƐNƐ ǹmɔ ye kı Krista kɔ̃ à kı ǹ syı pɔ à yĩnɛ ké
gbı̃́ yáhntɔkonsàhnɔ́lɛ.
16 Ǹmɔ ó ye à náh ku n yah n pi. Á mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ kyòo yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ n nɔ n
de n pi kélɛ. Nɛy yĩ́ náh tɛ̃ yah ké yõ, ànɛ̂ nɛy yĩ́ náh n tɛ̃ n yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́
ànɛ̂ tǎhkı̀ nɛ n sah ǹ mɔ yõ gbı̃́mɛgbı̃́. Amiina!

Vı̀nmɔnɔ nɛ̂-á yĩnɛ tahbı kɔ̃́nɔ́lɛ

17 Kè yo kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tahbı tyí nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki, pè káh pé gbɔ̀̃ sah tahrı yõ
nɛ̂-á kı n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbɔ̀̃ sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á yíyı̀nı̀ póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh
nɛ̂-á kı á kɔ̃ á kı mɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
18 Yo pé tyí nɛ pè tyípéplolɛ n pı, pè yɛ pé tahrı pı tyípéplɔ pínɔ́lɛ. Pè pı fɔ̀kɔ̀pènorı
névyelɛ nónó-á kı fɛ̃ syi n yĩ n kɔ̃.
19 Képah sɔkɔ, pè kı tahrı pèpɛy yah sah pé gblɔ̌y tyí ńsɔ̂̃ yĩnnɛ nɛ̂-á kè náh n yıkı.
Sɔ̃nko pè pɔ min kègbı wɛ.

Vı̀nmɔnɔ tɛ́ynɛ

20 Ǹ dɪ́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbȍ dahbɩ, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh nɛ n de yékâ̂b wȁn pɪ́nɔ́
sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂ káh névye wɛlɔ nɪ́nɛ n tɛ̃ nónó-á
pé gblɔ̌y pɩ tyi kàhnpnɛpulɛ.
21 Névye túkù ye pé gblɔ̌y pɩ kénɛ yɪ̃́pɪ̂ mɛ̀ dùkù névyelɛ, tɛ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ milki.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyɪ́.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí
1 N̄mɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃nɛ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ
á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, à ń tɛkɩ mɔ képah tyí yo
yĩnnɛ névye tyí.
2 N̄ pídĩ́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ ń tyí, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mènɛ. Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yõbènɔrɩ pɩ á tyí, pè mó
á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkɩ Liyel tyí
3 Gbĩ́mɛgbĩ́ mâh n sõ á tyí sɔkɔ, mě wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃ náhnáh ǹmɔ nɛ̂ tyí-á mé mɛ ń
fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ ń sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékɛ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, mâh nírílɛ n pɩ, mè n pɩ
á tɔ tyí.
4 N̄ dyɔ-à to kõ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ yĩ́ĩ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń nɩ kɔ̃ kè vɩ
yĩ́ĩ.
5 N̄ dyɔ náh fwɔ á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ tyílɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ nɛ̂-á lésõ mɛ á yṹntó
Loyisi ànɛ̂ á yṹ Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩ̀nɔ mɛ ké yõ nɛ, képah núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.
6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kɔ̃ nɛ, máh ń gbãn sah á yõ á níri pɩ á tyí, tɛ́ Liyel mɛ ǹ
Mirki tǎhkì nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh n tɛ̃ yĩn.
7 Ngbǒ Mirki nɛ̂-á Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ dɛ́; tǎhkì ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́
Mirki ye.
8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yónó pɩ sennɛ á tyí. N̄mɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹmɔ tyí
sõwãh, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ á tyí. N̄tɛ Nìvìnì tir yónó yèvyãhrɩ fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃
tyí, á gbõ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ Liyel tǎhkì yõ,
9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye pɩ ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn náh à képah
pɩ á tyí dɛ́, kè ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrɩ ye à pɩ á tyí kélɛ. Yesu gbõ yõ, à kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀ pɩ
sah ápi kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkùlɛ.
10 Kénɛ kèpɔrɩ ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista pɔ́nɔ́ sɔkɔ. N̄mɔ ye pɔ kũ
tyí yɩkɩ tɛ́ Nìvìnì tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ̃̀kì yõ.
11 Nìvìnì tir mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ ye tõ, tɛ́ n pɩ Yesu tɛ̃ntõ syínyo-òlɛ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́-òlɛ.
12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yõ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí. Máh ń gbõ sah névi nɛ̂ yõ,
mé ǹnɛ n pnɛ dò. N̄ sɛ̃́nyĩ̀nɔ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbɩ ń gbõ, tǎhkì-á mɛ ǹ sɔkɔ kɩ
fɛ̃ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pópó kɩ pɔ nɔ gbĩ̀nyĩ̀kì tɛ́y sõ tyí.
13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónó yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n yĩn Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ
sɔkɔ, sépi nónó-á á wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Yesu Kristalɛ.
14 Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ ápi sɔkɔ, képah gbõ yõ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ, kè koh n tɛ̃
yĩn pallɛ.
15 Áwɔ ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tãn pól-á pé náh vi ń kɔ̃, Fisyɛlɩ ànɛ̂
Yɛrɛmosyɛnɩ ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃.
16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrɩ ànɛ̂ ǹ no nɩlɛ n gbɛ. Yé náh wɛ di,
máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí, ké sen náh ǹmɔ tɛ̃ wɔ yah kõ ń nɩ dénpɔnɔlɛ
gbáhyĩ́ náhnáhlɛ.
17 N̄ yĩ́níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil sɔkɔ, à ń gbah soh kɔ̃ súú à kyɩ wɛ.
18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à ǹ yãm yah tukey tuke sõlɛ. Wǎh yòhnìnmɔnɔ
nónó pɩ ń tyí Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, nɛy náh sè pĩ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah
1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídĩ Timote, yõbènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbõ yõ Yesu
Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah yĩ́ĩ.
2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yĩ́ yah, kyɩ nɛ́gbló kwɔ kélɛ, nónó tɔ-á kɩ tõ fɛ̃
túkù kwɔ kélɛ.
3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi Yesu Krista sràsyi yèsyìkì tyí kɔ̃lɛ.
4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyĩ̀yá sɔkɔ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé yõtɛ̃ nìvìnìnɛ n pɩ, ǎ ǹ vyãh dɛ
kèkõyɔ̃́ tyi tɛ́lɔ́ sɔkɔ.

[5] Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tó-ò tɔ náh tɔ̃́rí yɔ̃́kúrílɛ n wɛ n pnɛ nɛ́ à náh to ké wɛ̃kì yõ.
[6] Sètõ nɛ̂-á tõ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye yĩnɛ ké sèmukɔ wɛ́nɔ́lɛ
[7] Sõ n yah ń wɛlɔ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kı sé pól syíkí-ńsahlɛ ǹ wɛ̃kı.
[8] Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.
Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nìvìnì tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n yo n kõ.
[9] Kénɛ Nìvìnì tir yĩn ye kwlɔ́nɔ́lɛ ń yõ sɔkɔ, ànɛ̂ kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á kı nɛ pèkè pí-ò
sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ kârn náh se yɔ́ mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí tɛ́.
[10] Képah ye, mé mɛ tyi póllɛ n sro névye yĩnnɛ Liyel-á nónó yah tɔkɔ, sɔ̃nko pé tɔ
pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbõ yõ, pé mó gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á kè náh n tyɛ.
[11] Gbı wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:
Áyáh kı mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kı mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
[12] Áyáh kı á tah sah wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kı tɔ̃́rí pı ǹnɛ wɛ̃ tyí.
Áyáh kı à yahle,
ǹ tɔ kı á yahle.
[13] Áyáh kı sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kı tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syı n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwɔ́nɔ́lɛ

[14] Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh di pé tyí Liyel yah sɔkɔ nɛ, pè
káh yékɛ̂b wãnnɛ n pı. Sè náh tir yɔ́lɛ n pɛkı. Nónó-á mɛ sélɛ n nohnı, sè n pyě pépi
mɔ n pu.
[15] Á tah n sah Liyel yĩ kõ kè yuku álɛ. Pı tõnpılɛ, nɛ̂-á gbı wɛlɔlɛ n yo ké yah yõ, tɛ́
sen náh n pı ǹ tyí à yuku ǹ tõ tyí tĩ̀nnɛ.
[16] káh yɑ̃́hwɑ̃̂nnɛ n yãh nónó-á sè náh mɛ yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ. Nónó-à kélɛ n
pı, pé wrɔ́ n nɛ n gbah n gbɛ Liyellɛ.
[17] Pé yɑ̃́hwɑ̃̂n yíkínɔ́lɛ n pı á kı nɛ nówũ̂-á ńkɛ̃́nɛ willɛ n yõ sɔ̃. Yimene ànɛ̂ Filɛtı tɔ
mɛ kénɛ sɛ̃́nknɔ névye sɔkɔ.
[18] Pépi gbı wɛ̃kì fĩn mɔ tɛ́ mɛ n yo n nɛ lékyî-á yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃ ye pè pı tɛ́ névye
náhnáh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yıkı.
[19] Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃ wɔ mɛ. Wɛlɔ nónó-á mɛ
wɑ̃́rkínɔ́lɛ ké tyí yõ, sè wɛ yɔ̀:
«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ, à pélɛ n pnɛ.»
Ànɛ̂ tõ: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè tyítúkúnì wɛ n yɛ.»
[20] Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sɑ̃́n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kókɔ́ náh mɛ dɛ́; sésár tyínɔ mɛ, puri
tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyɑ̃n yî mɔ yĩnnɛ.
[21] Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pı yályál Liyel yah, tɛ̃ kı mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ
tyítǎhnì pı yĩnnɛ. Ǹ yétɔ̃ kı mɛ yõtɛ̃ dĩ tyí tyípéplɔ pı yĩnnɛ.
[22] Kètɛ̃npìkìnì dékè tyi wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kõ, sè wɛ yɔ̀: Gbı wɛ̃kì
kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ yèvınınɛ. Yé sépi póllɛ n pı ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ pérpérlɛ.
[23] Yékɛ̂b wɑ̃n pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ n pɔ mâllɛ dò.
[24] Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tõnpı náh yĩnɛ mɛ́kì pínɔ́lɛ dɛ́. À pyě yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́pír névilɛ no
pól tyí, à mó nɛ n mɛ névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ n yo, à tɛ̃ wɛ kè sɔ̃́mnɔ́.
[25] À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃lìpulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ pélɛ n kõ. Nɛ̂ pĩ, tɛ́nkàh Liyel kı
yɛ pè kõ pè kı pé sõnɔ wɛ vi mɔ kı gbı wɛ pĩ tɛ́.
[26] Képah-à pı, pé yah kı pı kyòo pè kı wɛ dɛ sétɑ̃n yõtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sõ à pè
mɔ tɛ̃ sah pè kõ pè ǹ dyɔ yĩ̃nɛ n pı.

3

Kèkõyɔ̃ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

[1] Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃ tyɛ gbĩ̂nɛ, tyah táhnɔ́nɔ-á kı n wɛ.
[2] Névye kı pı gblɔ̌y yõ yĩ́kípúlɛ, pɔ́ kódíbílɛ, wèngbǐl wɛ́kípúlɛ, gblɔ̌y gbílkípúlɛ, Liyel
tyí yóndepulɛ, dúbípú tyí yáhlepulɛ, pèpɔrı pĩ́-ńkɛ̃ névyelɛ, Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ,
[3] kùkùtǎhkì névyelɛ, nɛ́pĩ́kɔbılɛ, névye yĩn yíkípúlɛ, gblɔ̌y tɛ̃-ńkɛ̃ névyelɛ, nɛ́kókè
mɔ́púlɛ, pèpɛy fwópúlɛ,

4 wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyãhnı̀ névyelɛ, gblɔ̌y yɔ̃nsàhpulɛ. Pé dyɔ yĩĩ tyi tyí kı nɔ kal
pé tyí Liyellɛ.

5 Pè kı pı yĩ́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbı yõ, pè náh Liyel yah tíkí pínɔ́ tǎhkı̀
fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pı n soh sɛ̃nknɔ névyelɛ.

6 Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ n vi n tɛ̃, nónó lékɑ̃m-á tuke. Kénɛ
syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́. Tyi duke pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ.

7 Pè mɛ sɑ̃hnɔ́ sɔkɔ kũmm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbılɛ n pnɛ póllɛ.

8 Nsyãnɛsı ànɛ̂ Nsyãbrɛsı-á Moyisi kɔ̃lı sɔ̃, sɛ̃ ye pépi tɔ mɛ n kɔ̃lı gbılɛ. Pé sõnɔ náh
mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃nɔ́ náh yuku yahlɛ.

9 Ǹtɛ pè náh n yuku n pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kı pé nɛ́wɔ̃ré wɛ kwèyy sɔ̃-á
Nsyãnɛsı ànɛ̂ Nsyãbrɛsı tyí pı.

10 Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ: Máh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pı á kè fɛ̃
syi, té mɛ ń pı dùkùlɛ n yah n pı. Á ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń
tyi srónɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ, à tahlı máh mɛ gbah tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ.

11 Pǎh ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlı máh yèvyãhrı nónó pı Antyɔsyı, ànɛ̂
Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́ nɛ̂ dùkù tɛ̃ mɛ mé náh kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ń
pwah mɔ sépi pól sɔkɔ.

12 Gbı yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ, té mɛ ké tyí nɛ pé pé minnɛ n pı Liyel yah tíkí pínɔ́
sɔkɔ, pé kı fɔ̃hnɔ́ wɛ.

13 Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃ wɔ kı yõ sɔkɔ pèkè pínɔ́lɛ kı névye túkù pilki, té kı
pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ pilki.

14 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ té kè fɛ̃ syi nɛ gbı-á kélɛ, kè tɛ̃ yĩn pallɛ. Wáh kwɔ́nɔ́
mɛ̀ wɛ nɛ̂ tyí, á ǹnɛ n pnɛ ó.

15 Á wɛ̃npir gbĩ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kı fɛ̃ á lékɑ̃m yıkı mɔ ǹ kɔ̃ á kı
pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yõ sɛ̃nɔ́ gbõ yõ.

16 Liyel wɛy pól wãrkı Liyel tǎhkı̀ gbõ yõ. Kè wãrkı névye kwɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ mı̀nı̀ gbel
kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtɑ̂n tɔ̃ yĩnnɛ, ànɛ̂ névi mɔ yĩnnɛ gbı wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ,

17 sɔ̃nko, Liyel tyí névi pı nɛ́gbílɛ tɑ̃n pèplɔ pól fɛ̃ n pı yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kı pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ n gbah n yah n kɔ̃ á tyí Liyel
ànɛ̂ ǹmɔ yĩ yah, à tahlı ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃rí yĩn yõ nɛ,

2 á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh sɔ̃ yèvyãhrı gbĩ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃ yèvını gbĩ sɔkɔ ò; kélɛ nɛ
n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pı, wɛkı tɛ̃ yõ, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃, tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃.

3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ yèsyı̀kı̀ fɛ̃ n syi n pi. Tyi nónó dékè-á n ko pélɛ,
pè kı kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah nónó-á kı pɔ sépi tyílɛ n wɛ n yo pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ
nɔ.

4 Pè kı pé ní tah tũ yahle gbı nóhnɔ́lɛ, té kı sèmìrn wɔlɛ n nohnı.

5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á gblɔ̌y tɛ̃ pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ té á gblɔ̌y kɔ̃ yĩĩ Nı̀vı̀nı̀
tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ. Pı Liyel tõnpı pèpɛynɛ.

6 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ pı gbĩ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkõyɔ̃ fĩn mɔ gbĩ nɔ ń tyí.

7 Mé mɛ́kı̀ pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tĩnnɛ. Tólɔ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sõ ńnɛ, kè tyɛ. Mé
náh Liyel yõ sɛ̃nɔ́ yal mɔ.

8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃nwɛnɔ yõre wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syıkı tɛ̃, nɛ̂-á nɛ́gblɔ́ yõtɔ̃rí yɔ̃kúrílɛ.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ, ǹmɔ ye kı ń kɔ̃ n pi kélɛ. Té à náh n yĩn n pi ńmɔ ó
tyí dɛ́, nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syıkı tɛ̃ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ, à kı pépi tɔ pól kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩnnɛ súú.

10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ tyi mɛ yah syi Deması tyí à kɔ̃ à mɛ ǹ náh vi ń kɔ̃. À mɛ
sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ, té Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati
mara sɔkɔ.

11 Likyi ó ye mɛ ń tnɔ̂. Markı tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ. Ǹ yétɔ̂ mɛ gblò ń tyí tõ mè sɔkɔ.

12 Mé Tisyiki tɛkı mɔ Yefɛsı kwil sɔkɔ.

13 Wáh kı n pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyí Turası kwil sɔkɔ.
Ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n pɔ n kɔ̃, ǹ té n pɔ sé sêl tyínɔ tɔlɛ, sépi nónó tyí-á tah kal ń tyí.

14 Kètɔ̃ndĩ Alɛkisɑ̃dre nɛ́pékè kah pı ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kı à dyah n pi ǹ tyípínı̀nɛ.

15 À ápi wɛlɔ kɔ̃lı kah mɔ. Képah ye, á tɔ á gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.

16 Pǎh ń tuke sõ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yo tɛ̃ mɔ ǹnɛ. Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à káh kè pı tirlɛ pé tyí.

17 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyí. À tǎhkìlɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yĩ́ĩ́, tɛ́ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, pé pól kè wɛ noh. À ń pwah mɔ kyɛ̃kíngbɛ̃kɩ tyí.
18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́ kɩ ń pwah mɔ ń kɔ̃ mé kɩ
wɛ de ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ.
20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti kwil sɔkɔ. À sõ mɛ n yɔ
képah ye.
21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ nɔ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂ Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂ Linusi, ànɛ̂
Klodya, ànɛ̂ á yũnpyé tɛ́lɔ́ pól n wɛkɩ á tyí.
22 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à mó yõbènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól
tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ, Liyel ń tõ nɛ mé péwɔ névye
yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃ pè sɛ̃ Yesu yɔ̃. À ń yah tɔkɔ nɛ mé gbɩ wɛ̃̀kìlɛ pè wɛ̃kɩ pè
kɔ̃ pè pé minnɛ n pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kì yɔ̃,
2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́ tyí yɔ̃. Liyel nɛ̂-á à náh mìnìnɛ n yo,
ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí sɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́ dùkùlɛ.
3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ gbĩ́-á pɔ nɔ, à kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ ń kɔ̃
mé kélɛ n yo, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.
4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ pídĩ́ kègbɩlɛ ápi Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mènɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ á sè pɩ n dal n mɔ, á mó yah tɛ̃pú
yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃ kwlo kwlo pól Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tĩ̀nkǐnɔ́ yɔ̃ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀
kè yo sɔ̃́ á tyí.
6 Kénɛ yah tɛ̃pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí, ànɛ̂ pé nɛ n mɛ sê núkú
núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npǐ mó nɛ n mɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ, pè káh pí-ńkɛ̃ tyilɛ n pɩ, pè káh
pɩ nòhnì-ǹkɛ̃púlɛ.
7 Yé náh wɛ di, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkǐ kyɔ̀mì-ò yĩnɛ à nɛ mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí, wǎh
sɔ̃npílɛ pɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkǐ tahrɩ kyɔ̀mì-òlɛ. À náh yĩnɛ à pɩ wèngbǐl wɛ́kí-òlɛ, ànɛ̂
fɔ̀kɔ̀nvyã̀hnì névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃̀lì-òlɛ. Tɛ̃ káh nɛ yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ kwâh
nétɛ̃́nɛ yĩ́nvǐ sɔkɔ.
8 À yĩnɛ à népânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínɔ́ tyí mó nɔ ǹ tyí. À yĩnɛ à pɩ yĩ pĩ́-òlɛ, ànɛ̂
négbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel yah, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́npnè-òlɛ.
9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yɔ̃, à yĩnɛ à sè koh n tɛ̃ n yĩn à yĩnɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à wɛ.
Képah sɔkɔ, à kɩ tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ wɛ́nyo-ńsah tyɛ ǹ kɔ̃̀lìpu tyí.

Liyel yĩn yɔ̃ mìnyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔ-ńkɛ̃púlɛ, ànɛ̂ wènfì wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂
névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú sɔkɔ.
11 Pè mɛ fɛ̃̀kìnɔ́lɛ n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́ túkúnǐnɛ kwâh wɛ yĩnnɛ yĩ́nvǐ
sɔkɔ. Képah ye, pé vyɛ̃y yĩnɛ tṹnɔ́lɛ.
12 Pé lékã́m névi yɔ́ lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃, mìnyobe, ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl, ànɛ̂ gbãndal névye, ànɛ̂
yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ.
13 Gbɩ ye à yo. Képah ye, wɛkɩ n yĩ́ĩ pé yɔ̃, pè kɔ̃ pè Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ pèpɛy wɛ.
14 Pè káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmǐrn ànɛ̂ névye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh, nónó-á sè náh mɛ
gbɩ wɛ̃̀kì yɔ̃.
15 Tyi pól mɛ yályál névye tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah. Ǹtɛ névye nónó-á mɛ
sǐlkǐnɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yɔ̃, tyi pól mɛ sǐlkǐnɔ́lɛ pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé
sɔ̃nɔ ànɛ̂ pé lékã́m náh mɛ pallɛ.
16 Pě pé gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Liyel pĩ́púlɛ. Ǹtɛ pé tyípínì kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ pè náh ǹnɛ pnɛ. Pè
pɩ nétúkúnǐ ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́ pípúlɛ, pè náh tɔ̃ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tĩ̀nkǐ kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yɔ̃, képahlɛ névyelɛ n kwɔ.
2 Yo yèwàhnì tyí nɛ pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ yɔ̃̀yén nɛ n sah pé yɔ̃, pè pɩ yèsrey
névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ yĩ́ĩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ mɛ
sɔ̃́mnɔ́ névyelɛ.
3 Yo syɔ́dyî tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah, pè káh névye yĩnnɛ n
yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ n vi n mɔ pallɛ.

[4] Syɔ́ nónó náh wah mɔ, pǎh yĩ̂nɛ pè pépilɛ n yohnɩ n mɔ pé pɛbɩ ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̀ tyí
kɔ̃ kè nɔ pé tyí.
[5] Pǎh yĩ̂nɛ pè pɩ yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n yah n dah mɔ pé kétlo tyí
sɔkɔ. Pǎh yĩ̂nɛ pè nɛ n mɛ syɔ́gblɔ́lɛ nónó-á mɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃nko Liyel wɛy
tyí káh yo ko.
[6] Sɔ̃́ré mɔ kètɛ̃npɩ̀ tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ
[7] tyi pól sɔkɔ. Ʌ́wɔ tɛ̃ wɔ mó pɩ dùkù pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ á tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́
á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyɩ̀kɩ̀lɛ.
[8] Yɛ á wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃nɛ. Képah sɔkɔ, á sépɛ́bí náh wɛ́nyo-
ńsah wɛ n pi ápi tyí. Kè kɩ pɩ sennɛ pé pól tyí.
[9] Yo yɔ̃bɩ tyí nɛ pè nɛ n sah pé yɔ̃̀tãm tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ, pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé tyí, pè
káh pé yɔ̃̀tãmnɛ n kɔ̃lɩ,
[10] pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yĩ n tɔkɔ pé tyí. Pè pé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ pèpɛynɛ n wɛ̃kɩ gbĩ́mɛgbĩ́,
sɔ̃nko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, gbílkínɔ́ nɛ n sah ké yõ.
[11] Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á névye pól pwáhnmɔnɔlɛ
n wɛ.
[12] Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á yĩ́nɛ n wil kèkɔ̃yɔ̃́ yĩ tyí. Kàh
pɩ sɛ̃́, kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á minnɛ n pɩ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂
Liyel yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ.
[13] Sɛ̃ ye á yĩnɛ à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ mɛ̀ syɩkɩ tɛ̃, á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, à tahlɩ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ tyí,
sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃rí kɩ n wilki n mɔ n pi.
[14] Ʌ̀ ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ ápi yĩnnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípɛ̂l pól sɔkɔ. Ʌ̀ mɛ ké tyí nɛ pé á pɩ
yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyí yõ, á mó gbah tɛ̃ tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ.
[15] Sɛ̃ ye á yĩnɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n wɛkɩ pé yõ.
Káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ yõ

[1] Névye pól dyɔ to n kɔ̃ nɛ pǎh yĩ̂nɛ pè pé gblɔ̃̌ynɛ n tiki n mɔ kwil yah tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm
yah sɔkɔ. Pǎh yĩ̂nɛ pè nɛ n sah pé tyí yõ, pè mó pé gblɔ̃̌y vi sah tyípéplɔ duke pól pɩ pɩ
tɛ̃́nɛ.
[2] Pè káh wɛ̀ntùkùǹ̀ìnɛ n wɛkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, pè káh mâllɛ n kɔ̃lɩ. Pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, pè
mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃ mármár.
[3] Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékɑ̃́m kɛ̃ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye ye lésõ ápi tɔlɛ. Ʌ́ sɔ̃̀ mɛ mɔ́npunɔlɛ,
mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂ á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ʌ́ sɔ̃̀ mɛ á minnɛ n pɩ pèkè pínɔ́ ànɛ̂ dékè
tyi pínɔ́ sɔkɔ. Ʌ́ sɔ̃̀ mɛ á dékè wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.
[4] Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔlɛ névye wɛ̃kɩ,
[5] à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn sɔ̃ dɛ́, á yɑ̃m ye à yah. Ʌ̀ ye á pwah
mɔ, tɛ́ min sɑ̃́nnɛ á kɔ̃ à á nnɔ wu pɩ yályál Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ.
[6] Ʌ̀ syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki mɛ̀ tiki mɔ á yõ náhnáh,
[7] sɔ̃nko á píntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ képah nɛ̂-á á mɛ n
dɛkɩ.
[8] Wɛy mɛ̀nɛ, gbɩ ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo pé tyí, sɔ̃nko nónó-á sɛ̃ Liyel
yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ. Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yɔ̃re mó tɔ̃ mɛ no pól tyí.
[9] Ǹtɛ káh yõ kɛ̃ yékɑ̂blɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékɑ̂blɛ n pɩ névye duku wɩ̀l-ǹsah tyí sɔkɔ.
Káh mâllɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékɑ̂blɛ n pɩ névyelɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ. Yɔ̃re kɛ̃ ànɛ̂
yékɑ̂bkwɛ̀ ye sélɛ.
[10] Névi nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkɩ, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ kɛ nínɔ́lɛ, wàh ké nóh-ńkɛ̃nɛ,
à gbɛ n milki.
[11] Ʌ́ pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-á wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy fin mɔ, wǎh mɛ tyípɛ̂llɛ n pɩ à pèkèlɛ n yɔrɩ
n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

[12] Máh kɩ fyɔ̀ Artemasɩ, képah náh pɩ Tisyiki tɛkɩ mɔ á tyí, gbah n tɛ̃ n pɔ n wil ń tyí
Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè yah tɔkɔ nɛ máh kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ pɩ nɛ́npɔ́.
[13] Nsyenasɩ nɛ̂-á Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ ànɛ̂ Apɔlɔsɩ kóló tyí
sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkɩ.

14 Ápi no tɔ yĩnɛ pè pé gblɔ̌y kõ n yĩ́ĩ́ tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko tyi nónó tyí-á mɛ tah,
pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pɩ tɛ̃ yõre kɛ̃ névyelɛ.
15 Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkɩ á tyí. Nónó-á ápi kódíbílɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, wɛkɩ pé tyí.
Mé kélɛ n yah n kõ Liyel tyí nɛ à yõbènɔrɩlɛ n pɩ yé pól tyí.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filemo tyí

Wɛy kɔ̃́nólɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye n
tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ Filemo tyí, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ.
2 Á kélɛ n tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyí, à tahlɩ Arsyipi tyí ǹmɔ nɛ̂-á á mɛ́kɩ̀ fwo
mûnɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkı̃̀ tyí pépi nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ.
3 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂
yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbı̃́mɛgbı̃́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyí á tyí sɔkɔ,
5 máh sɔ̃́npílɛ mɛ n nohnɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyí-á
mɛ nónólɛ á tyí.
6 Mé kélɛ n ni Liyel tyí nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, kè nɛ n yuku
yahlɛ. Tyípéplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista yĩnnɛ, sélɛ névye wɛ̃kɩ.
7 Ǹ yṹnpi, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ ǹ kɔ̃ á Yesu yõ sɛ̃́pú nnɔlɛ n de, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ
tyí, tɛ́ mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Filemo tyí nɛ à Wonesimi yɔ̃́rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ tir kɔ̃ sah ǹ kɔ̃,
9 ǹtɛ tyínɔnɔ yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, tɛ́ mɛ ńtɛ̃nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ.
10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń pidı̃́nɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.
11 Ǹgbòlɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyí. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ ànɛ̂
ńmɔ tyí.
12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á ńmɔ wil fı̃́ yɔ́lɛ.
13 Ǹmɔ-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ à tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ
n pɩ ń tyí áwɔ swɔ.
14 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh ké wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃. Mé náh mɛ ké tyí nɛ mé
ǹ kyĩ mɔ á tyípépɛ̌y pɩ. Mé mɛ ké tyí nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ, sɔ̃́nko ǹ pɔ à wɛ kṹmm
yõ sɔkɔ.
16 Yé náh wɛ di, yɔ̃ ó náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́ yɔ̃ yõ. Á pól yṹnpi ye ǹnɛ, nɛ̂ tyí-á
nɔ yı̃́ı̃́ á tyí. Ǹ tyí nɔ yı̃́ı̃́ ńmɔ tyí, ǹtɛ ǹ tyí ké nɔ kal áwɔ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ áwɔ yɔ̃lɛ tɛ́
tɔ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.
17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ sɔ̃ á tɛ̃.
18 Wàh kɩ mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn sé yı̃́nnɔ́lɛ.
19 Ǹmɔ Pole ye n wãrkɩ wɛlɔ nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. Tɛ́ á dyɔ náh mé
n to n kɔ̃ nɛ wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah.
20 Képah ye ń yṹnpi, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á tir mɛ̀ pɩ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. Ǹ nɩ
de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
21 Ǹ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbí-á álɛ. Képah ye, máh tyi nónónɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á
tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ ń yɔ́ré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé níri gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á
tyí nɛ á sɛ̃-ńsah yah n sah n kɔ̃ ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista yĩnnɛ.
24 Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ, ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ
mûnɛ.
25 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé tyí.

Nsyakı-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí

N̄ yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakı lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakı sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkı mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Á sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té pé tyípínı̀ náh mó tõ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakı kõ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, té ǹ tyípínı̀ náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 N̄mɔ Nsyakı nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npılɛ, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkı n mɔ,
à n wɛkı Liyel nípú pól tyí, nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnı̀nɔ́lɛ n pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

2 N̄ yṹnpyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃ pı yèvyãhrı dùkù nɛ̂ dùkùlɛ yé tyí, yé yɛ kè pı nı̀vı̀ ǹgbɛ̃nɛ
yé tyí.
3 Yé pĩ nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah sɔkɔ-á yé kı pı tɛ̃́npnɛ̀pulɛ.
4 N̄tɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pı kyı syı ké yı̃̀n tyí, yé kõ yè gbèkè yĩ, pèkè káh tõ
wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ káh yé tɛkı.
5 N̄tɛ, yı̃́pı̃̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkı, tɛ̃ kè ni Liyel tyí, à kı kè yĩ tɛ̃ kõ. N̄mɔ ye n yĩ no
póllɛ n kõ fɔ̀kɔ̀pɛ̀nɔrı sɔkɔ, pé yah yɔ́-ńkɛ̃́nɛ. Képah ye, tɛ̃ kè ni ǹmɔ tyí.
6 Tɛ́ tɛ̃ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃́nɛ. Yah, névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n pı, tɛ̃ mɛ á kı
nɛ yɔ́nkwı̃̂l sɔ̃, yã́hkí n tɔkɔ n mɔ n kõ yey yey póllɛ.
7 Sɛ̃́nkɔ̃ névi káh nɛ n sõ nɛ, páh kı kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí.
8 Névi dùkù yɔ́ ye tɛ̃nɛ, nɛ̂ lékɑ̃́m náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fı̃́ núkú, ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ ǹ tyípínɔ́
pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrılɛ

9 N̄ yṹnpyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kı pɔ pè dɔkɔ n mɔ n pi: Képah ye, pè ké nı̀vı̀lɛ
nɛ n pı.
10 Tɛ́ tahbı kı tyɛ n sɔkɔ n pi filfi tyí kõlɛ. Képah ye, pè tɔ pé tíkinmɔnɔ nı̀vı̀lɛ nɛ n pı.
11 Sɔ̃-á gbı̃-à gbo, tɛ́ vyãh filfi tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ kwɛ. Plɛ́-ńsah náh tõ n wɛ sé tyí.
Sɛ̃ ó ye, tahbı tɔ kı yah n kwlɔ n pi pé tyípínɔ́ nıyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃nmɔnɔlɛ

12 Yèvını mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh,
tɛ̃ kı tɛ̃nwɛnɔ tɔ̃rí yɔ̃́kúrí wɛ, nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. Kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min tyí ye Liyel ǹ vyãhlɛ
névye kõ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
13 Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tõ mɔ à tyípékè pı n pi, ànɛ̂ ǹmɔ tɔ náh mó tõ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n tõ n mɔ n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃nmɔnɔ-à nɛ̂ yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n
tõ n mɔ pélɛ.
14 N̄tɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ nénúkù núkú póllɛ n yɔrı n dah n mɔ tyípékè sɔkɔ, pé sõnɔ túkúnı̀
dékè tyi ye.
15 Wâh yɛ sõnɔ túkúnı̀ nɔ́pi kõ sè tɛ̃ wɛ á tyí, sè n pɔ tyípékèlɛ. Tyípékè-à mó gbèkè
yĩ, kè n pɔ kũnɛ.
16 N̄ yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé káh yé gblɔ̃̌y pilki dɛ́!
17 N̄gbɔ̌, yı̃́nkɔ̃nɔ yı̂ tǎhnı̀ pèplɔ pól n wil yı̃̂nyõ. Liyel ye n kõ álɛ sélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɔ
yı̃̂nyõ kyɔ̀ɔlɛ. N̄ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntũ̂ tyah náh mɛ ǹ sɔkɔ.
18 N̄tɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé á sah ǹ yı̂ mɔ́nɔ́nɔ pól yah tı̃̀nnɛ. Képah ye, à min
sɑ̃́nnɛ á kõ ǹ wɛy gbı gbɔ̃̀ yõ.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃́kı̀ kɔ́lɔ́lɛ

19-20 N̄ yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃, névi fɔkɔ-à vyãh, ǹ tyípínı̀ náh Liyel nılɛ
n vı. Képah ye, yé nénúkù núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ nohnı súú, tɛ́ yé káh nɛ n
sal n wɛkı sɔ̃́nyah-ńkɛ̃nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n kwãh n vyãh.

21 Kàh pɩ sɛ̃, yé tyítúkúǹ ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́ duke duke pól yal n mɔ pnɛ́pnɛ́. Yé mó
Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sɔkɔ, wăh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ. Képah ye kɩ fɛ̃ yé
pwah mɔ.
22 Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ, yé nɛ n kɔ ké wɛ̃kɩ̀ yɔ̃.
23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, tɛ́ à náh mɛ n kɔ ké wɛ̃kɩ̀ yɔ̃, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ ǹnî yó sɔ̃,
nɛ̂-á mɛ ǹ yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ sɔ̃-á kélɛ.
24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y yah tɛ, tɛ́ yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèpɔ dùkùlɛ.
25 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ mɛ tɚ̃nólɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah pé gblɔ̌y yɔ̃. Névi nɛ̂-à sépi tɛ̃
pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ ǹ tyilɛ n pɩ săh yo sɔ̃, tɛ̃ wɔ kɩ yèvɩnɩ wɛ ǹ tyípínɔ́
pól sɔkɔ.
26 Ǹkɛ̃, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh mɛ n kyɔmɩ n wɛkɩ, tɛ̃ mɛ ǹ
gblɔ̌ynɛ n pilki. Ǹ Liyel wɛ̃kɩ̀ kɔ dùkù mɛ nɔ̀nólɛ.
27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃kɩ̀ kóló nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃nɛ ké sɔkɔ sú Liyel n mɔ n kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ
ǹ ńgbye ànɛ̂ pékúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n yɛ kèkɔ̃yɔ̋ tyi pɔ ǹ silki Liyel
yah.

2

Wăhkɩ̀ pínɔ́ náh plɛ

1 Ǹ yɚ̃npyé, yáh sɛ̃ tɔ̃rí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃, yé náh yĩnɛ yè nɛynɛ n wah.
2 Sɔ̃-á ɗí yó kɩ fɛ̃ pɔ de yé tówû nɩyɔ̋ sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sɚ̃n kèngbɔ tɚ̃hní dyɩ, tɛ́ kɩ mɛ
fwɔ̀tăhnɩ̀ mɔ; tɛ́ yãm nɛy yó tɔ kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyɔ̋ fwɔ̀yàllɛ ǹ wil:
3 Yâh fwɔ̀pèplɔ mó-ò ɗí wɔ tɛ̃nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kɔ̃ tɛ̃ tɛ̃-ǹsah pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ,
tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à yuku yĩn tɛ̃, képah náh pɩ, à kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̏ sétáh sɔkɔ;
4 yâh pɩ sɛ̃, wăhkɩ̀ náh yé n pɩ wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh ǹnî yó tɔkɔ fɔ̋nfɔ̋ pɩ ǹ ní-òlɛ yé
fókósɔ̃nɔ túkúǹ gbɔ̏ yɔ̃ di?
5 Ǹ yɚ̃npyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé yé níki kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ kèkɔ̃yɔ̋
névye tɛ̃ tyí, pépi ye Liyel yah wilki, à pɩ tahbɩlɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kɩ
kɔ̃ pè kɩ n de n pi ǹ tɔ̃rí sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ névye kɔ̃, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.
6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbɩ wɔlɛ n gbilki-à; kénɛ tahbɩ tɛ̃ wɔ náh n fɔ̃h
yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɚ̃n sɔkɔ di?
7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yɔ̃ sɔkɔ, pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ.
8 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ̀ yó mɛ wɚ̃rkínsàhnólɛ nɛ̂-á gblò kal sé no tɛ́lólɛ. Képah n yo
nɛ ńkɛ̃: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah wɛ̃kɩ̀-à kɩ nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n
pɩ plɛ.
9 Ǹtɛ, wăhkɩ̀ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ yé n pɩ, tyípékè ye kélɛ. Yé mɛ pílkínólɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́
sɔkɔ, yáh sɔ̃npí yahle kólólɛ ké wɛ̃kɩ̀ yɔ̃.
10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkɩ̀ pɩ», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh nɛ́kókè mɔ.»†
Wâh sɔ̃ fɔ̀fíkɩ̀ pí-ńkɛ̃nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yahle. Képah ye, névi-à sɔ̃
Liyel tyi kɔ̋nsàhnɔ́ pól pɩ, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyóné núkú fyé yahle, tɛ̃ mɛ pílkínólɛ sé pól sɔkɔ.
12 Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̌y yɔ̃, tɛ́ Liyel kɩ yé tuke n yĩnɛ n pi sépilɛ.
Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé pɩdúkù nɛ mɛ yɚ̃nɛ́nólɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ nópilɛ.
13 Ǹkɛ̃, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃ yãm yah n pi tukey tuke
sɔ̋lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah, tɛ̃ yɔ̃ kɩ yɔ̃ tukey tuke sɔ̋lɛ.

Tyîpéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃nólɛ, yɔ̃ se mɛ ké tyí?

14 Ǹ yɚ̃npyé, ǹnî yó-à ńtyɚ̃nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ ǹ tyípínɩ̀ náh mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ, yɔ̃
se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ dùkù mɛ̀ se kɩ fɛ̃ à pwah mɔ?
15 Sɔ̃-á, á yɚ̃npi yó tyí flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yɔ̃ swɔ̃swɔ̃ pól sɔkɔ:
16 Yɔ̃ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n mɔ vɩrɩlɛ n tũ, ànɛ̂ à nɛ n
yɔ̃ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mó tɔ̃ à kɔ̃ ǹ yétɔ̂ yî nópilɛ?
17 Sɛ̃ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yɔ̃, tir yó ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel yɔ̃ sɛ̃nólɛ n
wɛ̃kɩ, tɛ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃nɔ́ mɛ kúntɛ̌nólɛ.

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kɩ fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markɩ sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18. † **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkɩ̀lɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wãrkɩ sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ.

18 Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃ nɛ, túkù-á mɛ sɛ̃ Liyel yõ, túkù mó mɛ tyípéplɔlɛ n pɩ. Kàh
pɩ sɛ̃, tɛ̃ ń wɛ̃kɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, tyípínɩ̀ kɛ̃nɛ wɛ́. Ǹmɔ wɔ kɩ à wɛ̃kɩ ń Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ
ń tyípínɩ̀ sɔkɔ.
19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ, sétɑ̃̀n tɔ sɛ̃nɔ́-á mɛ képah
tɛ̃ wɔ yõ dɛ́. Ànê, ǹ yah tíkí pínó tɛ̃ tyí, sé wil n nɛ n syah.
20 Lékɑ̃́m se mɛ ǹ tɛkɩ? Wâh mɛ ké tyí, mé kɩ fɛ̃ ǹ wɛ̃kɩ nɛ, tyípéplɔ pí-ńkɛ̃ Liyel yõ
sɛ̃nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí:
21 Ápi náh nɛy Abrahmɩ-á tyípíkɩ̀ nê pɩ, képah nɛ̂-á pɩ ǹ píɗĩ́ Yisakɩ dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká
súkénkɔ̃-ńsah yõ, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃, sɔ̃-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à
pɩ nɛ́gbílɛ di?
22 Á náh wɛ di, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànê ǹ tyípínɩ̀ sɔ̃̀ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí. Tɛ́, ǹ tyípínɩ̀
gbɔ̃̀ yõ, ǹ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ pɩ pallɛ.
23 Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy mè pɩ tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Abrahmɩ sɛ̃ yĩ́ĩ ǹ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ», tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kɔ́ɗĩ́nɛ.
24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ó náh dɛ́! Ǹ tyípínɩ̀ tɔ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ.
25 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, fɔ̀fínpɩ pi nɛ̂-á lésõ pè n ye Wrahbɩlɛ: À lésõ fɛ̃ syi Yisrayel tɛ̃ntɔ̃̀ névye
kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnɩ mɔ, à pè mɔ wɛ̃kɩ̀ yɔ́ yõ, pè kɔ̃ pè to pwah.§ Kénɛ tyípépɛ̌y
gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ tɔ pɩ nɛ́gbílɛ.
26 Sɔ̃-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃ ó ye tyípínɩ̀ tɔ-à n knɛ, névi Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̃̌y kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

1 Ǹ yṹnpyé, yé pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pɩ névye kwɔ́púlɛ, áyáh kɩ n tuke n pi
képékèyɔ̂, kɩ kal no télɔ́lɛ kɛ̀. Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n yah n kɔ̃ nɛ, yé pɩ kwɔ́púlɛ.
2 Yé pĩ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à n pílkí-ńkɛ̃nɛ ǹ vyãh
wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛpépɛ̌y syɩ ké yĩ̀n tyí. À kɩ fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃nsê pól tɔ tyí.
3 Sɔ̃-á áyâh kàrfyê dyɩ sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnɩ á tyí, sé wil pól tɔ yah ye ńkɛ̃nɛ
à n nɛ n tɛ̃ kélɛ.
4 Képah náh pɩ, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃ mɛ gblò sɔ̃, tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̃
mɛ kélɛ n tu n mɔ sɔ̃, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké yahlɛ. Wàh mɛ ké tyí nɛ, kè
syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ.
5 Sɛ̃ ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ, wil tyah yɔ́ ye tyĩ́ĩ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké gblɔ̃̌ynɛ n gbilki n kah.
Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃ mɛ tyĩ́ĩ sɔ̃, kàh soh dùkù ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n fɛ̃ ké pól yõ.
6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil képah sɔkɔ. Kè mɛ
déntɛ̃nɔ́lɛ wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n yõ. Tyípêl nónó-á n wil ké sɔkɔ, ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè
sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n pɩ á min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ no á kúnɔ́ tyí.*
7 Yah, gbɛ̃́nkyɔ duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànê vyeh, à tahlɩ yɔ sɔkɔ yĩ tyí,
névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ.
8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n pi. Kwáhpékè nɛ̂-á kè náh n
tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rílɛ. Kè mɛ névi ko ko sohrɩ ólɛ ké tɔ̂ɔ́.
9 Kénɛ nɛ́npɔ́rí núkú mɛ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃ képah ólɛ pèkèlɛ
n ye n mɔ névye yõ, ǹtɛ Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ.
10 Gbílkínɔ́ wɛlɔ ànê pèkè yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh núkú sɔkɔ nɩ? Ǹ yṹnpyé, yé
káh nɛ n pɩ sɛ̃.
11 Nípénɛ̀kɩ̀ ànê ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil kwlɛ̀y núkú sɔkɔ?
12 Ǹ yṹnpyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké séswɔ̂ sɔkɔ? Tî sènsóké séswɔ̂ pye se kɩ fɛ̃
wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃ séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃ ó ye pnɛ ni, ànê nípénɛ̀kɩ̀ náh fɛ̃ n wil n pi kwlɛ̀y núkú
sɔkɔ.

Yípî nɛ̂-á n wil Liyel tyí

‡ **2:21** 2.21 - Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel mó à dyah ké pèpɔrɩlɛ. Képah n wɛ Yenɛsɩ sébɛ́y 15 ànê kɩ 22 sɔkɔ. § **2:25** 2.25 - Wrahbɩlɛ, fɔ̀fínpɩ pi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnɩ mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sébɛ́y 2 sɔkɔ. * **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkèlɛ, fĩ́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fɔ̃h tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétɔ̃ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yɩkɩ. Ànê ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rílɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yĩ́pĩ̂ névilɛ tɛ́ lékã́m mɛ ǹ sɔkɔ? Tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n kɔ pallɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩ pĩ.
14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè, ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sõnɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ gbilki nɛ, yáh mɛ yĩ pĩ. Yé káh gbɩlɛ n kɔ̃lɩ.
15 Kénɛ yĩ́pĩ̂ mɛ̀ dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkõyɔ̋ mɛ̀ tyí ye kélɛ. Névi yĩ́pĩ̂ ye kélɛ, kè n wil sétõ tyí.
16 Yah, dyɔ́yɔ́kì ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sõnɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ, tyífɛ̃̀ ànɛ̂ tyítúkúnì duke duke pól n nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yĩ́pĩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, képah-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃ nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂ yèvɩnɩ tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́ à n pɩ nɛ́pépɛ̌ynɛ. Ǹ tɔ̃̀ náh n tah, ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah, tɛ́ tyípéplɔ ó ye à n nɛ n pɩ. Ȁ náh yèwã̌hkì ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pǐllɛ n pɩ.
18 Yèvɩnɩ-á mɛ nónó tyí, tɛ́ pè mɛ ké tɔ̃̀lɛ n pɩ, pě ké yõre wɛ, nɛ̂-á pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah.

4

Wâh á yĩ́ wil kèkõyɔ̋ tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékâb ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ? Fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnì dékè tyi náh n fwo yélɛ di?
2 Yé yĩ́ mɛ n wil yĩ náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, nɛ́kókè mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh kélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yékâb ànɛ̂ mâl n pyě nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah ye, yé náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ.
3 Yâh se sɔ̃ n ni Liyel tyí, sõnɔ pèplɔ náh ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ n ni yé tyítúkúnì dékè tyi pɩ yĩn ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ.
4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ pɩ dùkù mɛ yé n pɩ sɛ̃́? Yé náh pĩ nɛ, wâh á yĩ wil kèkõyɔ̋ tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di? Nɛ̂-à kèkõyɔ̋ tyi tɛ̃ kódĩ́nɛ, tɛ̃ kɩ pɩ Liyel sépɛlɛ.
5 Yé se wɛ nɛ, yõ kɛ̃-á Liyel wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel-á min nɛ̂ mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yĩ̋ ǹ tyí. Képah ye, à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ.»
6 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, à tɔ̃ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃-á ǹ wɛy kè yo nɛ ńkɛ̃: «Liyel peke gblɔ̌y gbílkípú yõ, tɛ́ pèpɔrɩlɛ n pɩ gblɔ̌y tíkínmɔpu tyí.»
7 Képah ye, yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó sétɔ̃̀ tyí yahle, képah sɔkɔ, sétõ kɩ to gbɛ mɔ yélɛ.*
8 Yé nɔ n de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ nɔ de yélɛ. Tyípêl pípú, yé yé gbã̏n wilki tyípêl pínɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tõ n sah.
9 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpĩ gbo. Yé yɛ yé yìsyɔ̀nì pɩ gbnílɛ, yé nìvì mó pɩ yèkwɔrɩlɛ.
10 Yé yé gblɔ̌y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kɩ yé yõ yɔ̃.
11 Ǹ yṹnpyé, yé káh wɛ̃ tyílɛ n yo n yɩkɩ. Nɛ̂-à ǹ yṹnpi tyí yo yɩkɩ, képah náh pɩ, à lékàh syi à kɔ̃, Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ tyí ye tɛ̃ yo yɩkɩ, tɛ́ lékàhlɛ kè kɔ̃. Wâh képah pɩ, á se mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ wɛ̃kì yõ? Lékàh náh á kélɛ n kɔ̃ di?
12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kɩ fɛ̃ lékàhlɛ névi kɔ̃. Ǹmɔ ó ye kɩ tõ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah náh pɩ, kɩ ǹ tyí yɩkɩ. Nɛ̂ mɛ áwɔ tɛ̃nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yṹnpilɛ n kɔ̃?

Yé káh pɩ gblɔ̌y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ kwɛynɛ, képah náh pɩ, ńsɔ̂nɛ yáh kɩ kyɩ kwíl-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ kyɩ yi núkú pɩ gbɔ̀ yĩ́nɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́ kɩ pɔ wɛ.
14 Ǹtɛ, yé se pĩ yé min-á kɩ n mɛ n pi sɔ̃ ńsɔ̂nɛ? Yé mɛ á kɩ nɛ kénfã́hkí tɔ̃̋tɔ̃̋ yó sɔ̃, nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkɩ.
15 Yé pyě tõ sɔ̃̀ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, yáh kɩ tɛ̃ min sɔkɔ, tɛ́ kɩ tir mɛ̀ pɩ, képah náh pɩ tir mɛ̀ pɩ.
16 Ǹtɛ, yè n pyě yé gblɔ̌ynɛ n gbilki yé vyãh wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́ dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrɩ pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ kélɛ n pɩ, tyípékè ye tɛ̃ n pɩ.

* **4:7** 4.7 - Sétɔ̃̀lɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. Ȁ mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tõ mɔ n dah n mɔ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

5

Tahbı-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbılɛ, yé noh ń tyí yò: Yèvyẫhnpèl nónó-á kı pɔ yé yĩni
n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n gbo sépi yĩnnɛ.
2 Yé tahrı mɛ n pyãh, tɛ́ sóhrí mɛ yé flɔlɛ n yõ.
3 Yé sẫn ànɛ̂ yé pónɔ mɛ n pı syĩ́mínɛ. Kénɛ syĩ́mí ye kı pɔ wilki mɔ yé gbɔ̃̀nkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́
kı yé wil gbɛ̃́nsê yõ, nyàh tyí kɔ̃lɛ. Kèkõyṍ tyɛ gbĩ́ mɛ̀ fyé nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrılɛ
n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̃̌y tyí kɛ̀!
4 Tɛ́, tɔ̃̀npıbı nónó ńtɛ̃-á tɔ̃̀lɛ n pı yé swɛ̃y sɔkɔ, yè n yahle pé pólɛ pé kɔ̃́nɔ́lɛ. Pépi
Liyel yéngbonɔ yĩ́npɔ̃ ye n de Liyel níki sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á kèkõyṍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
5 Yépi mɛ yɔ̃̀tɔ̃rí yélɛ n yõ kèkõyṍ mɛ̀ sɔkɔ, à yé dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pı, mɛ gbilki tɛ̃, á kı nɛ
ko ko nyeh sɔ̃́.
6 Yé lékàhlɛ névye kõ, nónó-á pè náh tyítúkù pı. Pè mó pé gblɔ̃̌y fin mɔ yé kõ, yé pè
ko mɔ.

Syíkíntɛ̃́nɔ́ pı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ǹ yṹnpyé, yé syíkíntɛ̃́nɔ́lɛ n pı, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ tyí. Yé yah sètõlɛ kɛ̀,
à ńkɛ̃́nɛ sèmukɔ pèpɛy wɛ́ntɔkɔnɔ syıkı n tɛ̃, à tɔkɔ pṹgbro pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ n syı
pṹtɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí.
8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah ye, yépi tɔ sɔ̃́ré mɔ yĩ́ĩ́ yé gblɔ̃̌y sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃́nɔ́
pı.
9 Ǹ yṹnpyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃nɛ n kõ; képah sɔkɔ, Liyel náh yé tuke n pi. Yé yah,
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kı pɔ á tuke n pi, à mɛ yúkɛy.
10 Ǹ yṹnpyé, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á lésõ ǹ wɛynɛ n yo n kõ yèvyãhrı ànɛ̂ syíkíntɛ̃́nɔ́
sɔkɔ sɔ̃́, yé yĩnɛ yè nɛ n pı pépi tyí kɔ̃lɛ.
11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyı syı ké yĩ̀n tyí, ǎ pépilɛ n sõ. Yé Nsyɔbı gbáhntɛ̃nɔ tyí
noh ǹ yèvyãhrı gbĩ́ sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tõ kè wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ nónó pı ǹ tyí ké tyɛ́-ńsah
sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ wɔ névi yãm yáhnɔ́ ànɛ̂ ǹ pèpɔrı mɛ gblò kègbı tɛ̃nɛ.
12 Ǹtɛ, ń yṹnpyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ, képah náh pı sétáhlɛ. Ànɛ̂ yé
káh yélɛ n wo kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbı yõ, yé ɔ̃̀ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbı yõ.
Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kõ n pi.

Nîrî pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyãhrı-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni. Nı̀vı̀nı̀-à se mó mɛ nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel
yĩn gbilki yı̀gbı̀nı̀ sɔkɔ.
14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel nípú yah tɛ̃́pú ye, pépi kı pɔ nırı tuke ǹ tyí Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kı Liyel ni ǹ tyí.
15 Tɛ́ nírí mɛ̀-à pı Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, yónwó mɛ̀ kı pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
kı à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh se mɛ tyípêl pı, à kı sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃.
16 Képah ye, yâh mɛ dénmɔnɔ tyí, yé yé tyípêl wil n syi, yè mó Liyellɛ n ni wɛ̃nɛ n kõ.
Tǎhkı̀ mɛ yĩ́ĩ́ nɛ́gbí nírí sɔkɔ dɛ́.
17 Yé náh Yeli wɛ-à: Névi ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ nírí gbah pı nɛ, pṹ káh tõ
pı. Pṹ náh mó ńtyĩ́nɔ pı sétáh yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ tóní tyí.
18 Képah náh, à tõ ǹ syı Liyel ni nɛ, pṹ pı. Pṹ mɛ pı, sèmukɔ pɛkı.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃́npɔnɔlɛ

19 Ǹ yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbı wɛ̃kı̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ à tɛ̃ pɔ ké yõ, tɛ̃ pı plɛ.
20 Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ ǹ min pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ
náh yèvyãhrı yah. Ànɛ̂ ǹ tyípêl náhnáh nɔ́pi kı se tõ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbılɛ, nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnı mɔ ǹ yõ yɔ̃. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbı sɛ́bɛ́ynɛ. † **5:18** 5.17-18 Yeli sɔ̃̀ pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃́nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃́ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbɪ̃́
dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ yɪ̃́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ tyí.
2 Ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃́nɛ, à ye ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ tyílɛ n yo n wah. Ǹmɔ
nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ sɔ̏ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ
gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ.
3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂ wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
yĩnnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɪ̃́ Yesu
Kristalɛ, yépi tɔ kɩ de ké sɔkɔ.
4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ ápi ànɛ̂ yépi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɔ̃ kè kɩ syɩ ké
yɪ̃̀n tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé tyí, képah ye yɔ̀: Liyellɛ, kyòo
ye ǹnɛ. Fɛ̃́ntũ̏ náh mɛ ǹ sɔkɔ póllɛ.
6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ, mɩ̀nyobe
ye álɛ, á náh mɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ.
7 Ǹtɛ áyáh kɩ n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃-á ǹmɔlɛ kyòo sɔkɔ, á nɛ́núkù núkú pól wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́ Liyel Pídɪ̃́ Yesu Krista tɔ̋ kɩ á tyípêl pól wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̃̌y ye á n pilki, gbɩ náh mɛ á sɔkɔ.
9 Ǹtɛ áyâh á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̏, à kɩ á tyípêl
yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́ kɩ á wu wilki á tyíknɛ̃̌nɩ̀ pól sɔkɔ.
10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pɩ, ǹmɔ ye á n pɩ mɩ̀nyolɛ, ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ á sɔkɔ.

2

1 Ǹ wɛ̃́npɩ̀, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ
kàh se pɔ pɩ ǹnɪ̂ yɔ́ tyípékè pɩ, wrɔ́ tɔ̃-ò mɛ á tyí Sú Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á mɛ tómm.
2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kɩ Liyel kɔ̃ à kɩ ápi tyípêl yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃
ápi ó tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ dɛ́, kèkɔ̃yɔ̋ névye pól tɔ tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩn ye à ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yĩnɛ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɔ̏llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh ǹnɛ n pnɛ.
4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃ náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɔ̏l yɔ̃, mɩ̀nyo ye tɛ̃nɛ.
Gbɩ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
5 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yɔ̃, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃ wɔ tyí kègbɩ tɛ̃ yɔ̃. Képah sɔkɔ ye ǎ kélɛ
n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yɔ̃.
6 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yɔ̃, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃ tɔ yĩnɛ à nɛ n kɔ sɛ̃́ntɛ̃nɛ.
7 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́
kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ yé tyí tyah gbɪ̃́ dùkùlɛ. Yáh wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye
tir kɔ̏nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
8 Ǹtɛ fɪ̃́ yɔ́ tɪ̏nnɛ, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yesu
ànɛ̂ yépi pɩ dùkù mɛ képah gbɩlɛ n wɛ̃kɩ. Yé náh wɛ di, fɛ̃́ntũ̏ mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyɩ̀kɩ̀
mó mɛ pɔ tɛ.
9 Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yo, tɛ̃ mɛ sɛ̃́ fɛ̃́ntũ̏
sɔkɔ.
10 Névi nɛ̂ yṹnpi tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnɪ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi tyípékè
sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̏ yɔ̃.
11 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yo, tɛ̃ mɛ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ sɛ̃́, fɛ̃́ntũ̏
tɛ̃ tyí, ǹ yɪ̃́ kɩ wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pĩ n pi.

Kèkɔ̃yɔ̋ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

12 Ǹ wɛ̃́npɩ̀, Yesu yɪ̃n gbɔ̏ yɔ̃ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.

13 Súbí, nɛ̂-á sɔ̂̃ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Kètɛ̃npı̀, yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɛ̂̃n yɔ̂̃tɛ̃nɛ. Képah ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
14 Yépi nónó-á wɛ̃npı̀lɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n
wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yépi nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̂̃ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ
n pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Kètɛ̃npı̀, tǎhkı̀ mɛ yé sɔkɔ,
ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ, tɛ́ yé tɛ̃ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɛ̂̃n yɔ̂̃tɛ̃nɛ. Képah
ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
15 Yé káh yé yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pɩ ké sɔkɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi nɛ̂-à ǹ yĩ́
wil kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃ tyí.
16 Yé yah, tyi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɔ̃́-á gblɔ̃́y dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pínɔ́ dékèlɛ, ànɛ̂ yĩ́wílkı̀lɛ,
ànɛ̂ gblɔ̃́y wɛ̃kínɔ́lɛ à yuku tahrɩ tyí tı̀̃nnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil Sú Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́
sɔkɔ ye sè n wil.
17 Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké yĩ́wílkı̀ kɩ pɔ n tyɛ n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, tɛ̃
wɔ kɩ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ.
18 Ń wɛ̃npı̀, kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ tɛ nɛ Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n
pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bí yísyɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́ sɔkɔ-á
álɛ.
19 Ápi tı̀̃nkı̀ sɔkɔ ye sépɛ́bí nɔ́pi wil. Ǹtɛ kègbɩ yɔ̃, pè náh sɔ̂̃ mɛ núkúlɛ ápilɛ. Pàh sɔ̂̃
mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkɩ n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ kè ye sɔ̂̃ yĩnɛ kè pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á
kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̂̃ mɛ núkúlɛ ápilɛ kègbɩ yɔ̃.
20 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. Képah ye yé pól kɔ̃ yé
tyilɛ n pnɛ.
21 Kè náh mɛ á kɩ nɛ yé kósyı̀ gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyí dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pĩ nɛ mı̀nı̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil ké sɔkɔ, képah ye ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, mı̀nyo yɔ́ ńtɛ̃ náh kah
mɔ tɛ̃ yɔ̃. Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídĩ́ Krista ye tɛ̃ yahle.
23 Yé yah, névi nɛ̂-à Liyel Pídĩ́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à Liyel Pídĩ́ fɛ̃ syi, Sú
Liyel mɛ tɛ̃ wɔlɛ.
24 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé yĩnɛ yè kè koh n sah yé nnɔ sɔkɔ.
Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yâh fɛ̃ kè koh sah yé nnɔ sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Pídĩ́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ.
25 Tɛ́ Pídĩ́-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃́ min ye.
26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yɔ̃ yíkí-ńsahlɛ, pépi tyí sɔkɔ ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ
n mɔ yé tyí.
27 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Képah ye, kwɔ́-ò
yétɔ̂̃ náh tɔ̃ mɛ yé tyí. Liyel Mirki mɛ yélɛ n kwɔ tyi póllɛ. Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tɔ̃,
gblɔ ye sélɛ, mı̀nı̀ náh mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃́-á Liyel
Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃npı̀ pɩ dùkùlɛ
28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃npı̀, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ kwrɔ́nmɔntɛ̃nɔ́lɛ Kristalɛ. Képah
sɔkɔ, wàh sɔ̃ nɛ̂nɛ pɔ tíkí náh á tɛ̃ n pi, ànɛ̂ sen náh á kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ lésɔ̃lɛ.
29 Yé se pĩ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yĩnɛ yè kè pĩ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à n kɔ tómm,
Liyel pi-á tɛ̃nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyí kah nɔ Sú Liyel tyí, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ wɛ̃npı̀lɛ. Tɛ́ Liyel wɛ̃npı̀ tɛ̃ wɔ
ye ńtyĩ́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye-á pɩ Liyel pĩ́-ńkɛ̃́púlɛ sɛ̃́, képah ye pè náh fɛ̃ ápi tɔ pĩ.
2 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃npı̀ ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɩ pɔ n pɩ n pi kwâh nɛ̂nɛ ńsɔ̂nɛ,
képah náh tɔ̃nı̀ mɛ wilki mɔ tɛ. Ǹtɛ á pĩ nɛ Krista-à pɔ wil mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, áyáh kɩ à wɛ
wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɩ mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
3 Névi nɛ̂ gbɔ̂̃ sàhnɔ́-à mɛ képah yɔ̃ sɔkɔ Krista tyí, tɛ̃ ǹ gblɔ̃́y tɔ̃ n sah yályál Liyel yah
sɔkɔ, sɔ̃́-á Kristalɛ yályál.
4 Névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ Liyel tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Tyípékè pínɔ́lɛ, Liyel
tyi kɔ̂̃nsàhnɔ́ dɛ̂l pínɔ́ ye kélɛ.

5 Ǹtɛ yé pĩ̀ nɛ Krista pɔ́nɔ́ yɔ̃-á pɩ tyípêl tɛ̃́nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye yɔ̃. Tyípékè náh mɛ ǹmɔ
sɔkɔ pɔ́llɛ.
6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyí yɔ̃, tɛ̃ náh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃ náh à wɛ
yah, à náh ǹnɛ n pnɛ.
7 Ǹ wɛ̃́npì̀, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé pilki. Névi nɛ̂-à n kɔ tómm, nɛ́gbɩ́ ye tɛ̃́nɛ Krista
tyí kɔ̃lɛ.
8 Tɛ́ névi nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye tɛ̃́nɛ. Yé náh wɛ di, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́nɛ,
tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ. Liyel Píɗɩ̃́-á pɔ tir nɛ̂ yĩ̀nnɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyípínì
yɩkɩ yĩ̀n ye.
9 Névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, Liyel pɩ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. Képah ye tɛ̃ náh tyípékèlɛ n
pɩ. Wǎh pɩ Liyel pilɛ sɛ̃́, à náh fɛ̃́ tyípékè pɩ n pi.
10 Liyel wɛ̃́npì̀ ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí-á n wah n pnɛ wɛ̃ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Névi
nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃́nɛ tómm, Liyel tyí névi náh tɛ̃́nɛ. Névi nɛ̂ tɔ yɩ̃́npi tyí-à nɔ́-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí,
Liyel tyí névi náh tɛ̃́nɛ.

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyáh yĩ̀nɛ á yɛ á tyí
nɔ wɛ̃ tyí.
12 Á ye káh pɩ Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí névi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À ǹ gbɛ̃̀nɗɩ̃́ ko mɔ. Ǹtɛ tir
nɛ̂ yĩ̀n mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínɔ́-á sɔ̃̀ mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah sɔkɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃̀nɗɩ̃́ tyílɛ
pallɛ, képah yɔ̃ ye.
13 Ǹ yɩ̃́npyé, kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n yɛ kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ yé tyí.
14 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á yɩ̃́npyé tyí-á nɔ á tyí sɛ̃́, á pĩ̀ nɛ áyáh tɛ̃ syi tɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.
Ǹtɛ tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ ǹ yɩ̃́npi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃́nɛ. Tɛ́ yé se mó tɔ̃ pĩ̀ nɛ
tyɛ́-ńkɛ̃́ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃ tyí tɛ́.
16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃ ápi yĩ̀nnɛ, képah sɔkɔ ye ápi mɛ tyínɔnɔ dùkù pĩ̀. Ápi tɔ
yĩ̀nɛ à á min kɔ̃ á yɩ̃́npyé yĩ̀nnɛ.
17 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tahrɩ-à mɛ ǹnî yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yɩ̃́npi yɔ́ wɛ yãm sɔkɔ tɛ́ yahle ǹ yãm
yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ.
18 Ǹ wɛ̃́npì̀, ápi tyínɔnɔ káh n pɩ wɛy ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí ó sɔkɔ dɛ́. Á tyípínɔ́ yĩ̀nɛ kè
kélɛ n wɛ̃kɩ kègbɩ tɛ̃ yɔ̃.
19 Képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ̀ nɛ áyáh mɛ gbɩ wɛ̃kì̀ yɔ̃, ànɛ̂ á nnɔ kɩ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ.
20 Ápi nnɔ-à sɔ̃ mɛ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃ sɔ̃, Liyel nɛ̂-á gblò kal, ǹmɔ tyi pɔ́llɛ n pnɛ n kal
ápi nnɔlɛ.
21 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kɩ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃-ńkɛ̃́nɛ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel yah sɔkɔ.
22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ, képah ye áyâh kwáhdúkú
nɛ̂ yah kɔ̃ ǹ tyí, à kɩ kélɛ á kɔ̃.
23 Wǎh nɛ̂ kɔ̃ sah á kɔ̃ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, á sɛ̃ pé Píɗɩ̃́ Yesu Krista yĩ̀n yɔ̃, á mó yɛ á
tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃-á à kɔ̃ sah kélɛ á kɔ̃.
24 Névi nɛ̂-à Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃ kɩ mɛ Liyel tyí yɔ̃, ànɛ̂ Liyel kɩ mɛ tɛ̃́nɛ.
Sɔ̃-á á kɩ pɩ tɛ́ kɩ pĩ̀ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ ye, wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃.

4

Liyel tyi wàhnpĩ̀nɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ǹ nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-á pé n yo tyilɛ, yé káh n sɛ̃ pé pól yɔ̃
dɛ́. Yé pè sohlɩ n yah, yè ké gbɩ pĩ̀ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃-à kɩ nɛ̂ ńtyɩ̃́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé
náh wɛ di, Liyel yĩ̀n yɔ̃ mìnyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí kèkɔ̃yɔ̃́.
2 Liyel Mirki-á n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ pè pĩ̀ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yâh névi nɛ̂
wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ, Liyel Mirki ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ.
3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃́ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃ tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista sépɛ mírkí ye n tɛ̃ tɛ̃
yahlɛ. Yé kè noh sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú, à mɛ tɛ kèkɔ̃yɔ̃́
ńtɛ̃́nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃́npì̀, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á n tɛ̃ yé yahlɛ, képah tǎhkì̀
kal sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah nɛ̂-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye yahlɛ n tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃́nwɛnɔ
wɛ Liyel yĩ̀n yɔ̃ mìnyobe yɔ̃.

5 Pépilɛ, kèkõyő tyí ye pélɛ. Képah ye, pě pé tyilɛ n yo à yĩnɛ kèkõyő névye tyi yo
dùkùlɛ, tɛ́ kèkõyő névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí.
6 Ǹtɛ ápi mɛ Liyel tyí yõ. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃́ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Tɛ́ névi
nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃nɛ Liyel tyí yõ, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Sɛ̃ntɛ̃ sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á
névyelɛ n mɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah sétȁn yȍtɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á
névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel pi ye tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ Liyellɛ n
pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí.
8 Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye, á náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ n pnɛ tyínɔnɔ
kɛ̃nɛ á sɔkɔ.
9 Yé yah, Liyel-á kè wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ yɔ̀: Pi núkúní nɛ̂-á mɛ
ǹ tyí, à à tɛkɩ mɔ kèkõyő, ápi kɔ̃ á kɩ min wɛ ǹmɔ gbȍ yõ.
10 Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-á nɔ ápi tyí dùkù nɛ̂nɛ, képah náh tyínɔnɔ
kègbɩlɛ dɛ́. Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù nɛ̂nɛ, képah ye tyínɔnɔ kègbɩlɛ. Yé náh wɛ à
ǹ Píɗɩ̃́ tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi tyípêl yɔ̃ n mɔ yĩnnɛ di?
11 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃ à, ápi tɔ yĩnɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí mó kè.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɩ̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ tyí yõ, ànɛ̂ ǹ
tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pĩ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí yõ, ànɛ̂ wǎh mɛ álɛ.
14 Sú Liyel ye ǹ Píɗɩ̃́ tɛkɩ mɔ kèkõyő névye pwah n mɔ yĩnnɛ. Ápi yɩ̃́ ye kè wɛ, képah
ye á kɔ̃ á kélɛ n yo n wah.
15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃ Yesu-á Liyel Píɗɩ̃́nɛ, Liyel mɛ tɛ̃nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ mɛ Liyel tyí yõ.
16 Ápi tyí-á nɔ Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃ ké yõ. Liyellɛ,
tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ mɛ Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel mɛ
tɛ̃nɛ.
17 Tyínɔnɔ-à mɛ yɩ̃̋ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkõyő Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Képah
sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel tukey tuke sõlɛ.
18 Yé náh wɛ di, Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃nɛ n tɛ̃. Tɛ́ wâh mɛ n sõ
nɛ á tyípêl wɔ-á kɩ pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ kègbɩ wɔ
tíkí yahlɛ n kɔ̃. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n tɛ̃, tyínɔnɔ náh mɛ yɩ̃̋ tɛ̃ sɔkɔ.
19 Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̆y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ ápi tɔ sɔkɔ.
20 Névi nɛ̂-à nɛ Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yo, mɩ̀nyo ye tɛ̃nɛ.
Tɛ̃ yɩ̃́-á mɛ ǹ yṹnpi nɛ̂ yõ, ǹmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃nɛ ǹ tyí, sɔ̃ mɛ Liyel tyí kɩ pɔ n nɔ ǹ tyí, ǹmɔ
nɛ̂-á à náh à wɛ yah?
21 Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kõ sah á kɔ̃, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ yṹnpi
tɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel Pîɗɩ̃ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ

1 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel pi ye tɛ̃nɛ.
Tɛ́ Sú Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel wɛ̃npɩ̀ tɔ tyí n nɔ tɛ̃ tyí.
2 Liyel tyí-à nɔ ápi tyí, tɛ́ á mɛ ǹ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ
Liyel wɛ̃npɩ̀ tɔ tyí-á mɛ nɔ á tyí.
3 Á náh wɛ di, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kóló ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ ǹ tyí-á nɔ á tyí. Tɛ́ ǹ tyi
kȍnsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ,
4 á pól-á sɔ̃npílɛ pɩ Liyel wɛ̃npɩ̀lɛ tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyő tyí. Tɛ́ tir nɛ̂-á á kɔ̃ á n tɛ̃ n pnɛ
kèkõyő tyí, á Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ ye.
5 Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyő tyí wɛ́? Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ Liyel Píɗɩ̃́-á Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyí yónwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Pîɗɩ̃-á ǹnɛ

6 Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko mɔ ǹ tő kwɛ. Tɛ́ à náh pɔ wel
wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tő kwɛ. Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂
Liyel Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel Mirki ye n wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́.
7-8 Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, ànɛ̂ tő-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, sépi tɔ̃nɔ́ ye n yo n wah
kélɛ. Tɛ́ sé tɔ̃nɔ́ pól mɛ sah núkú ó yõ.

9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́ sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ n fɛ̃ n syi à, ǹtɛ Liyel tyi
yónwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyí yõ di? Tɛ́ Liyel ye mó tɔ̃ yo wah ǹ Píɗɩ̃́ tyílɛ.
10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗɩ̃́ yõ, ǹ tyí yónɔ́ mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah ǹ nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ
Liyel yõ, tɛ̃ mɛ Liyellɛ n pɩ mɩ̀nyolɛ, wăh sɔ̃́npílɛ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel tyíyóné mɛ̀ yõ, wăh
nɛ̂ yo ǹ Píɗɩ̃́ tyí sɔkɔ.
11 Tyíyóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ, Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á n wɛ ǹ Píɗɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
12 Névi nɛ̂-à mɛ Píɗɩ̃́ tyí yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃ wɔ tyí. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí yõ, min
mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyí.

Tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyílɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Píɗɩ̃́ yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé
kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ.
14 Ápi sɛ̃́nyĩnɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyâh kwâh nɛ̂nɛ n ni ǹ
tyí tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yĩ̃́nɛ, ǎ nóhnɔ́ pɩ á tyí.
15 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ kè pĩ nɛ wăh mɛ nóhnɔ́lɛ n pɩ á tyí, á pĩ yĩ̃́ tɔlɛ nɛ, áyâh kwâh nɛ̂ ni ǹ
tyí, ǎ kè wɛ.
16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ à mɛ tyípékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel
yah sɔkɔ, tɛ̃ nírí pɩ ǹ tyí, Liyel kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ tyípékè pí-ò mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ nɛ tyípékè
nɛ̂-á à pɩ, kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ. Tɛ́ tyípékè yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min
tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah dùkù tyí náh mé n yo nɛ yé nírílɛ n pɩ ké tyí sɔkɔ dɛ́.
17 Tyi nónó pól tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ tyíknɛ̌nɩ̀nɛ, tyípêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyípêl pól náh névi min tyílɛ
n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.
18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃ náh tɔ̃ tyípékèlɛ n pɩ. Liyel Píɗɩ̃́ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃
yõlɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè pí-ò nɛ̂-á sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃nɛ, à náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃ sɔkɔ.
19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyí yõ, tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́ pól tɛ̃ wɔlɛ, pèkè pí-ò mɛ̀ mɛ képahlɛ n
fnɛ.
20 Ápi tɔ̃ pĩ nɛ Liyel Píɗɩ̃́-á pɔ, ànɛ̂ wăh lékã́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ n pnɛ.
Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ápi wrɔ́ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ ǹ Píɗɩ̃́ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ.
Ǹmɔ ye Liyel yèsyɩ̀kɩ̀lɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ.
21 Ń wɛ̃́npɩ̀, yé yé gblɔ̃́ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyí, nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃npɩ̀lɛ;*
pépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ ń tyí. Ǹtɛ pé tyí náh nɔ ńmɔ ó tyí dɛ́. Nónó pól-á gbɩlɛ n pnɛ, pé
tyí nɔ pépi tɔ tyí

2 kénɛ gbɩ gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃nólɛ ápi sɔkɔ, tɛ́ kɩ n tɛ̃ n pi á sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃nɛ.

3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ̃́ Yesu Krista kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyí, tɛ́ kɩ á yãm yah, tɛ́ kɩ yèvɩnɩnɛ
á kɔ̃, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ tɛ̃ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbɩ ànɛ̂ tyínɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ

4 Kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ńmɔ tyí, máh kè kyɔmɩ wɛ nɛ áwɔ wɛ̃npɩ̀ túkù-á mɛ n kɔ gbɩ
wɛ̃kɩ̀ yõ, à yĩnɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃ sah ápi tyí sɔ̃̂.

5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyí núkúnúkú, képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tir
kɔ̃̀nsàhnɔ́ késɑ̃́n náh kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí dɛ́. Nɛ̂-á mɛ ápi tyí tyah gbɩ̃́
dùkùlɛ képah ye.

6 Tyínɔnɔlɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ye kélɛ. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ tyí ye yo yé tyí tyah
gbɩ̃́ dùkùlɛ nɛ, yé yé minnɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.

7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ névyelɛ n mɔ pílkínɔ́ wɑ̃̀l
yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ kègbɩ yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃
névilɛ, névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃nɛ.

8 Kǎh pɩ sɛ̃, yé yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, yè káh pɔ tɛkɩ yé tɔ̃̀ pínɔ́† yõre sɔkɔ. Yé yĩnɛ yè
ké yõre wɛ n yɩ̃́.

9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃nɛ képah wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ́ kè fin mɔ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ
gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ̃ wrɔ́ mɛ télnɔ́lɛ Sú
Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ̃́nɛ.

10 Ǹnɩ̂ yɔ́-à pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyílɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃ twah yé tyí. Yé káh
wɛkɩ ǹ tyí póllɛ.

11 Névi nɛ̂-à wɛkɩ tɛ̃ tyí, tɛ̃ tɔ vyãh mɛ ǹ tyítúkúnɩ̀ nópi pínɔ́ sɔkɔ.

12 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ
n mɔ yé tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé tyí, mé mɔ́ sè yo yé tyí
vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.

13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̃̂, ǹ wɛ̃npɩ̀ n wɛkɩ á tyí.

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̃̀ pínɔ́» nɛ̂ tyí-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̃̀ pínɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń nɛ́nɔ́ní Kayusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á
nɔ ń tyí kègbɩ yõ.
2 Ǹ nɛ́nɔ́ní, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ n mɛ lènɔ sɔkɔ pallɛ, sɔ̃-á á
min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah sɔkɔ.
3 Ǹ yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tẽ yĩn, tɛ́ mɛ n kɔ képah wɛ̃̀kì yõ.
Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ.
4 Mâh n nohnɩ nɛ ń wɛ̃́npì-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kì yõ, tir yó ńtẽ náh ń nɩlɛ n vɩ n nɔ
képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Nìvìnì tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ǹ nɛ́nɔ́ní, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n tẽ plɛ, wáh nónónɛ n pnɛ ànɛ̂ á náh
nónó ńtẽ̀nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ.
6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkì yı̃́ yah. Mé kélɛ n yah
n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnìnmɔnɔ pɩ pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à yĩnɛ kăh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃ Liyel
wɛ̃̀kì sɔkɔ.
7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ kɔ́lɔ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ pè náh fẽ syi Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃́pú
yòhnìnmɔnɔ yó ńtẽ syi.
8 Kàh pɩ sɛ̃, ápi ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃́nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mè sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pɩ tɔ̃̀ núkú pípúlɛ
pélɛ, à gbɩ wɛ̃̀kìlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfɩ ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínìnɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yó tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkì tyí. Ǹtɛ Dyotrɛfɩ náh mɛ
n sah ń tyí yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah tɛ̃́-òlɛ kìrkìr.
10 Képah ye, mâh pɔ pɔ yé tı̃̀nnɛ, wăh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi tyí á tyí yónyɩkɩnɔ sɔkɔ, mé
kɩ sé pól yo wah yé syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah ó tyí dɛ́, à náh mɛ n fẽ n syi á yṹnpyé
Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ̃̀kɔbɩ mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à se tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi, ǎ pé yah
kɔ̃ ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè yĩni n wilki Yesu yõ sɛ̃́pú tı̃̀nkì sɔkɔ.
11 Ǹ nɛ́nɔ́ní Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah n pɩ, ǹtɛ pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n yah n pɩ. Nɛ̂-à
pèpɛynɛ n pɩ, Liyel tyí névi ye tẽ̀nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pɩ, tẽ náh Liyellɛ n pnɛ.
12 Demetriyusi tẽ wɔlɛ, no pól mɛ ǹmɔ yı̃́gbílɛ n yo. Gbɩ wɛ̃̀kì nɛ̂ tɔ-á à n kɔ, yĩn pèpɛy
ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ yı̃́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á ápi n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tẽ̀nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ n
mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
14 Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wẽ wɛ, á kɩ yãh sé tyí yõ
vyãhlɛ.
15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.
Á kódíbí n wɛkɩ á tyí. Wɛkɩ ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.